

Bülent Özgür
Tercüme ve Tercüme

ANKARA — 1994

Hazırlayan :
Dr. Sadık ERDEM

İnceleme - Tenkidli Metin - İndeks - Sözlük

RAMİZ VE ADAB-I ZURAFASI

1720-1784
0.10.51
875 2015

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ YAYINI - SAYI : 79
ŞUARA TEZKİRELERİ DİZİSİ - SAYI : 1

1688-1422
1688-1422
1688-1422

+

Editor : İbrahim BAŞTUĞ
Edebiyat ve Folklor Bilim ve Uygulama Kolu
Uzman Yardımcısı

ISBN : 975-16-06104-7

8031569

9L
248
R36
R36
1994
C.1

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖNSÖZ	V
1. BIBLİYOGRAFYA	IX
2. KISALTMALAR	XIII
3. TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ	XIV
4. GİRİŞ	XV
4.1. RÂMİZİN HAYATI, ŞAHSİYETİ	XV
4.2. RÂMİZİN ESERLERİ	XXI
4.21. Zübde-i Vakı'at	XXI
4.22. Zahir-i Hükkâm	XXIII
4.23. Hadîkatü'l-Vuzerâ' Zeyh	XXIV
4.24. Devhâtü'l-Meşâyih Zeyh	XXIV
4.25. Hâmilletü'l-Kubra Zeyh	XXIV
4.26. Keşfü'z-Zunûn Zeyh	XXIV
4.27. Râmiz'in şü'leri	XXIV
4.28. Âdâb-ı Zürafâ	XXVII
5. TÜRK EDEBİYATINDA ŞÜARÂ TEZKİRELERİ .. XXXI	
6. ÂDÂB-ı ZÜRAFÂ NÜSHALARINA GÖRE ŞAİRLER LISTESİ	XXXVII
7. ÂDÂB-ı ZÜRAFÂ'NIN TENKİDİ METNİ	I
8. İNDEKS	285
9. SÖZLÜK	313

Türk edebiyatı târîhini yazabilmek için edebî eserlerin ilmi usûl-
lere uygun olarak yayınlannması ve müelliflerinin biyografilerinin ha-
zırlanması gerekir. Türk edebiyatında bu yayımlar tamâmıyle henüz
gerçekleştirilmemiştir. Dolayısıyla Türk edebiyatı az araştırılmış
ve incelenmiş konularla doludur.

Doktora tezi konusu seçmek için kütüphanelerde galırsırken, üze-
rinde hiçbir araştırma yapılmamış olmasına dikkat gösteriyordum.
Biyografik eserler, eskiden beri dikkatimi çeker ve onlardaki biyogra-
fileri zevkle okurdum. Biyografiler, genelde birbirine benzerler, ders
almaması gereken hatıraları kapsarlar. Dolayısıyla konu seçimini,
şuarâ tezkireleri üzerine teksif ettim. XVIII. yüzyıl şuarâ tezkirele-
rinden Râmîz'in *Adab-ı Zırafat*'ına dair hiçbir araştırma yapılmamış
olduğunu gördüm. Seçmek istediğim konunun hocalarım sayın Prof.
Dr. Ali Alparslan Bey ve sayın Prof. Dr. Nihad M. Çetin Bey tarafından
tasvib görmesi ve teşvik edilmem neticesi *Râmîz ve Adab-ı Zırafat*'ı
adlı bu araştırmaya başladım.

Araştırmamın giriş bölümünde Râmîz'in hayatı, şahsiyeti ve eser-
leri incelenmiştir. Bu konudaki temel kaynaklar, Râmîz'in şuarâ tez-
kiresinde yer yer verdiği bilgiler ile *Zübde-i Vâkı'at*'ının mukaddi-
mesinde yazdığı kendi biyografisidir. Bunun dışındaki eserler, Râ-
mîz'e dair verdiği bilgileri hep bu kaynaklardan aktarmışlardır. Bun-
dan ötürü Râmîz'in biyografisini, en sağlam bilgileri kapsayan kendi
eserlerine dayanarak hazırladım.

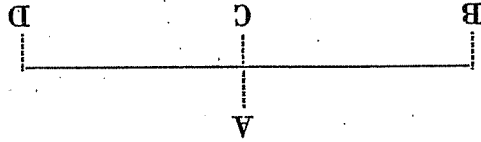
Tenkidli metni meydana getirilen eserin bir şuarâ tezkiresi olması
hasebiyle Türk edebiyatında kendinden önce ve sonra yazılan şuarâ
tezkireleri, basma ve yazma nüshalarına işaret edilerek "Türk Edebi-
yatında Şuarâ Tezkireleri" başlığı altında verilmiştir.

Adab-ı Zırafat nüshalarında geçen şairlerin isimler listesi, bulun-
dukları yaprak veya sahifeleri belirttikçe, orijinalindeki elif-be sıra-
sıyla yapılmıştır.

Kütüphane kataloglarında yapılan araştırmalar sonucu, *Adab-ı
Zırafat*'ın üçü tam, biri noksan olmak üzere 4 nüshası bulunduğudur.
Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873'teki nüsha, Râmîz'in
el-yazısıyla yazılmış, orijinal nüshadır.

İstinsâh târihleri sırasıyla diğer nüshalar da şunlardır :

Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3876'da bulunan nüsha, târihsiz olmakla birlikte, aynı cilt içindeki eserlerin istinsâh târihlerinden XIX. yüzyılın başlarında istinsâh edildiği anlaşılmaktadır. Müstensihin hattı güzel olmadığı gibi başı ve sonu da noksandır. Millet Kütüphanesi Ali Emîri Târîh Nu. : 762'de bulunan, 'Ali Emîri tarafından H. 1318/M. 1902'de orijinal nüshadan istinsâh edilmiştir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 91'de bulunan da, Zihni Efendi tarafından H. 1346/M. 1928'de orijinal nüshadan istinsâh edilmiştir.

Tenkiddi metin hazırlanırken, müellifin el-yazısıyla yazılmış orijinal nüsha esas alınıp, transkribe edildi. Transkribe edilen metin, diğer üç nüsha ile de karşılaştırılmıştır.

Râmiz, şairlerin biyografilerini verirken şairlerinden de örnekler yazmıştır. Bazı şairlerin şairlerinden örnekleri sonradan bulup yazmak üzere boş bölümler bırakmıştır. Zihni Efendi istinsâh ettiği İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 91'deki nüshada boş bırakılan bu bölümlere, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki divânlara mürâcaat ederek bulabildiklerinin şairlerinden örnekler ilâve etmiştir. İlâve edilen şairler, dipnotlarda yalnızca İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi (Ü.) nüshasında bulunmuşlardır. Râmiz'in el-yazısıyla yazılmış, orijinal nüshada bulunmayan boş bırakılan yerler, tenkiddi metinde nokta (.....) konularak gösterilmiştir. Şüpheli okunan kelimeler de, örneklerindeki soru (?) işareti ile belirtilmiştir.

Ünlü Alman türkologu Franz Babinger'in *Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke* adlı eserinde "Değerli olduğu anlaşılan bu kaynağın hiçbir Batı kütüphanesinde bulunmaması acınacak bir şeydir. Bir özeti yayınlanmaması arzu edilir." diye bahsettiği *Adab-ı Zurfâ*'nın hazırlanan bu tenkiddi metni, Türk edebiyatı târihinin

1720-1784 yılları arasındaki dönemine bir ışık tutabilirse kendimi
bahitiyâr sayacağım.

Tenkidli metinden kolayca yararlanabilmek, aramları rahatlak-
la bulabilmek için özel isimler indeksi de eklenmiştir.

Bu doktora tezi konusunun seçiminde, araştırma ve inceleme
sırasında karşılaşılan güçlüklerde değerli yardımlarını ve teşviklerini
gördüğüm pek kıymetli hocalarım sayın Prof. Dr. Ali Alparslan Bey'e,
sayın Prof. Dr. Muhtarrem Ergin Bey'e ve sayın Prof. Dr. Nihad M.
Çetin Bey'e şükranlarımı arz ederim.

Dr. Sadık ERDEM

B İ B L İ Y O G R A F İ A

- Abdullahî Gölpinarlı, "Şuara Tezkireleri ve Tezkireciler", *Ayih An-siklopedi*, Seri : 2, I (İstanbul, Temmuz 1949), s. 28-31.
- Abdullahî Gölpinarlı, "Şemsîye", *İslâm Ansiklopedisi*, XI (İstanbul Millî Eğitim Basımevi, 1970), s. 422-423.
- Abdulkadir Karahan, "Tezkire", *İslâm Ansiklopedisi*, XII/1 (İstan-bul Millî Eğitim Basımevi, 1974), s. 226-230.
- Abdulkadir Karahan, *Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri*, İstanbul Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1980.
- "Adab-ı Zürafâ - Râmiz Tazkirası", *İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğ-rafiya Yazmaları Kataloğu*, VII. Fasıkul, (İstanbul Millî Eğitim Basımevi, 1947), s. 604-605.
- "Adab-ı Zürafâ", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, I (İstanbul, 1977), s. 30.
- Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, I, Ankara Türk Tarih Ku-rumu Basımevi, 1973.
- Ahmed Ateş, "Metin Tenkidî Hakkında", *Türkiyat Mecmuası*, VII-VIII/1 (İstanbul, 1942), s. 253-267.
- Ahmed Rifat, *Lügat-i Tarîhiyye ve Coğrafîyye*, I-VII, İstanbul Mah-mud Beg Matbaası, 1299-1300.
- "Ah Canib (Yöntem)", "Onikinci 'Asır Tezkirecilerinden Râmiz Efendi ve Eseri", *Hayât Mecmuası*, II/27 (İstanbul, 2 Haziran 1927), s. 3-4.
- Artif Etilk, *Farsca - Türkçe Lügat*, İstanbul Atilla Ofset Basımevi, 1968.
- Brusali Mehmed Tahîr, *Osmanlı Müellifleri*, III, İstanbul Matbaa-ı Âmiri, 1342.
- B. Carra de Vaux, "Tadûkîra", *Encyclopédie de l'Islam*, IV (Leyden, 1934), s. 625.
- Faîk Rüşad, "Cevdet Beğefendi'ye", *Tezkire-i Latîfi* (İstanbul İkdam Matbaası, 1314), s. 375-381.
- Faruk K(adı) Timurtas, "Türkiye Edebiyatı", *Türk Dünyası El Ki-tabı* (Ankara Ayyıldız Matbaası, 1976), s. 459.

- Faruk Kadri Timurtas, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, İstanbul Er-Tu Matbaası, 1981.
- Faîf, *Tezkire-i Hâimeti'l-Es'ar*, İstanbul İstihkâm Alayları Litog-rafya Dest-gâhı, 1271.
- Ferit Develioğlu, *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara Do-ğuş Ltd. Şti. Matbaası, 1970.
- Franz Babinger, *Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke*, Leipzig, 1927.
- Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1982. Çeviren : Coşkun Ügök.
- Günay Kut, *Hesî Bihîşt Sehi Beg Tezkiresi İnceleme - Tenkidli Metin-Dizin*, Harvard Üniversitesi Basımevi, 1978.
- Güner Aydınlı, *XVIII. Asır Osmanlı Müverrihleri*, İstanbul Üniver-sitesi Kütüphanesi Tez Nu. 2730, İstanbul Üniversitesi
- Edebiyat Fakültesi Lisans Tezi, 1958.
- Harun Tolasa, "Tezkire", *Türk Ansiklopedisi*, XXXI (Ankara Milli Eğitim Basımevi, 1982), s. 161-163.
- Heffening, "Tabakat", *İslam Ansiklopedisi*, XI (İstanbul Milli Eğitim Basımevi, 1970), s. 590-592.
- Hüseyin Kazım Kadri, *Türk Lügati*, I-IV, İstanbul, 1927-1945.
- Hüseyin Râmiz, *Adab-ı Zırafat*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873.
- Hüseyin Râmiz, *Tezkire-i Râmiz*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. Y. Nu. : 91.
- Hüseyin Râmiz, *Tezkire-i Şu'arâ*, Millet Kütüphanesi Ali Emiri Tarih Nu. : 762.
- Hüseyin Râmiz, *Adab-ı Zırafat*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3876.
- Hüseyin Râmiz, *Zübde-i Vâkı'at*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. Y. Nu. : 2395.
- İbrahim Olgun - Cemşit Dırağan, *Farsça - Türkçe Sözlük*, Ankara Üni-versitesi Basımevi, 1967.
- İbnü'l-emîn Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, İstanbul Milli Eğitim Basımevi, 1969.

- Ismail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/2, Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1983.
- Ismail Hamî Danişmend, *İzâhı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, I-IV, İstanbul, 1971-1972.
- (Joseph) Hammer, *Devlet-i 'Osmanîyye Târîhi*, I, İstanbul Evkâf-ı Islâmiyye Matbaası, 1336. Mütercimi: Mehmed 'Atâ.
- (Joseph) Hammer, *Histoire de L'Empire Ottoman*, II, Paris, 1835. Çeviren: J. J. Hellert.
- J. Stewart - Robinson, "The Ottoman Biographies of Poets", *Journal of Near Eastern Studies* (The Journal of the Department of Oriental Languages and Civilizations of The University of Chicago), XXIV (Chicago, 1965), s. 57-74.
- J. Stewart - Robinson, "The Tezkere Genre in Islam", *Journal of Near Eastern Studies* (The Journal of the Department of Oriental Languages and Civilizations of The University of Chicago), XXIII (Chicago, 1964), s. 57-65.
- M. Nihad Çetin, (*Anadolu Sahasında Yazılan*) *İlk Dört Şuara Tezkeresinin Terkibi Üzerine Bir Çalışma*, Türikiyat Araştırmaları Merkezi Tez Nu.: 181, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İslamsîns Tezi, 1947-48.
- Mehmed Çavuşoğlu, *Yahya Bey Divanı Tenkidli Basım*, İstanbul Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1977.
- Mehmet Halit (Bayrı), "Tezkereleer ve Tezkereeciler", *Hayat Mecmuası*, V/107 (Ankara, 13 Kânun-u evvel 1928), s. 44-45.
- Mehmed Şalahî, *Kâmus-ı 'Osmanî*, I-IV, İstanbul Mahmûd Beg Matbaası, 1313-1322.
- Mehmed Şüreyyâ, *Sicill-i 'Osmanî yahud Tezkire-i Meşâhîr-i 'Osmanîyye*, I-IV, İstanbul, 1308-1315.
- Mehmet Zeki Pakalın, "Tezâkir-i Şuara", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, III (İstanbul Millî Eğitim Basımevi, 1971), s. 486-490.
- Mehmet Zeki Pakalın, "Tezkire", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, III (İstanbul Millî Eğitim Basımevi, 1971), s. 491.
- Mu'allim Naci, *Lugat-ı Nâci*, İstanbul Asir Matbaası, 1322.
- Musîfâ ibn Şemse'd-din, *Alhîr-i Kebîr*, İstanbul Matbaa-i Ârif, 1321.

- Nail Tuman, *Türk Şairleri*, V, İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Araştırma Merkezi Nu. : Cc 777.
- Necati Elgin, "Şuara Tezkireleri", *Konya Halkevi Kültür Dergisi*, 129-130 (Temmuz - Ağustos 1949), s. 32.
- Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, I-II, İstanbul Milli Eğitim Basımevi, 1971.
- Ömer Asım Aksoy - Dehri Dilgin, *Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü*, I-IV, İstanbul, 1943-1957.
- "Râmîz Efendi (Hüseyin)", *Meydan-Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi*, X (İstanbul, 1972), s. 456-457.
- Sabahaddin Gedik, *Azîz-zâde Hüseyin Râmîz Zübde-i Vâkı'at*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Tez Nu. : 13264, İstanbul, 1977.
- Sabri Kalkandelenli, *Türkçe Yazma Mesnevîler Kataloğu*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 9890.
- Sabri Kalkandelenli, *Üniversite Kütüphanesi'ndeki Bâzı Yazma Eserler Kataloğu*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. Y. Nu. : 9865.
- Şerif Oktürk, *İstanbul Kütüphanelerinde Bulunan Osmanlı Şuara Tezkireleri*, Türkiye Araştırma Merkezi Tez Nu. : 197, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Lisans Tezi, 1944-45.
- Şemse'd-din Sami, "Râmîz Efendi", *Kâmus-ı A'vâm*, III (İstanbul Mıhran Matbaası, 1308/1891), s. 2254.
- Şemse'd-din Sami, *Kâmus-ı Türkî*, I-II, İstanbul İkdâm Matbaası, 1317.
- Tahsin (Bangunoğlu), *Türk Şuara Tezkireleri*, Türkiye Araştırma Merkezi Tez Nu. : 29, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Lisans Tezi, 1930.
- Tevhid, "Kutub-i Terâcîm-i 'Osmaniyye", *İkdâm Gazetesi*, Nu. : 1301 (6 Şevvâl 1315/15 Şubat 1898), s. 3-4.
- "Tezkere veya Tezkire", *Meydan - Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi*, XII (İstanbul, 1981), s. 117-118.

- Yılmaz Öztuna, "Râmiz Efendi", *Türk Ansiklopedisi*, XXVII (Ankara Millî Eğitim Basımevi, 1978), s. 221.
- Ziya Şükrî, *Farsça - Türkçe Lügati*, I-III, İstanbul Maarif Matbaası, 1944.

K I S A L T M A L A R

- A.g.e. : Adı geçen eser.
- A. E. : Millet Kütüphanesi Ali Emiri Tarih Nu. : 762.
- c. : Cilt.
- S. : Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873.
- s. : Sahife.
- St. : Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3876.
- szb. : Sözbasi.
- kt. : Kâğıt.
- ög. : Ölü.
- Ü. : İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. Y. Nu. : 91.
- Yk. : Yaprak.
- yz. : Yazı.

TRANSCRIPTION SYSTEM

1. Arap alfabesinde bulunup da yeni Türk alfabesinde bulunmayan harfler şöyle gösterilmiştir :

heme

hemze

2. Arapça ve Farsça kelimelerde hurrî-i med olan "a, u, i, r" şeklindeki gösterilmiştir. Kelimelerin bünyesinde bulunan, üzerine gizgi konmayan sessi harfler harekedir. Bu gizgiler vezinde imaleyle delâlet etmez.

3. Farsçada "vâv-i ma'dûle" ile yazılan kelimelerde, düz yazı-
nın az üstüne bir "v" harfi konularak buna işaret olunmuştur. Hâb,
hâce gibi.

4. Birleşik isim ve sıfatlar arasına bir gızgi (-) konulmuş, Türkçeleşmiş olduklarına inanılarda buna gerek görülmemiştir.

5. Metindeki Arapça, Farsça ibâreler kendi harfleri yerine transkripsiyon harfleriyle verilmiştir.

6. Aktiv vavlarnı "u, vü" olaraq yazılmışdır.

7. Farsça isim ve sıfat tamlamasında, izâfet veya sıfat kesresi, müzâf ve mevzûfa bir gizgi (-) ile bağlanmış ve “-ı, -i” şeklinde yazılmıştır.

G İ R İ Ş

4.1. RÂMİZİN (H. 1148-1202/M. 1736-1788)
HAYATI, ŞAHSIYETİ

Onsekizinci yüzyıl şuarâ tezkiresi yazarlarından Hüseyin Râmiz, babası 'Aziz-zâde Mustafa Na'ım Efendi'nin Sevvâl 1149/Şubat 1737'de vefâtında¹ bir yaşında olduğuna² ağırladığına göre H. 1148/M. 1736 yılında İstanbul Fatih'te Cebecibası Ali Ağâ Mahallesinde³ doğduğu anlaşılmaktadır. Hüseyin Râmiz, 'Aziz-zâde diye anılır.⁴ Babası, Rûmîli kâdılarının ileri gelenlerinden Mustafa Na'ım Efendi ibn 'Abdül-'azîz ibn el-Mevlâ Ahmed Ramazân'dır.⁵ Râmiz'in şuarâ tezkiresinde bazı şâirlerin hâl tercemeleri verilirken, babasının şüblerine yer yer rastlanmaktadır.⁶ Dolayısıyla babasının şâir olduğunun söyleyebiliriz.

- ¹ Râmiz, *Âdab-ı Zürafâ*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu.: 3873, yk.: 7 a.
- ² Râmiz, *Zübde-i Vâkı'at*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu.: 2395, yk.: 1 b.
- ³ Râmiz, *Âdab-ı Zürafâ*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu.: 3873, yk.: 2 a; yk.: 31 b.
- ⁴ Râmiz, *Zübde-i Vâkı'at*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu.: 2395, yk.: 1 b.
- ⁵ A.g.e., yk.: 1 b.
- ⁶ Râmiz'in babasının şüblerinden örnekler:
Zülfî Efendi'nin (ölm. H. 1143/M. 1731) hâl tercemesinde yer alan beyti (Râmiz, *Âdab-ı Zürafâ*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu.: 3873, yk.: 49 b) :

*Arnuvud eksenîsi olur iken bustânî
İşlerinden ne 'aceb oldu Zülfî bîğî*

Tezkire sahibi Mustafa Şafayî'nin (ölm. H. 1138/M. 1726) vefâtına târîh (A.g.e., yk.: 65 a):

Ola yâ Rabb Şafayî'nin mâkâmı cennet-i a'la

Sultân II. Mustafa devri (H. 1106-1115/M. 1695-1703) âlimlerinden Mehmed Râşid Efendi'nin (ölm. 1148/M. 1736), 6 Rebiü'l-evvel 1147/25 Temmuz 1734'de Anadolü sadâretine yükseltildiğilerine târîh (A.g.e., yk.: 38 a):

Na'ima bî'l-bedâhe söyledim târîh-i tesrîfin

Seza Râşid Efendi sadr-ı zîbâ-yı Anadolü

Annesi, Şeyhül-İslâm Ebe-zâde 'Abdu'llâh Efendi'nin (ölm. H. 1126/M. 1714) ⁷ birâderi Ebe-zâde Hüseyin Efendi'ye damat olan Rûmehî kâdîlarından Balıkcı Lutfî-zâde Ahmed Efendi'nin kızıdır. ⁸

Büyük birâderi, Balyabâdî kazası nâibi Mehmed Emin Efendi'dir. (H. 1129-1164/M. 1717-1751) ⁹ Mehmed Emin Efendi'nin müretteb bir Divân ¹⁰ ve ferâize (İslâm mîrâs hukuku) dâir bir risâlesi vardır. ¹¹ Dayısı, Rûmehî kâdîlarından gâir Mektûbî Feyzullah Feyzî Efendi'dir. (H. 1115-1178/M. 1703-1764). ¹² Diğer dayısı da Mektûbî Mus-tafa Efendi'dir. ¹³ Dayısı Mektûbî Feyzullah Feyzî Efendi'nin oğlu Ahmed Reşid Efendi (H. 1157-1182/M. 1744-1768) de gâir ve ilmiy-

⁷ Şeyhül-İslâm 'Abdu'llâh Efendi, annesinin Sultân IV. Mehmed'in (H. 1058-1099/M. 1648-1687) ebeliğini yapmasından ötürü "Ebe-zâde" lakabıyla meşhûr olmuştur (Mehmed Süreyyâ, Sicill-i 'Osmânî, III, 371-372).

⁸ Râmis, *Âdab-ı Zurfâ*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu.: 3873, yk.: 81 b. ⁹ Râmis, *Âdab-ı Zurfâ*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu.: 3873, yk.: 7 a - 7 b; Mehmed Süreyyâ, Sicill-i 'Osmânî, I, 406.

¹⁰ Mehmed Emin Efendi'nin şîirlerinden örnekler :

Gün gôsterir mi zerrece ol ağıdımız
Artar mı yohsa hicri ile izirdümüz

Bu nev-zemîn-i dil - keşpe pey-rev ol Emin

Bahr-i sülûnda tâ bilûne âb ü tabımız

(Râmis, *Âdab-ı Zurfâ*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu.: 3873, yk.: 7 b). Asrı gâirlerinden ve Rûmehî kâdîlarından Rûşdi-zâde Hasan Reşid Efendi'nin (ölm. H. 1152/M. 1739) vefâtına lafzan ve ma'nen söyledikleri tarih (A.g.e., yk.: 7 b; yk.: 44 b):

Fevrine lafzan u ma'nen didi târîh Emin

Bîn yüz elli ihide gûdi Reşid ağah

Musa Kelm Efendi'nin (ölm. H. 1151/M. 1738) vefâtına tarih (A.g.e., yk.: 85 a):

Kelm-i iur-i cennet eyle yâ Rabb Musây

Mehmed Fezâyî Efendi'nin (ölm. H. 1151/M. 1738) vefâtına tarih (A.g.e., yk.: 80 a):

'Aziz - zâde Eminâ lafzan u ma'nen didi târîh
Fezâyî bîn yüz elli birde gegdi huld-i zibâyâ

¹¹ Râmis, *Âdab-ı Zurfâ*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu.: 3873, yk.: 7 b.

¹² Râmis, *Âdab-ı Zurfâ*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu.: 3873, yk.: 81 b - 82 a.

¹³ A.g.e., yk.: 72 a; Mehmed Süreyyâ, Sicill-i 'Osmânî, IV, 424.

ye mensûbu idi. Yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak genç yaşta vefât etmiştir.¹⁴

Râmiz tezkiresinde "... nâ'il-i rütbe-i bâla-yı meşîhat-i İslamiyye olan garîk-ı hüce-i rahmetü'llah 'ammimiz Ebe-zâde 'Abdu'llah Efen-di hazretleri..."¹⁵ diye söylemesine rağmen, büyük birâderi Meh-med Emin Efen-di'yi "... Ebe-zâde birâderi Hüseyin Efen-dinin hatî-di..."¹⁶ olarak belirtmesi Şeyhü'l-İslâm Ebe-zâde 'Abdu'llah Efen-din, annesinin amcası, dolayısıyla da kendisinin büyük amcası ol-duğu anlaşılr. Tezkiresinin birkaç yerinde Ebe-zâde 'Abdu'llah Efen-den bahsederken "... hâl-i hüceste - hûsâlimiz..."¹⁷ demesi bir yanlışlık eseri olmalıdır.

RÂMİZ'İN ŞECERESİ

Kadı Mustafa Efen-di¹⁸

1. Ebe-zâde 'Abdu'llah Efen-di¹⁹

1.1. Mehmed Refî' Efen-di (H. 1094-1112/M. 1683-1700)²⁰

1.2. Kızı x damadı ('Abdu'r-rahîmân Efen-di ölm. H. 1146/M.

1733)

1.3. Muşîhü'd-dîn Mustafâ Efen-di (ölm. H. 1140/M. 1728)²¹

1.31. Sa'du'llah Efen-di (ölm. H. 1199/M. 1785)²²

1.311. Mehmed Ma'rûf Efen-di (ölm. H. 1206/M.

1792)²³

1.312. Mehmed Sükrî Efen-di (H. 1176-1240/M. 1763-

1821)²⁴

14 Râmiz, *Âdâb-ı Zırafât*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efen-di Nu.: 3873,

yk.: 44 b Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i 'Osmanî*, II, 388.

15 Râmiz, *Âdâb-ı Zırafât*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efen-di Nu.: 3873,

yk.: 17 b, yk.: 84 b, yk.: 99 b.

16 A.g.e., yk.: 7 b.

17 A.g.e., yk.: 22 b, yk.: 47 b, yk.: 69 a.

18 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/2, 458.

19 Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i 'Osmanî*, III, 371-372.

20 A.g.e., II, 411.

21 A.g.e., IV, 497.

22 A.g.e., III, 21.

23 A.g.e., IV, 502.

24 A.g.e., III, 226-227.

2. Ebe - zâde Hüseyin Efendi

2.1. Mustafa Efendi

2.11. Hüseyin Efendi (ölm. H. 1175/M. 1762)

2.2. Kızı x damadı (Mehmed Emin Efendi)

2.3. Kızı x damadı (Luftî-zâde Ahmed Efendi : Râmiz'in annesi-
nin babası)

2.31. Mektûbî Mustafa Efendi

2.32. Mektûbî Feyzullah Feyzi Efendi

2.33. Kızı : Râmiz'in annesi

2.331. Mehmed Emin Efendi (H. 1129-1164/M. 1717-1751)

2.332. Hüseyin Râmiz Efendi (H. 1148-1202/M. 1736-1788)

Ahmed Ramazân Efendi

Abdül-'aziz Efendi

Mustafa Na'im Efendi (ölm. H. 1149/M. 1737)

Hüseyin Râmiz Efendi

Mehmed Emin Efendi

(H. 1129-1164/M. 1717-1751) (H. 1148-1202/M. 1736-1788)

Râmiz'in dostlarından biri Luftullah Mahir Efendi'dir (ölm. Ra-

mazân 1179/Şubat 1766). Hakkında Râmiz şunları söyler :

"... mütercem-i mezkûr ketûûda-ı şadr-ı a'zamî hulefâlarından dâniş ü 'irfân ile benâm olup âlayış-ı elvân-ı itibârât-ı dünyevîyyeye 'adem-i itibâr ile semt-i fakîr-i câmi'ü'l-hurûfa karîb Fethîyye câmi'i tahûtinde hânesinde küşe-gür-i inziâ vü karar olup..."; "... Mer-hûm-ı mezkûr eş'ar-ı âb-dâr ile miyâne-i akrânda meşhûr murâd üzere gûftâra liyâkati ve akşâm-ı şîrde mahâreti zâhir ve bu hâkîrîn yâr-i sâdik bir şâir-i mahir idi".²⁵ Buradan Luftullah Mahir Efendi'nin Başbakanlık kâtiblerinden; ilim, irfân sâhibi, dünyevî değerlerin gös-terişine itibâr etmeyen, Fethîye Câmi'i altındaki evinde münevvis bir

²⁵ Râmiz, *Adab-ı Zırra*, Süleymaniye Kutüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873, yk. : 86 b.

hayat süren, sürde mahâreti olan Râmiz'in samimi bir dostu olduğumu öğreniyoruz.

Râmiz, babasını bir yaşında kaybedince, yetim, kimsesiz ve mürebbisiz kalmıştır. Öğrenim çağına gelince, ileri gelen hocalardan devrin ilimlerini öğrenmeğe gayret göstermiştir. İlim ve irtâdan imkânı nisbetinde hissesini almış; Seyhü'l-islam Ebu Es'ad Vassâf 'Abdu'llah Efendi'den (ölm. H. 1174/M. 1761) müâzemet gereğini kazanarak mutlu olmuş, isteğine ulaşmıştır.²⁶ Tezkiresinde Seyhü'l-islam Vassâf Efendi'den "... makrûn-ı rahmet-i ilâh seyyiduna ve mevlâna Seyhü'l-islam Akhîşâr-ı Saruhânî 'Abdu'llah Efendi hâzretleri..." diye övgü ile bahseder.²⁷ Her iki dedesinin mesleği olan müderrisliğe başlar. Fakat âilesinin geçim sıkıntısı, emellerine ulaşmasına engel olmuş; onu kadılık yoluna sürüklemiştir.²⁸

Hâl gösteren iç aynası, yüterek parçalayan geçim sıkıntısı ile gamlar pası dolu olup; her ne zaman edebiyat ve irtâda dilediği üst seviyeye ulaşmak istediğinde; uzaklaşır, ayakbağı olan durumlardan kurutulmak imkânsızken; Rûmeli sadâretinde (kâzî-askerliği) bulunan şahıslardan 20 sene fenn-i şâk (şer'i mahkemeden verilen ilâm, berat, kâdî hüccet ve bu gibi yazılardaki tabirler, deyimler bilgisi) tahsil etmiştir.²⁹

Babası, dedeleri ve büyük birâderi Mehmed Emin Efendi, dayıları Mektûbi Feyzu'llah Feyzi Efendi ve Mektûbi Muşatafa Efendilerin kâdî şâir olmalarından ötürü Râmiz ilim, irtâ, sâhibi, kültürlü, münevver bir çevrede yetişmiştir.

Râmiz'in Seyhü'l-islam Vassâf 'Abdu'llah Efendi'nin hâl tercemesindeki "... bir yüz almış senesi şâbanü'l-mu'azzamının beşinci günü şaniyen şâd-ı bâlalarına itilâ buyurmalarıyla kârin-i şeref ü ihtîrâm ve tesrîfat-ı ahîyyeden bu fakır-i mürettibü'l-îhûrfa dördün-çillerin, inâyet ü in'âm buyurmalarıyla sir-âb-ı nevâle-i ikrâm olmuş-

²⁶ Râmiz, *Zübdeü'l-Vâkı'at*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu.: 2395, yk.: 1 b.

²⁷ Râmiz, *Adab-ı Zurfâ*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu.: 3873, yk.: 72 b.

²⁸ Râmiz, *Zübdeü'l-Vâkı'at*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu.: 2395, yk.: 1 b.

²⁹ A.g.e., yk.: 2 a.

idik. ...³⁰ İfadeinden ilk aldığı vazifenin 5 Şaban 1165/8 Haziran 1752 tarihinde - 16 yaşlarında - 4. teşrifâtçılık olduğunu öğreniyoruz. Bu vazifeye Râmiz, *Zübdetü'l-Vâkı'at* adlı eserinde de "... mesâyih-i İslamiyyenin mekâdir-mendi Ebu Es'ad Vassâf 'Abdu'llah Efendiden İktisâb-ı şeref-i mü'lâzemet ile kâm-yâb ..."³¹ diyecek işaret etmektedir.

Râmiz, *Zübdetü'l-Vâkı'at*'inde "... tarih-i ecdâd-ı mâder ü peder olan tedrişe 'azîmet ü pür-şitâb olup ..."³² ve devâmında "... İâkin işğal-i rûz-merre-i 'iyâl mâni'-i müşâhede-i cemâl-i âmâl ve reh-nümâ-yı tâhî'-i nâ-sâz bâtarât-ı tarih-i kazâyâ işâl idüp mîsrâ' :

Kâzî ki didin kazıyye mâ'lum ..."³³

açıklamasında bulunmakla ilmiyye sınıfında ilerlemeyi arzu ederek müderrisliğe başlamış, gecim sıkıntısı dolayısıyla kadılık yolunu seçmiş olduğunu anlatıyor. Gecim sıkıntısından şikâyeti vardır.³⁴ Haya-tının büyük bir bölümünde kitâbet, edebiyat ve tarihle meşgul olmasına rağmen yeterince takdîr edilmemişinden yakınarak şu mîsrâı kaleme almıştır :

*Varek-i mîhr-i vefâyı kim okur kim dîzler*³⁵

Râmiz, tezkiresinde 'İsa-zâde Mehmed Şâhî Efendi'nin (ölm. H. 1173/M. 1760) hal tercemesinde "Eş-Şeyh İbnü's-seyyîh el-'âlî-mül'l-'âmîl ve zâhidü'l-kâmil mâhikü'l-kudsîyye mürşidü't-tarihâtî's-Semsiyye 'umdetü's-sâlikîn zübdetü'l-vâsılîn 'azîzünâ ve mürşidünâ eş-Şeyh Mehmed Şâhî eş-Şâhî hazretleri..." diye bahseder.³⁶ Böy-lece Râmiz'in Semsîyye tarihâtî³⁷ mensûbu olduğunu anlıyoruz.

³⁰ Râmiz, *Âdab-ı Züvâfı*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873, yk. : 72 b.

³¹ Râmiz, *Zübdetü'l-Vâkı'at*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 2395, yk. : 1 b.

³² A.g.e., yk. : 1 b.

³³ A.g.e., yk. : 1 b - 2 a.

³⁴ A.g.e., yk. : 2 a - 2 b.

³⁵ A.g.e., yk. : 2 b.

³⁶ Râmiz, *Âdab-ı Züvâfı*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873, yk. : 63 a - 63 b.

³⁷ Semsîyye, Ebu's-Senâ Şemse'd-dîn Ahmed b. Ebî'l-Berekât Muhammed b.

'Arif Hasan'ın (ölm. H. 1006/M. 1597) Halvetiyye tarihâtı içinde kurtuğu şu beye verilmiş addır (Bkz. Abdülhakî Gölpinar, "Semsîyye", *İslâm Ansiklopedisi*, XI, 422-423).

'İsa-zade Mehmed Sâlih Şâhvi Efendi H. 1173/M. 1760'da vefât etti-
ğime göre Râmiz gök genç yaştâ Şemsîyye tarikatine intisâb etmiştir.
Şeyhi 'İsa-zade Mehmed Sâlih Şâhvi Efendi'nin babası 'İsa Mahvî
Efendi de (ölm. H. 1127/M. 1715), Sultan Selim Camii cum'a vâzisi
ve aynı zamanda Draman'daki Tercemân Yunus hânkâhı şeyhidir ³⁸.

Fatîh ³⁹ ve Şemse'd-din Samî ⁴⁰ Râmiz'in,

Gören nûr-i cemâlin yâ Celâle'd-dîn-i Mevlânâ
Okur ism-i celâlin yâ Celâle'd-dîn-i Mevlânâ

beytini naklederek Mevlevîyye tarikati muhibbâından olduğunun söy-
lemektedirler. Burada beyti nakledilen Râmiz'in tezkiye sâhibi Ra-
mîz'le aynı şahıs olması kuvvetle muhtemeldir. Bu ihtimâle binâen,
Râmiz'in Şemsîyye tarikati mensûbu olmakla birlikte Mevlevîyye ta-
rikatine de muhabbeti olduğunun söyleyebiliriz.

Râmiz, ordu-yı hümayûnla seferber olduğu halde H. 1202/M.
1788 yılında 52 yaşlarında vefât etmiştir. ⁴¹ Vefât ettiği yer kay-
naklarda gösterilmemiştir.

4.2. RÂMİZ'İN ESERLERİ

4.21. Zübde'tü'l-Vâkı'at

Takdir edilmeyen yakındığı, ümitsizliğe kapıldığı bir anda,
Me'nâ-i mu'rifet geldi revâcin buldığın demler
mısrarın itâde ettiği gibi, H. 1182/M. 1768 yılı başlarında ordu alay-
larını ziyâretinde bazı samîni arkadaşları, târih mîrakatları arasında
mu'teber olan târih kitapları yazarlarının devâmî hayr ile anıdlıklarını
söyleyerek Râmiz'i Zübde'tü'l-Vâkı'at isimli bu târih eserini yazmağa
teşvik etmişlerdir. ⁴² Râmiz de teşvikler sonucu bu eseri hazırla-
mıştır.

³⁸ Râmiz, *Adab-i Zurfâ, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873,*
yk. : 63 a - 63 b.
³⁹ Fatîh, *Tezkire-i Hâtimî'tü'l-Eş'âr, s. 126-127.*
⁴⁰ Şemse'd-din Samî, *Kâmusu'l-A'vâm, III, 2254.*
⁴¹ Fatîh, *Tezkire-i Hâtimî'tü'l-Eş'âr, s. 126-127; Şemse'd-din Samî, Kâmusu'l-*
A'vâm, III, 2254.
⁴² Râmiz, *Zübde'tü'l-Vâkı'at, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. Y. Nu. : 2395,*
yk. : 2b.

Zübdeü'l-Vak'at'ın mukaddemesinde⁴³ Receb 1182 - Zi'l-hicce 1188/Kasım 1768 - Şubat 1775 târihleri arasındaki althüyük yıllık olayları kapsadığını söylemekle birlikte, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. Y. Nu : 2395'te kayıtlı bulunan ve bilinen yegâne nüshasında Cemâziyyü'l-evvel 1187/Temmuz 1773 târihine kadar olan Sultan III. Mustafa (H. 1171-1187/M. 1757-1774) devri olaylarını kapsamak-tadır. Bu nüshada muhtevâ yönünden eksiklik olduğu gibi, imlâ ba-kımından da yer yer hatalar vardır. Râmiz, eserini Sultan I. Abdül-l-hamid (H. 1187-1203/M. 1774-1789) devrinde bitirdiğinden zamanın geleneğine uyarak,

Cihânın padişahı varis-i mülk-i Süleymânî

Zamânın dâver-i şâhib-kürânı zill-i Yezdânî

Şadâ-yı tîg-i kahrî lerze viridi kâfiristânâ

Âmân u sülhülâ kurtar diyâr şad-havfîle câm

beyitleriyle medh etmiştir.⁴⁴ Eserini, sadr-ı a'zam kethüdâsı (igışleri bakanı) sonra sadr-ı a'zam olan Dervîş Mehmed Paşa'ya (H. 1148-1191/M. 1736-1777)⁴⁵ takdim ederken şu şüirleri kaleme almıştır:⁴⁶

Kıta

Dâver-i devr ü zamân şadr-ı mu'alla - erkân

İbn-i 'Abbâd-i cihân Hâzret-i Dervîş Paşa

Eyledi 'adl ü 'inâyete cihânı ma'mûr

Rey ü tedbiri ile buldı nizâmı dünyâ

Bu kıt'anın devâmında da şu beyitler yer almaktadır:⁴⁷

Ne kâdar olmasa nesrinde belâgat Râmiz

Kudemâ iavrı ider hâşî-i edâyı tefhim

Düsmâ teşvîşe hemân âşaf-i 'asra 'arz ü

Meclis-i hâşs-i şeref - bahşirna olduâda nedim

Eyler anı nazâr-i hüsn-i kâbüli terfî

Şula-i lâyikîn ihsân ider ol şadr-ı kerîm

⁴³ A.g.e., yk. : 2 b - 3 a.

⁴⁴ A.g.e., yk. : 2 b - 3 a.

⁴⁵ Dervîş Mehmed Paşa için bkz. : İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*,

IV/2, 422-423.

⁴⁶ Râmiz, *Zübdeü'l-Vak'at*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. Y. Nu. :

2395, yk. : 3 a.

⁴⁷ A.g.e., yk. : 3 a.

Bu beyitlerinden sonra da şu manzûme gelmektedir:⁴⁸

*Cenâb-ı hâzret-i şâd-ı kerem-kârı sa'âdetle
Zamân-ı hâsre dek şadrında dâ'im eyleyüp Rahmân
'Adûv-ı devlet ü ikbâlini mâkûr idüp Bârî
Melâz-ı melce-i 'âlem ide iclâl ile Sübhân*

Zübde'tü'l-Vâkı'ât nüshasının tanıtılması :

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 2395.

Yk. : 1b-33a, ög. : 280 x 170 mm. (227 x 107 mm.), st. : 25, yz. :

ta'lik, szb. : kırmızı, kt. : ince, aharlı, filigranlı, beyaz, ct. : sırtı bordo renkli meşin, ebrî kaplı mukavva.

Bağ (yk. : 1b) :

*Ziver-i ser-nûme-i nazm-ı kerîm
Bî'smü'lâhî'r-rahmânü'r-rahîm*

Âmâd-i bî-nihâye ve şükri-i bî-'add ü bî-gâye ol mübdi'-i evvel ü âhîr olan Bârî Te'âlâ hazretlerine ki ...

Son (yk. : 33a) :

... mü'mâ-ileyh el-Hâcc Yegen Mehmed Âğa kâm-yâb olup berat-ı

âmal ü iclâlini ol vechile tecdîd itmeğin kıl ketûüdâğı ile zağraac-ı başı Silâhdâr Mehmed Âğa ve zağraacıbaşılk ile Saksonî Çelebî Âğa ve saksonacıbaşılk ile Fenârî Hâsan Âğa ve turnacılık ile Muhtâr Mus-ı tafa Âğa bekâm kıldılar. 'Azl-i Şeyhü'l-İslâm Mirzâ-zâde Efendi.

Zübde'tü'l-Vâkı'ât hakkında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde bir lissans tezi hazırlanmıştır.⁴⁹ Bu tezde eserin yalnızca transkriptbe edilmiş metni verilmiştir.

4.22. *Zahîr-i Hukukâm*

Râmiz, bu eserin *Zübde'tü'l-Vâkı'ât*'ının mukaddimesinde bahs-eder.⁵⁰ Eserin ismi ebced hesabıyla yazılış târihi olan H. 1184/M. 1770 yılı gösterir. Şakk (şer'i mahkemeden verilen îlâm, berat, kâdi

⁴⁸ A.g.e., yk. : 3 a.

⁴⁹ Sabahaddin Gedik, *Azîz-zâde Hüseyin Râmiz Zübde'tü'l-Vâkı'ât*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 2395, yk. : 2 a.

⁵⁰ Râmiz, *Zübde'tü'l-Vâkı'ât*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Tez Nu. : 13264, I.U. Edebiyat Fakültesi Lissans Tezi, 1977.

hücceti ve bu gibi yazılardaki ta'bîrler, deyimler) ilmine dair olan eserini, Rûmeli kadîhliklarında bulunduğru 20 sene içinde hazırlamıştır. ⁵¹

4.23. *Hadiķatü'l-Vüzerâ Zeyli*

'Oğmân-zâde Ahmed Târib Efendi'nin (ölm. H. 1136/M. 1624) *Hadiķatü'l-Vüzerâ* adlı eserine yaptığı zeyl. ⁵²

4.24. *Devhâtü'l-Mesâyih Zeyli*

Mustakîm-zâde Süleymân Sa'de'd-dîn Efendi'nin (ölm. H. 1202/M. 1788) *Devhâtü'l-Mesâyih*'ine zeylidir. ⁵³

4.25. *Hamiletü'l-Kübürâ Zeyli*

Resmî Ahmed Efendi'nin (ölm. H. 1197/M. 1783) dârü's-sâde ağa-larına dair olan *Hamiletü'l-Kübürâ* adlı eserine zeyl. ⁵⁴

4.26. *Keşfu'z-Zunûn Zeyli*

Mustafa Katib Çelebi'nin (H. 1017-1068/M. 1609-1658) *Keşfu'z-Zunûn*'una zeyl. ⁵⁵

4.22.-4.26. maddelerde belirtilen Râmiz'in eserlerinin hiçbir nüshasına, kütüphane kataloglarında yapılan araştırmalarda rastlanmamıştır.

4.27. Râmiz'in şüirleri

Şüirlerine *Âdab-ı Zürafâ* si ile *Zübde'tü'l-Vâkı'at* 'ında rastlanır. Bunun dışında ayrıca dîvânı yoktur. Şüirlerinden örnekler :
Yahya Şiddik Efendi'nin (ölm. H. 1165/M. 1752) vefâtına söylediği tarih beyti : ⁵⁶

*Râmiz-i dâ'i du'a idüp didi tûrîhîni
Gülşen-i cennet Şiddikâya ilâhî ola câ*

⁵¹ Râmiz, *Zübde'tü'l-Vâkı'at*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 2395, yk. : 2 a.

⁵² A.g.e., yk. : 2 a.

⁵³ A.g.e., yk. : 2 a.

⁵⁴ A.g.e., yk. : 2 a.

⁵⁵ A.g.e., yk. : 2 a.

⁵⁶ Râmiz, *Âdab-ı Zürafâ*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873, yk. : 64 b.

Vasîfât 'Abdu'llah Efendi'nin (ölm. H. 1174/M. 1761) 28 Rebîu'l-
evvel 1168/2 Ocak 1755 tarihinde Şeyhü'l-islâm olduğunun belirlen
tarih beyti : 57

Kâlb-i şâf ile didi Râmiz-i dâ'î tarih
Şadr-i ferâ ebed 'Abdu'llah Efendiye sezâ

Es - Seyyid İbrahim Hayatî Efendi'nin (ölm. H. 1172/M. 1759) ve-
fatına tarih : 58

Gelüp bir gözden eşk-i firâcî Râmiz didim tarih
Hayatî göz yunup hayfa gidi bezm-i me'vâya
Belîğ Mehmed Emin Efendi'nin (ölm. H. 1174/M. 1761) vefatına
tarih : 59

Belîğ Mehmede 'adn-i berîn ola mesken
Muştâfa Hâtî Efendi'nin (ölm. H. 1174/M. 1761) vefatına tarih : 60
Bî'l-bedâhe bu du'â tarihdir
'Adnî mesken eyle Hâtî Muştâfa

Şeyhü'l-islâm Pîr-zâde 'Osman Şâhib Efendi'nin (H. 1122-1183/
M. 1710-1770) ikinci def'a Şabân 1175/Şubat 1762 tarihinde Rûmeli
sadâretine gelişini belirlen tarih : 61

Yine kim viridi şadr-i Rûma zinet
Kim idi lutfile ol şadr ihya

Didi hâtî bu tarih ile Râmiz

Re'su'l-'ulemâ 'Osman Mollâ

Şadr-i azâm Koca Râhib Paşa'nın (ölm. 23 Ramazân 1176/28
Mart 1763) vefatına tarih : 62

Burâgup mühr-i şadr Râhib oldı dar-i 'ukbâya

Mehmed 'Azîz Re'fet Efendi'nin (H. 1136-1179/M. 1724-1765)
vefatına tarih : 63

57 A.g.e., yk. : 72 b.

58 A.g.e., yk. : 29 b.

59 A.g.e., yk. : 14 b.

60 A.g.e., yk. : 31 b.

61 Râmiz, *Adab-i Zurfâ*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873,

yk. : 50 b - 51 a.

62 A.g.e., yk. : 39 a.

63 A.g.e., yk. : 41 b.

Gidi Re'fet hây meded
Kâdiriyye tarikati şeyhlerinden Esref-zâde 'Abdül-kâdir Surtî Efendi'nin (ölm. H. 1180/M. 1766) vefâtına "Şeyh Surtî" lafzını tâ-
rif düşürmüştür.⁶⁴

'Abbâs Efendi-zâde Mehmed Hâşmet Efendi'nin (ölm. H. 1182/M. 1768) vefâtına târîh : ⁶⁵

Şâ'ir-i nâdire-gü Hazret-i 'Abbâs-zâde

Çerh-i dîn imişiken anı esir-i gurbet

Hayf nâ-kâm idicek terk-i cihân-i fânî

Sal-i târlîmî Râmîz didi gidi Hâşmet

Şeyhül-islâm Pîrî-zâde 'Osmân Efendi (H. 1122-1183/M. 1710-1770) hakkında şu beyti söylemiştir : ⁶⁶

Râmîzâ ismi gibi zât da bir üfâde

Şadr-i fetvâda mü'eyyed ola Pîrî-zâde

Müşâfâ Şidkî Efendi'nin (ölm. H. 1183/M. 1769) vefâtına târîh : ⁶⁷

Didi hatîf Râmîzâ târîh

Gidi Şidkî bezm-i valâ - cennete

Feyzullah 'Âbid Efendi'nin (ölm. H. 1194/M. 1780) hâl terceme-sinde şu beyti yer alır : ⁶⁸

Fîrşat virir mi kâim ala dünyâda ehl-i dil

Râmîz sipîhre her ne kâdar kilsân ilticâ

Defter-i hâkânî emînî 'Arîf Süleymân Efendi'nin (ölm. H. 1183/M. 1769) vefâtına târîh : ⁶⁹

Eyledi 'Arîf Süleymân Beg Efendi irtihâl

Hâcegânî 'Arîfî esrâr-i 'ilmîñ vâkıfî

Lağzan u ma'nen didim târîh-i fevîn Râmîzâ

Gidi bîñ yüz sekisen üçde ah zamânîñ 'Arîfî

⁶⁴ A.g.e., yk. : 54 b.

⁶⁵ A.g.e., yk. : 26 b.

⁶⁶ Râmîz, *Âdab-ı Zürafâ*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873, yk. : 16 a.

⁶⁷ A.g.e., yk. : 64 a.

⁶⁸ A.g.e., yk. : 68 a.

⁶⁹ Râmîz, *Zübde'ül-Vâkı'at*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. Y. Nu. : 2395, yk. : 17 b.

4.28. Adab-ı Zürafa

Mirza-zâde Mehmed Salim Efendi'nin (ölm. H. 1156/M. 1743) Tezkire-i Şu'ara'sına zeyl olarak Hüseyin Râmiz'in kaleme aldığı tezkire-i şu'ara'dır. Tezkirenin tamamlanış tarihi, "Adab-ı Zürafa" adının ebced hesabıyla H. 1189/M. 1775 yılı olduğu⁷⁰ söylenmekte ise de, tezkirede H. 1132/M. 1720 yıllarında başlayarak H. 1198/M. 1784 tarihine kadar 64 senelik bir zaman içinde yetmiş 375 şâirin hâl tercemesi vardır. Bazı şâirlerin hâl tercemelerinin tamamlanması için boş sahifeler bırakılmıştır. Verdiği bilgiler etraflı, tenkidleri işâ-bettir. Râmiz'in kendi elyazısıyla yazılmış, orijinal nüsha, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873'te kayıtlı bulunmaktadır. Bu nüsha müsvedde hâlinde değildir. Meşhûr âlim ve hattât Müstakim-zâde Süleyman Sa'd-ü'd-din Efendi (H. 1131-1202/M. 1719-1788), bu nüshayı gerek ifade, gerek tarih yanlışları bakımından düzeltmiştir.⁷¹ Râmiz Efendi de, Salim'den geri kalmayacak derecede bir münşiâne nesir meraklısıdır.⁷² Tezkiresindeki cümleler seçilidir.

Yerli ve yabancı kütüphane kataloglarında yapılan araştırmalar sonucunda Adab-ı Zürafa nüshalarının üçü tam, biri başı ve sonu noksan olmak üzere 4 adet olduğu tesbit edilmiştir.

Adab-ı Zürafa nüshalarının tanıtılması :

S : Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873.

Yk. : 1b-99b (boş bırakılan yapıtlar : 89a, 93a-93b, 94a-94b, 95a-95b, 96a), ög. : 312 × 205 mm. (195 × 82 mm.), st. : 29, yz. : ta'lik, szb. : kırmızı, kt. : kalın, aharlı, filigransız, beyaz, ct. : sırtı kahverengi meşin, ebri kâhı, müklebbi, mukavva.

Müellif hatıdır. Yk. : 1a'da "min-temlikât-ı-fakîr 'Abdül-kâdir" diye mülkiyet kaydı ve yk. : 3a'da Es'ad Efendi'nin vakıf mühürü vardır.

Baş (yk. : 1b) :
Eşer

⁷⁰ A.g.e., yk. 2 a.

⁷¹ Faruk (Kadı) Timurtas, "Türkiye Edebiyatı", *Türk Dünyası El Kitabı*, s. 459; Ali Canib (Yöntem), "Onikinci 'Asır Tezkirecilerinden : Râmiz Efendi ve Eşeri", *Hayat Mecmuası*, II/27 (İstanbul, 2 Haziran 1927), s. 3-4; Râmiz, *Adab-ı Zürafa*, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873, yk. : 11 b.

⁷² Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarih-i*, II, 789.

Ol 'arif ü ağahın nâm-i pür-inîbâhları 'Abdu'llâhdır. Ulke-i Bu-
ğarâdan Belğ nâm şehr-i meşhûrdan nümayende-i zühûr...

Son (Yk. : 99b) :

... Kit'a :

Şevket-câh-i seyhü'l-islâm

Göricek gerhîn 'ahlî şaşmıdır

N'ola sır-ab olur ise Yümmî

N'îmeti başımızdan aşmıdır

St. : Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3876.

Yk. : 1a-29b, ög. : 210 × 144 mm. (178 × 120 mm.), st. : 20, yz. :
mesih, szb. : kırmızı, kt. : ince, aharsız, filigransız, beyaz, ct. : sırtı
kahverengi mesin, ebri kaplı mukavva.

Başı ve sonu noksaandır. İçindeki diğer eserlerden XIX. yüzyıl-
da istinsâh edildiği anlaşıyor.

Baş (Yk. : 1a) :

... ve mensûre bedr-i müñir-i fâyîzu'l-ağâr-i meşhûre reh-nü-
mâ-yı mahûce-i sedâd ve neyyir-i vakîkad-i burc-i hidayetdir. Şâir-i
belâğat-ta-bîr-i leîâfet-i cüd müñşî-i muvaffak-elfâz u berâ'at-gü
bir zât-ı güzide...

Son (Yk. : 29b) :

... el-Hâce 'Abdi Efendi yüz yetmiş senesi zî'l-hiccesinin gur-
resinde 'azl ve yerine re'îs-i sâbık el-Hâce 'Abdi Efendi re'îsü'l-küttâb
olmuştur...

A. E. : Millet Kütüphanesi Abi Emîrî Tarih Nu. : 762.

Yk. : V+238 s., ög. : 327 × 210 mm. (260 × 123 mm.), st. : 20, yz. :
rk'a, szb. : kırmızı, kt. : ince, aharsız, filigransız, beyaz, ct. : vîşne
gürüğü renkli, sırtı mesin, ebri kaplı, miklebli, mukavva.

'Ali Emîrî tarafından müellif nüshasından H. 1318/M. 1902'de is-
tinsâh edilmiştir.

Baş (s. 1) :

Tezkiretü's-Su'ara, Râmiz Efendi rahmetü'llâhi 'aleyh.

Harfî-ehf

Eşer

Ol 'arif ü ağahın nâm-i pür-intibâhları 'Abdu'llahdır. Ülke-i Bulğarâdan Belğ nâm şehri-i meşhûrdan nümâyende-i zuhûr...

Son (s. 238) :

... Kit'a :

Şevket-i cih-i seyîdül-islâm
Göriceli gerhîn 'âkı şaşmıdır
N'ola sir-âb olur ise Yûmî
Nî'meti başmızdan aşmıdır

Ü. : İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 91.

Yk. : X + 266 s., öç. : 330×205 mm. (252×130 mm), st. : 25, yz. : nk'a, szb. : kırmızı, kt. : kalın, aharsız, fliigransız, ağık mavi, ct. : şemseli, köşebendli, kahverengi meşin.

Zihni Efendi tarafından 11 Şa'bân 1346/2 Şubat 1928'de müellif nüshasından istinsâh edilmiştir.

Baş (s. 1) :

Tezkire-i Ramiz

Eşer

Ol 'arif ü ağahın nâm-i pür-intibâhları 'Abdu'llahdır. Ülke-i Bulğarâdan Belğ nâm şehri-i meşhûrdan nümâyende-i zuhûr...

Son (s. 266) :

... Kit'a :

Şevket-i cih-i seyîdül-islâm
Göriceli gerhîn 'âkı şaşmıdır
N'ola sir-âb olur ise Yûmî
Nî'meti başmızdan aşmıdır

5. TÜRK EDEBİYATINDA ŞUARÂ TEZKİRELERİ ⁷³

Şuarâ tezkireleri, şâirlerin hâl tercemeleriyle şüirlerinden örnekler bulunan eserlerdir. Tezkirelerin menşei, tabakât kitaplarına dayanmaktadır. Arapların hâl tercemelerine karşı yakın ilgileri ve neseplere olan bağlılıkları dolayısıyla gelişen tabakât kitapları, birçok konulara ve özellikle fakihlere, şâirlere tahsis olunurdu. ⁷⁴

Türk edebiyatında şuarâ tezkireliliği geleneği, Çağatay sâhasında başlayıp, Osmanlı sâhasında gelişmiştir. Türkçe en eski şuarâ tezkiresi, Mir 'Aîî Şîr Nevaî'nin (H. 844-906/M. 1441-1501) *Mecâlisü'n-Nefâ'is*'idir. Çağatayca yazılmış olup, Taşkent'te 1908'de basılmıştır.

Türkiye dışında yazılmış Türkçe tezkirelerden bir diğeri de, Kıtâb-dâr Şadık'ın *Mecma'u'l-Havâşş*'idir. 'Abdu'r-raḥmân Ḥayyâm Pür tarafından Tebriz'de H. Ş. 1327/M. 1948'de yayımlanmıştır. Yazma nüshaları : İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. Y. Nu. : 4085; T. Y. Nu. : 4097; Nuruosmaniye Kütüphanesi Nu. : 3720.

⁷³ Abdülhakî Gâlpınarlı, "Şuarâ Tezkireleri ve Tezkireciler", *Ayılık Ansiklopedisi*, Seri : 2, I (İstanbul, Temmuz 1949), s. 28-31; (Joseph) Hammer, *Histoire de l'Empire Ottoman*, II, 477-478, Çeviren : J. J. Hellert; Tevhîd, "Kütüb-i Terâcim-i 'Osmâniyye", *İkdam Gazetesi*, Nu. : 1301 (6 Şevval 1315/15 Şubat 1313/27 Şubat 1898), s. 3-4; Şerif Oktürk, *İstanbul Kütüphanelerinde Bulunan Osmanlı Şuarâ Tezkireleri*, Türkiye Araştırma Merkezi, Tez Nu. : 197, I. Ü. Edebiyat Fakültesi Lisans Tezi, 1944-45; Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, I, 251-352; J. Stewart - Robinson, "The Genre in Islam", *Journal of Near Eastern Studies*, XXIII (Chicago, 1964), s. 57-65; J. Stewart - Robinson, "The Ottoman Biographies of Poets", *Journal of Near Eastern Studies*, XXIV (Chicago, 1965), s. 57-74; Necati Elgin, "Şuarâ Tezkireleri", *Konya Studies*, XXIV (Chicago, 1965), s. 57-74; Necati Elgin, "Şuarâ Tezkireleri", *Konya Hallerü Kültür Dergisi*, 129-130 (Temmuz - Ağustos 1949); Nihad Sâmî Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, I-II; İbnü'l-emîn Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, s. 5-10; "Tezkere veya Tezkire", *Meydan - Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedisi*, XII, 117-118; Abdülkadir Karahan, "Tezkire", *İslâm Ansiklopedisi*, XII/1, 226-230; Harun Tolasa, "Tezkire", *Türk Ansiklopedisi*, XXXI, 161-163; Mehmet Zeki Pakalın, "Tezâkir-i Şuarâ", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, III, 486-490; *İstanbul Kütüphaneleri Tarih - Coğrafya Yazmaları Kataloğu*, VII. fasıkul, ⁷⁴ Heffening, "Tabakât", *İslâm Ansiklopedisi*, XI, 590-592.

Osmanlı devri şairlerine dair tezkiireler şunlardır :
1. *Hesî Bihîst, Sehi Beg* (ölm. H. 955/M. 1548).

Basma nüshaları : Tezkire-i Sehi, İstanbul Matbaa-i Âmidî, 13
Hesî Bihîst Sehi Beg Tezkiresi İnceleme - Tenkidli Metin - Dizin,
zırlayan : Günay Kut, Harvard Üniversitesi Basımevi, 1978.

Yazma nüshaları : Millet Kütüphanesi Ali Emiri Tarih N
768; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 733; T.Y. N
2540; T.Y. Nu. : 3732.

2. *Tezkiretü's-Su'arâ, Laiîfî* (ölm. H. 990/M. 1582).

Basma nüshası : *Tezkire-i Laiîfî*, İstanbul İkdam Matbaası, 13
Yazma nüshaları : Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Nu. : 42
Nu. : 4256; Nuruosmaniye Kütüphanesi Nu. : 3725; Süleyman
Kütüphanesi Lala İsmail Efendi Nu. : 313.

3. *Gülşen-i Şu'arâ, Ahmed* (ölm. H. 1002/M. 1594).

Yazma nüshaları : Millet Kütüphanesi Ali Emiri Efendi Tâ
Nu. : 774; Beyazıt Devlet Kütüphanesi zeyl defteri Nu. : 382; Sü
maniye Kütüphanesi Hâlet Efendi Eki Nu. : 107.

4. *Mesâ'irü's-Su'arâ, Fîr Mehmed* 'Asîk Çelebi (ölm. H. 979/
1572).

Basma nüshası : *Mesâ'ir üs-Su'arâ or Tezkere of 'Asîk Çel*
by G. M. Meredith - Owens, Londra, 1971.

Yazma nüshaları : Süleymaniye Kütüphanesi Âşir Efendi N
268; Nuruosmaniye Kütüphanesi Nu. : 3719; Millet Kütüphanesi
Emiri Tarih Nu. : 772; Süleymaniye Kütüphanesi Hamidiye N
1064; Ârif Efendi Kütüphanesi Nu. : 2017; Hacı Selim Ağa Kütüp
nesi Hüdâyî Nu. : 1157.

5. *Tezkiretü's-Su'arâ, Kınalı - zâde Hasan Çelebi* (ölm. H. 101
M. 1604).

Basma nüshası : *Tezkiretü's-Su'arâ, I-II*, hazırlayan : İbrah
Kutluk, Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1978-1981.

Yazma nüshaları : Köprülü Kütüphanesi Âsım Bey Kısım N
386; Ârif Efendi Kütüphanesi Nu. : 2016; Millet Kütüphanesi
Emiri Tarih Nu. : 758; Nu. : 759; Nu. : 760; Nu. : 761; Süleyman
Kütüphanesi Hekimoğlu Ali Paşa Nu. : 602; Süleymaniye Kütüphan

Fatih Nu. : 4250 ; Nu. : 4251; Nu. : 4252; Nu. : 4253; Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi Nu. : 372.

6. *Beyânî Tezkire-i*, Muştafa Beyânî (ölm. H. 1006/M. 1597).

Yazma nüshaları : İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 2568; Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 757.

7. *Riyâzu's-Su'arâ*, Mehmed Riyâzî (ölm. H. 1054/M. 1644).

Yazma nüshaları : Nuruosmaniye Kütüphanesi Nu. : 3724; Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3871; Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 765; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 761; T.Y. Nu. : 4098; T.Y. Nu. : 6199.

8. *Zübde-i Eş'ar*, Kâf-zâde 'Abdül-hayy Fâzî (ölm. H. 1031/M. 1622).

Yazma nüshaları : Süleymaniye Kütüphanesi Şehid Ali Paşa Nu. : 1877; Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 1325; Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 2726; Nuruosmaniye Kütüphanesi Nu. : 3722; Nu. : 3723.

9. *Tezkire-i Rıza*, Zehr-i Mar-zâde Seyyid Rıza (ölm. H. 1082/M. 1672).

Basma nüshası : Tezkire-i Rıza, İstanbul İkdâm Matbaası, 1316. Yazma nüshaları : Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 764; Süleymaniye Kütüphanesi Asir Efendi Nu. : 243.

10. *Tezkire-i Yünnî*, Mehmed Sâlih Yünnî (ölm. H. 1073/M. 1663).

Yazma nüshaları : Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 780; Nu. : 781; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 3948. 11. *Zeyl-i Zübde-i Eş'ar*, Seyrek-zâde Mehmed 'Asım (ölm. H. 1086/M. 1675).

Yazma nüshaları : Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Efenî Manzûm Eserler Nu. : 1326; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 1711; T.Y. Nu. : 2401.

12. *Teşrifâtü's-Su'arâ*, Ali Güftî (ölm. H. 1088/M. 1678).

Yazma nüshaları : Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Efenî Manzûm Eserler Nu. : 1324; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 1533; T.Y. Nu. : 9619.

13. *Tezkire-i Su'arâ*, Mustafa Mueib (ölm. H. 1139/M. 1727).
Yazma nüshaları : Nuruosmaniye Kütüphanesi Nu. : 4965; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 3913.
14. *Nuḥbetü'l-Âşâr min-Fevâ'idü'l-Eş'ar*, Mustafa Şafî' (ölm. H. 1138/M. 1725).
Yazma nüshaları : Süleymaniye Kütüphanesi Halef Efendi Eki Nu. : 112; Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 2549; Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 771; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. Y. Nu. : 1353.
15. *Tezkiretü's-Su'arâ*, Mirzâ-zâde Mehmed Salim (ölm. H. 1156/M. 1743).
Basma nüshası : Tezkire-i Salim, İstanbul İkdâm Matbaası, 1315.
- Yazma nüshaları : Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 766; Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3872; Süleymaniye Kütüphanesi Hamîdiye Nu. : 1063; Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Nu. : 317; Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 766.
16. *Nuḥbetü'l-Âşâr li-Zeyli Zübdehü'l-Eş'ar*, İsmail Belig (ölm. H. 1142/M. 1729).
Yazma nüshası : İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 1182.
17. *Âdab-ı Zurafe*, Hüseyin Ramiz (H. 1148-1202/M. 1736-1788).
Yazma nüshaları : Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3873; Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Nu. : 3876; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 91; Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 762.
18. *Silah-dür Tezkiresi*, Silâh-dar-zâde Mehmed Emin (ölm. XVIII. yüzyıl).
Yazma nüshaları : Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 795; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 2557.
19. *Nuḥbetü'l-Âşâr fi-Fevâ'idü'l-Eş'ar*, Kemiksiz-zâde Mustafa Şafvet (ölm. XVIII. yüzyıl).
Yazma nüshası : İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 6189.

20. Şefkat Tezkiresi, 'Abdül-fettâh Şefkat (ölm. H. 1242/M. 1826).
Yazma nüshaları : Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 770; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 3916; Beyazıt Devlet Kütüphanesi Veliyyeddin, Cevdet Paşa Nu. : 130.
21. Mecmu'atü't-Tercüm, Tevfik (ölm. H. 1274/M. 1858).
Yazma nüshası : İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 192.
22. Bağçe-i Safa-endüz, Mehmed Es'ad Efendi (ölm. H. 1264/M. 1847).
Yazma nüshaları : Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Yazma Bağışlar Nu. : 4040; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 2095.
23. Tezkiretül's-Su'arâ, Seyhül-İslâm 'Arif Hükmet (ölm. H. 1275/M. 1859).
Yazma nüshası : Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 789.
24. Mir'at-ı Şîr, Mehmed 'Akif (ölm. XIX. yüzyıl).
Yazma nüshaları : Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 773; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. Nu. : 2558/1; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Emanet Hazinesi Nu. : 1522.
25. Tezkire-i Su'arâ-yı Mevleviyye, Mehmed Esrâr Dede (ölm. H. 1211/M. 1796).
Yazma nüshaları : Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi Eki Nu. : 109; Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih Nu. : 756.
26. Tezkire-i Hâtimetü'l-Eş'ar, Fâin Davud (ölm. H. 1283/M. 1866).
Basma nüshası : İstanbul, 1271.
27. Kâfile-i Su'arâ, Mehmed Tevfik (ölm. H. 1311/M. 1895).
Basma nüshası : İstanbul, 1290.
28. Mecma'-ı Su'arâ ve Tezkire-i Udeba, Mehmed Sirace'd-din (ölm. XX. yüzyıl), İstanbul, 1325.
29. Son Asır Türk Şairleri, İbnülemin Mahmud Kemal İnal (1869-1957), İstanbul, 1930-1941.
30. Türk Şairleri, Sadettin Nüzhet Ergun (1901-1946), ct. : I-III, İstanbul, tarihsiz.

6. ADAB-I ZURAFÄ NÜSHALARINA GÖRE ŞAIRLER LİSTESİ

İsimler			
1. Eger	1 b	1	1
1. Emis	1 b	1	1
3. İshak İbn İsmail	2 a	3	3
4. Es'ad Efendi	3 a	6	5
5. Es'ad	3 b	8	7
6. Es'ad	4 a	8	7
7. Emir	4 b	10	9
8. Edib	4 b	11	9
9. Edib	4 b	11	10
10. İbbal	5 a	11	10
11. Ağab	5 b	13	11
12. Ağab	5 b	14	12
13. Emin	6 a	15	13
14. Emni Beg	6 b	17	20
15. Emin	6 b	17	14
16. Emin	7 a	17	15
17. Emis	7 b	19	20
18. Erşed	8 a	20	21
19. Emin	8 b	21	16
20. Emin	9 a	23	18
21. Emin Efendi	9 b	25	19
22. Ahi	9 b	25	22
23. Ahmed	9 b	25	22
24. Ahmed	10 a	25	23
25. Erib	10 a	26	24
26. Erib	10 a	27	25
27. Bahir	10 b	27	25
28. Bahir	11 a	28	27
29. Bahir	11 a	29	27
30. Bahir	11 a	29	28
31. Bakı	11 b	30	29

S. A.E. U. Sl.

İsimler	S.	A.E.	Ü.	Sl.
32. Bakı	12 a	31	30	30
33. Babı	12 a	32	30	30
34. Bedri	12 b	33	31	31
35. Beraî	12 b	33	32	32
36. Bezmi	12 b	33	32	33
37. Besim	13 a	35	33	34
38. Besim	13 b	35	34	35
39. Belig	13 b	36	35	35
40. Belig	14 a	37	36	36
41. Belig	14 b	38	36	37
42. Penah	15 a	40	38	38
43. Behcet	15 a	40	38	40
44. Behcet	16 a	42	40	41
45. Behcet	16 a	43	41	42
46. Behiştî	16 a	44	42	43
47. Behcetî	16 b	44	42	44
48. Piri Erendi	16 b	45	43	44
49. Piri	16 b	46	44	47
50. Tarîb	17 a	46	44	47
51. Turabi	18 a	50	47	50
52. Tevlik	18 a	50	47	51
53. Tevlik	18 b	52	48	52
54. Tevlik	18 b	52	49	53
55. Sakıp Dede	19 a	53	50	54
56. Senâyi	19 b	55	51	55
57. Servet	19 b	55	52	56
58. Cazim	20 a	56	53	57
59. Çakerî	20 b	57	54	58
60. Cezbi	20 b	57	54	59
61. Cevdet	20 b	58	55	60
62. Cemâli	21 a	59	56	61
63. Hâziz	21 b	61	57	62
64. Hâzîk	21 b	61	57	63
65. Hâzim	22 a	62	58	64
66. Hâsim	22 b	63	59	65
67. Hâsim	22 b	63	59	66
68. Hâfiz	23 a	65	61	67

İsimler	S.	A.E.	Ü.	Sl.
69. Hâkim	23 a	66	61	
70. Hâmid	24 a	67	63	
71. Hâmid	24 a	69	64	
72. Hâmî	24 b	69	65	
73. Hüsni Paşa	24 b	70	66	
74. Hüsami	25 a	71	72	
75. Hüsni	25 a	71	67	
76. Hâsib	25 a	71	67	
77. Hâsib	25 b	72	68	
78. Hâsib	26 a	73	69	
79. Hâsib	26 a	73	70	
80. Hâşmet	26 b	74	70	
81. Hûzî	27 a	76	72	
82. Hûzî	27 b	77	73	
83. Hâkî	27 b	77	74	
84. Hîlmî	28 a	78	75	
85. Hîlmî	28 a	78	75	
86. Hâlimî Paşa	28 a	79	76	
87. Hâmidî	28 b	79	76	
88. Hâmid	28 b	79	76	
89. Hânî	29 a	80	78	
90. Hâyatî	29 b	81	79	
91. Hâtem	30 a	82	80	
92. Hâkî	30 b	83	81	
93. Hâlis	31 a	85	83	
94. Hâtî	31 a	85	83	
95. Hâlet	31 b	86	84	
96. Hûlûs	32 a	87	85	
97. Hâyri	32 a	88	86	
98. Hâyri	32 b	88	86	
99. Hâyri Eflendi	32 b	88	87	
100. Dâniş	33 a	90	88	
101. Dâniş	33 b	90	89	
102. Dürri Vani	34 a	91	90	
103. Dersi	34 a	92	91	
104. Derviş	34 a	92	92	
105. Zâhmi	34 b	93	92	

İsimler	S.	A.E.	Ü.	Sl.
106. Zihni	34 b	93	92	
107. Râ'îf Big	35 a	94	93	
108. Râ'îk	35 b	95	94	
109. Râ'îb Paşa	35 b	95	95	
110. Râ'îb Big	35 b	96	96	
111. Râ'î	36 a	96	96	
112. Râ'î Efendi	36 a	96	97	
113. Râ'îb	36 b	98	97	
114. Râ'sim	37 a	99	98	
115. Râ'îb	37 a	99	99	
116. Râ'sid Efendi	37 b	100	100	
117. Râ'îb Paşa	38 b	103	103	
118. Râ'îb	39 b	106	106	
119. Râ'îm Paşa	40 a	106	106	
120. Râ'miz	40 b	107	108	
121. Râ'miz	40 b	108	108	
122. Re'fet	41 a	108	109	
123. Re'fet	41 a	109	110	
124. Rebîb	41 b	109	111	
125. Râ'îmî	41 b	110	111	
126. Râ'îmî	42 a	111	112	
127. Râ'îmî	42 b	112	113	
128. Resmî	43 a	112	114	
129. Resmî	43 a	113	115	
130. Rûsdi	43 b	114	116	
131. Rûsdi	43 b	114	116	
132. Rûsdi	43 b	114	117	
133. Resa	44 a	115	118	
134. Resid	44 a	115	118	
135. Resid	44 a	116	118	
136. Resid	44 b	116	119	
137. Resid	44 b	117	120	
138. Resid	44 b	118	120	
139. Resid	44 b	118	121	
140. Rûza	45 a	119	122	
141. Rûza Efendi	45 b	120	123	
142. Rûza Efendi	45 b	120	124	

2 b

1 b

1 a

İsimler	S.	A.E.	Ü.	Sl.
143. Refîdî	45 b	121	124	
144. Rif'at	46 a	122	125	3 a
145. Rif'at	46 a	122	125	3 a
146. Rif'at	46 a	122	126	
147. Ressâm	46 b	122	126	
148. Rif'at	46 b	122	127	
149. Rif'atî	46 b	123	127	3 a
150. Refî'	47 a	123	128	
151. Refîk	47 b	125	130	
152. Refîk	48 a	125	130	
153. Rûknî	48 a	126	131	
154. Remzî	48 a	126	131	
155. Rûhî	48 b	126	132	
156. Rûhî Efendi	48 b	127	132	
157. Rûhî	49 a	127	133	
158. Ravfî	49 a	127	134	
159. Rüyazî	49 a	128	134	
160. Zarf	49 a	128	134	
161. Zuhî	49 a	128	135	3 b
162. Zinet	49 b	129	135	
163. Ziver	49 b	129	136	
164. Sabîk	50 a	130		
165. Sa'idi	50 a	136	136	4 a
166. Şahîb Efendi	50 b	131	137	
167. Saf	51 b	133	140	
168. Sahîk Dede	51 b	134	141	
169. Sahîk	52 a	134	141	
170. Sa'ib	52 a	136	142	
171. Salim Efendi	52 a	135	143	6 a
172. Salim-i Trabzonî	52 b	136	144	
173. Salim Efendi	53 a	137	145	
174. Samîh	53 a	138	146	7 a
175. Samî	53 b	138	146	
176. Samî	54 a	138	148	
177. Sivaci	54 a	139	148	
178. Sermed	54 a	139	148	
179. Sırtî	54 a	140	149	8 a

İsimler	S.	A.E.	Ü.	Sl.
180. Süti	54 b	140	149	
181. Süti	54 b	140	149	
182. Süti	54 b	140	149	
183. Sezâyi	54 b	141	150	8 a
184. Sezâyi	55 a	142	151	
185. Sa'di	55 a	142	151	8 b
186. Sa'd	55 b	142	152	
187. Sa'd	55 b	142	152	
188. Sa'd Paşa	55 b	142	152	
189. Selim	56 a	142	153	
190. Selim	56 a	144	154	
191. Sem'i	56 b	145	155	
192. Suzi	57 a	146	156	9 a
193. Seyyid	57 a	146	156	
194. Seyyid	57 b	147	157	
195. Şakir Big	57 b	148	158	9 b
196. Şakir	58 a	149	159	
197. Şakir	58 b	149	160	
198. Şadi	58 b	149	160	
199. Sami	58 b	150	160	
200. Şeref	59 a	150	161	
201. Şifayi	59 a	150	161	
202. Şerif Paşa	59 b	150	162	
203. Şefkat	59 b	151	162	
204. Şukri	59 b	151	162	
205. Şekib-i Mevlevî	59 b	151	163	
206. Şekuri	59 b	152	163	10 b
207. Şem'i	60 a	152	164	
208. Şehdi	60 a	152	164	
209. Şehri	60 b	153	165	
210. Şehr-yâr	60 b	153	165	
211. Şeyhî Mevlevî	60 b	153	165	
212. Şehid	60 b	153	165	
213. Şeyhî	61 a	154	166	
214. Şeyhî	61 a	154	167	
215. Şa'ib	61 a	155	167	
216. Şa'ib Dede	61 b	155	167	

İsimler	S.	A. E.	Ü.	Sl.
217. Şâhî	61 b	155	168	
218. Şâfi	61 b	156	169	
219. Şubhî	62 a	156	169	11 a
220. Şabîh	62 b	157	170	
221. Şabîh	62 b	157	170	
222. Şâvî	63 a	159	172	11 b
223. Şidîrî	63 b	160	173	
224. Şidîrî	64 a	161	174	
225. Şidîrî	64 a	162	174	
226. Şafî	64 a	161	175	
227. Şâfî-der	64 a	161	175	
228. Şadrî	64 b	162	176	
229. Şiddîk	64 b	163	176	12 b
230. Şabrî	65 a	163	177	
231. Şafâyî	65 a	164	177	
232. Şafâyî	65 b	164	179	
233. Şalâhî	65 b	165	179	
234. Şavvî	65 b	165	179	
235. Zammî	65 b	165	180	
236. Zayâ	65 b	166	180	
237. Ziyâî	66 a	166	180	13 a
238. Fâhîb	66 a	166	181	
239. Fâhîr	66 a	167	182	
240. Fâhîr	66 b	167	182	
241. Fâbîr	66 b	168	183	
242. Fâbîr	66 b	168	183	
243. Fîrsî	67 a	168	184	
244. Fîrî	67 a	169	184	
245. Fâyîbî	67 b	169	185	
246. Fâyîbî	67 b	170	185	
247. Zâhîrî	67 b	170	185	
248. Zârîf	67 b	170	186	13 b
249. Zâhîr	68 a	170	186	
250. Âbid	68 a	171	186	
251. Âbid	68 a	171	187	
252. Ârif-i Mevlevî	68 a	172	188	
253. Ârif Ahmed Paşâ	68 b	172	188	

İsimler			
S.	A.E.	Ü.	Sl.
254. 'Arit	172	188	
255. 'Arit	173	189	
256. 'Arit	173	189	
257. 'Azim	173	189	
258. 'Asım Efendi	173	190	
259. 'Asım	175	192	
260. 'Asım-ı Brusi	176	193	
261. 'Arit	176	193	13 b
262. 'Arit	176	193	
263. 'Arit Efendi	176	194	
264. 'Arit-ı Deltari	177	195	
265. 'Arit 'Abdi-zade	179	196	
266. 'Arit Muderis	179	197	
267. 'Arit-ı Tesrifati	179	197	15 a
268. 'Ahm Çiraci-zade	180	198	
269. 'Abdu'lah Vassâf Efendi	180	199	15 a
270. 'Abdu'lah Paşa	182	201	
271. 'Abdi Subhi-zade	183	202	17 a
272. 'Abdi Altunî-zade	184	203	17 b
273. 'Abdi Deltari	185	204	18 b
274. 'Adil	186	204	
275. 'Orfi Edirnevi	186	205	
276. 'İzzet Paşa	187	205	19 a
277. 'İzzet	188	207	20 a
278. 'İzzet Efendi	188	207	20 a
279. 'Azmi	189	208	
280. 'Aziz Şehla-zade	189	208	
281. 'Aziz Hıfzî-zade	190	209	
282. 'Aziz Subhi-zade	190	209	
283. 'İzzî Tesrifati	190	210	20 b
284. 'İzzî Reis-zade	192	211	
285. 'İsmet	192	211	
286. 'İffet	192	212	
287. 'İffet	194	213	
288. 'Akil Eyyubi	193	213	21 b
289. 'Arit	195	215	22 a
290. 'Arit	196	216	

İsimler	S.	A.E.	Ü.	Sl.
291. 'İlmî	77 b	194	214	
292. 'İlmî	77 b	194	214	
293. 'Ömer Efendi	77 b	195	216	22 b
294. Gavsi	78 a	197	217	
295. Fazl	78 a	197	218	
296. Fazl	78 b	197	218	
297. Fazl Efendi	78 b	197	218	
298. Fazl	78 b	198	220	
299. Fazl	78 b	199	221	
300. Fazl	78 b	199	221	
301. Fazl Molla Kadın	78 b	200	219	
302. Fâhîr	79 a	200	222	
303. Fâhim	79 b	201	222	
304. Fâik	79 b	201	222	
305. Ferid	79 b	201	223	
306. Fezâyî	79 b	201	223	
307. Faşihî	80 a	202	223	
308. Ferid	80 a	202	224	
309. Furûğî	80 a	202	225	
310. Fehmî	80 b	203	225	
311. Fehmî	80 b	203	226	
312. Fevzî	80 b	204	226	23 a
313. Fevzî	80 b	204	226	23 a
314. Fevzî	81 a	205	227	
315. Fevzî	81 a	205	228	23 b
316. Fevzî	81 a	206	228	
317. Fevzî	81 b	207	229	
317. Fevzî	81 b	207	229	
318. Fevzî	81 b	207	230	
319. Fevzî	81 b	208	231	
320. Kurbî	82 a	209	232	
321. Kusbî	82 a	209	232	24 a
322. Kusbî	82 b	210	233	
323. Kaşîf	82 b	210	233	
324. Kaşîf	83 a	211	234	
325. Kaşîf	83 a	211	234	
326. Kamîl	83 a	211	234	

İsimler		S.	A.E.	Ü.	Sl.
327. Kaşif	83 b	212	235	236	24 b
328. Kamil Paşa	83 b	212	236	237	
329. Kamil Paşa	83 b	213	237	238	
330. Kamil İshak - zade	84 a	214	238	239	
331. Kelami	84 a	215	239	240	
332. Kebutleri	84 b	216	239	241	
333. Kani	84 b	216	240	242	
334. Kelm Efendi	85 a	217	241	243	
335. Kemter	85 a	218	242	244	
336. Kenzi	85 a	218	242	243	
337. Layih	85 a	219	243	244	
338. Lebib	85 b	219	243	244	
339. Lebib	85 b	219	244	245	
340. Ledümmi	85 b	220	244	245	
341. Lutfi	86 a	220	245	246	
342. Lem'i	86 a	220	245	246	
343. Mahir	86 b	221	246	247	
344. Maril	86 b	221	246	247	
345. Mahuri	86 b	222	247	248	
346. Mucibi	86 b	222	247	248	
347. Muşhû	86 b	222	247	248	
348. Mucib Mansuri-zade	87 a	222	247	248	
349. Muhibba	87 a	223	248	249	
350. Macid	87 b	223	248	249	
351. Medhi	87 b	224	249	250	
352. Merami	87 b	224	249	250	25 b
353. Muhyi	88 a	225	250	251	
354. Mahûmmi	88 a	226	250	252	
355. Muşib	88 b	226	252	253	
356. Mumin	88 b	227	251	253	
357. Mihri	89 a	225	253	254	
358. Mehrib	89 a	227	253	254	
359. Muhibişi	89 a	224	254	255	
360. Nasid Efendi	90 b	227	254	256	
361. Nasid Beg	91 a	228	255	256	
362. Nazım	91 b	229	256		
363. Nazım	91 b	229	256		

İsimler	S.	A.E.	Ü.	Sl.
364. Nâfiz	92 a	230	257	
365. Nâfi	92 b	231	258	
366. Nazîf Efendi	93 a	231	259	
367. Nedîm Efendi	93 b	232	260	
368. Vâkıf-ı Brusavî	97 b	233	261	
369. Vâsîf Hâkîmbaşî-zâde	97 b	234	262	
370. Vâhib Efendi	98 a	234	262	
371. Vâkıf Efendi	98 a	235	263	
372. Vîsâlî	98 b	235	263	
373. Hatîf-ı Brusavî	99 a	235	264	
374. Hâdî-ı Brusavî	99 a	237	265	
375. Yûmni Şeyh-zâde	99 b	237	265	

7. ADAB-I ZURAFÂ'NIN TENKİDLİ METNİ

(1 b) ESER

Ol 'arif ü ağahın nâm-i pür-intibâhları 'Abdu'llahdır. Ulke-i Buhâradan Belh nâm şehri-i meşhûrdan nümayyende-i zuhûr ve tahsîl-i ma'arif-i mevfurdan sôıra ol diyâr-i cellîü'l-i'tibârda bir 'azîz-i muh-termeden münîb ü sâlik ve ser-rîşte-i tezkiye-i nefse mâlik olduqların-
dan sôıra hûb-i seyhâhat fâb'-i bâlâlarına eger ve bilâd-i keşîre-i mü-
te'addideyi geşt ü güzêr iderek Darü'l-hilâfetü'l-'ahyeyi mürg-i dil-i
bâlâ-pervâzına makarr itmîşler idi. Bu hâl üzere güzârende-i eyyâm u
leyâl iken bîr yüz otuz beş senesi ^{ve şavuh} hüdûdunda tekmi'l-i seyhâhat-i cihân
ve 'âzîm-i râhât-gâh-i ravza-i rızvân itmîşlerdir. ⁷⁵ Müttercem-i mezbur
zâhir ü bâtın ma'mûr fenn-i fâriside 'âlem ve emsâli miyânında ma'arif-i
sâ'irede dâhî müselem bir dervîş-i 'âkıbet-endiş idiler. Mükâddemâ
mahlaşları Muhibb olmağa Salim Eftendi merhûm mahabbet-i kâdimeye
ri'ayeten hârtü'l-mîmde tahîr u işâret ve bu fârisi beyt-i bi-nazîri
amîn eseri olmak üzere tezkîr buyurmuşlardır. Keşide-i hîme-i fakîr
olmuşdur. Nazm :

Gamze-i bi-bâk-i o şemşir-bâzi mlkûned
Gerden-i nezâre-i âşîk dirâzi mlkûned

ENİS

Ol şeyh-i rızâz-i pür-edebîn nâm-i nâmleri Recebdır ki gonce-i
ra'nâ-yı vücd-i ma'arif-mevcûdî gül-istân-i şehri-i Edirnedən gûşâ-
de vü handan ve sinn-i nâzeninleri hâdd-i bülûğî güzêran itdükde
kân-i erbâb-i 'rfân olan Darü's-saltanatî's-seniyeye şitâbân ve Yehi-
sâlikin iken 1078 senesi hüdûdunda Medîne-i Münnevverede kürsî-nişîn-i
lâhût olan Hâci Ahmed Dede nâm merd-i güzînden devr ve medîde-i
inâbet ile hücre-nişîn olup müddet-i vâfire 'azîz-i merhûmın terbiye-i
müttekâsîreleriyle tehzîb-i alâk u âdâb ve tezkiye-i ser-rîşte-i nefsi
nârika iderek tahsîl-i ma'arif-i bi-hisâb itmelerile zât-i ma'rifet-

enîsleri miyâne-i emsâide be-gâyet nefîs olmağa şeyh-i şâhîb-i tem-kindên şeref-i hilâfete karîn ve 'azîzleri intikâlimden sönra bir zaman dahî âsitâne-i Hâzret-i Mevlânâda mesnevi-îhân olan bîn sekseñ beş senesi hilâlinde vatan-ı feyz - eymenleri olan darü'n-naşr ve'l-meymene mahîrüse-i Edirne'de Murâdıye nâm âsitâne-i melek - âsiyâne-i Mevlevîyyede Neşâtî Ahmed Dede Efendi yerine câ-nîşîn ve mihrâb-ı kâdd-i hâmidde-i sâlikîn olup almış sene mişkârı zâviye-gir-i makâm-ı irşâd ve sinn-i şerîfleri ikd-i şemâninden izdiyâd zâhîrî'l-kerâme bir şeyh-i enîsü'l-kulûb ve melekîyyü'n-nihâd olmağa ve tercemeleri âti Şeyh Sezâyî Efendi hazretleri gül-şen-i dilânın gonce-i ra'îası oldukları gibi bunlar dahî gül-istan-ı ırfânın 'andehb-i şeydâsı olup bu iki 'azîzîn nazâr-ı kîmyâ-eshierîyle şehr-i Edirne mahsûd-ı bul-dân-ı cihân ve zamânlarında mağbûl-ı ravza-i rızvân idügi elîsine-i nâsda vird-i zebân idi. 'Azîz-i mezbûr bîn yüz kırk altı senesi recebü's-şerîfinde darü'l-üns-i kuds'e 'ubûr ve zâviyeleri şâhasında küşe-nîşîn-i kûbûr olmuşlardır. Hilâfeti-i mezbûre şeyh-i münâ-ileyhden muvakkat' olmuşdur. Sal-ı intikâllerine erbâb-ı ma'ârif ü kemâlden gok kimseler meşîyye-îhûyân ve târîh-güvân olmuşlardır. Galatâh Hâfîz merhûmunn didügi târîh-i dil-peşîrdır ki keşîde-i sîlk-i tâhîr olundu. Târîh :

Kürsî-i cennetde Mevlânâ Emîs ola celîs ⁷⁶

ve es-Seyyid Vehbî merhûmunn dahî bu târîh-i bi-küşûrları rakâm-ze-de-i suîr kûlûdî. Târîh :

(2 a) Pîr Molla Celale rûh-ı Emîs
Leb-i cûy-ı recebde ola celîs

'Azîz-i mezbûr kerâmet-i zâhire ile meşhûr 'arif ü âgâh vakîr-ı es-râr-ı ilah 'ilm ü fazl ile âraste ve zîver-i füyûzât-ı ilâhiyye ile pîrâste ve âyine-i tab-ı lezâ'îz-i tecelliyât ile pür-cilâ ve derûn-ı şâfvet - nûmûnı zevk-i ilâhiyyât ile meknûz u mu'allâ şöhbet-i sükker-hâletleri tesliyet-bağs-ı hâvâtîr-ı gam-gîn meclîs-i nefâyis-enîsleri hâlet-gir-i kulûb-ı ehl-i yakîn bir şeyh-i şâhîb-i vakâr u temkîn olup rivâyet olunur ki, rivâyet-i garîbe; nâ'il-i rahmet-i Rahmân Sultan Ahmed Hân-ı gâlis hazretleri bîn yüz yigirmi altı senesi hilâlinde bilâd-ı Morayı fetîh ü teshîre 'azîmet ve muşkaddemât-ı seferiyyeye şarf-ı nakşîne-i mak-deretleri esnâsında bir şeb-ı feyz-bağsâda bir mahall-i dil-gûşâda pey-der-pey âgâze-i terennüvât-ı ney ile ol pādîşâh-ı bende-nüvâz-ı seyr-

⁷⁶ Hemze mahsûb değildir. (S., yk. : 1 b der-kenâr).

âheng derun-ı şafa-sâz itdükleri nakş-ı ma'nâlarında sûret-nüma ve tabir-i dil-peziirlerin "nebb'na bi-te'vilihi" tekrimiyile tezkire-i mülûkâne ile istiğza buyurduklarında Enis-i nefis'ü'n-nefis dağı gühûdlarında nefes-i 'İsâ-demleliyile ihyâ-kerdeleri olan ney-i Davûdîyi gâliba Şah Mansûrdur ki te'vili zâhir ü beşir ve girift-i pây-e-i battâl⁷⁷ olan düş-men-i din hyânet-i ıstimalden dağı sâha-i hisâr-ı üstüvar süpürge gibi garûb-ı miknese-i 'inâyet-i Nasîr ile tahir olunur deyü keşf-per-de-i makâmât u usûl ile ta'bir-i rüyâ-yı futûhât itmîşlerdir. Bu güne-i kerâmeti zâhir ü aşikâr bir 'aziz-i büleud-iktidâr idiler. Tab'-ı bala-pervâzları gir ü inşâda mümtâz ve hâme-i müsgim-hitâmeleri kâsa-bûs-sabakı'l-i'caz idi, Âsâr-ı fezâ'il-intişârlarından nu'tr-ı nebevîyye ve mezâmîn ve nûkâtı câmi' es'ar-ı dil-silkâr-ı ma'nevîyye ile memlû bir kû'a Divân-ı kerâmet - 'ünvânı vardır. Bu ebyât zâde-i tab'-ı 'âli-derecâtıdır ki Divân-ı müsteşâblarından intihâb olundu. Ez-na't-i gerif :

Niyâz-ı kalbimiz nûr-ı hidâyet ya Resûla'llah
Ümid - i sîrîmiz tarz-ı kerâmet ya Resûla'llah
Enis-i bezm-i rindâne hârim-i sîr-ı merdâne
Cenâbından gelür feyz ü leîâfet ya Resûla'llah
Fz - Gazeliyyât⁷⁸

Calve-gâh-ı sîr-ı Mevlâdur dil-i âbdal-ı 'ışk
Fehm olunmaz kâl ile remz-i hisân-ı hâl-ı 'ışk
Pertev-i mihr-i sivâyı mahv ider ser-tâ-kâdem
Bir 'aceb nûr-ı Hüdâdur sâye-i ikbâl-ı 'ışk
Cümle makşûdî beyân ider hisân-ı hâl ile
Tercemân-ı her - zebân olsa sezâdur lâl-ı 'ışk
Sîdreden eyler güzêr her dem kemâl-ı 'ışk ile
Reşk-i Cibrîl olmada perdâz per ü bâl-ı 'ışk
Ol kâdar ser-mest-i bezm-i 'aşîkân ol kim Enis
Ta ebed ahvâline hayrân ola dellâl-ı 'ışk

⁷⁷ Meratib-i ney sekizdir : 1. Battâl. 2. Davûd. 3. Şah Mansûr. 4. Kûçek Mansûr. 5. Süpürge. 6. Âheng-i firâh. 7. Üstad-ı hûsn. 8. Heft-bend. Girift dağı ikidir: 1. Girift-i battâl. 2. Girift-i pây-e, (S., yk. : 2^a der-kenâr).
⁷⁸ Bu gazeller yalınca U. nüshasında vardır.

Ve le - hü

Aşina-yı rûh-ı küde hâlet - e'zâdır semâ

Teşneğân-ı bezm-i 'ışka şevk - ba'şâdır semâ

Beyt-i ma'murûn tavâfı sırına 'arîf 'ukûl

Hayret-e'zâ-yı melâ'ik sur-ı Mevlâdır semâ

Her tarîk ayınî ba'îsdir vusûl-i Hâkka ilk

Ehlîne ma'îumdur ol kâire deriyâdır semâ

Bir kâdemde devesin tekmi ider perkar-ves

Reşk-i garû-ı mâh-tâb garû-peymâdır semâ

Dil şafa-cûy-ı ziyâ-yı mîhr ise her dem Enis

Garû-ı 'ışka âfittâb-ı 'âlem-ârâdır semâ

EL - MEVLÂ İSHÂK İBN EL - MEVLÂ İSMÂİL

Matla'-ı âfittâb-ı fenn-i hûkmet ve mesrîk-ı mâh-tâb-ı 'ilm ü fa-

zilet lüce-i bi-pâyân-ı 'irfân âb-ı rûy-ı 'ulemâ-i zamân reşk-endâz-ı

erbab-ı fazl ü edeb ma-bihî'l-iftihâr-ı cedd ü eb 'umdetü 'ulemâ'yîl-

kırâm zübde-i mahâdimü'l-fiğâm meshûr-ı âfâk Hazret-i İshâk Efendi-

dir. Menkâbet-i vâilâlarî Zeyl-i Şeyh - zâdede ziver-i şâhîfe-i sûtür

ve bîm yüz otuz yedi senesinde 'âzîm-i dârü'l-hûzûr ve bu fakrîn mâ-

hâll-i vilâdeti olan Cebecibâşî 'Alî Ağâ mahâllesinde vâkî' makâm

mev'ûfı olup ba'dehü bînâ vü ihyâ eyledikleri câmi-i ra'nâları so-

fasında defn-i kûbûr olunan Şeyhü'l-islâm İsmâ'il Efendinin mahdûm-ı

evvelî ve necî-i necîb-i ekmeîlî olmağla⁷⁹ 'ilm ü kemâl bi'l-irg kendülere

intikâl iden ezkiyâ-yı mahâdim-i kırâmdan olup 'ulûm u fûnûn-ı 'il-

miyyeyi tekmiî ile zîrve-i a'la-yı 'irfân tahşîl itmeğin evvelen (2 b)

mülâzemetle ikrâm ve ba'dehü bi'l-istihkâk medrese-i hâric ile bekâm

olmağın refte refte devre-i tedrisi itmâm hâmis-i medâris-i Süleymâ-

miyye i'tibâriyle Sulîmân Ahmed Hân medrese-i celîlesinden bîm yüz

yigirmi sekiz senesi hüdûdunda İzmir mevlaviyyetiyle tevkrir olundukda

Câbi Remzi bu tarîhî tahvîr itmiştir. Tarîh :

İshâk Efendi olsun sad u mübârek İzmir

Ba'dehü vâlid-i ma'cidleri kârîn-i rahmet-i Celîl İsmâ'il Efendi hâz-
retlerinin zamân-ı meşîhatlerinde Eddine ve Mekke-i Mülkerre me pây-⁷⁹ Şeyhü'l-islâmlarda mevlânâ fûlan efendi ta'birî iltizâm oluna. (S., yk. : 2 a der-kenâr).

İeriyile ser-eftaz-ı emasıl ve bîn yüz otuz altı senesi hılâlinde şahib-i tezkire Salim Efendi yerine hükümet-i Darü's-salîanati'l-'alîyyeye nâ'il olmalarıyla kâim-kâr ve yüz yüz kırk bir senesi gevvalinde şedr-i Anatolya isdar ile bülend-iktîdâr ve bir müddet arpahtıkları olan Kü-tahîye kazâsında icrâ-yı hükûmetden sonra ric'at olunup pây-e-i şadâret-i Rûm-ili ile def'-i gümûm u ekdar buyurmuşlar idi. Bîn yüz kırk altı senesi cumâde'l-ülâsında Dâmâd-zâde Ebû'l-hayr Ahmed Efendi yerine mesned-i 'uzmâ-yı⁸⁰ meşîhâti İslâmiyyede kıyâm ile itmâm-ı tarîk-ı 'ulemâ-yı 'izâm ve bâb-ı şefkat-me'âbları melce-i enâm oldukça 'arz-ı huzûr-ı fazîzu'n-nûrları olan tarihîlerden bu birkaç tarih-i ra'nâ keşide-i silk-i imla kılındı.

Kemal-i 'ilmle İshâk Efendi geldi fetvâya

— sene 1146 —

Nesr : Bîn yüz kırk yedi senesi hılâlinde gül-berg-i cem'iyetleri şar-şar-ı yâd-â'n ile perîşân ve hâneleri beyt-i gümûm u ahzân olup vâlid-i mâcidlerinin evvelen makâm-ı mevhlid-i ra'nâsı ve şâniyen med-fen-i me'vâsı olan gemen-sofîada müşârûn-ileyhî câib-i yüm'nâsın-da asûde-i rahmet-i Rahmân olmuşlardır. Sâbıkû'l-beyân hazretleri mecma'u'l-bahreyn-i 'ulûm u 'irfan fazıl-ı bi-'adîl-i zamân edebiy-yâda akkrânı nâdir ve lâzime-i mahdûmiyyet olan şîr ü inşâda mahîr selimü'l-'îtab' müselemü'l-eivâr 'atîf ü dîn-dâr gayret ü hamiyyet ile meşhûr erbâb-ı dâniş ü 'irfânâ bezl-i mevtûr-ı kerem ü 'inâyeti el'ân elsine-i nâsda mezkûr mesgel-i sâ'ir gîbî elsine-i kâmillânda dâ'ir ve le'âyife mâ'il ve edâ-i mazmûn-ı şifte-dil olup hâtta latîfe : Şadr-ı İstanbûl'da pîrâye-bahş-ı hükûmet iken Erimenî tâ'ifesinden bir şarrâf atıyû't-terceme Eyyûbî 'Akli Efendiyi ihzâr ve huzûrlarında şü mikdâr hâkîm vardır, deyyü tasvîr-i müdde'â ve mezbûr 'Akli Efendiden is-tinbâ olundukda mîsrâ' :

Cühud zügurtleyince eski defterin yoklar

me'âlince mukaddemâ gend mikdâr ahz ü i'tâmiz olup istifa-yı hûkûk ile kat'-ı 'alâka idüp yedime sened-i nev virmişdi. Şimdi ne efkâr-ı fasideye teba'iyet eylemiş bu gûne sâhte vü perdâhte fikr-i dūr-a-dūr ile olan da'vâ-yı fakîre istiğrâb viridi, deyyü cevâb viridilke; müşârûn-ileyh hazretleri dâ'î efendi infî'alı buyurmuş kâfir 'aklı degil mi ol

⁸⁰ Mesnedin şifati olan 'uzmâ mü'ennes olmaz. Zira mesned müzekkerdir. (S., yk. : 2 b der-kenâr).

miikdar ihata ider deyü nâdire-perdaz tekellüm olmuşlardır. Bu makûle leâyili meşhûr bir vücûd-ı bî-mişi-ı dühür idi. Aşarlarından İstisfâ' bi's-Sîfâ' nâm terceme-i Sîfâ'ları bî-mişi ü bî-bahâ ve Ebû'l-Leyâ Se-merikandının Büstânü'l-'Arifin nâm kitabı tercemeleri eger-i ra'nâ-larından ma-'ada müretteb Divân-ı Feşâhat-'ünvânları beyne'l-enâm makbûl ü meşhûr ve bu gâzel-i bî-bedel Divânlarından intihâb olunup keşide-i silk-i süfür kılındı. Nazm :

Şemm iden kâkülünü 'anber-i sârâ mı şanur
Sünbül-i cenneti gîsü-yi mutîarrâ mı şanur

Îal'atin mihre berâber gören ol mâh-veşin
'Aks-i ebrûlarını gurre-i garrâ mı şanur

Kâf-i behcetde gören cûnbûş-i istîgnâsın
Sâye-i kâkülünü şeh-per-i 'ankâ mı şanur

'Aks-i nühûn ruh-ı gül-fâmını didemde gören
Çeşm-i hûn-başımı peymâne-i şahbâ mı şanur

Va'di müstezîm-i incâz şanalar İshâk
Lafz-i müşkülleri vâbeste-i ma'nâ mı şanur

Didi şad gevkle İshâk-ı dâ'i böyle târîhin
'Alî Paşa-yı ekrem oldı zîb-endâz-ı şadr-ı cûd

— sene 1125 —

Gence fetih :

Hatîf İshâk-ı du'a-gûya didi târîhim

Ağdı bab-ı Genceyi şemşir-i 'adl-i Ahmedi

ES'AD EFFENDİ

Sa'du's-su'ud-ı sipîhr-i 'îrfan ve bedr-i münîr-i asümân-ı fazl
ü itkân lüce-i emvâc-ı bahîr-i fazîlet ve dürr-i yektâ-yi şadef-i 'ilm ü
ma'rîfet 'umde-i mehbûdım-ı kîrâm Şeyhü'l-islâm ibn Şeyhü'l-islâm
Mehmed Es'ad Effendi hazretleridir ki kârın-ı rahmet-i Celîl Ebu İs-
hâk İsmâ'îl Effendi merhûmunun nesl-i neslinden dide-güşâ-yi 'âlem-i
gühûd ve zât-ı mekârim - simâtlarından olan mağbûl-ı ezkiyâ-yi zamân
fari-ı zekâ-yı bî-pâyân-ı 'îrfânı iktizâsı üzere fûnûn-ı 'ilmîyyeyi tah-
sîl ile fa'îku'l-akrân olan zâtı sa'd-ıktirânları bâlâ-yı a'lâ-yı 'îrfâna
su'ud idüp evvelin-i ikrâm-ı mehbûdım-ı kîrâm olan mülâzemetle Şey-

hü'l-islam Ebu Sa'îd-zâde Feyzullah Efendi merhûmudan kalemîyle is'ad u ikrâm ve bîn yüz yigirmi iki senesi hilâlinde Şeyhü'l-islam Paşmakçı-zâde es-Seyyid 'Alî Efendi mağfûrdan medrese-i hâric ile kârîn-i i'zâz ü ihtirâm olmağın bülend ü mümtâz ve kat'î merâtib iderek devre-i lâzime-i tâtîkî ta'dâd u itmâm itmeleleriyle menâsib-i mahreceden Selânik mevlevîyeyetîyle beyne'l-mevâliyî'l-ikrâm ser-efrâz ve hezâr - şâyes-te vü seza olan billâd-i erba'a pâyesîyle kâmrâvâ ve kırk altı senesinde Medîne-i Münâverre pâyesîyle dîde-i ümîd-lerî hûşulî kâim ile rûşen oldu'kda Dafter-dar 'Izzet Paşa bu târîh ile lâzime-i hûkûkî edâ buyurmuşlardır.

İdûp tebrîk 'Izzet tehniyet-güne didim târîh
Medîne pâyesîyle oldı Es'ad rûtbede 'âlî

Ve ba'dehü bîn yüz kırk yedi senesi muhârrerinde pâye-i İstânbûl ile Mekke-i Mükkerreme hûkûmetîyle nâ'îl-i me'mûl olmağla vâsıl-ı derece-i i'zâz oldu'klarından şûra sa'd-i evc-i fazîlet olan zât-ı nîkû-hâşet-lerî ordu mu'asker-i hümâyûn-ı meymenet - makrûnda hayme-nîşîn-i şadr-ı hûkûmet olmalarıyla mîsrâ' :

Sefer göründi dil-i mübtelâ-yı seydaya

Şive-i terânesi bedîdar ve Anadolî pâyesi dahî pâ-yî sa'd ü şereflerîyle hem-rah ve pâ-y-dâr olup ba'de'l-'avde bîn yüz ellî altı senesi muhârrer-minin yigirmi yedinci günü şadâret-i Rûm-illî ile kâim-kâr bîn yüz ellî to'kuz senesi şevvâlinin onuncı günü şadâret-i mezkûreyî tekrâr itmîşler idi. Bîn yüz altmış bir senesi recebinin yigirmi dördüncü günü Mahmûd-zâde Efendi yerine bî'l-fî'l şeyhü'l-islam ve müşkil-guşa-yı enâm olup bab-ı devlet-me'âbları melec-i erbâb-ı merâm olmuşlardı.⁸¹ Ba'dehü arpa'lılarıyla tekâ'üd ve küşe-i rahâta teşâ'üd buyurup bu hâl üzere güzârende-i eyyâm u leyâl iken kendi güfteleeri olan :

Âhîr fenâya reside olur emr-i kâ'imât
Eylîr hitâma vaz'-ı debîr-i ezel kalem

⁸¹ Bu bir beyt-i gâr-iârîh'dir :

Geldi kâdr-i 'ilme hürmet
Menba'-ı cûd-ı fütüvvet
Miftî-i kâmil fe'ânet
Şeyhü'l-islam-ı hâlim
— 1161 —
Ve le-hü

Es'adun 'ilmen sâra miftîyyü dîn — 1161 — (S., yk. : 3^a der-kenâr).

mikdar ihâta ider deyyü nâdire-perdaz tekellüm olmuşlardır. Bu makûle leia'yî meşhûr bir vücûd-ı bi-mişi-ı dühûr idi. Aşgarlarından İstisfâ' bi's-Sıfâ' nâm terceme-i Sıfâ'ları bi-mişi ü bi-bahâ ve Ebû'l-Leyâ Se-merkandînin Büstânü'l-'Arifin nâm kitabı tercemeleri eser-i ra'nâ-larından ma-'ada müretteb Divân-ı Feşâhât-ünvânları beyne'l-enâm makbûl ü meşhûr ve bu gazel-i bi-bedel Divânlarından intihâb olunup keşide-i silk-i suir kılındı. Nazm :

Şemm iden kakülünü 'anber-i sârâ mı sanur
Sünbül-i cenneti gîsü-yi mutârâ mı sanur
Tâl'atin mihre berâber gören ol mâh-veşin
'Aks-i ebrûlarını gûre-i garrâ mı sanur
Kâf-i behcetde gören cûnbûş-i istîğnâsın
Sâye-i kakülünü şeh-per-i 'ankâ mı sanur
'Aks-i nühûn ruh-ı gül-fâmını didemde gören
Çeşm-i hûn-başımı peymâne-i şahbâ mı sanur
Va'di müstezîm-i incâz sananlar İshâk
Lafz-i müşkîlleri vâbeste-i ma'nâ mı sanur
Didi şad sevkile İshâk-ı dâî böyle tarihün
Ali Paşa-yı ekrem oldı zîb-endâz-ı şadr-ı cûd

(3 a)

— sene 1125 —

Gence fetih :

Hatir İshâk-ı du'a-gûya didi tarihimi
Ağdı bab-ı Genceyi şemşir-i 'adl-i Ahmedi

ES'AD EFFENDİ

Sa'dû's-su'ud-ı sipîhr-i 'irfan ve bedr-i münîr-i asûmân-ı fazl
ü itkân lüce-i emvâc-ı bahîr-i fazîlet ve dürr-i yekâ-yi şadef-i 'ilm ü
ma'rifet 'umde-i mehbâdim-i kirâm Seyhü'l-islâm ibn Seyhü'l-islâm
Mehmed Es'ad Effendi hazretleridir ki kârın-ı rahmet-i Celîl Ebu İs-
hâk İsmâ'îl Effendi merhûmunun nesl-i neslinden dide-güşâ-yi 'âlem-i
gühûd ve zât-ı mekârim - simâtlarından olan mağbûti-ı ezkiyâ-yi zamân
fari-i zekâ-yi bi-pâyân-ı 'irfân iktizâsı üzere fînn-ı 'ilmîyyeyi tah-
sîl ile fa'ikü'l-akrân olan zâtı sa'd-ıktirânları bâla-yı a'la-yı 'irfâna
su'ud idüp evvelin-i ikrâm-i mehbâdim-i kirâm olan mülâzemetle Sey-

hü'l-islam Ebu Sa'îd-zâde Feyzullah Efendi merhûmudan kalemîyle is'ad u ikrâm ve bîn yüz yigirmi iki senesi hilâlinde Şeyhü'l-islam Paşmakçı-zâde es-Seyyid 'Ali Efendi mağfûrdan medrese-i hâric ile kârîm-i i'zâz ü ihtirâm olmağın bülend ü mümtâz ve kât'-i merâtib iderek devre-i lâzime-i tâtîkî ta'dâd u itmâm itmeleleriyle menâsib-i mahreceden Selânik mevlevîyyetîyle beyne'l-mevâliyyi'l-ikrâm ser-efrâz ve hezâr - şâyeste vü seza olan bilâd-i erba'a pâyesîyle kâmerâ ve kırk altı senesinde Medîne-i Münnevvere pâyesîyle dîde-i ümîd-leri hûşûl-i kâim ile rûşen oldukça Defter-dâr 'Izzet Paşa bu târîf ile lâzime-i hûkûkî edâ buyurmışlardır.

İdûp tebrîk 'Izzet tehniyet-güne didim târîf
Medîne pâyesîyle oldı Es'ad rûtbede 'alî

Ve ba'dehû bîn yüz kırk yedi senesi muharrerinde pâye-i İstanbul ile Mekke-i Mükkerreme hûkûmetîyle nâ'il-i me'mûl olmağla vâsıl-i derece-i i'zâz olduklarındân şûura sa'd-i evc-i fazîlet olan zât-ı nîkû-hâşet-leri ordu mu'asker-i hümayûn-ı meymenet - makrûnda hayme-nîşîn-i şadr-i hûkûmet olmalarıyla mîsrâ' :

Sefer göründi dil-i mübtela-yı seydaya

Şive-i terânesi bedîdar ve Anadolî pâyesi dahî pâ-yi sa'd ü şereflerîyle hem-râh ve pâ-y-dâr olup ba'de'l-'avde bîn yüz ellî altı senesi muharrer-minin yigirmi yedinci günü sadâret-i Rûm-illî ile kâim-kâr bîn yüz ellî toktuz senesi şevvâlinin onuncı günü sadâret-i mezkûreyi tekrâr itmişler idi. Bîn yüz altmış bir senesi recebinin yigirmi dördüncü günü Mahmûd-zâde Efendi yerine bî'l-rî'î Şeyhü'l-islam ve müşkil-guşa-yı enâm olup bâb-ı devlet-me'âbları melec-i erbâb-ı merâm olmuşlardı.⁸¹ Ba'dehû arpahtıklarıyla tekâ'üd ve küşe-i rahâta teşâ'üd buyurup bu hâl üzere güzârende-i eyyâm u leyâl iken kendi güfteleeri olan :

Âhîr tenâya resîde olur emr-i kâinât
Eyl'er hîttâma vaz'-ı debîr-i ezel kâlem

⁸¹ Bu bir beyt-i gâr-târîfdir :

Geldi kâdr-i 'ilme hürmet
Menba'-ı cûd-ı fütûvvet
Müftî-i kâmil fe'ânnet
Şeyhü'l-islam-ı hâlim
— 1161 —
Ve le-hu

Es'adun 'ilmen sâra miftîyyü dîn — 1161 — (S., yk. : 3 a der-kenâr).

beytinin mâ-sadâkı üzere bîn yüz almış altı senesi cumadâ-ı şânî-
sinde "trci" ⁸² emrine icâbet ile şadr-ı cinâna 'azîmet ve vâhîdleri
civârında defn-i tûrbet olundılar. ⁸³ Müşârrün -ileyh hazretleri ta'rif
ü tavâsîfden müstâğnî mahdûm-ı me'âli-rûsûm ve 'ayn-ı 'ayn-ı
a'yan-ı 'ulemâ-yı Rûm melek - âşâret pür-ilm ü fazîlet ve zât-ı 'adî-
mü'l-misâlleri mecmû'a-ı fezâ'î ü kemâl olduğundan gayri şîr ü inşâda
(3 b) bi-nazîr ve fâ'ikü'l-âkrân ve gâzel ve târîhleri resk-âver-i sübân-
dân-ı zamân ve fâris-i meydan-ı ma'rifet olan zât-ı 'adîmü'n-nazîrleri
mâ-bihî'l-ittihâr-ı şu'arâ-yı bedî'u'l-beyân olduklarından mâ-'ada fenn-i
müsiqîyle pür-tân-ı makâm-ı evc-i berîn olan vücûd-ı nâzeninleri
gibîa - fermâ-yı hâcâce-i cihândır. Âşâr-ı âyât-ıyâzelerinden vâlid-i mâ-
cidlerinin câmi-i şerifinde bir medrese-i cellile ve kütüb-hâne hü-
resi ve bir mekteb-i laîf ve bir şâd-revân bînâ vü inşâsıyla el-hâkık
câmi-i nûr-ı lâmi'i ihyâ buyurmışlardır ⁸⁴ ve âşârlarından Hâvâşs-ı
Kür'ân-ı 'azîmü's-sân ve Sûre-i Fâtihâ-i şerife ve Âyetü'l-kürsî ve
Sûre-i Yâsin tefsîrlerinin tercemeleri bi-misli-i cihân ve Kâsîde-i Bûre
tahmîsi ve aşâb-ı Uşud cem'i ve Bülbul-nâmelere hayret-zede-i
geşm-i dâniş-verân ve Tezkire-i Hânemdagâni ve Divân-ı belâgat-ün-
vânî resk-endâz-ı sübân-dân-ı zamândır. Bu birkaç ebyât zâde-i
tab-ı 'âli-derecâtıdır ki bu mecelle-i cellileye mâbîhi's-şeret kılınıd.

Nazm :

İtdi tırâş şamma hat-ı nev-demîdesin
Ol büt beyâza geldi melâhât-cerîdesin
Embîk-ı geşmi kâire-nisâr-ı gül-âb olur
Âşık hâyâl iderse ruh-ı hün-gekidestin
Olşaydı neşve-yâb-ı leb-i sükkerin-bâz
Zahid o lezzet ile bozardı 'âkîdesin
Çekdi gevirdi kible-nümâ gibi 'âşkın
Mihîrâb-ı ebruvânı dil-i pür-iabîdesin
Es'ad niyâz-mend-i vişâl ol o şûh hîg
Mehcûr ider mi 'âşık-ı miñnet-keşîdesin

⁸² Kür'ân-ı Kerîm, el-Fecr, LXXXIX, 28.

⁸³ Müftî-i sabîk Es'ad ide mesnedin cinân — sene 1166 — (S., yk. : 3 a der-kenâr).

⁸⁴ Mekteb ve medrese ve şâd-revân târîhleri dahî kendiniñdir. (S., yk. : 3 b der-kenâr).

Nesr : Vâhidlerinin ihyâ eyledikleri câmi'in itmâmına tab'-ı balâla-
rından şudur iden tarih-i bi'kuşûrdur ki câmi'-i mezburûn dervâze-
sinde keşide-i silk-i sutûrdur. Tarih :

Yapıldı bin yüz otuz altıda bu ma'bed-i zîba

ES'AD

Nâm-ı nâmilîleri Mehmeddir. Gonce-i zâtı gül-istân-ı Yanyadan

güşâde vü hândan ve miyâne-i akırânda Es'ad Hâce dinmekle müşârrûn
bi'l-benân olmuşlar idi. Evâ'il-i hâlinde gül-ab-ı hoş-buy-ı 'ilm ü 'ir-
fân ile kâm-yâb olmağın 'asrında nâ'il-i hâtem-i vezâret olan Koca
Ali Paşa dâiresine intisâb ve şeref-i mulâzemetle feyz-yâb oldukça-
rından sonra bi'l-istiḥkâk Şeyḫü'l-islâm es-Seyyid Feyzullah Efendi-
den medrese-i hârice nâ'il olmalarıyla zümre-i müderrisin-i kirâma

den medrese-i hârice nâ'il olmalarıyla zümre-i müderrisin-i kirâma
ihâk olmağa ber-murâd ve lazime-i tarihî ta'dâd iderek medaris-i
Süleymâniyyeden Galata mevleviyyetiyle kârîn-i 'izz ü sa'âdet olup
dil-şâd olmuşlar idi. Ba'de'l-'azl bin yüz kırk dört senesi hâlinde
mansûb-ı cinâna hürâm ve sa'âdet-hâneleri beytül-hüzn ve'l-âlam
olup hârice-i sırda Emir Buḫârî reh-güzarında medfûndur. Mümâ-ileyh
'ulûm-ı 'arabiyye vü hîkemiyyede kemâlî zâhir ü aşikâr ve Fârâbi-i
rûzgâr ve mu'allim-i şâhs-i her-di-yâr ve ḥusûsâ 'akliyyede ziyâde
iktidâr ile beyne'l-akrân kârîn-i iştihâr ve fenn-i fârisiyyede beyne'l-
emşâl bülend ü mümtâz ve şu'arâ-yı mişl-pervâz miyânesinde kâşâb-ı
sabâku'l-i'câz idiler. Âsarlarından Divânları ve Şâhidî kitâbını ḥisân-ı
Rûmiye tercüme idüp vâitan-ı aslıyyelerine irsâl itmekle el-yevm Yân-
yada kûret ve ol vecihle ahâlî-i (4^a) Yanya fârisiye ragbet buyur-
muşlardı. Bu birkaç ebyât zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır. Nazm :

Sille Cem-câh ise de lâayk-ı tevķir olmaz
Ḥas ü ḥâşâk-ı keremiddide-i iksir olmaz

Dubter-i rez bize lâaykır eyâ pîr-i muḡan
Merd-i dūşize civan-merd gerek pîr olmaz
Bâd-ı zehr-ı lebî taḥlîs ider ancak yohsa
Zehr-nûş-ı ḡam-ı hîcrânına tedbîr olmaz

ES'AD

Nâm-ı sa'âdetleri dahi Es'addır. Mevâ'il-i kirâmından Ḥamza Efendi
nâm zât-ı bülend-iktidarın mahdûm-ı bülend-'âlî-mikdârı⁸⁵ olmağa

⁸⁵ Mahdûm-ı şânileri (S., yk. : 4^a der-kenâr).

beyne'l-emşal Hama-za-zade dinmekle kârin-i ıstihâr olmuştı. Evâ'il-i hâlinde tahşil-i ilm ü kemâle istiğâl ile vâsil-i derece-i kemâl olmağın şeref-i mülâzemetle münâzâ ve meşâyih-i İslamiyyenin mekâdîr-mendi merhûm u mağfur İshâk Efendi da'iresine intisâb ve kesb-i feyz-i bi-hisâb itmeğin bin yüz kırk altı senesi şevvâlinin dördüncü günü bâ-ibtidâ hâric dersiyeye-i Fîrûz Âğa ile ser-eftâz ve miyâne-i akıranda kârin-i sad ü izâz olup deve-i lazime-i tarikî itimâm ve bin yüz yetmiş dört senesi rebî'u'l-âhırinde dâru'l-hadisden Nâbi-zâde yerine medine-i izmir mevlaviyyetiyle makzûziyyü'l-merâm olmağla kâim-kâr ve bilâd-i erba'adan birine dide-düz-i intizâr iken bin yüz seksen senesi zî'l-hiccesinin on dördüncü günü 'id-geh-i cinânda kararâr ve Zîncirlikuyu kurbünde Ma'îl-zâde medresesi sâhasında birâder-i kâhilerleri olup Selânik kazâsından ma'zulen vefat iden İbrâhim Efendi civârında defn ü ikbâr olundu. ⁸⁶ Mütcercem-i mezbûr 'ulum-ı 'arabî-yede müşârik-i emşâl ve şî'r ü inşâda icâd-ı ma'nâyâ kâdir 'asrımızda bir şâir-i şîrin-makâl idiler. Hattî-ta'îlikde Kâtib-zâde Efendiden ketebühü'ye me'zûn ve yevm-i ta'îimde hâlisinin hîdmet-i şerîfine makrûn ahlak-ı hâmid ile mevşûf ve şüfiyy-i sâfi-meşreb olup ma'arî ile ma'rûf bir zât-ı ma'mûr idi ve esnâ-i tedrisinde Şeyhü'l-İslâm es-Seyyid Musîata Efendi merhûma telhîşi ve Mehmed Sâlih Efendinin ve Şeyh Mehmed Sa'îd Efendinin Anadolî şadaretlerinde ve Şeyhü'l-İslâm Hattîat Velîyyü'd-dîn Efendinin Anadolî ve Rûm-ili şadaretlerinde tezkiireci ve bir müddet Ahî Çelebi mahkemesi nâ'ibi olup hîdmetle-rinde memdûh bir zât-ı ma'arîf-mevfur idi. Bu gâzel âşâr-ı tab'î bi-bedehtir. Nazm :

Nergisi hayretde koydı güm-i fettânın senin
Gönceyi dem-beste itdi la'l-i hândânın senin
Arz-ı didâr ile ey mah-i sipîhr-i 'izz ü nâz
Görmedim hayli zamandır rûy-ı rahşânın senin
Sineden eyler güzêr ey nâvek-endâz-ı cefâ
Gîlve eyler tâ cigerde tîr-i müğânın senin
Virâdi kâim-hâşişe bir öze buy-ı müşgin
Neş'a-rîz oldu'kda zulf-i 'anber - efsânın senin

⁸⁶ 'Abdu'llah Efendi büyük birâderi Sâm kazısı iken fevt oldu. (S., Yk. : 4 a der-kenâr).

Bi-vefa bigâne ülfet-âşınâ düşmen deyi
Dil-rübâlar igre layık mı ola şânın senin
Es'ada peyrevlik ile bu zemîn-i dil-keşe
Nükte-fehmân-ı sühan bilsunler 'ırfânın senin
Ve le-hü

Döndürüp nâlelerim nâya tenim la' itdi
Mevlevî beğce bir âfet beni âbdâl itdi

(4 b) Neşr : Fenn-i tarihde dağı bi-nazir olmağa bin yüz kırk sene-
si hilâlinde İstanbul kâzısı olan Erzinçânî-zâde es-Seyyid Zeyne'l-'abî-
dîn Efendiye 'arz eylediği tarihdir ki tahvîr olundu.

Geldi bir pâkîze misra' Es'ada tarih igün
Oldı İstanbul mübarek ola Zeyne'l-'âbidîn

EMİRİ

Nâmı Mehmeddir. Tezkire-i Sâlim Efendi ve Şafâyide keşide-i
silk-i sufir ve medîne-i Diyar-ı Bekrden nümâyende-i zuhûr tüccâr-ı
zevî'l-iktidardan bir zât-ı celîl-ı-mukdâr olup şarf-ı nakş-ıne-i mak-
deret birle tahşîl-i emtî'a-i marifet idüp suk-ı hünerde kala-yı zer-
beft-i girân-ı kıymeti miyâne-i hâcetiyan-ı bender-gâh-ı dâniş ü
kemâlde tamğa-zen-i dest-i ragbet olmuş emîr-ü'l-keleş yesâr-ı 'irfâ-
mı zahîr bir gâ'ir-i benâm idiler. Sene bin yüz otuz yedi şaf'abında
salar-ı kâfile-i rah-ı cinân ve vâsıl-ı şehr-istan-ı rızvân olmuşdur. Bu
güftâr âşâr-ı tab'-ı pur-iktidarıdır. Nazm :

Dem-beste-yim şikeste-zebân-ı kalem miyim
Taşvîr-i hayret-âver-i nakş-ı şanem miyim
Ey garîb-ı dil-siyâh neden minnetin gekem
İkbal-i 'izz ü devlet ile müttehem miyim
Bin kerre taşa galdı beni zer-ger-i felek
Bilmem 'ıyâr-ı kâdrimi kim piş-i kem miyim
Kalâ-furûş nakd-i şadâsın bülend ider
Bilmem Emîri suk-ı cezâda eşamm miyim
Ve le-hü

Girdab-ı şamdan eyledi dil zevrakın hâlâş
Hîzr itdi hâit-ı sebze ruğ-ı dil-rûba bana

Ve le-hü

Ne gekdi yâri göñül der-kenâr idinceye dek
O şâhbâz-ı ümîdi şikâr idinceye dek

Hezâr dağ-ı te'ssüf cîger-nîşînim olur
Bu lâle-zârda seyr-i bahâr idinceye dek

EDİB

Vezir-i Bermekîyyü'l-inşâ merhûm Dâmad İbrâhîm Paşanın za-
mân-ı şâdâretinde kitâbecîlik hîdmetiyle şeref-yâb ve ol hîdmet-i ce-
lle ile mahfâza-i ma'ârif ü edeb olan zât-ı bi-nâzîrleri şîrâze-i nizâm
ile kârn-yâb olan şehîr 'Abdu'llah Âga-zâde Süleymân Âga nâm vücûd-ı
dânîş ü 'urfân-peymâdur. Bîn yüz otuz dört senesi hîlâlide eczâ-yı
vücûd-ı perîşân ve rûh-ı revânî 'âzîm-i kütüb-hâne-i cîmân, şîr ü inşâda
hîş-gü bir şâ'ir-i dil-cu idi. Bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır. Nazm :

Hep güft-gûya ey hâ-i rûşânedir sebeb
Tutma kûlak netîce anıñ kıl ü kâline

'Âşık neler geke reh-i 'ışkında ey Edib
Vasıl olunca menzil-i kâşr-ı vîsâline

EDİB

Tezkire-i Salim Efendi ve Şafâyide ismi Mahmûd olmak üzere mez-
kûr ve Narda kâzâsında hûkûmetlerinde viridîkleri bâlâ-yı vesâyîkde
es-Seyyid Mehmed Edib imzâları mestûr Ârîdiyyü'l-asl miyâne-i ku-
zâda dâniş ü âdâb ile meşhûr bir zât-ı ma'ârif-mevfûr idi. Bîn yüz
kırk tokuz senesi hûdûdunda 'âzîm-i mansûb-ı cîmân (5^a) olmuştur.
Bu ebyât ol Edib-i şîrîn-hârekâtın zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır. Nazm :

Zâhm-ı âğûş-ı hayâle pîrehen bigânedir

Âtes-elfrûzân-ı dağ-ı 'ışka ten bigânedir

Mürğ-ı dil olsa n'ola âzâdehîlikden muzîtarib

Dil-esirân-ı gâma fikr-i vâtan bigânedir

Nâr-ı gâmda 'aşıkâ besdir hayâlîñ ba'd zîm

Bezm-i ehl-i 'ışka şem'-i encümen bigânedir

Reca-yı mihri-i felek 'ayn-ı aittâddan âb
 Hemân eyleme der-cüst-cü serâddan âb
 Hevâ-yı 'ışkla ser germ-dide pür-nemdir
 Cüda olur mı habâb âbdan habâddan âb
 Visâle tesne-lebim bûs-i la'lin itmâm ümid
 Der-i humârda hoşdur bâña sarâddan âb
 Sırışk-dide-i pürânuma döner gerdün
 Hiç eksik olmaz oña garî-i asiyâddan âb

AGAH

Ol zât-ı meşhûr-ı âfâk el-Hâc Hâfız Mehmed Bulakdır. Kân-ı evliyâ olan hitâ-i Buğârâdan nümâyende-i zuhûr ve mâh-i cihân - tâb gibi istifâza-i nûr-ı şu'ur itmegin tahşîl-i ma'ârif-i mevfûrdan sönra ol diyâr-ı cellîl-i-tîbârda meşâyîh-i tarîk-ı Nakş - bendiyyeden bir 'azîz-i muhteremden münîb ü sâlik ve ser-rîşte-i tezkiye-i neîse mâlik olup 'azîz-i mezbûrdan mücâz ve kesb-i şeref-i hilâfet ile mümünâz olduķda dil-âgâhına arzû-yı seyhâhat te'sîr ve geşt ü güzâr-ı biliâd-ı keşîr ile Diyâr-ı Bekr dîmmekle zebân-zed medîne-i Ârîmde bir müddet küşe-gîr-i ikâmet olduķda ol kaza-yı şeret-fezânın âb ü hevâ-yı leîâ-fet-ezâsına ragbet ve ahâlisinin sadâkatlerine meyl ü ragbet buyur-malarıyla gâh üns-i ülfet ve gâh tedrîs ü 'ibâdet iderek altmış sene miķdârı zâviye-nîşîn-i 'uzlet olmuşlar iken bîñ yüz kırk dört senesi hilâhinde tekke-gâh-ı cinâna 'azîmet ve medîne-i mezbûre mezar-is-tâmunda defn-i tûrbet olunmuşdur. Zeyl : 'Acâyîbdendir ki merhûm-ı cennet-mekân Sultân Mahmûd Hân hazretlerinin bîñ yüz kırk üç se- nesi hûdûdunda cûlûslarına tarîh :

Ba-nâzım-ı mülk-i cihân

İatîmî tarîh diyen Ağâh-ı ma'ârif-inîbâhın hâķında Şafâyî mer- hûm bîñ yüz yigirmi yedi tarîhinde fevt oldı, dimesi 'adem-i ihtimâ- muna mahmûldür. Şeyh-i mezbûr lezâyiz-i hûlvîyyat-ı füyûzât-ı şîrîn - mezâk ve esrâr-ı Nakş-bendiyye ile mühezzebü'l-âhlâķ olup kayd-ı te'ehhûlden beri seyf-i mesîl gîbi sulâleden mücerred pâk ve fârisi vü tûrki es'âr-ı dil-rübâları bi-nazîr ü tâb-nâķ 'arîf ü âgâh bir şeyh-i hıceste-idrak idiler. Bu gâzel-i ra'nâ asâr-ı tab'-ı zîbâlarıdır. Nazm :

Gönûlde ol ruh-ı pür-âb ü tâb saklanmaz
 Derûn-ı âyinede âttâb saklanmaz

Oî gul-i gül-bûn-i bağ-i siyâdetin nâm-i ser-âmedleri Mehmed-Hü'î-mikdâr olmağla Hâdi-zâde dinmekle şöhrat-sî'ar olmuşlar idi. Bâliğ-i mebalîğ-i sinn-i nisâb oldukça vâian-i 'asliyyeleri olan

EMİN

— sene 1156 —

Hâce-i hâcegan didi tarih
Çay-ı mire hâfife oldu Emin

teberrükten tahîr olundu. Tarih :
hânkâhında post-nisîn olduklarına didikleri tarih-i dil-nisîndir ki
altı senesi hâlâhinde kurb-i Hâzret-i Ebi Seybade olan Emir Buhârî
gumuz seyh-i kerâmet-rehin Tokatî Mehmed Emin Efendi bin yüz elli
es'arı gadr-i rûzgâr ile tar-mar ve esgerlerinden ber-dest-i iktidar oldu-
ma'nâya kâdir bir şâir-i pâkize-ta'bir-i dil-âgâh idi. Lâkin ekser-i
Merhûm-ı mezbûr dânis ü 'irfân ile meşhûr ber-vefk-i dil-hâh icâd-ı
zûme-i hayâtî perîşân ve 'âzîm-i nihân-hâne-i hâmusân olmuştur.
intizâm bulmuş idi. Bin yüz elli sekiz senesi hüdudunda defter-i man-
mûrad u merâm ve şîrâze-i rûz-nâme-i hâli ol hîdmet-i 'aliyye ile
cellîesine nâ'î olup müddet-i medide-i rûzgârda şafa-yı hâtur ile kârîni-
tân Selim Hân tabe gerâhî hazretleri evkâfının rûz-nâmecilliği hîdmet-i
bahî-ı sa'id ile kârîni-ı rahmet-i gufrân merhûm ve mağfûrân leh Sul-
imlâda dahî kesb-i mahâret itmeğin ser-etrâz-ı emâsîl ve müsâ'ade-i
ve imâd-ı tab'-ı Hûda-dâd ile tahşîl-i dânis ü marîfet ve hûsn-ı hâtî u
fân ve makarr-ı dânis - verân olan mahmûmiyye-i (6^a) İslâmboldan neş'et
Ol zât-ı ser-âmedin dahî ism-i samîleri Mehmeddir. Kan-ı 'ir-

AGÂH-I DİĞER

Zamir-i goncede buy-i gül-âb saklanmaz
Bir aşîna-sûhân Ağâha söyler elbetde⁸⁷
Hâzer ki şîgede reng-i şarâb saklanmaz
Ruhûnda tab-ı mey inkâr-ı bezm-i gayretdir
Derûn-ı dilde olan ızırâb saklanmaz
O gûha gûn-i cebin tercemân-ı hâl yeter
Nuhûfte - gevher-i yekrâda âb saklanmaz
Ruh-ı latîfine olmaz mikâb perde-i germ

mahtuse-i Brusa 'ulemasından Menteg-zade h'accesi 'Abdur-rah-
man Efendi ve Mısırlı ulufasından Seyh Ahmed Gazzi ve ahiyyü't-ter-
ceme Selim Efendiden darü'l-emin ve'l-emân olan Darü's-salâtanat'l-
'ahyyede bir müddet dahî Mekki-zade Fâhir Efendiden tahsîl-i ce-
vâhır-i 'ulûm u 'rfân ile kâmyâb olduğundan sonra mahtuse-i mezbu-
rede Molla Hüseyin müderrisi 'amm-i büzürgvarları Muştafa Efendiden
şeref-i mülâzemeti nâ'il ve bir yüz otuz senesi hilâlide bâ-imtihan
Şeyhü'l-islam Ebu İshâk İsmâ'îl Efendiden Brüsada 'Arabîyye med-
resesi hâriciyye vücut-h-i müderrisine dahîl ve kâf'i merâtib-i meda-
ris iderek zikr olunan Molla Hüseyin medresesine vâsıl olmuştur. Bir
yüz otuz tokuz senesi rebî'ü'l-evvelinde medrese-i mezbureden 'İrab-
lus-şam mevlaviyyetiyile bekâm ve tarih-i mezburda vâhidleri 'Abdü'l-
hadî Efendi medine-i 'Uşküdar hükümetiyle mümtâz ve bunda mansib-i
mezbur ile ser-efraz olup mezkûr Emin Efendi zikr olundığı üzere Molla
Hüseyin medresesinden 1139 rebî'ü'l-evvelinden zabî itmek üzere 'İrab-
lus-şam mevlaviyyetiyile ikrâm ve 1140 cumâde'l-âhîresi guresinden
'azl olunmuşken 1141 senesi rebî'ü'l-evvel guresinden zabî itmek
üzre Kutubya kazası ile bekâm olup 1142 rebî'inde maz'ûl 1147 şev-
vâlide Eşgeri-zâde Hasan Efendi yerine Kayşariyye kazâsında nâ'il-i
me'mûl olmuştı. 1148 şevvâhinde 'azl olup ba'dehü 1154 senesi
cumâde'l-ülâsında Müselle - zâde yerine Belgrad kazâsıyla ber-murâd
(6 b) olup ba'dehü ba-pâye-i Bağdad darü'l-cihad Belgrad mevlaviyye-
tiyle ber-murâd olduğundan sonra bir yüz elli altı zî'l-kâ'desinde Galata
pâyesiyile medine-i Filibe mevlaviyyetiyile mesûr u dil-şâd ve ol vec-
hile bina-yi 'ittibârî ma'mûr u âbâd olup medine-i mezburde ierâ-yi
ahkâm-i şer'iyyede pay-ber-karâr iken sene-i mezburde terk-i mansib-i
nâ-pâydar ile 'azm-i ravza-i cinân idüp medine-i mezkûrede Şihâbe'd-
din câmî-i şerifi hâziresinde defn ü ikbâr olunmuşlardı. Müttercem-i
mezbur fûnun-i 'ilmiyye ile mes'hûr olduklarından mâ-'ada şîr ü inşâda
bi-nâzîr ve ma'nâ-yi rengin ile yekta-süvâr-i 'arşa-i hüsn-i ta'bir olup
tâze-zebân-i 'asrî nev-zemînî ve şu'arâ-yi belâğat-peymânî nâzir u
emînî eş'ar-i dil-gikârları mağbûr-i sühân-verân ve tarih-i rahâları
resk-endâz-i zümre-i dâniş-verân nefisü's-sühbe bir zât-i nükte-dân
idi. Mukaddema Sabık mahlasını ihtiyâr ve ba'dehü mahlas-i Eminle
seyr-âheng-i karar itmişlerdir. ⁸⁸ Safayî Efendi merhûm mahlas-i

⁸⁸ Sabık şîr'e Sabık mahlası ile âğaz u nazme-perdâz perde-ber-endâz-i kemâl-i
belâğat olmağa makâm-i evc-i iltiyâm Eminde seyr-âheng-i karar olmuştur. (S.,
yk. : 6 b der-kenâr).

Sabık üzere harf-i sînde tahtır itmişlerdir. Âgârlarından Divân-i Feşâ-hat-ünvânı vardır. Bu ebyat zâde-i tab'-ı pür-nükâtdır ki keşide-i silk-i sutûr kılındı.

Oldum gehir 'ışkımla nükte-dânlara

Düştün senin de mîsrâ'-ı zulfûn zebânlara

İtdün hâmidde kâmetimi tîr-i cevr ile

Ebrûların senin dağı düşsün kemânlara

'Ayyûka gıkdu hicrîn ile tāk-i ahîmiz

Gıksun senin de nağl-i kâddin asûmânlara

Nâlem gâmilâ eyledi kühsârı pür-tânin

Gitsün senin de şîr-i ruğûn gül-sitânlara

Gecmiş rakıbe bendesini yârânın dağı

Kala-yı hüsmi gamz oluna dide-bânlara

Bu nazm-ı şûh u taze-eda ile ey Emin

Makşûdun intisâb gıbi nev-civânlara

Nesr : Kârin-i rahmet-i gufrân Sulîân Mahmûd Hân hazretleri 1150 senesinde müceddeden inşâ vü ihyâsına muvaffak oldukları Ayaşofya-i kebîre şâd-revânının bâlâsında tasîr olunan târîh-i râ'nâlarında hâk-ı nezâket ü belâğatı icerâ ve merhûm Sulîân Ahmed Hân hazretlerinin serây meydanındaki geçme-i âb-ı hayât-asânın üzerinde mestûr olan târîh-i cihân-pesend-i bi-mânendin şuyunda bahrine ri'ayet ü imâ ve bu şûda mazmûnını edâ buyurmışlardır. Tebertülken zîb-i sutûr-ı imla kılındı. Târîh :

Târîh-i dil-cûsun Emin şü gıbi takîr eyledi

Sulîân Mahmûda bu şâd-revân bu şü da cûddur

EMNÎ BEG

Nâm-ı emcedleri Mehmeddir. Yancıklı Beg dînmekle şöhet-şî'ar ve silsile-i neseb-i 'ahîyyeleri Hazret-i Mevlânâya vâbeste olmak üzere kârin-i ıstihar ve miyâne-i hâ'acegân-ı divân-ı hümayûnda ma'arîf-i 'ilmîyye ile ma'rif bir mîr-i celîlî'î-mîkdar olup kitâbet-i şâd-ı 'ahî mansûbiyla mahsûd-ı ahâli-i e'âli olmuşlar idi. 1152 senesinde Nemege ve Moskova musâlahâlarında Cânîbî Ahmed Efendi cânîb-i Nemegeye ve mütercem-i mümâ-ileyh Rusya tarafına sefir nâşb u ta'yîn olunma-

larıyla tevki olunup ifa-yı hak-ı şadâkat ve ıcrâ-yı resm-i sefâret ile avdet buyurdıklarında tezkiye-i mâliyye ve Anâtoh muhâsebesi gibi guzide menâsib-i refî'a ile kâim-yâb ve anlara münâsîl nice merâ-tib-i kalemîyyede hâce-i kuttâb olmuştı. 1160 senesi hüdudunda intikâl ve kalem-rev-i cinâna irtihâl buyurdılar. Merhûm-ı münâ-ileyh tarik-i Mevlevîyyeden münib ü salik ve esrar-i tarikât-i 'alîyyeye mâlik sühan-dân ve şu'arâ-yı asrın taze-zebânlarından bir mir-i nükte-dân olmağa tahîr ü âsarlarından ruhşat-yâb oldığımız bu beyt-i bi-nazirleri teberrükten tasîr olundu. Nazm :

Gitmîş tütüm yâr 'âlem-i âba

Ey dil ne bu ta'cîl şeker şuya mı düşdi

EMİN

Oî mahdûm-ı melek-nihâdın nâm-ı es'adî Mehmed Ebû'l-İs'ad-ıdır. Âsr-ı Sulîân Ahmed Hân-ı gâlisde şadr-ı Anâtohdan ma'zûlen vefât iden 'ulemânın ser-bulendi Tîosyavî Ebû'l-Meyâmîn Musîfâta Efendînin mahdûm-ı fezâ'il-mevsûmları olmağa bîn yüz dört senesi hüdudunda mülâzemetle bekâm ve yüz on tokuz senesi hüdudunda (7^a) meşâyîh-i İslâmiyyenin bulendi Şadre'd-dîn-zâde Mehmed Şadîk Efendiden ibtidâ-îharic ile ikrâm ve kat'-ı süllem-i pâye-i tedris iderek şâh-ı tarikâ vaz'-ı pâ-y-ı merâm ve ba'dehû mûsîla-i Süleymanîyyeden bir medrese-i celîle ile hem-zânû-yî ikbâl olmalarıyla gendân müsâ'ade-i rûzgâr ile sir-âb-ı kâim olmuştır iken nazm :

Felek ehl-i kemâlî nâ'il-i neyl-i murâd itmez

ma'nâsı 'arsa-i dünyâda hürâm ve cevelânında âşikâr ve bîn yüz otuz yedi senesi hâlâinde rah-ı kısmet-âbâd-ı cinâna 'azîmet itmeleriyle dâhil-i sırda Keskin Dede mezâr-istânında vâlidleri cenbinde defn ü ikbâr olunup seng-i mezarına bu tarih tahîr olunmuştur. Tarih :

Kıldı Mehmed Emin mesned-i firdevsi ca

Mahdûm-ı ma'arif-rûsûm eşnâ-yı deryâ-yı 'ulûm-ı şîr ü inşâda ve hûsn-i hat-ı ta'îlîkde mahâret ile karîn-i işihâr ve tab'-ı rahâları gühersenc-i es'âr-ı âb-dâr bir şâ'ir-i nâm-dâr idiler.⁸⁹ Bu birkaç ebyat-ı ma'nî-dâr zâde-i tab'-ı bulend-iktidarlarıdır. Nazm

⁸⁹ Sulâle-i 'Omerü'l-farukdandır. (S., yk. : 7^a der-kenâr).

Ol mahdüm-i güzînin ism-i nâzeninleri Mehmed Emin olağla

mablaş-i mezbûm ihtiyar ve beyne'l-emşal kârin-i işihar olmaşlar

idi. Bâîs-i vücûd-i tab-darım vâlid-i şefkat-medarım tercemeleri

âti 'Azîz-zade Mustafa Na'im Efendinin mahdüm-i ma'arif-güsteri

ve rakımı l-hurûf büyük biraderi olup/bîn yüz yigirmi tokuz sinesi

hâlâinde mehd-i şühda vürûd ve âgus-guşa-yı vâlide zib-aver-i şu'ud

ve vâsil-i akl-i mustetad oldukça imdad-i tab-ı Huda-dad taşşil-i

melake-i istidad itmeğin zirve-i alâ-yı tîrfâna şu'ud itmeleiryle/kuzât-i

'asâkirin bulendi Vardari Seyh-zade Mehmed Efendi merhûmın Ana-

tolî sadaretleri tesriflerinden mülaazemetle şâdan ve tarîk-i se'âdet-

refik-i tedrise dide-düz-i nigerân iken bîn yüz kırk tokuz sinesi sevä-

lunde vâlidimiz tarîk-i dağdağa-i hükümet-i cihan ve 'id-geh-i cinâna

şitâban oldukça tîrâk-i vâlid-i şefkat-peyma ve gumum u âlam-i dünyâ

mustelzim-i kaza olmağın na-gar tarîk-i kâzâya rîza ve dühûle meyl ü

imza itmeğin kârin-i rahmet-i bi-hadd Firî-zade Şâhib Mehmed Efendi

hazretleri merhûmın def'a-i ulâlarında def'aten Çelebi rütbesinde

rad olup/bürhettim mine-l-eyyâm Eğin rütbesinde Engelkâşarı 90

kazâsıyla makzîyyu'l-merâm olmalarıyla (7 b) kâsır-i emniyyelerine

istihkâm ve müddet-i 'orfiyyelerin itimâm ile ma'zûl/ve Asitane-i

'aliyyeye esnâ-i nukûllerinde eyâlet-i Morada vâki' Balyabadra ka-

zâsi niyâbeti zühûr/ve icerâ-yı ahkâm-i şer'iyyede bezl-i makdûr üzere

iken/bîn yüz altmış dört sinesi hâlâinde 'azim-i dârü'l-hûzûr ve kâzâ-i

mezburda vâki' bir câmi-i şerif hazîresinde defn-i kubûr olmuşlardır.

Garâyib-i hâlâindendir ki kâzâ-i mezburâ 'azimeti esnâsında bir şubh

esnâ-i şöhbetde bu güne idare-i kelâm itmişlerdir ki bu seb 'âlem-i

ma'nâda bir şâh-ı rûşîat-ârâda gıvâm üzere iken bir pîr-i rûşen-

zamir 'arz-i selâm ve bu güne nâdire-perdâz-i kelâm olup/Emîn min-

bad bu şehre gelmeñ senûn igün ma'dûm ve hâkkinda rütbe-i bâla-yı

şehadet zühûr itmişdir deyi tebsîr ve hâmdün H'illah bu haber-i meserret

eger-i derun-i iştiyâkıñı tenvir itmişdir deyi nakl-i rüyâ-yı şühhat

ve bu fakîre irâş-i hüzn ü vahşet itmişdir. Fi-neis'i-emr zikri sebkat

iden Balyabadra kazâsında seccâde-nişin-i şer'at iden nev'un-mâ

mizâclarına inhıraf peyda oldukça ol kâzâ-yı bila-kâzâda ber-vech

90 Doğru imlâsı "Argyrokastron" şeklindedir. Bkz. "Ergir" maddesi, Meydan-

Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, IV, 314.

1754 ş/

lâdîsi olmuştur.

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

90 Bîr müddet sonra Eğin

malikâne voyvadalığına mutasarrıf olup/ ba'dehu ref' ve kendüsi nefy ile perişan ve esir-i hüzlân olan Hatumanoglu nam tarik-i şavm u şalât şâh-ı şânümân-suz ve düzah-mekânın rey ü tedbiriyle hüdmetinde olan fiabîl yedîyle tesmim itirdiği aşikar ve rüyâ-yı şadâkatleri bu yüzden beddâr olmuştur. Mağdûm-ı ma'arî-rûsûm dâniş ü 'irfân ile meşhûr u ma'lûm ve îarîk-ı Kâdirîyyeden Şeyh 'Alî Efendiden mü'nib ü salîk ve ser-rîşte-i tezkiye-i nefse malîk şîr ü inşâyâ kâdir ve 'ilm-i ferâizde mahâreti zâhir mücerred pak bir zât-ı kuceste-idrâk idi. Mekte-i Mülkereme pâyesîyle kârîm-i 'izâz olan Ebe-zâde birâderî Hüseyin Efendinin hafîdi ve Şâm meylevîyyetiyle bekâm olan bâhimiz Mehtûbî Mustafâ Efendinin hemşîre-zâdesi olmağla fir'î-cümle meğâ-dimden dervîş-nihâd bir mahdûm-ı pak-i'vîkâd idi. Ağârlarından gen-dân müretteb Divânı ve ferra'ize dâir bir risâle-i ra'nâları vardır. Bu bîrkâg ebyât zâde-i tab'-ı pür-nukâtıdır. Nazm :

Gün gösterir mi zerrece ol âfîrâbımız

Artar mı yohsa hicri ile izîrâbımız

Bu nev-zemin-i dil-keşe pey-rev ol Emin

Bahr-i süğanda tâ bilüne âb ü tâbımız

'Asrı şu'arâsından Rüşdî-zâde Hasan Resîd Efendinin vefâtına didik-leri latzan ve ma'nen tarihleridir ki tahîr olundu.

Fevline latzan u ma'nen didi tarih Emin
Bin yüz elli ikide gitti Resîd ağâh

ENİS

Ol dîbâce-i kütüb-i 'irfân ve ser-nâme-i belâgat u beyânın nâm-ı pür-'ünvânı Nu'mandır. Darü'n-naşr ve'l-meymene mahîrüse-i Edirne-den gonce-mişâl keşf-perde-i cemâl ve darü'l-meâlib ve'l-mâl olan mahmûmiyye-i İslâmbola rûy-mâl ve kesh-i üns ü ülfet ve imdâd-ı tab'-ı Huda-dad ile vâsıl-ı mertebe-i kemâl ve hüsni-hâda ihraz-ı derece-i 'âli'î'âl olmağın hâcçegân-ı divân-ı felek-'ünvânâ dâhil ve kat'-ı merâtib ü merâhil (8^a) iderek menâsib-i tezkiye-i evvel ü sâni hüdmet-i celîlesîyle zinet-efzâ-yı divân-ı sulânî olduqlarından şöhra başmuhâ-sebe ve rûz-nâmge-i evvel mansiplarına nâ'îl ve ba'dehu yenîğeri kitâ-betî ve riyâset-i kütüb câh-ı mü'nîfîle resk-endağ-ı aşkân u emâsıl olup tahşîl-i 'izz ü şân ve muvâzaeset-i ülfet-i aşkân ile müşârîfîn bi'l-

benân olmuştur İken bir yüz seksen senesi hilâlinde "irci'î"⁹¹ emrine lebbeyk-guyan "âzım-i aklâm-i cinn olmalarıyla haneleri beytül-ahzân olmuştur. Mevlâvi-hâne Yenikapısı haricinde defn-i kübür ve Mustakim-zade Efendinin tarihleri rakam-zede-i suhur ki-hindî. Tarih :

Okur cevher-şinâsân-ı ziyâret rûhuna tarih
Cenâb-ı Hâkîk ide Nu'mânî gâbit cihâ-i me'vâda

Nesr : Merhûm-ı münâ -ileyh pir ü zarîf ve nûkte-dân enis-i şöhbet-i yârân-ı şefkât-nisân şîr ü inşâda mâhîr ve hâtî u imlâda mahâ-reti zâhîr etvâr-ı müstahşene-i dil-peşîrî gibi mâlik-i edâ-yı hüsn-i ta'bîr bir şâir-i 'adîmü'n-nazîr idiler. Ağârlarından bir yüz altmış beş senesi şeref-nüzûl olan Zîver-i Bahîrî nâm kalyonun deryâya nû-zûlune didiği tarih-i ra'naları keşide-i silk-i imlâ olundu. Tarih :

Bahr-i emvâc-ı kerem küzüm- i zehâr-ı himem
Şeh-i ferhunde-şiyem gevher-i kân-ı nâ-yâb

Dâver-i devr-i zamân Hazret-i Mahmûd Hân kim
'Acemi bir kûldur şanki derinde Dârâb

Çarh-ı atlas-ı ekâbir bâr-geh-i nusretdir
Tîp-ı zerrîn-'alemi mîhr ü meh-i 'âlem-tâb

Mîhr-i bahşende ider keshb-i ziyâ mâh-i münîr
Mevice-i yemem kef-i cûdundan alur feyz-i nişâb

Böyle ma'mûrîlûgün gördi mi dehrin kîmse
Yazmamış valî'a-nüvisân-ı zamân işte kitâb

Bâ-huşûs cânib-ı tersâne-i ma'mûresi kim
Çesm-i nuzârî ider tarih-i garîbî i'câb

İtemmiş resmini levh-i dile ressâm-ı ezel
Böyle bir kalyonun inşâsı zihî re'y-i şavâb

Kuvvet-i himmet-i ikbâl-i şehen-gâhı ile
Az müddetde rical itdiler itmâma şitâb

Lâk bu resm-i dil-arâya nazîr olmaz hic
Çesm-i ahvelde meger mişli ola sûret-yâb

Müstedâm eyleye Hâkîk padişeh-i devrâm
Ta ki olduğa yemm-i himmeti pür-meve ü habâb
Beyt-i vâhîdde Enisâ bu mücevher tarih
Oldı silk-i sühanın zineti gün fasl-i hitâb
Bahâr-i cüd-i Şeh Cem kudrete sürdi yüzini
Süzülüp Ziver-i Bahâr yemme mânen-d-i 'ukâb

ERŞED

Ol mahdûm-ı şâhîb-i rûşd ü sedîdîn nâm-ı nâmilîri 'Âbdü'l-hâ-
midir. Atıvü't-tercemme Mazrûb Yusuî-zâde Vasîk Efendi'nin mahdûm-ı
şâhîri ve Refî' Efendi merhûmın birâder-i rûşd ü zekâ berâber dil-
peşîri olmağa ma'ârif ü kemâl bi'l-irg kendüye intikâl iden bir mah-
dûm-ı şîrin-makâl idiler. Bin yüz kırk yedi senesi hüdudunda mehd-i
sühûda kâdem-zen-i vücûd ve vâsıl-ı 'âkl-ı rûşd-i müstefâd olduksa
tahşîl-i 'ilm ü ma'ârif ile bâla-yı a'lâ-yı 'irfâna şü'ud idüp evvelin-i
iktâm-ı mehdîm-i kîrâm olan müâzemetle kâmkâr ve tarih-i
irşîyyeleri olan medâris-i hârice dide-düz-ı (8 b) intizâr iken bin yüz
yetmiş altı senesi hüdudunda sipih-i gaddâr ol mahdûm-ı nâm-dârın
mecmû'a-i vücûdî târ-mâr ve peymâne-i 'ömrini zehr-âb-ı merg ile
ser-şâr ve henüz sir-âb-ı merâm olmadan bezm-i cînânda kârâr ve
Yâvedüd iskelesinde Hâdîce Sulîân câmi'-i şerîfi mukâbilinde defn ü
ikbâr olundu. Âşârlarından bu gazel-i bi-bedeli tahîrî olundu.

Zar-ı hezâra bak kı yeter nâ-be-câligi
Sana düşürmem ey gül-i ter bi - vetâligi
Zib-ı miyâne - bend olan hâncer-i cerîg
Güya ki bahâr-i şivede mercân bahîg
Bârî bu nâ-senide zemînîmle Erşeda
Erşâb-ı nazma göstereyim hoş - edâligi

Mahdûm şîr ü inşâda bi-nazîr malik-i rikâb-ı hûsn-ı ta'bir hâlık u
hâlim bir şâr idi. Eribbânın re'is-i hâzâkat-mendi merhûm ve mağîr
Kâtib-zâde Mehmed Refî' Efendi bin yüz yetmiş iki senesi hitâlinde
re'isü'l-eibbâ olduklarına bu tarihî dimişdir. Tarih : Re'isü'l-hâzîkin.

EMİN

Ol şeyh-i bilhîn nâm-ı nâmilîri Mehmed Emindir ki hâklarında
li-münşirîhi :

Oldı zâhir nice kerâmâtı
Şeyh Mehmed Emin Tokatî

beytiniñ mâ-sâdâkı olan 'arîf ü ağâh ve vâkıf-ı esrâr-ı ilâh vâsıl-ı
gürûh-ı "ela inne evliyâ'ellâhî"⁹² nakş-bend-i perend-i esrâr-ı zât
u şîfat ve defîe-zen-i dest-gâh-ı nefî ü işbât bir şeyh-i pür-intibâh-ı
'all-derecat idiler. Târîkat-ı 'alîye-i Nakş-bendîyyeden 'arîf ü ağâh
Caru'llah es-Şeyh Ahmed Yek-dest hâzretlerinden târîkıñda el alup
müşerref ve 'azîz-i mezbûrdan mücâz u müstâhlef olmalarıyla hîsn-ı
İslâmboldan Enşârî kapısı dâğılınde vâkıf Hâzret-i Emîr Buhârî
Hâce Seyyid Ahmed hüdmetlerinin kendi binaları olan zâviyede
1156 senesinde post-nişân ve müşîd-i ehl-i yakîn olduıklarına müta-
hâreten "darü'l-meşâyih" lafzını târîh-i tevcih olmak üzere sukkâta-ı
kalem-i kudsi-rakamlarıdır. Bu hâl üzere güzârende-i leyî ü nehâr ve
dâğıl-ı sırda Bigâkçılar mahallesi dimikle marûf 'Alâe'd-dîn Çelebî
mescidi kurbünde ile'l-vefat sa'âdet-hâneleri metâf-ı züvvâr-ı ebrâr
olmuşıdı. Bîñ yüz elli sekiz senesi leyletü'l-berâ'e 'azim-i darü'l-huzûr
ve ol pîr-ı müminîn hâneleri kurbünde Pîrî Paşa câmi'-i şerîfi mezar-ıs-
tâında asude-i kubûr ve irtihâllerinde Kâtib-zâde Mehmed Refî'
Efendi merhûmıñ hâme-i 'İmâdî câmelerile Müstakîm-zâde Efendinin
bu târihleri seng-i mezarlarında keşide-i silk-i süfûr kılınıdı. Târîh :

Gül-sitân-ı Nakş-bendiden yine tîğ-i ecel

Bir gül-i şad-bergi kat' itdi hezar âh u enîn

Yarî Tokatî Efendi ol Muhammed nâm-dâş

'Arîfün bi'llah Emin-i sır-ı Rabbü'l-'âlemîn

Mürşid-i rah-ı hidâyet hâcçegann erşedi

Vâkıf-ı sır-ı ledün 'ilme'l-yakîn 'ayne'l-yakîn

Mürş reh-ber oldıgı ahırâra sır marûf ider

Zât-ı ma'sûmü'l-irâde zü'l-cenâhâyn-ı zemîn

Siyyema bâğ-ı hâdis-i Ahmedin nâhlî idi

Yek-be-yek dest-i kerâmetle olup hîl'at-güzîn

Eyleyüp hâbs-i nefes gavvâs-ı bahr-ı lâ-yezâl

Buldı durr-i vâsıl irdi asla fer'inden hemîn

(9a)

Asdikâdan pençe-i şîr-i ecel dîr eyledi
Ola Sîddikîn karîbî şîr-i Hâkîk da hem-nîşîn

Peyk-i vahdet sırr-ı pâkından okur târîhîmî
Oldı lâhûta revân Allâh deyûp rûh-ı Emîn

— sene 1158 —

Nesr : Mûnâ-ileyhîn 'arabî târîh-i bî-nazîr ü ra'nâlarî teberrûken
rakâm-zede-i imlâ olundı. Târîh-i 'arabî :

Emînü's-sırrî lî'llâhî Muhammedü
Velîyyü'llâhî râ'î canibeyhî

Buhârîyyü't-târîkâtî ve'l-hadîsî

Le-seyyühun kâmilün fî-Müsnedeylehî

Rasîdün mürsîdün'l-müsterşîdînâ

Târîkû'l-hâkî mensûbün ileyhî

Bi-ihlâsın lî-Sıddikîn şadîkûn

Sultukû'n-Nâkş-bendîyyî ledeylehî

Le-hâlet zâtehu dâ'u'l-esvedî

Bi-ezîzî'l-menîyyeti fî-yedeylehî

Tecellâ sıtrahû'l-hâkî cemâlen

Te'âlâ'llâhu rûhan vâlideylehî

Tedellâ rûhuhu errihtü fîhî

Denâ lî'r-rabbî la-hâfîun 'aleyhî

Nesr : Seyh-i mezbur 'ulûm-ı zâhire vü bâtına ile meşhûr kesret-i
ülfele hâlivet der-encümen sâhibi bir 'azîz-i şadr-ı şetîk idi. Ebû'l-
emâne ve Ebû'l-manşûr künyeyle ve Emîn ve 'Arîf mahlasları ve
Cemâle'd-dîn lakablarıyla karîn-i işihâr ve bu mahlasla vâridat-ı
tabîatları şöhret-sî'ardır. Âşarlarından nice resâ'il-i müntefe'un bîhâ
ve manzûm Târîkât - nâmeleri vardır. Bu kit'a-i ra'nâ âşar-ı tab'-ı
bâlalardır. Kit'a :

Men sâlik-i rah-ı ekîyâ-yî dînem

Pâ-beste-i in-silsile-i zerrînem

Gam nîst Emîn egerçi mecnûn güyend
Men bende-i divân-ı Bahâ'e'd-dînem

Nesr : Bîn yüz yigirmi yedi senesi hilâlinde Süleymanîye vâ'izi İken
tarîk-i hâcda 'âzîm-i ka'be-i cînân olan Tercemân Yûnus zâvîyesi
seyhü rûhü'l-vâsîlin es-Seyh 'İsâ Mahvî Efendi nâm seyh-i bala - meka-
mî sal-i irtihâllerine didiklêri misra'-ı tarîh-i ra'nâdır ki ketb ü imla
olundu. Tarîh :

Mahv-ı vücut idüp 'ışk-ı me'vâya Mahvî gidi

EMİN

Ol sâ'ir-i taze-zebân u nev-zemînî ism-i nâzenîni Mehmed Emin
olmağla mahlas-ı mezbûrî ihtiyâr ve anîla şöhet-şî'âr olmaş şu'arâ-yı
'asrımızdan âtes-pâre-tâb'at cilve-cû-şöhbet bir sâ'ir-i nâm-dâr olup
Anatoli kuzâtından 'Abbâs-zâde nâm kâzî benâmî şulbünden keşf-
perde-i cemâl ve hâl-i şebâblarında dâhî tahşîl-i ma'ârif ü kemâle
iştigâl idüp li-münşirîhi :

Hüsnü'l-i kâma ebvâb-ı kibâra intisâb ister

misra'ın me'âlî tefekkür-kerde-i zihn-i gâläklêri olmağla 'asrımı-
zın 'ulemâsının sâhib-i himmeti ve Seyhü'l-islam Ebû İshâk İsmâ'îl
Efendi'nin kurratü'l-'ayn-ı merdûmîyyeti Rûm-îlî şadrından ma'zu-
len 'âzîm-i der-gâh-ı Rabbü'l-me'âd olan Seyh Mehmed Sa'îd Efendi-
nîn dâ'ire-i kerem-i vâfirelerine intisâb ve nâ'il-i ma'ârif-i bi-hisâb
olmağla mûsarrûf - İleyhîn manzûr-ı 'ayn-ı 'inâyeti olmalarıyla kitab-
cılık hîdmet-i celîlesi şerefîn iktisâb itmekle efendîlerînî bîn yüz alt-
mış sekiz senesi hüdudunda Anatoli şadâretlêri tesrîfinden mü'lâzîm
ve tarîk-i kâzâya 'âzîm olup ol müddetde (9 b) tâsî'a rütbesine duhûl
ve ba'dehû gâmine rütbesine mevşûl olmaşken mahdûmları bîn yüz
yetmiş yedi senesi hilâlinde tarîk-i şadr-ı cihân oldukça manzûme-i
i'tibârî perşân ve kendü'lere irâs-ı hüzn ü âlâm itmekle bi-ser ü sâmân
verâ-yı perde-i gayba nigerân İken tarîk-i kâzâya 'adem-i ragbet,

Kâzî didin kâzîye ma'lûm

me'âlî te'sîr-i tab'-ı pür-zarâfetlêri ve Nabî merhûmûn :

Cümleden pek beğenmişem anı
Ola gör hâceti-i divân

mazmûnı nigârende-i sahîfe-i hâlî olmaşın ol tarîk-ı devlet-refîka
arzûsın meyl ü ragbet ve duhûle vesîle-cûy-ı himmet İken mîr-i mî-

randan Mollaıcık-zâde 'Ali Paşanın gavsıbaşılığı eşnasında mühr-dar ve himmetleriyle mektûbı kalemi hülefaları sillekine düğüle kâm-kar ve el-yevm kitâbet-i mezkûre ile evkât-güzâr ve matûblarına dide-düz-i intizârdınlar. El-hâkık mütercem-i mezbûr dâniş ü 'irfan ile meşhûr zîhn-i pâk bir şâ'ir-i hüceste-idrâk olup ân-i yesirde birkaş gâzel ve kâşide inşadına kâdir ve hayâlleri olan mazmûn u nûkâtı ta'bîr-i belâğat-edâya kudreti zâhir ahıbbâımızdan bir şâ'ir-i sîhr-me'şerdîr. Bu birkaş ebyât zâde-i tab'ı pür-nûkâtıdır. Nazm Şeref-dih-i 'aşrımız Şâh-zâde Sulân Selim ebbedehü'r-Rahîm cenâblarının ibtida-yı tahşîl-i 'ulûm için 'âkıl olunan enümen-i mülûki dîden vukû'unda pây-e-i serir-i a'lâya iflâ eylediği târihtir :

Kıldı 'ilme ibtida Sulân Selim ola 'alim

Şeyhü'l-islam sellamehü's-selâm hazretlerinin piş-i rahle-i ta'zîm-lerinde :

Meger hâkık-ı übüvvet n'idiğin telmîhtir el-hâkık
Ki oldur mebd-e-i ta'lim-i eîfale elif badan

musdâkıncâ besmele-gu'ân ve vâ'iz-i Ayaşofya-i kebîr re'îsü'l-meşâyih Pîr Himmîet-zâde 'Abdû'ş-şekûr Efendi dahî du'a-h'vân olmaları say-yi hümayunlarının bundan böyle meşkûr olmasına hayr-i fal ve berâ'at-i istihlâl-i kemâl olmuştur.

EMİN EFENDİ

Bunların dahî nâm-ı emcedleri Mehmeddir. Valîdleri müddet-i medide Ergene kâşabasında me'zûnün bi'l-iftâ olmağla mûmâ-ileyh ol diyâr-ı celîlî'î-tîbârda Müftî-zâdelikle şöhet-şî'ar ve ma'ârif-i 'il-miyye ile beyne'l-emşâl kârın-ı iştihâr olup ta'bîrât-ı dil-firîb ile gûf-târa kâdir ve 'aşrımızda tahîre seza bir şâ'ir-i pâkîze-ta'bîr olmağla tasîr ve bu gazelleri teberrûken tahîr olundu. Nazm

AHİ

Nâm-ı ser-âmedleri Ahmeddir. Kapucî-zâde dînmekle kârın-ı iştihâr Enderûn-ı Hümayûndan mü'ezzinân-ı şehîr-yârî zümresine ilhâk ile seyr-âheng-i kârâr olmuş, şî'r ü inşâda hûsn-ı edâya kâdir bir şâ'ir-i mâhîr olup bir yüz senesi hîlâhinde rihlet ve mahfîl-i cinânda ikâmet itmiştir. Bu gûftâr cümle-i âşârlarındandır. Nazm

AHMED

Tezkire-i Salim Efendi vü Safayide 'ale't-ıtafsıl keşide-i silk-i beyan ve tahtımnen bir yüz elli bir senesi hilâhinde Âmid mevlaviyetinden 'azim-i dâr-ı cinân olan Sâmî-zâde Üsküdarî Ahmed Efendi dir ki fazilet-i bahiresi gibi şîr ü inşâsı ve hâtî u imlâsı makbûl-i efâzıl-ı cihan bir zât-ı bî-nazîr ve fâ'ikü'l-akrân idi. Tafsîl-i hâlî ile tezkireler mâlen mâl olmağa teکشir-i sevâddan icmâb ve âşârlarından birkaç ebyât-ı renginleri intihâb olundu. Nazm :

(10*) Sağar-ı sahbâyı dest-i sâkı-i gül-rûdan al

Rûyı al ammâ ki la'î gonçe-i hoş-bûdan al

Çek kenâr-ı büseye 'ışretden ol nev-resteyi

Bâde-i gül - fâma nakli taze seft-âlıdan al

Şüret-i âyine-i 'âlem - nümâdır 'aks iden

Sine-i billurını gör hûkmet-i Ristodan al

Dikkat eyle vaşt iderken mû-miyân-ı dil-beri

Eyleme teکشir-i ma'nâ nûkteyi bir mûdan al

Günya setr eylemiş gül-gün şafak-tâb-ı mehi

Al ü alâni eyâ meh-pâre lûtf it rûdan al

Inkişâf-ı hûsn-i esyâ ziddına mevkûrdur

Hûy-ı nîki vaz'-ı nâ-hemvâre-i bed-hûdan al

Bezm-i meyde aıla ey sūfi girân-can oldığın

Eyleme vâbeste-i taşrîh gîn-i ebrûdan al⁹³

Ve le-hü târîh-i sūr-ı hümâyûn :

Bende bir mîsrâda ol sūruñ didim târîhin

Sūr-ı Sulîân Ahmedî kıldı enâmî şadman

— sene 1132 —

AHMED

Kayd-ı mahlasdan 'arî meşâyîh-i Celvetiyye kibârından Kara-mani-zâde dimmele geşir-i cellîl-ı-mîlâdâr bir şeyh-i mahmedet-se-mir idi. Müddet-i medide Enşarî kapusı dahûlünde Emir Buhârî zavi-⁹³ Son altı beyit yalnızca U. nüshasında vardır.

yesinde post-nişin-i makâm-ı irşad ve simn-i şerifleri yetmiş sâlden izdiyad ilken bin yüz kırk tokuz senesi hüdudunda 'azim-i vahşet-abad ve hem - säye-i Ebi Şeybeti'l-Hudri razıya'llahu 'anh olmağa dil - şad olmaşlar idi. Şeyh-i mezbûr ahlâk-ı hâmidde ile meşhûr 'arif-dil bir zât-ı şîrin - şemâ'il idi. Taşavvufâne eş'ar ve 'aşıkâne güftarı var-
dur. Bu na't-ı şerif vâridat-ı tab'-ı lafifleridir. Nazm :

Seniñ zâtın kâmu medhâ ehâkâdur ya Resûla'llah

Ne denli medh olunsa mâ-şadâkdur ya Resûla'llah

Sirâc-ı nûr-ı hüsni'dür iden âfâkı pür-envâr

Bu kürs-ı şems aña zerrin - tabâkdur ya Resûla'llah

Dü 'âlem ehline feryâd-res zât-ı şerifindir

Cemî'-i kâ'inâta fazl-ı Hâkâdur ya Resûla'llah

Şefâ'atden cüdâ itme bu Ahmed bendeni İuf it

Ki İufiñ ehl-i cürme müttefâkdur ya Resûla'llah

Merhûm-ı müma-ileyhün târîh-i rihlet-i "Şüfi Şeyh Ahmed" - 1149 -
dur. Lâkin seng-i mezârında bu müzâhîret târîh yazılmış. Târîh :

Ola Ahmed Efendinin makâmı cennetü'l-âkdes

Nesr : Bu beyt dâhi on vechile Yahya Begün Süleymanîyye câmi'ine olan târîhine nazîre bir matla'dır ki mahîrüse-i Üsküdarıda Valide Sul-
tânın câmi'-i cedidine şeyh-i müma-ileyh inşad buyurmışlardır. Ta-
rîh :

Câmi'-i Valide-i Sulţan 'aceb balâ-eser

Dâr-ı ehl-i iktidâ' ü menzil-i ehl-i reca

Ol câmi'in ziver-i der-gâh olan târîhleri 'Osman-zâdenin ve hatları
Fundık - zâdenindir.

ERİB

Nâm-ı nâmileri Muştâfâdur. Anadolı kuzâti eşrâfından 'Arab
'Ali Efendinin mahdûmları olup sabıkan İstanbul pâyesini ikrâz ve
Kıbrıs ceziresinde menfiyyen 'âlem-i bekâya pervâz iden birâderleri
'Abdu'r-rahîm Ziyâ'e'd-din Efendi hiddet ü şiddet üzre meşhûrdur.
Mütercem-i müma-ileyh rîk u sukûnet ile mezkûr idi. Evâ'il-i hâlinde
tahşil-i 'ilm ü ma'ârifte ıstığal ile nâ'il-i rûb-e-i kemâl olmağın mü-

lazemetle kârin-i âmâl olduktan sonra bi'l-istihkâk senesi hilâhinde medrese-i hâricle nâ'il-i derece-i i'zâz ve kâf'-i süllem-i ta-rîk iderek medrese-i Süleymanîye senesi hüdudunda Galata melevîyiyetile ser-etraz olup Galatada müddetini taşîf eylemişken Filibeden tekmi'l-i iltimâsına müsa'ade olunup sene-i kâmile Filibeyi zabî eylediği garâibdenidir. 1155 târiğinde Sâm kâzisi olmuşlar idi. Ba'dehu bin yüz yetmiş iki senesi muharrerü'l-harâm guresinden zabî itmek üzere Medine-i Münevvere neverâhe'llâhü te'âla 'ala-müneverriha hükümetile kesb-i şeref ü 'izzet ve egnâ-i rahda merhalesinde ikâmet üzere iken tezâyüd-i 'illet-i piri ile beyt-i cinâna rihlet buyurdılar. Mûna-ileyh 'ulûm-i 'arabîyyede müşârik-i emsâl ve envâ'-i ma'arîfde kemâli eşkâlinde istidlâl olunur edüb ü Erib-i nefisü's-sühbe şîr ü inşâda mahâretî zâhir bir şâ'r-i şîrin-makâl ve keyfile me'lûf olmağla evâbir-i hâhinde za'f ü bi-mecâl olmuş bir zât-i hüceste - hîsâl idi. Gayet sebhâsı olmağla müddetü'l-töm bir menzile mâlik olmuştur. Bu güftâr cümle-i âsârlarındandır.

ERİB-I DİĞER

Nâm-i ser - âmedleri Ahmeddir. Rûm-ili kuzâtı esrâfından Şey-hü'l-islam Damed-zade Feyzullah Erendi hâzretlerinin ketbûdasi olan Mehmed Emin Erendi merhûmüñ necî-i necîb ve mahdûm-i edîb ü Eribleri olup dahi tarih-i kâzâda kâf'-i merâtib iderek menâsib-i sitteden Üsküb kâzâsına nâ'il ve miyâne-i kuzâtda ser-levha-i yesâr olmağla resk-endaz-ı akran u emsâl olmuşlar idi. 1194 senesi tama-zâmında Tirhala kâzisi iken sicill-i 'ömri tamâm ve kâzâ-i âhir-cinâna hürâm buyurdılar. Merkûm-i mezkûr ma'arîf-i 'ilmiyye ile meşhûr sühân-gü ve büleñd - himmet ve gürabâ-i ehl-i ma'arîf ü hayşiyeti terbiye vü ikrâmda hâkik bu ki kibâr-i ricâl-i devletden ziyâde bezi-makâderet idi. Yegâne-i emsâl hoş-sohbet ve sabîhü'l-vech bir zât-i hüceste - hîsâl idi. Âsârlarından bu gend ebyâtı tahîr olundu. Nazm :

Şorma gubar-i hâir-i endüb-gârımı
Gör cûs-i fitne-i hâ-i ruhşâr-ı yârımı
'Ömrüm şümâr-ı yek-nigeh-i gesmîñ eyledim
Şaymâm tırâkîn ile gegen rûzgârımı
Seng-i siteñle olsa da sad-pâre dil yine
Aynıe gibi gösteremem intizârımı

Naks eyledim deruna hayâlin gü küh-ken
İtmem nigâh-i tîşeye mahrem nigârımı
Sîr-âb-ı şevk olurdı göreydi Ertîb
Eger Nabî Efendi bu gazel-i âb-dârımı
(10 b) Hârû'î-bâ

BAHİR

Devlet-i Sultân Ahmed Hânide imâm-ı evvel-i şehri-yârî olan
'Arab-zâde 'Abdu'r-rahîmân Efendi hazretleridir ki Şeh-zâde câmi'-i
şerifinde imâm olan bir merd-i bâla-makâmın da'îve-i şübûnden keşf-
perde-i cemâl ve 'ikd-i temyizce reside-i sinn ü sal oldukça nevâ-senc-i
erbab-ı 'irtân olan zât-ı bi-misâlleri 'ulûm-ı 'arabîyye vü fârisîyyeyi
rûb-e-i 'âlu'l-'âl ve hûsn-ı şadâ ile pür - tân-ı evc-i berîn olmağla
Edirneye da'vet olunup 1122 târîhinde 22 yaşında muktedâ-yı imâ-
mü'l-müslimîn olmuştur. Padîşâh-ı bi-misâl ile nâ'il-i mihîrâb-ı
âmâl olmalarıyla def'aten mülâzemetle bekâm ve bîn yüz yigirmi üç
senesi hilâhinde medrese-i hâricle nâ'ilü'l-merâm ol vechile dâhil-i
müderrisîn-i kirâm ve refte refte îkâf-ı merâtîb-i medâris iderek şâhn-ı
Murâda vâsıl ve bîn yüz otuz iki senesi rebî'ü'l-evvelinde dârü'l-hâ-
disden Yenîşehîr Fenar mevlaviyyetiyle kâim-kâr olmağla gence-i
şemere-i âmâlî nahl-i nigerânında hâsıl ve sene-i mezburde sür-ı
server-i hümmâyûndan hîsse-yâb ve Mekke-i Mükkerremeye pâyesiyle
kâim-yâb olmalarıyla magbû'î-ı ak'rân u emâsıl olmuştur idi. Bîn yüz
otuz yedi senesi rebî'ü'l-âhırinde hûkûmet-i celîle-i Islâmbol ile nâ'il-i
me'mûl ve itmâm-ı müddet ile mazûl olduklarından şöhrâ biraz za-
mân cela-yı vâtan ile ıcrâ-yı sünnet-i hicret idüp küşe-nişin-i büyük -
hümûl olmuştur iken bîn yüz elli bir senesi hilâhinde şadr-ı Anadolî
ile bulend - kâdr olup miyâne-i 'ulemâda mümtâz ve bîn yüz elli sekiz
senesi hüdûdunda şadâret-i Rûm ile fâ'iz-i şeret-i merdûm olup ser-et-
râz olmuştur idi. Bîn yüz elli tokuz senesi recebinde gence-i nâ-gûlküfte-i
ikbâlî gıritâr-ı bad-ı hazân ve divân-hâne-i şeret-me'âlî derûn-ı 'asîkân
gıbî perîşân ol gence-i 'irtân Sinân Paşa medresesi ittisâhinde kü-
şe-nişin-i 'âlem-i nihân olmuştur. Merhûm-ı mûmâ-ileyh esbeğâ'llâhu
sicâle rahmetihî 'aleyh hazretleri eş'âr-ı 'arabîyyeleri kand-ı nebat-ı
Misriyyeden lezîz ü ahîa ve gıttâr-ı fârisîyye vü tûrkîyyeleri ve 'arabî

tarihleri tab'-ı bâlâları glibi biri bürinden a'la ve fenn-i müslîkinin h'vâ-ce-i cihân ve 'arsa-i belâgat u beyânın merd-i meydânı hâlmü'n-nefs kerîmü'ti-tab' bende-nüvâz-ı ma'arîf - perdâz bir zât-ı mütevâzî' ve bi'l-cümle ahlâk-ı hasene ile ser-efraz idiler. Bu güfteleri beste buyur-dukları es'arındandır.

İtmez kibâra mâ-melekin sarf iden zarâr
Yerden sipîhr gebnem alur da matâr verir

Ve le-hü

Su rütbe mürtefi'dir kâsr-ı bünyâd-ı tevâzu' kim
Riyâz-ı cennete nezzâre mümkünür zemînden

Gümriük civârında vâkı' Vâlide Sultân câmi-i şerîfinin civârında sâ-hîbetü'l-hayrî ittisâlinde sultânü'l-'ulemâ ve 'âlimü's - se-lâim Hân Ahmed-i gâlis-i hayrât - kârîn cenâbıların müceddeden bina-kerdeleri olan kütüb - hâne inşâsına bu tarih-i tâzi-nesih dâhi bunların zâde-i tab'-ı 'arabî - üslûblarıdır.

Li'l-kütübi dâran kâd bene's-sultânü Ahmeden emceden

— sene 1137 —

BÂHİR-I DİĞER

(11 a)

Ol mahdûm-ı bâhîr-ı iktirâmın nâm-ı nâmileri 'Abdû'l-kerîm-dir. Sadâret-i Rûmdan ma'zûlen kâriben 'âzîm-i râhat-hâne-i cinân olan 'İmâd-ı zamân Katib - zâde Mehmed Refî' Efendinin nev-mihâl-ı emeli ve mahdûm-ı güzîn-i cemeli olmağa fi'l-cümle ma'arîf ü ke-mâlden behre-dâr bir mahdûm-ı celîl-ı-mikdâr olup İkrâm-ı meha-dîm-i kirâm olan mülazemetle bekâm ve tahşîl-i tarik-ı tedrîse mi-yân-beste-i ihtimâm iken bir yüz elli iki senesi hâlâinde serv-âsâ ni-hâl-istân-ı cinâna hürâm ve peder-i şefkat - eserîn esir-i gûşâ-i firâk-ı hier ü âlâm idüp Edirnekapısı hâricinde reh-güzârda medfûn u makbûr ve seng-i mezarlarında vâhidinin hatîrî mesîurdur. Mahdûm-ı merhûm behre-yâb-ı 'ömr-i pâ-y-dâr olaydı fûn-ı keşîre hem-dest olacıkları tetânet-i tabi'atlarından âsikâr bir mahdûm-ı celîl-ı-mikdâr idi. Bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır. Nazm....

BAHIR-I DİĞER

Ol mir-i muhterem-i celîl nâm-i cemîlî İsmâ'îldir. 'Âsr-ı Sul-
tân Süleymân Hânîde nâ'il-i hâtem-i vezâret olup Şokollu Mehmed
Paşa dînmekle keshb-i göhret ü şân iden vezîr-i âsaf - nişânın veled-i
emced-i şubhîleri İbrâhîm Hânî silsile-i sülâlelerinden ser - zede-i zuhûr
ve hâlen evân-i tesvîdimizde ol vakf mütevellisi mir-i zî-şânın vâlid-
leri olup anlar dahî biraz eyyâm umûr-i tevliyyetde teşmir-i sâk-ı ih-
timâm itmiş şîr ü inşaya âşînâ ve dideleri kühl-i ma'arîf ile rûşenâ
olduklarından mâ-'adâ hâtî-i mesh ü güluşde âtiyyü't-terceme Râsım
Efendiden vaz'-ı ketebbehü'ye me'zûn olmağla bezm-i emsâlde câm-ı
'itibârları müşelles-nümâ olmuşıdı. Bîn yüz almış dört senesi hilâlinde
'azim-i darü'l-huzûr ve ecdâdî civârında defn-i kıbûr olunup sal-ı
irtihâlleri târifî olan bu müsrâ'-ı tâmm keside-i silk-i suvûr kılınıdı.
Târif :

Mir İsmâ'îl buldı beyt-i me'vâda makâm

Dervîş-nihâd mir-i mezbur ma'arîf ü kemâl ile meshûr bir mir-i va-
kûr idi. Bu eş'ar âşâr-ı tab'-ı pür-iktidârlarıdır ki tahîr olundu. Nazm

.....

BAHIR-I DİĞER

Bu ceride-i cedîdede şâff-beste-i nigâste-i beyân ve bîn yüz almış
senesi 'azim-i ravza-i rızvân olan Mahir - zâde Mustafa Şakir Efendi'nin
mahdûm-ı cemîl-i hüsnü'l-ağlâkı ve necb-i necib-i tayyîbü'l-a'râkı mehâ-
dîm-i kîrâmın ma'arîf-mendi es - Seyyid 'Abdu'llah Bâhir Efendidir
ki vâlid-i mâcîdlerinin terbiyeleriyle 'ilm ü ma'arîfden hîşse-mend
ü behre-yâb ve şeret-i mülâzemetle kâm-yâb olup neyl-i âmalî nigerân
iken vâlidleri vâsıl-ı mansûb-ı cinân oldukça firâk-ı peder derûn-ı
sâdâkât - meshûnunna eşer itmek ile mahzûn olmuşlar iken mesgâyîh-i
İslâmîyyenin mekâdır - mendi Mahmûd-zâde es-Seyyid Mehmed Zey-
ne'l-'abidin Efendi merhûm vâlid-i merkûmın mahlûlünden hârici
'inâyet ve ba'dehü hareket idüp 1164 senesi muharrerinde Hazine-dâr
Mehmed 'Arîf Efendi yerine şâniye-i Şah Hübân medresesiyle sâdâ
ve hareket-i dâhil ile dahî tahşîl-i 'izz ü şân itmişıdı. 1172 rebi'ü'l-
evvelinde kâşaba-i Şapancada 'Alî Paşa medresesi seza ve 1178 muhâr-
reminde Şadık Âğa-zâde 'Abdû'l-vehhâb Efendi yerine medâris-i şâhn-ı
semânî biriyile kâm-revâ olup sene-i mezbur zî'l-hiccesinde es - Sey-

Mevallî-i 'izâmî meşhûr-ı âfâkı sabıķan İzmîr kâzîsî 'Abdûl-bâķî Eftendîr. Sevâhîl-i Bahr-i Sîyâhda vâķî kîlâr-ı memalîk-i Rûm ve ahâîsî ehîlle-i dâniş ü 'İrfandan olmaķ üzre meşhûr u ma'fûm olan medîne-i Varnada tüccâr-ı zevî'l-İktîdardan bir merd-i şâhîn maķ- düm-ı dîl-pezîrî olmağla ğayr-du'a-yî peder-i şelkât-esere na'îl ve tab'-ı bâlaları taķşîl-i 'İlm-i şerîfe ma'îl olmağın vaîan-ı me'îfûndan hîret ve Âsîtâne-i 'alîyyeye keşîfî-süvâr-ı 'azîmet olup şavb-ı maķ- şûda vusûl ve meĥârîr-i zamânî bi-mîsîl-i bî-manendi Akkîrâmânî Mehmed Eftendî merĥûmûn ğalkâ-i İfadeletime duĝul idüp 'ulûm-ı 'arabîyyeyî taķşîl ile zîrve-i a'la-yî 'İrfânî tekmiîl itmeğîn mûmâ-ileyh- den me'zûn ve bî'l-îmtihân mülâzemetle meşrûr u me'mûn olduķ- dan sôıra bîn yüz ellî bir seneşî ğılâînde vâķî 'îmtihânla ehliyyetleri taķşîn-kerde-i fîhîl olmağın medrese-i ğarîcle na'îl-i me'vîl olmaşlar idî. Refîfe refîfe kâf'-ı merâtîb iderek devre-i tedrîsî itmâm ve bîn yüz seksen îķî seneşî rebû'l-âĥırî ğuresinden zabî itmek üzre medîne-i İzmîr mevelvîyyetile bekâm ve müddetlerin dağî tamâm idüp ğalen medîne-i mezburuden ma'zûl ve bilâd-i erba'adan bîrîne dîde-düz-ı vusûldürler. Mûmâ-ileyh ğazetleri 'İlm ü kemâl ile ma'rûf ve şalâĥ-ı ğâl ile mevsûf ve evķatî tedrîs ile ğüzereş ve taķrîrleri reşķ-endaş-ı aķrân olup ğatta bîr rûz-ı ramazânda ğuzûr-ı ĥümâyn-ı fâ'îzû'n-nûrda tertîb olunan ders-i tefrîde taķrîrleri tab'-ı ğehen-ğâh-ı 'adâlet-ârâya bîr rûbde ğâ- let-bağş olmaşdur ķî emsâlî ile müstahîķķ olduķları sekseş altımdan ma'-ada bîr ferve-i semmûr-ı cîhân-bahâ ilbâsıyla miyâne-i aķrânda ķâdr-i bâlaların î'la buyurmuşlardur. Mûmâ-ileyh ğazetleri 'İlm ü 'İrfânla cîhân-ı ğoĥbetleri nefîs ve nûkte-dân bîr zât-ı fâ'îķûl-âķrân olup mazmûna ma'îl ve tarîķat-ı Nakş-bendîyyeden Ğeyĥ Murâd Efen- dîye îradet ile aĥz-ı nîsbet itmeleyile bîr zât-ı müteveķķîl olup ve mec- lîslerî ķîber-i ķîbârîden beri ve beher ğâl ğoĥbetlerînden şafa-yî rûĥânî

BAKI

Yid Mehmed Tahir Efendi yerine Nisanci Paşa-yı 'Atık medresesiyle behre-yâb olmuşlar iken 1180 senesi şaferinde irtihâl-i dar-ı bekâ itmeğin Edirnekapısı hâricinde validleri cenbinde defn-i tûrab olun-dılar. Merhûm-ı mûmâ-ileyh 'İlm ü mar'if ile şöhet - şî'ar ve şî'r ü ingâda behre-dâr bir mahdûm-ı celîlî'l-milçdar idi. Âşârlarından (11 b) istizâd buyurdıkları validleri merhûm Şakir Efendinin müstezâdları tahîr olundu. Cifte müstezâd

hâşıl olur bir vücüd-ı şîrin-gema'îlidir. (12^a) Hattâ bir rûz germiyyet-i şöhbetde ahhâbdan bir zât-ı şadâkat-me'âb ol esnâda tâ'un zuhûr itmekle def'-i vahşet iğün mahall-i âhûra 'azimetlerin ifâde idükde tâ'undan fırat mat'un degildir deyu nazikâne cevâb virmişlerdir. Ahyanen pakize 'arabî vü türki tarih ve kâsîdelere inşâdyla şî're itibâr ve mer-hûm Es'ad Efendi darü'l-hadisî dervâzesinde olan 'arabî tarihleri reşk-endâz-ı şu'arâ-yı belâgat-âşar olmuşdur ki tebeerrükten tahîr ü imlâ ve cümle-i âşarlarından amîla iktifâ olundu. Tarih-i darü'l-hâ-dis-i Es'ad Efendi

BAKÎ-I DİĞER

Bunların dağı ism-i sâmilîleri 'Abdül-bâkîdir. Darü'l-hilâfet-i 'alîy-ye hısn ebvâbından Topkapusı dâhilinde Kürkcibaşı Süleymân Ağa câmi'i kurbünde sâkindir. Pederi Ahmed Efendiden Simkeş-hâne nâm hân-ı 'azîmü'l-erkân dâhilinde vakî' mescid-i şerîfin imâmeti kendî-lere intikâl ile Şam-ı şeref-encâmından ma'zûlen vefât iden Hâsım-zâde Efendinin damâd-ı bi-hemtâları olup lazime-i şehriyyet olan ma'arifi 'ilmiyye tahşîline makrûn ve hüsni hât-i gülûş ü neshde Eğrikkapuh Râsım Efendiden vaz'-ı latza-i ketebehü'ye me'zûn bir zât-ı marîfet-meshûundur. Tarih-i tül-i emele 'adem-i ragbet ve vâhidleri 'alem-i bakîye 'azimet idükde imâmetleri ve 'ulemâ-yı Sulîân Bayezid Hâ-niden Hâcâ Hasan-zâde câmi'inde hitâbet ile küşe-nişin-i mihrâb-ı kânâ'at ve şu'arâ-yı 'asrımızdan pakize-edâ bir şâir-i şîrin-hâşletdir. Âşar-ı tab'-ı dürrer-bârlarından bu güftâları tahîr olundu. Nazm

BAHTI

Nam-ı ser-âmedleri Mehmeddir. Mahallât-ı fârizatü'l-berekat-i Islamboldan Yonuk Sücâ' mahallesinden hürâmân-ı sâha-i şühûd ve vâlid-i mâcidleri 'Osman Efendi mahalle-i mezburde câmi'inde imâm olmağla beyne'l-enâm İmâm-zâdehikle kesb-i şöhet-i nâm idüp miyâ-ne-i akrânda dâniş ü 'irfân ile ma'lûm u ma'dûd ve tahşîl-i 'ilm ü ma'arîf ile zirve-i a'lâ-yı 'irfâna şu'ud itmegün tarih-i 'ilmiyyeye 'azi-met ve 'izâz-ı şeref-i mülaazemet idükden söhra meşâyih-i İslamiyye'nin mekâdir-mendi merhûm u mağfur Mehmed Es'ad Efendinin bîn yüz altmış iki senesi hüdûdunda imtihân-ı celîlî'l-'üvvanları-

na dâhil ve fazilet-i 'ilmiyyeleri tahsin-kerde-i vücûh-i efa'îl olma-
 ğın medrese-i hâric nâ'il olup mümtaz-i emâsîl olmalarıyla neyl-i
 amâliyle kâim-revâ ve dide-i Bahîti kühl-i hûşî-i merâm ile rûşenâ
 olmuş idi. Kat'-i merâtib ü merâhîl iderek 'aybe-i bâla-yı dâhilile vâsıl
 olmuşlar iken 1162 senesi hilâhinde medrese-i hâric nâ'il 1164 muhâr-
 reminî 13. günü Geşmî-zâde Yahyâ Efendi yerine Hızır Çelebi med-
 resesine vâsıl ve 1167 senesi rebî'ü'l-evvelinî beşinci günü Kazâbâdi-
 zâde Mehmed Râfî' Efendi yerine Hüseyin Paşa medresesiyle dâhil-i
 vücûh-i emâsîl olmuşlar idi. Medrese-i merkûmede ifâ-yı tahkîk-i
 tedris iken dest-i sipîhr-i gaddâr ile ol zât-i bülend - iktidârın şîraz-e-
 mecmû'a-i Bahîtinî târ-mar olup henüz isti'fâ-yı kâim itmedin bîn
 yüz altmış sekiz senesi hilâhinde manâsib-i cinâna hürâm itmîşlerdir.
 Beyzâvîden ders-i imtihânî es'ile vü evlâbesiyle mesnevi tarzı nazm
 eylemiş idi. Mütcerem-i mezbûr ma'arîf-i 'ilmiyye ile meşhûr şîr ü
 inşâyâ pür-iktidâr bir şâir-i mâhîr-i pâkîze-güftâr olup egerci ber-
 velâ-i me'mûl dide-i Bahîti hâb-geh-i cihânda hûşî-i murâd ile
 bidâr olaydı; miyâne-i emsâldem â-bihî'l-ifitihâr olmaları âsîkâr bir
 şâir-i şîrin-refîâr idi. Bu ebyât-i nâzenin âşâr-ı tab'-ı bîhinleridir.

(12 b)

BEDRİ

Sabîku't-terceme Yanyavi Es'ad Efendinin merkez-i şûbünden
 hale-dâr ve tahşîl-i 'ilm ü kemâl itmekle evvelen mülâzemetle ve
 sâniyen medrese-i hâricle kâim-kâr olup beyne'l-akrân 'ilm ü ma'â-
 rif ile bedr-i tâmm-i istihâr olmuşlar idi. Kat'-i merâtib-i tarîk üzere
 iken bîn yüz kırk altı senesi hilâhinde 'âzîm-i şâh-n-i semân-i cinân ve
 vâhidî cenbînde küşe-nîşîn-i 'âlem-i nihân olmuşlar idi. Mütcerem-i
 mâr ma'arîf-i 'ilmiyye ile şöhret-şî'âr pâkîze-edâ bir şâir-i nâm-dâr
 idi. Bu guftâr âşâr-ı tab'-ı pür - iktidârlardır.

BERA'İ

Nâm-i nâmilî dir. Matla'-ı ehille-i şu'arâ vü fûsahâ
 olan medine-i Rehâdan zâhîr ü peydâ ve tahşîl-i ma'arîf-i 'ilmiyye
 itmekle kühl-i cevâhîr-i 'ulûm ile dideleri rûşenâ olmağın dâru'l-me-
 talib ve'l-amâl Asîtâne-i 'alhiyye arzû-rihâl iken bîn yüz yetmiş
 yedi senesi hûdûdunda kâim-i rahmet-i Huda Vezir Muşîfâ Paşa
 der'a-i sâlisde tesvîflerinde dâire-i 'alhiyyelerine ma'iyet ile vâsıl-i

amâl ve pâkîze-gazel ü kâşâyid ile ol vezir-i kerem-vefire ruy-mâl idükde kârın-i taşşın ve ketüüdâ-yı şadr-i âli hûlefâları sîlkine ta'yîn ile kâm-bin olmuşlar idi. Hâlen şu'arâ-yı 'aşrımızdan sübân-i dil-cü bir şâ'ir-i pâkîze-gu olup berâ't-i istihlâl üzere şî'r ü inşâyâ kâdir ve icâd-i tâze-mazmûna kudreti zâhir bir şâ'ir-i mâhirdir. Ağârlarından ruşsat-yâb olduğumuz vezir-i müşârün -ileyhe 'arz eyledigi kâşîdesi tegazzülünden birkaç beyt-i pâkîze-edaları tahîr ü imlâ kılındı. Nazm

BEZMÎ

Nâm-i celîlî Hâlidir. Rindân-i bezm-i 'irfâna neş'e-rîz-i sâfâ ve şahbâ-keşân-ı dâniş ü kemâlî her tarafı bir meclîs-i müheyyâ-yı vefâ olan şehr-i İstanbul cevâibî maqbûl hîsmi ebvâbından Kûmîkâpu dâhilinde Çadirci Ahmed mahallesinden piş-gâh-ı hâyme-i asuân-ı cihâna vürüd ve mahalle-i mezburî mü'ezzi'ni 'İsâ Hâlifî nâm merd-i bülend -makâmın ferzend-i hîred-mendi (13^a) olmağa terbiyeleriyle ma'arîf ü kemâlde iştihâları nüh kübbe-i sipîhr-i 'irfâna sünüd idük-den sôtra arzû-yı seyhâhat ile memâlik-i Rûm u 'Acemi geşt ü güzâr iderek hacc-i şerîfe 'azîmet ve ba'de'l-'avdet Sakız ceziresinde bir müddet mihrâb-nîşîn-i câmi'-i ikâmet olup ol diyâr-ı celîlî'l-'irîbarda şa'sa-perdâz-ı şems-i kerâmet olan Seyh İlyâs Efendi nâm 'azîz-i şâ'ir-i muhtereme irâdet ve ahz-i yed-i inâbet birle vâsıl-ı rütbe-i hîlâfet olmuşlar idi. 'Azîzleri irtihâlınden sôtra vaîân-ı feyz-eymenleri olan Âsitâne-i 'alîyyeye hicret ve ba'z-ı kibâr-ı enâma imâm ve bezm-i üfletlerinde neş'e-rîz-i kelâm olmağa miyâne-i ak'rânda İmâm Bezmi dînmekle kesb-i göhret-i tâmm itmîşlerdi. Bu hâl üzere sübhâ-şümâr-ı leyli ü nehar iken bir geb 'alem-i menâmında 'azîzleri zühur ve da'vet-i vâcibü'l-icâbetleri lisânından şeref-yâb-ı şüdur olmağa derhâl terk-i ahbâb-ı sadâkat-me'al idüp şavb-ı me'mûra keşî-süvar-ı 'azîmet olup mîsrâ :

Ag bād-bān-ı himmeti yān gel de seyre bak

mütâdînce temevvü ü telâitum-ı derya ile sir-âb-ı sâfâ olarak sâhil-i amâlî nâ'il ve 'azîz türbe-i şerîfelerine dâhil olup birkaç gün ârâmî eşnâsında mîzâclarına irâg-ı 'illet mîsrâ :

Seni bu illere âb ü tûrâbdır getüren

ma'nası 'arz-i şüret ve bin yüz otuz altı senesi hilâlinde târik-i bezm-i civârında defn-i türbet olunmuşlardır. Mütercem-i mezbûr dâniş ü 'irfân ve 'asrî şu'arâsı miyânında ma'arîf-i bi-pâyan ile meşhûr u mümtâz şühane-reftâr şâf-dervîş-nihâd bir zât-ı tevekkül - itti-sâf ü pak-i'vîkâd olup tekellüfden beri bir şâ'ir-i ser-efrâz idiler. Bu güftâr ol zât-ı bülend-iktidârın cümle-i âşârlarındandır. Nazm :

İrîşdir sâkıya peymânemî rindâne düşdüğe
Ayaklandıır hârâbât ehlini mestâne düşdüğe

Olur her bergi bir keşti-i bahr-i âteşin-emvâc

O mahûn pertev-i hüsnî gül-i hândana düşdüğe

Beni pâ-bend-i sevda eyledi zencir-ves sevda

Müselşel hâlka hâlka gerden-i cinâna düşdüğe

Olur her mûy-ı ten bir nahl-i âteş-bâr-ı 'îşk

Fürûg-i berç-i nezârem dil-i nâ-dana düşdüğe

Cemal-i şahid-i hâlî temâşa kıl gel ey Bezmi

O şühûn 'aks-i rûyî sâğar-ı râhşâna düşdüğe

BESİM

Ol şâ'ir-i ma'arîf-perverin nâm-ı nâmilîri 'Omerdir. Cübük-sü-vâr-ı sâhâ-i kemâl olan zât-ı 'adimü'l-misâlleri diyâr-ı Kırmıdan zühûr ve ablak-ı fîlki vâsıl-ı ser-menzil-i fehîm ü şu'ûr oldukça kân-ı 'irfân ve makarr-ı dâniş-verân dârü'l-hilâfet-i 'alîyye olan dârü's-salîtane İslâm-bohû'l-mahmûyyeye kônâk kônâk şitâbân ve dâhîl-i şehr-i nigêrân olup tahşîl-i ma'arîf-i bi-hisâb ve ba'z-ı kılbar-ı enâmın dâ'iresine intisâb itmekle zât-ı bâlâların müstahîk olduğu İntifa seza-vâr olmağa ket-hûda-yı şâdr-ı a'zam hulefaları sikkine idhâl ve ba'dehû vücut-ı hâce-gân-ı divân-ı hümayûna dâhîl idüp kat'-ı merâtib silâh-dâr kitâbetine nâ'îl olmuşlardır. El'ân miyâne-i kütübda kalem-misâl-i dâniş ü kemâl ile 'ilm ve vâdî-i şîr ü inşâda müselem-i şu'arâ-yı 'asrımızdan fârisî vü türki eş'âr-ı dîrer-bâra pür-iktidâr gille-giriftâr bir şâ'ir-i celîlü'l-mikdârlardır. Âşârlarından bu gazel-i bi-nazîrleri (13 b) irtsal-i 'abbd-i fakîr buyurmalarıyla keşide-i silk-i tahîr olunmuşdur. Nazm :

Cism hâki ile tevîk olunur mi beyni

İstemez cevher-i dil vaz'-ı metâ vü eyni

İtme igmâz-ı 'ayn zümre-i 'uğsâkıñ eger
'Aynıdır lüce-i pür-cuñ dimilse 'aynı

Mazhar-ı nûr-ı Huda nûşâ-i kübra insân

İtse ihraz aceb mi şeref-i kevneynı

Gider ey sâkı-i gül-gehre emân lutf eyle

Saykal-ı cām-ı muşaffa ile dilden reyñi

İder ısrâb Besimâ şu'ara-yı dehre

Bâde-i kâik-i devâtın "merace'l-bâhıreyñi"⁹⁴

BESİM

Nâm-ı nâmileri Muşîfâdır. Miyanê-i müderrisin-i kirânda Man-

yâsi es-Seyyid Muşîfâ Efendi dinmekle matûf u meşhûr ve ma'ârif-i

'ilmiyye ile mezkûr şerîfu'n-neseb bir zât-ı feza'il-i mevfur idiler.

Mesâyih-i İslâmiyyenin 'iffet-mendi es-Seyyid Murtaza Efendi mer-

hûmûñ zammânında bir-ıstihkâk 1167 recebinin onuncı günü Dâye

Hâtûn medresesi hâricine nâ'il ve Seyhü'l-İslâm Dâmad-zâde Feyzû'l-

lah Efendi merhûmûñ da'ire-i devlelerine intisabı olmağla mümtâz-ı

emâsıl olarak 1176 muharrerinde mûsıla-i şâhında Hâyre'd-din Paşa

medresesine vâsıl olmuşlar iken bir yüz yetmiş sekiz senesi recebinde

terk-i buk'a-i cihan ve 'azm-ı şâh-ı şemân-ı cinân itmişlerdir. Mer-

hûm-ı merkûm 'ulûm-ı 'arabıyyede mahâretle ma'tûm ahlâk-ı hâmidde

ile şöhet-şî'ar ve fârisi ve türki es'âra pür iktidâr eivârı peşendide-i

şîğâr u kıbar olmağla biraz eyyâm Dâvud Paşa mahkemesi ve Meh-

med Nebih Efendinin zammân-ı hûkûmetinde bab niyâbetiyle kâim-kar

ve ile'l-vefat hâdika-i hâssa tefüşiyle meşgûl bir zât-ı bülend-ıktidâr

idi. Aşârlarından ruşsat-yab olduğumuz şu'ara-yı 'acemîn belîğ u ser-

efrazı Hazret-i Hâfız-ı Şirâzi gazeiliyyâtından tebertükken tahmîs bu-

yurdukları gazeli-i ra'nâ tahrîr u imlâ kılındı. Nazm

BELİĞ

Ol şehbâz-ı evc-i ma'rifet ve nihâl-i hâdika-i siyâdetin ism-i ce-

mil ve nâm-ı cellî İsmâ'ıldır. Ahâl-i nazık-tabiatları karın-i elfâz-ı

belâğat olan mahrûse-i Brusadan neşet ve ol diyâr-ı cellîlî-ı'tibârda

⁹⁴ Kur'an-ı Kerim, el-Furkân, XXV, 53; er-Rahmân, LV, 19.

Şâhin Emir Âga-zâde dinmekle kesh-i göhret itmişler idi. Evâ'il-i hâlinde tahşil-i ilm ü kemâle ıstığâl ile vâsıl-i mertebe-i kemâl oldukça "el-kânâ'atü kenzü'n la-yefnâ" me'âlî mir'at-ı hâlinde nümayân ve dünyâ-yı denûnî'n reng ü âlîna ve sipîhr-i kec-revî'n elvânına 'adem-i ragbet ile mahrûse-i mezbûrede Yesil 'imâret meşîğat ü kitâbetiyle küşe-gir-i kânâ'at olmuştur idi. Ol zât-ı melek - nihâd ol hâlde dil - şad olup sübhâ-şümâr-ı ıyyâm ilken bîn yüz kırk iki senesi hüdudunda 'âzîm-i nî'met-âbâd-ı cinân itmişlerdir. Merhûm-ı merķûm 'ulûm-ı 'arabîyye vü fârisîyyede bi-nazîr ve şîr ü inşâda mâlik-i rakâbe-i hûsn-ı ta'bir bir şâ'ir-i mahmûdet - semîr olup âğârlarından ma'nâ-yı ehâdisî hâvî Manzûme-i (14^a) Gül-i Şad - bergî ve Sergüzest - nâmesi ve ve Şehr - engîzî ve bâ-ğuşûş Divân-ı belâğat-'ünvân vardır. Her bi-rî beyne'l-ahâil merķûb ve kârîn-i itîbâr ve bu bîrkâş ebyât-ı pür-nükât ol şâ'ir-i şîrîn - harekâtûn âğâr-ı ma'arîf - inîşârlarındandır ki ser-nâme-i ıftihâr kılınır. Nazm :

Ol âteş-i dil-sûz-ı gamem bir egerim yok

Ser tâ-be-kâdem aûkerem amma şererim yok

İtsem de telef nakdîmî kâla-yı vîsâle

Ey h'âce-i pâzâr-ı melâhât zararım yok

Ser-sebz ise de neyleyem gül-şen-i dehri

Âlayış-ı destâr idecek verd-i terim yok

İtmîş o kâdar yâr ile vuslat bîzi mebhût

Gavğa-kede-i rûz-ı hâşreden hâberim yok

Gül-zâra hîrâm itmedi kim vechi Belîğâ

Ol süh ile gül-şende ma'an cîvelerim yok

Nesr : Bîn yüz beş târîhinde mîsr-ı na'ime 'azîmet iden Seyh Meh-med Nîyâzî merhûma didiklerî târîh-i pür-belâğat :

Düşdi gar eîrâfa mâtem didiler târîhîmî

Rûh-ı Mîsrî mahfil-i 'alîye pervâz eyledi

BELİĞ-I DİĞER

Nâm-ı pür - intibâhları 'Abdu'llah olup fazîlet-i bâhiresi 'âlem-gir olan medîne-i Kaysariyye müftisi Karabaş Efendi dinmekle şehr 'Alî Nigârî nâm fazîlîn mahdûm-ı şîrîn - refîârî olmağla beyne'l-akrân Nigârî-zâde dinmekle kesh-i göhret ü şân itmişler idi. Bir mîlkâr tah-

şil-i dest-māye-i 'ilm ü marifet itmeğin ol diyār-i kārın-i'tibārda bir
 buk'a-i cellile ile küşe-gir-i medrese-i kânâ'at olup bu hâl üzere güzâ-
 rende-i evkât iken bîn yüz elli yedi senesi hüdudunda vefât itmişler.
 Hidmet-i tezyîl ile meşgûl oldığımız Salim Efendi merhûm mütercem-i
 merkkûmun zikrinde ba'z-i ellâz-i hicv ile bir türle müteşâ'ir kelâmı
 iğbîrâr-i hâıra mahmûldur. İnşâf olunsâ vâdî-i kudemâ üzere hîşse-
 mend-i belâgat ve sâdece elfâz ile edâ-yı nükatâ pür-kudret idi. Âşar-ı
 belâgat - mîsârlarından şeh-r-i Kaysariyye medhinde olan gazellerinden
 birkaç gûftârları tahîr ü tasîr olundu. Nazm :

Vârdur nesim-i ruh-fezâ Kaysariyyede

Ândurdu buy-ı 'adnî şabâ Kaysariyyede

Buy-ı şükûfe-zâr ile ezhâr-ı tazedden

Ta'tîr ider meşâmûmî hevâ Kaysariyyede

Olmaz mizâca şikâeti hîç germ ü serdinin

Hûşdur hevâ-yı şayf ü şîta Kaysariyyede

Âşardır bu cümle Nisâri Efendinin

Virmiş 'ulûma neşv ü nemâ Kaysariyyede

Bu şehre ey Bellîğ âfât irişmeye

Bir kimse var mı zemme sezâ Kaysariyyede

Nesr : Mütercem-i mezburun irtihâllerine ol şeh-r-i meşhûr şu'arâsın-
 dan olup ahvâline itilâ'imiz olmanagla tertiblerine 'adem-i ragbet
 ve bi'l-münâsebât bu rûbde işâret ile kifâyet olunan Hisâri nam şâ'irin
 tarihîdîr ki tahîr olundu. Tarih :

Şaff kesîd oldı semâya ceste ceste dūd-ı âh

Pâre pâre oldı gûyâ fi'l-meşel ebr-i sıyâh

O Nisâri-zâde kim mihr-i ma'târif mai'lâ'î

Eyledi dest-i ecel amîñ dâhî kârın tebâh

Eylesün gâk-ı gurîbân ehl ü evlâdî hâyf

Herbîrinin olsun 'îşret-gâhı şâhn-ı girye-gâh

Boyledir etvâr-ı gerh-i sîlle-perver tâ ezel

Kimseye virmez emânı ger olursa dehre şâh

Gün muzâf olmuşdı Rahmân ismine nâmı amîñ

'Afvine dâhî izâfet oldı tab'ında gûvâh

(14 b)

“İrca” emrine itdi bi-tevakkül imtisal
Eyledi gül-zar-ı kudse ‘aşıkâne ‘azm-i rah

Didi tārîhin Hisârî rihletin guş eyleyüp
Ruh-ı pâki cennet-i a’lâyı kulsun cive-gâh

— sene 1158 —

BELİÇ-I DİĞER

Ol gâ’ir-i âteşin-ta’bir ve belâgat - kesirîn nâm-ı bîhîn ve ism-i

nâzeninleri Mehmed Emindir. Yenigehir Fenâr-i cehlîl-i-’tibârda be-

didâr ve ‘asrımızda belâgat ve fenn-i fâriside ziyâde mûmareset ile

göhr-et-gî’âr bir gâ’ir-i nâm-dâr olup evâ’îl-i hâl ve esnâ-i istiğlâlinde

vâsîan-ı feyz - eymenlerinden hicret ve Asitâne-i ‘âliyyeye hâtî-i ri-

hâl-i ‘azîmet ve biraz eyyâm ikâmetlerinde tahşîl-i ‘ilm ü marifet

itmeğin ba’z-ı kibâr-ı enâmın dâirelerine rüy-mâl ve şeret-i mülaze-

metle kârîn-i âmâl olduklarından sonra tab’-ı bâlâları mâ’îl-i zevk ü

şâfa olmağın dıhul-i tatîk-ı kâzâya imza itmeleriyle neyl-i âmâliyle

makzûyyûl-ı merâm u himmet ve merhâmet-kâr kibâra mukârenet

ile az zamanda kat’-ı merâtîb iderek nûâ rütbesinde Zâğra-i ‘atîk ka-

zâsiyla bekâm ve miyâne-i kuzâtıda tahşîl-i şöhr-et-i tâmm ve hâl-i

hüceste - hîsâlî beytül-ı-kasîd-i belâgat u beyân-mîsâl intizâm bul-

muslken müsrâ :

Tiz-rev olsa kîşî pâyine dâmen dolaşur

mir’ât-ı hâlinde nûmâyân ve bîn yüz yetmiş dört senesi hilâlinde

mañkeme-i cînâna revân olup kaza-i mezbûrda makbûr ve sal-i irtî-

hâllerine târîh ‘Belîgu’l-emîn” lafzî şudur ve hâme-i fakîrden bu tâ-

rih-i cevherîn zühür itmîşdir. Târîh :

Belîg Mehmede ‘adn-i berîn ola mesken

Mütercem-i mezbûr dânis ü ‘irfânla meşhûr fâriside yegâne-i zamân
ve miyâne-i su’arâda müşârûn bi’l-benân eşârında ıstihârî kâdar
zevk ü hâlet ve guftâr-ı belâgat - intisârında rüy-i meh-veşân gibi
melâhat u leîfeti zâhîr mûmâtâz-ı emsâl bi gâ’ir-i bi-mu’âdîl olup
bi’-i-tab’ fâhriyyeye mâ’îl ve bulundukları mahâlide tefâhürâne edâya
gîfte-dîl idiler. Hatta bir rûz bir encûmen-i leîfâfet-etrûzda âmîzeş-i
hüfet esnâsında birî şadru’l-vüzera Râğûb Pâşa merhûmûn bir iki ga-
zelini nakl-i meclis-i şöhbet itdükde neş’e-bağs-i müstemî‘ân ve her

biri gâbâs-ı istihşân itdükde Bellig Efendi sizler ne buyurursuz dînîl-
dikde, be-her-hâl vezir gazeli şâyân-ı tahşin olur. Lâkin anlar benim
ve ben anları makâmına câ-nîşin olsam âşâr-ı Râgîb merğûbün bîl-
küllîyye lisân-ı sühan - şinâsândan meslûb olurdu, deyyü âgâze-i kelâm-ı
fabrîyye itmîşler idi. Âşârlarından müdevven Divân-ı belâğat-'ünvân
ve tefâhürî kâdar zât-ı 'âli-şanı var idi. Bu güftâr Âsitâne-i 'alîyyeden
vâtan-ı aşîyyeleri olan Yenîşehir Fenâra 'azîmetlerinde şudûr iden
gazel-i meşhûrlarıdır ki keşide-i silk-i sütur kılındı. Nâzm :

Gırdım vâtan vâtan diyerek 'akîbet yola
Sad el-veda' nûkhet-i hâk-i Sitanbula

Hâk-i Sitanbul gözime tütüya iden

Ya Rabb bu kevkeb-i âfetin geçmi kan tola

Ey ehl-i cezbe himmet idin kuşca cânıma

Ol dam-gehden 'avnile şâyed ki kurtula

'Arz-ı niyâz-ı hâk reh-i ehl-i nâzda

Ey nakd-i eşk fâvide itmez hemân sola

Haddi tecâvüz itme sâkın rûzgârda

Fûlk-i murâd hep pupa gitmez biraz mola

Esb kâbâ 'atıyye-i resm-i mülûk ise

Ol şeh-süvâr-ı naz şafâ bahş ider kula

Âhır-zamân fitne-i hûsne nişânedir

Yarın ki hâli âhter-i dînbâle-dar ola

Ey gerh-i sîfte hân-ı dîli itme bi-nemek

Elmâs-rîze-i gama laht-ı ciger bula

Şad gençe dest-res saña asân ider Bellig
Bin ma'rîfet geçeydi Sitanbula bir pula

PENÂH

Nâm-ı zî-şânları Süleymândır. Hâcâcân-ı divân-ı bulend-ey-
vândan olup nice menâsib-ı cellile ile fâikü'l-âkrâb ve vücut-ı küt-
tâb-ı ma'ârif-intibâhda Moravî Süleymân Efendi dîmmekle şöhet-yâb
bir zât-ı ma'ârif-penâh ve şîr ü inşâda iab'-ı balâları bi-nazîr mâlik-i
rakâbe-i hûsn-ı ta'bir bir zât-ı mahmûdet - semir ve dil - âgâhdır. Bu
ebyat zâde-i iab'dır.

BEHCET

Nâm-i emced ve ism-i ser-âmedleri Mehmeddir. Devlet-i 'alîyye şanehe'llâhü te'âla 'anî'l-belîyyede h'vâcegân-ı dîvân-ı büend - ey-vândan olup nice menâsib-i celîlîye irtikâ ve ba'dehü 'asrında rikâb-ı hümayûn defter-darlığı ile kâim-revâ seyf-i şârim-i şadâkat ve resk-endâz-ı rical-i devlet Seyfî mahlas ile eş'ar-ı âb-dara pür - iktidar ve 'Acem kılci dîmmele ma'îm-ı şîğâr u kibâr kütüb-ı vâla-cenâbîn ma'ârif-mendi Seyfî Muşîfâ Efendinin silsile-i şübünden vâsıl-ı behcet-hâne-i şühûd ve vâhidleri vefâtından sôura tahşîl-i 'ilm ü 'irfâna bezl-i mechûd ile behcet-âbâd-ı 'irfâna şu'ud itmeğin ma'ârif-i 'ilmiyye ile beyne'l-emsal müsellemin ve vâdî-i hâit ü imlâda tahşîn-kerde-i erbâb-ı kâlem olmağın defter-dar mektûbculığı hîdmet-i celîlesiyile mûmtez-z-ı emâsîl ve ol vechile tarîk-ı mevrişlari olan h'vâcegân-ı felek-'unvâna dâhil olup biraz eyyâm hîdmet-i mezkûrede istiğdâm olunmağıla umûr-ı miriyyede tahşîl-i ritilâ'-ı tamm ve zât-ı mekârim-simâtleri hâme-mişâl 'iffet ü istikâmetle meshûr-ı hâvasş u 'avâm olmağın devr-i Sulţân Mahmûd Hânde üg def'a şadr-i defteride câ-nişîn-i merâm ve "eş-şey'ü la-yüsenû illâ ve kâd yüşellesü" kâ'desine mürâ'at-ı tamm buyurmalarıyla neş'e-yâb-ı şâta ve câm-ı itibârları müşekkel-i müşelles-nümâ ve bu misra' :

Makdemnile buldı şadr-i defteri 'izz ü şeref

misra'ı fatîha-i dehan-ı şu'arâ olmuşiken bu hâl üzere güzârende-i leyli ü nehar iken pençe-i şîr-i ecele (15 b) gıvîfâr ve bîn yüz altmış altı senesi hîlâlinde terk-i dağdaga-i manşib-ı cihân ve rûh-ı revânları 'âzîm-i behcet-hâne-i cinân olup cism-i nâziki sa'âdet - hâneleri kurbünde Şeyhü'l-islam Ankaravî Mehmed Efendi medresesi civârında sebîl hâziresinde âsude-i 'âlem-i nihân olmuşlardır. Mütcerem-i münâ - ilayh dâniş ü 'irfân ile meshûr erbâb-ı ma'ârif ü kemâle bezl-i kerem ü 'inâyeti mevîr şîr ü inşâda selâs ü gûşâde-ta'bir ve h'uşûşâ fenn-i mu'amma vü lugazda tab'-ı bâlaları gayet bi-nazîr bir şâ'ir-i mah-medet-semir olup hâlim ü selim ü mütevâzîr' kerîm ve Mir-âhûr Meh-med Big zâviyesi şeyhî Resûl-zâde 'Abdû'l-hâlim Efendi nâm 'âzîz-i muhteremden münûb ü salik ve tezkiye-i nefse mâlik bir zât-ı huceste - simât idiler. Âşâr-ı ma'ârif-inişârlarından ber-dest oldığımız bu gazel-i süz-nâk medîne-i Sirozda ikâmetleri eşnâsında Âsitâne-i 'alîyyede olan ahbâb-ı şadâkat - nişâb şefkat-me'âblarına ırsâl buyurdıkları gıvîfâr-ı tab-nâkeleridir ki tahîr olundu. Nazm :

Ol mehin şanna hemân hüsni gülû-sûz oldı
Tabîs-i sine-i şâfide dil-efrûz oldı

Yâr ile cîlvemizi seyre rakîb-i keç-bin

Nâzır-ı hâsbî gibi gör ki nigeh-dûz oldı

Zevk-i maksûme rîzâ-dâdehliginden şadefîn

Dür-i cevfinden Âden dürleri meknûz oldı

Kîmi gördün garaz icerâsına düşmüşlerden

Kârmîn evvelî sa'd âbiri firûz oldı

Şerer-i şûr sağar âteşe de yansa 'aduvv

Bu eger îab'-ı firûzına da merkûz oldı

Durmayup hârcamada şû gibi nakd-i varın

Ne yaman tîrl-i sirîşkim serel-âmûz oldı

Benî lerzende iden mevsim-i sermâ-yı fîrâk

Âhara fasl-ı rebî' ü dem-i nev-rûz oldı

A göñül şabr idelim biz de cefâ-yı dehre

Şabrda günkî ferâh nûktesi mermûz oldı

Erba'ın niyyetine gille-i gam gekmedeyûz

Behceta meskenimiz şimdi de Siroz oldı

Nesr : Bu târîh-i ra'naları dahi 'aşrında nâ'îl-i hâtem-i vezâret olan
el-Hâcê Ahmed Paşa nam vezir-i Bermekîyyü'l-inşâ hâzretleri sa'âdet-
hâneleri civârında tecdîd ü ihyâ eyledikleri Şovuk gümnenîn bâlâsında
keşide-i silk-i tahtırdır ki işbu mecelle-i celîlîye bi-kusûr teberrûken
rakam-zede-i suîr kılındı. Târîh-i tecdîd-i Şovuk gümne :

Şeh Cem-i kevkebe Sultân Mahmûd

Dâver-i dad-gerâ bi-hemta

Der-i 'adlunde cihan âsude

İstirâhatde бүтүн bay u geda

Bi'-i tab' ma'îl-i hayr olmagla

O hüdâvend-i semâhat-pîrâ

İktifa eyledi bâ-sıdk-ı derûn

İsr-i hayrâtına şadrû'l-vüzera

Ya'ni hem-nâm-i nebiyyü'l-muhtâr

Âsâf-ı zî'l-himem Ahmed Paşa

Nam-ı balaları Muştafadır. Aşır-ı Sultan Muştafa Hân mesâ-yihinden Mu'amelecî Seyhü'd-dinmekle meşhûr Muştafa Efendi nâm mağ-furûn sulâle-i hemâlinnden Behcet Efendi dinmekle ma'rûf u mezkûr ve firâ-cümle mehdîdîm-i kirâmdan bir zât-ı huceste - hîsâl ve ma'arîf-i

BEHCET-İ DİĞER

— sene 1154 —

Bu Şovuk gesmeyi Ahmed Paşa

Pek güzel eyledi H'illah ihya

Hatıra geldi bu beyt-i garra

Fikr-i tarîhin iderken Behcet

Habbaza hayr-i cezil-i ra'na

Hakk te'ala ide sayân-ı kabûl

Togrisi hakk-ı civarı ıera

Kıldı ol asaf-ı Hâtem - mesreb

Çesme-i Hızra ider şimdi sala

Akdi evvelkiden a'la suyu

Kanavat-ı kühenin ser-tâ-pâ

Kâsd-ı ıerâyla idince teedid

Şuyı başdan gıka gün ehl-i heva

Bozulup yolları az kalmışdı

Vakfı kullıyyen olup na-peyda

Bânî-i evvelinin nâmi gibi

Bu Şovuk gesmeyi ferhunde-bina

Birisi iste anı ez-cümle

Nice hayr eyledi kim müstesnâ

Hâne-i devleti eitrâfında

Her biri pâk ü müsellem amma

Su-be-sü eyledi vaz'-ı aşâr

Hâsenâtiyla pür oldı dünya

Şadr-ı valâyı idelden tesrif

(162)

mevcur olmağa evvelen mülahazmetle İkrâm ve bîñ yüz elli senesi hüdudunda bîl-imtihan tahşil-i medrese-i hâric ile sad ü behcet-i tamm imekle zümre-i müderrisin-i kirâma dâhil ve şâhn-i âmale nâil olup 1155 senesi şabânın 14. günü medrese-i hâricle tahşil-i sîr u behcet ve refte refte hareket-i dâhil ile Hâlli Paşa medresesine hareket idüp kat'ı meratib iderek şaniye-i Zekerriyâ medresesiyle kat'ı meratib-i meratib iderek müslâ-i Süleymanîye rütbe-i celîlesine vâsil olmağlar İken bîñ yüz sekken bir senesi zi'l-hiccesinde terk-i medrese-i cihan ve 'azm-i bukk'a-i hâmise-i cinân itmişlerdir. Dâniş ü 'irfan söh-ret-sî'âr sîr ü inşâya kâdir bir şâir-i pakîze-refîar olup 'uzlet-güzîn bir zât-i şâhib-i temkin idi. Hattâ rivâyet olunur ki ba'de'l-imtihan birkaç gün mürur idüp medreseleri zühur itmemele kendüye sevda galebe idüp bir rûz bismil-geh-i 'ide hâzır kurbân gibi bıçağ ile kendüyi zebh ü helâki egnâsında ricâl-i menzili kendüyi hâlaş ve bu hâl-i garibe gûş-i samî'a-i velîyyü'n-mî'am-i şefkat - nevâz oldukça bir medrese-i şânıyâ gam-i mühlîke vü cân - güdâzdan istihlâş itmişler idi. Ağar-larından rûşat-yâb oldığımız meşâyih-i İslâmiyyenin bulendi Meh-med Es'ad Efendi hâzretlerine virdikleri târîh-i tâmları keşide-i silk-i erkâm kılındı. Târîh :

Mehmed Es'ad Efendi kılındı müfti-i din

— sene 1160 —

BEHCET-I DİĞER

Nâm-i celleri 'Alîdir. Hâlen revnâk-ezâ-yı şadr-i fetvâ ve zi-net-âra-yı mesned-i takvâ hallâlu'l-müşkilâtî'd-dîniyye ve keşşâtu'l-müşâssalatî'l-yakîniyye mecma'u'l-ağlâkî'l-hâsene ve müstecmi'u'l-eivâ-ri'l-müştahsene 'aynu 'ulemâ'î'z-zamân ve nihîrî' fuzalâ'î'd-de-verân reşk-endâz-ı 'ulemâ-i ekâbir vârisü's-şadr kabîran 'an-kâbir ke-rîm-i kâmrân velîyy-i ni'met-i bî-imtihan hâsenerü'l-eyyâm şeyhü'l-İslâm necî-i şeyhü'l-İslâm li-münşirihî :

Râmizâ ismi gibi zâtı da bir üftâde

Şadr-i fetvâda mü'eyyed ola Piri-zâde

de'avâtı vird-i zebânımız olan meşâyih-i İslâmiyyenin bulendi Piri-zâde 'Osmân Receb Efendi hâzretlerinin dâire-i devlet-i müsteveci-bü's-sürûr ve'l-behcet olan bâb-ı rif'atlerine (16 b) tereddüd ile karîn-i şeref-i müfâharet olan müderrisin-i kirâmîñ fezâ'il-mendi şerîfû'n-ne-

Zât-ı müstahşenleri gibi nâm-ı nâmilere Hasandır. Pay-ı tahîr-
sâhân-ı Zî'l-kâdirîye şehîr-i şeref-me'âb 'Aynü't-tâhidan ser-zede-i zuhûr
ve vâlid-i mâcidi zîyy-i 'ulemâda bir pîr-i rûşen-zamîr olup hây-
du'â-yı peder-i şefkât-eşere nâ'il ve melek-i isti'dâd-ı mâder-zâdîleri
iktizâsı üzere biraz eyyâm kâzâ-yı şeref-fezâ-yı Rehâda rehâ-yâb
tahşîl-i 'ulûm-ı 'arabîyye vü fârisîyye itmelîyye beyne'l-enâm ma'arîf
ü kemâl ile bâla-nâm ve meşhûr ve fenn-i insâda dahî tahşîl-i dest-
mâye-i mahâret itmelîyye Mûsâ-vâr 'arz-ı yed-i beyzâ-yı iktidâr
itmelîyye zât-ı 'âlî - mîkdarları ser-mecmû'a-i münşiyânda şeref-
dih-i suîr oldukda dârü'l-me'tâlib ve'l-mâl şehîr-i bi-mîsâl mahmûmiyye-i

BEHCETİ

(16 b)

— sene 1132 —

Du'a birle dîdi ahbab tarih
Makâmı eyleye Bari behişt
Bu güftâr-ı dil-edâ zeyline şûrû' eyledigimiz Tezkiretü's-Su'ara-yı
Salim Efendiye didikleri tarih-i bi-hemîtâdır ki tahîr olundu. Tarih :
Bi'l-bedâhe didim itmâma Behişt tarih
Eger-i Salim Efendi ne güzel pâk-edâ

Nâm-ı pür-sâfaları Muşafâ ve Sa'de'd-dîn lakab-ı muşafâları-
dır. Cevâmb-i erba'ası cüybar-ı enhâr ile reşk-endâz-ı behişt olan mah-
ruse-i Edirnedan bedîdar ve gürûh-ı Bektaşîyyeden bir merd-i celi-
lû'l-mîkdar olup Hâcî Bektaş - zâdelerin Asitâne-i 'alîyyede vekil-i
meşîhâtı olmuş bâbâ-yı 'âlem evvârı müsellem eş'ara pür-iktidâr şû'ara-
yı 'asrımızdan bir gâ'r-i şîrin-refîtar olup bîn yüz yetmiş sekiz senesi
hûdûdunda irtihâl ve dar-ı behişt intikâl itmişlerdir. Vefatlarına bu
tarih dinilmiştir. Tarih :

BEHIŞTİ

(16 a)

İftihâr kılını. Nazm
seb Müsîlî es - Seyyid 'Alî Efendidir ki el-hâkk zât-ı fazilet-me'âb-
lâm 'ulûm-ı 'arabîyye vü fârisîyyede nâdirü'l-akrân oldukları gibi
şîr ü insâda dahî vâsıl-ı derece-i 'âlû'l-'al ve güftâr-ı leîâfet-me'alleri
dânîş ü kemâlleri gibi ma'nî-dâr ve cîve-cüy-ı hayâl hâlık ve hâlimü't-
tab' bir zât-ı hûceste - hûsâldır. Bu eş'arları hâme-i hoş-refîtara mâye-i

İslâmbol-i 'adîmü'l-emşâle hat-i rihâl ve ol dem 'ulemânın mekâdir-
mendî Hâllî Efendi -zâde Mehmed Sa'îd Efendi merhûmunn bâb-ı
devletlerine rûy-mâl ve mektûbcılık hîdmet-i cellîesiyle sir-âb-ı neval-i
ikbâl ve evvelen mülâzemet ve şâniyen Anadolî kalemîne duhûl ve
bîrkag mansûba mevşûl olup kat'ı rûb'e üzre nâ'îl-i âmâl olmuşlar
iken henüz istîfâ-yı merâm itmedin velîyy-i nî'metin kâsır-ı bî-kusûr-ı
'tibârı seng-i havâdis-i rûzgâr ile târ-mâr oldukda mütercem-i mû-
mâ-ileyh telh-kâm ve biraz eyyâm dahî niyâbetle def'-i keder ü âlâm
idüp bu hâl üzre güzârende-i rûz u leyâl iken zât-ı ma'ârif-me'âb-ı
kemâl-i misâbların hâlen şâdr-ı Rûmdan ma'zûl 'ulemânın sehvâvet-
mendî 'İvâz Paşa-zâde Mir İbrahim Efendi hâzretleri istişâb idüp
şâdâretlerinde mektûbcılık ve zammân-ı istirâhâtlarinde arpalıkları
kâm-yâb buyurup el'ân mîr-i müşârûn-ileyh hâzretleri tarafından
Eyle kazâsı niyâbetiyle hoş-hâl ü şâdândırlar. El-hâkk şîr ü insâda
tab'-ı bâlâları 'âlî'l-'âl ve gûftâr-ı rânâları tab'-ı zîbâları tab-dâr bîl-
cümle şîr ü insâları tahşîn -kerde-i şu'arâ-yı şîrin-makâl bir zât-ı
hüceste - hîsâldir. Âşarlarından tasîr içün irsâl-i 'abd-ı fakîr buyur-
dukları es'âr-ı dil-peşîrlendir, tahîr olundı. Nazm

PİRİ EFENDİ

Nâm-ı nâmileri Mehmeddir. Mahmiyye-i İstanbulda Bağçekapısı
dâhilinde vâkı' valîde câmi'-i şerîfi katibi hâceğân-ı divân-ı hüma-
yundan 'Abdu'llah Efendi nâm merd-i hüner-mendîn mahdûm-ı dil-
pesendi olup tarîk-ı 'ilme heves ve terbiye-i pîr - pederi ile ma'ârif-i
küllîyyeye dest-res oldukdan şüra medrese-i hâricde dâhil-i müder-
risin-i kîrâm ve refte refte kat'-ı merâtib-i tarîk iderek şâniye-i serây-ı
Galatadan Sipahî Mehmed Efendi yerine Diyar-ı Bekr kazısı olup ba'de-
hü Kuds-i Şerîf kazâsıyla makzûyyü'l - merâm ve ba'dehu hâkim-i
belde-i Şâm oldukdan şüra za'f-ı hareket-i pîriden nâşî nevbetinde
Mekke kazâsı âhara in'âm olundukda pâyesiyile tayıb ü ikrâm olun-
muşlar idi. 1146 senesi zî'l-ka'desinde rûb'e-i cellîe-i İstanbul ile Ak-
kirmânî es-Seyyid 'Omer Efendi yerine medîne-i Üsküdar kazâsıyla
kâm-kâr olmuşlar idi. 1148 senesi muhârrerinde ma'zûl ve Anadolî
şâdrına dide-düz-ı intizâr-ı vusûl iken 1149 senesi hîlâinde "irci'?"⁹⁶
emr-i müînîfine itâ'at ile şâdr-ı cinâna 'azîmet buyurup İdris Köşki

⁹⁶ Kur'an-ı Kerim, el-Fecr, LXXXIX, 28.

reh-güzârında medfûndurlar. Merhûm-ı mûmâ-ileyh ma'ârif-i 'ilmîyye ile göhret-gî'ar ve hâit-i ta'îlîkde Hüseyn Efendiden vaz'-ı lafza-i ke-tebehu'ye me'zûn bir hâitâi-i pesendide - ref'târ olduklarından gay-ri gî'r ü inşâda dahî ser - efrâz-ı ak'rân olan gâ'r-i mâhîr-i gûşâde - gûf-târ olup kayd-ı külfetden beri ta'bîrâtı selîs ve soûbet ü kelâmı gâyet nefîs olup hatta Seyyid Vehbî Efendi merhûm mûmâ - ileyhî'nî hâk-ında Vekâlet - nâmesinde bu güne sükkerrîz-i tabakçe-i gûftâr ol-muşlardır. Beyt :

Hâlâvet var sözünde Pîridir gâ'rîlerin şîndi
Söze gelse şekerceğiz şânur gûş eyleyen anı

Bir zât-ı güzîn-i 'all-mûk'dar olmağla teberttükten tahîr ü âşârlarından ruûsât-yâb olduğumuz bu beyt-i ra'nâları tasîr olundu. Nazm ⁹⁶ :

Dîla seyl-i sîrîşkim geşm-i mest-i yâre gösterdim
Görün kim havz-ı bağ-ı 'îşkda fevâre gösterdim
Nigâh-endâz olup âyine-i ruûsâr-ı cânâne
Derûnda olan râz-ı nihâmî yâre gösterdim

Zemin-i tâzedir peyrevîlîğin Seyyide ey Pîri
Nazâr ile o mahdûm-ı ma'ârif-kâra gösterdim

PİRİ DİĞER

(17^a) Ol zât-ı bala-pervâzın ism-i cemîlî İsmâ'îl olup âsitâne-i hümâ âşîyâne-i İstanbûldan vâsıl-ı lâne-i gûhûd ve meleke-i istî'dâd-ı mâder-zâdî ile tahşîl-i 'îlm ü ma'rîfet itmeğin kâsr-ı 'îrfâna 'urtûc u mûd idüp miyâne-i danîş ü 'îrfân ile mûmâtâz ve fenn-i kâlemde ser-efrâz olmalarıyla hâvâceğân-ı divân zümresine dâhûlle kâtm-i 'îzzet ve tab'-ı balâları mâtîl-i 'uzlet ve belkî kuvvetün la-yemûte râzî bir zât-ı sâhûb-i kânâ'at îken istikâmetlerine kibâr-ı enâm i'tibâr u ilkrâm itmeleriyle menâsîb-ı divânîyyeden nice mansûb-ı cellile ile dâne-gîn-i merâm olmuşturlar. Su'arâ-yı 'asrımızdan bir gâ'r-i ma'ârif - mevîr ve kibâr-ı hâvâceğândan merhûm Nûh Efendi nâm merd-i bala-ma-kâmî aîr-i muhteremi olmağla Nûh Efendi birâderi dîmmekle mes-hurdurlar. Şî'r ü inşâya kâdir bir gâ'r-i mâhîr olmağla tahîr ü âşâr-larından bu beyt-i ra'nâları tasîr olundu.

⁹⁶ Bu üç beyit A. E. nüshasında yoktur.

TAYİB

Ol gâ'ir-i münâzâ-i ser-âmedin nâm-i emcedleri Ahmeddir. Cen-
cine-i dâniş ü mar'ifet olan zât-ı nîk-ü-hâşleleri dahîmehây-ı fazl ü
kematl ve cevâhib-i erba'sı ârâmîş-gâh-ı şu'arâ-yı şîrin - makâl olan
gehr-i bi-nazir ü 'adîmü'l-mîsâl İslâmboldan keşf-perde-i cematl ve
'asrında hâ'acegân-ı felek-'ünvândan mâliyye tezkireciliği mansûb-ı
celîlesiyile bulend-i akran olan Süleymanîyye rûz-nâmgesi 'Osman
Efendinin mahdûm-ı güzini olmağa 'Osman - zâdehlikte şöhet - karîn
ve şîr-i iştiham pür-tân-ı evc-i berin olan zât-ı bîhterin ve gâir-i
mahîr-i sîhr-âferindir. Evâ'il-i hâl-i endek-sâlinde tahşîl-i 'ilm ü kemâl
istîğal ve zekâvet-i tab'-ı pür-feizânetleri iktizâsı üzre zamân-ı yesirde
dest-mâye-i 'ilm ü kemâl ve bin sekken senesi hüdudunda cehrin-i
teşîrinnden müstâkilleen mülazemetle nâ'il-i âmal ve vâlid-i keşîr-ü'l-
mehâmidleri inşâsına muvaffak oldukları bu'â-i cedîde-i celliye
hâric ittibâr olunmağa bin toksan toksan senesi hîlâlinde kam - revâ
ve evvelü müderrisin derase fiha olduklarından soñra kemâl-i incizâb
u ta'allukı olan vezir-i bermekî-eda Kemân-kes Mehmed Paşa hâzretle-
ri Şâm-ı şeref-encâm vâhisi olduğa ma'iyet ve biraz eyyâm ikâ-
metleri sebbiyyile medreseleri hakk ve ism-i sâmilîleri defter-i müder-
risin-i kirâmdan terkîn olunup 'avdetlerinde yine bir medrese-i ce-
lîle-i ra'nâ ingâ ve Feyziyye-i Cedîde ismiyle bin yüz yedi senesinde
ibtidâ hareket-i dahîl ile itâ olunup tîr-i ümîdi nişân-gâh-ı nigârânına
vâsil ve kat'-ı merâtib ü merâhil iderek bin yüz yigirmi toksan senesi
hüdudunda medrese-i Süleymanîyyeden Haleb-ü's-şehbâ mevlîyye-
tiyle bekâm olmalarıyla gonce-i ikbâlleri güşâde vü hândan olup vücut-h-
mevâ'il-i kirâma dahîl ve miyânelelerinde hâşmet-vakâr ve tuhaf-ı gîrân-
kıymet cihân-mîkdar 'ilm ü mar'ifet mahsûd-ı emâsîl olmaşidi ve bin
yüz otuz altı senesi hîlâlinde Mîsr-ı zâ'ül-ehrâm mevlîyyetiyle
ihîrâm sene-i mezbur şehr-i ramazân-ı mübâreğinin ikinci hâmis
günü nûş-ı zehr-âbe-i mevt ile ziyâfet - hâne-i cînâna hîrâm ve haber-i
irihâlleri Asitânede olan bir-cümle alîbbâsına bâdî-i endûh u âlâm
(17 b) olup ez-cümle meşâyih-i İslâmîyyenin mar'atf-mendi Celebi-
zâde 'Asım Efendi merhûmün tarih :

Göçdi 'Osman-zâde Tayib ah ah

tarihüyle hüzn-i derunun iş'ar ve mehdâimden Mustakim-zâde Efendi
dahî bu tarih ile revânlarn yâd ü izkâr buyurmışlardır. Tarih :

Ölünce Tâib Ahmed buldı mesken şadı-ı me'vâyı

Mütercem-i mârû'l-beyan 'ulûm-ı 'arabîyyede müşârik-i akran fî-
nûn-ı sâ'irde nâdir-i devrân bir şâ'ir-i mâhîr-i belâğat u beyân-ı
ki eger-i hâme-i hoş-gû reftâr olan eş'ar-ı dil-şikârı resk-enda-z-ı revân-ı
'Aîyî vü Veyî ve hâtî u inşâ-yı leîâfet-âraları hıyre-zen-i geshm-i
Nergisi el-hâkık âtes-pâre-tabî'at ve sühan-ı rengîn ile bir Hüsrev-i
iğlîm-i teşâhhatdır ki kendü Vekâlet-nâme-i müşğîn - hîtamelerinde
buyurdıkları beyt :

Benim şimden geru mahkûm-ı ferman-ı mu'tâ'mdır
Gerek erbab-ı tedrisi gerek kuttâb-ı divânı

beyt-i pür-'unvânı sukûf-ı bala-yı büyüt-ı pür-nukûs-ı ma'ânî olan
tab-ı zî-şânlarına delîl ü bürhândır. Mazmûn-ı leîâyîfe mâ'lî ve ednâ
mazmûnı meccâlis-i şîğâr u kibârda meslûbû'ş-şu'ûr olup be-her hâl
edâya şîfte-dil idiler. Hattâ 'asrında nâ'il-ı rûb-e-i bala-yı meşîhât-i
İslâmîyye olan garîk-ı lücce-i rahmet-i ilâh 'ammimîz Ebe-zâde 'Ab-
du'llah Efendi hâzretleri bir rûz-ı ziyâretde il-eclî't-terbiye ba'z-ı
nasîhat-âmîz kelâmla hîtab itmeleriyile garîk-ı hîcâb olup der-i vâlâ-yı
velîyyü'n-ni'âmiden hürûcunda 'ukâlanın bulendi Ketûbda Receb
Efendi mütercem-i mezbûr oîalarına da'vet ve isticlâb-ı hâtur-ı ha-
zînerine mübâderet buyurup efendi kışmın velîyy-ı ni'meti tazîri
'ayn-ı mahabbet ve belki vesîle-i 'inâyetdir deyi buyurdıklarında;
belli sultânım, lâkin bir cins şîkârdırlar ki az kaldı behdenizi toğur-
dayazdılar deyi âğâze-i kelâm-ı mazmûn-encâm buyurmuşlardır ve
menkûldür ki Kâhîre-i Mîsra teşriflerinde vâli-i Mîsri istisâr ve Kaysâ-
riyeli oldıgım ijbâr itdüklerinde il-mürettibihî :

Ayâ emîr midir 'acebâ Ermeni midir

me'âlinde buyurdıkları kelâmları vesîle-i bürûdet ve ol vezîr-i bî-mû-
rûvet öyle bir şâ'ir-i mâhîr-i hıuceste - hâşletîn i'dâmma teşmîr-i
sâk-ı hıyânet-hımmet idüp ve mesmûmen rihlet itmişlerdir. Hicvîyât
ü hezeîyyâtı elisine-i meşhûre ve mazmûn u leîâyîfi mecmû'a-i sühan-
verânda mesîur u mezkûr olmağın bu rûb-e irâd ile taklîl-i sevâd ki-
lindî. 97 Ağâr-ı tab-ı bulend-îktidârlarından Terceme-i Mesârik nâm
eger-i şerîfî 'asrî 'ulemâsı beyninde tahşîn ü âferine seza vü lâylık ve
97 Hicvîyâta Sâkıbîyye gîbi bes kâsideden mâ'adâsı benim değıldır, deyi
kâsem idüp cümlesi iftirâdır didiği müşbet ü müsellemdir. (S., yk. : 17 b der-kenâr).

nazm u neşr ile Hâdis-i Erba'n Tercemeleri hâkkâ ki kemâllerine şahid-i şadîkdur ve dahî Hâdîkâtü'l-Mülûk ve Hâdîkâtü'l-Vüzerâları elân makbûl ü meğrûb birer eğer-i ra'nâ ve Telhîşü'l-Hikem ve Hû-lâsatü't-Tevârîh ve Muhtasar Hümayûn - nâmeleri hayyız-i itibârda cîve-nümâ olan eğer-i bi-hemta olduğundan mâ'ada Şarî Abdullâh Efendi'nin Nasîhâtü'l-Mülûkîni ve 'Âh merhûmuna dahî Mecâlisü'l-Âdâb nâm eğer-i müstetâbını ihtisâr ile pakîze-âşâr buyurup ve evâsîr-i hâllerinde cemî'i menhîyyâta tâ'ib ü istîğfâr ve tevbelerinde sâbit ü ber-kârât olmağla mahûlâs-ı merkûmı vesîle-i ihtiyâr olup meşâyîh-i 'aşrînî birinden münîb ü sâlik ve ser-nişte tezkîye-i nefse mâlik ol-mağla lisan-ı tasâvvufa tahşîl-i itîlâ' ve farîsî Hüseyin 'Vâizînî Ah-lâkî terceme idüp leîâfet üzre ifrâğ u ibrâ' buyurmuşlardır (18^a) ve bunlardan mâ'ada manzûm u menşûr risâle-i mevfûreleri ve mü-deven Münşe'ât-ı pür-nükâtı ve Divân-ı belâğat-ünvânı vardır. Her biri miyâne-i nâsda makbûl ü müzeyyen-i'tibârdur. Bu güftâr ol-gât'r-i şîrîn-kâr-ı hûceste - etvânî âşâr-ı tab'-ı bulend - iktidârlarıdır ki tahîr olundu. Nazm Neşr : Mümâ-ileyhîñ fenn-i târîhde maharetî zâhîr ü aşîkâr ve târîhleri tahşîn-kerde-i şu'arâ-yı belâğat-şî'ar olmağm bîñ yüz on senesi hüdudunda vâkî' olan şulha didiklêri lafzan ve ma'nen târîh-i ra'nâlarıdır ki imla olundu.

Bîñ yüz onda şulha itdik yine dünyâyı râm

ve dahî karîn-i rahîmet-i Rahîmân Fâtüma Sultân merhûmunnî geçmesi târîhîdîr ki tahîr olundu. Târîh :

Tarîba didim sitâyş birle târîhîm görüp

Oldı zîbâ geşme-i âşûbdan zemzem revân

TURABI

Tafşîl-i hâli Tezkire-i Salim Efendide rakam - keşide-i suîr ve ceziretu'l-'uşşâk olan medîne-i Sinobda vâkî' Seyyid Bilâl zâviyesinde hûcere-nişîn-i vahîdet ü hûzûr iken 1139 senesi hîlâlinde da'vet ü hî-tâb-ı "irîf"ye⁹⁸ imtişâl ile 'âlem-i ervâhâ 'azîmet ü şîtab ve belde-i mezbûre mezar-istanında nihâde-i lahîd-i türâb olan Dervîş 'Ömerdir. Güftâr-ı 'aşîkâne ile mezkûr olmağla tahîr ü âşârlarından bu beyti tasîir olundu. Nazm⁹⁹ :

⁹⁸ Kır'an-ı Kerim, el-Fecr, LXXXIX, 28.

⁹⁹ Bu beyit A.E. nüshasında yoktur.

Ol ser-firâz-ı sühan - verân-ı zaman ve mümtâz-ı hüner-verân-ı
deverân mevâli-i 'izâmın ser-bülendi şerâfettü es-Seyyid Yahya Tevfik
Efendi hâzretleridir ki Rûm-ili kuzatı eşrafından 'Uşâkî-zade Ket-
hüdâsı dinmekle şöhet-gî'âr ve sîm-i şerîfleri müsâ'adesiyle kerraten
ba'de merra ser-levhâ-i yemin ü yesâr olan şâhîb-i 'ilm ü edeb merhûm
u mağfur el-Hâcce Receb Efendi nâm zât-ı bâlâ-makâmın mahdûm-ı
fazilet - mendi ve bin yüz elli yedi senesi hüdudunda terk-i buķ'a-ı
cihan ve 'azm-ı medrese-i hâmise-i cinân iden müderris-in-ı kirâmdan
Eyyûb Efendi nâm zât-ı mahbûbûl-ı külubûn necî-i necib-i resîdi ve
müma'ileyh 'Uşâkî-zade Efendinin hafîd-i sa'îdi olmalarıyla ma'arîf
ü kemâl bir'îrş kendülere intikâl iden hâsib-i mesîb-i huceste - hîsâl
olup evvelin-ı ilkrâm-ı mehâdim-ı kirâm olan mülâzemetle hâl-i şebâb-
larında tevķîr ü ihitâm ve ba'dehü tahsîl-i 'ulûma istîğâl ve tevķîk-i
meleke-i tab'-ı Huda-dad ile vâsıl-ı rütbe-i kemâl olmağın bin yüz
elli senesi hüdudunda şürefa-yı kirâmın bulendi Seyhü'l-islam ibnû
Seyhü'l-islam es - Seyyid Muştafa Efendi merhûmın imitihân-ı ulâ-
larına dahîl ve zât-ı feza'il-simâları tahşin-kerde-i vücûh-ı efzâl olup
muvaffak ve rû'ûs-ı medreseye beyekbaş elyak olmağın müma'ileyh-
den medrese-i hârice nâ'il ve zümre-i müderris-in-ı kirâma dahîl ve
kât'-ı merâtib ü merâhil iderek şâh-ı makşada vâsıl ve mümtâz-ı
emâsîl olarak Darü'l-hadis-i Süleymânîyye ile kâm-bin ve re'isü'l-
müderris-in olmalarıyla tarîk-i tedrisi itmâm ve bin yüz seksen senesi
rebî'u'l-evvelinden zabt itmek üzere mahvûse-i Selânik mevlîyye-
tiyle şâd-kâm ve makzîyyü'l-me'râm olmağla nâ'il-i me'mûl ve tevķîk-i
Rabb-ı şefîk ile müddelerin tekmi ü itmâm itmeğın ma'zûl ve ba'-
dehü Şâm-ı Şerîf ve Mekke-i Mükerreme hükümetiyle nâ'il-i me'mûl
olmuşlardır. El-hâķķ 'ulûm-ı 'arabîyyede müsellemin ü mümtâz olduk-
ları gibi fûnûn-ı sâ'irede dahî ser-efrâz ve bâ-huşûs ellâz-ı dil - nîşın
ve mazmûn-ı rengîn ile şîr ü inşâda muvaffak-ta'bir 'asrımızda hoş
gu - tabî'at bir şâir-i mahîr-i sîhr-me'şerdîr ki hâme-i müşğîn - hî-
tâmeleri (18 b) vâsıl-ı ser-hâdd-i 'icâz-ı pākîze-edâ ve sühan-sâzdr ki
efķâr u ekbâr-ı ma'ânî-iktidâları olan eş'âr-ı nâzîk-refî'atları mağ-
bûi-ı sühan-verân-ı zaman ve inşâ-yı dil-güşâ-yı Veysî-edâları birün-ı
hayîa-i tarîf ü beyân bir münşî-i deverân ve bir şâir-i mahîr-i belâ-

TEVFIK

Değismem zevķ-i ekdârı gıma'yı neyleyem hergiz
Libas-ı fakrımı ben hîl'at-i şâhâneye virnem

gat'ünvân olup miyâne-i akıranda müşârün bi'l-benân oldukları gi-
te-dân kerîmü't-tiâb' bülend-san hâlm ü şefîk ve cedd-i mâderîleri
Nakîbü'l-esrâf Zeyrek-zâde merhûma müntehi olmağa min-ciheteyn
bir mahdûm-ı 'ırk-ı 'arîkddirler. Esnâ-i tedrisîlerinde biraz ıyyâm bilâd-ı
cesîme-i 'azîme niyâbetleriyle evkât-güzâr ve Âsîâne-i 'alîyyede mu-
hasebecilik ve Balat ve Davud Paşâ ve Ahî Çelebi mahkemeleri miyâ-
betleriyle kâim-kâr ve kaym-vâhîdleri kuzât-ı 'asâkirin mekâdir-mendi
'Arab-zâde 'Abdu'r-rahmân Efendi ve merhûm 'Abdu'r-rahmân Efendi-
nin def'a-i ulâ sadâretlerinde mektûbca ve merhûm-ı müşârün-ileyhîn
şâniyelerinde tezkiireci ve Şeyhü'l-islam Velîyyü'd-dîn Efendi mer-
hûmın zammâmında kassâm-ı 'askerî olup memdûh-ı şîğâr u kibâr ol-
muşlar idi. Âsâr-ı tab'-ı bülend-iktîdârlarından birkaç beyt-i ma'nî-
darları bu ceride-i cedîdede tahvîr ile ma-bihî'l-iftihâr kılınıdı.

TEVFIK-İ DİĞER

Nâm-ı ser-âmedleri Mehmeddir. Darü'l-hilâfetü'l-'alîyye sânehe'lla-
hü te'âlâ min-kullihî'l-belîyye hîsm ebvâbından Eğrikkapı dâhilinde
Molla 'Asîr mahâllesinde nümâyende-i didâr ve gar-sû-yı cihânda
Dellâl-zâde dîmmekle nida-yı ıstihârı pür-tanîn-i gerû-i devvâr olan
şu'arâ-yı 'asrımızdan bir sâ'tir-i pâkîze-güftâr olmağa tahvîr ü âşâr-
larından bu ebyât-ı tab-nâkleri tasvîr olundu. Nazm

TEVFIK-İ DİĞER

Nâm-ı nâmileri Musîfâdur. Darü'l-hilâfetü'l-'alîyyeden neş'et ve
Çıkrık lakabıyla âğaz-gir-i ıstihâr olup Hânende Mehmed Âğânın
ah-ı bala-makâmı olmağa Çıkrık birâderi dîmmekle kesb-i şöhret
idüp evâ'il-i hâlinde Enderûn-ı Hümâyûna dâhil ve biraz ıyyâm ikâ-
metlerinde tahşîl-i ma'arîf-i tâmm itmeğin mümtâz-ı emsâl ve kâdr-i
kıfâye timâr ile nâ'il-i âmâl olmağa memnûn ve vâsıl-ı birün olup
ol hâl ile güzârende-i ıyyâm u leyâl iken bîn yüz yetmiş dört senesi
hududunda irtihâl ve darü'n-na'ime intikâl itdiler. Merhûm-ı merhûm
sâhib-i meskenet ü kana'at ve mesâyih-i Nakş-bendîyyeden Tokâtî
Şeyh Mehmed Emin Efendi merhûmından ahz-ı misbet itmeğin esrâr-ı
tarîkat-i 'alîyyeden feyz-mend şîr ü insâya pür-iktîdâr bir sâ'tir-i ser-
âmed idi. Bu güftâr âsâr-ı tab'-ı tab-dârlardır. Nazm :

Bu tâbis-i ruha mâni' hâti-i 'izâr olmaz

Fürûg-i mihrede zerrât perde-dâr olmaz

(19 a) K'o kıyd-ı dâmi ruhuñ üzre dökme gisunı

Ki vech-i eshel ile gönülmüz şikâr olmaz

Egergi yar-ı muvâfık bulunmaz ey Teflik

Felekte 'asıka hıg gâmdan özge yar olmaz

Nesr : Mütcerem-i mezbûr el-hâkık muvâfık-ta-bir-i pür-gü bir şâir-i mähir-i bi-nazır olup şîr ü inşaya heves ve nihâl-i 'irfana dest-res oldukları evâmî H'vânî teğallüs idüp mahlas-ı merkûm ile eş'ar-ı şâyeğân-ı belâğat-'unvânî keşir olmağla ol mahlas ile güftâr-ı dîl-pezirlerinden işbu gazel-i ra'nâları tebevrukken gebt ü tahîr olundu.

Nazm :

Lâne-i zulfun saba bir dem perişân itmesün

Dilleri üftâde-i gâh-ı zenahtan itmesün

Kâtil ider bir demde 'uşşâkı o şûh-ı bi-eman

Gâmze-i celladına bir kerre fermân itmesün

Rah-ı 'ışkında feda olsun k'o nakd-i cân u dil

Tek meta'-ı vaşlı cânân gayra sayân itmesün

Gâsmi-i zevk-ı vaşl-ı yârî bilmez H'vânîyâ

Ta ki 'asık nûş-ı cân-ı tellû-hieran itmesün

ŞAKİB DEDE

Ol şeyh-i 'arîf ü ağâhın nâm-ı ra'nâları Muştâfâdur. Zât-ı bi-na-zîrleri leîâfet-i âb ü hevâ ile reşk-enda-z-ı billâd-ı keşir olan mahîruse-i İzmirden vâsıl-ı şehîr-istân-ı şühud ve ev'âil-i hâl-i endek-salinde sad-rû's-şüheda merhûm Köprülü-zâde Muştâfâ Paşanın dâvire-i devlet-lerine rûy-mâl ve ol vezir-i mekâdir-semirîn terbiyeleriyle tahşîl-i ma'arîf ü kemâl itmeğin zîrve-i a'la-yı 'irfana şu'ud idüp paşa-yı mûşârûn-ileyh nûş-ı şerbet-i şehâdet itdükte arzû-yı encâs-ı âlâyîs-i zînet-müste'ar-ı dünyevîyye bi'l-kullîyye fikr-i Şakîblarından salıb ve semt-i mecazdan şavb-ı hâkîkatı cazîb olup tarik-ı şafa-yı ruhânî-refîk-i Mevlevîyyeye sâlik ve gencîne-i 'irfân-ı bi-payâna mâlik olup medîne-i Konyaya 'azimet ve asitâne-i feyz-âşîyâne-i Hâzret-i Mev-lânada post-nuşin-i makâm-ı irşad olan Çelebî Efendiden ahz-i inâbet

ve kulâh-ı feyz-intibâh-ı mu'teber ber-ser ve kabâ-yı zibâya bedel
'aba-yı istiğnâda bir nice müddet nazm :

Esîğinde kûl olmak başa sultân olmadan yeg'dir

müfâdınca gille-bend-i hîdmet ile hücre-niğin-i ikâmet ve biraz ey-
yâm dahi seyr ü seyhâhat idüp tekmi-i lazime-i hîdmet-i tarîkat birle
miyâne-i dervîşân-ı hâkîkat-nişanda zât-ı 'adimü'l-akrânları sayân-ı
tevkîr ü şeref olmağın 'azîzleri mûmâ-ileyhden mücâz u müstahîlef
olmalarıyla dil-gâd ve medîne-i Kutahiyede vâkı' asitâne-i Mevlânâda
post-niğin-i makâm-ı irşad olup kâm-bin ve mihrâb-ı kadd-i hâmid-i
sâlikin olup müddet-i medîde ol zâviye-i şeref - hâviyede icrâ-yı ayın
ve teslîyet-bâğs-ı kulüb-i fuşkârâ vü havâât-ı gam-gîn ve sin-i şerîf-
leri 'ikd-i seb'ine kârin bahrü'l-kerâme bir şeyh-i bihterin olup bu
hâl-i teveccüh-itîşâl üzere iken bin yüz kırk sekiz senesi hûlâinde
"İrci" 100 emr-i müni'î istimâ' ve der-hâl savb-ı cinâna semâ' iderek
revân olup necm-i Sâkıb ecell-i tarîk-ı câmî-i emel oldukça rûh-ı la-
tîfî terk-ı şâhn-ı deverân ve meydân-ı bekâda cevelân eyledi. Bu köh-
ne sakf-i ebniye-i cihân-ı bi-esâsa vedâ' buyurmışlardır. Şeyh-i mez-
bûr etvâr-ı pesendide ve ahlâk-ı hâmid ile meşhûr 'ulûm-ı 'arabiyye
vü fârisiyyede akrânından mûmtâz ve Meşnevi-i Şerîfe kemâl-i intî-
sâbı zâhir ve edebiyâtında mahâreti vâfir büend ü ser - etrâz ve şîr ü
inşâda kâşabü's-sabâkı'l-i'câz bir şeyh-i güzîn ve nâdirü'l-akrân nefî-
sü'l-kelâm ve nükte-dân müstâğni-i'abî'at büend-şân ve kendülerden
(19 b) müstahîlef ve terbiyet - kerdeleri olup hâlen hûsn-ı Dârü'l-hilâ-
fedem Mevlevî-hâneye mensûb Yenîkapu hâricinde vâkı' asitâne
ca-niğin-i makâm-ı meşîhat olan Şiddîk - nihâd-ı riyâzat - kede es-Sey-
yid Ebû Bekr Dede Efendi'nin edeb ü vakâ'ından ma'âmü'l-eivâr olur.
Hulâsa-i kelâm muhîbb-i fuşkârâ bir şeyh-i benâm olup âsârlarından
Mevlânâ hazretlerinden zamânına değin güzeste iden mesâyîh u fûka-
râyı hâvî bir vefeyât tertîb buyurup nice menâkıb-ı evliyâ tahîr ü
imla ve bi'l-münâsebe ibrâz-ı ahvâl-i Mevleviyye buyurmışlardır ve
dahi Divân-ı belâğat-'ünvânı ve ba'z-ı âsârları olup her biri makbûl
ve kârin-i i'tibâr ve bu iki gazelleleri tezkirelerde tahîr olunan güftârla-
rıdır ki teberrûken tasîr olundu. Nazm :

Süzîş-fezâ-yı âtes-i dildir hevâ-yı ney
'Uşşâk 'aceb mi olsa esir-i kuvâ-yı ney

Oi malik-i gencine-i servet ü yesar-i marifetin nâm-i pür-tün-
vân 'Osmândur. Muşkaddemâ Hanîf mahlası ile daği 'arîfidir. Peder-i
mu'teberi Sâlih Cavanş Ağa ocağı-i sipahiyyanda übüvveti sâlih ü es-
lah mevcüd bir zât-i bi-hemta idi. Darü'l-ülâfeti'l-'aliyye olan şehr-i
İstanbul-i define-i fihriden hürre sahâ-i gühüd ve kesb-i nakdine-i
ma'arîf-i nâ-madüd itmeğün bir hâce-i bender-gâh-i kemal ü marîfet
olmalarıyla mümtâz-i emsal ve silk-i sülük ile nâ'il-i âmal olmaşlar
idi ve ağıyân-i darü's-sa'adeden Maķrûl Beşir ve amîl cā-nişini el-Hâce
Beşir Ağaya hîdmet-i kitâbetden tarik-i hâceğâna tesyir olunmuşıdı.
Bîñ yüz seksen hîlâinde nakdine-i 'ömri-i ma'düdesini şûmar ile 'azim-i
(20^a) darü'l-karâr itmışlerdir. Merhûm-i merķum dāniş ü 'irfān ile
mezķūr u ma'lûm eş'arda Sabit üstadâ peyre ve vādisine reh-rev ü
pür-gü ve şu'ara-yı 'asrımızdan bir şâir-i dil-cü olup şîr ü inşâ ve maz-

ŞERVET

Nâm-i nâmilîleri Ahmed ve medine-i Kutahıyyeden zühür bir şâir-i
ser-amed olup neş ü gülüşde hâitâ-i benâm ve şîr ü inşâda pakize-
kelâm Dalâban Paşa damâdhıyyla şöhet-şî'ar hâit ü eş'arı medh ü
senâya şayan bir zât-i celîlî'l-mikdâr idiler. Bîñ yüz kırk beş senesi
hûdûdunda Mekke-i Mükerrremede beyt-i cinâna revân olup irtihâl-
leri şâyî' vefâtılarına "mazhar" lafzı tarih vâkı' olmuşdur. Bu ebyât
senâ vü sitâyışi olan güftâr-i pür-nukâlatıdır ki tahîr olundu. Nazm

ŞENAYİ

Ayın-i nâz u sırr-i miyâzi beyân ider
Remz-i bütân-i neyzen-i müşğîn rîdâ-yi ney
Güm-kerde rah-i tise - mahabbet olanlara
Hâkka ki Hîzr-i zinde-sâdâdur edâ-yi ney
Bir demde şad füsûrde-dili rakş-nâk ider
Sîhr-i hâladır hele ey dil sâdâ-yi ney
Şakb sâdâ-yi şeh-per-i Rûhü'l-emindir
Şîğmaz hûlâsa perde-i fikre edâ-yi ney
Ve le-hü

mün-i taze-edaları gâyan-ı istihşan bir zât-ı şâhib-i şervet-i 'rfân idi. Bu güftâr cümle aşârlarındandır ki gebt ü tahîr olundu. Nazm zâde 'Ali Paşa merhûmın câmi'-i şîrîn-endamlarına olan târîh-i ra'nâ-ları ki hâlen dervâzesinde keşide-i silk-i erkândır ki bu mahalle tahîr olundu. Târîh :

Şadr-ı 'âlî 'Ali Paşa-yı huceste-asâr
İtdi hayrât-ı müberrâtı cihâmi mâlî

Kondu bir vâkı-i mübârekde o şeyhü'l-vüzera
Hâne-i kûbûmı gördükde bu vefkde hâlî

Yapdı bu beyt-i Hâkî günki bi-rabbî'l-ka'be
Kâble-i hâcet ola bâr-geh-i iclâlî

Şân virir ismi bu târîh-i laîfe şervet
Câmi'-i lâmi'ü'l-envâr-ı 'ahyü'l-'âlî

Hartu'l-cim CAZİM

Nâm-ı ser-âmedleri Mehmeddîr. Devlet-i Sulân Mehmed Hân-ı rabî'de nakîbü'l-esrâf olan Zeyrek-zâde es-Seyyid 'Abdur-rahmân Efendi'nin hâfidi ve 'ulemâdan Kâra İbrahim Paşa hâcresi es-Seyyid Ahmed Efendi nâm büleud - makâmın mahdûm-ı reşidi olmağla min-tarefeyn şerâfetleri gibi min - ciheteyn evlâd-ı 'ulemâdan bir zât-ı huceste-edâ olmağın şadr-ı Anatoî Hâcace es-Seyyid 'Osman Efendi-den mülâzim ve târîk-ı irşiyelerine 'âzım olmağla bi'l-imtihân Şeyhü'l-islâm Mahmûd Efendi'den medrese-i hârici câzım olmağla dil-şâd ve reffe reffe mûsıla-i şâh ile ber-murâd olmaşlar iken dünyâ-yı de-minin bi-vefa ve sipihir-i zâlimin kecc-edâsına 'adem-i rağbet ve cezm-kerde-i tab'-ı belâğatları olmağla "İveit" ¹⁰¹ emrine isti'câl ve bin yüz otuz sekiz senesi hüdudunda şâh-ı semân-ı cinâna imtîkâl idüp dâhil-i sırda Keskin Dede mezar-istânında makbûr ve bu târîh seneg-i mezarlarında mesûrdur. Târîh :

Mekânın huld ide Seyyid Mehmed Câzîmîn Mevlâ

Nesr : Mahdûm-ı me'âlî-rüstüm şîr ü inşâda mâlîk-i hûsn-ı edâ olup 'ulüm-ı 'arabîyyede nâdirü'l-emşâl oldukları gibi fûnûn-ı sa'irede

vâsıl-ı rûb-e-i 'âlu'l-'âl bir mahdûm-ı hûceste - hîsâl idi. Eş'ar-ı nâ-zikâneleri bi-mânenâd pür-gu-tabî'at bir şâ'ir-i mâhîr-i dîl-pesend ol-mağla tahîr ü âşârlarından bu gâzel-i âb-dar tasîr olundu. Nazm

.....

ÇAKKIRI

(20 b)

Nâm-ı nâmilîri 'Alîdir. ¹⁰² Medîne-i Diyar-ı Bekrden zühûr ve Mucellid Seyyid Çakkırî dîmmekle meşhûr şîr ü inşâda tabî'atları dîl-peşîr ve cendere-i terbiyede şîrâze-bend-i nîzâm olmuş ser-levhâ-i şu'arâya şâyân-ı tezhîb ü tahîr bir şâ'ir-i ma'tarîf - keşîr olup evâhîr-i devr-i Mahmûd Hânde vefât itmîşdir. Güftârlarından şadr-ı def-teriden nâ'il-i rûb-e-i vezâret olan Mîr 'Izzet 'Alî Paşâ hâzretlerine didiklerî tarîhleridir ki cümle-i âşârlarından ruşsat-yâb oldığımızıza bînaen gebt ü tahîr olundu. Tarîh ¹⁰³ :

Da'î-i devlet 'ubûdiyyetle tarîh 'arz ider

Oldı 'izzetle 'Alî Beg aşaf-ı şâhîb-gafâ

Ve le-hû

Yaş el ile yâre yapışma rakîb

Hele bir pâre ellerin kûrusun ¹⁰⁴

CEZBİ

Ol şâ'ir-i bi-mîsîl ü bi-'adîmîn nâm-ı nâmilîri İbrâhîmdir. Memâ-lik-i Rûm-îliden medîne-i Tîrhâladan bedîdâr ve tahşîl-i dest-mâye-i 'ilm ü 'irfân itmegîn bülend-iktîdâr olmağla Şeyhü'l-İslâm Paşmakçı-zade es-Seyyid 'Alî Efendi merhûmûñ Rûm-îlî şadareti tesrîfinden mülâzîm ve tarîk-ı kazâyâ 'azîm ve bilâd-ı keşîreye kâzî ve hâkîm olmuşıdır. Bir def'a şudûr-ı kîrâmîn birinden mağdûr olmağla ref'-i rûk'a-i işîkâsî kendüye istîfâ-yı ma'zeret iken hîlâf-ı melhûz bilâd-ı âhîra sebeb-i nefy ü iclâ olmuşıdır. Ba'de'l-'afv yine tarîkında kâ'î-merâtîb ile nâ'il-i âmâl ve menâsîb-ı sitteden birkaç manşûb-ı cellle tasarruflayle hâ'iz-i kâşabü's-sabâkı'l-emşâl olmalarıyla kâim-kâr ve

¹⁰² İsm yalnızca Ü. nüshasında vardır.

¹⁰³ Bu târîh beyti A.E. ve Ü. nüshalarındadır.

¹⁰⁴ Bu beyit Ü. nüshasında şu şekildedir :

Yaş ellile yapışma yâre rakîb

Hele cerr eyle ellerin kûrusun

evâhır-i hâlinde medîne-i Zîstovî ile te'bid ihûyâr itmîşler idi. Bu hâl üzere gûzârende-i eyyâm u leyâl iken bîn yüz altmış bir senesi ihûdu-
dunda terk-i mansûb-ı cihân ve 'azm-i gül-geşt-i cinân idüp Edirne-
kapısı hâricinde makbûr ve seng-i mezarlarında işbu tarih mestûr-
dur ki teberrûken keşide-i silk-i sutûr kılındı. Tarih-i vefât-ı Cezbî :

Bi-bekâdur vefâ-yı 'ayş-i cihân

İste oldı bu zât hâk-i remîm

Nazm-i şîrin ile idi ol pîr

Şa'ir-i pâk-tab' u kalb-i selîm

Duşdı nâ-gâr fevîne tarih

Kodî câyın o Cezbî İbrâhîm

Nesr : Merhûm-ı merkûm ma'arîf-i bi-pâyân ile ma'lûm şa'ir-i mâ-
hîr-i şîrin-eda bir pîr-i rûşen-zamîr-i ma'arîf-eda idi. Bu gûftâr cümle-i
âşârlarındandır ki teberrûken sebt ü tahîr olundu. Nazm :

Kimîñ ferzend-i bi-hemtâsîsın hem-devletîñ kimdir

Kimîñ perverde-i yektâsîsın sen servetîñ kimdir

Kimîñle la-übâlî-zevk-ı germ-â-germ-i 'îsretîñ

Teferrûc-ğâh-ı 'âlemde medâr-ı firsatîñ kimdir

Kimîñle küçe küçe kef-be-kef sâ'id-be-sâ'idîñ

'Acab zânû-be-zânû hem-demîñ germ-ülfeîñ kimdir

Kimîñ hem-ğâbe-i hem-bisterîsîn tâ sehar her şeb

Kimîñ nûzhet-fezâ-yı nermîsîn hem-'îsretîñ kimdir

Görüp Cezbî-i bîmârî terâhûm eyleyüp bârî

Dimedîñ bâ'is-i renc-âverî-i şîhâhîñ kimdir

CEVDET

Ol mahdûm-ı celîlîñ nâm-ı cemîlleri Hâlidir. Mahrûse-i Galata-
dan ma'zûlen 'azîm-i bilâd-ı cinân olan mevâlî-i 'izâmîñ fazîlet - mendi
merhûm u mağfur Dervîş Musîfâ Efendîñ mahdûm-ı (21 a) gûzîn-i
hayrî'l-ğalefi ve necl-i necib-i mâ-bihî's-şerefi olup evâ'il-i endek -
sâlinde mehdûm-ı kırâma muhîtaş olan mülâzemetle tevkr ü ihûrâm
olundukdan soñra tahşîl-i 'ilm ü kemâle iştiğâl ve imdâd-ı meleke-i
tab'-ı Huda-dad ile vâsıl-ı rûb-e-i 'akl-ı müstetâd olduklarında ba'z-ı

fuhtul-i kirâmdan tekmil-i fînuun-ı 'ilmiyye ile nâ'il-i rütbe-i 'âliü'l-'âl
 bir ma'hdum-ı hüceste - hüsal olmağın iki def'a meşîhat-ı İslamiyyeden
 mazûlen 'âzım-ı lahd-i cinân olan 'ulemâ-i kirâmın mekâdir - mendi
 ma'hdum-ı 'âli-kâdr Dâmad-zâde Feyzullâh Efendi hazretleri zât-ı
 vâcibü'l-ihtiramların şâyân-ı ikrâm ve şâniyen Rûm-ili sadâretlerinde
 mektûbculuk hîdmet-i celîlîlerinde isti'hdâm itmeleriyle nâ'il-i rütbe-i
 'îzâz olup dil-gâd ve merhûm-ı müşârûn-ileyh mütercem-i muvâ-iley-
 hîn ahlâk-ı pesendîdelerine meyl ü ragbet ve seza-yı şeret-i müşâ-
 heret buyurup kendülere dâmad buyurmalarıyla ber-murâd ve meşî-
 hat-ı ulâlarında def'aten hareket-i hâric ile tab'-ı bâlâ-vücûd-ı ni-
 hadların âbâd buyurmalarıyla vücûh-ı müderrîsin-i kirâma dâhil ve
 reşk-enda-z-ı emâsîl olarak bâ-rütbe-i altmışla el'ân bir medrese-i
 'âliü'l-'âlâya nâ'ilidir. Mütercem-i nikû-hâşet kenzine-i cûd u himmet
 oldukları gibi gençine-i 'ilm ü mar'ifet olup zât-ı 'âhlîleri dâniş ü 'irfân
 ile yegâne-i zaman ve müşârûn bi'l-benân cümle-i hünner-verân ve
 inşâ-yı leîâfet-âraları reşk-enda-z-ı rûh-ı Veysi ve hîyre-zen-i geshm-ı
 Nergisi nâm-dar ve zâde-i tab'-ı 'âli-mülkdarları olan guffâr-ı belâgat -
 âsârları revnâk-dih-i şu'arâ-yı zaman olup aşhâb-ı tabâyî'-i selhiyyeye
 medâr-ı iftîhâr olmağa şâyân u seza-vâr olduklarından mâ-'ada şâhib-ı
 cevdet ü 'aîa bulend-pâye bir ma'hdum-ı 'âli-kâdr-i bi-himmet olma-
 larıyla şüret-i haseneleri gibi sıret-i müstahşeneleri reşk-enda-z-ı ktbâr
 ve şudûr-ı kirâma gâh mektûbculuk ve mehâkim-ı şehri-i İslâmبولn
 ekserinde niyâbetle bulend-iktidar olup evân-ı tahfîrimizde aşkreb-i
 akribâları şudûr-ı kirâmın bulendi merhûm-ı müşârûn-ileyh Dâmad -
 zâde Feyzullâh Efendinin necl-i necibleri şadr-ı Anatoî Mehmed
 Murâd Efendi hazretlerinin tezkirecîlikleri hîdmet-i celîlîleriyle kâm -
 kardırlar. Âşâr-ı tab'-ı pür-iktidarlarından bu gazel-i âb-darlân tahfîr
 ile mâ-bihîr-ı iftîhâr kulındı. Nazm

CEMÂLİ

O! şeyh-i bilhin-i kerâmet-rehinin nâm-ı güzînlere es - Seyyid
 Mehmed Cemâle'd-din olmağa vâridat-ı tabî'at-ı pür-kerâmetleri
 olan ilâhiyyâtlarında Cemâli mahûş ihûiyâr ve miyâne-i meşâyih-i
 kirâmda Şeyh Cemâli Efendi dinmekle kârın-ı igtihâr olmuşlar idi.
 Pîr-ı tarîk-ı 'Usgâkıyye olan Kâsım Pâsâda kendülere mensub asîta-
 ne-i 'âhlîleri şâhasında âsûde-i rahmet-i bâkî şeyh-i meşhûr Hüsâme'd-
 dîn-ı 'Usgâkı hazretlerinin onuncı derecede hulefâlarından muhî-i-
 mebânî-i esâs-ı tarîkat olmalarıyla pîr-ı şânî kelâmı şöhr-et-i şân-ı

keramet-ünvânı olmuştı. (21 b) Dârü'l-meymene mahiruse-i Fidirne den keşf-i cennal ve tahşil-i ma'arif ü şehri-pür-nehr meşâyihünden bahirü'l-kerame es-Seyh Bağdadî Mehmed Hamdi Efendiden inâbet ve tekmil-i lâzime-i tarikat ile nâil-i rütbe-i hilâfet olunkılarından sonra biraz eyyâm geşt ü güzâr-ı seyahat ve vâian-ı feyz-eymenlerinden hicret ve dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye olan İslambol-ı şeret-vüşul ebvâbından Egrîkapu haricinde Hıramî Ahmed Paşa zaviyesinde post-nışın-ı makâm-ı meşihat olmuştı idi. Müddet-i medide ol hân-kâh-ı feyz-rehinde mürşid-i salîkin ve sin-ı şerifleri vâsil-ı hüud-ı sittin bir merd-i guzin olup bir yüz almış dört senesi hilâlinde 'azim-i hüld-i berin ve zaviyelerinde mahdûm-ı necâbet-semihleri es-Seyyid Cemâ-le'd-din¹⁰⁵ Efendi ca-nışın olmuştıdır. Mervîdir ki hâl-i mahmâsada lafza-i bu ile hâtim-i kelâm-ı dünyâ ve 'azim-i tekve-gâh-ı bekâ itmîş-ı lerdır. Zaviyeleri mihrâbı cîdârında türbe-i şerifelerinde şâh-ı cüyûş-ı hâmuşân ve mahall-i medfienleri reh-güzârdâ vakî' olmağla muta-rasîd-ı senâ-yı yârân olmuştıdır. Seyh-i mezbur âşina-yı 'ulûm ve 'asrı meşâyihî miyânında kesret-i erba'n ve gille-i merdâne-i derişân ile mahmûm şâhib-i hâl bir merd-i huçeste-huşal olup evşâf-ı hâmideleri birün-ı hayâ-i takrir ve hulefaları keşir bir zât-ı mahmedet-semir idiler. Âşar-ı keramet-intişarlarından nu'ut-ı nebevîyye ve vâridat-ı tab'-ı ma'nevîyye ile memlû bir kır'a Divân-ı keramet-ünvânları olmağla bu gend ebvât Divânlarından tahîr olundu. Nazm

HARFİ'L-HÂ HÂİZ

Nâm-ı emcedleri Ahmed. 'Ulema-yı devlet-i Sulân Ahmed Hân-ı şâlisden olup bir yüz kırk iki senesi hilâlinde 'azim-i aklâm-ı cinnân olan sabıkan kâzî-i izmir mevâhî-i 'izâmdan Defterdar-zâde dinmekle sehir şîr ü inşaları şu'arâ-yı 'asrı miyânında fâiz-i kâbul ü itibâr bir şâir-i huçeste-eivâr olmağla tahîre cedir âşar-ı pür-ıstihârından bu ebvât-ı tab-nâklere tebertükken taşîr olundu. Nazm

HÂZİK

Ol üstad-ı şâhib-i hazâkat fenn-i belâğatın nâm-ı sâmilere Mehmeddir. Medîne-i Erzenî'r-rûm-ı şöhrat-rûsumundan ser-zede-i zu-

¹⁰⁵ Cemâle'd-din ismi yalnızca U. nüshasında vardır.

hür ve güzârende-i sal ü şühür iderek 'ikd-i temyize vâsil ve zihni-pür-idrakleri tahşil-i 'uluma (22^a) mâ'il ve terbiye-i ahlâk u âdâb ile kâsır-ı bala-tâk-ı 'irfana mâ'il olduklarından şöhre biraz eyyâm Âsi-tâne-i 'alhyede ârâmlarında şeref-i mülâzemetle bekâm olmuşlar iken "hubbü'l-vatan mine'l-imân" kelâm-ı belâğât-ı nizamına müvâ'ât-ı tamm ve Erzenî'r-rûm fetvâsıyla nâ'ilü'l-merâm olup ümîdleriyle kâm-revâ ve müddet-i medide vâitanda müfti-i müşkil-güşa olup umûr-ı fetvâ ile meşgûl ve gâh nâ'il oldukları medreselerinde ifâ-yi ders ü tahkik ile edâ-yı vâdi-i fuhûl idüp seb ü rûz ma'arif-i 'ilmiyye ile ev-kât-güzâr ve her fânûnda hâzâkâtı zâhîr olmağa kelâm-ı hüceste-fercâmı rûh-bâğs-ı hâste - dilân bir zât-ı bülend - iktidar idiler. Bîñ yüz sekken bir senesi hüdudunda terk-i darü'l-gurur ile 'azim-i lahûd-î huzûr ve kâzâ-i mezbûr mezâr - istânında defn-i kûbûr olunmuşlardır. Mütcerem-i mezbûr şu'arâ-yı 'asrdan pâkize-gû hoş-âyende-ta'bir bir şâ'r-i dileu olmağa tahvîr ü âşarlarından bu güftâr-ı bi-nazirleri tasîr olundu. Nazm :

Yetmez mi gîn-i kâkûl-i nâfe-siken bânâ
Fikr-i Hîta degil mi hevâ-yı Hîten bânâ
Bir kee-kulâh ocakıya oldum esir kim
İtmez ihâta kısına mâl-i resen bânâ
Virdim göñül o gül-rûnûñ âluna aldânup
İtmezdi kimse eyledigim rengi bün bânâ
Ussâk ıginde râst-ı nevâdan dem urmasam
İtmezdi kee-nigâh-ı gâzab nây-zen bânâ
İtmis kenend gerdem-i ağıyâra tureyi
Ol dem disem asılmağa virmez resen bânâ
Bilmem ne oldı söz mi ıgittin rakıbdem
Evvel bu denli itmez idin cevri sen bânâ
Tasâk olusa kavl-i isâbet degil midir
Hâzîk sübânda Nâbi-i gâni deyin bânâ
Ve le-hü

Hâmdü H'llah terk-i mailab neyl-i kâm oldı bânâ
Bi-merâmı gerhden ancağ merâm oldı bânâ
Ve'sden ikşâr itdim nâ-murâdiden licâm
Tevesn-i nâ-râm-ı gerdün şimdi râm oldı bânâ

Bâm-i 'urfana kemend-i himmet-i merdân gerek
 Sülem-i 'ışk-ı mecâzi nâ-tamâm oldı baña
 Hâkî budur kim bâdeniñ inkâr olunmaz hürmeti
 Bâîs-i vârestegi-i neng ü nâm oldı baña
 Bi-mezâkân-ı sübandan nevber-i endişeme
 Hâhîş-i tahsîn Hâzîk fikr-i hâm oldı baña

HAZIM

Nâm-i ser-âmedleri Ahmedîdir. Sadr-ı sa'îd İbrahim Paşa-yı se-
 hidin vaîan-ı aşlıyeleri olan Nev-şehr-i dil-ârâda me'zûnün bi'l-iftâ
 olan Eregîlî Celebî Efendi dinmekle şöhet-şî'âr ve Ravhî mahlası
 ile eş'ar-ı âb-dâra pür-iktîdâr olup bîn yüz elli beş senesi hilâlinde
 'âzîm-i dârü'l-karâr olan 'Abdu'r-rahmân Efendi nâm zât-ı 'âli-mîk-
 dârîñ mahdûm-ı zî-şerefi ve makâmlarına câ-mîşin ve hayr-ı hâlefi
 olan Hâzîm Efendîdir ki hâlen Nev-şehr-i meşhûrda müftî-i müşkil-
 gûşâ-yı hâzîm ü ihtiyâî ve talebe-i ma'ârifile pür-ihtilâî bir zât-ı ma'ârif-
 arâdur. 'Ulûm-ı 'arabîye ve fînnün-ı sâireyi peder-i vâla-gühâerden
 tekmiil ile rütbe-i bala-yı 'urfânı tahşîl itmeğîn el'ân neşr-i 'ilm ile ma'rûf
 âhlâk-ı hâmid ile ¹⁰⁶ mevşûf bi'l-irş kendülere mevşûf olan şî'r ü
 inşaya pür-iktîdâr şu'arâ-yı 'asrımızdan bir şâir-i şîrin-reftârdır-
 lar. Bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nûkâtdır. Nazm

HAZIM

(22b)

Nâm-i nâmileri Es'addır. 'Asrında vezîr-i a'zam ve nâ'il-i hâ-
 tem-i aşafiyü's-siyem olan ser-hayl-ı şüheda merhûm u mağfûr Köp-
 rili-zâde Mustafa Paşanın mahdûm-ı emcedi ve necî-i necîb-i es'adı
 olmağla şân-ı vezâret bi'l-irş kendülere işâbet iden hâkim-i Hâzîm-i
 ma'delet-şî'âr ve vezîr-i bi-nâzîr-i mekremet-âşâr olup rütbe-i bala-yı
 vezâret ile Egrîboz ve Hanyâ muhâfazalarıyla kâm-revâ ve ba'dehû
 Girid ceziresinde Resmo sancagıyla tekâ'üd ihtiyâr idüp küşe-mîşin-i
 inzivâ iken bîn yüz otuz tokuz senesi hüdudunda terk-i manşib-ı cihân-ı
 bi-bekâ ve 'azm-i ilvâ-yı 'ukbâ itmişlerdir. 'Asrında şî'r ü inşâ ve
 ma'ârif-i bi-hemta ile şehîr bir vezîr-i bi-nâzîr olup ve evşâf-ı ma'ârif-
 ittisâfları şâir tezkiye vü tarihlerde tahtır olunmağla bu rütbe tasîr u

beyân ile iktifa ve âsar-ı bülend-iktidârlarından bu gend ebyâtlan teberrüklen imla olundu. Nazm

HÂSİM-İ DİĞER

Ol gâ'ir-i mâhîr nazîrî 'adîmîn nâm-ı namlîrî İbrâhîmdir. Şehr-i ser-âmed medîne-i Âmîdden nûmâyende-i zühûr ve kesb-i zekâ vü gu'r ile tahşîl-i ma'ârif-i mevfûr itidûklêrinden şöhrâ beyt :

Sitanbula o deñlü arzû var dîlde ey Vecdî

Uğardım bulsam amma neyleyem bâl ü perim yokdur

Nesr : Mufadunca darvî-âmal olan şehr-i bi-mîşâl İslambola hâtî-rihâl ve Kerraten ba'de merra şeyhü'l-islam ve müşkil-güşa-yi enâm olan gariķ-ı lüce-i rahmet-i ilâh hâl-i hüceste-hûsâlimiz Ebe-zâde 'Abdu'llah Efendi hâzretlerimin dâ'ire-i devletlerine rûy-mâl ve ol şemere-i nihâl-i kemâl merhûm-ı müşârrûn-ileyhîn âsitân-ı feyz-resâ-nundan hûsse-mend-i nevâl-i ihşân olup şeref-i mülâzemetle nâ'il-i me'mûl ve kırķ akçe medreseden ma'zûl iken bîn yüz otuz beş senesi hûlâlinde Rûşdî Muşâfâ Efendi yerine medîne-i İzmir fetvâsıyla tev-ķir olunup biraz müddet hûdmet-i fetvâda bezl-i makderet ve ba'dehû mahcûren Âsitâne-i 'ahîyyeye 'avdet itidûklêrinde bîn yüz otuz yedi senesinde Şeyhü'l-islam Yehîşehrî 'Abdu'llah Efendi merhûmın imti-hânlârına duhûl ve hâşşiyet-i zât-ı ma'âlim - simâtârî tahşîn - kerde-i 'ulemâ-yî fuhûl olmağın şâniye-i Ahavayn medresesi hâriciyle dâhil-i müderrisîn-i kirâm 1141 senesinde der-geh-i Şâh Sultân ile bekâm ve 1146 senesi zî'l-ka'desinde Beñli-zâde 'Abdu'llah Efendi yerine Mi'mâr Kâsım medresesiyle nâ'il-i 'izz ü rif'at ba'dehû 1151 recebinin yigirmi birinci gümî Hâcî-zâde Mehmed Şâlih Efendi yerine şâhn-ı şemânın birine hareket sene-i mezbûre zî'l-ka'desinde Es'ad Keñbûda yerine Süleymâniyye Şubâşî medresesine hareket itmîşlerdir. Mütcerem-i nâdire-gu' 'ulum-ı 'arabîyyede yegâne-i ak'rân oldukları gibi funûn-ı sâ'irede dahî müşârrûn bi'l-benân ve el-hâķķ şîr ü inşâda yek-tâ-süvâr-ı pehnâ-yî 'irfân bir gâ'ir-i pakiize-ta'bir-i süñan-cûdur ki tâze - edâ ve mazmûn-ı leifâfet-ara ile gu'ara-yî 'asrının bülend ü mûmtâzı ve leifâ-fet-i eş'ar ve belâğat-ı gûftâr-ı şîrîn-reiftâr ile miyâne-i ak'rânda ikrâz-ı kâşabü's-sabâķ-ı icâz olup (23 a) femn-i tefâķķnûda tefevvûķ olan zebân-ı belâğat-ı beyân ile kâ'î-ı hûsumet iden bir hâķim-i Hâsım-ı de'avi-teşâhhat olan zât-ı ser-etfâz idiler. Bu gûftâr zâde-i tab'-ı cell-i tû'l-mîķdârlardır ki kesîde-i silk-i beyân kılındı. Nazm :

Şeb-zinde-dar iden beni ol mäh-rü midir
Yohsa o hâl-i gâliye-i fitne-cü midir

Ahvâlimiz mi itmededir cüst-cü yine
Kaşdı rakib-i rü-siyehin güft-gü midir

Vardır miyân-i ceyş-i ferahda müşâveret
Şâh-i gama neticesi bilmem guluuv midir

Teşir-i gamzesine birin itmeye bedet
Dil-ber o denliü 'aşık-ı zâra 'aduvv midir

Hâsim o denliü mest-i mey oldum ki bilmezem
Der-kef olan piyâle mi yohsa sebû midir

Ve le-hü

Mir'at-ı hâzırında görümem 'adem miyim
Ey mäh-pâre yohsa gubâr-ı elem miyim

Geh geşm ü gâh pâyedüşürdi beni nesim
Bilmem gubâr-ı sürme mi hâk-ı kadem miyim

Eş'arima perestis ider Hâsima bütân
Rengün-nukûş-ı ma'niye beytüş-sanem miyim

Nesr : Cülûs-ı Sultân Mahmûd Hân 'aleyh'r-rahmetü ve'l-gufran hâz-
retlerine didiklери tarih-i tahvîr olundu. Tarih :

Hâsim iclas-ı hümayûna seza bir tarih
Fitne def' oldı cülûs eyledi Sultân Mahmûd

Nesr : Farisi didiklери tarih-i ra'nâlarıdır ki imla olundu. Tarih :

Güft tarih-i kudumes Hâsim
Bâd ferhunde cülûs-ı Mahmûd — sene 1143 —

HAFIZ

Pis-gâh-ı Sıranbul cevânibi makbulde vakî' mahrûse-i Gala-
tadan neşet ve miyâne-i akıranda Galatah Hafiz Efendi dinmekle
kâr-ı şöhret şahihü'l-kelâm fashihü'z-zebân ve hafiz-ı Kelâm-ı fur-
kân-ı 'azimüş-sân olmagla maglas-ı mezbûr ile kesb-i nâm u şân it-

miş beyne'l-emşal ma'arî-i mevfure ile mezkûr ve fenn-i târîhde be-
gâyet maharet ile meşhûr pür-gû ve târîhleri tahşin-kerde-i cihan bir
gâ'r-i dil-cû idiler. Bin yüz elli yedi senesi hüdudunda mahfûz-ı hâ-
fıza-i cismi olan ruh-ı revânları mahfil-i cinâna revân ve ancak âşâr-
larından ba'z-ı târîhleri zinde-dâr-ı nâm u şânları olmağla ruhşat-yâb
oldığımız ba'z-ı târîhleri tahşir ile nâm-ı bâlaları sebub-i tezkiye olmuş-
dur. Târîh-i vefat-ı Sultân Ahmed Hân elbesehü'llahü hülel-ı-ğufân :

Serir-i pâk-i firdavs ola Sultân Ahmed me'vâ

— sene 1149 —

Târîh-i cülûs-ı Mahmûd Hân :

Düşdi târîhde cesâret Hâfız-ı efgendeñe

Hân Mahmûd mü'eyyed eyleye Rabbü'l-'ibad

— sene 1143 —

HAKİM

Oi dilbace-i kitab-ı belâğat ve ser-nâme-i mecmu'a-i teşâhhatin
nâm-ı emced ve ism-i ser-âmedleri Seyyid Mehmeddir. Şâh-beyt-i
kaside belâğat u beyân olan zât-ı feyz-iktirânları Darü'l-ğilâfetü'l-'alîy-
ye Islambolû'l-mahmûmiyyeden mânen-d-i şems-i dirâğşân keşf-perde-i
cemâl ile zâhir ü nümâyân ve sîm-i şerifleri hadd-i bülûğî güzereş
itdükde zât-ı ma'arîf-simâtlarında olan hayşîyyet ve farî-i zekâ-yı
kâbilîyyetleri (23 b) iktizâsı üzre tahşîl-i 'ulûm-ı nâfi'aya bezi-i mak-
deret ve 'ulûm-ı 'asrından tab'-ı vehbiyyet ü kesbiyyetleriyle tek-
mil-i 'ulûm-ı 'arabiyyet itdüklerinden soñra semt-i farisiyyeye meyl
ü ragbet itmeleriyle şarf-ı nakdîne-i vücûd ile funûn-ı farisiyyeyi dahî
tahşîl ile zirve-i a'la-yı 'irfânâ su'ûd idüp miyâne-i emşalde magbûti
u müsellem ve hâfız-ı imlâları dahî tahşin - kerde-i erbâb-ı kalem-i
mahâret - rakam olmağın il-münstîhi :

Râh-ı ikbale dil-cû 'azimdir

Kişîye bir târîk lazımdır

Nesr : Me'âlî karîn-i hâli ve Nabî merhûmıñ beyt :

Cümleden pek beğenmişem anı

Ola gör hâcaceğ-i divânı

Nesr : Beytimin terânesi cây-gir-i derûn-ı pür-kemâli olmağla târîk-ı
tûl-i emel olan kâzâ vü tedrisden ferâğat ve esâs-ı mebânî-i devlet

olan vücûh-ı kütüb-ı ma'ârif-nisâb zümresine dâhil meyl ü rağbet
 buyurmalarıyla sıhâm-ı ümidlerine nâ'il ve zümre-i hüvâceğân-ı bu-
 lend-eyvâna dâhil olmalarıyla miyânelelerinde dâniş ü kemâl ile pür-
 göhret bir zât-ı bi-mu'âdil olmağla nice menâsıb-ı cellile ile reşk-
 endâz-ı emâsıl olduklarından ma'a'dâ bin yüz altmış beş senesi hü-
 lûl olmağla kâ'î-i sultânî manâsıb-ı pür-'ünvân ile müstezâd-ı rif'at ü şânî
 olup sene-i mezbûreden yetmiş yedi senesi hüduduna değin vakâyî'i
 ta'bir-ı dil-pezîr ile tahîr buyurmışlardı ki gencâyîş-ı kâhib-ı talât
 değildir. Sene-i mezbûrede istifa vü istifâlarına binâen ma'zûl ve
 ba'de hü Silâh-dar kitabbeti ve aña münâsıl ba'z-ı menâsıb-ı divânîye
 ile nâ'il-i me'mûl olmuşlardı. Mümâ-ileyh hazretleri 'ulûm-ı 'ara-
 biye vü fârisiyyede yegâne-i deverân oldukları gibi fûnûn-ı ma'ârifde
 ve hüsnü'sâ edebiyât u 'akliyyâtta yekta-rev-i 'arâ-ı 'irfân olup el-
 hâkîk şâyân-ı ıftihâr-ı hüvâceğân-ı divân vakûr u edib bir zât-ı bü-
 lend-'ünvân ve Hâkim-i mahkemey-i 'irfân olan vücûd-ı feyz-ıktirân-
 ları şîr ü insâda gâyet a'la vü bi-nazir malik-ı rîkâb-ı hüsn-ı ta'bir
 şu'arâ-yı 'asrımızdan zât-ı ma'ârif-simâları şâyeste-i ıftihâr bir şâir-ı
 pür-gü mahmûdet - keşirdiler. Ağâr-ı tab'-ı durer-bârlarından bu
 gazel-i âb-dârları tahîr olundu. Nazm :

Kâlem tasvîr-i 'ışkı şu'le-i bi-reng yazmışdır
 Velî ol şu'leden âyineyi pür-jeng yazmışdır
 Nigâh it safhâ-i ruhsârın üzre kill-ı müjgânm
 Hürûf-ı ma-cera-yı 'ışkı reng-â-reng yazmışdır
 Teh-i gevherde âhım hem-reg-i âteşde yâkûtum
 Benim ressam-tîrat cevherim yek-reng yazmışdır
 Şeh-i mülk-i cünûn kim sikkeli mermerde kızmışdır
 Se-ri jülîde-mû-yı Kaysa Leyli seng yazmışdır
 Dü-tâ kâmet görünsenm gök mi Hâkim istikâmetden
 Ki nâhl-i kaddimi nûk-i tahammül - ceng yazmışdır

Nesr : Sadaret-i Râgîb Pâsâda nev-zemîn-i lîsân-ı müvîtkden olmak
 üzre şâyî' olan kıt'a-i garrâyâ şu'arâ-yı evâmımızın ekseri tanzîr it-
 düklerinde mütercem-i mümâ-ileyhin işbu kıt'aları tahsîn olunmağla
 tebertükken tasvîr ile tezyîn kılını. 107 Kıt'a 108 :

107 Anmî kıt'a aşı yokdur ve anmî değildir. Cümlesi desisedir. (S., yk. : 23 b der-
 kenâr).
 108 Bu kıt'a A.E. ve U. nüshalarında yoktur.

Bende ol şidd-i mahabbetle Hâkim-i ezele
Olamaz mazhar-i tevîk u 'inâyet hâzele
Şâkınıp devlete basdı ayak mübtezele
Sözimi iut anıñ üstine kapuyı rezele

(24 a) Negr : Hudâvendigâr-ı sabîk Sultân 'Osmân Hân merhûmıñ
bina vü ihya buyurdukları câmi'-i şeriflerine sebîl ve 'imâret-i latî-
feye didikleri târîh-i bi-nazîrleridir ki tebertükken tahîr olundı. Ta-
rîh-i câmi'-i şerif :

Boyle inşad itdi Hâkim bendesi târîhimi
Eyledi Sultân 'Osmân şü gibi cüdüm sebîl

— sene 1169 —

Târîh-i 'imâret :

Şehen-gâh-ı cihân sultân-ı 'âlem
Ki oldı mazhar-i tevîk-i Hâllâk

Hâyâ vü 'adl ü şiddet menbâ'dır ¹⁰⁹

Kerem-ver şâhib-i i'ia vü infâk

Bu der-gâh-ı ni'am-bâğs-ı vestî ¹¹⁰

Yapup kıldı müseyyed iâk-ber-iâk

Idüp it'am-ı miskîn ü yetim ¹¹¹

'Aia-ğvâhâna itdi iutun ilhâk

Mevâ'id bastı olundıqça cihâna

Simât-ı şükri olsun kurb-i i'tâk

Yazısın kılîk-i Hâkimden bu târîh

Ola a'la 'imâret bab-ı erzâk

— sene 1169 —

Negr : Biñ yüz altmış sekiz senesi mevsim-i şitâsında keşret-i bü-
rûdet-i hevâdan nâsi Südlüce ve Eyyûb iskelesi miyânında deniz mün-
cermid oldıkdâ didikleri târîh-i bi-nazîrleri tahşin-kerde-i sagır ü kebir
olmuşdur. Târîh :

¹⁰⁹ Bu beyit A. E. nüshasında yoktur.

¹¹⁰ Bu beyit A. E. nüshasında yoktur.

¹¹¹ Bu beyit A. E. nüshasında yoktur.

— sene 1168 —

Buz üstünden geçen bir kimse geldi didi tarihüm
Deniz altmış sekizde tondı buzdan bendeñiz geçdim

HÂMİD

Bi-reyb ü meyn nâm-ı nâmleri Hüseynür. Niğde Borı kazâsın-

dan zühür ve vâsıl-ı mertbe-i fehîm ü şü'ur oluñda vatandaşlardan hicret ve Âsitâne-i 'aliyyeye 'azîmet ve ba'de'l-vusul taşışıl-ı 'ilim ü kemâle say ü şarf-ı makdûr ile tekmi'l-i ma'arîf-i mevfûr itmeğin bir-istihkâk şeref-i mülâzemetle bekâm ve bîn yüz yetmiş üç senesi hilâlinde meşâyih-i İslâmın mekâdir - mendi Celebi-zâde İsmâ'îl 'Âsım Efendi zamanında medrese-i hârice nâ'îl ve kat-ı merâtib ü merâhîl iderek 1177 senesi muhârrerinde dersiyeye-i Kılıç Paşaya vâsıl ve 1179 rebî'u'l-âhırinde Lâle-zâde Şeyhî-zâde yerine Kârîyye 'Alî Paşa med-resesiyle mahsûd-ı emâsıl olmuşdı. 1182 senesi şevvâlinde Paşa - zâde dâmâdı birâder-zâdesi 'Abdur-rahmân Efendi yerine nîla-yı İbrâhîm Paşaya hareket ve 1185 senesi zîl-hiccesinin on beşinci günü selef-i salîti Lâle-zâr şeyhî es-Seyyid Mehmed Tâhir Efendi yerine Balî Efendi medresesiyle nâ'îl-ı rütbe-i 'izz ü rif'at olup esnâ-i tahvîrimizde ba-hâ-reket-i dâhil bir medrese-i 'âli'-'âle âğuş-güşâ-yı ikbâl ve ma'rûf-ı şu'arâ-yı 'asrımızdan 'ilm ü ma'rîfet ve fenn-i tarihde mahâret ile meşhûr âhbab-ı sadâkat-misâbımızdan hâlimü Selim eş'ar u inşâları bi-nazîr bir zât-ı pakîze-ta'biridiler. Muqaddemâ Hayâlî tahalluş itmekle ba'z-ı ahbab miyânında Hayâlî Efendi dimmekle keşb-i söhret ü şân idüp lakın mahâs-ı mezbûr keşîrû'l-harf şakîlû'l-tahvîr olduğı fikr-i sedîd ve hayâllerinde bedîd olmağla Hâmid mahâsın ihtiyâr ve ol vecihle mehâmid-i me'suresin âşîkar itmişdiler. Bu gazel-i âb-dâr zâde-i tab'-ı bülend-iktidarlarıdır. Padîşâhımız şehen-şâh-ı cihân Sul-tân Mustafa Hân eyyedehü'llahü ilâ-âhîrî'd-deverân hazretlerinin cûlus-ı meymenet-me'nûslarına didiklery tarih-i tâmları keşide-i silk-i erkâm kılınıdı.

Amir-i evreng-i ziver oldu Sultan Mustafa

— sene 1171 —

Meşâyih-i İslâmın bülendi Dürri-zâde Mustafa Efendi hazretlerinin def'a-i ulâlarına didiklery tarihdir ki tahvîr olundu.

Ey Hâmid-i futade tarîhin it ifade
Dürri Efendi-zâde müftî-i enver oldı

— sene 1169 —

Muştafa Paşanın def'a-i sâniyesinde ve Hâmid Hâzma Paşanın veza-retlerine didikleri tarîhlerdir :

İkinci def'a oldı şadr-ı valâ Musîtafa Paşa

— sene 1169 —

Hâzma Paşa oldı yûmn ile vekî-i saltanat

— sene 1176 —

HÂMİD-I DİĞER

Nâm-ı emcedleri Ahmeddir. Pederleri medine-i Ebi Eyyub-ı Ensârî ahâlisinden Musîtafa Efendi nâm zât-ı huçeste-fercâm olup ceddî Ekserî - zâde Şeyh İsmâ'îl Efendi civâr-ı Hazret-i Hâlid ibn Zeyd razıya'llahu 'anhümâda vâkı' Ebu'l-fetîh Sultan Mehmed Hân câmi'-i şerîfinde ser-mü'ezzinân u tarîf-güyan ve türbe-i müşârün-ileyde re'isü'l-îhuddâm-ı türbe-dârân (24^b) iken bîn yüz altmış yedi senesinde rihlet itmîşlerdir. Kendileri 'unfuvân-ı civâmide ta'şîl-i 'ilm u ma'rifete bezl-i makderet ve Canib 'Ali Efendi setâretinde ma'iy-yetle diyâr-ı Bec ve sâ'ir bilâda seyhâhat idüp ba'dehu ol cânibden dîr ve küdemâ-yi hâvacegân-ı bulend - eyvândan olup şöhrâ rûb-e-bâlâ-yi vezâret ile şâhib-ı nâm u şân ve suîr-ı şâhâyîf-i vüzerâda ra-kâm-keşide-i 'unvân olan Râkım Paşaya 'abd-i mükâteb gibi intisâb ile mestur olup şadr-ı defteride hîdmet-i mühür-darîleriyle nâm-dâr ve ba'dehu lihye - dar olmuşıdı. Bîn yüz seksen senesi zî'l-hiccesinde irtihâl-i cinân ile terk-i emel ve intikâllerine "hâtm-i 'amel" tarîh vâ-kt' olup İdrîs Köşki reh-güzârında vedî'a-i kâsr-ı müşeyyed-mîşâl kılndı. ¹¹² Şu'arâ-yi 'aşrımızdan pakîze-ta'bîr olan şâr-ı bi-na-zîr idi. Âşâr-ı ma'arîf-îktidar gend evrak Dîvân-ı pür-'ünvânı vardır. Bu gazel-i bi-bedel ü mu'teberleri bir müferrih eşerleridir ki tahîr olundu. Nazm :

¹¹² Dil-i şâf ile tarîhin du'a idüp kalem yazdı
Şefâ'at ide Ahmed Hâmidde ba'kıde ya Allah
— 1182 —

Şorunca la'ini dil-ber virir cevab-ı ferağ
İder bu haste-i hicrânı neş'e-yab-ı ferağ

Gelur bu geşm-i tere hûn olur akşar durmaz
Safa-yı hâtur ile gördüğüm sarâb-ı ferağ

Yakışdı bade-i gül-gûna sağâr-ı simin
Uruldi esb-i neşâta yine rikâb-ı ferağ

Durur mu derd ü elem küge-i gam icre dahî
Ki şehr-i dilde kule-bendi ihtisâb-ı ferağ

Tefe'ül eyleyicek dil kitab-ı hüsniyinden
Göründi sineşi Hâmid ağıldı bâb-ı ferağ

HÂMI

Nâm-ı ser-âmedleri Ahmêddir. Şadr-ı esbak merhûm Muhsin-zâ-
de 'Abdu'llah Paşanın zir-i himâye-i müşîrânelelerinde mahmûl olup
rette refte katib-i divân-ı zî-sânî ve sadâretlerinde dâhil-i hâcçegân-ı
divân-ı sulţânî olup evâsıt-ı devr-i Sulţân Mahmûd Hâmidde intikâl
ve himâyet-i Rahmâna isti'âl itmişlerdir. Fî'l-asl Diyâr-ı Bekr ahâ-
lisinden olup egerçi ağâh-ı feyz-intibâhın şâkiridânından olup edası
'aşıkânêddir. Lâkin terbiye-i Rûm u 'Acem olmağa ve Uveysî tür-
kân görinür şu'arâ-yı 'asrdan olup bu güftâr âşâr-ı tab'larından nümun -
dardır. Nazm :

Ginde şâhib-gedlik midir zülfün
Yüzbaş ser-bölük midir zülfün

Tagidup pây-mal ider seni âh
Düş-i nazînda yük midir zülfün

Olur üftâde her teşebbüs iden
İpi bilmem gürük midir zülfün

Müşg-bâr oldı kârban-ı nesim
Bu şeb âyâ gözüük midir zülfün

O da Hâmî gibi perişândır
Yoksa yüzden düşük midir zülfün

HÜSNİ PAŞA

Ol vezir-i bi-nazîr-i mahmêdet-semirîn bi-reyb ü meyn nâm-ı
nâmilêri Hüseynidir. Der-gâh-ı 'âlî dame mahfûkan bi'l-ma'âlî ye-

nigeri ocağı ser-keşlerinden bir merd-i dilirîn mahdûm-ı bi-mazîri ve 'asr-ı Sulţan Mahmûd Hânde yehîgeri ağası olup ba'dehü rûbde-i bâla-yı vezâret ile ser-etrâz-ı vüzera olan merhûm 'Abdu'llâh Paşa- mîñ rebib-i edbî olup hâl-i şîğarlarında paşa-yı mûşârûn-ileyhîn hâc- r u terbiyeleriyle taraf-ı ma'rîfete iştiğâl ve sinn-i şerîfieri hâdd-i bulûğ- ı gûzerân itdükde taşşîl-i (25 a) 'ilm ü kemâl ve nâ'il-i rûbde-i 'âli'l-'âl- olmağın dâniş ü 'irfân ile eb ü ecdâdlarına tefevvük-ı aşîkâr ve "el- veledü sirru ebihî" neş'esinden feyz-mend oldukları peder-i muhte- remleri tarîkına duğul ile hisse-mend olup ocağ-ı mezburda dördüncü ce- mâ'atin gorbacısı olup refte refte tûrnâcibasılık ile ba'z-ı ser-âdadd-ı man- şûrede ağa ve ba'dehü diyâr-ı Eflâk nîzâmına me'mûr ve müvellî ma- 'yyetiyile mübaşir ta'yîn olumalarıyla hîdimetlerin edâ itdükde hûsn-i tedbîrleri istihşân olumagla bîñ yüz yetmiş beş senesi hû- dâdında da'ire-i 'alîyyede tûrnâcibasî olup yohyla refte refte sak- soncibasî ve zağaracıbasî ve kûl ketihüdasî olup bîñ yüz yetmiş sekiz senesi cemâziyyü'l-evvelinde bi'l-fî'l yehîgeri ağası olmalarıyla ümid- leriyile kâim-revâ ve sene-i mezburde şâbânında eivâr-ı pesendîdeleri taşşîn-ı seza olmağla kapudân-ı deryâ olup ol cây-ı şeref-fezâ yed-i müstahşenelerine tevdi' ve ba'dehü rûbde-i bâla-yı vezâret ile kâdr ü menzillerleri terfî' olunup iki sene mikdâr ol şâdr-ı bulend - iktidâr ile Bahr-ı Setide süvârdan sonra el'ân Girid ve ba'z-ı eyâletlerde şe- ref-bahşâ-yı vezâretidler. Mûşârûn-ileyh 'akl-ı evvel ve zekâ vü fe- tânetde intizâm-ı tedâbir-ı âsaf - nazîrleri reşk-endâz-ı revân-ı Fe- lâtin u Darâ oldukları gibi 'ilm ü kemâl ve 'ale'l-huşûş şîr ü inşâda ber-rûbde-i 'âli'l-'âl ü bi-hemtâdır ki güncağıs - peşîr-ı kâlib-ı ta'bîr degildir. Bu gûftâr-ı belâğat-şî'ar âşâr-ı tab'-ı pür-iktidârlardır ki taşîr ile ser-nâme-i iftiğâr kılındı. Nazm Pâdisâhımız sehen- gâh-ı cihân Sulţan Muştâfa Hân hazretlerinin duğter-i sa'd-i ahîterleri 'ismetli Şâh Sulţan hazretleri kâdem-zen-i mehd-i şühûd oldukda buyurdıkları târîh-i ra'nâları taşşîn-kerde-i pâdisâh-ı ma'delet-âra olmağla tebertükken imla olundu.

Şâh Sulţan müjdeci bir meh-cebin seh-zâdeye

— sene 1174 —

HÜSÂMÎ

Hüsâmü'l-milleti ve'd-din Hazret-i Şeyh Hüsâme'd-din-i 'Uş- sâki hazretlerinin silsile-i niyâbetinden kendülere istinâd olunan

Kasaba-i Kasım Paşada asitane-i feyz-asiyâne post - nişin-i makâm-ı irşad olan Seyh Ahmed Efendi hazretleridir ki zâhir ü bâîm ma'mûr esrar-ı ilahîyyeye mutîalî' ma'arîf-âşîna bir şeyh-i meşhûr idi. Bîn yüz altmış sekiz senesi hilâlinde terk-i zâviye-i cihân ile 'azim-i tekiye-i huzûr ve üstadları hazîresinde defn-i kubûr ve sal-ı irtihâllerine bu tazarru'-ı bîhîn târîf zühûr etmiştir. Târîf :

Resûlün eyleye kudûs anı hem-hâl-i 'Uşşâkî

— sene 1168 —

Bu ebyât ol şeyh-i 'âli-derecâtın zâde-i tab'-ı pür-nükâttır. Nazm

HÜSNÎ DİĞER

Şu'ara-yı 'asrımızdan hüsn-i edaya kâdir pâkîze-elhâz bir şâir-i mahîr olmalarıyla tahîr ü âşâr-ı tab'-ı pür-îktidârlarından bu günd ebyât-ı muhâssenâtı bu mecelle-i cillî-i 'urefâya teberrükken tas-îr olundu.

HASİB

Ol 'andeli'b-i gül-şen-i siyâdeti'n nâm-ı kerîmleri İbrâhîm olup kayd-ı ta'rîf ü tavşîfden müstâgîni vü azâde ve ahvâl-i fezâil-me'âlleri Tezkire-i Salim Efendi ve Zeyl-i Zeyl Seyh Emîr Buhârîde rakam - keşide-i şâhâyîf-i beyân olan Zeyl şâhibi 'Uşşâkî-zâde Efendi hâz-retleridir ki tekrim-i mehâdim olan mülâzemetle ta'zîm olundukla-rından soñra bîn toksan yedi senesi hilâlinde Şeyhü'l-İslâm Ankaravî Mehmed Efendiden bî'istihkâk medrese-i hârice (25 b) nâil olma-la nyla vücut-ı müderrisîn-i kîrâma dâhîl ü ilhâk olup kat'-ı rütbe-i tarîk ile müsila-i Süleymânîyyede bîn yüz on tokuz senesinde Medîne-i Münnevvere nevvareh'e'llâhü 'ala-münnevverihâ kâzâsı hükûmeti şeri-tîyle tebcîl ü tenvîr ve bîn yüz yigirmi beş zî'l-hiccesinde medîne-i İzmir mevlîvîyyetîyle ta'zîm ü tevķîr olunup dil-şâd ve ba'dehü Edir-ne ve Meke-i Mükerrreme pâyelerîyle ber-murâd olup miyâne-i ak-rânda mümtâz ü ândan ve mansûb-ı şâdr-ı İslâmbola geşme-düz-i nigêrân iken "külliü nefsin zâ'ikâtü'l-mev" 113 neş'esîyle ser-mest ve bîn yüz otuz altı senesi hilâlinde 'azim-i mansûb-ı âbîret ve Keskin

Ol gonce-i gul-istan-i siyadetin nam-i emced ve ism-i ser - amed-
 leri Ahmeddir. Mürmin-zade dinmekle gahir Hasib ü nesib bir zât-ı
 ma'arif-vefir olup gahr-i bi-misl ü bi-hemta olan medine-i Brusadan
 nes'et ve fari-i zeka-tabi'at ile tahşil-i 'ilm ü mar'ifet itmeğin mah-
 ruse-i mezbur müderrislerinden Süleyman Efendi nam zât-ı benâ-
 min müslâ-i şahin ile Ahmed Paşa medresesinde mu'îd-i müstefidi
 olmağa şahna hareketlerinde na'îl-i şeret-i müla'zemet ve fari-i sa-
 adet-refik-i tedrise 'azimet itmeliryle bir yüz yigirmi tokuz senesi
 recebu'l-mütecebbinde mesâyih-i İslâmın mekâdir - mendi Ebu İshâk
 İsmâ'il Efendi merhûmudan bir-îmîti'ân mahvûse-i mezburrede Eise-
 diyye medresesi hâriciyle memnûn u şâdan olup ve kat'-ı merâtib ide-
 rek bir yüz kırk yedi senesi şevvâlinde zabı itmek üzere medine-i Se-
 râybosna mevlaviyyetile esas-ı binâ-yi itibârları ma'mûr u istihkâm
 ve ba'de'hu Kayseriyye mevlaviyyetile makzûziyyü'l-merâm olmuş-
 lar iken medine-i Tokat mevlaviyyetine nakl ile kat'-ı rütbe vü dere-
 cât idüp ve ba'de'hu Bağdad-ı behiş - âbâd mevlaviyyetile mesrûr
 u dil-gâd ve bir yüz altmış senesi hilâlinde ba-pâye-i Filibe mahvûse-i
 Maghisa mevlaviyyetile kâim-revâ olmuşlar idi. Müddetlerin itimâm
 ile ma'zûl ve Asitâne-i 'aliyyeye ba'de'l-vusûl bu hâl üzere güzârende-i
 leyî ü nehar iken bir yüz altmış senesi hilâlinde 'azim-i dârü'l-karâr
 ve derûn-ı hışn-ı İslâmbolda Hazret-i Emîr Buhârî türbe-i şerifeleri
 mukâbilinde haneleri ittisâlinde Kâzî-'asker 'Abdu'r-rahmân Efendi

HASIB-I DİĞER

Dede mezâr-istanunda-defn ü türbet olummuşlardır. Mevlânâ-yı mûmâ-
 ile a'la Hasib ü nesib şahib-i sükkunet bir vücûd-ı edib ü erl idi. Asar-
 larından 'Atâyî merhûmûn Zeylîni cildinde tezyîl ve egerci şeyh-i
 merhûm gibi dikkat buyurmuşlardır. Lâkin insâf olunsâ elfaz-ı
 belâğat üzere bir eger-i cemil buyurmuşlardır. Lazime-i mahdûmiyyet
 olan es'âr-ı durer-bâr-ı pür-îktidâr bir zât-ı 'adimü'l-misl ü büend-
 iktidâr idiler. Bu guffîr cümle-i âsârlarından nümû-dârdır. Nazm :
 Şevk-i ruhşarîla dâğim sinem üzere küllenür
 Rûyûnî girdükçe canâ mürş-i dil bülbulllenür
 'Ays-ı vaşla beñzemez gercî gam-ı firkat hele
 Fikr-i la'î yâr ile hûn-âbe-i dil tellenür

mektebi sahâsında defn ü ikbâr olundılar. Mevlânâ-yı merhûm 'ulûm-ı 'arabîyyede şirket-i âkrân ile ma'îum edebîyyât ve semt-i tevârîf¹¹⁴ ü ma'arîfde yegâne-i deverân (26^a) hadîdî'z-zîhn şâhib-i zekâvet bir şâ'ir-i mâhîr-i pür-dânîş ü ma'rîfet olup nev-zebân-ı es'âr-ı dîver-bâr ile âkrânın bülend ü mümtâzı ve inşâ-yı leiâfât-ârâ ile emsâlinin fatîk ü ser-eftâzı olup şîr ü inşâları kelâm-ı belâğat-encâmîları nefîs ü a'lâ îhtîrâ'-ı sübânâ kudretî zâhîr meclîs-ârâ şöhbetleri zevk-bâğs-ı müstemî'ân bir zât-ı bî-nazîr ü bî-hemta olduklarından mâ-'ada meşâyîh-i 'aşrın birinden müvîb ü sâlik ve ser-rîşte-i tezkiye-i nefse mâ-lik lîsân-ı tasâvvufa vâkîf şâf derûn ve 'arîf bir vücûd-ı mütevekkil ve ba'zan leiâyîf ü mazmûna mâ'îl ve pür-gû-iabî'at bir şâ'ir-i şîrin-şemâ'îl idiler. Bu güftâr cümle-i âşârlarından nümûnedir. Nazm Mesâyîh-i kîrâmdan Cabî Dede dînmekle meşhûr Sezâyî Hasân Efendi magfur bu ilâhîlerini tabmîs buyurmalarıyla bîrkag eb'yâtı tahîr ile müsveddâtımız tenîs kılındı. Nazm Nesr : Leiâyîflerindendir ki kârîben tercemeleleri âti merhûm Seyyid Hayâtî Efendi şudûr-ı ki-râmdan kârîm-i rahîmet-i ilâh Luîfu'llah Efendinin Kâhîre-i Mîsrâda nâ'ibleri olmağla Selemlemkiyye nâm 'arabî elîfâz kâsîde inşâd ve bülâğâ-i Mîsrâ 'arz-ı yed-i mahâret idüp ba'de'l-'azîl İslâmbola vü-güllerinde kâsîde-i mu'âvvele dest-i zurâfâ-yı 'aşra resîde oldukda taş-rîz-güne buyurdıkları kî't'a-i hîev-âmîz ki elîsine-i şu'arâda mütedâvir ü meşhûr olmağla tebertûlken keşîde-i silk-i sütûr kılındı. Kî't'a

HASIB-I DİĞER

Bunların dahi nâm-ı ser-âmedleri Ahmeddir. Dârü'l-hilâfet¹¹⁵ 'alîyye İslâmbolû'l-mahmûmiyyeden zühûr u neş'et ve Rûm-ili kuzatı esâtîfindan ma'arîf-i 'ilmiyye ile meşhûr-ı âfâkı nice eyyâm vekâyî' kîtabetî hîdmetinde müstahdem merhûm Esîrî-zâde 'Abdû'l-bâî Efendinin dâ'iresine intisâb-ı kesb-i dâniş ü ma'rîfet idüp merhûm-ı ma'arîf - merşûmün i'ânetiyle mülâzîm ve Rûm-ili kalemîne 'azîm olup duhûl-i tarîk-ı kâzâ ve Rûm-iliyle Ürgüp ve 'Osmânpâzârı ve Serfîce ve Teyran kazâlarında secâde-nîşîn-i hûkm ü imlâ olup bîñ yüz sekse iki senesi hilâline Görice kazâsında hûkûmet üzre iken terk-i mansûb-ı cihân ve 'azm-ı kâzâ-i âbîr-cinân itmîşlerdir. Miyanê-i kuzâtda dâniş ü ma'rîfet ile kârîm-i îstihâr şîr ü inşâyâ pür - iktidâr¹¹⁶ Süleymân 'Osmândan Fatih Süleymân Mehmede âşârlardan ellî cüz' kadar ya ka-tiyesinden gelen tarih yazmışdır. (S., yk. : 25^p der-kenâr).

şâhib-i hâkikat ü hîlm bir zât-ı bülend-iktîdâr olup egerci pâyları leng idi ve lakın nihâl-i 'irfana ber-dest gâbük-rev-i vâdî-i sühan bir şâ'ir-i şîvîn-refîar idiler. Bu gûftâr cümle-i âşarlarındandır. Nazm

HÂSİB

Oî Hâsib-i nesibîñ nazîrî 'adimîñ nâm-ı nâmilîrî 'Abdû'l-hâ-

lîmdir. 'Asrında revîsü'l-hatîâtîñ olup Yedîkülleli Emîr Efenîdi dîn-

âhûr imâmı es-Seyyid 'Abdu'llah Efenîdîmîñ mahdûm-ı güzîñ-i şeref-

karîñi ve kendûlîlerden me'zûn-ı lafza-i ketebîñ olmağla irtihâllerinde

serây-ı 'âmirî hâcelîklerinde ihyâ-yı yevm-i ta'îm olup makâm-

larımîñ câ-nîşimî olan es-Seyyid 'Abdû'l-hâlim Efenîdîdir ki hûsn-ı

hâtî-ı bî-mânevî şeyh-i pesendîlerinden mâ-'ada 'îlm ü ma'rîfetde

dahî yek-tâ bir zât-ı ma'ârif-ârâ olmalarıyla mülâzemet ve rû'ûs-ı

medrese-i hâric ile kam-revâ olmuşlar idî. ¹¹⁵ Rette refte kat-ı merâ-

tîb-i farîk iderek almuşlı medreselerinden birine duhûl itmîşler iken

terk-i medrese-i cihân ile bu k'a-i hâmisî-i cinâna pâ-nihâde-i vusûl

olmuşlardır. Merhûm-ı ma'âli-rûsum şîr ü inşâ ile meşhûr ve eş'âr-ı

düvîr-bârî şâyân-ı tahsîn-i şu'arâ-yı dühûr bir zât-ı ma'ârif-mevîr

olmağla tahvîr ü âşarlarından birkaç gûftârıñı teberrûken tasvîr olundu.

HÂŞMET

(26 b)

Oî şâ'ir-i mûmîzâz u ser-âmedîñ nâm-ı emcedlîrî Mehmedîdir.

Hîzâne-i vakâir u Hâşmet olan zât-ı pür-ma'rîfetlîrî makarr-ı da-

nîs-verân ve ârâmîş-gâh-ı zümre-i 'irfân olan şehr-i bî-mesîl ü bî-

akrân mahmîyye-i Islâmboldan nûmâyân olup Anadolî pâyesîyle

keşb-i şeref iden 'ulemânîñ fâzîlet-mendî merhûm u mağfur 'Abbâs

Efenîdîmîñ mahdûm-ı güzîñ-i hayrî'l-halefî olmağla 'Abbâs Efenîdi-

zâdehîle tahsîl-i şöhret ü şân ve bir şâ'ir-i mâhîr-i şîhr-beyândır ki

nev-zebân nûkât-ı mezâmîn-ı dîl-sitânları dîllerde dâstân ve ma'ârif-i

'îlmîyye ile muşarrûf bi'l-benân ve farî-ı zekâ ile tab'-ı pâk ü gâlak-

lerî reşk-endâz-ı cümle-i hûner-verân bir mahdûm-ı ma'âli-rûsum u

¹¹⁵ 1145 gevvalîmîñ 20. gûnî Behmen Âğa hâricîne 'arie ve refte refte bâ-mûsûla-i Süleymanîyye es-Seyyid Mehmed Şerîf Efenîdi hâzretlîrî yerîne 1166 rebî'u'l-âhîrîmîñ 21. gûnî Murâd Pâşâ-yı 'Atîk medresesîne hârekete mübtehic. (S., yk., 26ª der - ke-nâr).

zişan olup evvelin-i ikrâm-i mehdâm-i kırâm olan şeret-i mülażemetle tevkr ü ihtirâm olunup tarik-i tedris 'azîmet ve şeyhü'l-islâm-i 'asrî olan meşâyih-i islâmîn mekâdir-mendi Kara Hâli-zâde Mehmed Sa'îd Efendi hâzretlerine pâkîze-kaşâyid ü gazel 'arz itmeleiryle is-bât-i tab'-i danîş ü marîfet ve gâh bah't-i siyâhından şikâyet iderek dide-nigerânı kühl-i hûşîl-i merâm ile rûşenâ ve mûşarûn-ileyh hâz-retlerinden medrese-i hâric ile kâm-revâ olmağın dâhil-i müderrisin ve refte refte mûşlâ-i şâh ile bir medrese-i müesseseye hürâm itme-lerile nâ'ilü'l-merâm olmaşlar iken beyt :

Devrân virir mi kîmseye şîrâze-i nîzâm
Tâ şikmayınca cendere-i ızırâbda

Nesr : Beytinin me'âlî hâkkında zuhur ve cerâyım-i gâfilânesi mâ-ni-i selâmet ü hûzûr olup 1176 senesi hûlâlide mahvûse-i Brusayâ nefy ü iclâlâtına ferman-ı kâzâ cereyân varid ü şudûr itmeğîn bes sene miqdârı ikâmet ile esir-i ser-pençe-i sipîhr-i gâddâr ve ba'dehû medîne-i İzmîrde ikâmetlerine ferman-ı 'âlî isdâr ve ol şehr-i meş-hurda gille-bend-i kârâr iken bîn yüz sekse iki senesi hûdûdunda terk-i miñnet-hâne-i cihân ve 'azm-i şâh-n-i şemân-i cihân itmîşlerdir. Garâyib-i hâldenir ki bir rûz bir ençümen-efrûz-i ahbâbda amîzîş-i ülfet ü şöhbede mütercem-i mezbûrûn ba'z-i hâlâtı nakl-i meclîs-i ülfet iken bu fakîr-i mürettibü'l-hurûfûn lisâından "Gidi Hâşmet" kelâmı şudûr ve der-hâl verâ-yi derûn bir âdem zûbûr idüp merhûmûn intikâlin ve kâzâ-yi mezbûrda diyâr-i hâmusâna irihâlin nakl ü beyân ve kelâm-ı mezbûr tarih vâkî' olmağla hâyet-dih-i müstemî'an olmağla bir iki beyt ile edâ ve ol vechile rûhlârı irvâ kılınmağla tebervükken tahvîr olundu.

Sâ'ir-i nâdire-ğû Hâzret-i Abbâs-zâde
Şerh-i dîn itmîşken amî esir-i gurbet
Hayf nâ-kâm idecek terk-i cihân-ı fânî
Sâl-i tarîhîni Râmîz didi gidi Hâşmet

— 1182 —

Mahdûm-ı merhûm ma'dud-ı ma'arîf-mend-i mehdâm-i Rûm ma'arîf-i 'ilmiyye bi'l-irş kendülere intikâl iden mahdûm-ı hûceste-hûsâl ol-duklarından ma'-ada şîr ü inşâ hem-hâl-i zebân-ı şîrin-me'âlî olan şu'ara-yı 'asr pâkîze-gülârından bir şâ'ir-i mahîr-i şîr - makâl olup

kesret-i ihtilâî ile revnak-siken-i meclis-i şîr u kibâr olmağa kelâm-ı belâğat-nizâmları bâdî-i neşât-ı yârân olup lâkin hîve mâ'îl ve ednâ imfâl ile tûl-i dirâz hîv ile tekdr u teşhîr gâyet şîfte-dil olma-ı nyla zebâından şîr u kibâr ihtîraz ile kendüden mücânebet ve mazmûn u hîvleri 'âkıbet kendüye bâ'is-i gurbet u gıybet olmuşıdı. Tecâveze'llahü 'an-seyyi'âtihi. İnşâf (27^a) olusa âtes-pâre-tâbi'at ve şîr u inşâda yek-tâ-süvâr-ı pehnâ-yı mahâret bir şâ'ir-i mâhîr-i zî-vakâr u Hâşmet olup lâkin hîvîyyât u hezelîyâtı şehr-yâb olmağa Hâşmet u şân-ı şâ'irîyyet olan hüsnîyyâtları kem-yâb-ı i'tibâr olmağ mertebesim iktisâb itmişıdı. Âşâr-ı ma'arîf-inişârlarından Senedü's-Şu'arâ nâm mesnevi eşer-i ra'nâları ki şâyân-ı istinâd-ı şu'arâ-yı ma'a-rif-gınâs ve tahkîk-i tedkîkîleri pesendide-i ruh-ı İbn-ı 'Abbâs bir eşer-i hûb u zîbâdır ve Divân-ı belâğat-ünvânları vardır. Bu güftâr-ı düver - bar Divânlarından ihtiyâr olunup şebt u tahîr olundu. Nazm :

Çâm-ı mey-i zevk dem-i vuslâtı işrâbdadır
Hâşıl kesb-i şafa nûs-ı mey-i nâbdadır

Dâmen-i pîre yüzün sür güzeln gerdem öp
Lezzet-i büse gönül seyhûde degil şâbdadır

İder ifâ-yı işâret yalınz sebbâbe
Matlaba dest-resi killet-i esbâbdadır

Öpüverdîm anı âğuşuna alsam bir şeb
Ekşer ol âfet ile vuslâtımız hâbdadır

Hâşmet ahvâlimi bilmez ne disün bi-gâne
Güft ü gû hâkımuza meclis-i ahbâbdadır

Nesr : Padîşâhımız şehen-şâh-ı cihân Sulţân Musîtafâ Hân hazretle-
rinin cûluslarına didikleri târîhdir ki tahîr olundu.

Dil ol ressam-ı nakş-ındâz-ı vâsf-ı padîşâhîde
Geginşüm sâye-i kılkınde Hâşmet mâni-vâr-ı jeng

Dimeden bir ehad didim bu târîhi du'a-guna
Mübârek ola Sulţân Musîtafâya eşer ü evreng

Nesr : Luğaz u mu'ammâda dahî kesb-i mahâret itmeleerile Mehmed
ismine olan bu luğazları işâret olundu.

Pây-ı hâmdî hem-ser-i mahbûb kılmağa medâr
Oldı Hâşmet bir dürr-i yek-tâ-yı hürşîd-ıştîhâr

HİFZİ

Nâm-i ser-âmedleri Mehmeddir. Kan-ı 'rfan ve mahfaza-i mec-mu'a-i dâniş-verân olan mahmiyye-i İslâmbol cevânibi maqbûl-i mahfûzû'l-erkândan nümâyân ve Hîfzî Mehmed Efendi dînmekle bey-ne'l-akrân keshb-i göhret-i şân itmîş bir zât-ı bi-nazîr-i 'adimü'd-de-verân idiler. Evâ'il-i hâl-i endek-sâlinde tahşîl-i 'ilm ü kemâle iştiğâl ile vâsıl-ı rütbe-i 'âlu'l-'âl olmağın kibâr-ı 'ulemânın birinden mûla-zım ve târîk-ı kazâyâ 'âzım olup Anatóli kalemîne duğûl ve refte refte menâsib-ı sîtteye vusûl bulmalartyla kâm-revâ ve ser-levhânın câh-ı balâsına itilâ ile beyne'l-emgâl nâ'il-ı rütbe-i bâla olmuşlar idi. Germ ü serd-i rûzgârdan mahfûz ve 'asr-ı şeyhü'l-islâm olan 'ulemânın me-kâdir-mendi merhûm u mağfur Pîrî-zâde Mehmed Şâhib Efendi hâz-retlerinin dâ'ire-i devlelerine intisâb ve muşârûn-ileyh hâzretleriyle akrîbâlıklarından birini tezevvüc ile keshb-i feyz-i bi-hisâb itmeleriyle mûddet-i medide Mahmûd Paşa mahkemesi niyâbeti ile bekâm ve me-sîhatlerinde umûr-ı tefîşde istîğdâm olunup memnûn u mahzûz olup bu hâl üzere güzârene-de-i eyyâm u leyâl iken bîñ yüz altmış altı senesi hâlinde intikâl ve kaza-i âhîr-cinâna isticeâl itmîşlerdir. Topkapu hâricinde La'li-zâde dâ'iresinde medfûndurlar. Merhûm-ı merkûm Anatóli kuzatı esrâfından fûnûn-ı 'ilmiyye ile emgâlinin merd-i fâilî ve tevâtir ü ikrâm-ı kibârın şâyân u lâylıkı olan zât-ı bulend-makâm şîr ü inşâda tab'-ı balâları pâk ü nefîs ve gûftâr-ı letâfet-âraları şöbet ü kelâmları gibi tab-nâk ü selîs ve Anatóli kuzatının mâ-bihî'l-iftihân oldukları gibi 'asr-ı şârasının merd-i cell-ı şîrin-gûftârı idiler. Bu gûftâr hîz-ı hâtim olan es'arındadır.

HİFZİ-I DİĞER

(27 b)

Nâm-ı pür-safaları Muştafa, Gümrük kitâbetinde müstahdem hâ-tîz-ı kelâm-ı Huda, İslâmbol şehitlerinden şîrin-gûftâr, târîkat-i 'alye-i şüfiyyeden münîb ü feyz-mend ve şîr ü inşâ ve hûsn-ı edâ ile şu'arâ-yı 'asrımızdan bir şâ'ir-i cellîl-ı-mîkdar idiler. Bîñ yüz yetmiş üç senesi hûdûdunda irtihâl-i darü'l-karâr ve civâr-ı Hâzret-i Hâlidde-mahfûz u ikbâr kılındı. Âşâr-ı ma'arîf - intişârlarından türbe-i münîfe-i Ebi Eyyûb-ı Enşâride şeref-rîz-i vaz' olan kâdem-i nebi 'aleyhî's-selâm ve pay-ı şerîf-i seyyidü'l-enâm olan mahallin ta'mîr ü itmâmına didik-leri târîhleri teberrukken keside-i silk-i erkâm kılındı.

Tarîf ü tavşîfden azade Şeyhü'l-kurra Yusuî Efendi-zade 'Ab-
du'llah Efendi hazretleridir. Fazilet-i bâhire ile 'asri 'ulemâsının müm-
tâzî ve hâk-i İstanbul olan şehitlerin mâ-bihî'l-iftihâr-i ser-efrâzî
hâceti cihân 'ulûm-ı 'arabîyye vü fârisîyyede 'adîmü'l-akrân ve
vücut-h-i kürâ'etde resk-endâz-i seb'a-i seyyâre olan vücut-i ma'arîf-

HİLMİ

Şeyh-i müşârün bi'l-benân birün-i hayta-i takrîr ü beyân olan e'izze-i
kürâmeden bir zât-i kerâmet-'ünvân olup evsâf-i fezâ'il-itîsâfları
tezkiyelerde rakam-keşide-i beyân olmağa bu rütbe ile kana'at olun-
muşdur. Asâr-i fezâ'il-inişârlarından Rûhu'l-Beyân nâm tefsîr-i ce-
hilü'l-'ünvânları ve 'akâyid ve tarîkate dâ'ir ba'z-ı resâ'il-i belâgat u
beyân ve şîr ü inşâda dâhi bi-nazîr olmalarıyla müretteb Divân-ı
hâkikat-nişânları (28^a) vardır. Bu gûftâr cümle âşarlarındandır.

Hâkî Hâkî deyüp 'azm eyledi Hâkî Efendi cennete

Ol şeyh-i celîl-ü'l-kadrin nâm-ı cemîlîni İsmâ'îlidir. Fârî-ı cüy-bâr
ile göhret-şî'ar olan medîne-i şumûdan beddâr ve istihkâk-ı zât ve
feyz-i kerâmât ile beyne'l-mesâyih-i kîrâm karîn-i iştihâr olan Hâk-
kî İsmâ'î Efendi hazretleridir ki el-hâkîk zâhirü'l-kerâme olan vücut-ı
feyz-âlihdârı 'ulûm-ı bâinîyyede yegâne oldukları gibi 'ulûm-ı 'ara-
biyye vü fârisîyyede dâhi kemâ hüve hâkîkuhu tahkîk-i mahall itmeğe
kudreti nümâyân bir şeyh-i mübeccel olup evâ'il-i hâl ü zammân istî-
gâllerinde Darü's-salîhanatı'l-'aliyyeye hatîr-ı rihâl-i 'azîmet ve tahşîl-i
'ulûm-ı nâfi'aya bezi-i makderet birle tekmi'l-i dest-mâye-i 'ilm ü ma'ri-
fet idüklüklerinden sonra tab'-ı balâları selb-i metâlib ü merağib-ı dîn-
yevîyye ile nîza-yı Hâkîkî cell itmeğin tarîk-ı Halvetiyyeden nâ'il-i
feyz-i Bârî Şeyh 'Osman Atpazarî hazretlerinden münîb ü sâlik ve
ser-rîşte-i tezkiye-i nefse mâlik olup me'zûn-ı hîlâfet ve 'azîzleri işâ-
retiyle bir müddet mahfûse-i Brusada 'uzlet-güzîn-i zâviye-i ikâmet
olmuşlar idi. Gâh vâz u tezkiir ile külb-i ahîbbâyı tenvîr üzre güzâ-
rende-i eyyâm u leyâl iken bîn yüz otuz yedi senesi hîlâhinde hûkm-ı
fermânı rücu'a isti'câl idüp 'azim-ı zâviye-i kübûr ve mahfûse-i mez-
bûre makâbîrinde makbûr olup sâl-i irtihâllerini âtiyyü'l-t-terceme
Brusi Bâdi Efendi bu misra'-ı tarîh ile me'sûr itmîşler.

HAKKİ

nümindan bi-nazır ve hüşûsâ vâdi-i edebiyâtıda mağbûr-ı ruh-ı za-
hır olup lakin misra' :

Değmez o kâdar ragbete bu 'âlem-i fânî

me'âli cây-gır-ı derûn-ı sıfat-nümun-ı pür-ırfânı olmağa iariğ-ı ted-
ris ve meşîğat-ı selâtin-den birine 'adem-i ragbet ve Nahl-bend cânî'i
imâmeti ve serây-ı 'âmirede kurtâ hâceliği ve aña mümâsıl ba'z-ı
cibet-i cemile ile kanâ'at idüp sâhik-i vâdi-i fuhûl evkât-ı fâizâtü'l-
berekatâtında 'ibadât ü te'vîfât ile meşğul tevâzu'u hîlmi gâlib meclis-i
serifleri kibr ü riyâdan beri hâlimü'n-nefs nefisü's-sühbe da'imâ ted-
rise ragıb bir zât-ı guzîn ve Şeyhü'l-İslâm es-Seyyid Murtaza Efendi-
nîn imtihan-ı şânilerinde re'isü'l-mümeyyizin olmuşlar idi. Bu hâl
üzre guzârende-i eyyâm iken bir yüz almış yedi senesi zî'l-hiccesinde
'âzım-i dârü'l-İhuzûr ve Topkapu hâricinde vâhidleri cenbında defn-i
kubûr ve bu misra'dan tarih-i irtihâlleri zuhûr itmişdir. Tarih :

Medfenin nûr ide 'Abdu'llah Efendinin Kadir

Merhûm-ı mûmâ-ileyh her fende zî-âşâr ve her biri ve hüşûsâ Şerh-i
Buhatileri makbûl ü merğûb-ı sığâr u kibâr bir zât-ı büleend-ıktidar
idiler. Ahyanen azmâyiş-i iabî'at içün şî're ragbet buyurmalarıyla
vâridât-ı iabî'atları olan guftârlarından birkaç beyt-i nat-ı serî-i
bi-nazirleri tahîr ü tasîr ile bu mecelle-i cemilemiz tenvir kılındı.

İlem ceme'a'l-verâ seyyidünâ Muştafa

Şâfir-ı rûz-ı ceza seyyidünâ Muştafa

Secde küned rûz-ı 'arz ta ki şefâ'at küned

Ümmet-i merhûmâ seyyidünâ Muştafa

Bende-i Hîlmi fakîr hâhed ez-tu meded

Ey ki mera reh-nümâ seyyidünâ Muştafa

HİLMİ DİĞER

Galib-i ihtimâl nâm-ı nâmilere 'Abdül-hâlim olmağa mahlas-ı
mezkur ihtiyâr ve zamân-ı Sulţân Mahmûd Hâvide Enderûn ricâ-
linden ol evânda vefât iden şu'arâdan bir şâir-ı şîrin-guftâr ve âşâr-
lartından sulţân-ı müşârrûn-ileyhîn cülüsumna olan tarih-i bi-nazirlerine
rûşsat-yâfte-i iktidar olmamızla tahîr ve teberrûken tasîr olundu.
Mücevher olmalu Hîlmi bunun gibi tarih
Ki seyf-i kâtîr-ı şer'dir cülü's-ı Mahmûd Hân

HÂLİMÎ PÂŞA

Nâm-î bâlâları Muşîfâdur. Darû'l-îlâfeti'l-'aliyye olan mah-miyye-i İslâmboldan beddâr ve kerraten ba'de me'rre (28^b) defter-dâr olup ba'dehu rûtbe-i bâla-yı vezâret ile Sayda eyaletine irtikâ ve bin yüz yetmiş üç senesi dahîl-i zümre-i şühedâ olan İstanbûlî Hâlimî Paşadır ki cüd-i seha vü hîlm ü hayâda müsellem-i dünyâ olduğı gibi şîr ü inşâda dahî pâkîze-eda bir gâ'r-i mahîr-i sühân-ara olmağla tahîr ü aşarlarından bu güftârları tasîr olundı. 116

HÂMÎ

Nâm-î emcedleri Ahmed, Bir gâ'r-i ser-âmed olup âtiyyü't-ter-ceme Cabî Remzî merhûmı mahdûm olmağla ma'arîf ü kemâl bi'l-îng kendülere intikâl iden bir zât-ı şîin-makâl idi. Mevâlî-i 'izâmdan Silâşor-zâde Efendi merhûmı ketihûdâsı iken bin yüz altmış dört senesinde vefat itmişlerdir. 'Asrın şu'arasından pâkîze-refîtar ve bu güftâr cümle-i aşarındandır.

HÂMÎD

Ol mahdûm-ı ser-âmedin nâm-ı nâmî ve ism-i sâmilîleri Mehmed-dir. Şudûr-ı devlet-i Mahmûd Hândan mahdûm-ı edib ü erîb karîbü't-terîb nâ'il-i rahmet-i Rabbü'l-ehâd Mirzâ-zâde Neyî Ahmed Efendi hazretlerinin nev-bâve-i nihâl-i amâlî ve şemere-i îhâdîkâ-i pür-feyz ü kemâlî olup ma'arîf ü kemâl bi'l-îng kendülere intikâl iden mahdûm-ı hûcste-hûşal idi. 'Teâletü'l-ikrâm mehdâdimü'l-kirâm müvâzemetle hâl-i şîgarlarında tevkr ü îhtîrâm olunduklarından şöhre 'ulûm-ı 'arabîyye vü fârisîyyeyi vâlid-i mâcidleri merhûm hazretlerinden ve Akkirmânî Mehmed Efendiden tekmi'l ile rûtbe-i a'la-yı 'îrfânı tahşîl itmeğîn bin yüz kırk üç senesi hûdûdunda 'amm-ı mükerreremleri meşâ-yîh-i İslâmın fazîlet-mendi merhûm u mağîtur Seyh Mehmed Efendi hazretlerinden medrese-i hârice nâ'il ve ba'dehu hareket idüp 1146 senesi zî'l-hiccesinin yigirmiinci günü Hâcî İmâm Efendi dâmâdı tabîb Muşîfâta Efendi yerine Seyh Muhyî'd-dîn-i Focavî medresesiyle ikrâz-ı rûtbe-i dahîl buyurulmuşlar idi. Refte refte kâ'i-ı merâtib-i tîarîk iderek 1166 zî'l-ka'desi gûresinden zabî itmek üzere Mirzâ-zâde imâmı Ahmed

116 Pederi mescid mü'ezzini-zâde imiş ve ser-ı makîn'ı kâbr-ı mescid-i merkûmda medfûndur ve menfâsı Bozca Aia olmağla anda makûldur. (S., Yk. : 28^b der-kenâr).

1143
1730/4

Efendi yerine medrese-i Süleymaniyyede Selânik mevlaviyyetiyle makzıyyü'l-merâm ve bîn yüz yetmiş dört senesinde dârü'l-meymene mahruse-i Edirne mevlaviyyetiyle bekâm olmağa dil-şâd ve Mekke-i Mukerreme paye-i şeref-vâye-i şâh-beyt-i kaşâyid-i ikballeri müste-zad olup bîn yüz yetmiş tokuz senesi recebi gıuresinde Yusuî-zâde Yusuî Efendi yerine hükümet-i Dârü'l-ğılâfeti'l-'aliyye ile nâil-i me'mûl olmalarıyla ber-murâd olmuşlar idi. Ba'dehu müddetlerin itmâm ile maznî ve Anafolî şadıına geçm-düz-i vusûl iken misra' :

Kâma irdirmez kemâl ehlin sipîhr-i kine-cü

mufâdı hâkâlarında bedâdar ve şîrâze-i mecmû'a-i itibârları târ-mâr olup bîn yüz sekken bir senesi hilâlinde 'azim-i dârü'l-karâr ve ahbâb-i şefkat-misâbların estîr-i pençe-i hüzn ü âlâm idüp Üsküdar'da vâlidleri civârında defn-i kubûr ve bu du'a ile tarih-i vefatların me'sûr itmîş-lerdir.

Kabr-i Neyî-zâdeyi pür-nûr ide Rabb-i Hamîd

Mahdûm-i merhûm ma'arîf-i 'ilmiyye ile meşhûr u ma'lûm olan (29 a) mehdûdım-i kîrâmdan keşret-i ülfet ve cilve-cü-söhbet nefisü'l-ke-lâm ve evkât-i hâliyyelerinde tevârîhe müâla'a ile ahvâl-i 'aleme ittîlâ-i tamm hâsıl itmîş bir mîr-ihvâ-yi söhbet-encâm olup hûşûşâ şîr ü inşâda murâd üzere gûftâra kâdir ve ahlâk-ı hâmidelerî bîrûn-i takrîr ü beyân oldığı gibi ebyât-ı pür-nükâtlarında olan ma'nâ-yi le-tâfet-âraları hâric-i mülâhaza-i sühan-verân-i 'asrımızdan mâlik-i rikâb-i hüsn-i ta'bir bir şâ'ir-i mâhir olmalarıyla tahîr ü âşâr-ı ma'arîf-înîşârlarından bu gazel-i ab-dârları tasîr olundu.

HANİF

Nâm-i nâmî ve ism-i kîrâmîleri İbrâhîm olmağa mahlas-ı mez-bûn ihtiyâr ve beyne'l-emşâl Hanîf İbrâhîm Efendi dinmekle söh-ret-şîar olmuşlar idi. 'Asrında Rûm-ili vâlisî vezîr-i bi-hemta merhûm u mağfûr İbrâhîm Paşânın necl-i emcedleri merhûm Ahmed Bigîn mahdûm-i zî-şeref-vakârı Bağdad-ı behîst-âbâd defter-dârı Üskûbî Musîta Efendinin sulâle-i şulbünden vâsıl-ı sahâ-i şühûd ve tahşîl-i ma'arîf-i bi-pâyân ile zirve-i ala-yı 'irfâna şu'ud itmîğın tarih-i sa'adet-refîk-i 'ilme 'azim ve 'ulemâ-yi 'asrının bîrinden mülâzım olup bîn yüz kırk yedi senesi cumâde'l-'ulâsının 20. günü Re'is Hvacesi Ahmed

Efendi yerine dersiyeye-i 'Abdu'l-kâdir hâricine 'azim ve refte refte Kâzi-'asker Hâsan Efendi medresesinden 1166 senesi rebî'u'l-âhırın yigirmi birinci günü Tabîb Hüseyn Efendi-zade Mustafa Efendi yerine medâris-i şâh-ı şemânın biriyile mübtehic olup 1167 senesi rebî'u'l-evvelin beşinci günü Ahmed Paşa-zade Velîyyü'd-dîn Beg Efendi yerine Mi'mâr Kâsım medresesine hareket ve tayy-i merâtib-i tarîk iderek 1177 ramazânı gıuresinde Muğlavi Mehmed Efendi yerine mahîrüse-i Galatada basî-i seccâde-i hûkûmet buyurmuşlar idi. 1185 senesi zî'l-ka'desinde selef-i salîflerini ta'kîb ve mahîrüse-i Brusa mevleviyetiyile tayîb olunup müddet-i mu'ayyenelerin itmâm ve küşe-gir-i mesned-i sükkûnet ü arâm iken 1190 senesinde mangış-ı cinâna hıram buyurdılar. Mütcerem-i bulend-şân 'ulûm-ı 'arabîyye vü fâ-risiyyede ma'bîhî'l-ittihâd-ı akrân olan bir zât-ı güzîn ve fîkîh-i şerîf ve fenn-i edebîyyâtta ser-efrâz-ı emâsîl olmalarıyla evân-ı tedrislerinde Hâremeynû'l-muhîteremeyn tefîşiyile mümâzâz u kâm-bîn olmuşlar idi. El-hâkk şîr ü inşâda yektâ-süvâr-ı meydân-ı 'irfân olan vücd-ı fâikü'l-emşâlleri bi-nazîr ve gûftâr-ı belâğat-intişârlarında nigâste-i hâme-i nev-icâdları olan hayâl ü ma'nâları resk-endâz-ı revân-ı cinân ve zâhir ve Şerh-i Sîfaları hâric-i hayîa-i bastî u takîr olup su'arâ-yi 'aşrımızın şâir-i şîrin-refîaî ve erbâb-ı dânis ü 'irfânın şâyân-ı iffihâri olmağla hâl-i huceste-hışâllerinden bir şemme 'ıyân u takîr ve aşâr-ı tesâhhat-sî'arlarından bu gazel-i bi-bedelleri tasîr ile işbu cerîdemiz tenvîl kılını.

HAYÂTÎ

(29 b)

Medîne-i Konya eîrâfından neşet ve Hâyâtî es - Seyyid İbrâhîm Efendi dinmekle karîn-i şöhret olup evâ'il-i hâlinde biraz eyyâm kür-si-nişîn-i makâm-ı va'z u mesîhat olmağla emşâllinden bâla-ter ve ke-lâm-ı neşâyih-encâm ile hayât-bağs-ı müstemî'an olmağla duğul-ı cinâna reh-ber misra':

Va'iz-i mülksîre-i kürsî gibi bir söz kaldı

müfâdî 'ıyân ve meclisleri encümen-i yârân ve tab'-ı leîâfetlerinde gendân zen-perestlik olmağla rûz-ı va'zında keşret-i nîsvân olmağla ol tâ'feye müjde-künân ol tâ'feye haydi cennete ma'nâsın telmih iderek gûyîya rîzvan idi. Bimâberin 'ulemâ-ya 'aşrın birinden mûla-zım ve tarîk-ı tedris 'azim olup bi'l-istişkâk Şeyhü'l-islâm İshâk

Efendi merhûmdan bin yüz kırk yedi senesi muharrerinde ba-ibtidâ-i hâric dersiye-i Musîfâ Efendi medresesiyle bekâm¹¹⁷ olmağa di-hâric dersiye-i Musîfâ Efendi medresesiyle bekâm¹¹⁷ olmağa di-de-i umîdi gûşade olup dâhil-i müderrisin-i kirâm ve refte refte mûsîla-i Süleymanîye ile Gazanfer Ağa medresesine şirâne vaz'-ı pay-ı merâm idüp ol medrese-i cellîde ecza-kende-i ifâde iken bin yüz yetmiş iki senesi hûdudunda terk-i hayât-ı müstetâr ve 'azm-i medrese-i hâmise-i ü ikbâr olunup sal-i irtihâllerine hâme-i fakîrden bu târîf zuhûr it-mekle teberrûken keşide-i silk-i suîr kılınıd. Li-münşihî :

Gelüp bir gözden esk-i firkatî Râmiz didim târîf
Hayâtî göz yumup hayfa gitti bezm-i me'vâya

Merhûm-ı mezbûr egerçi yek-'ayn idi. Lâkin dide-i tabî'atı be-gâyet gûşade olup bîna-yı geşm-i yektaşî kühl-i cevâhîr-i 'îrfân ile rûşenâ olan hûrde-bîn ve yek-nazarâda bir göz yumup aynuca bir gâzel-i bihterin iştirâ'ma kâdir şöhbet ü kelâmı glibi nazm u insâları latîf elsim-e-i se-lâsede mahâretî zâhîr bir şâ'ir-i sıhr-âferin olmağa manzûr-ı kibâr ve ile'l-vefat Hâsköy ve Kâsım Paşa ve Tophâne niyâbetleriyle evkât-güzâr ve hâssaten Lutfullah Molla Efendi merhûmûn Kâhîre-i Mîsr ve İstanbul kazâlarında bab-ı niyâbetleriyle kâim-kâr olmuşlardı. Cümle-i letâyifdendir ki Mîsr niyâbetlerinde iken Selemlemkiyye nâm 'arabî kâşideyi inşâ ile fûşahâ-yı Mîsrâ 'arz-ı bâzû-yı iktidâr nihâd eyledikleri ba'de'l-'azl Asîtanede nakl-i meclis-i ahbâb ve miyâne-i şîğâr u kibârda kesret-i iftihâr vesîle-i iğrâb u iğzâb oluñda zûrafâ-yı 'asrından birinin didikleryi hiev-âamiz kıt'a-i letâyif beyne'l-enâm şö-h-ret-yâb olmağa tahîrre iclisâr olundu.

Hayâtî şâ'ire cüz'î hayâ da lazımdır
Dehân-ı şâ'irin 'ilmû'l-yed 'arus kôpçâsıdır

Semîn kâşide-i Mîsrîyye'nî gören yaran
Dimez mi bal yemeniñ bu da bir 'Arabçasıdır

117 1166 senesi muharrerinde Esîrî damâd Yahya Efendi yerne medâris-i şâh-ı semânî biriyile kâim-kâr ve 1167 rebî'u'l-evvelinin beşinci günü Çerâğî Hâll Efendi yerne ulâ-yı Hüseyev Ketûbda medresesi seza-vâr-ı 'inâyet ba'dehü hareket idüp 1171 senesi hilâlinde Topkapuh İbrahim Efendi yerne Gazanfer Ağa medrese-style dide-i umîdi rûşenâ olmuşken 1172 senesi hûdudunda 'azm-i dâr-ı bekâ oldılar. (S., yk. : 29 b der-kenâr).

(30a) Tecâveze'llâhü 'au-seyyi'âtihi. Âğâr-ı ma'ârif-intişârlarından Dîvân-ı belâğat-'unvânı vardır. Bu âzâle-i râ'nâ âzâde-i tab'-ı bi-hemtalardır.

HÂTEM

Nâm-ı emced ve ism-i ser-âmedleri Ahmaddir. Medâr-ı 'izz ü ikbâl ve nigîn-i mecd ü iclâl olan Darü'l-hilâfetü'l-'aliyye-i cennet-misâlden keşf-perde-i cemâl ve peder-i muhitteremleri bilâd-ı Rûm-illinde Akova nâm kasâbâdan mütevellid olmağla mânen-d-i hâtem-i Süley-mân beyne'l-âkrân Akovall-zâde dînmekle kesb-i göhret ü şân itmîş-ler idi. Evâ'il-i feyz-me'âlinde tahşîl-i 'ilme iştiğâl ile nâ'il-i hâtem-i kemâl oldukça mahabbetü'llâh derûn-ı ma'ârif-mesğûnların tenvir ve gir-k-âb-ı i'tibâr-ı câh-ı faniden dâmen-i pur-'ismetin tahîr itmegin kendülürde cezbe-i hâl beddâr olmağla ahbâb-ı sadâkat-nisâbına,

Eyleme ikrâc hâtırdan beni yahû seni

diyerek terk-i diyâr ve on sene mikdârı Mîsr-i Kâhîrede küşe-gir-i inzivâ vü karâr ve ol diyâr-ı celîlîü'l-i'tibârda dağı nice fânûn-ı celîle tahşîline vâsıl ve andan şeref-i hâce-i şerîfe nâ'il olmalarıyla bir eyyâm Mekte-i Mükerreremde mücâveretlerinde kibâr-ı Nakş-bendîyyeden vâsıl-ı esrâr-ı şamedânî Yek-dest Şeyh Ahmed Mekki Cür'ânî hâz-retlerine irâdet ile ahz-i nisbet idüp 'avdetlerinde Kegan ve Tırhâla kazâlarında bir mikdâr sükûnetden sötra medîne-i Yemîşehir Fenerde şeref-rîz-i karâr ve ilâ-âhîrî'l-'ömür şule-pâş-ı târik-dilân-ı sâhikân-ı ebrâr feyz-hâneleri cilverîz-i züvâr ve zât-ı kerâmet-simâtları melce-i şîğâr u kibâr olmuştı. Mervîdir ki cezbe zühûr eylediği vakîde Hâfîz Divânında bu beyleri istima' iderler imiş ve derhâl Mekteye 'âzım ol-muşlar. Kırt'a :

Buy-i hoş-i tû her ki zi-bad-ı sabâ senid
Ez-yâd ü âşınâ nefes-i âşınâ senid

Sırr-ı Huda ki sâlik-i 'arîf be-kes ne-güft
Der-hâyretem ki bade-fürûş ez-küca senid

'Âsrî meşâyihünden biri kendünün rızasını istihraç itmeksinin bir hîlalet-nâme yazup gönderdikde bade'l-istiğâre giyü gönderüp bu beyti cevâb yazmışdır. Beyt :

Tarîk-i Hâkîkda hergiz hâk-pây-i ehl-i imânuz
Ne süfiyüz ne şeyhüz ehl-i sunnet bir müselmânuz

Şeyh-i mezbur dâniş ü 'urfân ile meşhûr evsâf-i kerâmet-itisâflar
birtûn-i takrîr ü beyân ve be-ta'şîs şîr ü inşâda fâ'ikü'l-akrân bir
şâ'ir-i mahîr-i belâğat-beyân olup meclîs-i şâfa-enîsleri be-ğâyet nefîs
ve kelâm-i ruh-i encâmî teslîyet-bâğs-ı mürde-dilân garîb ü 'aşîk-nevâz
(30 b) bir şeyh-i melâ'ik-celîls idi. Bîñ yüz yetmiş bir senesi hüdudunda
mürğ-i ruh-i revânî 'âlem-i 'illîyyîne tayarân zâvîye-i cinânî aşyân
itmîşlerdir. Ağârlarından Şerh-i Şahidî ve Divân-ı pür-'ünvânı vardır.
Bu gazel âşâr-ı tab'-ı pür-iktîdardır.

HÂKİ

Hâk-i pâkî reşk-endâz-ı sürme-i İsfahân ve her makâm-ı dil-güşâ
mağbûti-bilâd-ı Hicâz u 'Irâk olan medîne-i Rehâdan nümâyân ve
beyne'l-enâm Rehâvî Hâkî Efendi dîmmekle keşb-i söhret ü şân itmîş
cesim ü semin dâniş ü ma'rîfetden hisse-dâr ve eş'ar-ı âb-dâra pür-ik-
tidâr bir şâ'ir-i bilâterin ve tarz-ı tavîr kendüye mahûs ü 'cûbe-kıyâfet
tekeklüffiden beri bir zât-ı güzîn idi. Evzâ'il-i hâlinde medârü'l-me'tâlib
ve'l-âmal olan Darü'l-îlâfetü'l-'alîyyeye rûy-mâl ve ba'z-ı kibâr-ı enâ-
ma intisâb ile keşb-i feyz-i bi-hisâb idüp h'âcegân-ı bülend-eyvâna
duğul ile nâ'il-ı âmal olup miyânelelerinde dâniş ü ma'rîfet ile meşhûr
bir zât-ı ma'ârif-mevfûr idi. Lâkin pençe-i sipîhr-i gaddâra gıviftâr olup
şadâka mansûblarıyla ve gâh iâsra hîdimetleriyle evkât-güzâr olup
ber-verk-i dil-îhâh hûsûl-i merâm ile rehâ-yâfte-i iktidâr olmanagla
ebyât-ı taze-edâlarından gayri intizâm-ı hâl kendüye muhâl olmuşlar
idi. Hattâ 'asrında zîb-efzâ-yî şadâret-i 'uzmâ olan Fîrârî-zâde es-Sey-
yid 'Abdu'llâh Pâşaya olan 'arz-ı hâlinin bâlâsına nüvîste kîta-ı mer-
gûbelevi ki tahîr olundu.

Kerem bâzîge-i Hâtem gibî kem oldı dünyâda
Bulummaz zir ü bâla kûbbe-i nüh tâk-ı minâda
Varise anda vardır Hâkiyâ bir işkîlim kâldı
Cenâb-ı şadr-ı âli-kâdr 'Abdu'llâh Pâşada

kîr'asından tab'-ı âsâfî mahzûz olup ve ol 'asrîn kapudâm olan pâşâ
hâzır oldıgı vakte teşâddüf idüp şadr-ı müşârûn-ileyh bu gûne gevher-
senc-i kelâm olup Hâkî Efendi kapudan pâşâdan dâhî me'mûlûnuz
yok mıdır? deyü su'âl buyurdıklarıında derhâl biz anları deste-gûlde
ihrâc ile def'-ı işkâl eyledik deyü cevâbları hânde-gûy-ı müsternîân
olmuşıdi. Mütcerem-i mezbur bîñ yüz yetmiş bir senesi hüdudunda

'azim-i âkâm-ı kubûr olmuştur. Merhûm-ı ma'ârif-mersûm ki es'âr-ı rengin-güftârları kârın-ı itibâr ve ale'l-hûsûs tâze-mazmûn ile es'âr-ı vesile-i kâr itmekle taivîl-i sühandan icinâb ile bir küt'ada edâ-yı merâm ile bir rütbe mahâret kesh itmiştir ki resk-endâz-ı emsâl ve târihleri tahsîn-kerde-i erbâb-ı kemâl olmuştı. Bırkaç küt'aları tahvîr ve Râgîb Paşa merhûmunnı riyâsetinde viridkleri küt'a-ı mer'ûbeleri tasvîr olundu. Küt'a :

Kerem-mukâta'asın gercî fevt-i hâtemden
Mezâda viridler amma bulunmadı tâlb

Kimin nukûd-ı 'atâyâsı var anı alacak

Meger cenâb-ı riyâset-penâh ola Râgîb

Küt'a-ı digger der-hakk-ı Devât-dar Mehmed Paşa :

(31 a) Eya velhy-y-i ni'am pâdisâh bası igün

Nihâde ile hünner-mend olanları yerine

Hilâf-ı mevki'ine vaz' olusa bir cevher

Nakîsa cevhere mi yohsa vaz' idenlerine

Nesr : Bîa yüz altmış bir senesinde kârın-ı hitâm olan defter-hâneye didikleri târih-i tamları gâyet bi-nazîr olmağa teberrükten tahvîr olundu.

Zâver-ı beyt-i şeret pâdisêh-i devrânın

Zill-i âsâr-ı hümâyûn cihâna memdûd

Ekîr-ı şâhânesi i'mârnadur dünyânın

Oldı hayrâtı 'atâyâsı gibi nâ-ma'dûd

Cümleten birtisi bu köhne serây-ı kalemîn

Yakûp olmuştiken seng ü ruhânu nâ-bûd

Vakt idüp himmetini bu eser-i zibâyâ

İtdi ta'miri igün emr-i hümâyûn vürûd

Az zaman igre bunun gibi binâ-yı 'all

Himmet-i pâdisêh-i 'âlem ile buldı vürûd

Müteyemmen ola durduğa bu beytül-âkâm

Ola mahsûd-ı felek işbu binâ-yı mes'ûd

Seyr idüp küt'a-ı resmin didi Hâkî târih

Ketebe kaysa sezâdur buña Sultan Mahmûd

HÂLİS

Nâm-ı ser-âmedleri İbrahimîdir. Darü'l-cihâd mahîruse-i Belğrad-dan vâsıl-ı sâhâ-i murâd ve hûsûs-ı kalb ile tahşîl-i 'ulûma bezt-i ic-tihâd itmeğin tekmi-i ma'arîf-i 'ilmîye idüp beyne'l-emşâl dâniş ü kemâl ile ta'dâd olunan bir zât-ı melek-nihâd idi. Bî'l-istihkâk müla-zemete nâ'il ve bîn yüz kırk dört senesi hâlâinde vâkı' imtihânda Hâ-lisü'l-'ayâr zât-ı 'âlî-mîkîdârı tamğa-zede-i mi'yâr-ı fuhûl olmağla medrese-i hâric ile vücut-ı müderrisine dâhil ve 1146 senesi ramazâ-nunî sekizinci günî 'Abdû'l-halîm-zâde 'Abdû'l-halîm Efe'ndi yerine medrese-i Ebû'l-fazla nâ'il ve kat'-ı merâtib ü merâhîl üzere iken bîn yüz altmış beş senesi hüdudunda terk-i buğ'a-i cihân ve 'azm-i şâh-n-ı şemân-ı cinân itmîşlerdir. Merhûm-ı mezbûr 'ilm ü ma'arîf ile meşhûr niyyet-i hâlisâ ile tarrîkat-ı Nakş-bendîyyeye sâlik ve ser-rîşte-i tez-kîye-i nefse mâlik şu'arâ-ya 'asrdan bir şâ'ir-i şîm-reftâr ve bu güftâr âşâr-ı tab'-ı bulend-iktîdârlarıdır. Nazm

HÂTTİ

Ol zât-ı güzîn-ı ma'rîfet-ârânın nâm-ı bâla ve ism-i musâttalârı Musâttadur. Hîttâ-i erbâb-ı 'irfân ve ma'den-i cümle-i hünner-verân olan medîne-i Rehâdan reha-yâfte-i sâhâ-i cihân ve sal-i sinleri hâdd-i temyîzi güzerrân itdükde hâ'acegiyân-ı şühûr u bıldân-ı dâniş ü 'ir-fandan tahşîl-i dest-mâye-i 'ilm ü 'irfân ile hâtt-ı meh-vesân gibî tah-şîn-kerde-i cümle-i dâniş-verân olup ve hâtt-ı imlâları mağbûti-zümrre-i hünner-verân olmağla Hâtî mağlasın iğtiyâr ve ol mağlas ile beyne'l-emşâl şöhet-sî'ar oldukda darü'l-metâlib ve'l-âmal olan şehr-i bi-'adil ü bi-mîşâl mağmiyye-i İstanbula hâtt-ı rihâ-i 'azîmet ve vusûl ile teccid-i berât-ı ikbâl ve ba'z-ı hâridâr-ı kalâ-ya kemâl olan erbâb-ı devletin (31 p) dâ'ire-i pür-hâşmet ü celâllerine rüy-mâl ile intisâb ve kesh-i feyz-i bi-hîsâb itdükde Nâbî merhûmun :

Cümleden hûb bulmuşam anı
Ola gör hâ'acegi-i divânı

beytinin me'âlî ziver-i ser-nâme-i âmalî olmağın zümrre-i hâ'acegân-ı bulend-eyvâna dâhil ve ketîbûda kitâbetiyle ser-etrâz-ı emşâl olmağlar idi. 1152 senesi gevvalinde kalem-i mevkûfat ve 1155 senesi gevvalinde kalyonlar kitâbeti ve aña nümnâşil menâşib-ı divâniyyeye nâ'il olduk-dan soñra bîn yüz altmış bir senesinde sefâretle diyâr-ı Nemeğe revân

olmağa kadar ü sanları terfî ve sadr-ı tevki ile pây-e-i ikbâl refî olmuştı. 'Avdetlerinde ber-vefk-i dil-ğvâh manşib ile ikrâm ve 1165 rih-i ihtirâm ba'de hü güzide menâşib ile güzâren-de-i eyyâm iken bîn yüz yetmiş dört senesi hâlâinde 'azim-i darü'l-înzûr ve sal-i vefâtına hâme-i fakîrden bu târif zühür itmîşdir. Târif :

Bi'l-bedâhe bu du'a târifdir

'Adni mesken eyle Hattî Mustafa

Findıklı kurbünde Hattîye dimmekle maruf Perî-zâd Hattî bün-yâd eylediği zâviye ve mescid-i şerîf mukâbilinde vâkı' meşâyih-i Sun-bulîyyeden Ca'fer Efendi medfûn olduğu mezar-istânda 'azim-i sünbül-istân-ı cinân olup mütercem-i mezbur şîr ü inşâ ve sâ'ir ma'ârif-i bi-hemrâ ile meşhûr olan şuarâdan bir gâ'ir-i şîrin-refîtar olup lakin mâdire-gü olmağa âsârlarından ruşât-yâfte-i iktidâr olduğumuz cülûs-ı Sulân 'Osmân Hânâ ve Hibetullah Sulân merhûma olan târif-i ra'nâ-ları keşide-i silik-i imla kılını.

Leb-i peygâmi târif-i cülûsın didim ey Hattî
İde Mevla mü'eyyed makdem-i Sulân 'Osmân

HÂLEF

Nâm-ı ser-âmedleri Mehmeddir. Darü'l-hilâfet-i 'ahîyyede Kâzi Çeşmesi kurbünde Kubbe Tekye dimmekle şadâ-yı ıstihân pür-tânin nüh-kubbe-i şipîr-i berîn olan zâviyede post-mişin meşâyih-i Kâdi-riyyeden bir zât-ı güzîn idi. Egerci Bağdâdî dimmekle şehîr lakin bu fakîr-i müvettibü'l-îhurrûtu mahall-i vilâdetimiz olan Cebcebası mahal-lesinde biraz eyyâm cevşen-nih-i ârâm iken bu güne takîr itmîşlerdir ki bi'l-icmâl tahîr olundu. Şeyh-i mezbur zümre-i küzât-ı senâide-şîrâtadan bir zât-ı nîk-nâmın mahdûm-ı hoş-îrâmı olup mahallât-ı fatizâtü'l-berekat Islamboldan Zincirlikuyu kurbünde 'Alî Paşa-yı 'Atîk mahallesinde vâşîl-ı ser-menzi-i şühûd ve hâl-i şîğarlarında pederleri 'alem-i 'ukbâya vürûd itdükkde 'amm-i mükerremleri olup kâşîr-ı ma'ârifin râyeti Bağdad vâhisi Vezîr Ahmed Paşanın divân ka-tibi olan zâtdan gayrî velîyy-i akrebi olmağa Asitânedden kat'-ı 'alâka ile zir-i tebenmî vü terbiyelerinde vâşîl-ı rütbe-i nîsâb ve dâniş ü ma'ri-fetden hisse-yâb olduksa vezîr-i müşârûn-ileyhîn masrîf-ı kitâbe-tiyle irâdin uydurup kâm-yâb olmuştiken ol hânedân ba'de zammân pe-

nisân oldukça üstân ü hîzân Dârü's-saltanaya ric'at ü şitâbân ve biraz eyyâm payım dâmen-i inzivâya geküp kâf-i istignâyi mekân itmîşler idi. Ba'dehu zâviye-i mezburde post-nîşin-i (32^a) makâm-i irsâd olan Süleymân Efendi-zâde es-Seyh el-Hâcc Mehmed Efendiden abz-i yed-i inâbet ve nâ'il-i rütbe-i hilâfet olup 'azizleri mûmâ-ileyh bin yüz yetmiş altı senesi zî'l-hiccesinin tokuzuncı gicesi leyli-i 'arefede kur-bân-i 'ışk u mahabbet-i visâl-i Rabbu'l-'âlemîn ve şah gümî 'âzim-i huld-i berîn oldukça anların makâmlarına post-nîşin olmalarıyla mah-lâs-i Hâlef kendülere mâye-i şeref olmuştı. Bu hâl üzere güzârende-i eyyâm u leyâl iken bin yüz yetmiş tokuz senesi hüdudunda terk-i zâviye-i fenâ ve 'âzim-i tekve-gâh-i bekâ itmîşlerdir. Seyh-i merhûm hîşse-mend-i ma'arîf ü 'ulûm fakır ile itihâz iden fukarâ-yı şâbirin-den bir 'aziz-i şâhib-i sukunet ü temkîn idi. Pâşâ-yı müşârrün-ileyh ile 'Acem seferlerine refâkât ile pâyiye kursun işâbet idüp pay-leng idi. Lâkin tarih-i istikâmetde 'âlem-i bi-hemta idi. Mîsrâ :

Edhem-i hâmemizin bir ayağı aksardır

mufadınca tafsîl-sezâ faykuv'l-akrân bir zât-i nükte-dân idi. Ağâr-larından nu't-i nebevîyye efzâlu't-tahîyyeleri vardır. Bu nat-i şerif zâde-i tab'-ı latîfleridir. Nazm

HÜLUS

Mahmûse-i Galataya muzâfe kâsaba-i Fındıklıda şehr-istân-i ci-hâna vülûc ve devr-i Sulîân Ahmedîde kilâr-i hâşşadan nân-pâresîyle hurruc idüp ¹¹⁸ bin yüz kırk bir senesi hilâhinde tahte entihî vefât ve 'âzim-i cennet-i 'âliyât iden Bornaz Hasan Ağadır ki sal-i vefâtına tarih :

Hasan eyleye hânende-i 'adnâ Allah

tarih dinlemiştir. Fenn-i musîkîde nevâ-yı nâle-i iştihân pür-tânin evc-i berîn oldukları gibi es'âr-i âb-dâra dahî pür-iktidâr bir şa'tr-i guzîn idi. Nat-i şerîfde bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nükâtidir. Nazm :

Ey gürûh-i enbiyâ vü asfiyânın âkdemî

Hâzret-i Hakkın hâblî müsehlînin a'lemi

¹¹⁸ Mesâyiha mahsûs kendi kalemîyle fakırde olan tahîrâtında "nâ-kam çıkıdık" deyü yazar. (S., yk. : 32ª der-kenâr).

Her ne denli müerim ise kendi 'abdindir Hüls
Kıl şeta'at aña ey esrar-ı Hâkkin mahremi

HAYRİ

Nâm-ı nâmilîri Hayru'llah olmağa mahlas-ı mezbûm ihtiyâr
itmîşler idi. Hâl-i şîgarlatında hıdayet-i Cenab-ı Rabbül-'izzete karin
ve 'asr-ı Sultân Ahmed Hân-ı gâlibde gavsular katibi olmuş bir merd-i
guzin idi. Biri yüz otuz beş sâlinde irtihâl ve divân-îâne-i cınâna in-
tikâl itmîşlerdir. Ol 'asrda guffâra pür-iktidâr olan bir şâ'r-i mâhir-i
şîrin-guffâr olmağa tahîr-ı âşarlatından bu gend ebyâtı tahîr olundu.
Nazm :

Dâhi kundakda iken olmuşidim üftâde
Beni şaşırđı tabanca ile Tüfengci-zâde

(32 b)

HAYRİ DİĞER

Bunların dâhi ismi Hayru'llah ve Hayr-i sabîkın câ-nîşin-i bâ-
la-makâm olmağa zinde-dâr-ı mesned ü nâmı olup hayr-ı hâlefi ol-
dukları gibi ma'arîf ü kemâlde dâhi vâris-i cây-ı şeret-i olan şu'ara-yı
'aşrımızdan guffâra kâdir güşâde-ta-bir bir şâ'r-i mâhir olmağa tahîr
ü âşarlatından bu ebyâtı tasîr olundu.

HAYRİ EFENDİ

Ol zât-ı bîhin-i şerâfet - karînin nâm-ı nâmî ve ism-i sâmilîri
es-Seyyid Mehmed Hayre'd-din olmağa mahlas-ı merkûm muhtâr-ı
tab-ı bulend - iktidârları olmuşdur. Sabîkan eyâlet-i Karaman vâli-
si iken 'azim-i livâ-yı 'ukbâ ve târik-i hükûmet-i cihân-ı bi-bekâ olan
Vezir Virânşehri Kâra İbrahim Paşanın akreb-i akribâlatından es-Sey-
yid Yahyâ Efendi nâm fâzıl-ı ma'mûrûn devhâ-i şulbünden rihte-i
sâhâ-i şühûd ve kâşaba-i mezbûrede kâşab-puş-ı vücut olup vâlid-
lerinin fûrûğ-ı atîtab-ı terbiyelerinde nema-yâb ve sulku'l-'Ulâz dâniş
ü ma'arîfde hâcegiyân-ı benderv-i kemâlat ü hünlerden dest-mâye-i
mukaddemat-ı 'ilmiyyeyi tahşil ü iktisâb itmekle zirve-i a'la-yı 'irfâna
şu'ud itmeğin nazm :

Sitanbula o denli arzû var dilde ey Vecdi

Uğardım bulsam amma neyleyem bâl ü perim yokdur

Nesr : Beytiniñ me'ali kârın-ı hâli ve şu'arânın bala-nisâbı merhûm u mağfur Nâbi Efendiniñ kîta :

Var ki asitâne-i şâha

Yüzüñi sür o ulu der-gâha

Anda 'âli-cenâblar bulunur

Asûmân gibi bâblar bulunur

kit'asımın maqâli nigârîde-i şâhîfe-i zebân-ı ihlâs ü kemâlî olup men-bit-i ezhar-ı me'arib ve menşe-i hûsûl-i ma'âsîd u me'tâlib olan gül-gen-i gül-zar hermişe bahâr-ı Devlet-i 'âliyye-i ebediyyü'l-istimrar cânî-bine tayarâna 'andelh-b-mişâl nesr-i cenâb-ı isticâl üzere iken bîn yüz altmış sekiz senesi târihinde şeyhü'l-vüzerâ ser-dâr-ı kürema kâ'id-i ketîbe-i kuttâb-ı cüd ü sabâ ve merhem-i cerihâ-i kütüb-i zu'afa Hâ-kimbâsî-zâde 'Âli Paşa merhûm def'a-i şâliselerinde sadâret-i 'uzmâyı tesrîf için eyâlet-i Trabzon'dan eşnâ-i râhda kâşaba-i mezburıye vâz-ı kâdem-i müştirâne ile talîf buyurdıklarında ol hâridâr-ı kemâl kâlâ-yı es'âr hâk-pây-ı 'âhillerine mesic-i kâlâ-yı kill-i bedây-ı i nigâr olmağ üzere bir kumâs-ı taze-târîh-ı nazm-ı belîğ 'arz u takdîm ittûlkde nazâr-ı 'inâyelerinde cive-ger-i menâssâ-i kâbul ve dâ'ire-i devletlerine intî-sab ile Asitâne-i 'âliyyeye vüğü olmuşlar iken misra :

Ister mi dehr ehl-i kemâlin visâlin 119

mufâdî nümâyân ve havâdis-i siphr-i denî zamân-ı kâhilde vezîr-i müşârûn -ileyhîn hârmen-i câh ü ikbâlîni perîşân itmekle mütercem-i mârû'l-beyân ol hâl-i perîşân ile sünûhât-verâ-yı perde-i gaybe ni-gerân iken :

Elbet olur beter yetişür meyve-i merâm

ma'nâsı bedîdar ve târîh-i mezburda mektûb-ı sadr-ı 'uzmâ olan vezîr Hâmid Hâmaza Paşa hâzretleri ol telh-âbe-i sâki-i kec-'atâyı isrâb-ı zûlâl-i tesliye ve nevâzîş ile şîrin-kâm ve hîdimetlerine tahşîş ile gırîbân-ı ser-penge-i gümûm u âlâm (33^a) eyleyüp riyâset-i kuttâb-ı divânî ve ketîbûda-yı sadâret-i zî-şânî mansûblarında iken ol mâlik-i nakdîne-i gervet-i kemâlî hâzîne kitâbetleriyle mûmuntâz ve ketîbûda-yı sadr-ı 'âli hûlefaları zümresine ta'yîn ile misânlayup hâ'iz-i rehîne-i mesâz ve misâncılıklar divân-ı pür-'ünvânları kitâbetiyle miyâne-i

119 Devrân kor mi ehl-i kemâlin visâlin (S., yk. : 32^b der-kenâr).

emsâlide ser-eftâz olmuşlar idi. Rette refte kalem-i mezkûrda ser-küttâb ve tarrîk-i devlet-refîk-i hâceğandan emânet-i ahkâm ile dil-gâd n kâm-yâb olup evân-ı tahrîrimizde küçek evkâf mansûb-ı cellişinden ma'zûl ve ba'de hü ketûdâ kitâbetiyle ifâ-yı hîdmet-i sefer ve ba'de'l-av- medide mükerrerem ü muvakkâf olmuşlar idi. 1196 senesi Eftendi yerine riyâset-i küttâb ile kâm-yâb olup 1198 senesinde ketûdâ-yı şadr-ı 'âlî mansûb-ı refî'ine bi'l-istihâl nakl ü tebdîl ile tevkr ü tebci olundılar. Şu'ara-yı 'asrımızdan elşine-i selâse üzre eş'ar-ı âb-dâra pür-iktîdâr ve inşâ-yı leiâfet-arâları resk-endâz-ı rûh-ı Veyî ve güftâr-ı fazilet-âsâları hıyre-zen-i geşm-i nergisî bir şâr-ı mâhir-i celli'ü'l-mîkdar olmalarıyla evsâflarında bir şemme edâ ile tahvîr ü ismâm ve irtâl-i 'ab-dî fakîr buyurdıkları fârisî vü türki gazel-i râ'nâları tasvîr olundu. Nazm

DÂNİŞ

Nâm-ı nâmî ve ism-i sâmilîeri Süleymândır. Müttercem-i pâkize- refîtar li-münşîhi :

Ki sorma neslimi bir şâh-ı a'lâya esürim ben

mîs'râmı ziver-i tâkçe-i iftîhâr iden hârem-serây-ı hümâyûn daye- zâdelelerinden olup hâl-i sabâvvelerinde vâlide-i şefkât-vâyeleleri mer- hûm-ı mağfîret-mîsân Şeh-zade Süleân Mehmed Hâna daye nâşb olunup hîdmet-i irtâ'larıyla gerâğ oldukça ma'an duhûl ve ba'de hü Enderûn-ı Hümâyûn ricaline vusûl bulup peşgîr ağabîğundan ser-kitâbetiyle dil-gâd ve kabiliyyet-i dâniş ü isti'dad ile tahşîl-i 'ilm ü ma'arife bezi-i icthâd itmeğin emsâli beyninde dâniş ü kemâl ile ta'dâd olunmağın zât-ı zevî'l-ih'tirâmları şâyân-ı ilkrâm ve kârin-ı rahîmet-i Cüf'rân Süleân Mahmûd Hân hâzretleri zamânında menâşb-ı hâceğân-ı divândan mansûb-ı mevki'ât ile hâiz-ı rütbe-i 'âliyat ve nâ'ilü'l-merâm olup ve ba'd mîyâne menâşb ile devr-i merâtib iderek 1186 senesi şevvâlinde Hâremeynû's-serîfeyn muhâsebesiyle bekâm olmuşıdi. Lâkin 1189 senesi hîlâlinde rihlet ve divân-hâne-i cînâna 'azîmet buyurdılar. El'ân mîyâne-i küttâb-ı vâlâ-cenâbda 'ilm ü 'irtân ve ma'arîf-i bi-pâyân ile şöhret-şî'âr ezkiyâ-yı evândan bir zât-ı bülend-iktîdâr ve şu'ara-yı 'asrımızdan elşine-i selâse üzre şî'r ü inşâyâ ikâdir ve güftâr-ı leiâfet- âsâları resk-endâz-ı cümle-i hünner-verân şî'in-şöhbet pür-gü-tabî'at

bir sâ'ir-i mahir-i cellî'ü'l-mîkâdardırlar. Muâkaddemâ Enderûn-ı şeref-
makrûnda oldukları hâle Tayfur mahlasıyla şöhrat-nüma olup bir
hidmet-i cellile ile Yenışehir Fenâr-ı şâyân-ı itibara 'azîmet ü vusûl
ve sâlitü't-terceme Akovah-zâde Hâtem Efendi merhûmûn meclis-i
şeriflerine düğul buyurdukdâ beynlerinde 'alâka-i ruhânî hâsıl olup
mütercem-i pâkize-cebînî cebhe-i pâkinda envâr-ı (33 b) şa'sa'a-
perdâz-ı ehl-i yakîn olmağın emâs-ı kudsi iktibâslarıyla Dâniş mah-
lasını ta'yîn buyurmalarıyla beyne'l-enâm mahlas-ı mezkûr ile tahşil-i
nâm idüp şöhrat-karın olmuşlar. Bu güftâr zâde-i tab'-ı bülend-ik-
tidârlardır.

Gazel¹²⁰

Bir nâz ile şad 'âkıli mecnûn eyler
Bir sîve ile bîm dili meftûn eyler
Her dem beni âvare idüp kârımdan
Mahrûmî-i vâslı ile mahzûn eyler
Tîr-i müjessim sinemi pür-dâğ idüp
Çesm-i siyehi didemi pür-âhûn eyler
Bir şûb-ı cefâ-pîşe ki hıcrâmı ile
Her demde gözüm yaşı Ceyhûn eyler
Tab-ı nazarı şerm ile yârın Dâniş
Ruhşatını gün gonce-i gül-gün eyler

DÂNIŞ-I DİĞER

Nâm-ı emced ve ism-i ser-âmedleri Ahmaddir. Medâr-ı rif'at ü
şân ve kân-ı erbâb-ı dâniş ü 'ırfân olan Darû'l-hilâfetü'l-'aliyye cennet-
nişândan bedîdâr ve Kâragümrûk kürbünde Nişancı Mehmed Pâşâ
câmi'-i şerîfi hâtibî olan şulehâdan Efendi nâm merd-i hû-
ceste-eivârın mahdûm-ı güzîn-i hayrû'l-halefi ve necl-i necb-i mâ-bi-
hi's-şerifi olmağla beyne'l-emgâl Hâtib-zâde dînmekle şöhrat-sî'ar
olmuşlardır. Evâ'il-i endek-sâllerinde tahşil-i ma'ârif-i 'ilmiyyeye
iştiğâl vâsıl-ı derece-i kemâl oldukda şeref-i mülâzemetle şâdan ve bir
def'a dâhil-i bezm-i imtihân dâhî olmuşlar ilken lazime-i tarîk-ı tedris
ü kâza tül-i emeli iktizâ itmeğın mîsra :

¹²⁰ Bu gazel yalnızca U. nüshasında mevcuttur.

Yokdur tahammülüm gam-ı dünyâyı gekmeğe

mutâdî sûret-nüma-yı mir'at-ı rüşd ü sedâdî olmağın erbab-ı ma'tarî ü kemâlîn bâla-nisâbı merhûm şadr-ı esbak Mehmed Râşid Paşa hazretleri divân-ı 'adâlet-erkânın re'isü'l-küttâbı iken, da'ire-i devlet-vâfivelerine intisab ve nazâr-ı rağbet-esgerlerin iktisab idüp şadr-ı müşârün-ileyh bîn yüz elli yedi senesi hüdudunda tevliyet-i Mîsr-i Kâhîre ile bekm oldukda ol tütü-i mîsr-i belâğat hüdmet-i merğûbe-i 'aliyyelerile mat'iyet idüp dane-gün-i kând-ı ıkrâm ve sir-âb-ı zülâl-i neyl-i merâm ve biraz eyyâm Âsitâne-i hüma-âşiyânede küşe-gir-i inziâ vü arâm iken bîn yüz yetmiş bir senesi hâlâinde li-muâharrihi :

Ey dil arâm it emân bu gıyeden şimden gerü

Gam gidüp şadra bi-hâmdillâh meserretidir gelen

ma'nâsı aşîkar ve vezir-i müşârün-ileyh hazretleri mühr-i şadâret ile câ-nışın-i mesne'd-i âsâfî oldukda kapuellar ketîbüddâğır hüdmet-i celîlle vü şerefi ile bâb-ı ikbâlî gûşade vü meftûh ve zât-ı bâla-rüşenle-rinde fikr ü dâniş iktizâsı üzre kendülerden hezar hüdmet-i meşkûre pezirfet-i sünûh olacağr zâhir ü hüveyda olmağla bîn yüz yetmiş iki senesinde re'isü'l-bevvâbîn-i der-gâh-ı 'âlî-şân ve ser-serhengân-ı dî-vân-ı 'adâlet-ünvân olup bir müddetden soñra ma'zûl ve ba'dehü Mîsr-i Kâhîre Zarb-îhânesi emânetiyle sîkke-i hâsene-i 'itibârları tam-gâ-zede-i mi'yâr-ı kâbul ve ba'dehü iki sene mîlkâdâr İsâkî anbar emânetiyle meşğûl olup hâlen andan dağr ma'zûl ve menâşb-ı 'aliyyeden bîrîne vîde-düz-ı huşûldürler. Mütcerem-i mûma-ileyh dâniş ü kemâl ile meşhûr şîr ü inşâda mahâretî zâhir bir zât-ı (34^a) ma'tarîf-ü meftûr olmağla rûz-nâmege-i hâl-i mekârim-iştimâlleri gebt ü tahvîr ve zâde-i tab'-ı bâlâlarından bu gend ebyâtı tasvîr olund. Nazm ...

DÜRRİ VÂNİ

Diyar-ı Vandan hicret ve dârü'l-murâd olan mahmûiyeye-i İstan-bula 'azîmet ve dürr-i şadef-i 'irfân olan zât-ı 'âlî-şânları şâyân-ı 'itibâr-ı ricâl-i devlet olmağın tarîk-ı hâ'aceğâna duğrî ile kâm-revâ ve 1125 senesi recebünde şâhîb-ı tarîf Nâfîma Efendi yerine Anadolı muhâsebesi manâşibiyla dîde-i emel ü intizâm rüşenâ ve 1126 senesi muhârreremînün 26. günü 'azl olunmuşiken 1127 muhârreremînün 27. günü sipâh kitâbe-tiyle kâm-revâ ve 'ayn-ı 'itibârı sürme-i iltifât ile pür-cilâ olmuşıdı.

Ba'de hü cizye muhâasebecisi olup bîn yüz otuz bir senesi şa'bânında şük-i şânî defter-darlığı payesiyle tevkrir ve 'Acem sefaretîyle diyâr-ı İrânâ tesyir kılınımışlar idi. İtmâm-ı hîdmet ile 'avdetlerinde 1134 şaferinde başmuhâasebe mansûbıyla karîn-i itibâr u 'izzet olmuştur idi. 1135 senesi rebi'ü'l-evvelinin yigirmi birinci günü 'azim-i huld-i berîn ve Şeyh Vefâ câmi'i-i şerifi hâzîresinde tedfîn olunup seng-i mezarına Galatâlî Hâfız merhûmuna bu beyt-i târîhî tahtır olundu. Târîh :

Şâdef-i lahûd-i 'adnde yer idüp Dürri-i şâf
Kabr-i Dürri ola dar-ı güher kân-ı 'atâ

Nesr :

DERSI

Bunlar dahî şu'arâyı 'asrımızdan ders ü devr ile meşğûl ve küşe-gir-i kitâb-ûâne-i hâmul olup terkib-i eczâ-yı vücdî şîrâze-bend-i ilm ü fazîlet olduklarından mâ'ada 'ilm-i edebîyyeye pür-iktidâr pâkîze-gû bir şâ'r-i şîrin-güftâr olmağla tahtır ve Şeh-zâde Sultan Selâmî vîlâdetlerine el-hâkık târîh-i bi-nâzîreleri tasvîr olundu.

Şâd olup Dersî dü-bâlâ söyledim târîhîm
Yûmun ile geldi selâmet 'âleme Sultan Selâm

DÜRRİ 121

.....

DERVİŞ

Nâm-ı ser-âmedleri Mehmeddîr. Kâra Çelebi-zâde hânedânından hâsıl kabiren 'an-kâbir bir mahdûm-ı şîrin-şemâ'î olduklarından mâ'ada şîr ü insâda şâhîb-i iktidâr dervîş-nihâd bir zât-ı pâkîze-reftâr idi. 122 Bîn yüz yetmiş dörd (34 b) hîlâhinde mahrûse-i Brusadan mâ-zûlen 'azim-i lahûd-i huzûr ve kayımvâhidleri meşhûr Kâzâbâdî 'Osmân Efendi cenbînde defîn ü makbûr olmuşturdur. Mütcerem-i fezâ'îl-rûsum nâdire-gû olmağla ruhsat-yâb olduğumuz bu beyt-i rah'naları tahtır olundu.

121 Bu şâirin yalınca ismi yazılmış olup biyografisi yoktur.
122 İsmi Mustafa ibn Mehmeddîr. Pedetine mevâlidin Kâra Çelebi dirler idi. Meşhûr Kâra Çelebi hânedânından değildir. (S., yk. : 34 a der-kenâr).

Nâm-i nâmi ve ism-i sâmilî dir. zühür ve kesb-i ser-mâye-i zîhî ü şur' itdükde tahşil-i 'ilm ü marîfete be'z-i me'cûd idüp tekmil-i ma'arî-i bi-pâyân ile kâs-ı bi-küşür-i 'irfana şu'ud idüp sadr-i esbâk merhûm-ı ma'ğfir-et-âra Musâfâ Paşânın da'ire-i pür-devletlerine intisâb ve nazâr-ı 'ayn-ı ittîfâtın iktisâb idüp zât-ı hüceste-eivârları hîdmet-i celîleye seza-var ve zîhî ü zekâ cebin-i lâmi'ü'l-envârlarından tâb-dâr olmağın sadr-ı müşârûn-ileyh mütercem-i mûma'ileyhîn mahfaza-i dâniş ü kemâl olan vü'ud-i fâ'ikü'l-akrân-ların kitâbecilik hîdmet-i şerîfesiyle şirâze-bend-i nîzâm ve ol hîdmet ile ecza-yi mecmû'a-i ikbâlî intizâm bulmağın miyâne-i emsâlde Ki-tâbî Zîhî Efendi dîmmekle kesb-i göhret-i nâm itmîşler idi. Ba'dehû biraz eyyâm kuşe-gir-i inzivâ vü hâmil iken dîş-i gâyan u lîyâkâtleri-ne ilbâs-ı hîl'at-i ikrâm ile in'âm olunup zümre-i h'vâceğân-ı bulend-'ünvâna dîhîl ile nâ'il-i me'mûl olup evân-ı tahrîrîmîzde Bursa h'vâce-îgi vekâletîyle meşgûldürler. El-hâkık zât-ı bâlâları gâyes-te-i ikrâm olan ezkiyâ-yi devrândan bir vü'ud-ı nîk-nâm olduklarından ma'a'dâ

ZİHNİ DİĞER

— sene 1152 —

Oldı Berber Musâfâ Selmân-ı Pâke hem-civâr

Nâm-ı nâmilî Mehmeddir. Mahallât-ı fâ'izâtü'l-berekât İs-tanbuldan Sim-keş mahalles-i câmi'-i şerîfinde imâm ve müktedâ-yi enâm bir merd-i hüceste-hürâm idi. Zîhî pak bir merd-i hüceste-idrâk olmağla tahşil-i 'ilm ü marîfet itmeğın şerf-i mu'âzazemetle bekâm ve ba'dehû bi'l-istihkâk medrese-i hâric ile dâhîl-i müderrîsin-i kîrâm olup kâim-kâr olmuşlar idi. Kâi'-ı merâtib-i mu'tâde üzere iken bîn yüz elli yedi senesi hüdûdunda terk-i medrese-i müste'âr ve 'azm-i bu'k'a-i hâmise-i kârar itmîşlerdir. 'Asrında zîhî ü zekâ ile göhret-kârın şîr ü inşâyâ pür-iktîdar bir gâ'ir-i bîhterîn olmağla tahîr ve bu gend ebyat-ları tasîr olundu. Nazm Şarîgürz kurbûnde Boşnak Berber Musâfâ dîmmekle göhret-yâb ve dükkanî mecmâ'-ı ahbâb olan merd-i pakın fevline didiklîri târîh-i tâb-nâkîarıdır ki tahîr olundu. Târîh :

ZİHNİ

O kîm itmez keremden tesne-gân-ı mîhneti irvâ
Ne hâşîl cûş-i ikbâl ile olmuş lüce-i deryâ

RÂMİZ VE ÂDÂB-ı ZÜRÂFÂ:SI

şir ü inşâda malik-i rikâb-ı hûsn-i eda ve gûftâr-ı nazik - refâtârın kârın-ı şive-i mâ'nâ olan şu'arâ-yı 'aşrımızdan bir şâr-ı mâhir-i güzîn ve târîhleri mağbûr-ı sühân-şinâsân-ı sîhr-âferindir. Bu gûftâr nakd-i hîzân-i zîhn-i vakkâdî olan eş'âr-ı belâğat-şî'arlarından olmağla tahtır olund. Merhûm-ı mağfir-et-nişân Sultân Mahmûd Hânın irti-hâllerine ve Sultân 'Osman Hânın cûlusuna didiklери tarih-i bi-nazîrle-ridir ki tahtır olund.

'Azm-i me'vâ-yı na'im eyleyicek Mahmûd Hân
Hâmîd ola Hâkka cûlus eyledi Sultân 'Osman

RÂİF BIG

(35 a)

Erbâb-ı câh u ihtîşâmın refet-nisâbı ve hâvâceğân-ı bülend-'ân-vânın re'isü'l-küttâbı muhtâm-i merkez-i lûtf-i cemîl Mir Râif İsmâ'îl Efendidir ki 'aşr-ı Sultân Mahmûd Hânide müddet-i medide yehîğeri ağası olan ser-hây-ı guzâr-ı mücâhidîn ve şadâ-yı şalâbet-nişânları pur-tânın-ı sîphir-i berîn olmağla dâş-ı hîyâkâterine ilbâs-ı ferve-i vezâret ile ser-eftâz-ı emsâl ve eyâlet-i keşîreye sâye-endâz-ı mecd ü iclal olup ba'dehû Erzenî'r-rûm vâlisî iken 'azim-i hîvâ-yı rahmet-i müt'e'al olan vezir-i bi-nazîr-i aşafîyyü'l-inşâ Malatî İbrâhîm Paşanın mecl-i güzîn-i hây-ı hâletî ve mahdûm-ı bîhterîn-i mâ-bihî's-şerefi olup Dârü'l-hilâfet-i 'alîyye şâne'llahû min-küllilî'l-behîyyede vâsıl-ı şehr-istan-ı vücd ve imdâd-ı melek-i tab'-ı sedâdârın iktizâsı üzere tahşîl-i dest-mâye-i 'ilm ü kemâl ile zirve-i a'la-yı 'irtâna şu'ud itmeğîn mecmû'a-ı derk ü fetânetlerinde nüvîşte-i fehîm ü fîrâsetleri olan tarih-ı 'izzet-refîk vücd-ı kuttâb-ı divânîyyeye 'azimet ü vusûl ve menâşib-ı duhûlden bir manşib-ı 'alü'l-a'la ile nâ'îl-i me'mûl ve bîrkag manşib-ı celîle ile âmâl-i nigerânı cîlve-rîz-ı menâşsâ-i hûsûl olduktan eşîra şarâtân-ı hâbâyâ-yı mekâdîr ü umûr miyânında zer-i hâlisü'l-'ayâr zât-ı 'âlî-mikdârın tamğa-zede-i 'itibâr olmağın müddet-i vâfir ve zârd-hâne emâneti ile zârd-ı sikk-i istikâmet ile müsellem-i cumhûr olmaş-lar idi. Bîn yüz sekse iki senesi hîlâhinde vekâlet-i câh-ı bâlâ-yı rîyâset ile zîb-eftâ-yı divân-ı 'adâlet olup evân-ı tahtır-ı 'abd-i tahtırde ol man-sûb-ı refî'ada revnak-bâş-ı 'izz ü rif'atdırler. Mir-i mûmâ-ileyh feride-i asdâf ü kemâl olduktanından mâ-'ada Te'şîr mahlaşları mir'ât-ı nâsî-ye-i hâllerinde bürkâ-'güşa-yı cemâl ü kelâm ve kerem-encâmıların hâs-teğân-ı âmâle şîfa-sâz-ı re'fet ü 'inâyet bir vücd-ı mukerrem Râifü'l-

zine-i edeb ü 'îrtan olan zât-i bülend-şanları şîr ü inşâda be-ğâyet a'la ve miyâne-i hüner-verânda misrâ':

Suhân-guyân-ı 'aşr igrâ misellem Mir Râfidir

müfâdınca râst-gû-yı mehâcce-i sedâd olan tab'-ı refet-nihâdî tes-
lim-kerde-i vücut-h-ı şu'arâ-yı belâğat-ârâ ve 'aşâr-ı tab'-ı bülend - ref-
târları nesic-i gâkeri killik-i bedâiyi-i nigârîları olan güftârları resk-endâz-ı
cümle-i şu'arâ olup bîrün-ı hayîa-i beyân olan zât-ı fâ'ikü'l-akrânların-
dan bir şemme beyân ile tahîr ve zâde-i tab'-ı bâlâlarındandır bu eş'âr-
ları tasîr ile bu mecelle-i ceddîdîmiz tenvir kılındı.

(35 b)

RÂİK

Nâm-ı celîleleri 'Alîdir. Evz'îl-i hâlide Enderûn-ı Hümayûna
vülc ve hâne-i hâşşâdan nân-pâresîyle hürûc iden dest-mâye-i ma'tarî-
den hîşse-dâr ve evâsîr-i devr-i Mahmûd Hâlide 'azim-i dârü'l-karâr
olan bir şâr-ı şîrin-refîtar olmağla tahîr ü aşârlarından ruhşat-yâb
oldığımız Ağa nâm kimesnenin ıcrâsı olan geshmenin bâlasına
nûvîşte olan târîhleri tebevrukken tasîr olundu. Târîh

RÂTİB PAŞA

'Âsr-ı Sulţân Mahmûd Hâlide nâ'îl-i hâtem-i vezâret olan şâdr-ı
esbâk merhûm 'Osmân Pâşânın mahdûm-ı güzîn-i bi-hemâtalârı kârîn-i
şeref-i musâhheret-i şehr-yârî olan Râtîb Âhmed Pâşadır ki rûbde-i
a'la-yı vezâret hî'l-îrs kendüvîlere inîkâl iden bir vezîr-i bi-nazîr-i 'adî-
mü'l-emşâl olduklarındandır ma'-ada 'ulum-ı zâhîriyye vü bâ'imîyyeyi
Yenişehîr Fenâda sâbıkut-terceme Hâtem Efendiden telemmûz ve
ağz-vâye-i telezzûz ile rûbde-i a'la-yı 'îrtana kû'ud ve beyne'l-vüzera
'ilm ü kemâl ile meşhûr u m'âdud olmuşlar idi. Bîn yüz altmış altı
senesi hîlâhinde kapudân-ı derya olmağla telâium-ı bahr-ı ıkbâlî meve-
arâ târîh ve "efzâli'l-vüzera" — 1156 — târîh-i ra'nâsî inşâd u imlâ
olunmuş idi. Ba'dehu birkaç eyâlete saye-endâz-ı 'adâlet ve bîn yüz
yetmiş senesi huddûdunda Mora vâlisî iken rihlet ve sâl-i târîhleri bu
misrâ'-ı gârâ ile igrâret olunmuşdur.

Mansûbın kisver-i me'vâ ola Âhmed Pâşâ

Vezir-i muşârûn-ileyh 'ulum-ı 'arabîyye vü fârisîyyede bülend-ı ak-
rân ve şîr ü inşâda râtîb-ı rûbde-i belâğat u beyân bir şâr-ı pür-gû

nefisü's-şubbe ve cive-cü-kelâm edib ü vakûr ve âtiyyü't-terceme
Eğrikapuh Râsım Eftendiden me'zûn olmağla hüsn-i bâitü ahşen Hattî-
misâl meşhûr bir vezir-i dâna-dil ü ma'ârif-mevtûr olduklarından gayri
ser-rişte-i tezkiye-i nefse mâlik ve sâlitü'z-zîkr Hâtem Eftendiden münib
ü sâlik dervîş-nihâd bir zât-ı pak-i'tikâd idi. Âsârlarından müretteb
Divân-ı belâgat-ünvânı vardır. Bu gûftar zâde-i iab'-ı bülend-îktî-
darlarındandır. Nazm :

Geline sâhid-i 'ışk-ı ezel 'arz-ı teceللایا
Dil-i bi-mâ-sivâ gûyâ ki döndü Tür-ı Sınaya

İderdim hâika-i mevc-i sirişkım dâm-ı sayd amma
O şûhûn 'aksî düşmez neyleyem cüy-ı temennâyâ

Dagal-bâz-ı sipihritin kâbil-i şerh olmaz etvârı
O bir nakş-ı 'acibü't-tarhûdur kim gelmez imlâyâ

Görünce hâne-i âyinde dil-dârı zann idim
Peryi eylemişler sihri ile mahbûs minâyâ

İderdim mürğ-ı dille yâre ırsâl 'arz-ı hâl amma
Bu yerlerden kûş ugmaz neyleyem semt-i dil-ârâyâ

Nukûş buyla ursum kale-bâfân-ı sühân Râitb
Perend-i nev-nesic-i pak-i rengin târ-ı ma'nâyâ

RACİH BIG

Ol mîr-i ser-âmedîn nâm-ı emcedi Mehmeddir. Ümera-i kîrâm-
dan Çahîk Ahmed Pâsânın mahdûm-ı bi-hemtalârı olmağla Çahîk Ah-
med Pâsâ-zâde dîmmekle göhret-sî'âr dâniş ü ma'ârif ile beyne'l-ah-
bâb sâhib-i rüchân bir mîr-i bülend-îktidar idi. (36 a) Râhîki-zâdelar
den birinin kerîmesin tezevvüc itmekle Râhîki-zâde dâmâdı dîmmekle
kesb-i göhret ü şân itmîşler idi. Hürde-bin ü pâkîze-hayâl ve dâniş ü
'irtânlarına eşkal-i u'cûbeleri dâll ve gûftâr-ı nâzîk - refî'ârı keyf-i
ma'cûn-ı bers-i Râhîkiden ziyâde neş'e-dâr ve ol hânedânın âtes-pâre-
lerinden sâir ehl-i keyfe rüchânı zâhir bir sâ'ir-i şîrin-makâl idi. Mah-
mud Pâsâ evkâfı tevhlîyetile müddet-i medide evkât-güzâr ve evâhîr-i
hâlinde hâceğân-ı divân-ı hümayûnda memnûn u kâm-kâr olmuşlar
idi. Bin yüz yetmiş dört senesi hûlâlinde 'Arabacılar kâtibi iken, ser-
mest-i teşne-i mevt ve Elbî Eyyûb-ı Emsârî câmi'-i şerîfi civârında defn-i

tütbet olundılar, Mütcerem-i merhûm aşınâ-yı ma'ârif ü 'ulûm pâ-kize-dil bir şâir-i şîrin-şema'il idi. Bu güftâr zâde-i tab'î pur-iktidar-lardır.

RÂCİ

Atıyyü't-terceme Egrîkâpılı Râsım Efe'ndim'in ah-i rabî-i hu-ceste-îhsâlî ve şu'arâ-yı Fâtih'den Molla 'Aşkî merhûmum câmî-i imâmî Yûsuf Efe'ndim'in mahdûm-ı mükerreremleri olmağla câmî-i mez'kûrde zinde-dar-ı mihrâb-ı âmâlî olan Süleymân Efe'ndidir. Eş'ara pur-ik-tidar bir zât-ı bülend-iktidar idi. Bîñ yüz altmış sekiz senesi hüdûdunda vefât itmîşlerdir. Bu güftâr cümle-i âşârlarındandır. Nazm Elif isminde kendi kıza villâdetine bu târîf şâyân-ı tahîr ve kendi gibi vahîd-i kalîf bir mısra'ı bî-nazîrdır.

Elif bîñ yâğasun ismi yazıldı sair-ı 'âlemde 123

— 1162 —

RÂZİ EFE'NDİ

Ol vâkıf-ı râz-ı dâniş-i 'ilm ü 'irfânın ism-i cemîlleri 'Abdû'l-lâ-tîftir. Kârin-ı rahmet-i Rabbü'n-nâfi' Sulîmân Mehmed Hân-ı rabî' hazretlerinin 'aşr-ı 'adâlet - ihvâlâlarında dâvû's-sa'âdeti's-şerîfe âğası olan Yûsuf Âğânın yazıcılıkları hîdmetiyle pür - intibâh erbâb-ı ma'ârif-den 'Abdu'llâh Efe'ndi nâm merd-i dil-âğâhın mahdûm-ı güzîn-i mes'ûd olmağla mahmûmiyye-i İslâmbolda vâsıl-ı sâhâ-i şühûd ve tahşîl-i 'ilm ü kemâle beğl-i mechûd itmegîn balâ-yı a'lâ-yı 'irfânâ şu'ûd itdüklerinden sonra 'ulemânın bîrinden müâzemetle bekâm ve bîñ yüz senesi hüdûdunda medrese-i hâric ile bekâm ve refte refte tarik-ı dev-re-i tedrisi itmâm senesi Yenîşehîr Fenâr-ı celîlî'ü'l-ittibâr mevleviyyetiyle nâ'ilü'l-merâm olmağla mümtâz ve bîñ yüz otuz tokuz senesinde Eddirnetü'l-mahmûmiyye mevleviyyetiyle ser-eftâz ve ba'dehû yüz kırk iki senesi Medîne-i Münnevvere kâzâsı şerîfin ikrâz itmeleriyle nâ'il-i me'mûl ve bîñ yüz kırk altı senesi bî'l-tî'î hûkûmet-i şâdr-ı İslâmbol ile gencîne-i râz-ı âmâlî gûşâde-i hûsûl olmuştı. Sene-i mezbûrede ma'zûl olduklarından sonra 'azm-i gül-geşt-i cinân ve medîne-i Üsküdar'da asûde-i lahîd-i nihân olmuştardır. Mer-

hüm-i münâ-ileyh 'ilm ü fazl ile 'asr 'ulemâsı miyânunda nâm-dâr ve be-tahşis fıkıh-ı şerif ve fenn-i edebiyâtıda ziyâde maharet ile söh-ret-sî'at bir zât-ı bulend-ıktidar olmalarıyla zaman-ı tedrislerinde Mahmûd Paşa niyâbeti ve kismet-i 'askerîyye ve Hâremeyn tefîşîyle evkât-güzâr olurlar idi. Sîr ü inşâda mâhîr ve ebyât u târîhleri reşk - endâz-ı hünar - verân-ı pür-gü (36 b) - tabî'at bir şâir-i pâkîze-ta'bir ve evsâf-ı fezâ'il-itisâfları sâ'ir tezkîrelerde tahîr olunmagla teksîr-i sevâd olunmayup bu rütbe tasfîr ile iktifâ ve âsâr-ı fezâ'il-intisârlarından bu güftârları imlâ kılınıd. Nazm :

Hûda rîş-i setîdın eyledi gârub-ı fazlıyla

Der-i vâlâ-yı şâh-ı enbiyâ sulân-ı kevneyne

Ta'arruż eylemez nâr-ı cehennem müjde ey Râzî

Gubar-ı asitân-ı der-gehi gün girdi mâ-beyne ¹²⁴

RASİH

Nâm-ı nâmî ve ism-i sâmilîleri Mehmeddîr. Civâr-ı İslâmbol cevâ-nîbî makbûlde vâkı' âb ü hevâsı reşk-endâz-ı şehr-i diyâr ve Rûm-ili Hîşâr dîmmekle pür-ıştîhâr olan mahall-i dil-guşâdan 'arz-ı dîdar ve vâlidleri hîşâr-ı mezbûr ağası olup evâsır-ı devr-i Sulîân Ahmed

¹²⁴ Bu iki beyit A. E. nüshasında yoktur.

¹²⁵ Mâh-ı merkûmûn beşinci pazartesi günü kâ'im-makâm-ı âsaf - ih-tisâm devletü Mehmed Paşa hâzretleri tebrîk-i 'id ü gün Şeyhü'l-İslâm sellemehü's-selâm diyânü'tü Mirzâ-zâde es-Seyyid Mehmed Sa'îd Efendi hâzretlerinin sa'âdet-hânelerine teşrif ve anlar dâhî irtesi şâh günü serây-ı şâdr-ı 'âliye 'azimet ile talîf buyurup ve yevm-i mezbûrda şadreyn-ı muhâteremeyn ve ma'zûl efendiler hâzarâtı dâhî ziyâret ve gehârgenbîh günü ricâl ve mevâli-i 'izâm efendiler ve pençsenbîh günü müderrisîn-ı kîrâm ve ocağ ricâlî bî'l-cümle serây-ı şâdr-ı a'zamîye müsâre'at idüp levâzım-ı tevâfir ü ihîtirâmı ve irtesi cum'a günü her biri istîrâhat-ârâm itidüklerinden soñra mah-ı mezbûrın onuncı gîcesinin muntazasında kâ'im-makâm hâzretleri ve Şeyhü'l-İslâm efendi hâzretleri ve 'ulemâ-yı 'izâm ve erbâb-ı divân-ı telek-ihîtisâm hâzarâtı serây-ı şevket-ârâ-yı şehen - şâhiye 'azimet ü vusûl ve salât-ı şubûh edadan soñra rahâat - bahş-ı cihân pâdisâh-ı emn ü emân şevketü 'azametü Sulîân Muştâfâ Hân hâzretleri eyyede'llahü ilâ-âhîr'i'd-deverân dâhî tahîr-ı hümayûn-ı gelek - nümûn-ı şehen - şâhiye cihûs ve evvâ'-ı du'a vü şenâdan soñra 'âdet-i hâsene-i kâdime üzre zümre-i bendegân u da'iyân dâhî bûs-i dâmen-i evliyâ-yı nî'am-ı 'âlemiyân ile mestûr olup tahşîl-i negâf-ı tâmm ve merâsim-i tebrîk tamâmından soñra şevketü 'azametü kûdretü pâdisâh-ı cihân hâzretleri dâhî salât-ı 'îdi Ayasofyâda edâ ile serây-ı 'âli-lerinde negâf-ı bahş-ârâm oldılar. 'Azimet-i hümayûn be-Gül-hâne (S., yk.: 36 b der-kenâr).

Hân-i salâsde vefat itdükde nân-pâresiyile kâm-kâr olmağın miyâne-i emsâlide hisâr ağası Râsîh Ağâ dîmmele şöhr-et-şî'ar olmuşlar idi. Lazîme-i şehrîyyet olan dâniş ü marîfetden hisse-dâr sal-ûurde bir pîr-i sebûk-refî'ar ve şî'r ü inşâda Râsîh tab'-ı zâhir 'asrımızda bir şâ'r-i mâhîr idi. Evâhîr-i hâlide zümre-i h'vâceğân-ı bülend-şâna dâhil ve bîrkâg mansûb-ı celîleye nâ'il olmuşlar iken bîñ yüz seksen bir zî'l-hiccesinde irtihâl ve 'id-geh-i cinâna isti'câl itmişlerdir. Bu güftâr cümle-i aşârlarındandır. Mütcerem-i mezbûr fenn-i târîhde dâhil kesb-i resâhat-i tâmm itmekle bîñ yüz altmış beş senesi hüdûdunda hüs-n-i hitâm bulan Kügükkü Kâsîrîna didîkleri tarihleri pesend-i havâss ü'avâm olmağla teberrükken kesîde-i sîlk-i erkâm kılınır.

Esas-ı ma'delet Sulţân Mahmûd Hân meh-i tal'at
Hilâfet ü salîanat zâtı ile revnak-fezâ oldu

Bütün dünyâyı ma'mûr eyledi mi'mâr-ı ikbâl

Nice hayr-ı hüsâm her tarafda rû-nümâ oldu

Şafa-yı tab'-ı pâk-i şehr-yârı muktezâsınca

Müferrih gâk mahall-i yûmn-eserle pür-safa oldu

Ez-an cümle Kügükküya büyük ragbet zâhir olup

Bu def'a ol dâhil melhûz-ı 'ayn-ı itnâ oldu

'Aktûs-i sebze-i bahr ü berre eylemiş hem-hâl

Odur mevc-i leîâfet yemyesîl derya fezâ oldu

Hüsûsâ böyle bünyân-ı mu'allâ kâsr-ı bi-hemta

'Adîlin görmemiş dünyâ 'aceb sâhil-serâ oldu

Zihî tertîb-i zîbâ muntazam ârâm-geh-i ra'nâ

Ki nakş-ı dil-keşî bir gül-şen-i behcet-fezâ oldu

Gorelden dest-i nakkâş-ı hayâlê hâme-i fikret

Bu resm-i taze ancağ bir düşüp 'ibret-nümâ oldu

Hümâyûn-ide Mevlâ yûmn ile şâh-ı cinân-bâna

Mahallinde yapıldı bu eser hâkkâ kücâ oldu

Bu beytin müstakîllen misrâ'ayn-ı dil-pesendinden

İki târîh-i garra Râsîhâ feyz-i Hûda oldu

Gün ihyâsı olup Sulţân Mahmûd Hân-ı Cem-câhîn

Kügükkü bir büyük nûzhet-geh-i kân-ı safâ oldu

(37 a)

RÂSİM

Ol hâitâ-i meshûr u ser-âmedîn nâm-i emcedleri Mehmeddîr. Hîsn-i hâsîn-i râst-rehîn-i ebvâb-i şehîr-i İslâmboldan Egrîkapu dâ-ğîlünde Ebû'l-fetîh ve'l-meğâzî Sulîmân Mehmed Hân Gâzî 'âsırında olan şû'arâdan Mevlânâ 'Âşkınî câmî-i şerîfînde îmâm ve muktedâ-yî sühbâ-yî enâm olan Yûsuf Efendi nâm zât-ı bâlâ-makâmî ferzend-i mihîteri ve mahdûm-ı güzîn ma'arîf-güsterî olup ¹²⁶ 1099 senesi hû-dûdunda mahalle-i mezburde pâ-nihâde-i mekteb-i şühûd ve 'unfuvân-ı tahşîl-i 'ilm ü kemâle be-î nakdîne-i vücûd itmeğîn zîrve-i âlâ-yî 'irfânâ şû'ud itdüklerinden sonra 'âsırında Vedîküllehi Efendi dînmekle sâda-yî iştihâr-ı Hefî-külle-i asûmânî pür-tânî iden Mir-âhûr câmî-i îmâmî es-Seyyid 'Abdu'llah Efendi merhûmûndan rûsûm-ı hâitî telemmûz ve âhîz-vâye-i telezzûz itmeğîn ustâdları merhûmûnî hîdmet-i nîzâla-ryla memnûn ol vâdide dahî 'arz-ı kalâ-yî mahâret idüp vaz'-ı lafza-i resm-i ketebbehü'ye me'zûn olmalarıyla Egrîkapu Efendi dînmekle şöhret-kârîn ve emsâlinî ser-eftâzî olmağla serâ-yî 'âmirre hâcehîği ile kam-bîn ve brî-istihkâk re'isü'l-hâitâin olmuşlar idi. Bîn yüz altmış tokuz senesi hûdûdunda terk-i cihân ve 'azm-ı ta'lim-hâne-i cihân itmişlerdir. Kendülere mensûb olan Egrîkapu hâricinde defn-i kûbur ve sal-ı irtihâllerine Mûstakîm-zâde Efendînin hâme-i mûstakîmü'l-kâmesinden didükleri tarih-i ra'naları keşide-i silk-i sutûr kılındı. Ta-

Râsım ustâd gecdî ba'dehü cefte'l-kalem
— sene 1169 —

Merhûm-ı ma'âli-rûsûm hâit-ı nesh ü şülüşde 'âsırnî şeyhî olup sâ'ir hâitâilâri şâmî kendüye nisbetle mensûb u kem-nâm ve yüzden zi-yâde Muşâf-ı Şerîf ve bi-'aded Delâ'il tahvîr itmiş bir zât-ı ferîd ü yegâne-i eyyâm olduklarından ma'âdâ rûsûm-ı şîr ü inşâda dahî bir sâ'ir-ı mahîr-ı pâkîze-eda ve tab'-ı bâlaları gençîne-i kenîzîne-i cüy-ı ma'nâ bir hâce-i nakdîne-i yesâr-ı kemâl bir vücûd-ı hûceste-hûşâl ve kendülerden iki yüzden ziyâde kîmesne resm-i hâida vaz'-ı lafza-i ketebbehü'ye me'zûn olmak üzere şöhret-şî'ar-ı dervîş-nihâd ve pâk-ı'ti-kâd ve tarihât-ı Nakş-bendîyyede nisbet-dâr bir zât-ı bülend - iktidâr idi. Ağârlarından müretteb Divân-ı pür - 'ünvânı vardır. Bu güftâr ¹²⁶ Silsile-i nesebleri tarih-i Halvetiyye-i Sinâniyyeden Hâkîkî - zâde şeyh 'Os-

manî neshine muntahîdir. (S., yk. : 37 a der - kenâr).

cümle-i ağatlarındandır. Nazm Seyh Rüşenî'nin nat'ı şerî-i
meshhûrını istilâh-ı hâfla tahmîslerinden bir iki beyti serd ve teberri-
ken

RÂŞİH

Ol nihâl-i gecere-i siyâdetin ism-i sâmi-i ser-âmedleri Mehmed-

dir ve nakş-ı nigîn-i hâtemleri bi-hamdı'llah ki şûd Râşîh Mehmed

'asr-i Sulţân Mehmed-i râbî' kârın-i rahmet-i natî' mesgâyılığünden şân-ı

fezâ'il-misâmî göhret-dih-i cihân olan Seyh Mehmed Vâni hazretlerinin

ahfâd-ı emcâdlarından olup kıtâr-ı bülend-refîar eşraf-ı kuzât-ı Rûm -

ilinden Vâni-zâde 'Abdu'llah Efendi nâm zât-ı fazîlet-ittisâfîn mah-

dûm-ı güzîn-i hâlefî ve necî-i bihterîn-i mâ-bihî's-şeretî olmağla

Vâni-zâde dînmekle göhret-şîar bir mahdûm-ı celîlî'l-mikdârdırlar.

Darû'l-hilâfetî'l-'ahîyye İslâmبولu'l-mahmûmiyyede hâsıl-ı ders-hâne-i şû-

hûd ve vâsıl-ı rûbde-i vücut-ı 'akl-ı müstetâd oldukça imdad-ı meleke-i

tab'-ı reşehât-ı pür - sedâdları (37 b) iktizâsı üzere 'ulûm-ı natî'ayı fazîl-ı

bi-müddâni Mehmed Akkürmânî ve anın emsâlî 'ulemâdan tahşîl ile

bâlâ-yı a'lâ-yı 'irfâna su'ud itmeğin evvelîn-i pây-e-i ikrâm olan mülâ-

zemetle kârın-ı ihtirâm ve bin yüz elli dört senesi hilâlinde yek-ta-yı

gevhher-kân u imkân olan zât-ı 'adîmü'l-akrânları tebeîl ü kemâl ile

'ayân olmağın medrese-i hâric ile bekâm olmağla dâğıl-ı şâhn-ı müder-

risin-i kîrâm olup ser-etfâz-ı emsâl ve rehte rehte kât'-ı merâtib-ı meda-

âim olmalarıyla kâm-kâr ve menâsib-ı mahbûceden birine dide-düz-ı

intizârdırlar. Mütcerem-i mûmâ-ileyh feride-i aşdâf-ı 'ilm ü edeb ve

gerâg-ı resgâh-ı sühân düde-i haseb-i neseb hamîr-mâye-i fehîm ü ferâ-

gat mecmû'a-ı dâniş ü marîfet bir mahdûm-ı şâhîb-ı fazîlet oldukça fa'ikü'l-ak-

lârından mâ'ada mükîm-ı merkeze-i 'irfân ve şîr ü inşâda fa'ikü'l-ak-

rân bir zât-ı güzîn evc-i tezkiyeçilik hîdmet-i şerîfesiyle kâm-bîn ol-

meddir ki kemâlât-ı bi-nihâye ile şîr-ı göhret-i rûşd ü sedâd ü şâmî leb-

rîz-ı mesâmî-i cihân ve 'ilm ü fazîlet ü 'irfânı resk-endâz-ı ehille-i

RÂŞİD EFENDİ

teberriken tahîrî olundu.

muslar. Ağâr-ı tab'-ı bülend - iktidârlarından bu güftâr-ı dil-pezişleri

Ol zât-ı güzîn-i fazîlet-kârının nâm-ı nâmi ve ism-i sâmilîleri Meh-

meddir ki kemâlât-ı bi-nihâye ile şîr-ı göhret-i rûşd ü sedâd ü şâmî leb-

rîz-ı mesâmî-i cihân ve 'ilm ü fazîlet ü 'irfânı resk-endâz-ı ehille-i

Trak u İsfahan olan Hazret-i Rasid Efendidir. 'Ulema-yi devlet-i Sulţan Mustafa Han-ı şâiden olup ahvâl-i feza'il-me'âllerî Zeyl-i Seyh Emir Buhârîde rakam-zede-i şâhîfe-i suţur ve 1100 senesi hıla- linde mahrûse-i Brusadan ma'zûlen küşe-gir-i mansûb-ı kubbûr olan fazl-ı yek-ta Malâî Mustafa Efendi merhûmıñ necl-i güzîn-i şâhib-i resâdî ve mahdûm-ı bîhterîn-i melek-nihâdî olmağla 'icâletü'l-iktirâm mehbûdım-ı kiram şeref-i mülaazemetle tevķir ü ihtirâm olundukların- dan soñra turuğ-ı âfîtab-ı feîānet ü resâdîlarında nema-yâb ve dest- mâye-i mukâddemât-ı 'ilmiyyeyi h'âceğiyân-ı cezir-i fazl ü kemâlden tahşîl ü iktisâb itmeleleriyle bîn yüz on altı senesi hûdûdunda Şeyhü'l-is- lam Paşmakçı-zâde es-Seyyid 'Alî merhûmıñ der'a-i ulâlarında im- tihânlarına dâhil zât-ı fezâ'il-simâtları tahşîn-kerde-i vücut-ı efâzîl olmağın medrese-i hâric ile dâhil-i tarîk-ı hâyru'l-ferîk-ı müderrisîn-i kiram ve şâyân u seza-vâr oldukları in'âm ile kârîn-i ikrâm olaraķ devre-i tarîk-ı tedrîsî itmâm ve mûsra' :

Şehbâz-ı evc-i himmetim aldım şikârimı

mûsra'mın me'âlimi ziver-i tâķe-i âmal idüp bîn yüz otuz beş senesi zîl-ka'desinde medrese-i Süleymâniyyeden Haleb'ü's-şehbâ mevlaviy- yeyile dîde-i ümîdî rûşenâ olup makzûzyü'l-me'râm oluştırlar idi. Ba'de- hü evâhır-ı salānat-ı Sulţan Ahmed Hânide Şâh-ı 'Aceme başlıķlık ile bir zât-ı mûmtazü'l-emşâlîn ta'yîn ü irtisālî lazime-i mukâddime-i ahvâl-i Devlet-i 'alhiye olmağla mütercem-i mârû'l-beyân rûşd ü feîānet ve 'ilm ü mar'ifet ile kâşabü's-sabâķı'l-akrân olmağla ilğlık ile sefir ta'yîn olunup mûsra' :

Sefer göründi dil-i mübtela-yı seydaya

me'âli hüveydâ ve bilâd-ı erba'a ve Mekke-i Mükkerreme pâyeleri pâ-y- 'azîmetleri ile hem-pâ olduklarından soñra başlıķlık pâyesi rûtbe-i refî'a-i vezâret olup bir vezir-i âşâf-nazîre icale vü tefvîz olunur menâ- şıbdan olmağla beyt :

Serde bir özge arzû var idi

Hamdû İ'llah ki geldi başımuza

mûfâdınca dıg-ı liyakâtlerine ilbas-ı ferve-i (38a) girân-ķıymet-i ve- zâret ile nâ'il-ı rûtbe-i devlet ü hûrasânıye bedel mutâlla kâllâvî ber-ser 'azm-i sefâret idüp :

Kişinin kendüsüne himmeti a'la ister

mîsrâ'mîn me'âlî kârîn-i hâli olup kûs ü nekkâre-i şân-i ikbâlî tânîn -
endâz-i heft-asûmân ve şa'sâ'a-i tuğ u 'alemleri hıyre-zen-i geşm-i
sipih-i devrân olarağ,

Diğar-i Hinde değil Kândeğara dek gideriz

ma'nâsı ziver-i ser-nâme-i ikbâllerinde 'ayân ve şân-i pür-iunîurâğ-ı
vezâret ile İrânâ revân olmuşlar idi. Ba'de itmâmî'l-îdime 'avdet ve
nakl-i lazime-i sefâret idüp sa'âdet-hânelelerinde şeref-rîz-i sükûn ve
hîdimet-i me'mûriyyetleri kârîn-i icâbe olmağla bîn yüz kırk bir senesi
hîlâlinde hûkûmet-i celîle-i Dârü's-salîanâtî'l-'alîyye ile dil-sâd u mem-
nûn olmuşlar idi. Hattâ hûkûmetleri hâlinde mukaddeme mühr-dâr
u devât-dâr nâminde istûhdam eyledikleri hâvâşs-ı etbâ'î miyânında
pâşâ ta'bîrî zebân-zed olmağla ba'z-ı erbâb-ı muşâleğaya pâşâ efendi-
mize mi buluşacağsız deyü kelâmları şayi' olmuş idi. Bîn yüz kırk yedi
senesi rebî'ü'l-evvelinîn altıncı günü şadr-ı Anâtolî ile bülend-ıkadır
olduklarında vâlidimiz merhûm bu târiği takdîm-i hûzûr-ı fâ'îzu'-nnûr-
ları itmîşler idi.

Nâ'imâ bi'l-bedâhe söyledim târiğ-i teğrîfin

Seza Râşid Efendi şadr-ı zîba-yı Anâtolî

— sene 1147 —

müddet-i mu'tâdeyi itmâmdan âkdem füc'eten¹²⁷ kâdim-i cenbân-ı
cınâ bîn yüz kırk sekiz senesi hîlâlinde âsîb-i bâd-ı hâzân ile gül-berğ-i
cem'iyeti perşân ve "ircî' ilâ-rabbîki"¹²⁸ emr-i münîfine imtisâl
ile gül-geşt-i cınân itmîşlerdir. Geşm-i nâzîki Zîncîrîlîkünü kurbûnde
hâlen mahdûm-ı ekremleri es-Seyyid İbrâhîm Eddhem Efendî'nin rev-
nak-efrûz-ı îkâmet oldığı sa'âdet-hâneleleri civârında İdrîs Efendi mera-
kînde defn-i kurbûr ve seng-i mezârında bu târiğ-i bi-kuşûr mesitür-

Ola Râşid Efendî'nin mekânı evc-i 'illîyyîn

Müteveffa-yı mûmâ-ileyh esbâğâ'llâhü sicale rahmetihi 'aleyh hâz-
retleri gevhâr-i yek-tâ-yı kân-ı fazîlet ve lû'lû-yı aşdâf-i 'ilm ü marîfet
mukîm-i merkeż-i manzûme vü menşûre bedr-i fâ'îzu'l-âşâr-ı meşhûre

¹²⁷ Garâ'ibdendir ki biraderi 'Abdu'llah Şa'id Efendi dahî Anâtolî şadrında ve
füc'eten rihlet eyledi. (S., yk. : 38ª der-kenâr).

¹²⁸ Kûr'an-ı Kerîm, el-Fecr, LXXXIX, 28.

reh-nümâ-yi mahûce-i sedâd ve neyyir-i vekâkâd burc-i hidâyet ü resâd
 gâ'ir-i belâgat-ta bir leifâfet-cü ve müñsi-i muvaffak-ellâz ve berâ'at-gü
 bir zât-i güzîn-i fâ'ikü'l-emşâl ve âsâr-i tab'-ı bedâyi'-niğârları olan
 eş'ar-i mezâmin-si'ârları hayret-dih-i şu'arâ-yi celîlî'l-mikdâr ve inşâ-yi
 leifâfet-ârları hıyre-zen-i çeşm-i nergisi nâm-dâr olup evşâf-i ma'ârif-
 ittisâfları birün-i hayta-i takrir ü beyân hâlim ü selim ve beyne'l-kibâr
 müşfik ü kerim bir huçeste-hûsâl ü nazik-reftâr idiler. Âsâr-ı ma'ârif-
 dan Na'ima merhûmûn bîn yüz yetmiş beş senesi hûlâinde
 ke... am olan tarihlerini bîn yüz otuz bir senesi hûdûduna
 il buyurmalarıyla cildinde bir tarih-i bi-nazir
 u 'adimü'l-... an miyâne-i şîğâr u kîbârda ber-dest-i itibâr ve
 Divân-ı belâgat-...mları magbûb-i sübân-verân-ı bülend-iktîdâr-
 dir. Bu gazel-i ra'nâ âsâr-ı tab'-ı bi-hemtalârı olmağa tahvîr olundu.

Niyâz-ı germi 'âşık vuslata ikdâm igün şaklar

O âfet dahî nazî şiklet ü ibrâm igün şaklar

O şûhî şamma kim ser-keşliğinden iltifat itmez

Zamân-ı ruhşat-ı gül-büşeyi bayrâm igün şaklar

Gönül geçdi hevâdan kalmadı bir nesneye meyli

Mey-ı gül-güm dirseñ mevsim-i âlâm igün şaklar

(38b) Cedellikârâne hâmnûşî kadâr rengin cevâb olmas

Sükûti merd-i dâna hâsmını ilzâm igün şaklar

'Abes hûz eylemez ehl-i mekârim himmetin Râşid

'Akîk-ı şâf-ı gevher âb-ı rûym nâm igün şaklar

Negr : Mütcerem-i mûmâ-ileyh fenn-i tarihde dahî bi-nazir olmağ-
 la birkaç tarihleri tasvir olundu. Tarih-i fetih-i Tebriz :

Hele peyk-i besâret müjde birle didi tarihün

Hücum-ı cünd-i Sulîân Ahmed aldı hışn-ı Tebrizi

— sene 1137 —

Tarih-i berâ-yi teccid-i Eski Otalar :

Didim resmin görüp Râşid sitâyis birle tarihün

Yeni yapıldı emr-i şehle eski otalar hâkka

— sene 1127 —

Tarih-i Kâsr-i bi-küşür :

Rasîdâ bu cây-i valânî didim tarihîni

Sâd ola kâsr-i neşât-âbâd Sulân Ahmede

Tarih-i berâ-yi cülûs-i Sulân Mahmûd Hân :

Bu ekvân Hân Mahmûdun cülûsıyla emân buld

— sene 1143 —

RÂCIB PÂŞA

Ol vezîr-i bi-nazîr-i mahmûdet-semînî nâm-i emced ü ism-i ser -
ameddlerî Mehmeddir. Şadr-i müşârîh-ileyh mîsrâ :

Ferzend-i Sitanbulem ferzend-i Sitanbul

mîsrâ'mî ziver-i ser-nâme-i ittîhâr iden şehrîlerden olup vâhid-i mâ-

ciddlerî Şevkî Mehmed Efendi-Defter-hâne-i Âmirî kitabbetinden bir

kâtib-i ma'arîf-me'âl ve hâkâyık u dekkâyık-ı funûn-ı ilm bi'l-irşâd ken-

düleri intikâl iden bir zât-ı sâhib-i dâniş ü kemâl olmağla/evâ'il-i hâ-

linde biraz eyyâm müdâveemet ve keşb-i mahâret üzere iştiğâl itmîşler

idi. Ba'dehû muktezâ-yı bülend-iabî'atlar, iktizâsı üzere ilm ü kemâl

meyl ü rağbet ve hâcetiyan-ı bender-i şehîr-i kemâlâtadan tahşîl-i

dest-mâye-i dâniş ü ma'rîfet itmeğin/mümîtâz ve miyâne-i emsâlinde

vücûb-ı ma'arîf ü kemâl ile ser-efrâz olmağın,

Buluur devlet ü câh elde hünur var olsun

mîsrâ'ı evrâd-ı dehân-ı ma'arîf-nihâm olmağla/üç def'a şadr-i vezâ-
retiden ma'zûlen/âzîm-i ilvâ-yı 'ulbâ olan şeyhü'l-vüzerâ merhûm
Hâkimbâsî-zâde 'Âli Paşa hâzretleri evân-ı Sulân Ahmed Hân-ı şa-
hsîde rütbe-i ref'â-i vezâret ile kâim-revâ oldukda menbit-i âşâr-ı me'ârib
ü merâtib ve menşe-i mekâsîd u meâilb olan da'îre-i 'alîyyelerine
intisâb ve merhem-i cerihâ-i âmal olan lûtf u ihâsanların iktisâb idüp
manzûr-ı nazâr-ı mercûbî olmağla/hidmet-i mektûbî ile ma'itbî hâşî
olup/Acem seferlerine ma'iyet ile biraz eyyâm ol hâvâlide sefâret ile
geşt ü gûzâr ve zât-ı 'âli-mikdârları rağbet ü ikrâma sezâ-vâr olmağla
1140 senesi Revân defter-darhîği ile şâdan ve ba'dehû bilâd-i meftûhâ-i
Acemîn timâr u ze'âmetleri ve süvârî mukâbilesi payesiyile
defter-dâr olup kâim-kâr olmuş idi. 1145 senesinde Âsîtâne-i seniy-
yeye vusûl ve mâliyye tezkireciliği mansûbiyla zümre-i hâcagâna

duhul ve 1148 senesinde Erzurum ser'askerliği ile defter-dar ve vâli-i Bağdad olan vezir-i âsaf-nazır Ahmed Paşa merhum ile germ - ulfet-i muvâneset ile müddet-i medide ikamet üzere iken vezir-i müsa- rûz-nâme payesine nâ'il olup Asitane-i 'aliyyeye teşriflerinde tahâk- kûk-ı pâyeye ile dil-şad ve ba'dehü küçük evkâf ve ba'z-ı menâsib-ı divâniyye ile ber-murad olmuş idi. Bin yüz kırk üç senesi ve elli senesi hüdudunda muhâsib-i cizye olmalarıyla kat'-ı merâtib idüp Yegen Mehmed Paşa ve 'Ivaz Mehmed Paşa sadaretlerinde mektubi olmalarıyla bülend-i emsal ve bin yüz elli dört senesi hülâhinde bi'l-fî'l re'isü'l-küttâb olup ol câh-ı şeref-misâb zât-ı refi'u'l-müsteâblarıyla kesb-i şeref-i bi-hisâb itmiş idi. Bin yüz elli yedi senesinde cebhe-i envarında lem'a-i devlet tâb-dar ve hezar bâr şâyesinde vü seza-vâr oldukları rütbe-i bala-yı vezâret ile beyne'l-enâm (39 a) kat'ın-ı ilkrâm u ittibâr ve tevhiyet-i Mısır-ı Kâhire ile ol 'aziz-i mısır-ı belâğat nâ'il-i şeref-i 'izzet olup kâim-kâr olmuşlar idi. Ba'dehü şüret-nüma-yı mürât-ı hâbir-ı mu'allaları olan beyt :

Kelâl geldi tasarruflardan ümm-i dünyâyı

Yeter bu Kâhirenin kahr-ı azm-i Rûm idelim

müfâdınca istifa vü istifâlatına binaen Cidde eyâletine saye-endâz-ı 'adâlet ve bir müddet dahî Rehâ vâlisî olmağa rehâ-yâb-ı livâ-yı 'izzet olup bir eyyâm dahî Aydın muhâsıllığı ile tahşil-i ifâ-yı tamm ve birkaç eyâlete dahî nâsb-ı livâ-yı ârâm itdüklerinden sohra bin yüz altmış sekiz senesi hüdudunda Halebû's-şehba eyâleti ile dide-i Sâm in'am olumağa nâ'ilü'l-merâm olmuşlar iken sene-i mezburde cumâde'l-âhıvesinde evâbir-i salânat-ı Sulân 'Osman Hân-ı şâlisde merhum Musâfâ Paşanın def'a-i sâniyeleri yerine şadr-ı bülend-ı kadr-i vezârete da'vet ve hasbe'l-icâbe şedd-i nihâl-i 'azimet idüp ba'de'l-vusûl mühr-i hümayûn ile nâ'il-i mesned-i me'mûl oldukça şu'ara-yı 'asrımızdan Hâyâli Hâmid Efendi bu tarih-i tamm ile bûs-i dâmen-i mekârim-gümülleri olmuşdur. Tarih :

Mujdeleler dehre vezir oldu Mehmed Paşa

Bin yüz yetmiş bir senesi şafere'l-hayrında evrenge-i a'zam-ı selâtin tahîr-i 'âli-bâht-ı 'Osmani cülûs-ı Sulân Musâfâ Hânî ile teccid-i şeref ü ünvan itdükde makâm-ı devlet-irrisâmlarında dûs-i liyakâterine

İbâs-ı ferve-i cihân-ı kymet ile ibkâ ve mühr-i ikbâllerî nükûs-ı veka-
let-gir ile pür-zib ü mu'allâ olduksa kelâmü'l-mülûk mülûkü'l-kelem-
latından olmak üzere bu târîh-i ra'nâ şudûrî meşhûr-ı 'âlemiyân olmuştı.

Târîh :

Vezîrim Râgîb oldu müjdeleler erbâb-ı 'irfâna

Tâmm târîh-i cevherin ki şâyân-ı tahîr-i evc-i berîndir. Bunlar elîâf-ı
hümâyûna reşk-endâz-ı Felâhından mâ'ada hâher-i 'iffet-nişânları
Şâhîha Sulîhân hâzretlerin 'a'cd-i tenkîh ile tevîr-i tevķîr-i şehen-gâh-ı
'adâlet-ayîne karin olmağla şâh-beyt-i kâsîde-ikbâllerî müstezâd ve
mecmû'a-ı ma'ârif ü kemâl zât-ı 'adîmü'l-emgâllerî şîrâze-i âmâl ile
intizâm bulmağın ber-murâd olmalarıyla eslâf u akhrâmandan münâzâ
ü bâla ve ke-mâ fi'l-evvel zinet-efzâ-yı sadâret-i 'uzmâ olup,

Yine döndi felek murâd üzere

mîsrâ'ı evrâd-ı ma'ârif-i belâgat-ara olmuştı. Bu hâl-i ikbâl ü iclâl
ile güvârend-e-ı ıyyâm u leyâl iken mîsrâ :

Kâlmadı mülk-i cihân âsaf-ı devrâna dahî

me'âlî encâm-ı hâhinde nümâyân "irci' ilâ-rabbiki"¹²⁹ fermân-ı
cihân-mutâ'ına ser-nihâde-i emgâl ve bîn yüz yetmiş altı senesi ramâ-
zânü'l-mübâreğîni yigirmi üçüncü günü 'id-geh-i cinâna isticâl ve
irtihâl itmeğîn sene-i mezbûrede karin-i hûsn-ı hitâm olan kütüb-ğâneleri
sâhasında reh-güzâra nâzır türbe-i müvîfelelerinde misâl-i genç-i mestûr
defn-i kubûr olunup âmed şud ahbâbda mutarâssîd-ı selâm u du'a-
encâmıdır. Rûz-ı irtihâllerine olan târîhlerden Müstakîm-zâde Efen-
dîni mu'amma-gün târîh-i bi-nazîrleri tahîr olundu. Târîh :

Gidup âgâh Râgîb namı kaldı ehl-i 'irfâna

Bu fakîr-i cāmî'ü'l-hurûfûn bi-nakd târîhidir ki teberrûken tasîr
olundu. Târîh :

Burağup mühr-i sadr Râgîb oldu dar-ı ukbâya

Şadr-ı müşârrûn-ileyh esbâğâ'llahü sıcâle rahmetihi 'aleyh hâzret-
leri netâyicü'l-funûn-ı 'ilm ü 'irfân ve cāmî'ü'l-edeb-i fazl u ikbân
mecmû'a-ı dāniş ü kemâl gençine-i kenzine-i ma'ârif-i 'alü'l-'âl ser-
efzâz-ı vücut-ı sühan-verân-ı belâgat-ara şadr-ı şudûr sadâret-i

ma'na vezir-i aşaf-nazir-i mahmûdet-keşir olduklarından ma'ada
elkar-i ebkar-i ma'ânî-sikarları hâric-i havsala-i (39 b) beyân ve şîr
ü inşâda tab'-i belâğat-be'ânları birün-i hayâ-i takîr-i 'ayân sahî
vü kerîm vakûr u cesîm le'âyife mâ'il ve erbâb-i ma'arife be'zî-i 'atâya
şîfte-dil râğûb-i cûd ü ihşân talib-i me'tâlib-i 'ilm ü 'irfân bir vezir-i
cehlîlîl-'ünvân olup beş buğuk seneye kıyîl eyyâm-i 'adâlet-encâmı
râhat ü safâ-bahş-i cümle-i enâm ve sîm-i şerîfleri hüdud-i şemâline
mütenebîz müsellem-i 'âlem bir şadr-i nîk-nâm idi. Âşâr-i fazîlet-inti-
şârlarından Sefîne-i Râğûb nâm bir eger-i cehlîlîl-mîkdarları sade-
dür-i deryâ-yî 'ulûm ve Dîvân-i belâğat-'ünvânları mahsûd-i sübân-
verân-i 'umûmdur. Âşâr-i hayrîyyelerinden mârûz-zîkir kütüb-hâ-
neleri ve der-gâhı fevkinde bir mekteb ve sahâ-i vesî'ü'l-mesâhasında
bir gümme-sâr-i hayât-i âşâr ve mahall-i medfenei hâricinde yekî birine
muttasıl iki gümme-i nev-peyda ki miyânelerinde merhûm-i müsâvün-
ileyh hayâtında 'îşâ-i müstehtâkıni irvâ buyurdıkları gıbi tesne-
dillanı iskâya vaz'-i pâ-yi üstüvâr itmîşlerdir. Kütüb-hâne-i dîr-da-
nesinde olan târîhlerdir ki teberruken tahvîr olundu. Târîh-i Kitâbî
Zîlmi Eftendi Âşâr-i tab'-i dil-pe'zîrlerinden bir iki gâzel-i
bi-nazîrleri tahvîr ile bu mecelle-i cedîdemiz tezyîn ü tenvir kılınmış.

Gazel 130

Kudum-i şevk ile tevbiğ-i baht-i şüm idelim
Ayâğ-ı mül ile kest-i ser-i gümüm idelim

Nizâm-ı hey'et-i rezmi tamâm-ı bezme virüp
Şaf-ı sipâh-ı gama şidkile hücum idelim

Kelal geldi tasarruftan ümm-i dünyâyâ
Yeter şü Kâhirenin kahr-ı azm-i Rûm idelim

Fürûğ-ı âteş-i tereddüd 'ilâc-ı saht-dilan
O mah-pâreyi bezm-i tarabda mum idelim

Sezâ-yi levn ü cezâ nefsimiz iken Râğûb
Nedir günâhı sipihriñ ki biz sûtüm idelim

Ve le-hu 131

Fermânın o seh memleket-i dilde yürütdi
 Bi-gane heves her ne ki buldıysa göründi
 Kaynatdı o kalyoneu бүti bahr-i hevâyı
 Çok keşf-i dil lenger-i temkini sürütdi
 Dil-teşnelere kalmadı yek katre-i feyzin
 Ser-geşme-i ihsânıñı ağıyar kuruıdı
 'Aşık da varup küyuna işler mi kayırdı
 It gibi rakıbi biraz arımdan ürütdi
 Teng oldı zemîn şikleti def' itse münâsib
 Rağıb kalemin minderi endişe güvütdi

RÂĞİB-I DİĞER

Nâm-i celîleri 'Alîdir. Mahruse-i Brusadan bedîdar ve Brusavî
 Rağıb Efendi dimmikle şöhret-şî'ar zât-ı bâlâları gibi şî'r ü inşâları
 merğüb-i cümle-i sühan-verân ve evşâf-ı fezâ'îl-itihâfları Tezkire-i
 Sâlim Efendi vü Şafâyide keşide-i silk-i suîur olmağla bu rûbde edâ
 ile taivîl-i kelâmdan maqşur olundu. Bîa yüz otuz altı senesi hilâhinde
 Rusuk kazası muftısı ilken vefat itmışlerdir. Bu gûftâr cümle-i âşar-
 larındandır.

(40 a)

RAKİM PÂŞA

Nâm-i nâmî vü ism-i sâmileri Mehmeddir. Bu elvân-ı nüh-kub-
 be-i iaciverd-atlas felek-i devranda Bozefendi dimmikle kesh-i şöhret
 ü şân idüp zümre-i hâceğân-ı bulend-eyvândan bi'l-münâsebe Râsîd
 Efendi Tarîhinde rakam-zede-i hâme-i beyân olan İbrâhim Efendi-
 nîn 132 necl-i guzîn ü ferzend-i bihterini olup vâlid-i mâcidleri irtihâl
 itdükte,

Medâr-ı devlet-i dâreyn-i 'ilmdir

mufâdıyle 'amel itmeğın taşıl-ı 'ilm ü ma'rifete iştiğâl ile nâ'îl-i rûbde-i
 kemâl olmağın miyâne-i akıranda dânis ü ma'arîfle müselleim ve hâti-ı

131 Bu gazel de yalmızca ü. nûshasında mevcuttur.

132 Pederi 1149'da İsağda defter-dâr ilken vefat eylediği eyyânda bunlar
 hâceğândan idi. (S., yk. : 40 a der-kenâr).

rağamları tahsin-kerde-i erbâb-ı rakaam olmağla evâ'il-i sadâret-i İbrahim Paşa-yı Şehidde gavuşbaşlıktan rütbe-i cellile-i vezârete ir-tikâ ve Cidde vâilliginden tekâ'üden 'azim-i livâ-yı 'ukbâ olan Koca Ebu Bekr Paşanın da'iresine intisâb ile nâ'il-i âmâl ve gavuşbaşlığında kise-darlığı hüdmetiyle gencine-i ümîdi mal-a-mâl olmuşdi. Ba'dehû zümre-i hâceğân-ı divân-ı 'adâlet-erkâna dâhil ve kat'-ı merâtib ü merâhil ile menâsibin güzîdelerinde tekerür iderek birkaç def'a rûz-nâmge-i evvel ve basmuhâsebe ve defter emâneti gibi manâsiblara nâ'il olmağla şahîfe-i nigerañı rağam-keşide olmuşdi.¹³³ Bim yüz yet-mis tokuz hâlâinde bi'l-fi'î şikk-i evvel defter-darlığı ile kâim-kâr ve ba'dehû câh-ı refi'-i tevki'i bülend-iktidar olup bir yüz sekse bir sene-i hüdudunda rütbe-i refi'-a-i vezâret ile nâ'il-i câh u celâl ve Mîsr-ı Kâ-hire manâsibıyla kesh-i şeref ü ikbâl itmişler idi. Mîsr-ı Kâhîre ümera-larından Maqtûl Bigin dest-i teğallübünden istikâ olundukda bir vâ'il-i cesurun ta'yini iktizâ itmeğin serây-ı sadr-ı a'zamîde bast-ı makâle meşveret olundukda mütercem-i münâ-ileyh mukaddemâ ba'z-ı hüdmet zımında âmed südennde ahvâl-i Mîsra kesh-i itipilâ' itmekle şü gûne hâ-reket ve bu gûne bezi-i maşdederet olunsa şâyed eshel vechile indifâ' kabîl olurdu deyi ağâze-i kelâm itdükde pîrane ser-ellâz-ı gayret-amîzi sadr-ı a'zam-ı miset-makâm hâzretlerine mücib-i ta'acüb olmağla hânde-kû nân Rağım Efendi eğer Mîsr-ı Kâhîre rütbe-i bâla-yı vezâret ile cennâ-bîma tefvîz ü ihale olunsa re'y-i rezin-i isâbet-karîniniz ile nizâm bul-ması istihâm olundu deyi buyurduklarında tekrâr te'yid-i kelâm ile tasdiğ-i istifsâr-ı sadr-ı bülend-iktidar ve ber-vech-i meşrûh taleblerin asikar itdükde Rağım Efendi mülahâza ile buyurunuz deyi redd-i cevâb itdüklerinde lüce-i telâtum-ı taleblerin işrâb itmekle dar-ı şeref-medâr İslamبولن ten-perverlerinden müddet-i medide eli altnış seneden berü mevsim-i şitâ vü bahârın zevkını vüs'at-i yesâr ile kesh ile fuşul-i imârmı iktisâb itmiş sal-ğurde bir pîr-i nâ-tüvân ü keşide-i dâmen olup istirâhât zamânında civânâne cûnûş ve hâreketleri bâ'is-i istiğrâb-ı erbâb-ı gayret olmuşdi. Bir müddet zabı u tasarrufdan sötra mazul ve İskenderiyye nâm mahalle vusûlünde bir yüz sekse üç sene-i hâlâinde terk-i manâsib-ı cihân ve 'azm-i mîsr-ı cinân itmişlerdir. Merhûm-ı münâ-ileyh aşâb-ı gayret ü himmetden şâhib-i dâniş ü marifet bir vezir-i nik-hâşet (40 b) idi. Tab'-ı bâlaları şîr ü inşâda a'la ve gûftâr-ı nazik-refîâr-ı selâset-ağârları merkûm-ı mecmû'a-i

¹³³ Kâşşâbbaşı ve İran ordn defter-dan dâhi oldı. (S., yk. : 40 a der-kenâr).

su'arâ-yı belâğat-ârâ bir şâir-i şîrîn-edâ olmağla tahvîr ve zâde-i tab'-ı nâdire-gülârından bu gâzel-i bi-bedelleri tasvîr olundu. Nazm :

Ehl-i nazâra hayret-i didâr virilmiş
Âyîneleere dîde-i bîdâr verilmiş

Gam 'aşkâ nem dîdeye sebnem gülle düşmüş
Bulbüllere de nâle ile zâr virilmiş

RAMİZ

Nâm-ı ser-âmedleri Mehmeddir. Fârî-i cüy-bâr ve kesret-i en-hâr ile âb-ı rüy-ı bîlâd-ı Rûm-îli olan medîne-i Kâraferye nâm şehri-şeref-medârdan bedîdar ve Şarîca-zâde dînmekle ol şehri-meshûrda şöhret-sî'âr olmuştur. Ma'rîfeden hisse-dar mütemevvil şâhib-i dâ'îre-i rûşen-dil şerîf-ü'n-neseb bir zât-ı şîrîn-şemâ'î olup ol kâzâ-yı şeref-fezâda i'tibâr-ı dâhil ile bir medrese-i a'lâyâ nâ'îl olduklarından mâ'-ada meşâyih-i İslâmîn fazîlet-mendi Alaşehri 'Abdu'llâh Efendi hâzretleri mahrûse-i Edîrne medreselerinden birine nakl ü tahvîl ile tevķîr ü tebcîl olunmağla bekâm ve hareket-i hâric medresesiyle nâ'îl-ü'l-merâm iken bîn yüz yetmiş üç senesi hilâlinde hacc-ı şerîfden 'avdetlerinde 'âzîm-i merhale-i bekâ 'âlem-i nihân ve gül-geşt-i cinân itmîşlerdir. Merhûm-ı ma'ârif-rûsûm şîr ü inşâyâ pür-iktîdâr bir şâir-i pâkize-refîtar idi. Kâraferye su'arâsı ve zûrafâsı miyânında rûbe-i zâtından bâlâ-ter keşb-i şöhret idüp her kelâmı su'arâ ve el'ân egnâ-i mükâlemeye-i ma'rîfede bir Kâraferyeli bulunduğda bizim Râmîz Râmîz Efendi dahî göyle idi ve su güne mazmûnı var idi deyi nakl-i meclis-i şöhbet olurlar idi. Bu güftâr ol şâir-i meshûr-ı şâir-ı tab'-ı pür-iktîdârlarıdır. Nazm

RAMİZ-I DİĞER

Ol rahş-süvâr-ı fezâ-yı ma'rîfetin nâm-ı balâları Muştâfâdur. Eyyâm-ı salânât-ı Sultân Mahmûd Hânide müddet-i medîde yehîgeri ağa-sı olan ser-şây-ı guzât-ı mücâhidîn ve Altunî Muştâfâ ¹³⁴ dînmekle sîlke-i hâsene-i i'tibârları şöhret-kârın olan zât-ı güzînîn mahdûm-ı remz-âşînâ-yı bîhterîni olmağla Altunî-zâde dînmekle şöhret-sî'âr-ı ¹³⁴ Altunî degîldir. Altunî cema'at efendiliği ile ibtidâ gerâğ olmağla lakab olmuştur. 13 Efendi, 43 Efendi, 28 Çelebi gibi. (S., yk. : 40 b der-kenâr).

zu'amadan ve zümre-i silah-şoran-ı hazret-i şehen-sâh-ı 'adâlet-âradan dâniş ü 'irfân ile mümtâz-ı emsâl bir mir-i muhterem-i celîlî'l-mîlkîdar olup su'ara-yı 'asrîñ merd-i meydânı ve semend-i tab'-ı balâları istsâbl-ı hâşş-ı 'irfânın kübeylâmı gâ'ir-i pür-gü vü pâkîze-âşâyî bir zât-ı hû-çeste-âşâyî olmağla tahîr ü âşâr-ı tab'-ı pür-iktidârlarından pâdişâhımız şehen-sâh-ı cihân eyyedehü'llâhü illâ-âhîrî'd-deverân hazretlerinin şeref-i cülûs-ı meymenet-me'nûslarına olan târîh-i ra'nâları ile bir âzâle-i bi-bedelîleri teberrükten tasîr olundu. Târîh

(41 a) REFFT

Ol mir-i muhterem ü ser-âmedin nâm-ı emced ve ism-i ser-âmed-leri Mehmeddir. Evâhîr-i saltanat-ı Sulân Muşafa şânide zînet-eîzâ-yı şadaret ve bîñ yüz yigirmi iki semesinde mahîrüse-i Rodosda ikâmet üzere iken 'âzîm-i livâ-yı cennet iden vezîr-i bi-nazîr sulân-ı memâlik-i ma'nâ merhûm u mağfûr Râmî Mehmed Paşanın mahdûm-ı güzîn-i melek-nihâdî ve revnâk-dih-i mesned-i rûşd ü sedâdî olmağla ma'ârif ü kemâl bî'l-irs kendülere intikâl iden refet-iabî'at bir mir-i sâhîb-i zekâvet-i hûçeste-âşâyî idi. Târîk-ı sa'âdet-refîk-ı hû'âçegâna dâhîl ve kâ'î-ı merâtîb ü merâhîl iderek menâşîb-ı gâr-erkânın ekşerine nâ'îl olmağla kârin-i âmâl ve bu hâl üzere güzârende-i eyyâm u leyâl iken bîñ yüz elli sekiz senesi hîlâlinde şurre emîni olup eşnâ-yı târîk-ı 'avdetde refet-âbâd-ı hâyâtı tavâf ve ol mahalde 'avâf eyledi. Müt'er-cem-i pâkîze-gü dâniş ü ma'ârif memlû gâ'ir-i mahîr-i gûşâde - tabî'at ve hûşûşâ tevârîh-âşînâ bir zât-ı nîkû-hâşlet idi. Âşâr-ı tab'-ı pür-ik-tidârlarından bu günd ebyâtı tahîr ve emîştelevî Salim Efendi Tezkîresin-de teşkîr olunmağla bu rûtbe tasîr ile takşîr olundu.

Kapıldın ol gül-i buyâya zâr olmak mı istersin
Ceta-yı hârtbeden zahm-âvâr olmak mı istersin
Türükken cîve-gâh-ı gül-şen-ı kûyında ey zahîd
Şarldın ol nihâl-i nâza bâr olmak mı istersin
Bu güne süz-ı dil ızhârına Refet 'aceb bilsen
Reh-i 'ışkımda yarın nâle-kâr olmak mı istersin

REFET-İ DİĞER

Ol mahdûm-ı şûrin-teke'llüm ü sühân-âmîzin ism-i sâmilîri Meh-med 'Azîzdir. Harfû'l-vâvda evşâf-ı ma'ârif-itîtişâfları keşîde-i sîlk-i

suîr olan Mazrûb-zâde Vasîk Mehmed Emin Efendi mağfurûn mah-
dûm-i kihleri ve sâbıkut-terceme Erşed Eflendinin büyük biraderi
olup bîn yüz otuz altı senesi hilâlide vâsıl-i şehr-istân-i vüüd ve
vâlid-i mâcidlerinin zir-i terbiyeleriyile tahşîl-i dest-mâye-i 'ilm ü ma'rife-
te bezl-i meclûd ile zirve-i a'lâ-yı 'irfâna şu'ud itmegin 'icâletü'l-ikrâm
mehâdim-i kırâm olan şeref-i mülâzemetle hâl-i şîğarlarında tevķir ü
ihvâm olunduklarından sonra bîn yüz altmış bir senesi hüdudunda
meşâyîh-i İslâmîn mekâdir-mendi merhûm u mağfur Mehmed Es'ad
Efendi hâzretlerine pakize kâsâyid ve tarihler 'arz idüp karîn-i kabûl
ve hezar bâr gâyes-te vü seza-vâr oldukları medrese-i hâric ile nâ'il-i
me'mûl olmalarıyla murâdları refte refte kâ'î merâtib-i medâris ile
şâh-n-i semândan birine pâ-nihâde-i vüşûl ile bîn yüz yetmiş toköz senesi
hilâlide ta'ne-i tâ'undan vefât ve 'azm-i medrese-i hâmise-i cennât-i
'âliyat (41b) itmışlerdir. Ebvâb-ı hûsn-ı İslâmboldan Ayvânserây
kapısı hâricinde Eyyûb reh-güzârında defn-i kubûr ve sal-i irihâl-
lerine hâme-i fakîrden bu tarih şudur itmışdır. Tarih :

Gitdi Refet hây meded

— sene 1179 —

Mağdûm-i merhûm zîver-i danîş ü 'irfân-i mâ'lûm be-tahşîş şîr ü
inşâda kesb-i mahâret ile miyâne-i emsâlide 'arz-i kudret-i tabî'at itmış
pakize-hâyâl ve fenn-i tarihde izzâr-i kemâl iden nîlk-hû vü pür-gû
ve mahlas-ı Refetleri nâsiye-i hâlînde nümayân esir-i ahbâb ve evâ'il-i
hâlînde cendân site-m-i rûzgâra giriftâr olmağla refet-nisâb bir mahdûm-i
hüceste-hîsâl idi. İl-vefât müddet-i medîde Balat mahkemesi nâ'ibi
olmağla her rûz erbâb-ı mesâlihden ziyâde cem'iyyet-i ahbâb ile şöh-
bet-i ma'ârif-i bi-hîsâb olunup lezzet-bahş-ı dimâğ-ı yârân-ı sâda-
kat-me'âb olurlar idi. Ağâr-ı tab'-ı pür-iktidârlarından Divân-ı belâ-
gat-ünvânları vardır. Bu gazel-i ra'nâ zâde-i tab'-ı zibâlarıdır ki tah-

Gazel¹³⁵

Bezm-i meyde gönül garâb ister
Bâde-i şâida kebab ister

¹³⁵ Bu gazel yalnızca ü. nüshasında mevcuttur.

Bade-i şaf ile kebâb olcağ

Nagme-i geng ü rebâb ister

Bade ile kebâb u geng ü rebâb

Şöbhet-i câm-i Cem-cenâb ister

Şöbhet ü bade vü kebâb ile geng

Sâki-i meclis-i hârâb ister

Şeyb irişse bu didigin olmaz
Re'feta mevsim-i şebâb ister

REBİB

Nâm-i balâları Muştâfâdur. Mesâyîhün meshûr-ı zî-şâmı Şeyh Mehmed Vani hazretlerinin ahfâdından olmağa mahûs-ı mezbûr ih-tiyâr ve amîla şöhet-şî'ar olmuşlar idi. Mahrûse-i Brusa müderris-lerinden şâhib-i marîfet şerîfu'n-neseb bir şâir-i pâkize - tabî'at idi. Bîn yüz kırk sekiz senesi hûdûdunda Şeyhü'l-İslâm es-Seyyid Mus-tafa Efendi merhûmûnûn hûdûmetinde iken fevt olmuşdur. Bu güftâr cümle-i âşarlarındandır. Nazm

RAHİMİ

Ol ablağ-süvâr-ı 'arsa-i marîfet ve gâbûk-rev-i sâha-i belâğatın nâm-ı ra'nâ ve ism-i balâları Muştâfâdur. Diyâr-ı Kıymdan Akkırtman kazâsından bedîdar ve Kurîmî Rahîmî Efendi dînmekle şöhet-şî'ar olmuş idi. Evâ'il-i hâl-i endek-sâlinde tahşîl-i dâniş ü 'irfâna iştiğâl ile nâ'il-i mertebe-i kemâl olduğda beyt :

Revâc-ı kâle-i 'ilm ü ma'arif

Sitanbuldur Sitanbuldur Sitanbul

beytini zîver-i iâkçe-i evrâd iden şehr-i şeref-vuşul İstanbulla 'azî-met ve konak konak semend-i gayrete vaz'-ı tâziyâne-i himmet idüp menzil-i murâda vuşul ile dil-şâd ve ol 'aşrın vezir-i âsaf - makâmı ve esbûyânın hâtem-i balâ-nâmı şadr-ı sa'îd İbrâhîm Pâşâ-yı şehîdîn dâ'irelerine intisâb ile kesb-i feyz-i bi-hisâb idüp kâm-revâ ve şadr-ı müşârûn-ileyhün mahdûm-ı güzînleri Mehmed Pâşanın mühr-darlık hîdmet-i celîlerine (42^a) ta'yîn buyurulmalarıyla kâm-bîn olmuşlar idi. Ba'dehû Tersâne-i 'Âmirie kitâbetiyle küşe-gir-i kana'at idüp

refâh-ı hâl üzere güzârende-i ıyyâm u leylâ iken bîn yüz almış dört senesi intikâl ve 'âzîm-i rahîmet-i müteâl olup ol zât-ı ma'ârif-mevîtur Edirnekapısı hâricinde defn-i kubûr ve işbu tarihler şu'arâ-yı 'aşr zebânından şudur itmişdir. Seng-i mezârında mesîur olan tarih :

İde hûldi cây Rahîmî Musîata

— sene 1164 —

ve Teşrifatı 'İzzî Efindinin didiği tarih-i bi-nazırdır. Tarih :

Konak gül-bûnda imâsıyla Rahîmî gırdı firdavse

— sene 1164 —

Mütercem-i mezkûr dâiş ü 'irfân ile meşhûr şâ'ir-i mâhir gûşade - tabî'at ve fenn-i târîhde ızhâr-ı mahâret idüp ve es'âr-ı dürrer-bârı ma'nî-dar ve târîh-i ra'nâları tahsîn-kerde-i şîğâr u kîbâr olup büllend ü mümtâz ve hâme-i belâğat - hîtâmelere kâşabü's-sabâk-ı i'câz miyâne-i akırânda bir merd-i ser-eftâz olmağa tahîr ve Divân-ı leîâfet-tünvân-larından bir iki gazelleri tasîr olundu. Nazm :

Seyr it o mâhı mîhr-i felek söylerem saña

Hûsn-i perîyle reşk-i melek söylerem saña

'Uşâka hatî-i 'ârızdır ders-i imtîhân

Hâl-i lebîa gü nokta-i şekk söylerem saña

Eyler 'ayân 'ayâr-ı mecâz ü hâkîkâtî

Hâtî-i tebâr-ı 'ışka mehakke söylerem saña

Nerm eyledim sîrîst-i beyân-sûz-ı âh ile

Kavlen dü-sengden dahî pek söylerem saña

Emmem deyi hemîşe leb-i yârî Rahîmîya

Çekdiklerim göreydîn emen söylerem saña

RAHÎMÎ DİĞER

Nâm-ı nâmilere 'Abdu'r-rahîm olmağa mahlas-ı mezkûr muhtâr-ı tab-ı bulend-iktîdârları olmuştur. 'Âsr-ı Sulân Mehmed Hân-ı şâ-hîde müftî-i müşkil-gûşâ-yı fetvâ-penâh ve h'âce-i şehen-gâh-ı 'ada-let-destgâh olan mes'ûd-i devrân Ebu's-su'ûd nâm şeyhü'l-islâm evân-ı neslinden olup andan mâ-'ada meşhûr-ı cihân H'âce Sa'de'd-dîn Efindi ibn Hasân Cânî necî-i necîb-i fazîlet-mendi ve şâniyen şâda-

ret-i Rûmdan ma'zûlen 'azim-i hûl-i cinân olan 'Abdû'l-'azîz Efen-
 dinin mahdûm-ı gûzin-i şeref-medârı ve mecl-i bihterin-i mâ-bihî'l-
 iftîhân Seyhü'l-islâm Hazret-i Bahâyî Efenîdînîñ hafîd-i resîd-i ma'arîf-
 araları Sa'de'd-dîn Yahya Efenîdînîñ sulâle-i silsile-i balâlarımdan
 kâdem-nihâde-i medrese-i şühûd ve hâl-i endek-sâlinde vâlid-i mâ-
 cidleri irtihâl itdükde isti'dad-i meleke-i tab'-ı pür-sedâlları ictizâsı
 üzere tahşîl-i dâniş ü ma'arîfe bezl-i ictidâr ile vâsıl-i mertebe-i kemâl
 oldukda dürr-i yetim-ves miyâne-i emsâlde kârin-i i'tibâr olmağın
 bâla-yı kâşr-ı 'irfâna şu'ud itmeğîn tevķir ü ıkrâm-ı mehâdîm-i kîrâm
 olan mülâzemetle kârin-i ihûrâm ve bin yüz elli iki senesi hûdûdunda
 Seyhü'l-islâm es-Seyyid Muştâfa Efenîdi merhûmudan medrese-i hâric ile
 bekâm ve 1166 rebî'u'l-evvelinde şâniye-i Mesîh Paşâ medresesine
 hareket idüp refte refte 1175 cumâde'l-âhîresinde Mehmed Paşâ der-
 Burğos medresesiyle nâ'ilü'l-merâm olmuşıdı. Ba'dehü Davud Paşâ
 medresesine sāye-endāz ve 1181 senesi rebî'u'l-evvelinde Kâhveci-
 zâde es-Seyyid Ahmed Efenîdi Ayaşofya-i kebîr medresesiyle münmâz
 ve sene-i mezburde zî'l-kâ'desinde hâmise-i Süleymânîyye Muştâfa
 'Asîr Efenîdi yerine kutüb-hâneye hareket ile ser-eftâz kâm-bîn ve
 medâris-i Süleymânîyye birinde cā-nişîn oldukdan soñra 11 cemâziy-
 yû'l-evvel 1182 senesinde selef-i sâlihi Muştâfa 'Asîr Efenîdi yerine
 dâvû'l-hâdisge hürâm ve farîk-ı tedrisi itmâm buyurmuşlar idi. Bîn
 yüz seksen üç senesi rebî'u'l-evvelinde Debbâğ-zâde Ahmed Efenîdi
 yerine mahrûse-i Selânik (42 b) mevlaviyyetile makzûyyü'l-merâm
 olmağla dâhil-i mevâli-i kîrâm ve müddet-i mu'ayyenelerin itmâm
 ile ma'zûl ve hâlen bi'lâd-i cellile-i erba'adan birine dide-düz-ı vusûl-
 dîrler. Müttercem-i mütümâ-ileyh dâniş ü ma'arîfet ile kârin-i iştihâr
 ve şâir-i mâhîr Bahâyî Efenîdi merhûmunn neshînden bir mahdûm-ı
 celliü'l-mikdâr olmağla şîr ü inşâ bî'l-ırs kendülere intikâl iden pâ-
 kize-hâyâl ve huşûsâ fenn-i târîhde 'adîmü'l-misâl bir huçeste - hı-
 şâidîrler. Bu guftâr zâde-i tab'-ı bülend-ıktidârlarıdır Nazm
 Bîn yüz elli bir senesi hûdûdunda gûl-geşt-i cinân iden Re'îsü'l-küttâb-
 Nûh Efenîdi vefâtına didikleri târîh-i bi-kuşûrları resk-endāz-ı süğân
 verân-ı mu'ciz-bevân olmağla keşide-i silk-i sütur kılınıdı. Târîh-i
 vefât :

Eyleye fûlk-i yemm-i cennetde Hâkîk Nûhî re'îs

— sene 1151 —

RAHİMİ

Nâm-i nâmilîleri ve ism-i sâmilîleri 'Abdû'r-rahîm olmağa mah-lâs-ı mezkûr ihtiyâr ve vâlid-i mâcidleri Musâfâ Pâşâ müddet-i medide Hâbeş vâlisî olmalarıyla Hâbeşî-zâde dîmmekle pür-iştihâr olmuşlar idi. Evâ'il-i hâlinde tahşîl-i 'ilm ü marifete iştiğâl ile vâsil-rûtbeye-i kemâl oldukda ba'z-ı vüzerâyâ divân kâtibi olup kârın-ı ikrâm ve ba'dehu zümre-i hâcceğân-ı bulend-'ünvânâ dâhil ve piyâde mu-kâbelesiyile murâdlarına nâ'il olmağın bekâm refte refte ayaklanup süvârî mukâbelesiyile süvârî-i semend-himmet olup kât'-ı menâzil ü merâhil-i merâm iderek ve mâliyye tezkiyeciliği ile gencine-i âmâli mâl-a-mâl olmağa pür-ihtirâm olmuşlar idi. Ba'dehu kerraten ba'de merâ tezkiye-i evvel mansûb-ı bi-bedelîyle kâm-kâr ve ol hâl ile ile-7-vefat kesb-i şeref-i bi-hisâb idüp evkât-güzâr ilken bin yüz kırık senesi gıllâlinde irtihâl ve divân-hâne-i cinâna intikâl itmişlerdir. Koca Musâfâ Pâşâ câmî'i hâziresinde defn-i kubûr ve seng-i mezarında Vehbî Efendinin bu tarih-i bi-kuşûrları keşide-i silk-i sutturur. Tarih :

Hâbeşî-zâde Rahîmî Bige cennet ola câ 136

— sene 1140 —

Mir-i merhûm elvân-ı ma'ârif ile muhalla ve ziver-i dânis ü 'irfan ile mücellâ şâir-i mahir-i pâkîze-tabî'at ü pür-gü saf-dil ve sır ü inşâda bi-mu'âdil şîrin - tekellûm ve laifî-cu güftâr-ı leîâfet - âsârları ma'ni-dâr ve tarih-i rahâları tahşîn - kerde-i vücuûh-ı sühan-verân-ı belâğat-âsâr olmalarıyla leîâyîf-i muzâhikâneleleri meşhûr ve biri birine hânde-gû mekâtib ü müvâsela'tı elsin-e-i enâmda mezkûr bir zât-ı mükerrem ü vakûr olup bu ebvât zâde-i tab'-ı pür-nûkkâtudur. 137 Mûter-cem-i pâkîze-hayâl fenn-i tarihde dâhil bi-misâl olup bin yüz yigirmi yedi senesi hûdûdunda beher misrâ'ı birer tarih-i (43^a) garrâ olmak üzere bilâd-ı Morannın fehîne didiklîeri keşide-i zibânın makîa'ı teber-rûken tahîr ü imla olundu. Tarih :

136 Bu misrâ' bir ta'miyeye muhtâc. (S., yk. : 42^b der-kenâr).

137 Hattâ 'Osmân-zâde Efendi temyiz-i şu'arâsında kemâl ü marifetine şâhâdet eyledigi beytdir ki teberrûken işâret olundu.

Resîd ü Salim ü Şehrî vü Lem'î vü Rahîmidir

Benâm-i şâ'irân-ı zümre-i erbab-ı divânî

(S., yk. : 42^b der-kenâr).

Çiça bi-şubhe bu mîsrâla Rahîmî tairî
Cümle mîsrâlar ile 'add ide bi-gün ü gera

Himem-i cüd-i cihan-dârî-i Hân Ahmed ile
'Ali Paşa Morayî aldı 'aduvden ser-pa

— sene 1127 —

RESMÎ 138

Nâm-i emced ve ism-i ser-âmedleri Ahmeddir. Ab-i ruy-i ceza-yî-i Bahr-i Sefid olan cezire-i Giridde vâkı' mahîruse-i Hanyada hî-râmân-i sâha-i şühûd ve ta'dad-i sinin ü şühûr iderek mîsâb-i hûdûd-i temyîze vusûl buldukdâ fari-i zekâvet ile ma'dud olmağın darûl-me-tâlib ve'l-mâl olan mahmûkiye-i İslambol-i cennet-mîsâle kesti-süvâr-i 'azîmet ü vusûl ile kesh-i şerf ü ikbâl idüp mîsrâ :

Medar-i devlet-i dareyn-i 'ilmdir

mufadim evrâd-i zebân-i ma'arî-nihâd-i rah eylemekle tahşîl-i dest-mâye-i rûsûm-i 'ilmiyyeyi hâdd-i tamm ve sa'y ü ihtimâm ile h'vâce-gıyân-i bendî-i kemâlât-i hünerden tekmiîl itmeğın balâ-yı a'lâ-yı kâsr-i 'irtâna şu'ud idüp beyne'l-akrân dâniş ü 'irfan ile müştârın birî-benân olmağla Re'îsü'l-küttâb el-Hâce Muştâfa Efendiye dâmad oldukda dâhî takvîye-i istîdad bîrle fari-k-i devlet-re'îk-i h'vâceğân-i bülend-eyvâna dâhîl ve kâf-i merâtib ü merâhîl iderek hîdemât-i cellîe-i divâniyyeden nice menâsibda nâ'il olmalarıyla resk-endâz-i emâsîl olmağlar idi. Bâdehü bir def'a ser-serhengân olmağla revnâk-estûz-i divân-i 'adâlet-tünvân ve bir müddet maibâh-i 'âmire emâ-netiyle pûhte-i kûdûr-i râsiyât-i merâm olup sir-âb-i nevale-i ikrâm ve Tersâne-i 'Âmirî emâneti ile dâhî şad-kâm ve kârîn-i merâsim-i ikrâm olmağlar idi. Evân-i tahîrîmizde ketûûda-yı şadr-i 'âlî mansûb-i cellîesiyle ordu-yı hümayûnda hayme-nişin-i ârâmdurlar. Müttercem-i mûma-ileyh kibâr-i h'vâceğândan 'arfî ve kâr-güzâr-i 'ilm ü ma'rîfet ile beyne'l-enâm şöhrîet-şî'ar şî'r ü inşâda 'arz-i mahâret itmiş nazm u neşr ile âğârları ma'arîf - inîşârları mahsûd-i zümre-i sühân-verân bir zât-i cellîü'l-mîkîdâr olup Devlet-i 'aliyye şâne'llahü min - külî-lîl-beliyyede darû's-sa'âdeti's-şerîfe âğârları olup nazır-i Haremmeynü's -

138 Resmîdan olmağla Resmî nisbetdir, deyn Hâlihetü'r-Ru'ûsâda kendi îfadele-ridir. (S., yk. : 43^a der-kenâr).

serîfeyn olan ağalar ve rû'esâ-yı Devlet-i 'aliyye olan efendiler hâkıkında müstakıl birer târîh-i cihân-kıymetleri vardır ki mağbû'î-danîş-verân-ı 'âlem olmuşdur. Bu güftâr ol zât-ı bülend-ıktidârın zâde-i tab'-ı şîrîn-reftârlarıdır ki tâhîr olundu. Nazm

RESMÎ DİĞER

Bunların dağı nâm-ı nâmî vü ism-i sâmilleri Ahmeddir. 139 Mi-

yâne-i akıranda Çukâ-dar-zâde dîmmele şöhret-gî'ar edib ve sâhib-i sekinet bir zât-ı celîlî'l-mîkâdâr olup eva'îl-i hâlinde tahşîl-i merâsim-i dâniş ü kemâl itmeğin şeref-i mülâzemetle nâ'îl-i âmâl olduklarından sonra tarih-i kazâyâ rızâ ve Rûm-îlî kalemime düğülle kâm-revâ ol-mağın esnâ-i tahîrîrimizde İnebağrı rütbesiyle kazâasında zînet-e'fzâ-yı hûküm ü imzâdurlar. Mütcerem-i mezbûr 'ilm ü ma'tarî-i (43 b) mevîr ile mezkûr ve rûsûm-î hâtî-i nesh ü gülliği 'asrın fîrîdi olan İsmâ'îl Zühdi merhûmudan telennûz ve ahûz-vâye-i telezzûz idüp üstâdları merhûm terk-i ta'lim-hâne-i gerdûn itdükde başhâfîfeleri müderrisinden Katib-zâde Musîfâ E'fendi merhûmudan vaz'-ı lazâ-i ketebehü'ye me'zûn olmalarıyla merhûm-ı sâhib-i hûner-verân olduk-ları gibi rûsûm-ı şîve-i hâida dağı fâ'ikü'l-akrân olmuşlardır. Şîr ü inşâda 'arz-ı mahâret itmiş bir sâ'ir-i şîrîn-güftâr olmağla tahîr ve ir-sâl-i 'abd-i fakîr buyurdıkları bu gâzel-i bi-bedellere tasîr olundu.

Nazm

RÜSDİ

Nâm-ı bâlâları Musîfâ ve maskat-ı re'si olan medîne-i İznîrde müftî-i müsâkl-gûsâ olmuş sâhib-i rûsd ü zekâ 'ulûm-ı 'arabîyyede mâhîr ve eş'âr-ı âb-dara ıktidârı zâhir bir zât-ı bi-hemâ idi. Bîn yüz otuz beş senesi hîlâlinde irtihâl ve kurb-i cinâna intikâl itmişlerdir. Bu güftâr zâde-i tab'-ı pür-ıktidârlarıdır.

RÜSDİ DİĞER

Nâm-ı nâmî ve ism-i sâmilleri dir. Rûm-îlî kuzâtı es-râfindan olup ser-levhâ-i yemîn olmağla tarihîmî itmâm ve Ruscuk 139 Nâmı Mehmeddir. Musîfâ E'fendinin başcuğa-darı iken Anadolî kalemî kuzâtından olmuşdur. (S., yk. : 43 a der-kenâr).

kazasından ma'zulen 'azim-i kaza-i ahir-cinan olan Karaferyeli Len-be-zade Abdurrahim Efendi nam zat-i bala-makamın mahdum-i şahib-i rüşd ü sedadı ve necl-i güzün-i ma'arif-nihadi olmağla anlar dahi miyane-i alkranda Lenbe-zade dümekle pür-ıştihar bir vücud-i bülend - iktidardırlar. Evvâ'il-i hâlinde şeref-i mülaazemetle tevki ü iştiram ve evlad-i esraf-i kuzatın lazime-i ikrâmı olan gelebi rütbesiyle düğül-i tarik idüp makzıyyü'l-merâm ve refte refte kat'i meratib iderek üla rütbesinde Nevraşop kazasından ma'zuli ve evân-ı tahiri-kimizde menâşib-i sitteden birine diide-düz-i vusûl olup silk-i esraf-i kuzatda intizam bulmuşdur. Müttercem-i nikû-ğaşlet şahib-i 'ilm ü marifet miyane-i kuzatda rüşd ü zekâ ile karin-i şöhet ü 'unvân ve vâian-ı feyz-eymenlerinin kibar ve kibar-zâdelelerinden olmağla kesb-i ta'ayyün itmiş hânedân bir zat-ı fa'ikü'l-akrân olduklarından ma'-ada şir ü inşaya pür-iktidâr bir şâir-i mähir-i pakize-refitâr olmağla tah-tir ve zâde-i tab'-ı ra'nâlarından bu ebyat-ı pür-nükâtları tasfir olundu.

RÜŞİD DİĞER

Nam-ı ser-âmedleri Ahmeddir. 140 Hilâl-i vücud-ı ma'arif-nü-müdi ma'la'ı Rehadan bedidâr-ı tevsen-i vişâl iken es'âr-ı âb-dâra

âğaze-i iktidâr iden şu'arâ-yi 'asrımızdan nükte-sene ü tarih-eda ve kilik-i maddre-perdaz ile hayret-dih-i (442) şu'arâ-yi belâğat-ara olan resid ve ezkiyâ-yi rüzgârdan bir şâir-i mähir-i pakize-tamir-i süğân-pirâdılar. Hâl-i şigârlarında medine-i Haleb kâzısı olup ba'de hü Mek-ke-i Mükerrerme payesiyile mahvûse-i Edirnedan ma'zulen 'azim-i man-süb-i bekâ olan Es'ad Ketûda Efendinin dâ'irelerine intisâb ve mûma-ileyhin terbiye vü tebennülileyile tahşil-i ma'arif-i bi-hisâb idüp biraz eyyâm hüdmetlerinde tesmîr-i sâk-ı ihtimâm ü dikkatlerinden sonra âğayân-ı Enderun vüzera-yi asaf-makâm olmalarıyla hoş-hâl ve sa-bıku't-terceme Hâib-zade Daniş Ahmed Aga hazretlerinin İsâkci ilayh 'azlinde ordu-yi hümayûn meştâ-yi İsâkci'da iken muktezâ-yi zât-ı rüşd ü sedadı ve âğâ-yi mûma-ileyhin 'ânet ü imdadı ile ser-hayl-i guzât-ı mücahidin na'il-i sadâret-i 'uzma vezir ibn vezir Hilâlî Paşâ hazretleri ol gençine-i rüşd ü zekânın hâl-i ma'arif-me'allerine kesb-i itîlâ ile ketûda hulefaları zümresine ta'yin buyurdularından ma'-ada

140 Ketûda kalemi hulefasından olmuştur. Sebeb-i şöhet-i ezân-ı Muhammedi tarihidir ve birkaç gazeli var bende. (S., yk. : 43 p der-kenâr).

emşâlinde ziyâde lutf-i aşâfiye kârin ve ol vechile kâm-bîn olup evân-ı tahrîrimizde ordu mu'asker-i hümayûnda hayme-nişîn-i ikâmet-gû-zindîler. El-hâkk bir şâir-i guşâde-tabî'at ve guftâr-i nazîk-refîtar-ları bir zât-ı şîrîn - şöhbettirler. Âşâr-ı tab'-ı rûşd ü sedâllarından bu gâzel-i bi-bedellere tebertüken ziver-i ser-nâme-i evrâd kılını.

Nazm

RESÂ

Nâm-i emcedleri Mehmeddir. Mahrûse-i Galâadan zuhûr ve Galâalî Resâ dîmmekle meşhûr idi. Medîne-i Bursada Cabdârî-zâdeye damâd olmağa medîne-i mezburrede karar itmekle Bursalî Resâ Efendi deyi iştihâr bulmuş idi. Şu'arâ-yı 'asrımızdan taze-zebân bir şâir-i mâhîr-i nâdirü'l-akrân olmağa tahvîr ü âşârlarından bu tezkîre-i cedîdemiz içün irsâl-i 'abd-i fakîr buyurdular bu gâzel-i bi-bedel tebertüken tastir olundu.

Nigâh-ı hâsretim kaldı ruhu şauma beneklenmiş
Ya fikr-i büse 'aksidir o verd-i ter çepeklenmiş

Gönlü bus-i leb-i dil-dan hâb igre hâyâl itmîş
İdüp terk-i vehâmet ol geda hâyli yûreklenmiş

Değil zulf-i siyeh ruhsâr-ı âli üzre piç-a-piç
Mutalsam ejdehâdur genc-i hûsnünde görekenmiş

Denâ'et kim ola zâtında olmaz mâl ile mestür
Numâyân-kubhî pür-mey olsa da câmi dereklenmiş

Kemân itmîş iken ol şûh-ı zâlim kadd-i 'uşşâcî
Yine nûk-i kaza-ves delmeğe bağrım yeleklenmiş

Resâ şayd olmaz ol âhu-yı vahşî düşmesin kayda
Hezâran dâne kagmîş dâm görmüş hem tûleklenmiş

RESİD

Bi-reyb ü meyn nâm-ı nâmîleri Hüseynidir. Vengîgeri kalemünde başhâlife olmus ve rûşd ü sedâd-ı tab'ıyla vazîfe-i 'urfâna yol bulmuş âksâm-ı ma'arîf ü kemâlin mevâcibini icâda kâdir ve vergisi hâzîne-i nazîmi bi-mîşl ü bi-bahâ olan şâir-i mâhîrdir. Bîn yüz otuz üç senesi

hâlinde 'ulfe-i hayârdan te'kâ'üden irtihâl ve ser-âdadd-i bekâyâ intikâl itmişler. Bu ebyât ol şâ'r-i şîrin - harekâtın zâde-i tab'-i pür - nûkâtıdır. Nazm :

Gelmez zebân-ı hâşîşime nâm-ı vuslatın
Bîñ 'ömr-i câvidâne değêr zevk-ı hâsretin
Bad-ı sabâya müjde-künân el sâlar genâr
Reftâra gelse bâğa eger serv-ı kâmetin
Mengüş guş eyler idi nazmın Resîd
Sarrâf-ı gerh bilse idi kâdr ü kıymetin

RESİD RÜŞDİ-ZÂDE

Ol şâ'r-i pâkize-dehen ü rengin-sûhanın nâm-ı nâmleri Hâsandır.
Tezkire-i Salim Efendi vü Şafâyide rakâm-keşide-i şâhife-i sutûr ve 'Ârif Efendi magfurun târîh :

Meded kim bîñ yüz on birde eihândan göçdi Rüşdi âh

târîhinde 'azim-i dâru'l-huzûr olan şâ'r-i bî-nazîr Şâhâf Rüşdi Efendi merhûmunun mâhdûm-ı ma'ârif-mevfur olmağla miyâne-i emsâlide Rüşdi-zâde dînmekle meşhûr kuzât-ı Rûm-ihiden bir zât-ı şâhib-i 'îrfân u kemâl ve şîr ü inşâ bi'l-its kendülere intikâl iden bir şâ'r-i (44 b) şîrin-eda ve hûşûşâ lûğaz u mu'ammâda ızhâr-ı mahâret itmiş pâkize-hayâl bir zât-ı hûceste-hûşâl idi. Bîñ yüz elli iki senesi hâlâlinde ol pîr-i nazîf ü tâhir hâmmânda iken işâbet-i sekte ile rihlet ve Mevlevî-hâne Yenikâpusı hâricinde pederleri merhûmunun mahall-i medfeni olan sofada defn ü türbet olummuşlardır. Mütcerem-i merhûmunun sal-ı irtihâllerine olan târîhlerden vâlidleri merhûmunun seng-i mezârında olan târîhe mûmâsîl birâderimiz sabıku't-terceme Elmîn Efendinin lafzan ve ma'nen didikleri târîh-i 'arîf-pesendleridir ki tâhîr olundu.

Târîh :

Bîñ yüz elli ikide gitti Resîda hey âh

ve Şeyh Mûsâ-yı Şafiyî-i Mevlevînin târîhleri ki seng-i mezârında mesitürdür. Târîh :

Nâil-i cennet-i me'vâ ola Rüşdi-zâde

Merhûm-ı salîfu'l-beyan "el-veledü sirru ebîhi" ma'nâsı ser-nâme-i âmâlinde nûmâyân olan şâ'r ogli şâ'r 'uzlet-güzîn bir merd-i nûkte-

dân idi. Bu güftâr zâde-i tab'-ı pür-iktidârlardır ki tahîr olundu.
Nazm

REŞİD-İ ÜSKÜDÂRİ

Nâm-ı ser-âmedleri Mütcerem-i mezburuñ hâkunda re'âs-ı
şâ'irân Tâ'ib-i nükte-dân bu gûne medh-i şerifinde irtâ buyurmuşlar.
Beyt :

Reşid ü Salim ü Lem'î vü Şehrî vü Rahîmîdir
Benâm-ı şâ'irân-ı zümre-i erbab-ı divânî

..... dahîl ve müddet-i medide târîhçilik mansûb-ı cehîlesiyile şâ-
dân-ı hâccegan-ı bülendândan zât-ı ma'ârif-simâtları bîrün-ı hayta-ı
beyân olan Üsküdarî Reşid Efendidir ki şîr ü inşâda üstadı Surtî Efen-
diye müsavvâtı zâhir nev-edâ bir şâ'ir-ı mâhîr-ı şîrîn-şemâ'il idi. 1142
senesi hûdûdunda terk-i cihân ve 'azm-i cinân itmîşlerdir. Leîfâ-yîfîn-
dendir ki bir sîr esnâsında bir târîh-ı garrâ inşâ idüp vezir-ı berme-
kîyyü'l-insâ Şehid İbrahim Paşaya 'arz ittûlkde târîh-ı mezburâ Reşid
Efendi merhûm dahî tevârüd itmekle bir mîkdar latîfeden sonra Reşid
Efendiye ihdâ olunan câzize bunlara dahî 'iâ olunduğda, devletlî
efendim, bendenizîn 'arîyyemde nokşanı vardır didikde, şadr-ı müsâ-
rûn-ileyh hayır yokdur; müsâvîdir, deyi buyurdıklarımda; derhâl
'inayetlî sulâtânım datînzîn dâniş ü 'irfânda Râşid Efendiye müsâ-
vâtımız târîhde tevârüdümüzden zâhir olup 'aded-i hûrûf-ı mahûlâsda
bendenizîn tokuz ziyâdesi var iken lûtfuñuzdan niçün nokşân kabûl
iderim, deyi kelâmı vesîle-i hânde-i şadr-ı âsaf-mağâm olmağla câzize-
sîn tekmlî itdirmişler idi. Âşâr-ı tab'-ı rûşd ü sedâdlarından Divân-ı
belâgat-'ünvânı vardır. Bu güftâr zâde-i tab'-ı bülend-iktidârların-
dandır. Nazm

REŞİD

Nâm-ı balaları Musîfâdur. Mevâil-i kîrâmdan fetvâ emîni mer-
hûm 'Osmân Efendinin bîrâderleri olup Süleymanîyye müderrisi iken
vefat iden Kîrtmî 'Omer Efendinin mahdûm-ı reşîdi olmağla Şeyhü'l-
islâm Vassâf 'Abdu'llah Efendinin şadâret-i şanıye Rûm-illî kazî-'as-
kerihîgi teşrifinden mülâzemeti nâ'il ve 1173 senesi hûdûdunda Çelebi-
zâde Efendiden medrese-i hâricle zümre-i müderrisine dahîl olmuşken
sene-i mezburâde ta'ne-i iâ'ından vefat idüp ve Edirnekapısı hâri-

çinde defn olunmuşlardır. Şu'ara-ya 'aşrın ezkiyâlarından bir mahdûm-i bi-hemâta olmağa tabîr ü aşarlarından bu gazelleri tasîr olundu.

Nâzm

RESİD FEYZİ-ZÂDE

Nâm-ı ser-âmedleri Ahmedîdir. 'Âsr-ı Sulân Ahmed Hân-ı gâlis-de kerraten ba'de meirra şeyhü'l-islam ve müftüyyü'l-enâm olan gâ-rîk-ı telââtum-ı rahmet-i ilâh Ebe-zâde 'Abdu'llah Efendi merhûmuh bîrâder-i mükerremleri olup anlar dahî Rûm-îli kuzâtı esrâtından iken Sa'dî-zâde Hibetu'llah Efendi üzerine ber-vech-i mevlaviyyet Vize ve Mar'as mansiplarıyla dâhil-i silk-i mevâli-i kirâm ve ba'dehü Mekke-i Mukerreme pâyesıyla tekâ'üd ihtiyâr idüp küse-gir-i ârâm iken mansûb-ı cinâna hürâm iderek Ebe-zâde Hüseyn Efendi merhû-muh muhî hafîdi olup anlar dahî Rûm-îli kuzâtı miyânında ser-levhâlık câh-ı münîfi ile pür-ihtrâm olan hâl-i ma'rif-me'âlimiz Mekrûbî Feyzu'llah Efendinin mahdûm-ı güzîni olup bîn yüz elli yedi senesi hüdûdunda nüh mâhe-i sıf-ı 'ademden vâsıl-i mehd-i vü'üd ve sinn-i temyîze bülûğunda şarf ü nahvi peder-i muhteremlerinden kırâ'et ve bîn yüz yetmiş beş senesi hilâhinde Şeyhü'l-islam Ahmed Efendi merhûmuh tesrîâtından nâ'il-i şeret-i mülaazemet ve tarîk-ı tedris-e 'azîmet üzere olmağa sâ'ir funûn-ı 'ilmiyyeyi fuzâladan Alâşehri 'Os-mân Efendiden tahşîl ile zirve-i a'lâ-ya 'irfâna şu'üd idüp vukû'-ı im-tihâna nîgerân üzere iken mizâc-ı ma'arif-imtizââclarında hâdîse olan 'illetin def'i tebdil-i havâyâ ba'is olmağa vâtan-ı ecdâdımız olan Bal-gık kazâsında bir sene ikâmet ve ba'dehü 1182 senesi hüdûdunda kes-ti-süvâr-ı 'azîmet olup İrva nâm mahalle vusûlünde misra' :

Kim aldı kâm ey dil-i zâr rûzgârda

mufâdanca muhâlefet-i rûzgâr-ı gaddâr ile sefineleri târ-mar olup nûs-ı şerbet-i şehâdet itmîşlerdir. Egerci sipih-ı gaddârda müsâ'ade-i 'ömr olsaydı akırâından ser-eftâz olacağı rûşd ü sedâdârlardan âşikâr bir mahdûm-ı edib-i cellî'ü'l-mikdâr idi. Âşar-ı tabî'atları dahî keşti-i âmâli gıbi perîşân olmağa ancak mecmû'âmızda tabîr olunan mû-mâ-ileyh Ahmed Efendi mesîhatine didikleryi târîh tasîr olundu.

Resîda gâr-erkân müjde idüp didiller târîh

Ebü'l-Hâmid bugün Ahmed Efendi şadr-ı fetvâya

REŞİD

(45 a) Ol mahdûm-ı guzin-i ser-âmedin nâm-i emed-i musaffa-ları Musîfâdur. Şudur-i devlet-i Sulân Mehmed Han-ı râbi'de kerraten ba'de merra Rûm-ili kâzi-'askerîği ile mümtâz-ı emsâl ve hâl-i feza'il-me'alleri Zeyl-i Şeyh Emîr Buhârîde rakam-keşide-i şahîfe-i suîr merhûm u mağfur Çesmi-zâde Mehmed Şâhî Efendinin emcâdından bi-hâsebi't-tarîk Mekke-i Mükkerremne kâzisi iken rihlet ve harem-serây-ı cînâna 'azimet iden mehdîm-i kirâmın bülendi Efendinin kur-ratû'l-'ayn-ı sedîdi ve necl-i necib-i reşîdi olmağa evâ'il-i hâlimde ikrâm-ı mehdîm-i kirâm olan mülâzemetle tevķîr u ihtirâm olunmağın kârîn-i emsâl olduklarından sonra dest-mâye-i mukaddemât-ı 'ilmiyyeyi hâce-gıyân-ı bender-i kemâlât u hünnerde taşîle be'zî-i maķderet u mehdîd ve rûşd u sedâd-ı tabîatları iktizâsı üzere tekmlî-i ma'arîf-i bi-pâyân it-melevîye zîrve-i a'lâ-yı 'irfâna şû'ud itmeğın bîn yüz ellî üç senesi hâlimde bi'l-istihkâķ medrese-i hâric ile bekâm ve dâhîl-i vücut-h-ı müderrisin-i kirâm ve 'idâd-ı merâtib-i tarîķi reffe reffe ta'dâd iderek evân-ı tahîr-i 'abd-i fakîrde medâris-i Sulaymânîyyeden bir medrese-i 'alî'l-'âle bast-ı seccâde-i 'izz u ikbâl olmalarıyla dil-şad u kam-kar ve menâsib-ı cellîe-i mahreccden bîrîne çesm-duz-ı terâķķub u inti-zârduklar. ¹⁴¹ Müttercem-i pākîze-îyâi gençîne-i cevâhîr-i funûn u kemâl ve be-taşîs şîr u inşâda ta'bîr-i dil-peşîr-i fesâhât - edâ ile ka-sabû's-sabâķî'l-emsâl olup gultâr-ı belâğat-şî'arları resķ-endâz-ı ruh-ı Veyl ve inşâ-yı leîâlet-âra-yı ma'nîdârları hıyre-zen-i çesm-i nergisi el-hâķķ dânis u 'irfândan nazîrî 'adîm oldukları gıbî eivâr-ı hâsenelevî tahşîn-kerde-i cümle-i enâm bir zât-ı mahmûdet-gîr-ı müstâķm olma-larıyla şudur-i kirâma dert def'a tezkîreci ve bir def'a kassâm-ı 'askeri ve Şeyhü'l-islâm Vassâf 'Abdu'llah Efendinin şadâret u mesîhatlerinde mektûbcelîķ hîdmet-i cellîesyle nâ'il-ı âmâl ve bîraz eyyâm vekâyî'nü-

¹⁴¹ 1164 senesi muhârrerinde hareket-i dâhîl ile dersîyye-i Vahide Sulân med-resesyle şâdan ve 1167 cumâde'l-âhîrresinde Tabîb Mehmed Mansûr Efendi yerine medrese-i Receb Pâşaya hareket ile hândan olup reffe 1177 muhârrerinde Piyâle Pâşâ medresesine vaz'-ı pây-ı icâl ve 1182 rebî'ü'l-evvelinde 'Aynîabî Mehmed Efendi yerine Hângâh-ı Kârîyye ile pür-'izz u ikbâl ba'dehû Esmâ-hân Sulân medresesi ve kitâb - hâne ve medâris-i Sulaymânîyyeden bîrîne hareketden sonra 1184 senesi rebî'ü'l-evvelinde Mehmed Şâhî Efendi-zâde Ahmed Es'ad Efendi yerine dâru'l-hâ-dîs-i Sulaymânîyye ile itmâm-ı tarîķ-ı tedrîs itmeğın çesm-i ümid u nigêrânî hûsûl-ı âmâl ile pür-iktihâl olmuşiken sene-i mezburâ sa'bânî gurreşinde manâsib-ı cînâna intikâl idiler. (S., yk. : 45 a der-kenâr).

vislik manşubıyla zabı-i şahîfe-i havâdis-i ahvâl itmişlerdir. Şu'ara-yı belâgat - beyânın mümtâzı ve erbâb-ı dânis ü 'irfânın ser-efrâzı olup evsâf-ı cemîlleri birün-ı hayîa-i takîr ü beyân bir vücûd-ı faîku'l-akrân olmağla tahîr-i aşâr-ı tab'-ı bülend-iktîdârlarından bu gâzel-i bi-bedellere tasîr ile bu mecelle-i cedîdemiz tenvir kılındı.

RIZA NECCAR - ZADE

Nâm-ı nâmilere Muştâfâdur. Pis-gâh-ı İslâmbol cevânibi mak-bûlde vâkı' kâşaba-i Beşiktaşda ziver-i mehd-i şühûd ve bin yüz yi-girmi iki senesinde Edirnevi Hâ'ace Muştâfa en-Nakş-bendîden tevbe vü inâbet ve alûz-i şeref-i hîlâfet itmeğin a'lâ-yı kâşr-ı 'irfâna şu'ud idüp bin yüz otuz senesinde kâşaba-i mezburde Sinân Paşâ zâviyesinde post-nişin ve bin yüz elli tokuz senesi muharrereminde 'âzım-ı huld-i berîn ve makâmlarına mahdûm-ı necâbet-semîrleri Şeyh Mehmed Şiddik câ-nişin olmuşlardır. Zâviyeleri sâhasında (45 b) defn-i kûbûr ve irtihâllerine bu târih zühûr itmiştir.

Emîna birî-bedâhe hatîf-i gayb

Didi târih Rîza göçdi cihandan

Şeyh-i mezkûr-ı dil-âgâh ve teslim-i rîza-i ilâh şâhîb-i 'ilm ü 'irfân şîr ü inşâyâ iktidâr nümâyân bir şeyh-i gûzîn idi. Ağârlarından ta-rîkate dâir bir risâleleri vardır ki ibrâz-ı ahvâl-i Nakş-bendîyye ve nu'ut-ı nebevîyye ile memlû Divân-ı kerâmet-ünvânı vardır ve meş-hûrdur ki hâlet-i nez'inde bu na't-ı şerî ile hâtım-ı kelâm ve meclis-i unse hürâm itmişlerdir.

O dil 'ışkıla bal ü perr açdı yâ Resûla'llah
Şîrâtı berk-i hatîf gibi geçdi yâ Resûla'llah

Na't-ı Şerî-i Dîger¹⁴²

Görünce kâmetin a'lâdan a'lâ yâ Resûla'llah
Cemem şahmunda kaldı serv-i bâlâ yâ Resûla'llah
Galâtıdır gevher-i dendân-geh dürdânedir dirsem
Kapuñ toprağıdır lû'lü-yı lâlâ yâ Resûla'llah
İden hâsret-nigâh-ı şâh-râh intizârındır
Cemende nergis-i bîmârı şehla yâ Resûla'llah

¹⁴² Bu na't yalnızca Ü. nüshasında vardır.

Serim fersüdedir hâk-i niyâz-ı âl ü evlâda
Nice mahrum olur hâşâ vü kella ya Resûlallah
Yüzün güldür sağın sümbül disem hâkîr sözüm amma
Rızâdur 'andeli'b-i la vü illa ya Resûlallah

RİZÂ EFFENDİ

Ol şanem-i secere-i siyâdetin ve nihâl-i hâdîkâ-i bâğ-i şerâfe-

tin nâm-ı ser-âmedleri Mehmeddir. Diyâr-ı Kırım naziri 'adimden vâsıl-ı ser-menâzıl-ı şühûd ve 'ulemâ-i 'aşrından tahşîl-ı 'ulum-ı nâfi'a ile bala-yı 'irfâna ku'ud itmegün nâ'il-i şeref-i mü'lâzemet ve tarih-ı tedvise 'azîmet idüp ve 1137 senesinde derisiye-i Ayasofyaya nâ'il ve yerlerinde itibâr ile ihraz-ı rûb'e-i hareket-i dâhil buyurmuşlar idi. 1146 senesi rebî'ü'l-evvelinde üla-yı seza-yı İbrâhim Paşa med-resesiyle şâdan 1149 muharrreminde ihraz-ı medrese-i şâh-ı semân idüp sene-i merkûme recebinde zâfer-rehin teşâdüf itmekle ol hâvâli ser-'askerinin ordu kâzılığî dâhil zâtime olunmağa hûsn-ı tedbirleri vesile-i ikrâm ve mahûrec pâyesin kat' ile nâ'ilü'l-merâm ve bin yüz elli senesi hûdudunda tahkîk-i pâye eyleyüp medine-i Diyâr-ı Bekr mevlaviyyetüyle makzûziyyü'l-merâm olmuşlar idi. Bin yüz altmış beş senesinde nakîbü'l-esrâf olmağa nâ'il-i elîf olup kâm-kâr ve bin yüz altmış yedi senesinde mahûruse-i Brusa mevlaviyyetüyle bülend-ik-tidar olmuşlar iken bin yüz yetmiş senesi hûlâlinde terk-i mansûb-ı fena ve 'âzîm-i câh-ı bekâ olmuşlardı. Merhûm-ı münâ-ileyh ilm ü 'irfânda bi-nâzir ve hûsûsâ fenn-i tevârihde mahâret hâsıl itmiş şîr ü inşâda mâlik-i rîkâb-ı hûsn-ı ta'bir bir zât-ı mahûmedet-gîr idi. Âşâr-larından Devlet-i Âl-i Cengîze dâir evâ'il-i devletlerinden zamânuna gelince hâme-i belâğat - hîtâmelerile bir tarih tertîb buyurmuşlardı ki el'ân miyâne-i enâmda mergûb bir tarih-i mâlûbudur. Bu gûftâr ol zât-ı şerîfin zâde-i tab'-ı pür-iktidarlarıdır.

RİZÂ EFFENDİ

Ol nihâl-i hâdîkâ-i siyâdetin nâm-ı emcedleri Mehmeddir. Di-yâr-ı Kırım naziri 'adimden vâkî' Bağçeserây nâm şehri dil-ârâda zi-net-bâğs-ı hâdîkâ-i şühûd ve ol diyâr-ı celîlîü'l-'irfâna şu'ud idüp devr-i İbrâhim Paşada Âsitane-i 'alîyyeye 'azîmet ve zâtına ri'âyeten bir mü'lâzemet

İhsanıyla şayan-ı ikrâm ve 1137 tarihinde İlede'l-İmtilâhan medrese-i hâric ile dâhil-i müderrisîn-i'l-İkrâm ve ba'dehü Evreke-zâde medrese-i şanesine hareket idüp 1141 muharrerinde dersiyeye-i Ayaşofya-i kebir ile nâ'il-i merâm olmuş idi. Sene-i merkûme şevvâlinde yerinde hareket ve 1146 rebî'ü'l-evvelinde ulâ-yı İbrâhim Paşa medresesiyle nâ'il-i 'izz ve şofya kazası rıza-dâdeleri olmağla kaza-i merstüm Mar'aşı Deb-bâğ-zâde yerine 1150 muharrerinde zabî etmek üzere makzûyyü'l-me-râm ve sene-i merkûmede kaza-i Nis-i felâket-endis tahlîşine tertib ü irsâl olunan mu'asker-i hümayûn hükûmetiyle memnûn olup ba'de itmâmî'l-maslahâ mazûl ve Asitâne-i 'aliyyeye vusûllerinde 1152 safesinde Fındık-zâde Feyzullah Efendi yerine medîne-i Üsküdar

REFDİ KERİM - ZADE

Nâm-ı emcedleri Mehmeddir. Aşınâ-yı hoş-edâ ile şöhrat ü şân-ları tani-ındaz-ı sâmi'i cihân olan Sâmi'i 'Abdülkerim Efendi-niñ necl-i güzîn-i bihterini olmağla Kerim-zâde dînmekte şöhrat-şî'âr 'ulemâdan ve erbâb-ı dâniş-i hoş-edâdan bir zât-ı celîl-i mikdâr idi. Bî'l-istihtâk şeref-i mülaazemeti nâ'il ve ba'dehü 1092 senesinde medrese-i hâricle zümre-i müderrisîn-i kırıma dâhil olup refte refte tarik-ı tedrisi itmâm ve bir yüz yigirmi senesi rebî'ü'l-evvelî hîlâlinde Selânik meleviyyetle makzûyyü'l-merâm ve bir yüz yigirmi altı senesi rebî'ü'l-evvelinde Şâm-ı cennet-meşâm manşûb-ı celîlesiyile bekâm ve ba'dehü Mekke-i Mukerreme payesiyle kârîn-i ikrâm olmuşlar iken bir yüz otuz dört senesinde nihâyet ve manşûb-ı cinâna 'azîmet itmîşlerdir. Ebi (46 a) Eyyûb-ı Ensârî türbe-i müminîleleri civârında defn-i kubbûr ve irtihâl-lerine mahdûm-ı güzînleri 'İffetî Efendinin tarihleridir ki seng-i meza-rında mesîurdur.

Cennetü'l-me'vâ ola Refdî Efendiye mekân

Âgârlarından Divân-ı 'adâlet-'ünvânı ve miyâne-i emsâlinde şeref ü şânı vardır. Bu güftâr zâde-i tab'-ı celîl-i mikdârlarındandır. Nazm :

Ne denli 'asîk-ı bi-sâbr keşf-i râz eyler
O denli dil-ber-i 'âlî-cenâb nâz eyler
O şive-kâr kâursa bu tarz u hâl üzere
Şeb-i firâkıyı zülfi gibi dirâz eyler

Nam-ı sâmi-i ser-âmedleri Ahmeddir. Ekabir-i Devlet-i 'aliyyeden Mehmed Big nâm zât-ı huçeste-hürâmın hâsıl-ı gıtrân-mâye-i 'ömr ü devleti ve mahşûl-i nihâl-i âmâl-i 'izz ü rif'ati olmağla miyâne-i şığar u kibârda Rif'at Ahmed Big dîmmekle şöhrat-ı şî'ar olmuştur idi. Evâ'il-i hâlinde serây-ı feyz-ârâ-yı hümayûna duhul ü vülûc ve terbiye-i tebenni - müvîlûkde kesb-i istîdad u imdâd melekke-i tab'-ı sedâdları iktizâsı uzre tahşîl-i dâniş ü kemâl ve rûsum-ı hâida dâhi mahâret ile vaz'-ı lafza-i ketebbehü'ye me'zûn olmağın hâit u imla ve kıra'et ve ma'arif-i sâ'irede hâiz-i kaşabü's-sabâk-ı kemâl ve hîdimet-i celîleleri

RIF'AT AHMED EFFENDI

Nam-ı emcedleri Ahmed ve miyâne-i emsâlide Üsküdarî Hafız Rif'at dîmmekle kârin-i şöhrat eş'ar-ı âb-dâra pür-iktidar bir şâir-i mahîr-i ser-âmed idi. Bîn yüz kırk dört senesinde vefât itmîşlerdir. Bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nükâttır.

RIF'AT HAFİZ-I ÜSKÜDARİ

Merhûmın evrâk-ı âşârı dest-i rûzgâr ile târ-mar olmağla kerîmeleri vefâtına didikleri târihe ruğsat-yâfte-i iktidar olunmağla tahîr olundu.

Süleyman Big 'adnde bula rif'at

Târîh :

Ol mîr-i sühan-dânın nâm-ı pür-'unvânları Süleymanlı. Mah-miyye-i İslamboldan neşet ve 'İzzet Paşaya kârin-i şeref-i musâ-heret ile nâ'il-i 'izzet ü rif'at ve hâcçegândan piyâde mukâbelesiyile beyne'l-akrân muşârûn bi'l-benân olmuştur bir zât-ı büleud-hâşet idi. Bîn yüz kırk sekiz senesi hûlâlinde merhûm Dâvûd Paşa câmi'i hâ-zîresinde defn ü makbûr ve seng-i mezârında bu târih mesîurdur.

RIF'AT İZZET DÂMÂDİ

Gül-zâr-ı 'ışkı geşt ü güzâr eyledin gönül
Nâmın o bağmıla hezar eyledin gönül
Ferhâd kûha Kays ise şahrâya düşdi hep
Sen kûy-ı dil-rübâda karar eyledin gönül

Ve le-hü

guka-dar agalık rütbesine isal itüdkde bin yüz seksen iki senesi hilalinde eizye muhasebesiyle rütbe-i refi'a-i h'acegan-i büleend-eyvâna 'uruc itmekle nâ'il-i 'izz ü rif'at ve kudema-yı ricâl-i Devlet-i 'aliyyeden Yusuf Efendi hazretlerine muşaheret ile tekmi'l-i 'izzet idüp hâlen miyâne-i ak'ranlarında ma'arif-i bi-pâyan ile şöhet-sî'ar-i (46 b) cümle-i hüner-verân şîr ü inşaya pür-iktidar olan şu'ara-yı 'aşrımız hoş-söhbât ü nazik-iabî'at bir mîr-i muhterem-i zi-şandır. Bu güftâr ol zât-i celîlî'î-mikdârın zâde-i tab'-ı pür-iktidarlarıdır ki tahtır olund.

RESSAM

Nâm-i ser-âmedleri Mehmeddîr. Ressâm-ı silke-i hümayûn ol-mağla mahlas-ı mersum muhtâr-i tab'-ı ma'arif-nümunları olmuştur. Eş'ara kâdir bir şâir-i mahir idi. 1157 senesinde rihlet itmişlerdir. Bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nükatlarıdır.

RIF'AT

Nâm-ı sâmi-i muşaffaları Muştafadur. Müttercem-i mezkûrûn hâti-me-i hâlinde rakam-zede-i hâme-i beyân olan Rif'atî 'Ali Big Efendi-nin hâtid-i hucesste-hisâli ve vâris-i nakîline-i ma'arif ü kemâl olup hâl-i endek-sâlinde mîr-i muhterem-i müttercemîn hüs-n-i terbiyeleriyle nema-yâb ve bâliğ-i sinn-i mişâb oldukda dest-mâye-i muşkaddemat-ı 'ilmiyyeyi 'ulemâ-yı 'aşrından tahsîl ü iktisab itmeğin şeref-i müla-zemetle kâm-yâb olduklarıundan soñra tarîk-i şâfa-refîk-i tedriise 'azîmet ve biraz ewaym mülazemete müdâvemet idüp ba'dehü hâfifetü'l-eyyâm padişâh-ı 'adâlet-encâm şevketlü 'azametlü Sulîmân Muştafa Hân-ı şâlis hazretlerinin evreng-i tahîr-i 'Osmâniye cülûsları eşnasında pâkîze-kasâyid ve tarîhler 'arz itmeleriyle makbûl-i tab'-ı hümayûn-ı mekârim-nümun oldukda bin yüz yetmiş iki senesi hilalinde Seyhü'l-islam Mehmed Şâhî Efendi merhûmundan medrese-i hâricle dâhil-i müderrisin-i kirâm ve refte refte kâi'-ı merâtib-i medâris iderek evân-ı tahîrîmizde müslâ-i şâh ile Ahmed Pâşâ medrese-i cellesinde ec-zâkende-i ders ü ifâde olup nâ'ilü'l-merâm olmuştardır. Şu'ara-yı 'aşrımızdan pâkîze-refîtar ve güftâr-ı nazik-edalârı ma'rif-i bi-pâyân ile hâ'iz-i kaşabü's-sabâkı'l-ak'ran ve hüşûşâ fenn-i tarîhde teslîm-ker-de-i cümle-i hüner-verândır. Bu güftâr zâde-i tab'-ı büleend - iktidar-larıdır.

RİFÂTÎ

Ol mîr-livâ-yı 'ırfân tavşî ü tarrîfden müstâğnî-i beyân olup
ahvâl-i fezâ'î-me'âllerî zîver-i Tezkire-i Salim Efendi vü Safâyî oldı-
ğundan mâ'ada Seyyid Vehbî Efendi Vekâlet-nâmelerinde bu güne
sükker-riiz-i kelâm olan beyt :

'Âlî Rif'atîdır şîmdî şeyh-i hîrîf-i âdâb

Âgız destûrın andan alsun 'aşrın nükte-sencâm

müsellem-i 'âlem Rif'atî 'Âlî Big Efendidir. Bîñ yetmiş senesinde
vasıl-ı sahâ-i cihân ve bîñ yüz iki senesinde Rif'atî Efendinin Mekke
teşrîfinden mülâzemetle hândan olup bîñ yüz on dört senesinde med-
rese-i hâricle bekâm ve mûsıla-i Süleymanîyeden Ehbî Eyyûb-ı En-
sârî (47^a) mevlevîyyetile makzûzyü'l-merâm ve ba'dehü medîne-i
Fihbe mevlevîyyetile nâ'ili'l-merâm olmuşlar idi. Bîñ yüz kırk yedi
senesi hâlinde terk-i mansûb-ı müste'âr ve 'azm-ı nihân-hâne-i karâr
idüp Ehbî Eyyûb-ı Ensârî türbe-i münîfeleri civârında asûde-i lahûd-ı
hûzûr ve seng-i mezarında Neylî Efendi merhûmıñ bu târîhleri mes-
tûrdur. Târîh :

Mekân-ı Mîr 'Âlî ola kât'a-i hûccet

Merhûm-ı ma'arî-risûm şîr ü inşâda bî-mîşl ü bî-bahâ olan şu'a-
râdan olup güftâr-ı leîâfet-âşârları refîar-ı nazîkâneleri gibi bî-na-
zîr ve karîn-ı 'ukâz-ı belâğat bî'l-cümle müsellemler ü mümtâz bir şâir-
mâhîr-ı pâkîze-hâşet ve vüzerâdan Paşânın âkribâlarından
olmağla 'Âlî Big dîmmekle pür-şöhret olmuşlar idi. Âşâr-ı tab'-ı düver-
bârlarından Divân-ı fegâhat-'ünvânları vardır. Bu ebyât zâde-i tab'-ı
pür-nukâttur ki teberrûken tasvîr olundu. Nazm

REFİ' EFENDİ KÂTİB-ZÂDE

Nâm-ı nâmî-i emced ve ism-i sâmi-i ser-âmedleri Mehmeddir.
Devlet-i 'âlye şâne'llâhü min-kullî'l-beliyyede müddet-i medîde
gavuşlar kâtibi olup şadâkat ü istikâmetleri pesendide-i cümle-i enâm
ve bîñ yüz yigirmi bes târîhinde divân-hâne-i cinâna hürâm iden Mus-
tafa Efendi nâm zât-ı bülend-makâmın mahdûm-ı güzîn-ı hayrû'l-
halefî ve necl-i bîhterîn-ı mâ-bihî's-şerefi olup dâr-ı şeref-medâr-ı
'ırfân ve kan-ı cümle-i hünner-verân-ı şehîr-ı şehîr-ı memâlik ü bülâdın
ve gubâr-ı pür-ı'tibârı resk-endâz-ı kühl-i İstahân revâc-gâh-ı emî'a-i

murad u me'mul olan gehr-i şeref-vusu'l İslambolu'n mahallat-ı fâ'iza-
tu'l-berekatından sulţânü'l-megâzi Sulţân Selim Han Gâzi câmi'-i
nûr-i lâmi'i nezdinde Kocacı Dede mahallesinde sefer-i nüh mâhiyyeden
vâsıl-ı gehr-istan-ı gûhûd ve vâlid-i macidlerinin hûsn-i terbiyyeleriyle
bâlig-ı hûsn-i nişâb oldukda 'ilm ü marifete beğl-i vücûd ve hâit-i
ta'lik-i 'İmâd-ı Rûm 'Arif Efendi merhûmudan telemmûz ve ahz-vâye-i
telezzûz idüp li-münşihî :

Ki dirlerdi geçer üstadı şakird
Bakınca hâtinâ ref' oldı şübhe

me'al-i ser-meşk-i âmalinde nüvîşte-cemâl ve emsâlinde ziyâde ma-
hâret-i teslim-kerde-i zümre-i kemâl olmağın vaz'-ı ketebehü'ye me'zûn
olmağın zırv-e-i a'la-yı 'irfâna şu'ud itmeğın hâl-i hûceste-hûsâlimiz
garîk-ı rahîmet-i bâhr-i ilâh Ebe-zâde 'Abdu'llah Efendi hâzretleri
1117 senesinde şâniyen Rûm-ili kâzi-'askeri oldukda mütercem-i mü-
mâ-ileyhi kârın-ı ikrâm ve teşrîfât-ı seniyyelerinden şeref-i mülâze-
metle tevkr ü ihtirâm idüp bîn yüz yigirmi altı senesinde kesh-i eyâdî-i
istihkâkâtıyla şeyhü'l-islam olan Mahmûd Efendiden ba-ibtidâ-i
hâric Mi'mâr Musâtâfâ Âga medresesini tahşîl ve refte refte kât'-ı mera-
tib ü medâris iderek bîn yüz senesi hûdûdunda Süleymânîyye
medreselerinden birine nâ'ıl olmalarıyla tarîk-ı tedrisi itmâm ve tek-
mil itmeğın bekâm ve bîn yüz senesinde mahîrüse-i Galata
mevlevîyyetiyle makzûzyü'l-merâm ve dâğıl-ı vücûh-ı mevâli-i 'izâm
olmuşlar idi. Bîn yüz altmış senesi hilâlinde medine-i Brusa mev-
levîyyetiyle nâ'ıl-ı âmâl ve ba'dehü Mekke-i Mükkerremme pâyesiyile
bülend-i ak'rân (47 b) u emsâl ve zât-ı Fârâbî-nişâbı miyâne-i eüb-
bada reşk-enda-z-ı İbn-i Sînâ olmağın sabıku't-terceme Erşed Efen-
dinin didiklери "re'îsü'l-hâzîkin" tarîhinde re'îsü'l-eübba-i sulţânî
ve mütebbih-i mizâc-ı devlet-imtizâc-ı hâkânî olmalarıyla nazâr-ı kîmyâ
esger-i şehen-gâhî ile dîde-güşâ ve bîn yüz yetmiş bir senesinde hûkûmet-i
Dârü's-saltânatı'l-'aliyye ile kam-revâ ve bîn yüz yetmiş dört senesinde
şadr-ı Anadolî ile bülend -kâdr olup nâ'ıl-ı rütbe-i refî'a-i 'izz ü a'la
olmuşlar idi. Bîn yüz yetmiş altı senesi şaferrü'l-hayrın evâhîrinde
gar bâliş-nişîn-i mesned-i Rûm olmağla nâ'ıl-ı âmâl ü merdûm oldukda
Mar'asî Vehbî bu tarîh-i bîhterini 'arz-ı kûdûm-i şeref-lüzûm itmîşdir.

Tarîh :

Oldı şadr-ı Rûm üslûb-ı hâkim ile Refi'

Müddet-i medidelemin itmâm ve küse-i rahâda cive-gir-i ârâm iken bîn yüz seksen iki tarihinde "İrci"¹⁴³ emr-i müvaffıne icâbet ile sadr-ı cinâna hürâm itmışlerdir. Mahall-i vilâdetleri olan Kögacı Dede mer-hûmun türbe-i şerifeleri civarında defn-i kubar ve salıfu'z-zikr Cüşmi-zâde Resîd Efendinin bu tarihleri seng-i mezarlarında mesûrdur. Tarih..... Mütcerem-i mûma-ileyh bedr-i münir-i sipîhr-i 'irfân ve mîhr-tabında belâgat ü beyân-ı Hâkım Felâtin sîret-i refî'u'l-kadr şâhib-i 'ilm ü marîfet bir zât-ı edib ü nîk-âşlet olup el'ân hatâtân-ı cihâ-nî silile-i icâzetleri zât-ı 'îmâd-simâtlarına vâbeste olan erbâb-ı dâniş ü tabî'ate 'alâ-yelîku nesr-i hâti-ı ta'îk iden üstad-ı cihân ve şîr ü insâda ebkâr-ı efkâr-ı ma'ânî-şikârları resk-endâz-ı hünervân bir şâir-i mâhir-i kâşabü's-sabâk-ı ak'rân olup tarihât-ı 'alîyye-i Gül-şenîyyeden Ebdurrevî Şeyh La'î merhûmudan münib ü salîk ve ser-rîşte-i tezkîye-i nefse mâlik âgâh-dîl ü şâf-dîl ve sinm-i şerîfleri hüdud-ı şenâ'ini mütceâviz ve tîs'ine müteneâhiz esîr-i şöhbet-i ahbâb ve meclis-i nefîsleri kibr ü rîyâdan 'arî âmîzeş-i ülfete ma'îl bir zât-ı süûde-sulfât-ı şîm-şemâ'îl idi. Âşâr-ı tab-ı bulend - iktidârlarından nu'ut-ı ne-bevîyyeleri ve kâşâyîd ü gazeilyât-ı vâfireleri vardır. Bu gûftâr beste olan na't-ı şerîflerindendir. Nazm :

Cemâlin gösterüp guldür dil-i mahzûnları şad it
Kerem-kara meded 'asıkların bir gülle gel yad it

Karâr itme Refî'a Cüşemî bulbüllerindensin
Dem-â-dem na't-ı pâk-ı Musîfâda durma feryâd it

Nesr : Bu gazeî-i âb-dar dahî ol zât-ı celîl-i refî'u'l-mîkdarın gazeily-yâda olan gûftârındandır. Nazm

REFİK

(48^a) Bi-reyb ü meyn nâm-ı nâmleri Hüseynîr. Darü'l-hîla-ferî'l-'alîyye şehîrlerinden ve hâcegan-ı bulend-eyvânın erbâb-ı dâniş ü 'irfân ü kemâlinde olup oldığı mansûplarında hâme-mîşâl 'arz-ı istikâmet idüp şadâkatinden nâşi serî'u'l-infi'âl olmağa miyâne-i enâmda Merâkî Efendi dînmekle kesb-i şöhret itmışidi. Bîn yüz seksen iki senesi hilâhinde cîzve muhâsebesinden ma'zûlen vefât itmışlerdir.

Pakize-i ezkiyâdan pakize-güftâr bir zât-i cellîü'l-mikdâr olmağa tahîr ve zâde-i tab'-ı ra'nâlarından bu gend ebyâtı tasîr olundu. Nazm

REFİK-I DİĞER

Nâm-i cellîeri 'Âh olup sehr-i bi-misâl olan mahmûmiyye-i İslâmbo-luñ pakize-güftâr sehrîlerinden bir gâ'ir-i nâzik-âğâr idi. Sâbku't-ter-ceme Seyyid Tevfîk Efendinin vâhîdleri Eyyûb Efendi merhûm mahall-i medfîni olan Kigeci Pîri mahallesinin câmi'ine vaz'-ı minber ü hita-betini mütercem-i mezkûra 'inâyet imkele bi'l-münâsebe eyyâm-ı şafa vü ârâmda mütercem-i mûmâ-ileyhe refâkât imkele Tevfîk Efen-Hânde rihlet itmîşlerdir. Bu güftâr zâde-i tab'-ı leîâfet - mikdârlarıdır ki tahîr olundu. Nazm

RÜKNİ

Ol rûkn-i rekin-i 'irtânî nâm-ı pür-'ünvânları Süleymândır. Memâlik ü buldân igrâ nâm-ı meşhûr sakt-ı büyü't-ı sipihre peyveste olan kazâ-yı şeref-ârâ-yı Akserâydan vâsıl-ı gar-erkân-ı şühûd ve bâliğ-i mebâliğ-i sinin ü şühûr iderek hüdûd-ı temyizîye vusûl ve sehr-i İslâmbola 'azîmet ve duhûl idüp tahşîl-i mukâddime-i 'ilm ü irtân itmeğin kaşr-ı bi-kuşûr-ı 'irtâna şu'ud itmîşler idi. Ba'dehü zümre-i hâcçân-ı cellîü'l-erkâna dâhil olmağa binâ-yı 'tibârî mi'mâr-ı ikbâl-i tamâm ve menâsib-i keşîre ile karîn-i şeref ü ikrâm olmuşlar idi. Bîn yüz elli beş senesi hüdûdunda esâs-ı rûkn-i vücdî mevt-i ecel-i bi-emân ile inhidâm ve ravza-i hürâm itmîşlerdir. Sal-ı irtihâl-lerine olan bu târîh-i bi-nazîr tebeerrûken tahîr olundu. Târîh :

Yakıldı âhdan Rûknî Süleymân ile 'irtânî

Mütercem-i mezkûr dâniş ü 'irtân ile meşhûr gâ'ir-i mahîr-i şîm-güftâr bir zât-i cellîü'l-mikdâr idi. Bu ebyât rûkn-i müesses-i tabi'âtla-rından ser-zede-i zühûr âğâr-ı belâğat-gi'arlarıdır ki tebeerrûken tasîr olundu. Nazm

REMZİ

Tezkîre-i Şafâyî vü Salim Efendide rakâm-zede-i şâhîfe-i beyân ve bîn yüz elli tokuz senesinde 'azîm-ı ravza-i nîzvân olan gâ'ir-i meşhûr

Cabî Mehmed Efendi mağfurdur ki eş'ar-ı düver-bâr ve güftâr-ı nazik-refetâr ile resk-endâz-ı (48 b) sübân-dân ve imâ-nâ-yı leîâfet-eda ile mahsûd-ı cümle-i hüner-verân-ı ma'ânî-şikâr ve üstâdları Şâh-î hat Rûşdî merhûma hem-pây-ı iktidâr olmus târîhleri makbûl-i enâm bir pîr-i sûtûde-refetâr idi. Evsâfları tezkirelerde tafsîl olunmağa tekşîr-i sevâddan mücânebet olunup bu rütbe ile iktifa ve aşâr-ı ta-bi'atlarından bu güftârları imla kılını.

RÜHÎ

Fatihâ-i Devlet-i Mahmûd Hâmid mürğ-ı ruh-ı revân 'âlem-i 'ilhiyyine fâreyân iden âtes-pâre-tabî'at şâ'ir-i şîrin-âhareket üsküddârî Rûhî Efendidir ki kemmiyyet-hâme-i hoş-refetâr-ı ahvâline bu rütbe ruşat-yâfte olmağa tatvîlden takşîr ve aşâr-ı tabî'atlarından sul-fân-ı müşâru'n-ileyh bîn yüz kırk üç senesinde cûlûs-ı hümayûn buyur-duklarında didiklery târîhlere ruşat-yâb olamamızla tahrîr olundu.

Târîh :

Mübarek bad tac-ı dâver-i Sultân Mahmûdî

Diger :

Sitayîş büle Rûhî eyledim tahrîr-i târîhin
Cemâlin zîb-i hatî zeyn eyledi Sultân Mahmûdûn

RÜHÎ EFENDİ

Nâm-ı nâmî-i balâları Muştâfâdur. Resk-endâz-ı şühur u bilâd olan kâzâ-i Kârînâbâddan nümayende-i zühur ve ol diyâr-ı cellîvü'l-i'ti-bârda mahkeme kâribi olan zât-ı ma'arîf-nisâbîn mahdûm-ı güzîni olup hâl-i endek-sâlinde ba'z-ı nüvvâb-ı ma'rîfet-nisâbdan mukad-demât-ı 'ilmiyyeyi tahşîle bezl-i makdêret ve ba'dehü Âsitâne-i 'âliy-yeye 'azîmet idüp vusûl ve 'ulemâ-yı 'asrından tekmi'l-i fûnûn idüp evâ'il-i Devlet-i Sultân Mahmûd Hâmid re'isü'l-eibbâ olan Hayatî-zâde Muştâfâ Efendinin hânedânına dühûl ile nâ'il-ı me'mûl olup mûmâ-ileyhin mektûbeciliklery hîdmet-i cellileleryle kâam-kâr ve ba'dehü mülâzım ve tarîk-ı tedrîse 'azım olmağın bîn yüz kırk beş senesi hîlâ-linde ba'lbütidâ-i hatîc Şaniye Şâh-ı Hübân medresesiyle nâ'il-ı şeref ü i'tibâr ve mûmâ-ileyh Muştâfâ Efendi 'azım-ı dâr-ı bekâ oldukda burâder-i ekremleri Seyhü'l-islam Mehmed Emin Efendi re'isü'l-eibbâ

olmalarıyla anlarıñ dahi mektubcılıkları hıdimetiyle kam-revâ ve muşâ-
rım-ileyh hazretleri meşîhat-i İslamiyyeden 'azline değin ol ğanedanda
karın-i-âmmâl ve medreseleri müşâla-i Süleymanîyyeye reside oldukça
medine-i Fihbe mevleviyyetiyle vücut-i mevâli-i kirâma idğâl olunup
ba'dehü ba-rütbe-i mahırec Kayseriyye mevleviyyetiyle nâil-i ikbal
olmuşlar idi. Bün yüz yetmiş beş senesinde tüti-i Rûhî kâfes-i cisminden
tayaran ve ğuld-i na'ımî aşıyan itmişdir. Merhûm-ı merkûm şîr ü
inşâda yegâne-i deverân olup el-ĥakık ser-nâme-i sütür-i muñşiyâne
şâyeste-i ziver-i tahırr olan bir münşî-i dühurdur ki âşar-i berâ'a-i
kalem-i şîrin-kârı olan inşâ-yı belâğat-âraları ğıyre-zen-i ğesm-i nergisi
nâm-dar ve eş'ar-i dil-şikârları mahsûd-ı rûh-ı bâkî leifet-kârdır.
Ħakıkâ ki ğurâra-yı 'asrdan bir ğa'ir-i mahir-i müsellem ü mümtâz ve
ğâme-i serî'ü'l-ğitâmeleri teslîm-kerde-i enâm bir zât-ı kâşabü's-sa-
bâk-ı i'câzdir. Bu ğuftâr âşar-ı tab'-ı pür-iktidârlarıdır.

RÜHİ DİĞER

(49 a)

Bi-reyb nâm-ı nâmileri Şu'aybdır. Dârü'l-ğilâfetü'l-'ahıyyeden nü-
mâyende-i zuhür ve sabıku't-terceme Ħatîâî Râsım Efendi birâder-
zâdeleri olmağla anlardan ğatî u marifeti tahşîl ile bir zât-ı marif-
mevur olmağın Enderûn-ı Hümayûna duğul ü vüluc ve Balıca-zâde
Muştafa Paşa merhûm tarih tarihinde silâh-dârıkdan rütbe-i
refî'a-i vezâret ile ğerâğ oldukça hıdimet-i kitâbet-i divânları ile ma'an
ğuruc idüp ile'l-vefat divân efendiliği hıdimetiyle kam-kâr ve ba'dehü
ba'z-ı iltizâmât ile evkât-ğüzâr 'asrımızda şâhib-i dâniş ü marifet
şîr ü inşâya pür-iktidâr bir zât-ı celîl-ü'l-mikdâr olmağla tahırr ü âşar-ı
tab'-ı pür-nurlarından bu ğuftârları tasırr olundu.

RA'UFİ

Ol şeyh-i bihin-i ser-âmedin nâm-ı nâmileri Ahmeddir. Medine-i
Üsküdarıdan bedîdar meşâyih-i Ħalvetiyyeden bâhırrü'l-kerâme bir
şeyh-i celîl-ü'l-mikdâr idi. Evâ'il-i ğalinde tahşîl-i 'ilm ü marifet ve
meşâyih-i kirâmdan Köstendilli 'Alî Efendiden ahz-i yed-i inâbet idüp
ba'dehü me'zûn-ı ğilâfet olmağla müddet-i medide zâviyelerinde post-
nişin ve mürşid-i zümre-i salikin olmuşlar idi. Bün yüz altmış bir senesi
ğilâhinde rığlet ve zâviyeleri sâhasında defn ü türbet olunup irtihâl-
lerine olan bu tarih-i ğarra işâret olundu. Tarih :

Yazıldı gitti gibi bir 'adımuv'l-miâl tarîhi
Ra'ûfa kıl Ra'ûfiye makâmın cennet-i me'vâ

Şeyh-i mezkûr dâniş ü 'irfân ile meşhûr 'arif ü ağah bir şeyh-i feyz-in-
tibâh idi. Ağâr-ı ilâhiyyât-ı vâfirleleri vardır. Bu eş'âr vâridât-ı tabî'at-
ları olan güftârlarındandır.

Ey gâfil-i men fir'l-beden ihâsna gel tevhid ile
Ağ gözüni al hissedên iz'ana gel tevhid ile

Hâmd eyleyüp ihâsna iştirâf-ât-kâma

Gir Hâlivei meydânına devrâna gel tevhid ile

Çalış Ra'ûfi lem'a al gelstün zâmirinde cîdâl
Gel vahdetin bahrine dal 'umma'na gel tevhid ile

RİYÂZÎ

Evrân-ı Sultân Mahmûd Hâmidde 'azm-i riyâz-ı cinân iden bir
şâir-i pâkize-ta'bir ve ahvâl-i âsârlarından ruhşat-yâb-ı iktidâr ol-
dığımız cûlus-ı sultân-ı müşârtün-ileyhe olan tarîh-i bi-nazîrleri ta'bir
olundu. Tarîh-i cûlus-ı Sultân Mahmûd :

Riyâzi hâmd idüp tarîh yaz kim tâc-ı ikbâlî

Giyüp sâhen-gehi Sultân Mahmûd oldu devrânî

Hartu'z-zâ

ZARÎ

Nâm-ı cellieri 'Alîdir. Medîne-i Diyâr-ı Bekr muzâfâtından Mardin
nâm kasaba-i güzinden zühûr eş'âr-ı âb-dara pür-iktidâr su'arâ-yı
'asrımızdan nazîk-tabî'at bir şâir-i pâkize-ta'bir olmağla ta'bir ü
âsârlarından bu beyt-i rahâları tasvir olundu. Nazm :

Ahlsun küse-i mey-hâne kim şad oldığım yerdîr
Ayağım bûs idüp sâkinin irşad oldığım yerdîr

ZÜLÂLÎ

(49^b) Beyt-i valîdûna :

Arnavud ekşerisi olur iken bustânî
İçlerinden ne 'aceb oldu Zülâlî bağı

Nesr : Beytiniñ me'ali ser-nâme-i hâli olup ümerâdan Delî Hüseyin Paşanın 'akl ü fikr müsteşârı ve sancaqlarda silâh-darı olan Delvi-neli 'Alî nâm şâh's-ı cesûrın ferzendi olmağla cesâret bir'irg kendüye isâbet itmiş müteharrik-i dühûr idi. Evzâ'il-i hâlinde Enderûn-ı Hüma-yûna dâğıl ü hürûcunda bin yüz bir târîhinde mülâzemetle nâ'il-i me'nûl ve bin yüz altı senesinde dâğıl-i müderrisin-i kirâm ve bin yüz yigirmi beş senesinde Yenîşehir mevlaviyyetiyle bekâm ve otuz bir târîhinde Brusa hükümetiyle ikrâm ve ba'dehü Melke-i Mükerrerme ile kârîn-i ihtirâm olup mümtâz ve bin yüz otuz senesi hükümet-i Dârü's-saltâna ile ser-efrâz olmuşlar idi. Bin yüz kırk üç senesinde vâkı' vak'ada i'ânet-i eşikâ ile Anafol şadımnı tahşil ve zu'munca kâm-revâ olmuşken sene-i mezburde 'azl ve Resmo ceziresine iela ve anda ma'zûlen vefât itmişlerdir. Mütercem-i mezburun ahvâli tevârîhlerde tafsilten tahvîr olunmağla tekgîr-i sevâd ile bir müşlhamâ teşhîr revâ görülmeydi. Şîr ü inşâda rûbe-i maharetine Seyyid Vehbî bu beyt ile şehâdet itmiştir. Nazm :

Mevâliden neler var kendüyi şîr ile hiev eyler
Değillken rûbe-i sâmisine şâyeste nâ-dan

Kimi işkenbeden söyler cigerden nâleler anlar

Döner fırtın elinde hâmesi gün şeyh-i pürân

Selâmetle sözün vaşf eyledikçe hâlk ider ikrâh

Dehâna almağa mâ-i Zülâli âb-ı hayvân

Âgârlarından bu güftârları tahvîr olundu. Nazm :

Marîz-i 'işk olanı derd-i dil-rûbâ yoklar

Kisîyi vâkı-i zaruretde âşınâ yoklar

Zülâli olma şâkın feyz-i şubhâdan gâfil

Şeherde gonçe-i ne-sûlküfteyi sâbâ yoklar

ZİNET

Bi-reyb ü meyn nâm-i nâmilere Hüseyindir. Selânik mevlaviyye-tinden ma'zûlen vefât iden Yek-dest Şeyh Muştâfa Efendi merhûmunın tutar eli ma'kullesi etbâ'ından Hasan Âğa merd-i şâdıkun mahdûmı mahmûliyye-i İslâmbolda Sulţân Selim câmi'i kurbünde Gûkurbostân mahallesinde zinet-efzâ-yı hâdika-i vücûd ve cevvelân-ı tab'-ı zekâ-

vetleri iktizâsı üzere tahşil-i ma'arifi mevfur idüp kâsr-ı 'irfana zî-net-bağs-ı şu'ud idüp mülahezmetle bekâm ve ba'dehü Rûm-ili kalemî-ne duhûl ve Plave kazâsıyla sir-âb-ı nevale-i ikrâm ve ba'dehü Aydo-nat ve Kozluca kazâlarıyla makzûzyü'l-merâm olmuşlardır. Şu'arâ-yı 'asrımızdan eş'arı latîf ü süz-nâk ve güftâri rengin ü tâb-nâk ahbâb-ı ge'fkat-nisâbımızdan bir şâir-i mâhîr-i huceste-idrakdîrler. Bu güftâr zâde-i tab'-ı celliü'l-mikdârlarıdır ki tahîr olundu. Nazm

ZİVER

Nâm-ı nâmîleri İbrâhîmdir. Dârü'l-hilâfetü'l-'aliyye olan mah-miyye-i İslâmbol şehitlerinden kârın-i elâz-ı belâgat bir şâir-i mâhîr-i âteş-pâre-tabî'atdır ki ebkâr-ı efkâr-ı ma'ânî-şikârları olan güftâr-ı le'âfet-âsârları mahsûd-ı tabâyî'-i şu'arâ-yı belâgat u beyân bir zât-ı nükte-dân ki bil'-cümle ma'arîf ile kâşabü's-sabâk-ı alkrân idi. Lâkin beyt :

Bemîn gîbi hele bir mey-peresti görmedi hiç
Olâh mey-kede-i dehrde şarâb şarâb

müfâdıncâ gâyet 'ayyâş u mey-perest ve mîsrâ :

Eliden bırakmam câm-ı meyi cem-reviş budur

me'âlince seb ü rûz mest hâne-ber-dûş (50a) hârabâtî bir zât idi. Âkı-betü'l-emr erbâb-ı himmetin birine mukârin olup Anatoî kalemîne duhûl ile kâm-bîn olmuşlar idi. Anda dahî feyz-mend olmayup sâmine ricâlindeñr-iken bîn yetmiş dört senesinde ri'let itmişlerdir. Zîb-i zî-ver-tabî'atları olan güftâr-ı nazîk-refî'âtından gayri müddet-i 'ömründe nizâm-ı hâl muhâl olmuşıdı. Bu güftâr cümle-i âsârlarındandır. Nazm

Hartu's-sîn

SABIK

Kuzât-ı sençide - şifâdan şâhîb-i dâniş ü marîfet şâir-i gûşâ-de-tabî'at bir zât-ı güzîn olmağla tahîr ü âsârlarından sul-tânın vilâdetlerine olan tarihleri tasîr olundu. Tarih

SÂCIDİ

Ol sâcid-i mescid-i 'ilm ü 'irfânın nâm-ı sâmi-i celli'eri 'Alidir. Pis-gâh-ı İslâmbol cevânîbî makbûlde vâkı' mahvuse-i Galataya mu-

zâfe ve lüle-i ıstihân 'âlem-gîr ve sır-âheng-i 'andehbân-ı sâfâ-kârîr olan İstinyeye tâbî' Yeniköy nâm mahall-i dil-güşâda vâsıl-ı gül-şen-i vücd ve tahşîl-i ma'arîf-i 'ilmîye ile kâşr-ı gül-istân-ı 'ırfânâ su'ud itmeğin bin yüz tarihinde Eftendiden nâ'îl-i şeref-i mülaazemet ve târîk-i tedrîse 'azîmet idüp bin yüz senesinde bir-ıstihkâk medrese-i hâricle dâhil-i müderrîsîn-i kırâm olup kâim-revâ ve refte refte kâ'î merâtib üzere iken Belgrad mevlevîyyetine ib-tıla ve ba'dehu Trablusşam mevlevîyyetiyle bekâm olmuşlar idi. Bin yüz otuz senesinde Şeyhü'l-İslâm Yenîşehrî 'Abdu'llâh Eftendi merhûmâ emîn-i fetvâ olmalarıyla dide-i ümidi rûşenâ olmağın nâ'îl-i âmâl ve bin yüz otuz senesi hüdûdunda mahrûse-i Galata mevlevîyye-tiyle kârîn-i mihrâb-ı ikbâl ve billâd-ı celîle-i erba'a ile pür-şeref ü iclâl olmağla secede-i şükre rûy-mâl itmîşidi. Bu hâl üzere güzârende-i ıyyâm u leyâl iken bin yüz otuz beş senesi hâlâhinde gül-geşt-i cînân idüp Edimekâpusı hâricinde defn ü makbûr ve irtihâllerine olan târîhlerden Kâmi Eftendi mağtûrûn bu târîhî seng-i mezarında mesûrdur. Târîh :

Nâ'îl-i gül-zâr-ı cennet ola yâ Rabb Sâcîdî

ve Mûstakîm-zâde Eftendîmîn târîh :

Beyt-i ma'mûrûn 'ah ola semâda Sâcîdî

târîh merhûm-ı mezkûr bulbul-i gül-zâr-ı 'ilm ü fazîlet oldukları gibi tûfî-i şükker-î'âr-ı belâğat olup 'ilm-i fıkhdâ yegâne-i deverân ol-duklarından mâ'-ada sır ü inşâda kâşabû's-sabâk-ı akkrân bir gâ'ir-i pür-gû-tâbî'at ve mûsellemmü'l-eyvâr bir zât-ı güzîn-i celîlîü'l-mîkâdâr olmağla tahîr ü âşârlarından bu gâzel-i bi-bedelleri tasîr olundu.

Nâzm

EL-MEVLA SAHİB EFTENDİ PİRİ-ZADE

(50b)

Müşârûn-ileyh hazretleri müddet-i medîde imâm-ı evvel-i sul-tânî/ve bin yüz elli sekiz senesi hâlâhinde es-Seyyid Mûstafâ Eftendi yerine şeyhü'l-İslâm ve mutîyyü'l-enâm olup revnâk-bâğs-ı mesned-i Nu'mânî olmağla sâda-yı ıstihârları tanîn-endâz-ı sâmi'a-i cihân ve 'azllerinde Üsküdar'da vâkı' hânelerinde şeref-rîz-i inzivâ vü karar iken bin yüz altmış iki senesinde 'azm-i gül-geşt-i cînân ve vâsıl-ı râvza-ı rızvân olan Pîrî-zâde Mehmed Şâhib Eftendi merhûmûn mah-dûm-ı güzîn-i celîlîü'l-mîkâdâr ve necl-i bihterîn-i ma-bihî'l-ıftihârî

unvan şere Sultan İmamı
(158) 1745 senesi ortalarında
es-Seyyid Mûstafâ Eftendi
yerine şeyhlikde

'atâ-bâğs-ı erbâb-ı meâilb-ı cihân 'Osman Sâhib Efenî hâzretleridir ki bin yüz yigirmi iki senesi hüdudunda nüh mâhe-i sefer-i kufilden hân-kâh-ı Piri-i pederiye vusûl ve henüz gence-i nev-demide gül-şen-i serây-ı iufuliyet iken Gül-istânı ezber ile Bahâr-istân-ı 'İrfânâ duple iden ezkiyâ-yı meâdîm-i kirâmîdan bir mağdûm-ı huçeste - ferâm olmağla evvelin-i ikrâmları olan mülâzemetle tevkr ü ikrâm olundukların-dan şöhra sinn-i şerifleri bâliğ-i misâb ve keşb-i dâniş-i bi-hisâb itdükde dest-mâye-i muşkaddemat-ı 'ilmiyyeyi tahşile hâdd-i tâmm ve resm-i ihtimâm ile beğl-i meçhûd ve nusâh-ı mütedavileyi bir mikdâr vâlid-i muhteremlerinden ve emsâli fuhûl-i kirâmeden tahşil ü tekmil ile zîrve-i 'âlâ-yı 'İrfânâ şu'ud itmegün bin yüz kırk iki senesinde Şeyhü'l-İslâm 'Abdu'llah Efenî merhûmîdan ibtida-i hâric medresesiyile kârîni-ikrâm ve dâğl-i müderrisin-i kirâm olmuşlar idi. Rette refte kât-ı merâtib-i tarîk ve hareket-i mâ-yellik iderek medaris-i Süleymânîyye-nin birine vaz'-ı secâde-i ders ü tahâkkûk itmegün bekâm ve bin yüz elli senesi hilâlide mahfûse-i Selânik mevlaviyyetiyile dâğl-i mevâli-i kirâm ve bin yüz elli sekiz târihinde vâlidleri zib-efzâ-yı mes-ned-i meşîğat iken ¹⁴⁴ bilâd-i erba'a ve Mekke-i Mükkerreme payele-riyle kârîni-şeret ü 'izzet olduksa Nevres Efenî bu târih-i gârâ-yı berâ-yı tehniyet dimişdir. Târih :

Pâye-i Mekke mübârek saña 'Osman Mollâ

Ba'dehû senesi-i mezburâ Kâra Bekr-zâde Ahmed Efenî üzeri-ne bi'l-îfîl Dârü'l-hilâfetü'l-'aliyye hükümetiyle dil-gâd ve seh mâh müddetlerinde vâlidleri müşârûn-ileyh şadr-ı mezkûrdan istîfâ vü istîfâ ve medîne-i Gelibolıda küşe-gir-i inzivâ olduksayında mütercem-i müşârûn-ileyh dâğl hem-pâ ve ba'dehû hâcc-i şerife me'zûn ve nüsûk-i farîza-i hâcc edâ ile memnûn u ber-murâd olmuşlar idi. Vâlidleri irtihâlide hâne-i feyz-âsiyânelelerinde bir müddet arâm ve bin yüz altmış bes senesi şa'bânın üçüncü günü şadr-ı Anadol ile bülend-kâdr olup tahşil-i neşat-ı tâmm ve bin yüz altmış sekiz senesi hilâlide evreng-i tahîr-ı 'Osmanî cülûs-ı 'Osman Hâm ile tecdid-i şeret-âym-ı 'Osmanî itdükde imâm-ı evvel-i şeh-r-yârî olmalarıyla kândil-i encüm-gümâr-ı ikbâlî câmi-i amâlinde firuzân misrâ :

Mevrûs-ı pederdir gireriz hâne bizimdir

¹⁴⁴ İstanbul be-cây-ı Ahmed Efenî 16 cumâde'l-ula sene 1158, 'azles fi 3 ra-mazân sene 1158. (S., yk. : 50 p der-kenâr).

me'ali mi'at-i nigeraunda şeret-nüma-yı 'ayân ve muktedâ-yı şehen-
gâh-i 'adâlet-'ünvân ve dâhil-i meclis-i hümayûn olup nâ'il-i mih-
râb-i âmâl olmağa şâdan olmuşlar idi. Bîn yüz almış toköz senesi
şevvâliniñ yigirmi sekizinci günü şadru's-sudûr Rûm-ili ile fa'iz-i ga-
yat-i merdüm olmuşlar iken yetmiş senesi şaferiniñ yigirmi sekizinci
günü beyt :

Pek de virilme gaflete ey mest-i 'izz ü nâz
Meger zamânedên hâzerin yok mîdır senin

me'ali şahife-i hâlinde mestür ve mahrûse-i Brusada ikâmete me'-
mûr olmalarıyla bir müddet küşe-i ikâmet ve bâ-fermân-i 'âli da'-
vet olunup hâne-i devlet-âsiyâneleinde şeref-riz-i sükut iken bîn
yüz yetmiş beş senesi şa'bânunda şâniyen şadr-i Rûma murabba'-
(51a) nişin-i 'izz ü devlet olduqda bi'l-bedâhe hâne-i fakîrden bu tâ-
rih-i tâmm zühûr ve taqdim-i huzûr-i fa'izu'n-nûrları olmağa teber-
rûken keşide-i silk-i sütur kılındı. Tarih :

Yine kim viridi şadr-i Rûma zinet
Kim itdi iutile ol şadr-i ihya

Didi hatif bu tarih ile Râmiz
Re'isü'l-'ulemâ 'Osman Molla

Heft mâha karib zib-elfza-yı şadaret olup lakın germ ü serd-i gurbet
eyyâm-i mihnet - encâmılarınca zühûr iden 'illet-i cân-güdâzları gay-
ret ü himmetlerinden nâşi tezâyüd ve menâfi'-i mansib mukâbilî as-
hâb-i mesâlihün şiklet-i bi-encâmılarından kenzine-i tab'-ı bâlâlatına
na'kline-i istidâd-ı 'illet-i 'avâyid olur bir ma'nâ olmağa bîn yüz yetmiş
altı senesi şaferü'l-hayrın on yedinci günü istifa ve meşgûl-i mu'alece
vü devâ ve mesned-i mu'allâlarıyla sâbıkü't-terceme Hâkimbaşî Efendi
kâm-revâ olmuşidi. Şadaretleri eşnâsında dört cum'a divân-ı 'ada-
let-erkâmı rütbe-i merge varmağa terk idüp 'atıvlerini ilticâ zımında
şadr-i a'zam-ı 'asrı merhûm Râgıb Pâşâ hazretlerine irsâl eylediği
kır'adır ki tebertükken tabîr olundu.

Ey nûr-ı ruh-ı bâşura-i merdüm-nazar
Allah itmesün seni azürde-i keder

Şahib kulûn südde-i iclâle yüz sürüp
Bu cum'a dâhi 'atv ü 'inâyet recâ ider

Şadr-i müşâruñ-ileyh dahi izañ u icazeti müfîd i'ia buyurdukları küt'adır ki tasîr olundu.

Ey şâhib-i ma'arîf ey menba'-ı hüner

Tâ ırmeve zerrece keder

Kerem olmuşıdı gercî telâkî kemâlde

Bu cum'ânız da râhât ile eylesün güzêr

ve yine bîn yüz yetmiş tokuz senesi rebî'ü'l-evvelinde şâhsen şadr-i vâliâtlarına i'tilâ ve câm-i ilbâl ü i'tibârları şekl-i müşelleg-nümâ olmuşıdı. Müddetlerin itmâm ve hâne-i nev-târî-i zibâlılarında râhât bahs-i arâm iken bîn yüz seksen iki senesi günü Hâtîatî Ve-hıyyü'd-dîn Efendi 'âzım-i nihân-hâne-i bekâ itdükde dâs-i hıyâkât-lerine ilbâs-i ferve-i beyzâ-yı gıvrân-kıymet ile mesned-i mu'allâ-yı meşîhat-i İslâmıyyeyi ihyâ buyurduklarında hâkıkâ şeyhü'l-İslâm tâ-rîhî ishâk-şân-ı küds-i nişânlarına şâyân olmağla gus-i sâmi'a-i cihân olmuşıdı ve kill-i fakîrden bu beyt-i bihterîn iki târîh-i güzîn vâkî' olmağla tebertükken tahîr olundu. Târîh Negr : Bîn yüz seksen üç senesi zî'l-hiccetü's-serîfesimîn günü misra' :

Değildir mansıb-ı dünyâ cihânda kimseye bâkî

ma'nâsı ser-nâme-i a'mâlinde 'ayan ve terk-i dağdâga-i hükûmet-i cihân idüp "irei' ila-rabbilki" ¹⁴⁸ fermân-ı vâcibü'l-imtisâle ser-nihâde-i itâ'at olup 'azm-i gül-geşt-i cinân itmişlerdir. Ol gençine-i cevâhır-i funûn Murad Paşa câmi'i hâziresinde medfûn olup mersiye-güvârid olan târîh-i dil-culardan bir iki târîh gebt-i keşide-i suîr ki-

'Osman Efendi zıver-i lahûd-i cinân ola

Li-nâmikihî :

'Osman Efendi dahîl-i şâhn-ı na'ım ola

Merhûm-ı müşâruñ-ileyh hâzretleri 'ulûm-ı 'akliyye vü nakliyyede kârî ve muktedâ-yı 'asr olup hûşûsâ 'ulûm-ı edebıyye ve luğât-i 'arabıyyede bir âverde-i kâmusü'l-muhtâ-i fazl ü irtân olan zât-ı nûkte-dânları şâhânü'l-cevâhır-i kütüb ü resâ'il ve mecmu'â-i eştât-i 'ulûm u fezâ'il olduklarından ma'-adâ" inne mine's-sı'ri le-hükmeten

ve inne mine'l-be'ani le-sihran" mecrasına sa'il ve icerâ-yi es'âr-i be-lâgat-si'ara ma'il olup hayat-bahş-ı sülhan-verân ve ruh-efzâ-yi zümre-i dâniş ü 'irfan olur. Ağâr-ı kilik-i belâgat-digârlarından bedîdâr türki vü 'arabî vü fârisî gûftârları a'lâ-yi devâvîn-i fuzalâya şâyeste-i nüvîşte-i tahvîr ve ebkâr-ı hâir-ı vekâd-i mebânî-(51b) müfterî' ve el-kâr-ı ma'ânî-sikâr-ı muhterî'leri birün-ı haytâ-i takvîr şâ'ir-zâde şâ'ir ve zât-ı sûtûde-simâtları hâvî-i kemâlat-ı bi-gâyat olduklarından ma-'ada 'atîf ü kar-güzâr nefîsü's-sühbe kerîmü't-tâb' eslâfından ser-efrâz bir mahdûm-ı kabîren 'an-kabîr idi. Ağâr-ı fazîlet - intişârlarından bu gûftâr-ı tâb-dârları tahvîr ile tezyîn kılındı. Nazm Mü-sârûn-ileyh hazretleri fenn-i târîhde yek-tâ süvâr-ı pehnâ-yi mahâret olmağla Şeh-zâde Sultân Selîmîn vilâdetlerine ve câmî-i 'Osmâniy-yenîn itmâmına didikleryi târîh-i ra'nâları keşide-i silk-i imlâ kılındı. Târîh :

Ser-ikbal-i şehen-sâha Selîmidir tâc

SÂ'İ

Nâm-ı nâmileryi Mehmed Sâlih'dir. Mahallât-ı fa'izâtü'l-bere-kât-ı şeh-ı İslâmboldan Kefe'î mahalle'si mü'ezzinî Muşafa Efendi-niñ oğl olmağla vefâtından soñra cihet-i mezkûre ile küşe-gîr-ı kânâ'tat bir zât-ı şâhib-i marîfet olup es'ara kâdir ve sa'y eyledigî fenne ik-tidârî zâhir şu'arâ-yı 'asrımızdan pakîze-kelâm bir şâ'ir-ı mahîr olduk-larından ma-'ada 'azîz-i âtiyyü't-terceme 'İsâ-zâde Efendi merhûm-dan münîb ü sâlik ve gûşîs-i sa'y ile cevher-i 'irfâna malikdirler. Bu gûftâr zâde-i tab'-ı pür-iktidârlarıdır.

SALIK DEDE MEVLEVİ

Nâm-ı celîl ve ism-i cemîleryi Hâlidir. Pis-gâh-ı İslâmbolda vâkı' kşâba-i Kâsım Paşada kâ'im Mevlevî-hâmede post-nîşîn-i makâm-ı meşîhat olup kerâmât-ı İsmî'a-i meşhûreleri fazîlet-i bâhire-i mevfûre-leri gibî şöhet-si'ar olan es-Seyyid Hâlid Dede Efendinin mahdûm-ı güzîn-i melek-nihâdî ve câ-nîşîn-i makâm-ı irşâdî olan es-Seyyid Meh-med Dede Efendinin mahdûm-ı celîlî'î-mikdârdır. Anlar dañi vâlid ü ecdâdî igrine sâlik ve tahşîl-ima'ârî f-ı bi-pâyân ile nukûd-ı gîrân-bahâ-yı 'ilm ü 'irfâna mâlîk olmağın vâlidleri mezkûr 'azm-i hânkâh-ı huzûr itdükde makâmlarıyla dil-şâd u mesrûr olup kâm-bin ve mür-

şid-i sâlikin olmuştur idi. Bitt yüz otuz altı senesi hilâlinde âyin-i devr-i 'ömri reside-i hitâm ve sema'-hâne-i cinâna vaz'-i kudüm-i ârâm it-mişlerdir. Şeyh-i mezkûr dâniş ü 'irfân ile meşhûr es'âr-ı âb-dâra pür-iktidar ve bu güftâr cümle-i âşârlarındandır ki tahîr olundu. Nazm :

Dürûğ-âminz âh-ı bû'l-heves nûr-efgen olamazmıs

Çerâğ-ı 'arıyetle hâne-i dil rûşen olamazmıs

Gönül geh vaşf-ı hâila gâhi zülfiyle mukâyeddir

Ki zençir-i cümün-ı 'ışk-ı mutlak âhen olamazmıs

Murâî bend-i dâm-i hâika-i tevhide düşmezmiş (52a)

Musavver bûlbûl-i divâr zîra pür-zen olamazmıs

Meger güft ü senid-i zahidan-ı bi-nemek heriz

Şafa-yı neşve-i şâhbâya kat'a reh-zen olamazmıs

Tahammüldür 'ilâci cevri-yâre gare yok Sâlik

Muhibb-i dil-berân zîra meşâkkat-düşmen olamazmıs

SÂLIK-I DİĞER

İsm-i samileri dir. neşet ve pis-gâh-ı İstanbul cevâ-nibi makbûde Kâsım Paşa nâm mahall-i dil-guşâda şeref-îz-i-ikâmet olmağla Kâsım Paşâ Sâlik Efendi dînmekle kârın-ı söhret olmuştur idi. Evâ'il-i hâlinde tahşil-i 'ilm ü ma'rifete sâlik ve imdad-ı meleke-i tab'-ı sedâd ile sevkü'l-merâm emti'a-i gürân-kıymet dâniş ü 'irfâna mâlik olmağın ketbûdâ-yı şadr-ı a'zamî hulefaları silkine sülûk ve dubûlle nâ'il-i me'mûl olmuştardır. E'fân miyânelelerinde dâniş ü kemâl ile pür-istihâr es'âr-ı âb-dâra kârın-ı iktidar şu'arâ-yı 'asrımızdan bir şâir-i pür-gü vü pâkize-güftâr olmağla tahîr ü âşâr-ı tab'-ı tab-nâk-lerinden bu gazel-i bi-bedelileri tasîr olundu.

SÂ'IB

Oı nâhl-i eşcâr-ı sıyâdetin ism-i ra'naları Yahyâdır. Anadolı kuzâti esrâfından olup Deyvula(?) ma'a-Karış(?) kâzâsıyla te'bid ihtiyâr ve ile'l-vefat vâtan-ı me'vâları olan Bor kasabasında küşe-gir-i kârâr iken 'âzım-ı manşib-ı mü'ebbed-cinân olan Hasan Fâzıl-zâde dînmekle tanın-endâz-ı cihân 'Atâ'u'llah Efendi nâm zât-ı bülend - makâmın necl-i necib ve mahdûm-ı edib ü eribleri olup henüz gonce-i nev-demide

göl-şen-i serây-i şabâvet iken fenn-i fârisiden Gül-istan-i debistâna ve 'ulûm-i 'arabîyyeden şâr u nahvden Câmî-mu'ciz-beyâna varınca vâlid-i keşîrû'l-mehâmidlerin den telemmûz ve ba'dehu pederlerinin tebidleri kaza-i mezkûr 'ulemâsından Hâcî Fâhib-zâde 'Alî Efendi nam fâzil-i benâmadan manîk u âdâb ve ba'z-i fennî dâhî tahşîl ile keşb-i telezzûz itdüklerinden sonra Âsitâne-i 'alîyyeye 'azm ü hürâm ve gend sal medâris-i Fâtihîn birinde ârâm ile feyz-yâb olup yad ü âsî-nâdan biri olmağla dest-res rişte-i merâm olmayup ba'z-i niyâbet ile billad-i keşîreyi geşt ü güzâr üzere olan şu'ara-yi 'asrîmızdan bir şâ'r-i mahîr-i bi-hemta ve ibtihâc-i beşâset ile şâbihû'l-ilkâ bir zât-i şûrin - tekellûm ü meclis-ara ve evân-ı tahîrîmîzde Siyer-i Veys-i pâki-ze-edâyî teẓîlle ibtila olmuşlardır. Bu gûftâr ırsal-i 'abd-i fakîr bu-yurdıkları eş'ar-ı tâb-dârlarındandır ki tahîr olundu.

SÂLİM EFENDİ MİRZÂ - ZÂDE

Ol zât-ı gûzin ve mahdûm-ı bihterînin nâm-ı emced ve ism-i ser-âmedleri Mehmeddir. Evâsîr-i salînat-ı Sulţan Ahmed Hân-ı gâlisde şeyhû'l-islam ve müftîyyû'l-enâm olan 'ulemânın fazilet-mendi mer-hûm u mağfûr Mirzâ Muştâfa Efendînin necl-i necl-i ma'arîf - gûstêri ve mahdûm-ı lebb-i feza'il-bihîri olup kendülerin inşâ ve tâb'-ı me-lek-nihâdları olan Tezkîretü's-Su'ara-yi nev-edâlatında bu resme geki-de-i hâme-i hünêr-veridir ki bîn fôkşan fôkuz senesi hûdûdunda dâhîl-i selâmet-hâne-i vücd ve evlâd-ı 'ulemâ-yi kîrâma mahşûs şeref-i mü-lâzemetle mes'ûd ve bâliğ-ı simn-i misâb olduksa tahşîl-i 'ilm ü ke-mâle beğ-i mechûd ve imdâd-ı tâb'-ı pür-sedâdîlâr ile dest-mâye-i mu-kaddemat-ı 'ilmîyyeyi vâlidleri ve emşâli fuhûl-i 'ulemâ-yi kîrâmadan tekmlîl itmeğim bâla-yı a'lâ-yı kâşr-ı 'irfâna şu'ud idüp hâvî-i kemâ-lat ü feza'il olan kenzü'l-hadâyik-ı hâkâyik zât-ı bi-mu'adilleri mağ-bûti-ı emşâli olmağın bîn yüz on senesinde medrese-i hâricle bekâm ve kâf'-ı süllem-i fârik-ı dâru'l-hadis-i Süleymânîyye ile rûibe-i refî'a-i tedrisi tamâm ve bîn yüz yigirmi senesinde mahşûse-i Selânik mevlevîyyeti ile makzûzyû'l-merâm olmuşlar iken 'adem-i tevîfika binâen iltimâsılarıyla Yenîşehîr Fenâra nakl ü tahvîl ile ikrâm ve ba'de'l-'azl vâlid-i mâcidleri bîn yüz yigirmi yedi senesi hûlâinde zînet-eizâ-yi mesîhat-ı İslâmîyye olduksa bilâd-i gelâse rûtbesiyle mahşûse-i Galata hûkûmetiyle tevķîr ü ihtîrâm olunmağın mümtâz ve ba'dehu Mekke-i Mükerrreme ve İstanbul payelerîyle beyne'l-akrân ser-eftâz olduksa bundan sonra vâlidleri mesned-i fetvâdan 'azille medi-

ne-i Trabzona (52 b) me'mur oldukça ma'iyete mecbur ve biraz ey-
yândan sonra Âsitâne-i 'alîyyeye me'zun ve vusûlle memnûn u mes-
rur olup lâkin ba'z-i a'dalârinin ruhsat-yâb-i iktidâr-i intikâm olma-
sıyla pây-e-i şeret-mâyeleri medhûl olmağla hîdimet-i tezyîl ile meşgûl
oldığımız Tezkiretü's-Su'arâ-yı nev-peydaletinin bin yüz iki senesinde
İbrahim Pâşanın nâm-i hâtem-i irtisâmlarına bastı-i dîbâce-i zîbâce-i
dil-firib ile tertib ve tahîr ve ihdâ-yı huzur-i devlet-maşırları buyur-
duklarında cive-ger-i menâsâ-i kabûl ve mes'ûlîleri himmet-i âşâfî
ile kârın-i huşûl olup dil-şad ve tahkîk-i pây-e eyleyüp bin yüz otuz
beş senesi bir'i-trî'î hükümet-i Darü's-salâtınat'i-'alîyye ile bekâm u ber-
murâd olmuştur idi. Bâdehu bin yüz kırk üç senesi cumâde'l-ülâ-
sında şâdr-i Anatoî ile büend-kâdr olup mümtâz u müsellemin ve bin
yüz kırk sekiz senesi hûdûdunda Rûm-îlî şâdrına zîb-e'lzâ-yı sa'âdet
olmağla beyne'l-emaşal mükerrem u muhterem olduklarından sonra
'âdet üzere ma'zûl ve sa'âdet-hânelerinde 'uzlet-güzîn-i hâmilî iken
bin yüz elli altı senesinde "irî'î"¹⁴⁷ emr-i münîfine imtişal ve darü's-
selâm-i cinâna intikâl itmişlerdir. Bozdoğan kemeri-i semtinde hâneleri
kurbünde vâkî mezar-istânda vâlidî mağtûrûn civârında defn-i kubur
olunmuşlardır. Merhûm-i müma-ileyh 'ulûm-i 'arabîyyede fâik ve
yegâne-i emşal ve fenn-i edebîyyâtında nâ'îl-i mertebe-i kemâl ve be-
tahşîs şîr u inşâda âteş-pâre-i tab-nâkleri be-gâyet
'âlî'l-'âl bir şâir-i mâhîr-i sîhr-me'âşîrdır ki hem-hâl-i zebân-i nûk-
te-dânları olan ebkâr-i ma'ânîleri ta'n-i müşkil - pesendândan salâm
kârın-i leîâfet u hâyal bir mahdûm-i hûceste-hîşal idi. Âşâr-ı fezâ'il-
intisârlarından sabîku'l-bevân Tezkiretü's-Su'arâları birün-i hâyta-i
ta'rîf u tezkîr bir tezkîre-i bi-nazîrdır ki hûsn-i edâsına şu'arâ-yı 'Ahdi
bi-ihîtyar teshîm-kerde-i Rûzâ ve her bir ravza-i Riyâzî resk-endâz-ı
behîşt-i rızvân olmağla seza-i tarz-ı Latîfî dil-ber-i serv u Sehi endâm-
mişal 'Âşîk olmağla lâyîk ve derûnunda olan güft ü gü-yi ma'nâları
bir dürlü nesât u Şafâ'î hâsıl ider ki kemmiyyet-i berâ'a ve berâ'a-i
hâme nüh-rutbe tavşîfînde irtâ şadîkdır ve dahî nice âşârı ve Divân-ı
cehlî'l-i-tibârı vardır. Bu güftâr ol zât-ı sûtûde-refîhânî zâde-i tab'-ı
selâm-i 'âlî-miçdârlarıdır ki Tezkirelerinde tahîrîr buyurmuşlardır.

Tahîrîr olundu.

¹⁴⁶ Salim Tezkiresi 1134 tarihinde hitâm bulmuşdur. (S., yk. : 52 b der-kenâr).
¹⁴⁷ Kur'an-ı Kerim, el-Fecr, LXXXIX, 28.

Bulbul-i şifte-ves 'ışkula zar oldum ben
 Bir ser-amed gül-i ra'naya hezar oldum ben
 Mürğ-i dil dām-geh-i turrede nağdırindır
 Ol iki geşm-i gazālana şikār oldum ben
 Eylemez bağ-i behişt olsa da gönlüm rağbet
 Sālma 'ışkula bi-sābr u karar oldum ben

SALIM-I TRABZONI

Bunların dahi nām-i nāmī ve ism-i sāmīleri Mehmeddir. Şehr-i
 İarab - ezrūn-i Trabzondan bedīdar ve şār-i mahīr es-Seyyid Vehbī
 Efendi merhūm Vekālet - nāmelerinde bu resme gekide-i killk-i genā
 olmuşlardır ki müsellemler-i 'itrāz-ı hālīdan Salīm-i sūhān-verdir. Med-
 hīyle tāmīn-endāz-ı hāme-i şīrīn-refīān olan şār-i şīrīn-gūfīār ve mūm-
 tāz ve elīne-i gelāgede eşār-ı dūrīr-bārīn müsellemler-i 'ālem nev-edā
 vū taze-mā'nā ile (53a) kāsābū's-sabāk-ı 'cāz bir şār-i ser-eftāz idī.
 Evā'il-i hālīnde vezīr-i hātemīyū'l-īnşā Dāmād İbrāhīm Pāşā mer-
 hūmūn dā'iresine intisāb ve kesb-i feyz-i bi-hisāb idūp ba'dehū şadr-ı
 mūşārūn-ileyh mahdūm-ı bi-hemālarī Geng Mehmed Pāşanın dīvān
 efendiliği hīdmet-i celīlelerine tā'yīn buyurmalarıyla kām-yāb olmuş-
 lar idī. Refte refte h'acegān-ı bülend-eyvāna dāhīl ve kāt-ı merātīb
 u merātīb iderek büyük rüz-nāme mansūbiyla reşk-endāz-ı emāgīl olup
 bīn yüz ellī tokuz senesi hūdūdunda basmuhāsabe pāyesīyle hākān-ı
 Hinde elçilik ile keşī-sūvār-ı 'azīmet ve sāhīl lenger-endāz-ı
 ikāmet olduklarında ecel-i mevķūtēden rehā-yāfte-i selāmet olma-
 yup sene-i mezķūrede rihlet olmuşlar. Merhūm-ı merķūm tevārīh ve
 tezkīrelerde tārīk ve zāt-ı ma'ārīf-simāt-ı b'īl-cūmlē ma'lūm müsellemler
 u mūmtāz bir şār-i mahīr-i ser-eftāz idī. Bu gazel Salīm Efendīye
 nazīre-i bi-bedelleridir ki tahvīr olundu.

Gerd-i rāh-ı yārī ey dil dīde-i pūr-derde gek
 Tūtīyā-yı hāk-pāyīn geşm-i gām-ı pūr-derde gek
 Merhem-i kāfūr olur zağm-ı dil-i mecrhūnā
 Salīm ol sīmīn temī bu sīne-i pūr-derde gek

Ve le-hü

Esrar-ı hânde gonçe-i la'l-i lebindedir
Feyz-i neşat-ı keyfî millk-i sağarmadur
Kejdüm-nihâd olanlara ikbal ider bu gerh
Alhâm-ı vâkıi sâ'ate bak 'akrebindedir

SÂLİM EFENDİ

Nâm-ı bala ve ism-i ra'naları Musîfâdur. Daru'l-hilâfetü'l-'aliyye Kosiânîniyyetü'l-mahmîyyeden nümâyeynde vü bedîdar ve evâ'il-i hâlinde şeyhü'l-islam ve müftiyü'l-enâm ebû'l-ğayr ve'l-hâsenât Damâd-zâde Ahmed Efendi nâm zât-ı hucesse-simâtin dâ'ire-i kerem - zâhirelerine intisâb ve keshb-i feyz-i bi-hisâb idüp bi'l-istihkâk mûla-zemetle kâm-revâ ve sâlik-i tarîk-ı kâza olmağın bilâd-ı kesîrede mâlik ü imza olarak menâsib-ı sitteden Karaferye kâzâsıyla dâhil-i 'ıdad-ı esrâf-ı kuzât ve miyânelelerinde ser-levhâ-i yesâr olup kat'-ı pây-e kâşabât ve bin yüz altmış tokuz senesinde medîne-i Siroz hükümetiyle nâ'il-i mertebe-i derecât olmuşid. Ba'dehü Ruscu kâzâsıyla dil-gâd ve evân-ı tahîrimizde şâniyen Siroz kâzâsı tevkihiyle güzârende-i eyyâm u evkâtidler. Müttercem-i mûmâ-ileyh dâniş ü 'irfan ve ma'arîf-i bi-pâyân kârim-i işihâr ni'meti mebzûl ü hândân ve bi'l-cümle kayd-ı 'ittirâz-ı ak'rândan salım bir zât-ı celîlül-mikdâr ve tarîkat-ı 'aliyye-i Nakş - bendiyyeden Şeyh Murâd Efendiden münib ü sâlik ve ser-ris-te-i tezkîye-i nefse mâlik şüfiyane eş'ara pür-ilkidâr bir zât-ı şîm-güftâr olmağla tahîr ü aşâr-ı ma'arîf-intişarlarından bu gend ebyatları tasîir olund. Nazm

SÂMİH

Ol mahdüm-i ser-âmedin nâm-ı emcedleri Mehmeddir. Harfî'l-elfide tercemeleri rakam-zede-i şâhîfe-i suîr ve Medîne-i Münnevvere kâzisi iken 'azim-i beyt-i hüvür olan 'Arab 'Alî-zâde Musîfâ Ertib Efendinin mahdüm-i kihteri ve necl-i necib-i (53 b) ma'arîf - gûstehi olmağla ma'arîf ü kemâl bi'l-irg kendülere intikâl iden şâhîb-i semâhat bir mahdüm-i hucesse - hâşlet idi. Evvâ'il-i hâlinde mülazemetle tevkiir olup 1159 senesinde medrese-i hârice 'aric ü hareketle mübtehic olup 1165 muharrereminin 24. günî daru'l-hâdis-i Civi-zâdeye nâ'il ve 1167 senesi cümâ-de'l-âhîresinde Tursucî-zâde mülâzımı es-Seyyid Mehmed

Efendi yerine Dersiyeye-i Fîrûzâgaya vâsıl ve ba'dehü hareket idüp 1176 senesi hilâlide medaris-i şâhın biriyile reşk-enda-zı emâsıl ol-
muşdı. 1177 muharrerinde Mi'mâr Kâsım medresesine hareket ve
1180 gevvâlinde Karabâğı-zâde İbrâhîm Efendi yerine Sekbân 'Aî
medresesinde vaz'-ı pay-ı dirâset buyurmuşlar idi. 1184 muharre-
minde Cizyeci-zâde Hasân Efendi yerine medrese-i Nisancı cedid ve
1186 şa'bâında sûre emini-zâde Mehmed Sa'îd Efendi yerine Aya-
sofya-i kebir medresesiyle server-i ikbâlini teccid buyurup ba'dehü
medaris-i Süleymâniyyenin biriyile tairik-ı tedrisi tekmi ve 1188 re-
bi'u'l-âhırinde Şamî-zâde Muştâfa Efendi yerine havâşs-ı refî'a mev-
leviyetile tebcil ve müddetlerini tekmi buyurup esnâ-i tahvîrimizde
nakl ve bilâd-ı erba'adan birine dilde-düz-ı vusûldürler. Müttercem-i
pakize-nihâd şîr ü inşâ ve ma'ârif-i keşîre ile göhret-şî'âr bir mahdûm-ı
cehlî'l-mikdâr olmağla tahvîr ü âşâr-ı tab'-ı bülend-iktidârlarından
bu gend ebyâtı tasvîr olundu. Nazm

SAMİ ARPA EMİNİ-ZÂDE

Oî bülbul-i gül-istan-ı feshâhat ü ma'nânın nâm-ı nâmî ve ism-i
sâmileri Muştâfâdır. Havâşegân-ı divân-ı 'adâlet-ünvândan arpa
emânetiyle kârın-ı 'izz ü şân olan 'Osman Efendinin şâh-ı şecere-i
vücudi ve gonce-i nev-demide-i gül-istan-ı zât-ı mes'ûdudur. Evâ'il-i
hâl-i feyz-me'âlinde tahşîl-i 'ilm ü kemâle havâşegân-ı bend-i
fazi ü hünlerden mukaddemat-ı dest-mâye-i 'ilmiyyeyi tekmi ile nâ'il-i
rütbe-i sâmiyye-i 'âlü'l-'âl olmağın zât-ı celîl-ü'l-mikdârları Vekâlet-
nâme-i Seyyid Vehbide :

Kiminin rütbe-i eş'arı nâmı gibi Samîdir

Sezâdır levh-i mihr ü mâha tahvîr olsa Divânı

mütâdınca miyâne-i emsâl ü akırânda dâniş ü fînnün ile pür-ıştîhâr
bir zât-ı bülend-iktidar olmağla vâlidlerinden mevritis olan vücûh-ı
havâşegân-ı celîl-ü's-sâna dâbûl ve havâşlar ve küçek rûz-nâme ve
şehr-emâneti ve sâ'ir menâsib-ı celîle ile nâ'il-i me'mûl olmuşlar idi.
Bin yüz kırk üç senesi hüdûdunda Celebi-zâde Efendi yerine vekâ-
yi-nüvis olup iki buçuk sene mikdârı zabt-ı şâhîfe-i havâşis ile bir
tarih-i nefis-i şafa-bâ'is terkib itmişlerdir ki şâbâs-ı tahsine sezâ bir
tarih-i ra'nâdır. Bin yüz kırk beş senesinde emr-i rücu'a ser-nihâde-i
icâbet ile gül-şen-i cennet ve 'Aîl Paşâ-yı Cedid câmî'i hazîresinde

defn ü tûrbet olunmuşlardır. Sal-i irtihâllerine zühür iden tarihlerden bir iki tarih keşide-i silk-i suttur kılını. Tarih :

Müşâfâ Sâmî Efendi ide cennetde makâm

— sene 1145 —

Merhûm-i merkûm dâniş ü irtân ve ma'ârif-i bi-pâyân ile kârın-i göh-ret ü şân ve şu'arâ-yı 'aşrdan fikr ü bîkr-i tâze-ğayâl ü ma'nâları olan güftâr-i nazik-refîtarları reşk-endâz-ı sübân-verân pür-ğû ve latife-cû-yı müsellem ü mümtâz ve beyne'l-akrân kâşabû's-sabâkı'l-i'câz bir gâ'r-i mâhîr-i ser-eftâz olup evsâf-i ma'ârif - ittisâfları sâ'ir tez-kirelerde tekkîr olunmağla kemmiyyet-i berâ'a hâme taivîl-i sevâddan mücânebet ile bu rütbe tahîr olundu ve âşarlarından Tarih-i sabîk'u'l-beyân ve Divân-ı belâğat-ünvânı vardır. Bu güftâr zâde-i tab'-ı pür-iktidârlardır ki tahîr olundu. Nazm..... (549) Mütcerem-i pâ-kize-nihâd ve bin yüz bir tarihinde nâ'il-i hâtem-i vezâret olan ser-hayl-i şüheda Köprîli-zâde Müşâfâ Paşanın ve Hâkimbâşı-zâde 'Alî Paşanın def'a-i ulâsı şadaretlerine inşâd eylediği tarihler ki tahîr olundu.

Mutayyeb oldu 'âlem şadra nûr-ı Müşâfâ geldi

— sene 1101 —

Vekil-i pâdisâhî oldu mühriyle 'Alî Paşâ

— sene 1144 —

SAMI DİĞER

Rûm-ili kuzâtından sâniye rûtbe-i sâmiyyesine pâ-nihâde-i vûsul Erzinçânî es-Seyyid Süleymân Efendi dimmekle kesh-i şöret ü şân itmiş fârisi-dan ve eş'ârî miyâne-i şu'arâda makbûl bir zât-ı şâhîb-i marîfet ve âşarlarından cûlus-ı Sulîmân 'Osman Hâna olan tarihleri işâret olundu. Tarih :

Hâliyen kıldı cûlus Sulîmân 'Osman

SIRACI

Nâm-ı nâmilîleri Sirâcû'd-dîn olmağla mahlas-ı mezbûr muhtâr-tab'-ı ma'ârif-iktidârları olmuşdur. 'Ulemâdan ve müderrisin-i kîrâmdan bir zât-ı güzîn ve şîr ü inşâyâ aşînâ bir gâ'r-i bîhterîn idi.

Bin yüz yetmiş üç senesi hüdudunda ıtır-ı tedrisi itmâm ve medine-i
Uskudar mahreciyle makzıyyü'l-merâm olmuşlar iken seh rûz müd-
det-i tevkit kalmışken terk-i itibâr-ı fânî ile mansûb-ı cinnâna hıram
itmişlerdir. Ağarlarından fırsat-yâb olduğumuz Hibetullah Sultân vi-
ladetine olan tarihleri teberrükten tahvîr olundu. Tarih :

Dürr-i gevhare-i deverân Hibetullah Sultân

— sene 1172 —

Kerimeleri velâfına didikleri tarihtir. Tarih

SERMED ŞEKER - ZÂDE

Ol gonce-i nev-demide-i gül-sen-serây-ı siyâdetin nâm-ı feyz -
intibâhları Feyzu'llahdır. Hâtı-i nesh ü gülüşde 'asrın şeyhü'l-enâmı
olan Şeker-zâde Mehmed Efendinin kand-nebat-ı inbik-i âmâlî ve
mahdûm-ı güzîn-i huçeste - hısalı olup rûsûm-ı hatîr ta'allûm ü te-
lemnüñ ile vaz'-ı lafza-i ketebbehü'ye me'zûn ve sükkerin - lezâyiz-i
'ulûm u 'irfânı tahşîl ile mestur u memnûn olduklarında şeref-i mülâ-
zemetle bekâm ve bin yüz yetmiş iki senesi hîlâlinde medrese-i hâricle
kârın-ı ihtirâm ve vâlidleri velâfında serây-ı 'amire h'âceliği ile
kâm-kâr ve esnâ-i tahvîrimizde ta'lim-i hatîr ve nesr-i ma'arif ile evkât -
güzâr şîr ü inşâyâ pür-iktidâr hoş-gû ve ağarları tahşin-kerde-i cümle-i
enâm bir şîr-i mâhîr-i dil-cü vü cehlî'l-mîlkârdırlar. Bu ebyât zâde-i
tab'-ı pür-nukâtdır.

SİRRİ MEVLEVİ

Mütercem-i mezbûr Seyyid Vehbi Efendi mağfûrın tarih :

Göğdi 'Osman Dedemiz ola Sırrî bâkî

tarihinde 'azim-i semâ'-hâne-i cinnâ iden Galata Mevlevî - hânese
şeyhî atıyyü't-terceme Nâyî 'Osman Dedemin mahdûm-ı güzîn ve va-
ris-i esrar u câ-mişîni 'Abdül-bâkî Dede Efendidir ki (54b) hoş-şöhbet
alüfte-tabî'at şîr ü inşâyâ kâdır şîr oğlu şîr esir-i ahbâb bir şeyh-i
vâla-cenâb idi. Bin yüz altmış dört senesinde terk-i zâviye-i fena ve
'azm-i semâ'-hâne-i bekâ itmişlerdir. Bu gûftâr zâde-i tab'-ı pür-
iktidarlarıdır.

SİRRİ

Nâm Mûsâ, İstanbul şehitlerinden bir şâ'r-i şîrin-eda idi. Bîn yüz yetmiş dört senesinde Dimetoka nâ'ibinin kitabebeyiyle 'azîmet ü 'avdetlerinde mahîse-i Edirne'de ta'ne-i tâ'undan rihlet itmışlerdir. Âsârlarından bu beyt tahîr olundu. Nazm :

Reh-güzârını süpürmüş eylemiş 'anber-nisâr
Eşk-i geshmîyle bu Sırrî şü dîbâsı döşemiş

SİRRİ DİĞER

Nâm-i nâmillevi dir. Tekfurtağı mahkemesi kitabetin-
den bir katib-i valâ-cenâb ve esrâr-ı şakke vâkıf oldukları gibi şîr ü
ingânın mezâyâ vü nûkâtına 'arîf şu'arâ-yı 'asrımızdan güftârî bâliğ-i
mebâliğ-i nisâb pür-gü bir şâ'r-i mâhîr-i ma'arîf-me'âbdurlar. Bu ebyât
zâde-i tab'-ı pür-nûkâtlardır ki tebevriken tahîr olundu. Nazm ...

SİRRİ DİĞER EŞREF - ZÂDE

Oî nahl-i hadîka-i bağ-ı sıyâdetin nâm-n nâmillevi 'Abdül-kâ-
dîrdır. Mesâyîh-i Kâdiriyeden şems-i kerâmâtı zıya-pâş-ı 'âlem Eş-
ref-zâde merhûmın ahfâdından 'İzzî Efendinin birâderi es-Seyyid
'Abdu'llâh nâm dil-âgahın mahdûm-ı güzîni ve kâşaba-i İznîkde Eş-
ref-zâde asitânesinin post-nişîni bir merd-i yakîn ve mürşid-i sâlikin
idi. Bîn yüz sekken senesi hüdudunda terk-i cihân ile 'azm-i zâviye-i
kubûr ve sâl-i irtihâllerine hâme-i fakîrden târih "Şeyh Sırrî" lafzı
târih zühûr itmışdır. Şeyh-i mezbur hânedân-ı Eşrefiyyeden bir 'azîz-i
rûsen-dil ve fârisî vü 'arabî güftâra pür-iktîdâr bir zât-ı şîrin-şemâ'il
idi. Bu fârisî na't-ı şerîf esrâr-ı tab'-ı latîfleridir. Na't-ı şerîf :

Zihî evrenge-i ihşân şüd Mehmed
Dü 'âlemra ki sulţân şüd Mehmed
Kâdem-bûs-ı şefa'at - h'vâh Sırrî
Derûneş nûr-ı imân şüd Mehmed

SEZÂİYİ

Oî 'andeli'b-i gül-şen-i edeb-i 'irfân ve hezâr gül-istân-ı sâlikânın
nâm-ı feyz-eymenleri Hâsandır. Cüy-bâr u fârt-ı enhâr ile şöhet-şî'âr

olan mahruse-i Edirneden bedîdar ve Gabî Dede 'ünvânyıyla pür-iştî-har meşâyîl-i Gülşemiyeden bâhirü'l-kerâme bir şeyh-i cellîlül-mik-dâr idi. Evâ'il-i hâlinde tahşîl-i 'ilm ü ma'rifete iştiğâl ile vâsıl-i rütbe-i kemâl olduğda biraz eyyam âklâm-i divâniyyenin birinde kitâbet ve cihet-i cibâyet ile küşe-gîr-i kanâ'at olup güzârende-i evkât iken cezbe-i cazîbe-i ilâhiyye dil-i pür-nükâtına isâbet itmeğin füyûzât-ı mahabbet tenvîr-i derûn ve 'aşrî meşâyîlînden kendünün ilhâmât-ı tabî'atları olan ilâhîde :

İşit bu Sezâyiden ne gördi Fenâyiden
(55a) Dost vechini gösterdi mir'ât-ı mücellâda

ma'nâsı cîlâ-dâde-i âyine tab'-ı şafvet-nümunı oldığı vech üzre me-nerrîn ziver-i âlâyîş-i fena ve sezâ-yi zînet-i 'ulûbâ olan kalâ-yı cihân-kıymet salâhâ meyl ü ragbet ve Fenâyî nâm 'azîz-i muhtereme irâ-det ile ahz-i yed-i inâbet idüp 'azîz-i mezburuñ hûsn-i terbiyeleriyle ser-işte-i tezkîye-i nefse nâ'il olmağın vâsıl-i rütbe-i îlâfât olmaşlar idi. Mahruse-i mezbûrede müddet-i medde post-nişîn ve müvâzîd-i zümre-i sâhkin olup yevm-i mukâbeleleri keşret-i züvvâr ü 'aşkın ile memlû ve her rûz ahbâb-ı şadâkat-me'âb ile germ-üllet nefs-i nefîs bir 'azîz-i tesliyet-gû idi. Hâl-i mukâşefelerinden bu nev'a şöhet-sî'âr-dır ki bir rûz hânkâh-ı feyz - intibâhlarında nakl-i meclîs-i rûhânî olan ba'z-ı mükâleme der-kâr iken verâ-yı derûn bir kimse ne dağûl-i şöhbet ve Yenikapu Mevlevî-hânesi şeyhî Nesîb Dedenin irtihâlin haberi vir-dikde mütercem-i mezkûr ba'de'l-murâkabe Nesîb Dedenin fevî gayr-i vâkı' ve rûhânîyyeti hâlen bâkî vü lami'dir deyü îlbâr ve mü-mâ-ileyhîn şühâtî aşikâr olmuştur. 'Azîz-i mûmâ-ileyh bin yüz elli bir senesi hûdudunda tekmlî-i deverân ile gül-şen-i cinân idüp zâvi-yeleri sâhasında küşe-gîr-i lahûd-i tûrâb ve mutarâsîd-ı selâm-ı ah-bâbdurlar. Ferda-yı sal-i irtihâllerine olan bir iki târîf tebertükken tah-rîr olundu. Târîf :

Sezâ-yi cennet-i vuslat Sezâyî

— sene 1151 —

Diger :

Sezâyî rihlet itdi

Şeyh-i mûmâ-ileyh 'ulûm-ı zâhire vü bâtında Mûsâ-vâr 'arz-ı yed-i beyzâ-yı iktidâr iden meşâyîl-i kirâmdan bir zât-ı cellîlül-mikdâr

olup âşârlarından tarîkat-i 'alîyyeye müte'allik bî-â-ve resâ'ili ve nu't-
nebevîyye ve ilhâmât-ı ilâhîyye ve ser-â-pâ mazmûn-ı taze-edâ ile
güftârî câmî' Divân-ı kerâmet-'ünvânı vardır. Bu na't-ı gerîf-i bî-
nazîr âşâr-ı tab'-ı dil-pezirleridir.

Cemâlin nûrına nisbet güneş bî-nûr u bî-ferdir
Güneş sensin ki zerrâtın nebillerle velîlerdir

Bu güftâr-ı leâfîet-âşâr seza-yı medîha-i şu'ara-yı büleend-iktidâr olan
gazelîyyâtındandır ki teberrûken tahîr olundu.

Gazel 149

Göhlümü senden ayırmam ey peri
Bir yere gelse cihânın dil-beri

Gün perîşân ideli kaküllerin
Ehl-i 'işkın cenn' olunmaz dilleri

Düseli şâh-ı-yı hierinde dirîğ

Bir hayal oldı baña yâr illeri

Baña meyli var mı ağzın aradım

Didi cânân sorma kim yokdur yeri

La'l-i cânâna Sezâyî meyli ider

İstemez var mı şarâb-ı kevgeri

SEZÂYÎ DİĞER

Evl-aşl Manastur sancağından zühür ve devr-i Sulţân Mahmûd
Hâlide 'azm-i livâ-yı huzûr iden re'is-i kâlem-i kitâbetden âtiyyü't-
terceme Tesvîfâtî 'İzzî Efendi eniştesi dînmekle şöhet-şî'âr medh ü
genâyâ seza bir şâir-i mâhîr-i şîrin-edâ idi. Bu güftâr zâde-i tab'-ı
pür-iktidârlardır ki teberrûken tahîr olundu.

SADÎ

Şu'arânın meşhûr-ı âfâkı Vani 'Abdû'l-bâkî Efendidir ki sâbi-
ku't-terceme şâir-i mâhîr-i nâdide-i deverân Dürri-i nûkte-damî ahl-i
emced ü es'adî olup anlar şu'arânın manzûr-ı dide-i itibâr oldukları

149 Bu gazel yalnızca U. nüshasında mevcuttur.

gibi mütercem-i pakize-nihad (55b) daği fâris-i meydân-i ma'rîfet ve sa'dûs-sû'ud-i sipîhr-i belâgat zûmure-i hâceğandan bir merd-i hûces-te-eivâr ve bîn yüz elli bir tairihinde Nahîfî fevînde şîkî-i şânî defter-dârlığı câh-i müvîfîni zinda-dâr ve ba'z-i menâsib ile evkât-güzâr. İken bîn yüz altmış bir senesinde 'âzîm-i darü'l-karâr olmuşlardır. Merhûm-i merkûm hîsse-mend-i ma'arîf ü 'ulûm şîr ü inşâda tabî bi-nazîr malîk-i rakabe-i hûsn-i ta'bîr olan şu'arâdan bir şîr-i mümtâz ve belâgat-i kelâm ile hâ'iz-i rûbe-i icâzâtıdır. Ağârlarından malîk oldığımız bu güftârları tahîr olundu.

SA'İD TOPKAPULI-ZÂDE

Nâm-i emced ü es'adları Ahmeddir. 'Asrında İzmir Zarb-hânesi emîni olan Topkapulu Ahmed Efendi nâm merd-i sûtude-semirîn mah-dûm-i dil-peşîrî olmağa Topkapulu-zâde dînmekle şehîr hûsn-i pâida Egrîkapulu Efendiden me'zûn ve 'ulûm-i nâfi'ayı sâbîkû't-terceme Yanyavî Es'ad Efendiden tahşîl ile dil-şad u memnûn şîr ü inşâda bi-nazîr bir mahdûm-i pakîze-ta'bîr idi. Bîn yüz otuz dört sâlinde 'âzîm-i lahûd-i hûzûr ve Ahmed Paşa câmi'i sâhâsında defn-i kûbûr olunup seng-i mezârı üstâdi Râsîm Efendi hâtîrıyla meşûrdur. Bu gend ebyât zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır. Nazm

SA'İD-İ DİĞER MÜNECCİM-İ ŞÂNİ

Nâm-i ser-âmedleri Mehmeddir. Alashehirden zühûr ve tahşîl-i dest-mâye-i ma'arîf-i mevfûr itmegîn hûsûsâ cüz'îyyâda ak'râminîn pür-ırtanî olmağa müneccim-i şânî olmuşıdı. Müderrisinden bir zât-i gûzîn ve şîr ü inşâyâ ıktidârî zâhîr bir şîr-i bihterîn idi. Bîn yüz altmış bir senesi hîlâlinde irtihâl itmışlerdir. Bu güftâr

SA'İD PAŞA

Şadr-i mûşarûn -ileyh kibâr-i hâceğandan Yigirmisekiz Celebi 'ünvânıyla hâ'iz-i rûbe-i ıtibâr Fâ'iz Mehmed Efendi nâm zât-i cellîlîl-mîlkdarî mahdûm-i gûzîn ve necî-i bihterînî Mehmed Sa'îd Paşadır ki anlar daği miyâne-i hâceğanda 'âkl ü firâset ve dâniş-i ma'rîfet ile memdûh u şöhret-şî'âr ve kârân-ı Devlet-i 'âliyyeden rey-i rezîmleri makbûl-i tabâyî-i şîğâr u kibâr olmağa diyâr-ı Nem-geye sefâretle 'âzîmet ve menâsib-i divâniyyeden başmuhâsebe ve

büyük rûz-nâme manşiblarıyla kârın-i ikrâm ve bîn yüz almış sekiz senesinde câh-ı müñîf-i ketûûdâ-yı şâdr-ı a'zâmî ile tevkrî ü ihtirâm olunup ol manşib-ı celîleden bîn yüz almış tokuz senesi hî-lâinde nâ'il-i hâtem-i şâdâret olmağla revnâk - etrûz-ı divân-ı 'adâlet-irîsâm olmuştur idi. Sene-i mezburve evâbürrinde maz'ûl Kândiye ve Mîsr-ı Kâhire manşiblarıyla ierâ-yı lazime-i 'adâlet ile meşgûl bîn yüz yetmiş senesi hüdudunda rihlet ve 'azm-i livâ-yı cennet itmîş-lerdir. (56^a) Şâdr-ı müşârûn-ileyh hîşse-mend-i ma'târif ü kemâl şîr ü inşâ br'l-irş kendülere intikâl iden pâkîze-edâ bir şâ'r-ı şîrin-güftâr idiler. Bu eş'âr ol şâdr-ı bulend - iktidâr zâde-i tab'-ı tâb-dârlarıdır ki tahîr olundu. Nazm Tebrîz kal'ası fethine didiklери tarihleri teberrûken tahîr olundu. Tarih :

Alındı pâdisâhım müjde Tebrîz

— sene 1137 —

SELM KAVSARA - ZÂDE

Oî fâzîl-i ser-âmedin nâm-ı emcedleri Mehmeddir. Mevâ'il-i bilâd-ı

devriyyeden Begpâzârî Hüseyn Efendi merhûmûn mahdûm-ı dil-pesendi ve ziver-i şâhîfe-i Tezkire-i Sâlim ü Safâyi ve Tarih-i 'Aşım

Efendide ziver-i şâhîfe-i beyân ve müstâğnî-i tavşîf ü 'ayân olan Sey-hû'l-islam es-Seyyid Feyzullah Efendinin mektûbcaları Mehmed Se-

lim Efendidir ki el-hâkık miyâne-i âkrânda funûn-ı 'ilm ü ma'ârifde hâ'iz-i rehîme-i imîyâz müsellemin ü mümtâz bir zât-ı güzîn ve hûşûşâ

şîr ü inşâda mâlik-i rikâb-ı hûsn-ı ta'bir bir şâ'r-ı mâhîr-i sîhr-âferîn idi. Velîyy-i mî'metleri zamânında medrese-i hârice nâ'il ve biraz ey-

yâından sonra mahrûse-i Brusada Vesil 'Imâret medresesiyle tekâ'üd ihtiyâr idüp küşe-gîr-i kânâ'at üzere iken bîn yüz otuz bes senesi hîlâ-

linde Sacîdî Efendi secde-gâh-ı teşekkür-i mî'met-i cinâna irtihâl itdükde emânet-i fetvâ ile kârın-ı 'izz ü ikbâl ve mahrûse-i Galata mevlaviyye-

siyle nâ'il-i âmâl olmuştur idi. Ba'dehû Mekke-i Mükkerreme pâye-istyle tevkrî ü ihtirâm olunmuşlar iken bîn yüz sekiz hüdudunda beyt-i cinâna hürâm itmîşlerdir. Merhûm-ı mü'mâ-ileyh evsâf-ı fezâ'-il-ittisâflarında ne rûbte itrâ olunsa şâyân u sezâ olan 'ulemâdan bir zât-ı bi-hemrâ olup lâkin ma'lûm-ı cümle-i enâm olmağla tekşîr-i

Dil-i zabm-âşınâyi iur-e-i tarrâra gösterdim
Uğurdum şayd-gâh-ı yâre bir âvâre gösterdim

Giribân gâk olup sinemde yer yer serhâlar açdım
 O tıfle bir nakışlı nâzenin - gehvâre gösterdim
 Temâyül itmedi kâi'a bâña rahm eyleyüp cânân
 Ağup bu sine-i mecrûhımı sad pare gösterdim
 O tıfl-ı nâ-resti arâyış-ı ağuş-ı vaşl itdim
 Dertün-ı halede ağıyara bir meh-pâre gösterdim
 Selimâ Seyyide pey-revlik idüp nev-zemininde
 Bu şîr-i pâki ol mahdûm-ı sıhr-âşâra gösterdim

Gence kal'ası fetihine gencine-i tab'-ı cevher - dârlarından sünûh iden
 tarih-i bi-nâzırdır ki tahvîr olundu. Tarih :

Genc-i Gence babı fetih oldu tılsım-ı rezme

— sene 1137 —

SELİM EL-KÂZİ

Mütercem-i mezbûr hisn-i hasn-i şeh-ri güzîn-i İslâmboldan
 Edirnekapısı dâhilinden zühür ve Edirnekapulu Selim Efendi din-
 mekle meşhûr olmuşlar idi. Hâl-i endek-sâlinde tevfiğ-i hıdâyet-i da-
 Rabb-ı şefîka kârın ve tâife-i Yehûddan şeref-i İslâmla devlet-i da-
 reyne kârın olup bâliğ-i sinn-i nisâb olduklarında selâmet-i tabî'atları
 iktizâsı üzere dest-mâye-i mukaddemat-ı 'ilmiyyeyi erbâb-ı dâniş ü
 'irfân ve âtiyyü't-tercemme Nâhîfî nükte-dândan tahşîl ü iktisâb itmeğin
 kârın-ı rahmet-i bi-hâdd Neyî Ahmed Efendi dâviresinden nâ'il-i
 ney-i murâd olup evvelen mülâzemetle ve sâniyen Rûm-ili kalemîne
 duhûl ile kâim-yâb olmuşlar idi. Rette refte gâlişe rütbesine (56 b) pâ-
 nihâde-i vusûl olmuşlar iken bin yüz sekse senesi hûdûdunda irtihâl ve
 kaza-yı ahîr-cinâna isti'âl itmişlerdir. Merhûm-ı merkûm dâniş ü 'irfân
 ile ma'îum selîmü't-tab' pâkize - gûftâr ve eş'âr-ı âb-dâr ile bir şâir-i
 mâhîr-i nazîk-ref'târ olup şu'arâ-yı belâğat-ârânın mu'ciz-makâlî ve
 hâcegiyân-ı bend-er-i kemâliat ü hünernî kalâ-yı cihân-kıymet-i
 marîfet ile hâce-i kemâli idi. Âşâr-ı tab'-ı dürrer-bârlarından bu
 gazel-i âb-dârları tebertükken tahvîr olundu. Nazm :

Bend oldu gönül zulfüne divâneliğinden
 Yandı ruhunı sem'ine pervâneliğinden
 Mihmân-ı sâfa gelmeyeli hayli zamandır
 Beyt-i dillimîn gâyet-i virâneliğinden

Âçmaz ruñuñı şâh-ı cihânum dîlî fir'î-hâl
Kerrâtîle mat itmede ferzânehiğinden

Peymâne-i geşminden içüp mey dil-i seyda
Düşdi zekânıñ gâhına mestânehiğinden

Esb-i sühamı saldı bu meydana Selima

Da'vâ-yı hünner eyledi merdânehiğinden

Bu kâit'aları dañı miyâne-i şu'arâda meşhûr olmağla keşide-i şâhîfe-i
sutiir kılmıd. Kâit'a¹⁵⁰ :

Kenâr-ı bağda gördüm kaşab leb-âlûde

Duñan iger o melek-ru zarîf-i nûkte-şinas

Nihâl-i gülde 'aceb nev-gûkûtte gonce midir

Bahâr mevsimi yâñud Çubukda taze kıras

SEM'İ

Ism-i ra'naları Muşîfâdur. Diyâr-ı Bosnada vâkı' Ahlona ma'a-
Nevesin kâzâsından nümâyende-i zühûr ve kesb-i ser-mâye-i fehîm
ü şu'ur itdükde bir yüz yigirmi bir seneşi hüdudunda hüma-âsiyân-ı
Devlet-i 'alîyyeye hâtî-ı rihâl-i 'azîmet ve Ehbû'l-fetîh ve'l-megâzî
Sultân Mehmed Hân Gâzî medârisinden Gıfteayağ medresesine vaz-ı
pây-ı iktâmet itmekle gıfte sîñ düzûp ol 'asrın fuhûl-i mümtâzı olan
Babatağı Yek-geşm İsmâ'îl Efendinin da'ive-i ifâdeherine zânû-zen-i
ku'ud ve müma-ileyhîn nâsb-ı 'aynı makûlesi şâkirâdanından olmağla
müma-ileyhden tahşîl-i 'ulûm-ı nâfi'a ile zîrve-i a'lâ-yı 'irfâna şu'ud
itmeğın şâhb-ı tezkire Salim Efendinin vâhîdleri Mirzâ Muşîfâ Efendi
meşîhatlerinden bir-imtihan Yaghlıkar-zade Mehmed Efendinin daniş-
mendliğine ta'yin ve ol dañı darûl-î-hadis-i Süleymâniyyeden Selanik
mevleviyyetiyle kâim-bîn buyuruldukda ifâdelelerinden nâ'il-i mülâ-
zemet olmuşlar idi. Evvâ'il-i şadâret-i Dâmad İbrahim Paşada ref'sû'l-
küttâb olan Mehmed Efendinin sevîk ü tesyîr ile Âsitâne-i 'alîyyede
mukîm İngiltere ve Nederlande elçileri kitâbeti bi-hâsebi'l-iktizâ mü-
tercem-i mezbûra ihâle olunmağın gûş-ı sâmi'a-i nigerañı şayd-ı refâhı
iktisâb ve mesnû'unuz oldıñı üzre ol hüdmet-i me'mûresiyile küşe-gir-i
kânâ'at olup kâim-yâb olmuşıdı. Ol hâl üzre güzârende-i eyyâm u leyâl

İken bîn yüz yetmiş altı senesi hilâlinde "irci" 121 emr-i münîfi sehm-i sayd-ı Sem'i olmağın imtişâl ve kurb-i cinâna irtihâl itmişlerdir. Mer-hûm-i merkûm nazm u neşrde rûb-i mahâret ile mesmû' u ma'dûm pâkîze-hayâl ve ekşerîyâ ebyâda Şâbit üstadâ Pey-rev ve güftâr-ı nazik-refîatları kâr-ı sem'-i kabûl bir şâir-i huçeste-hîşâl idi. Bu gazel âğâr-ı tab'-ı bi-bedellerridir.

(57a) Günâh-ı bende-i nâgîz İken vîlûf vîlûf

Yine mukâbele-i 'afr ider 'afv-ı Ra'ûf

Metâ'-ı mağfiretin defterin hayâl ile

'Ayâr-ı hâlis ile gecemde nûkûd-ı züvûf

Edâ ider mi şânur mürğ-ı hoş-nevâ-yı gemen

İhâta itmedigî midhâti zûrûf-ı hürûf

Ülûv-ı himmete vâbestedir sümûm-ı keder

Husûf mâha gelür ekser âfîtaba kîsûf

Cenâb-ı vâhid-i gaffâra Sem'îyâ bi-selek

Hezâr müerimi âzâd ider gam-âlâ-nûf

Neşr : Sine-i rahş-ı ferâh-bahş-ı şeh-r-yârîde âvîze olan hotâz ta'bir olunur meges-râna ber-müceb-i fermân-ı fermûde yazılan kîr'a-i bi-nâzîrdir ki tebeerrükken tasîr olundu. Kîr'a :

Pergem-i şâh-ı 'Acem kakûl-i hûbân-ı Hoteh

Rahş-ı ikbâl-i hümayyûna meges-rân olsun

İrmesün tâ meges-i 'ayn-ı kemâl-i 'adâ

Müje-i geşm-i perî mirvehâ - cûnbân olsun

SUZİ

Ol derviş-i dil-rîş-i ma'arîf - endîşin nâm-ı ra'nâları Muştâfâdur. Mahmûdye-i Edirne'de zühûr ve ol şeh-r-i meşhûr zûrâfâ ve şu'arâ-sundan âteşin - elfâz ve şûz-nâk-güftâr bir şâir-i mâhîr-i pâkîze - ref-târ-ı ma'arîf-mevtur idi. Bîn yüz kırk sekiz senesi hilâlinde terk-i cihân itmişdir. Sâl-i irtihâllerine Edirnevi 'Alî-zâde Efendinin didikleryi târîh-i dil-sûzi tebeerrükken tahvîr olundu. Târîh :

Ah cân-sûz iderek Şubhî didiler târîh

Fevt-i Suzî dil-i yârânımı yakdı hayfâ

Nesr : Aşar-ı tab'-ı durer-bârlarından müretteb Divân-ı belâğat-ün-vâmı vardır. Bu güftâr zâde-i tab'-ı pür-iktidârlardır.

Ey şüh sen de itme bu denîü cefâ yeter
'Uşşâka kendi 'ışkı belâsı belâ yeter

Bir vuslatın ki derd ü belâ ola âhîri
Ümmid-i vaşıla bânâ hierin şafâ yeter

Olmazsa bûs-i pâyine ger ruhşat-ı rızâ
Rû-mâle hem bu bendesine hâk-pâ yeter

Görmesse âritâb-ı ruhun günde heftede
Bir kerre görsem ide seni mehlikâ yeter

Bir kerre baksa rûyna Süzî kemînenin
Bi-gâre derd-mende bu 'ayn-ı vefâ yeter

SEYYİD 'UŞŞAKİ-ZADE

Vekâlet-nâme-i Seyyid Vehbî Efendide beyt :

Kelîm ü 'İffetî vü Yûmî vü 'Âşım Seyyid ü Câzım
Sûhan-ı senecânide 'aşrın cihanın tâze-guyâm

Nesr : Beytyle ziver-i büyüt-i medh ü senâ olan mahdûm-ı bi-hem-tâ es-Seyyid Şadre'd-din Molla Efendidir ki şâniyen Rûm-illî kâzî-'as-gen-iserây-ı cînâna hürâm iden fâzıl-ı dil-âğâh 'Uşşâkı-zâde es-Seyyid 'Abdu'llah Efendinin şulb-i mutâhherlerinden pîrâye-bâğs-ı mehd-i şühud ve ikrâm-ı mehdâdim-i kirâm olan mülazemetle hâl-i şîğarla-rında muhterem ü mes'ûd olup bâliğ-ı sinm-i misâb oldukda dest-mâye-i mukaddeme-i 'ilmîyyeyi esâtîz-i 'aşrından tahşîl ü iktisâb itmeğin bi'l-istihkâk medrese-i hâric ile kâim-yâb olmuşlar idi. Kâi'-ı mera-tib-i tarîf iderek bîn yüz otuz toköz senesi hüdudunda Haleb-i şehbâ mevlaviyyetyle kâdr ü menziletleri (57 b) tazîff olunup bîn yüz kırk beş senesi hilâlinde Şâm-ı şafâ-ençâm hûkumetivle sir-âb-ı nevâle-i kând-i merâm olmuşlar iken kırk altı senesinde tûî-i nefs-i nâfîkâsı icâbet-i hitâb-ı emr-i rücu'la âğâz ve fâir-i rûh-ı pür-fütûh lane-gâh-ı evc-i 'illîyyîne pervâz eyledi. Mahdûm-ı ma'ârif-rûsûm 'ulûm-ı nâ-tirâda emsâlinden ser-efrâz ve vâdi-i şîr ü inşâda hâkık bu ki yekke-tâz ve hâiz-i kâsîdû's-sabâk-ı hîlye-i imtiyâz idi. Bu gâzel-i nev-zemîn

âğar-ı tab'-ı bihterindir ki sühan-verân-ı 'aşrı birer nazire ile tezyin
itmışlerdir. Nazm :

Dil-i zahm-âşınâya dil-ber-i gaddâra göstërdim
O mecrûh-ı sitiz-i mihneti hünkâra göstërdim
Kemer-ves bend idüp bâzû-yı vaşlı mûmiyânâma
Murâdım üzre devri gerh-i nâ-hem-vâra göstërdim
Döküp hûn-âb-ı eşki sine-i pür-dâğ-ı süzânâ
Çerâğân igrë gûyâ âteşin-fevâra göstërdim
Niyâm-ı sineden 'uryân idüp âh kâr-ı süzî
Rakîb-i bed-nihâde hışmîle gaddâra göstërdim
Yine bir nev-zemin taze-gazel nazm eyleyüp Seyyid
Nazire-cüy olup Kamî-i sıhr-âğâra göstërdim

SEYYID-İ DİĞER SİLÂH-ŞÖR-İ ŞADR-İ 'ÂLİ

Silâh-şöran-ı hâzret-i şadr-ı 'azâmiden es-Seyyid Mehmed Ağa
dinmekle meşhûr nazm u neşr ihtirâ'na kâdir emsâline nisbetle pâ-
kize târif ve gâzel inşâdına kudreti zâhîr bir zât-ı ma'tarif-mevfûr
idi. Bîn yüz seksen üç senesinde diyâr-ı 'ademe sefer ve getv-i cinâmı
makarr itmışdır. Pür-gü şu'ara-yı 'aşrımızdan bir şâir-i dil-cü olmagla
tahîr ü âğârlarından Hallîmî Paşâ merhûmunu nev-zemin gazellerine
olan nazireleri tasîr olund.

Bildin hezar gonce gülün nev-resi Seyyiddir
Beñzer kaba-yı sebzi anıñ cānfesi Seyyiddir
Virmez kumâş-ı hüsniñi Tebrîze h'âce kim
Ol mehlikâ püserlerinin Tiflisi Seyyiddir
Revnâk-fezâsı olsa 'aceb mi güzellerin
Rehm it dila ki haylice hoş meclisi Seyyiddir
Afâkı şaunna düşdi görünce o mâhî dil
Ta'bîr-i vuslat ile düşün enfesi Seyyiddir
Seyyid du'a-yı devletin ile Hallîminin
Kim diye saña pey-revîmin bibisi Seyyiddir

Hârtu's-sîn

ŞAKİR BİG GÜMRÜKÇİ HÜSEYN PAŞA - ZÂDE

Ol mîr-livâ-yı dâniş ü 'irfânın nâm-ı bîhîn ve ism-i nâzeninleri

Hüseyn'dir. Beyne'l-mevâliyyi'l-kirâm Gümrükçi Hüseyin Paşa-zâ-de dinmekle taniñ-endâz-ı gerâ-gâh-ı cihân ve mahâruse-i Edirne mevleviyetinden ma'zûlen 'âzîm-i pehnâ-yı cinân iden Mustafâ Bige-fendi nâm zât-ı hüceste - makâmın mahdûm-ı güzîn-i ma'ârif-mendi meşhûr-ı enâm Şakir Bigefendidir ki Daru'l-hilâfetü'l-'aliyye İslâm bolu'l-mahmûmiyyede vâsıl-ı şâhîrâ-yı şühûd ve dâ'ire-i mehd-i şu'ûda vaz'-ı pay-ı kü'ûd idüp ol nûr-ı sevâd-ı a'yûn-ı peder nişâb-ı bülûğî güzîr ittûlkde dest-mâye-i mukaddeme-i 'ilmîyyeyi hâcçegîyan-ı bender-i kemâlât ü hünerden tahşîl ü tekmi'l ile zîrve-i âlâ-yı 'irfânâ şu'ûd itmeğîn evvelh-ı ikrâm olan mülâzemetle tevķîr ü ihtirâm ve bîñ yûz otuz iki senesi hûdûdunda ser-dâr-ı kuremâ merhûm Dâmad İbrâhim Paşaya keşf-perde-i hâyâl-i tab'-ı pür-kemâl ile rengîn gâzel ü kâşâyid 'arz idüp (58a) baziçe-i iktidârın izhâr ve ol şadr-ı celîlî'l-mikdârın kârın-ı nazra-i 'inâyeti olduķda neyl-i âmalime himmet bu-yurup ez-ķ-kadîm miyân-beste-i peymânge-i rikķıyyeti olarak eb ü ecdâdın nâ'il olduğı lutfâ bunlar dâhî vâsıl olup sene-i mezburûde medrese-i hâricle nevale-mend-i ihşân olmağla kâm-kâr olmuştur idi. Kâr-ı merâtib-i tarîķ ve hareket-i mâ-yeliķ iderek medaris-i Süley-mâniyyeden birinde fers-ı secçâde-i ders ü tahķîķ idüp bekâm ba'dehû daru'l-hadis medresesiyle teşķekkür ü tahdîs-i nî'met buyurup ve bîñ yûz ellî beş senesi şa'damında Halebu's-s-şehbâ mevleviyyetiyle bekâm olmağın dâhîl-i mevâli-i kirâm olmuştur iken mişra' :

Değildir mansib-ı dünüya cihânda kimseye bâķi

ma'nâsı âyine-i hâlinde nümâyân ve sene-i mezburûe zî'l-hiccesinde 'id-geh-ı cihâna revân olmuştardır. Hâl-i irtihâlleri bu nev'a mesmû' miyâne-i enâmda böyle şüyû' bulmuştur ki tarîķ-i mezburûda Haleb vâli'si olan nâm vezîr ile beynelerinde 'adem-i imtizâc ve pâzâr-ı zûlmüne 'adem-i revâc virmekle sedd-i sedid olduğı ecilden mesmûmen şehid olmuştur. Garîbdır ki Haleb mansibi tevcihi es-nâsında ba'z-ı nücûma vâķîf ahbâbı kendüye işâret eylediklerinde hâyın imtidâd-ı 'omar ile hânemde şeyhü'l-islâmîlķ rûbde-i ref'âsın ihraz itmek işâret olunmuştur. Ke-mâ meşâyîķ-i İslâmın bulendi Piri-zâde 'Osmân Efendinin ile'l-vefat şeyhü'l-islâm olmasına istidlâl imiş. Mevlânâ-yı mezbur 'ulûm-ı 'arabîyyede miyâne-gû ve nazm u

neşde şâir-i mâhîr-i dil-cudur ki el-hâkîk vâdî-i şîr ü inşâda yekke -
 tâz ve şâh-beyt-i divân-i 'îrfân olan zât-i bâla - revîşleri hâiz-i kâsî-
 du's-sabâk-î hîlye-i imtiyâz idi. Âşâr-ı ma'arîf - inîşârlarından müret-
 teb Divân-ı belâğat-ı unvânları ve bin yüz kırık beş senesinde Samî
 Efendi yerine vekâyi'-nüvis olup gend eczâ târîh-i rânâları vardır.
 Salim Efendi merhûm tezkiirelerinde mütercem-i ma'arîf-rûsumuñ
 midhâtinde irtâ ve su'arâın gurbâl üstüne gelenlerinden olmak üzere
 tahîr ü imlâ ile medh ü senâ buyurmuşlardır. Zammân-ı mevlâvîyyeti-
 ne değin müddet-i medîde Mahmûd Paşâ niyâbetiyle güzârende-i
 eyyâm u dühûr ve leiâlyî elisine-i enâmde meşhûr olmağla kemmiy-
 yet-i berâ'a hâme teksîr-i sevâddan tehaşî ile âşâr-ı tab'-ı pür - ikti-
 dârlarından bu gazel-i bi-bedelîleri niğâste-i şâhîfe-i suñur kılndı.
 Cûlus-ı Sulţân Mahmûd Hâna olan târîh-i tâmları teberrûken
 keşide-i sîlk-i erķâm kılndı. Târîh :

Şûkr idüp yaz sal-ı târîh-i cûlusın Şakîrâ
 Oldı hâkîkâ salţanat Sulţân Mahmûda makâm — sene 1143 —

ŞAKİR-İ DİĞER

Nâm-ı emcedleri Mehmeddir. Kapudan Kaymak Mustafa Paşaya
 imâm olmağla nâ'î-i mihîrâb-ı merâm olmuşıdı. Efendisimîn i'âne-
 tiyle mülazım olup ba'dehu medrese-i hâricle bekâm ve andan dahî
 Defter-dâr Ahmed Paşâ medresesine hürâm idüp 1140 senesi recebin-
 de Şeyh Muhyî'd-din Focavî medresesine hareket ve 1142 cumâde'l-
 ahîresinde yerlerinde hareket-i dahîl itibârîyle mahsûd-ı emâsîl ol-
 muşlar iken 1143 muhârreriminden zabî itmek üzere İshâk Efendi üzerine
 Erzenî'r-rûm kazâsıyla vâsîl-ı murâd u merdûm olup 1145 recebinde
 kazâ-i Genceye 'inâyet-i evliyâ-yı nî'am ve du'â-yı peng-gânesinde
 istid'âlârı olan medrese-i hâricle muhterem olup hareket-i dahîlden
 (58b) Gence mevlâvîyyetiyle âmâli mâl-â-mâl ve ba'dehu Kayşariyye
 pâyesiyle keşb-i ikbâl itmişler iken evâsîr-i devr-i Mahmûd Hâmide
 irtihâl itmişlerdir. Şîr ü inşâya kâdir 'asrında bir şâir-i mâhîr idi.
 Bu güftâr âşâr-ı tab'-ı pür-iktidârlardır. Nazm

ŞAKİR-İ AHAR

Oî mir-i ma'arîf - intibâhın nâm-ı sâmilîri Feyzullahdır. 'Âşâr-ı
 Sulţân 'Osmân Hân-ı gâlisde nâ'îl-i hâtem-i şâdâret olan Vezir Nâ'îlî

'Abdu'lilah Paşanın necl-i necb-i bihteri ve mahdûm-ı güzîn-i hünner - veridir ki ma'arîf ü kemâl bi'l-irg kendülere intikâl iden gîr ü inşâya pür-iktidar bir şâ'ir-i hucesse-hüsal idi. Tarîk-i hüvâcında 'Arabacı-lar kitâbeti rütbesiyle nâ'il-i merâm olmuşlar iken sir-ab-ı nevale-i 'ömer olmayup bîn yüz yetmiş beş senesinde küy-i cînâna hürâm itmiş-lerdir. Yenikâpu Mevlevî-hânesi reh-güzârında defn-i kubbür ve seng-i mezarında bu tarîh mesîurdur. Tarîh Ağâr-ı tab'-ı düver - bariyyından câmi'-i Nûr-ı 'Osmâni hitâmina didikleri tarîh-i mu'te-berdir ki derûn-ı câmi'de levhâ ile avizedir. Gayri ağârlarına ruhsat - yâfte-i iktidar olamıyızla tebertükken tahîr olundu. Tarîh :

Yazıldı cevheri hârt ile tarîhi anın böyle

Münevver küldü dünyâyı mihir-ves Nûr-ı 'Osmâni

— sene 1169 —

ŞADI

Şadr-ı 'âli ağalarından olup emsâline nisbetle karîn-i ikrâm ol-mağa dil-şad ve şu'arâ-yı 'asrımızdan bir şâ'ir-i ma'arîf-nihâddırlar. Ağârlarından Musîtafa Paşa merhûmum sadâret-i ulâlarında İrgâd-pâzârı sükunda ihyâ eyledikleri câmin dervâzesinde mesîur olan tarîhleri keşide-i sîlk-i suttur kılındı. Tarîh :

Cenâb-ı Hazret-i Sultan Mahmûd Hân Gazînin

Vekil-i mutlakı olsun hemişe şadr-ı levh-efza

Melekler secde-i şükür eyleyüp Şadi didi tarîh

Zihî câmi' bina küldü yerinde Musîtafa Paşa

— sene 1165 —

ŞANİ

İrfe-guşân-ı şu'arâdan ve mahallât-ı farîzatü'l-berekatdan Ka'-riyye câmi'-i şerifinde pederleri yerine imâm olan melevî sîkve ve vâdi-i eş'arda tarz-ı Hevâyide tırazen-de-i şöhet ü şân olup elisine-i enâmda karîn-i ıstihâr ve hezelîyyâtı bâ'is-i hândeği-i şığâr u kibâr bir türfe yadigar idi. Bîn yüz sekken senesi hüdûdunda intikâl ve rav-za-ı rızvâna irtihâl itmişlerdir. Edirnekapısı hâricinde medfun ve kille-i fakîrden sâl-i irtihâllerine sunûh iden bu tarîh-i mevzundur. Tarîh

. Ağârlarından Hezelîyyât ve Hüsnîyyât iki kû'a Divânları

vardır. Mütercem-i merkûm dâniş ü 'irfan ile (59 a) mezkûr u ma'îum mazmûn u hıve mâ'îl ve Hevâ'î vâdisine şifte-dîl hoş-şöbhet kabîl-i üns ve tarîk-i Mevlevîyyeden mü'nib ü sâlik ve esrarlarına vâkıf u mâlik edâsında yegâne olduğı âşârlarından istidlâl ve dâniş ü 'irfana şekl-i 'ü'ubeleri dâll idi. Bu eş'âr-ı leîâ'îf-sî'âr Hüsniyyâtında olan gûf-târlarındandır ki tahvîr olundu. Nazm Neşr : Hezelîyyâtında olan gûftarındandır ki teberrûken keşide-i silk-i rakam kılındı. Nazm

SERREF

Ol gonçe-i nev-demîde-i gülşen-serây-ı siyâdet ve 'andehb-i gül-istan-ı dâniş ü ma'rîfetin nâm-ı şeref-irtisâmları Mehmeddür. Harfû'l-fada keşide-i silk-i beyân kılınan es-Seyyid Fazîz Efendinin ma'ûdum-ı zî-şeref-i hünner-veri ve âtiyyü't-tercemme es-Seyyid Vâkıf Efendinin büyük birâderi olup ıkrâm-ı me'âdım-ı ıkrâm mü'lâzemetle tevki'r ü ihtirâm olunup ba'dehü tahşîl-i dâniş ü ma'arife iştiğâl ile vâsıl-ı mer-tebe-i kemâl oldukça bîñ yüz kırk iki senesinde medrese-i hâricle da-ğl-ı müderrisin-ı kîrâm olup nâ'îl-i âmâl olmuşlar idi. Kat'-ı mera-tib-i medâris üzere iken bîñ yüz altmış senesi hâudûdunda mûsıla-i Sü-leymânîyye rütbesiyle kârin-i şeref ü 'ünvân iken medrese-i hâmise-i cinâna revân olmuşdur. Ma'ûdum-ı merhûm şî'r ü inşâda mahâret ile ma'îum bî'l-irş kendülere inîkâl iden hatî-ı ta'âlikde me'zûn ve şîve-i resmî be-ğâyet 'âli'ü'l-'âl bir ma'ûdum-ı hıceste-hîşâl idi. Bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır. Nazm :

Beni hem-hâlet idüp şimdi felek mecnûna
Döndi seyl-âb-ı sırîşk-i terîmiz Ceyhûna
Gayriye itdiğı lutfun şeref ol mihr-i kemâl
Zerresin itse yeter 'aşîk dil-i pür-hûna

ŞİFAYİ

Ol zât-ı ma'arîf-perverin nâm-ı nâmîleri 'Omerdür. Ehbâ-i hâş-şâdan Bukrât-kadr mahâreti zâhir kânûn-şimâs müderrisinden 'Ab-bâs Efendinin şâdef-i dürr-i vücdî olup anlar dâhi mahâruse-i Bru-sada tabâbetle kârin-i iştihâr olmağla ma'ûlâs-ı mezkûr ihtiyâr it-mişler idi. Nazm u neşrde dâhi mâye-dâr ve gûftarı şîfa-bağş gelüp hâste-dillan-ı tarîkat-i 'alîyyeden sâlik bir merd-i hoş-reftâr idi. Bîñ

yüz elli tokuz senesi hilâlinde vefat itmişlerdir. Bu ebyât ol deriş-
nihâdün zâde-i tab'-ı pür-nûkâtidur. Nazm

ŞERİF PAŞA

(590)

Nâm-ı sâmilîleri Hâlidir. Memâlik-i Rûm-îliden medîne-i Şumû-
dan nümâyende-i zühûr ve keşb-i ser-mâye-i fehîm ü şû'ûr ittûkde
tahşîl-i dâniş ü kemâle bezi-i makdûr itmeğin keşb-i ma'ârif ittûkde
bir-i istihkâk hâcâceğân-ı divân-ı hümayûna dâhil ve menâsiblarında
re'y-i rezîn-i isâbet-karînleri reşk-endâz-ı akhrân olmağla güzide man-
şiblar ve câh-ı münîf-i ketîhûda-yı şadâret-penâhi rûbdestiyle şerîf
ve mümtâz-ı emâsîl olduqlarından şöhre rûbde-i refî'a-i vezâret ile
kâm-revâ ve ba'z-ı eyâlete saye-endâz-ı 'îzz ü 'alâ ilken bir yüz almış
iki senesinde 'âzîm-i livâ-yı 'ukbâ olmuşlardur. Basîçe güftâr-ı pür-
îktidâr-ı 'ukâlâdan bir zât-ı şerîf-i cellîl-ü'l-mîkâdâr idi. Bu ebyât zâde-i
tab'-ı pür - nûkâtidur.

ŞEFKAT

Mütercem-i mezkûr şu'arâ-yı 'asrımızdan bir şâ'ir-i mâhir-i ma'ârif
olup lâkin hâl-i pür-kemâline itilâ'ımız olamamagla teksîr-i sevâddan
mücânebet ve ruşsat-yâfte-i iktidâr olduğımız bir yüz yetmiş altı
senesinde vâsıl-ı gehvâre-i şühûd olan Mîhr-şâh Sulţân vilâdetleri
tarîhi teberrûken tahvîr olundu.

Gıkdı cezmen kîlk-i Şerîkâten aña tarîh-i pâk
Mîhr-şâh Sulţâna medh-i sîmdir mah-i hilâl

ŞÜKRİ EL-KÂZİ

Nâmı Musâfâdur. Rûm-îli kuzatı eşrafından Rîzeviyyü'l-asl
bir zât-ı ma'ârif-ârâ idi. Menâsib-ı sitteden Akkırman ve Karaferye
ve Ruscuğ kazâlarıyla kâm-kâr ve bir yüz yetmiş sekiz senesinde
medîne-i Ruscuğda 'âzîm-i kâza-i âhîr-cinân itmişlerdir. Yânbol
kazâları mahkemesinde tuhm-ı sîlîl de tahvîr eyledikleri beytinden
gayri âsârına vâkıf olamamızla teberrûken tasvîr olundu.

İrşîdi 'orfîmiz na-gâh dila temme'l-keâm oldu
İdûp teevîf-i hâme Şükrîyâ tesellî tamâm oldu

SEKİB-İ MEVLİVİ

Ol şeyh-i ağah u ma'arif-perverin nâm-i nâmleri 'Ömerdir. Dârü'l-hilâfetü'l-'aliyye olan mahmûmiyye-i İslâmboldan nûmâyende-i zühür ve keşb-i ma'arif-i mevfur itmegün mülahezmetle mesrur u kâim-revâ ve 'azim-i tarîk-i kâzâ olmuşlar İken terk-i tarîk ile tarîk-i Mevleviyye salık ve şabr u şekib ile nûkud-i 'irfâna malik olup biraz eyyâm âsitâne-i Mevlânâda hücre-nişin-i 'uzlet-güzin ve ba'dehü Karahîşâr-ı Şâhib Mevlevî-ânesi mesîhâtî ile kâim-bîn olup mihrâb-ı âmil-i salıkın olmuşlar idi. Bîn yüz otuz beş senesinde hâce-i şerîde terk-i sema-âhâne-i dühür itmegün irtihâllerine bu tarîh-i bi-nazîr zühür itmışdır.

Reft be-Sübhan Şekib

— 1135 —

Şeyh-i merhûm-ı mezkûr 'arif ü ağah şîr ü inşâda pâkîze-dil bir 'azîz-i mesîhûr idi. Bu ebyat-ı pür-nûkât âşâr-ı tab'-ı teceल्लीyatıdır ki tahîr olundu.

ŞEKÜRİ ŞEYH ŞEKÜR

Ol şeyh-i mesîhûrın ism-i sâmleri 'Abdû's-sekür olmağla vâridat-ı tabî'atlarında Şekürî mahlasın ihîyâr (60a) mesâyih-i tarîk-ı Bayrâmıyyeden Şeyh-i şâhib-i kerâmet Himmîet Eftendin mahdûm-ı ercümendi mesîhûr-ı âtalâ 'Abdu'llah Eftendin mahdûm-ı bîrr-men-di olmağla vâlid-i maâcidlerinin terbiyelerile tahşil-i ma'arif-i bî-hisâb itmegün piş-gâh-ı İslâmbolda vâkı' medîne-i Üsküdar zâviyesi mesîhâtî ile kâim-yâb olup ba'dehü vücut-ı mesâyih-i selâtime dâhil ve reft reft kâit-ı merâtib-i mesîhât iderek Ayaşofya camî'i cum'a va'ziyyesiyle reşk-endağ-ı emâsîl olmuşlar idi. Bu hâl üzere kür-si-nişin-i va'z u nasîhat İken bîn yüz sekse senesi hüdûdunda terk-i tekve-i cihân ve 'azm-i buķ'a-i cinân itmışlerdir. Şeyh-i mezkûr 'ilm ü 'irfân ile mesîhûr şâhib-i talâkat-ı va'z u nasîhatleri pür-hâlet bir şeyh-i celîlî'menkâbet idi. Ahyanen vâridat-ı tabî'at-ı hâlâvetleri zâhir ü aşîkâr olmağla teberrûken tahîr ü güftârlarından beste olup eltime-i nâsda mesîhûr olan ilâhiyyâtlarından bu ebyatları tasîr olundu.

SEM'İ

Nâm-ı emcedleri Mehmed. Bir sem'-i seb-istan-ı ma'rifet re'is kâlemi şakirdlerinden bîn yüz yetmiş senesi hilâlinde irtihâl-i divân -

hâne-i cinân iden ketûbda-yı şadr-ı 'âlî Yûsuf Efe'ndî Efendi dâ'iresine mün-tesib ve iatîkât-ı 'alîyye-i Nakş-bendîyyeden feyz-mend İstanbulun tâze-zebân u hoş-gû olan şehrîllerinden bîn yüz otuz bir senesinde hâsıl-ı mehd-i şühûd ve yetmiş bir senesinde a'da-yı behîşte şu'ûd iden şu'arâ-yı 'aşrdan bir şâ'ir-i mâhîr-i ser-âmed idi. Bu gûftâr cümle-i âşarlarındandır. Nazm Mûmâ-ileyh Yûsuf Efe'ndînin vefât-larına didikleryi tarih-i bi-nazîrleryi teberrûken şebt ü tahîr olundu. Tarih :

Kalem yazdı gü Ya'qûb-ı belâ-dîde o dem tarih
Gecüp Yûsuf Efe'ndî Mîsr-ı tîrdevse 'azîz oldu

ŞEHİDİ

Nâm-ı nâmî ve ism-i sâmileryi Muşîfâdur. Medîne-i Antâkiy-yeden zühûr ve bâliğ-i mebâliğ-i sîm-i şu'ûr oldu'ka kesb-i ma'arîf-i mevîr itmeğin darvîl-metâlib ve'l-âmal olan Âsitâne-i 'alîyyeye hâtî-ri hâh-ı 'azîmet ü vusûllerinde ba'z-ı kîbâr-ı enâmın dâ'ire-i dev-letlerine rûy-mâl ve kând-i nebat-ı şekkerin - iltifâtıyla sir-âb-ı şehd-i neval olup kârın-ı âmal ve vücut-ı h'âceğân-ı divân-ı bülend-eyvâna duvûl haylice menâsib-ı cehle-i divâniyyeye vusûl ile nâ'îl-ı rûb'e-i refî'a-i şeref ü ikbâl olmuşlar idi. Bu hâl-i refâh-ı melâl üzre güzârende-i eyyâm u leyâl iken tûlî-i nefs-i nâtikası arzû-yı şehd-i vîşâl içün kâfes-i tenden güzâyende-i per ü bal ü bal ve bîn yüz kırk dört senesi hîlâlinde lâne-i cinâna irtihâl itmişlerdir. Cism-i nazikî türbe-i münîfe-i Hâzret-i Hâlid civar-ı şeref-medârında İdrîs Kösîki reh-güzârında defn-i (60v) kûbûr ve şebîke-i merkadleryi bâlasına Ne-cib-i Eyyûbînin bu beyt-i tarihlerî nüvîşte-i ru'ûm-ı suîurdur. Tarih :

Ebi Eyyûb-ı Enşârî içün şekkerin câmi

Mütercem-i mezkûr 'ulûm-ı 'arabiyye vü fârisiyyede tefevvük-ı ak-rân ve be-tâhşîş şîr ü inşâda hâ'iz-i beyt-ü'l-kâşîd-i imtiyâz bir şâ'ir-i mâhîr-i sübhân-sâzdır ki âşar-ı nây-hâme-i müşğîn-ûitâmelevî olan elsine-i şelâşe üzre eş'âr-ı düver - bârları reşk-ende'z-ı zümre-i hün-er-venân müsellemin ü mûmtâz bir şâ'ir-i sîhr-âferîn-i ser-efrâz idi. Âşar-larından müretteb Divân-ı belâğat-'ünvânları vardır. Bu gûftâr ol-Nazm

ŞEHİRİ

Nam-ı nâmileri Mehmeddir. Şabit şehrisi dînmekle şöret-şî'ar Tekfurdağı Şehri-i meşhûrûn akribâsından Ayaşofya kurbünde nam-ı mevki'at kâtiblerinden şîr ü inşâda mahâret ile kârin-i iştihâr şu'arâ-yı 'asrımızdan bir şâir-i nâm-dâr idi. Bîñ yüz yetmiş sekiz senesinde irtihâl ve ravza-i nizvâna intikâl etmişlerdir. Bu ebyât ol şâir-i şîrin-harekatın zâde-i tab'-ı pür-nükâtdır.

ŞEHİR-YAR

Daru'l-cihâd mahrûse-i Belğradan vâsıl-ı sâha-i murâd ve fu-zala-yı 'asrdan bir fazıl-ı bi-nazîr-i melek-nihâd idi. Âşâr-ı tab'-ı bü-lend-iktidârlarından ruhşat-yâfte-i iktidâr olduğumuz bîñ yüz altmış iki senesinde bir tefsîr-i şerîf îtâmîne mîsrâ-ı vâhîdde 'arabî vü fa-risî didikleri muhâyvel ü muşanna' ve bi-bedel târîhleri sebk-i şâhîfe-i suîr kılını.

Intehâ Tefsîru Kûr'anı Mubîn

— sene 1162 —

An tehi Tefsîr-i Kûr'an-ı Mubîn

— sene 1162 —

ŞEYHİ MEVLEVİ

Medîne-i Ebi Eyyüb-ı Ensârîden nümayyende-i didâr ve nâm-ı nâmileri Mehmed olmağla Memiş Efendi diye pür-istihâr olmuşlar idi. Besiktias Mevlevî - hânesi şeyhî olan 'azîz-i mîsr-ı kerâmet Yû-suf Dede Efendiden ahz-vâye-i inâbet tekmi'l-i lâzime-i tarîkat idüp 'azîzleri mûmâ-ileyh mîsr-ı na'ime 'azîmet itdüklerinde zâviye-i mez-bûrede elli sene mikdârı post-nîşîn-i mesned-i mesîhat olmuşlar idi. Bîñ yüz otuz altı senesi îtilâhinde itmâm-ı deverân ile semâ'-hâne-i cinâna hürâm idüp ol gene-i mestür tekeyeleri sâhasında makbûrdurlar. Şeyh-i mezkûr 'arîf ü âgâh eş'âr-ı ab-dâra pür-iktidar nefîsü'l-kehlâm bir şeyh-i pür-intibâh idi. Bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nükâtlardır ki rakam-zede-i suîr kılını. Nazm

ŞEHİD

Bunlar dahî şu'arâ-yı 'asrımızdan pakîze-iabî'at olduışlarına bu târîhleri şehidddir. Târîh

ŞEYHÎ FEYZÎ-ZÂDE

(61^a)

Nâm-ı ser-âmedleri Mehmeddîr. Mesâyîh-i tarîk-ı Şemsiyye-i Halvetiyyeden bahvü'l-kerâme Şeyh Nûrî Efendi hulefasından olup hâric-i sırda Emir Buğârî zâviyesinde feyz-bağsa-yı mesned-i meşîhat ve Feyzî mahlas ile ilahiyât ü tarîhâtı kârın-ı tabâyî-i aşhâb-ı mar'ifet bin yüz iki tarîhinde tekve-gâh-ı cinâna rihlet iden ahvâl-i mar'atî-i me'âlî tezkirelerde ve Zeyl-i 'Ussâki-zâdede rakam-zede-i sahîfe-i suîr mesâyîh-i devr-i Sulţân Ahmed Hân-ı şâiden Sim-kes zâde Hâsan Efendi mağfûrın mahdûm-ı güzîn-i zî-şerefi ve zib-ezâ-yı mesned-i meşîhatı olup hayrî'l-galefidirler. Zâviye-i mezbûrede di-de-gûşa-yl- 'âlem-i şühûd ve vâlid-i muhteremlerinin nazâr-ı feyz-esgerleriyle tahşîl-i 'ilm ü mar'ifete bezt-i mecnûd ile tekve-i 'urfana kû'ud itmeğin bin toksan altı tarîhinde Ebu Saîd-zâde Feyzullah Efendi şâniyen sadr-ı Anadolî ile bülend-kâdr olduklarında tezkire-cilikleri teşrifinden müâzım ve tarîk-ı tedriise 'âzım olmuştur iken vâlid-leri irtihâl-i harem-serây-ı cennet itdiklerinde yerlerine post-mişin-i meşîhat olmuştur idi. Kırk üç sene mikdâr zâviye-gîr-ı makâm-ı irşad ve sâl-i sinleri hüdud-ı seb'inden şemânine izdiyâd tahîrât ve müta-lâ'a ile mesgûl tevârîh-âşınâ bir şeyh-i melele-nihâd idi. Bin yüz kırk bes senesi hüdudunda "irci' ila-rabbiki"¹⁵² hitâb-ı müsteşâbına ser-nihâde-i icâbet ve ruh-ı revânı ravza-i rızvâna 'azîmet idüp zâviye-i mezbûre hâziresinde defn-i türbet olunmuşlardır. Mütarecem-i mezkûr 'ulum-ı natî'ada muşarrik-i emsâl edebiyât ve fenn-i tarîhde kârın-ı rutbe-i kemâl edüb ü saf-dil şîr ü inşâda hem-rutbe-i emsâl bir şeyh-i buşan Nevî-zâde 'Âtâyî Efendinin Zeyl-i bi-'adlîmî hâtîme-i devlet-i Sulţân Ahmed Hân-ı sâlişe değin cildinde tezyîl ü tekmiî idüp böyle bir esger-i bi-nazîre muvaffâk olmuştur. Egerçi ta'bîrât-ı bera'a-i hâme-i müvâfâkeden âzâde elîaz-ı sâde ile şeyhâne edâ olunmuş bir tarîh-i ra'nâdur. Lâkin tetebbu'nda şarf-ı himmet ü makderet birle şühâtî aşîkar hâkk bu ki bir esger-i zîbâdur ve gend evrâk Divân-ı le-tâfet-'ünvânı vardır. Bu güftâr ol şeyh-i celîlî'l-mikdârın zâde-i tab-ı pur-iktidardır.

ŞEYHİ KARGA-ZÂDE

Nâm-ı ra'naları Muşafa, Rûm-ili kuzatı eşrafından Kandıye ve Siroz ve ser-levhâlık câh-ı münîfi ile bülend-iktîdar ve vekâyî' kitabıbetiyle kâim-kâr olan Kargâ-zâde Efendidir ki sair ma'arîfinden fazla şîr ü inşâya kâdir bir şâir-i mâhir idi. Evâsîr-i devr-i Sulân Mahmûd Hânide vefât itmiştir. Bu beyt-i pâk zâde-i tab'-ı tab-nâk-ı leridir. Nazm :

Serir-i mülk-i istiğnâda biz İskenderiz Şeyhî
Hemân ancak bizim âyine-i 'âlem-nümâımız yok

ŞA'IB-İ KÂTİB
Harfî's-sâd

Divân kalemî kuttâbından ve İstanbul şehitlerinden nazm u nesre kâdir ve 'asrımızda bâzan kendülerden pâkize-güftâr şâir olmuşdur. Gamûca Şâib-î Rûm 'add ider bir şâirdir. Bu eş'âr na't-ı serîfinde olan âşarındandır. Nazm :

'İşkin ser-tâc-ı devlet olmasun mı ya Resûla'llah
Şevkîn tâc-ı sa'âdet olmasun mı ya Resûla'llah

(61) Şefî'u'l-müznibinken 'asr-ı mahşerdesin Şâib
Taleb-kâr-ı şefâ'at olmasun mı ya Resûla'llah

ŞAHİB DEDE

Oı merd-i celîlîn nâm-ı nâmilîri İsmâ'îldir. Mahrûse-i Brusa-dan bedîdar ve ol şehr-i şöhret-sî'arda Hacı Mehmed Aga-zâde din-mekle pur-ıştîhar gürûh-ı Mevlevîyeden âğâh-ı derûn ve sâhib-ı ma'arîf ü funûn bir zât-ı bülend-iktîdar idi. Bilâd-ı keşîre-i vefîreyî seyr ü seyhânet ve ba'dehü müddet-i medîde medîne-i Üsküdarıda küşe-gir-i kârâr u ikâmet iken bin yüz kırk tokuz senesi hüdûdında rihlet-i zâviye-i cennet itmişlerdir. Vâdî-i eş'âr u târîhde hâkkâ ki yekke-tâz ve hâzîz-i rehîne-i imtiyâz olan şu'arâdan bir şâir-i ser-eftâz idi. Bu güftâr zâde-i tab'-ı pur-iktîdandır. Nazm

ŞALİH İMÂM-İ 'ATÂ

Nâm-ı nâmilîri dâhî Şâlihdir. Bin yüz yigirmi beş senesinde şeyhü'l-islâm olan 'Atâ'u'llah Efendinin imâmetinde ziver-i mih-

râb-i merâm olmağa 'Ata'n'illah Efendi imâmı dinmekle benâm idi. "Ni'me'l-ma'û's-sâlihû li'r-racûl" eger-i gerifi işince zinet-i hayât-ı dünyâ olan mal ü evlâd ile mümtâz ve fazl ü kemâl ile ser-eftâz Rûm - ilî kuzâtı miyânında ser-levhâlık câh-i itibâriyle kâim-kâr ve ba'dehû leri müderrisinden Mûsâ Efendi ile ma'an Şeyh Murâd Efendi hâz- retlerinden ağız-i nisbet-i tarikat ve sâlik-i menzîl-i hakikat olmuştur idi. Bîñ yüz altmış senesi hilâhinde 'azîm-i dârû'l-karâr ve İdrîs Köşki verâsında birâderleri civârında defn ü ikbâr olunup sabıku't-terceme Mû'min-zâde Hâsib Efendi yüz beytten ziyâde mersiyyelerinde se- nâ-kâr olmağa birkaç beyti teberrükken tahvîr olundu.

Bilmez misin imâm-ı 'Atâ merd-i Sâlihî

Ol nuhbe-i efâzîl o 'urfân-ı iştihâr

Zât-ı gerifi olmuştı 'umde-i şudûr

Olmuştı hüsni-siret ile mahrem-i kibâr

Bîñ yîlde bir girer mi ele böyle bir 'azîz

Her cânîbî kemâlîle bulmuştı iştihâr

Hem 'ilm ü fazl var idi hem hüsni-sireti

Zühûd ü salâh-ı hâilile olmuştı nâm-dar

İnşâsı gıbî pâk idi gâyet 'akîdesi

Nâbî olurdu sır-ı terin görse germ-sâr

Nesr : Aşâr-i feza'il-intişarlarından Şerh-i Divân-ı Sâhibi ve Divân-ı belâğat-'üvvâmı vardır. Bu güftâr zâde-i tab'-ı pür-iktidardır.

ŞAFİ

(62a) Nâm-ı sâmilî Murtazâdur. Bîlâd-ı Rûm-îlde Manastır havâlisinden zühûr ve yine ol havâlide bir kâzâya müftî olmuştı 'ule-mâdan şâf-derûn sır ü inşâyâ pür-iktidâr şüfî vü şâfî bir şâfir-i mâhir-i nâm-dardır. Aşârlarından Musîfâ Paşânın sadâret-i şâligelerine di- dikleri târîh-i bi-nâzîleri teberrükken gebt-i şâhîfe-i suttur kılınmış. Nazm tarih :

Yümm ile olsun mübârek mühr-i Sulţân Musîfâ

— sene 1177 —

ŞUBHİ

Ol meşrik-i şubh-i ma'rifet ve mişbahu'l-künuz-i fenn-i belâ-
gatiñ nâm-i emced ve ism-i ser-âmedleri Mehmeddîr. Nakş-i hâtem-
leri müsta' :

Her gebi kadâr va'id ola şubhî Mehmedî

Hâcegan-ı divân-ı hümayûndan beglikcilik mansûb-ı cellesiyile ka-
rin-i ıstihâr Hâlli Efendi nâm zât-ı bülend-ıktidarın şubh-ı sulbünden
hale-dar-ı merkez-i şühûd ve devr-i kevâkıb-i sinin ü şühûr iderek
mânend-i bedr-i tâmm nisâb-ı sin-i bülüğ-i itmâmında taşşîl-i ilm
ü kemâle ıstığâl ve hâcegiyân-ı bend-i kemâlat ü hünlerden dest-
mâye-i mukaddime-i 'ilmîyyeyi itmâm ile zıvve-i a'la-yı 'irfâna şu'ûd
itmegün hâcegan-ı bülend-eyvâna duğul ile nâ'il-i me'mûl olup refte
refte kâi-ı merâtib-i tarîk iderek menâsib-ı celilenin ekserinde tekrâr
iderék kâim-kâr olmalarıyla şubh-ı ıstihâr 'âlem-gir ve Nûh Efendi-
zâde 'Alî Paşanın sadaret-i ulâlarında vekâyi'-nüvislik mansûbıyla
tevkîr olunuşlar idi. Selefleri şu'arânın bala-makâmı Muşîfa Sami
Efendi ve şâir-i mâhir Hüseyn Şakir Efendinin tahtıratları mahfâ-
za-i nisyanâda kem-nâm olmağla bîn yüz kırk üç senesi rebî'inde taş-
rıfe me'mûr ve elli beş senesi hitâma değün elfâz-ı dil-mişin ile vâkı'âtı
cildinde zabı-ı şâhîfe-i suîr itmışlerdir. Sene-i mezkûrede beglikci-
divân olmağla kârin-i şeref-ünvân olup öyle keşirü's-süğl ve'l-mehâmm
menâsibin cem'i hâdd-i imkânda olmağla vekâyi'-nüvislik ile âtiy-
yüt-tertib 'İzzî Süleyman Efendi şâdan olunuşlar idi. Ba'dehû ker-
raten ba'de merfa başmuhâsebe ve rûz-nâme-i evvel ile divân-ı itti-
bâr mükemmel olup şem'-i pertev-furûz-ı meclis-i emsâl ve bîn yüz
seksen iki senesi şevvâlinde yehîğeri efendiliği mansûb-ı cellesiyile
nâ'il-i âmâl ve ordu-yı hümayûn ile Babatâğı meşâsında hâyame-nişin-i
kârâr ilken sene-i mezburde şubh-rûze-i 'ömri gurrûbide-i ecel ve 'an-
delib-i nefis-i natîkasi mehcûr-ı neşv ü nema-yı gül-şen-i emel olmuşdur.
Mütercem-i nâdire-perdâz dâniş ü 'irfânda ser-efrâz-ı cümle-i hün-
verân olduklarından mâ'adâ hâkık bu ki şîr ü inşâda yekke-tâz ve
şu'arâ-yı 'asrdan hâ'iz-i kâsîdû's-sabâk-ı imtiyâz olup elisine-i selâse
es'âr-ı mezmân-medârları ve inşâ-yı letâfet-şî'arları kârin-i dide-i
itibâr ve nûşâ-i memdûhâ-i vücdi ma'arîf ü kemâl ile memlû bir
zât-ı celîlî'l-mikdâr idi. Âşarlarından Târîh-i sâhîfî'l-beyân ve mü-
retteb Divân-ı belâğat-ünvânı vardır. Bu ebyât ol zât-ı hıuceste-si-
mâtın âşâr-ı tab'-ı pür-nukâtidir. Nazm Neşr : Bîn yüz kırk

seviz tarihinde şeref-i derya olan iki 'aded kalyonuñ nüzzillerine olan tarihleri (62b) hakkında şuyunda bir tarih-i ra'na olmağa tebertükken tahric u imla olundu. Tarih :

İki kalyon birden indi kuş gibi şü-yi yemme

— sene 1148 —

'Culus-i Sultan Mahmud Hana olan tarihleridir. Tarih :
Eyledi Sultan Mahmud Han-ı dana-dil culus

— sene 1143 —

ŞABİH

Nâm-i celîl 'Ahîd. Vüzeradan Valide Kehtüdası dinmekle meş-
hür Mehmed Paşanın hazine-dâr Yûsuf Ağa nâm merd-i bala-makâ-
mın ferzend-i şirin-îrâmı olup nev-sın ü sal iken dâniş ü 'irfâna ruh-
sat-yâfte-i iktidar olan şehrîlerinden şabihü'l-veh ve faşihü'l-kehlâm
ve 'aşrında eş'ar-ı âb-dâr ile taşih-i nâm itmiş bir şâir-i pâkîze-güftâr
ve nedim-i taze-zebânın tarih :

Nûr âyetini yazdılar o vech-i Şabîhe

— sene 1125 —

tarihinde hîye-dâr olup aklâm-ı divâniyenin birinde kitâbetle ev-
kât-güzâr iken bin yüz otuz dört tarihinde irtihâl ve kurb-i cinâna
intikâl itmîşlerdir. Bu ebyat zâde-i tab'-ı pür-nükâtıdır. Nazm ...

ŞABİH-I DİĞER

Nâm-i nâmilîri dur. Hîsn-ı hâşin-i şehr-i bihterin İs-
lamboldan Kûmâkapu dâhilinde Cadırcı Ahmed mahallesinde vâsıl-ı
hıyâbân-ı hâyme-i şühûd ve vâlid-i muhteremleri Musâtafa Ağa 'Os-
mânî ziyinde bir şâh-ı gayûr olup mütercem-i ma'arîf-mevfur bâ-
lig-i mebâliğ-i sin-ı nişâb olduksa envâr-ı lem-'a-dâr-ı şevâhid-i nûr-ı
zeka meşrik-i şubh-ı cebîninde lâmi' ü tâb-dâr olmağın dâniş ü ma'ri-
fete meyl ü terğib anlar dâhi rey-i rezin-i isâbet-karın ile taşvib buyu-
rup dest-mâye-i muşkaddemat-ı 'ilmiyyeyi taşih ü rûsum-ı şîr ü
inşâyı müderrisinden şâir-i mahir es-Seyyid Musâ Kelim Efendiden
tekmil itmîğin kâsır-ı 'irfâna ku'ud idüp miyâne-i emsâlide Musâ-var

'arz-i yed-i beyza-yi iktidar ittükde üstadları müma-ileyh Şabîh mah-lasın ta yin buyurmalarıyla şubh-i iştiharları matla'-i ehille-i şu'arada tab-dar olmuştı. Vadi-i kitâbetde izhâr-i mahâret itmekle evân-i tahtirrimizde Galata gümrüğü kitâbetiyle küşe-gir-i kana'at şu'arâ-yi 'asrımızdan elsin-e-i selâsede güftâr-i belâgat - şî'ara kemâl-i iktidârla-ri aşîkâr ve gekide-i killik-i leîâfet - medârları olan nev-zemin-i güf-târ-i feşâhât-karları mağbût-i vücûh-i sühân-verân-i sîhr-âsâr bir zât-i bi-nazîr-i hucesse-eivâr olup tarîka-i 'ahîye-i hâceğanda pir-i kerâmet-rehin Tokâtî Mehmed Emin Efendiden ahz-i nisbet-i tarîkat ve salîk-i ser-menzil-i hâkîkat olmuştardır. Âsâr-i tab'-i pür-iktidar-larından bu mecele-i cedîdemize tasîr için irsâl-i 'abd-i fakîr buyur-dukları gazel-i bi-bedel-i la-nazîrleri ile pâdisâhımız sehen-gâh-i cihân Sulân Mustâfa Hân hazretleri evrenğ-i zîver-i taht-i hümayûn ol-duklarında didiklari tarîh-i ra'nâ ve bîrkag mu'ammalâri tebertükken tahîr u imla kûludî. Nazm :

Gazal-i nâza virmez cilve-i rem râmîle şöhet

Almaz saydına düşme dem-â-dem dâmîle şöhet

Nigîn-i la'-i yârî zîb-i enğüst nigâh itdigim

Bula ta-merdümân-ı geşm-i pür-nem nâmîle şöhet

Fitil-efrûz-ı sem'-i medd-i âh olsam n'ola her şeb

O mâha hâtîr virmiş kılmadan sem-şâmîle şöhet

Galat-i mîzrabî nâhid-i evci râst anlardım

Eger zir-i felekde bulmasam dem-bâmîle şöhet

Ne âfet oldıgım gösterdi ol şeh mülk-i hüsnuunde (63a)

Virüp mevc-i nigâha cevher-i şamsâmîle şöhet

Meh-i nev mihriile hem-kadr olurdı merd-i nâkîs-ves

Vireydi lekke-i keyfiyyet-i kem-kâmîle şöhet

Müdam olmazdı yâd-ı nâm zevk-i bâde-ves pür-feyz

Hârâbât-ı fenâda bulmasa Cem câmîle şöhet

Kılmıyş kisvesi târ-ı hâimdan Ka'be-i hüsnuû

Nesim-i âh serde n'ola vir sem-sâmîle şöhet

Hâmûş ol neyl-i makşadla Şabîhâ şân ise kâşdın

Almaz olmağıkça lâl-i ebkem kâmîle şöhet

Tarîh-i cülûs-ı Sultân Musîfâ Hân-ı sâlis :

Şâhen-şeh-i fermân-revâ şevketü Sultân Musîfâ
Bab-ı hümayûnuñ seza şâhlar pey-â-pey itse bûs
Ol pâdisêhdîr zîl-i Hâkî fermân-ber-i Rabb-i felâk
Feyz-ikribâsı müttefik zerrât-ı pâkinden şümûs
Zibende-i tâk-ı semâ encüm degîldir câ-be-câ
Düşmüs sipîhre gûiyâ gûlmîh bâbindan 'aktûs
Zal-ı zamân şadî-kunân şevk-i cûlûsiyle hemân
Mânende-i dâşîze kân oldı müzeyyen nev-'arûs
Hükmi revân bâhr ü berre tâ bâhterden hâvere
Çerh-âsitân-ı dâvere dündükçe eyler câblûs
Nahid ü nûh tûy-ı felek der-gâh-ı şehde hâşre dek
Olun hemîşe yek-be-yek nevbet-zenân-ı tabî u kûs
Nûk-ı Şabîh-i bi-nevâ tarîh-i tâmm eyler edâ
Şeh-zâde Sultân Musîfâ kıldı şafa ile cûlûs

— sene 1171 —

Mu'amma be-nâm-ı Şabîh :

Güşâyis girih-i zûlfe hâşş olunca gönül
Kalur mı 'ukde-i sevda hâlâş olunca gönül

Be-nâm-ı dervîş :

Münkir olma hay u huy-ı ehl-i hâle ey fakîr

'A'îd olmağda der-i Mevlâya pey-der-pey zâmir

Be-nâm-ı 'Ömer :

Bi-karâr-ı 'îşkâ yok şâmdan necât

Çamze îkor mı kendüde vech-i gebât

Be-nâm-ı Sa'îd :

Ayda bir şubh-ı vîşâl olur bedîd

Olşa mâhûn ey Şabîh encâmı 'îd

ŞAHVÎ 'İSÂ-ZÂDE

Es-seyh ibnu's-seyh el-'âlimü'l-'âmil ve zahidü'l-kâmil mâlikü'l-
kuvveti'l-kudsîyye müsridu'l-i'iarîkari'l-'alîyyeti's-Semsiyye 'umdetü's-

salâkin zübde'tü'l-vasîlin 'azîzünâ ve mürsîdünâ eş-Seyh Mehmed Sâlih es-Sâhvi hâzretleridir ki vâlid-i mâcîdleri ikisîr-i kimyâ-yî kerâ-met câmi'i-i Sulân Selâm cüm'a vâ'izi olup müddet-i medide Ter-cemân Yunus hânkâhında pîşvâ-yî gürûh-ı salâkin ve bîn yüz yigirmi yedi senesinde taraf-ı hacc-ı şerîfde 'âric-i sipîhr-i berîn eş-Seyh Mahvî 'İsâ Efendinin mahdûm-ı güzîn ve necî-i necîb-i bîhterini olmağla 'İsâ-zâde dînmekle göhret-şî'ar mâdde-i sulûkümüz olan 'azîz-i celî-lü'l-mîkâdurdur ki hâl-i fezâ'il-me'âllerinde bu güne sükket-rîz-i hî-kâyet olmuşturdur ki şabâvetlerinde fenn-i fârisiyyeyi tahşîl ile bî-haseb'l-îmkân nâ'il-i rûb-e-i kemâl ve bâliğ-i sin-i mişâb olduğa-rında (63^b) 'ulûm-ı nâfi'ayı pedet-i mükteremlerinden ve fazıl-ı 'adî-mü'n-nevâdir Mekki-zâde Mehmed Fâhîr Efendiden telemmüz ve ahz-vâye-i telezzüz iderek tekmi'l-i fînn-ı 'ilm ü ma'ârif vâsıl-ı mer-tebe-i kemâl kârin-i şerîf-i mülaazemet ve îtîkâf-ı tedrise meyl ü rag-be-i kemâl kârin-i şerîf-i mülaazemet ve îtîkâf-ı tedrise meyl ü rag-bet buyurup duğul imtîhâna vâlidlerinden istîzân buyurdularında :

Yokluktan yokluğa ma'nâ-yî mahvî
Makşûdî anla şarf ile mahvî

Vedûd-râh ol gel iste Sâhvi

Cân u gönûlden Allâha yalvar

kelâmı tab'ı kudsî-nisânlardan 'ayân ve keşf-i mâ'rif-z-zamîr bu-yurdularında terk-i meyl ü mahâbbet-i îtîkâf-ı 'orf ü izâfet ve istîlâb-ı feyz ü himmet idüp vâlidleri münâ-ileyhden münûb ü salîk ve ser-rîs-te-i tezkîye-i nefse malîk olmağın me'zûn-ı hîlâfet olmağla makâm-larına kârîk altı sene mikdâr post-nîşîn-i makâm-ı irşâd ve bîn yüz altmış tarîfînde meşîğat-i selâtin ile kâmb-în olmağla devr-i merâtîb iderek Süleymânîyye câmi'i-i şerîfinde kürsî-nîşîn-i vâ'z ü tezkîr iken bîn yüz yetmiş üç senesi hîlâhinde nefis-i muîma'înnesi icâbet-i hîtâb-ı 'irret'ye¹⁵³ ağâz ve îtîr-i rûh-ı pür-fuûhî lâne-gâh-ı 'illîyyîne per-vâz eyleyüp zîkr olunan Tercemân Yunus câmi'i hâzîresinde türbe-lerinde defîn ve mutarâşşîd-ı selâm-ı ahbâb-ı şadâkât -rehîndirler. 'Azîz-i müşârûn-ileyh 'ilm ü 'irfân ile ma'âm u mezkûr 'arif ü ağâh latîf'ü's-şühbe ve mütesellî-i hâtir-ı garîb-nevâz bir mürsîd-i feyz-în-tibâh olduklarından mâ'ada ihyâ-yî füyûzât-ı îbâdî'atlarından na't-ı şerîf-i seyîdül'l-kâ'imât ve gâzel-i bîhterîn-i rengîn-nûkât şudûr ve miyâne-i enâmında ağârları meşhûr olmağla na't-ı şerîfde olan gûftâr-

larından bu eş'ar-ı kerâmet-medârları teberrükken keşide-i silk-i suîr kılını. Nazm :

Makdem-i zât-i gerîfi rahmeten İl'-âlemin
İns ü cân buldı emânı Cibreil oldu emîn

Şafha-i zahirindadır hâtm-i risâlet hâtemi
Zât-i mevzûfın be-Yâsin oldu hâtmü'l-mürselin

Yazdılar ser-mâye-i 'ünvânına gâh-ı rûsûl

Nâzil oldu gânuma gün süre-i Ferh-i mûbin

Ümmeti olmağla fâhr itseñ 'aceb mi akdeme

Dogracak zâtıyla fâhr itdi semâvât ü zemîn

Yevm-i mahşer yâ Resûla'llâh bu Şâhvi müertime

Kıl şefâ'at re'fetinle yâ şefî'a'l-müznûbin

Nesr : Bu gûftâr-ı rengin-refîtar dahî gazeliyyâtında olan merdâne eş'arlarındandır ki tahvîr olundu. Nazm :

Nâr-ı 'ışka bu dil-i süzânı süzân eylerem

Rûz u şeb pervâne-ves' 'ışkımı kitmân eylerem

Bir nefes âğâz idersem bahş-i 'ışkdan zâhidâ

Bulbûl-i şûrîdeyi ser-mest-i hâyran eylerem

Her ne denilü cevvin elzûn eylese ol 'ışve-bâz

Kenz-i dilde gevher-i mihriñi pinhân eylerem

'Andelbim gül-şen igre renciş-i hâr olmuşam

Amniğün dem-be-dem feryâd u efgân eylerem

Arzû-yi vâsl-i yâre Şâhvi her şeb tâ-sehîr

Dide-i hûn-âbemi hasretle gıyân eylerem

ŞİDKİ

Nâm-ı zî-sânları Süleymân. Bir şâ'ir-i mâhir-i nükte-dan idi. Bîn yüz elli bir senesinde rihlet ve kârın-i bahâr-i rahmet-i Rabbü'l-'îz-zet olmuştı. İrtihâllerine bu târih nazm olunmuşdur. Nazm :

Tâldı yemm-i rahmete Şidki Süleymân

— sene 1151 —

Bu gûftâr ol şâ'ir-i şîrin-refîtarın cümle-i âsârlarındandır. Nazm

(64a)

SİDKİ DİĞER

Tezkire-i Salim Efendide ziver-i ser-nâme-i sufür eşraf-ı kuzât-ı kıramdan Sıdkî Abdullâh Efendi mağfurdur ki şîr ü inşâda yegâne-i emsâl ve Nahîfî üstad ile germ-ülfet-i şadâkât-i muvâneset ve şîr ü inşâyı anlardan telemmüz itmekle Nahîfî Sıdkîsı dîmmekle dağı pür - şöhret olmuş. Güftâr-ı nazîk-reftârı zât-ı şadâkât-kârı gibi şîrin ve vâdi-i eslaf üzere eş'arları bir dürlü bihterin ki gûş-i samî'a-ı rîyâziye değse perçîn-i tahşîn ile gâfilamağa seza-var egerçi 'illet-i şameme mübtela lakin mesmû'î olmadık bir fenn-i ma'arîf kâlp bir vücûd-ı bi-nazîr-i büend-iktîdar idi. Bîn yüz altmış senesi hüdûdunda "irci" ¹⁵⁴ emr-i münîfî mesmû'î olduqda intikâl ve kurb-i cinâna irtihâl buyurmuşlardır. Bu ebyât ol pâkîze-âharekâtın zâde-i iab'-ı pür-nükâtıdır. Nazm

Nâm-ı nâmî ve ism-i sâmilî Musîfâdur. Kân-ı erbâb-ı dâniş ü 'irfân olan mahmûiyeye-i İslâmبولدان нумāyān ve mîyāne-i h'ācegān-da Şıdkî Musîfâ Efendi dîmmekle kesb-i şöhret ü şân itmîşler idi. Evâ'il-i hâl-i feyz-me'âlinde tahşîl-i dâniş ü 'irfâna iştiğâl ile vâsıl-ı derece-i kemâl olduqda ketûdâ-ı şadr-ı 'âlî hûletâları silkine dağıl olmağa nâ'il-i amâl olmuşlar idi. Biraz eyyâm dağı ba'z-ı kitâbetle Mîsr-ı Kâhîrede küşe-gîr-i ikâmet olmalarıyla ba'z-ı funûn-ı nâfi'ayı dağı tekmill eylediklerinden sohra Asitâne-i 'alîyyeye baddân-gûşâ-yı 'azîmet ü vusûlîlerinde kitâbetleriyle meşgûl iken bîn yüz altmış tokuz senesi hûlâlinde şadr-ı a'zam olan Mehmed Sa'îd Paşâ hâzretleri zât-ı şadâkât - nihâdlarına ikrâm ve ketûdâ kitâbetiyle kârın-ı ihtirâm buyurup ol vechile h'ācegān-ı dîvân-ı hümâyûna dağıl ve ba'dehû sipâh kitâbetiyle mehâmm-ı ümîdine nâ'il ve ba'dehû Tersâne-i 'Amîre emânetiyle reşk-ındaz-ı emâsîl olmuşlar idi. Bîn yüz senesinde başmuhâsesebesiyle kâm-kâr ve Haremeyn muhâsesebesiyle dağı büend-iktîdar olduqlarından mâ-'adâ bîn yüz sekken senesi tevcihâ-tında cîzve muhâsesebesiyle dil-şad ve bîn yüz sekken iki senesinde yine sipâh kitâbeti mansûbını tekâr ile ber-murâd olmuşlar idi. Bîn yüz sekken üç senesinde defter emâneti vekâletîyle 'arz-ı hûdmet-i şadâ-kât idüp bu hâl üzere gûzârende-i eyyâm u leylâ iken sene-i mezburêde

“İrca”¹⁵⁵ emr-i müminine ser-mihâde-i icâbet ve ravza-i nizvâna ‘azimet itmîşlerdir. İrtihâllerine hâme-i fakîrden bu târîh-i tâmm zuhûr itmekle teberrükken keşide-i silk-i suîr kılındı. Li-münşirihî :

Didi hâtîf Râmîza târîhîni

Girdi Sîdkî bezm-i valâ-cennete

— sene 1183 —

Mütercem-i mezkûr miyâne-i hâceğânda dâniş ü ‘irtân ile meşhûr ‘arif ü ağâh-dil ve “utûbü’l-‘ilme mine’l-mehdi ile’l-lâhîd” ma’nâsı dîbâce-i hâlinde mestûr ile’l-vefat tahşîl-i kemâle sâ’î sâdikü’l-mesâ-lîk ve kütüb-i keşîre-ye mâlik bir zât-ı bi-mu’âdil olduklarından ma’ada şîr ü inşâya da pür-iktîdâr bir zât-ı celîlî’l-mîkdar idi. Bu ebyât ol gâ’ir-i şîrin-harekâtın zâde-i tab’-ı pür-nûkâtıdır.

SAFÎ NAKÎB MEHMED SA’İD EFFENDİ

Tezkire-i Sâlim Effendide evsâf-ı mahmûdet-keşîrleri ser-meşk-ı safîha-i suîr ve egnâ-i cûlus-ı Mahmûd Hâlide ‘azim-i cây-ı huzûr olan müderrîsîn-i kirâmdan zâde es-Seyyid Mehmed Effendi nâm zât-ı fezâ’îl-mevfûrdur ki fazîlet-i bahirelerinden ma’ada şîr ü inşâda yek-tâ vü fâ’ikü’l-akrân ve es’ar-ı dîrer-bârları ser-sâhîfe-i sipîhre sâyan-ı nuvîşte-i tahîr olan gu’arâdan câlis-i safîha-i büyûti-lühner-verân bir gâ’ir-i mahîr-i nûkte-dân idi. Bu gâzel-i âb-dâr âgâr-ı tab’-ı bülend - iktidârlarıdır. Nazm :

Nigâh ‘aşîkâ tîr-i kâzâ degîl de nedir

Bakîlsa gamze-ye hûsm-ı Huda degîl de nedir

Viren bu nesve-ye ma’cûn-ı ‘îşk-ı dil-dara

Zîya-yı mîhr ile bûy-ı vefâ degîl de nedir

Cemâl-i meh-ves-ı yârî serîk-ı ‘aks eyler

Nigâh-ı dîde-i ahvel hâtâ degîl de nedir

Hartun itdîgi dad u sited uyâr mî dile

Cûnnu mâni’-i bey’ ü şîrâ degîl de nedir

‘Arûs şî’a-ı nazm-ı edâ-yı şîrîndir

Mezâk

ŞAFF-DER

Aklam-i divānıyenin birinde bir kâtib-i ma'arif-perver oldukça
 larından ma'ada şîr ü inşâda pakîze-eda ve târîhleri makbûl-i ta-
 bâyi'-i şu'ara' asrımız ricalinden bir şâir-i mâhir-i ma'arif-güsterdir.
 Âşarlarından Ergene müftisi Emin Efendiye didiklery nazîre-i bi-
 bedellertidir ki tebertükken tâhîr olundu. Nazm :

'Uşşâka virme va'd-i vîşâlin ile kesel

Hos-hâl-i rûz-i hâsretiz ey şûh-i mâ-hâsâl

Lutf it tokuma zülûne ol yârın ey şabâ

Tel kurma virme 'akl-i perîşânuma hâlel

Kurbâniyân-i hângerini mâh-i nev şanup

'Id-i vaşla eylediler müşkilini hâll

Dirsem efendi aña hâlalim 'ayb mudir

Mîhr-i hûşî düht-i reze eyledim bedel

Şaff-der nazîre olmaz Eminâya ol hâmus

Gel kîlk-i fikre eyleme ibrâm-i bi-mahall

Viladet-i didiklery târîhleridir ki

(64b)

ŞADRI

Nâm-i nâmilery Şadre'd-din olmağla mahlas-i mezkûr muhtâr-i
 tab'-i ma'arif-i kîtidârları olmuşdur. Hârtu't-tâda evşâr-i fezâil-ittî-
 şârları keşide-i kîlk-i beyân olan es-Seyyid Yahyâ Tevîk Efendinin
 birader-i hûner-verî hânedân-i 'ulemâ-yî kudemâdan Zeyrek-zâde
 ve 'Uşşâkî-zâde sülâle-i silsile-i şerâfelerinden 'rîk-i 'arîk bir mah-
 düm-i ma'arif-güster idi. Hâl-i şîgarırlarında şerf-i mülaazemetle tevķîr
 ü iştirâm ve bin yüz elli sekiz târîhinde kuzât-i 'asâkirinin bülendi
 'Arab-zâde 'Abdu'r-rahmân Efendi zamânında cedd-i a'âlâları Receb
 Efendi merhûmıun târîkı olan vücûh-i kuzât-i Rûm-iliye dâhil ve
 refte refte kâf'-i merâtib ü merâhîl iderek evân-i tahîrîmizde menâsib
 eştâfından nâ'îl olmalarıyla reşk-enda-z-i emâsîl şîr ü inşâda
 ve hûsn-i hâtî u imlâda bi-nazîr bir şâir-i şîrin-gemâ'ıllıdır. Bu güftâr
 zâde-i tab'-i balâlarından şudûr iden evşâr-i nazîk-refîrlarıdır ki te-
 bertükken rakâm-zede-i suîr kîlindi. Nazm

ŞİDDİK

Ol gâ'ir-i ser-âmed-i fezâ'il-ârânın nâm-ı ra'naları Yahyâdur. 'Asrında Ayaşofya-i kebîre vâ'izi olup fazîlet-i keşîre ile şöhet-sî'ar olan Fâzıl Süleymân Efen'di nâm zât-ı nâm-darın mahdûm-ı güzîn-i celîl-i-mîk'dar olup anlar dâhî "el-veledü sirru ebîhi" neş'esinden hîsse-dar tünün-i 'ilmiyyelerinden mâ'ada "inne mine's-sî'ri le-hîk-meten ve inne mine'l-be'yanî le-sih'ran" ma'nâsına şeret-yâfte-i iktidâr olan su'arâ-yı belâğat u beyândan fenn-i târîhde ve sî'r ü inşâda hâkk bu ki kâşabû's-sabâkı'l-emşâl bir gâ'ir-i mâhîr-i pür-fazîlet ü kemâl olup evâ'il-i hâlinde şeret-i müla'zemetle kârın-ı murâd ve bîn yüz yigirmi târîhinde bir-istihkâk medrese-i hâric ile dâhîl-i müderris-ü'l-kirâm olmağla dil-gâd ve kâ'i-ı merâtib-i mu'tade iderek bîn yüz elli senesi hâlinde medâris-i Süleymâniyyenin biriyile tâtîk-i tedrisi itmâm ve mevlaviyyetiyile makzîyyü'l-merâm ve bîn yüz elli senesinde dârü'l-meymene mah'rûse-i Edirne hûktu-metiyile bekâm olup me'mûlillerine nâ'il ve bîn yüz altmış beş senesi muhârreremi gıyresinde Mekke-i Mülkerremne hûktûmetleriyle mağbûr-ı emâsîl olmuşlar idi. Sene-i mezburde nefis-i mu'tama'ine-i şiddikâsî kârın-ı hitâm ve beyt-i cinâna hürâm itmeleriyile geşm-i nazîki ol 'ar-sâ-i mübârekede vedî'a-i kûbûr ve irtihâllerine hâme-i fakîrden bu târîh şudur itmekle ve teberrûken silk-i süfîr kılındı. Târîh :

Râmîz-i dâ'î du'a idüp didi târîhîni

Gül-gen-i cennet Şiddikâya ilâhî ola câ

— sene 1165 —

Mütercem-i mûmâ-ileyhî'n ahvâl-i ma'arîf-me'âlî sâ'ir tezkiirelerde tâtîlen tâhîr olunmağla tekşîr-i sevâddan mücânebet olunup bu rûbte tasîr ile iktîfâ ve hürm-i hâya-i takîr olan tab'-ı balâların- dan bir gâzel-i bi-nazîrleri ile birkaş târîh-i dil-peşîrleri teberrûken keşide-i silk-i inşâ kılındı. Nazm (65^a) Mütercem-i mez-kurûn târîh-i bi-nazîrlerenden su'arânın bala-nisâbı merhûm Yûsuf Nâbî Efen'dinin vefâtına didiklari târîhleri teberrûken tâhîr olundu.

Târîh :

Züleyhâ-yı fenâdan gekdi dâmen Yûsuf-ı Nâbî

— sene 1194 —

ve Tebrîz feyhine didiklari târîhî dâhî tâhîr olundu.

ŞABRİ

Hâric-i sırda Otakgılar kurbünde nümâyende-i zühür ve şu'a-
râ-yı asrımızdan Hacı Şabri dînmekle meşhûr ve ba'zan kendülâlerden
pakîze-târîh şudur itmeğin tahtır ve Mahmûd Ağa nâm kimesnenin ve-
fatına olan târîhleri tasîr olundu. Târîh

ŞAFAYİ

Nâm-i nâmileri Muştâfâdur. Dâr-i sûr u şafa olan mahmûyye-i
İslâmboldan hüveydâ vü neş'et ve tahşîl-i dest-mâye-i 'ilm ü mar'i-
fete bezl-i makdêret ile fenn-i kitâbetde kesh-i nâm u şöhrêr itmeğin
'asrında nâ'il-i hâtem-i şadâret olan ser-dâr-i şühedâ Elmas Mehmed
Paşa merhûmûn dâ'irelerine intisâb ve gevher-i girân-kıymet ilti-
fatların iktisâb idüp vezâretlerinde mektûbecîlik rütbe-i refî'asıyla
pür-tîzz ü şân ve ba'dehü def'aten defter emânetiyle mahsûd-i zümre-i
hâcâceğân olmuşlar idi. Vezir-i müşârîf-ileyh şâhbâ-keş-i câm-i se-
hâdet oldukda mütercem-i mezkûrûn beyt :

Zevâli gûşâsın geksün deyü ruhşat virir yohsa
Felek ehl-i kemâlin hür u makbûr oldığın ister .

Nesr : Me'âlî 'aks-endâz-i mir'ât-i şafa-melâli olmağla nice müddet
peygüle-nişin-i küşe-i 'uzlet olup mâye-i şafa vü ikbâl olan makdem -
gehi mansıbları geşm-i nigerrâma sürme-zen-i hâsret olmuşıdı. Def'aten
defter emâneti mansıb-i celîlesiyile kâm-yâb olmaları mahall-i istiğ-
râb-i kudemâ-yı kütâb olmağın,

Rûhûn İbrâhîm Sırrî ola şad

târîhinde vefat iden şair-i mahir Üsküdarî Sırrînin didiği beyt ki
ol 'asrda sehr-yâb olmuşıdı.

Didi 'utârid gel gör belâyı
Defter emîni oldu Şafâyı

Biraz eyyam dahî İstanbul mukâta'ası ve anın emsâli mansıblar ile
meşgûl ve ba'dehü mâliyye tezkireciliği mansıblı ile nâ'il-i me'mûl
olmuşlar iken bi-gâre henüz istîfâ-yı merâm itmeden mazûl oldukda
tertib eylediği Tezkire-i Şu'arâsı kibâr-i hâcâceğân u 'ulemâdan vâfir
kimesneye takrîz ü imza ve ma'nen âyine-i şaf-derûn-i şafa-meshûm

gubâr-ı iğbirârdan tahtır itmîş ve Dâmad İbrâhîm Paşa-yı cehlî'ü'l-
iktidara 'arz ittükkde cîlve-ger-i menâssâ-i kabûl mîsrâ' :

Her 'ayb ki sultân bi-pesended hünerest

mu'fâdınca şîk'î sâni defter-darhûğ manâsibıyla sihâm-ı ümîdi kâ-
rîn-i hûsul olmuşîdi. Ol câh-ı refî'a ile güzârende-i eyyâm iken icmâl-i
defter-i 'ömrî resîde-i hâme-i lûitân ve bîn yüz otuz sekiz senesi beyt-i
cinâna hürâm itmîşlerdir. Sal-ı irtihâllerine vâlidimiz lisânından bu
târîh-i tâmm şüdur ve teberrûken keşîde-i sîlk-i suîr kılîndı. Târîh :

Ola yâ Rabb Şafâyînî makâmı cennet-i a'la

Mütercem-i pâkîze-tüynet hîsse-mend-i ma'rîfet olup bir pey-rev-i
meslek-i kudemâ eş'ârî su'arâ-yı selâf vâdisinde kârin-i sâfâ olan su'ara-
dan olup tahtır eyledîğî tezkîreleri tahtîrât-ı münsîvâneden egergî
beri ve sadence kelâm ve tertîb eyledîkleri zevât-ı zevî'l-ihîtirâmîñ hâk-
lârında evâ'îl-i hâlinde tahtîr ile âsârları tayy olunsa letâyf-i inşâyâ
dâ'ir bir şey kâlmayacağı ma'fûm-ı üllî'l-ahyâr olup lâkin târîh-i ve-
fevâtda ve asl-ı neshinde şart-ı dikkat itmegîn fi'l-cümle şâyân-ı enzâr
olmuşdur. Es'ârları kem-yâb u nâdir olmağla tezkîrelerinde mestûr
olan bu gazelleri rakam-zede-i şâhîfe-i suîr kılîndı. Nazm

ŞAFAYI DİĞER

(65b)

Nâmî Hâli ve hâkkâkîk şân'atında taştan etmegîn çıkartır ma-
kûlesi oldığından mâ'adâ eş'ara iktidârı zâhîr ve güftâtından sâfâ
hâsil olur bir şâ'ir idi. Bîn yüz elli târîhinde vefât itmîşlerdir. Bu eb-
yât hâkk-i hâtm-i sâfâ-yı hâtır olan güftâr-ı pür-nûkâtılandır ki te-
berrûken keşîde-i sîlk-i suîr kılîndı. Nazm

SALAHİ

Devr-i Sulân Mahmûd Hânide sır kâtibi olmuş ve ol evânda
irtihâl-i harem-serây-ı cinân iden bir ehl-i salâh bir şâ'ir-i nûkte-dân
olmağla tahtır ve cûlûs-ı Sulân Mahmûd olan târîhleri tasvîr olundu.
Târîh-i cûlûs-ı Sulân Mahmûd :

Didi gül-bâng-ı senâ ile Salâhî târîh
Şevket-efrûz cûlûs eyledi Sulân Mahmûd

— sene 1143 —

ŞAVNİ

Nâm-in âmilîleri 'Alîdir. Mahmûdiyye-i İstanbul'dan zühûr ve tah-sîl-i dest-mâye-i ma'tarif-i mevfur idüp nâ'il-i şeref-i mülâzemet ve şarîk-i kâzâya 'azîmet ü duhûl ile zîver-i hûzâne-i şavn-î 'îzzet olmuş-lar idi. Rette refte şarîkını itnâm ve menâşîb-î rütbe-i şeddeyi tekrâr iderek beyne'l-esrâf makzûyyü'l-me'râm olmuş idi. Bin yüz elli iki se-nesinde mahrûse-i Kandiye hükûmetinden ma'zûlen kâzâ-yı âhîr-cinâna 'ubûr ve Edirnekapısı hâricinde defn-i kûbûr olunup seng-i mezarlarında dâmâd-ı ma'tarif-nihâdî Nâzım Efendinin bu tarihleri seng-i mezarında meşîurdur. Tarih :

İde Hâkk cennât-ı 'adnî mesken-i Şavnî 'Alî — sene 1152 —

Mütercem-i pâkîze-haşlet 'ilm ü ma'rifet ve şîr ü inşâ ile kârın-i şöh-ret esrâf-ı kuzât miyânında müsellem ü mûmînaz bir şâ'ir-i ser-eftâz idi. Bu güftâr zâde-i tab'ı pür-îkîdârlardır ki tahîr olundu. Nazm :

Dâmanın bûs eylemek olmazsa el vir
Ely şab-ı devlet yed-i beyzânı güzel vir

El gercî benim dâmen-i zî-şân senîndir

Bir küşesini bûse leb-i teşneye gel vir

Gün itdi teşebbüs dil ü cân dâmen-i şer'a

Bir pare dâhi dâmen-i devletde mahall vir

Geldin dehen-i pâk ile ta derd-i galâya

Ey keyf-i emânü'z-zu'afa bâri ecel vir

Yok dilde hıyâkat ki ide nazm-ı kâşâyid

Şavnî der-i iclale hemân taze gazel vir

Mütercem-i mezkûr tarihde dâhi hoş-âyende-ta'bir olmağa bin yüz otuz yedi tarihinde fetû olunan memâlik-i 'Acemden Tebrîz fethine didiklerî tarihdir ki teberrüken tahîr olundu. Tarih :

Zihî müjde cihâna Şavnî ol fetû-ı firûz

Mü'eyyed ola Sulţân Ahmed aldı hûsn-ı Tebrîzi

Hartu'z-zâd
ZAMİRİ

Nâm-ı nâmîleri İsmâ'îldir. Memâlik-i Anadolıdan Nigde kâzâ-sından zühûr bir zât-ı ma'tarif-mevfur olup es'âr-ı âb-dara dâhi pür-

İktidar pâk-zamir şu'arâ-yı 'asrımızdan bir şâr-i mâhir-i pâkize-reftardır. Aşarlarından Şeh-zâde Sulţân Süleymânın vilâdetlerine olan tarihleri teberriken tasîr olundu. Tarih :

Bu du'amız ola şeh-zâde selâmetle selâm

— sene 1175 —

ZİYÂ

Ol zât-i guzîn-i fezâ'il-karînî nâm-i bîhinleri Mehmed Ziyâ'e'd-dîn olmağla mahlas-ı mezkûr muhtâr-ı tab'-ı ma'arîf-(66) iktidar-ları olmağdur. Evâ'il-i hâlinde tahşîl-i dest-mâye-i 'ilm ü kemâl it-megîn mülâzemetle nâ'il-i âmâl olduklarından şöhrâ tarih-i kâzâya rızâ-dâde-i sulûk olmağın Rûm kalemine duğul ile bekâm ve refte refte menâsib-i sitteden birine vusûl ile makzûzyü'l-merâm olmağlar idi. Bîn yüz kırk tokuz senesi hâlâlinde terk-i maiâb-ı dühûr ve man-sib-i kâzâ-i âbüre 'ubûr itmegîn İbrâhîm-i Halebî kurbünde kalem-i cismi nihâde-i kurbûr kılmağdur. Miyan-e-i kuzâtda dâniş ü 'irfân ile pür-zîyâ vü ma'dûd ve tarihât-i 'alîyye-i Nakş-bendîyeden Hâz-ret-i Yek-dest Hâce Ahmed Mektiden el almış ve bahr-i 'irfân-ı ilâhiyyeye talmaş bir vücd-ı bîbhûd idi. Bu ebyât varîdat-ı tab'-ı pür-nûkâtıdır. Nazm

ZİYÂ'İ

Ol mir-i celîlin ismi Ziyâ'e'd-dîn İsmâ'îl olmağla mahlas-ı mez-kûr muhtâr-ı tab'-ı ma'arîf-mevfûrları olmağdur. Valid-i mâcidleri Hâ-kimbâsî-zâde Vezir 'Alî Paşâ hâzretlerinin sadâret-i ulâlarında mülla-zim ve tarih-i şeref-refîk-ı kalem 'azim olmağın 1147 senesi cemâzîy-yü'l-evvelinde bâ-ibtidâ-i dâğul üla-yı Mesîh Paşâ medresesine nâ'il ve kât'-ı merâtib ü merâhûl iderek medrese-i Süleymaniyyeden mah-rûse-i İzmîr mevlaviyyetiyle mahsûd-ı emâsîl olmağlar idi. 1163 mu-harremi guresinde fetvâ emîni Ahmed Efendi yerine Brusa el-mah-rûse-i hûkûmetiyle bekâm ba'dehü Mekke-i Mükerrerme pâyesiyle nâ'il-i merâm olup İstanbul pâyesiyle dâğı kâm-revâ ve pây-e-i sadâret-i Anadolıyı ihrazile geçm-i umîdi pür-zîyâ olmağiken 1178 senesi hîlâ-linde 'azim-i şadr-ı bekâ oldılar. Mümâ-ileyh ziyâ-yı meclîs-i erbâb-ı kemâl ve eşârı aşrânından 'âlû'l-'âl bir mir-i hûceste-hûsâl olmağla tahîr ü aşarlarından bu gazel-i bi-bedelleri tasîr olundu.

Ol iñib-i meñalib-i ilm ü t'rafınıñ ism-i ser-amedleri Mehmed-dir. Eñraf-ı kuzat-ı Misriyyeden Tavil 'Ali Efendi nam bulend-enda-min mañdum-i serv-ñuramı ve necl-i necl-i dil-aramı olup balig-i mebalig-i sim-i misab oldukda tahsil-i ma'tarif-i bi-ñisab itmeğim se-ref-i mulazemeti na'il ve evahir-i saltanat-ı Sulıan Ahmed Han-ı gallside sadr-ı a'zam olan bulend-i eşşu'ya Damed Ibrahim Paşaya pakize kaside virup mañbul-i tab-ı asafı oldukda ħamise rütbesiyle kalem-i Misra duñul ile na'il-i meñalib ü me'mul olmuşlar idi. Refte refte kat-ı meratib-i tarik iderek menasib-i sittenin ekseriyle ber-murad ve ser-levha-i yemin ü yesar olup beyne'l-akran ser-eñraf ü dil-gad olmuşlar idi. Biri yüz yetmiş üç senesi ħududunda mahalletü'l-kubra kazisi ħuucet-i 'omri imza-yı ħitam ile tamam ve mahkem-i cınana ħuram itmişlerdir. Muterem-i mezkur asna-yı ma'tarif ü 'ulum şir ü inşada pakize-ñayal ve eşar-ı pakize-refetaları 'alü'l-'al bir zat-ı nadirü'l-emşal olup gerek mutercem-i mar ve gerek atıyyü't-tercemecib Efendi meñum ab-ı rüy-i kuzat-ı Misriyye olup ma-bihirü'l-istihar idi. Bu guñfar zade-i tab-ı pür-iktidarlarandır.

Ol nihal-i şecere-i siyâdetin ism-i ser-âmedleri Mehmeddir. Me-dine-i Üsküdar mevlaviyeytile bulend-îktidâr olan Mahmud Efen-di nam zât-i celîlî'î-mikdâr mahdûm-i guzin-i fezâ'il-nihâdî ve şa-niyen Rûm-ili kâzî-'askeri iken vedâ'-i şadr-i fânî iden 'Abdur-rahîm Efenдинin damadı devhâ-i neseb-i fâhir bir mahdûm-ı celîlî'î-mekâdir olup hâl-i şîgarırlarında şeref-i mulâzemetle tevkrî ü ihtirâm ve sinn-i bulûğî tamâmunda 'ulemânın fâzıl-ı bî-mânenî Hâcî-zâde Efen-di ve fâzıl-ı bî-müddanî Mehmed Akkîrmânî Efenдинin dâ'ire-i derslerine dâğıl ve ser-hallıkâ-i emâsıl olarağ ulûm-ı nâfir'ayı tekmi ille nukûd-ı cevâhir-i 'irfânı taşsıl itmeğîn bîn yüz altmış seneşî hûlâilinde meşâ-yîh-i İslâmın mekâdir-mendi Şeyhü'î-İslâm Mahmud Efen-di-zâde es-Seyid Mehmed Zeyne'î-'âbidin Efenдинen medrese-i hâricle dâğıl-ı müderrisîn-i kirâm (66b) ve refte refte kâf'-ı merâtib-i medaris iderek evân-ı tahîrîtimizde mûsıla-ı Süleymâniyye ile bir medrese-i celîleye âğuş-guşa-yı ikbâldirler. Müttercem-i mûmâna-ileyh 'ulûm-ı 'akliyye vü nakliyyede ve hûşûşâ edebîyye vü lûğat-ı 'arabîyyede şâhâhâ-ı-ı evâhîr-i kütüb ü resâ'il olan zât-ı kâmusüv'l-muhîr-i fâzıl ü 'irfânları

reşk-endâz-ı akvân olduklarından mâ'ada ahvânen ferâğlarında âz-âb-ı zülâl-misâilleri nazm u nesrleri gubâ-fermâ-yı erbâb-ı dâniş ü ke-mâl bir zât-ı hüceste-hü'sâl olmağla hâl-i feza'il-me'allerinden bir şem-me takvîr ve zâde-i tab'-ı ra'nâlarından bu gâzel-i bi-nâzîrleri teber-rükên tasvîr olundu. Nazm....

TÂHİR-İ DİĞER

Nâm-ı emcedleri Mehmed ve vâhidleri âklâm-ı divâniyyenin birinde hâlife olmuş bir zât-ı bülend-iktidâr olmağla Hâlife-zâde-hikle söhret-sî'âr güftâra kâdır ve fenn-i musîkîde mahâreti zâhir sehr-i İslâmboluñ âlûfte-gâından pakîze-söhbet ve beste ve şarkıları nakl-i mehlis-i erbâb-ı şâfa vü 'isret bir şâ'ir-i ser-âmed olmağla tahvîr ve Bâba Tâhirden ille-gîr-i 'âlem olan bu güfteleleri tasvîr olundu.

Ey dil-i sivâ-dil peri-ves bu hûsn ü ânla
Bu idi dil-rübâsı disünler zammânla

Kâfir bu seb fırsûma geldi uyutmadı

Tâhir sarıldı şubha dek ol nev-civânla

Le'tâyîfendur ki kâfirle Tâhirin vezn ü kâfiyesi müsâvî olmağla bâ'z-ı sade-dilân-ı hânendegân "Tâhir sarıldı" mahallinde tebdîl ü tağyîr ile,

Kâfir sarıldı şubha dek ol nev-civânla

deyü bâ'z-ı mahalde âgâze-gîr-i ber-def-i teşhîrleri başka bir sir-âheng-i müstem'ân olmuşdur. Lâkin insâf olunsa tuhaf-ı yârân bir zât-ı nükte-dandır.

TAB'İ

Nâm-ı ra'nâları Musîfâdur. Erbâb-ı tabâyî' olan mahmûmiyye-i İslâmboldan lem'a-dâr ve hârfu'l-bâda tercemeleri rakam-zede-i şa-hîfe-i suîr olan Pîri Efsendinin hüdmet-i celîlîleriyle evkât-güzâr ol-mağla Pîri Mollâsı dimmekle söhret-sî'âr olmuşlar idi. Dâniş ü 'irfânı mütercem-i mezkûruñ da'irvesinde hâsıl ve anlarnı hümmetleriyle şe-ref-i mülâzemeti nâ'il olmağın sâlik-i tarîk-ı kâzâ ve refte refte ulâ-karîbi rûbesinde Timurhîşâr kazâsında mâlik-i ezimme-i hûkm ü

imzâ olup müddetlerin itmâm ile mazûl ve menâsib-i rütbe-i ulâdan
birine dide-düz-i vusûl iken bîn yüz yetmiş sekiz senesi hüdudunda
terk-i mansûb-i cihân ve 'azm-i kaza-i âhır-cihân itmîşlerdir. Merhûm-ı
mezkûr dânis ü 'irfân ile meşhûr tab'-ı pâk bir şâ'ir-i mâhir-i pâkîze
idrâk idi. Ağartlarından ber-dest-i iktidar olduğumuz Mihr-mâh Sul-
tânın vilâdetlerine olan tarih-i bi-nazir tasvir olundu. Tarih :

Padişâh-ı 'âlemîn bir dühter-i sad'-âhteri
Yümmile geldi cihâna deyü buldukdâ süyü'

Söyledim tarihini ilhâm-ı Hâkîdır 'Tab'îyâ

Mihr-mâh Sulân gün-a-gün gibi itdi iulû'

— sene 1176 —

TABLE DİĞER

Bunların dahi ismi Muştâfâdur. Darü'l-hilâfetü'l-'aliyye olan mah-
miyye-i İslâmboldan zühûr ve hoş-sadâ vü pâkîze-elhân olmagla mü'ez-
zihân-ı şehr-yârî zümresine dughülle karîn-i me'mûl olmagın Mü'ezzin
'Tabî dinmekle meşhûr olmuşlardır. Birâderleri kapucılar kâribi âtiy-
yü't-terceme Kürbî kürb-i cinâna irtihâl itdüklerinde nân-pâreleri
olan ze'âmet ve kitâbetleriyle nâ'il-i âmâl olmuşlardır. (67a) Nazm u
neşre küdreti ve fenn-i musîki'de ziyâde mahâreti zâhir ve besteleri
'âlem-gîr pâkîze-tabî'at 'idâd-ı şu'arâya şâyân-ı tadâd bir şâ'irdir.
Bu güftâr beste eyledikleri eş'arındandır. Teberriken tahîr olundu.
Nazm :

Şanma o mürğ-ı vahşi gelür dame yem kâpar
Zira sehâb-ı dilden o meh-pâre nem kâpar
Âgma dehân-ı tengini gül-sende kim bilür
Bulbül isidüp anı bir iki nağam kâpar

TRRSİ

Şâ'ir-i mezbûrın hâkîcında şâ'ir-i bâla-merâtib 'Osmân-zâde
Târib Eftendinin :

Dün yazıldın dilenci defterine

Nam-ı nâmilîrî dir. Ab-ı rûy-ı cezâyîr-î Bahr-î Setîd olan
cezirê-î Cihîdde vâkı' veyret-î eşcâr u bage vü bağ ve heva-yî leîâ-
fet-ârâsî tayıb-î dimâğ ile göhret-sî'ar mahmûse-î Hanyadan bedîdar
ve baliğ-ı sinn-ı nîsâb oldukda daru'l-metâlib ve'l-mâl olan mahmûyye-î

TAYYİBİ

(67b)

Ol şâ'ir-î ser-âmedîn nam-ı emcedlerî Mehmeddir. Ma'den-î ce-
vâhîr-î 'îlm ü 'îrfân ve mehd-î eîfâl-î vücut-ı sühan-verân olan şehr-î
bî-nazîr-î şeref-erkân İslâmboldan nümâyân olup tîfl-î endek-sâl-î
şikeste-makâl iken ruşsat-yâfte-î dâniş ü kemâl olmağın maâlas-ı
merkûm muhtâr-ı tab'-ı ma'arîf-me'alleri olmuşıdı. Evvâ'l-î hâllerinde
şadr-ı azâm-ı bermekkyû'l-îngâ Dâmad İbrâhîm Paşa merhûm-ı
dâire-î kerem-î vâfirlelerine intisâb ve keşb-î feyz-î bî-hîsâb idüp şadr-ı
müştâr-ı ilâh nûş-ı şerbet-î şehâdet ittühde biraz eyyâm aklâm-ı
divânîyyenin birine müdâvemet itmişler idi. Ba'dehû h'vâcegân-ı
bülend-eyvân zümresine duhûl ile mesrûr u şâdan ve İslâmbol mu-
kâ'asî ve kalyonlar destur-dâr-ı ve barut-hâne nezâreti g'ibi menâ-
şib-ı cellîe ile keşb-î göhret ü şân idüp ser-ettâz ve bîn yüz yetmiş tokuz
senesi g'illâhinde şehr-emâneti manşub-ı ref'âsıyla bînâ-yî 'ittibâr is-
tîhâkâm bulup kâr-ı şeref ü 'îzzâz ve 'azâllerinde hâreket-î arzdan in-
hidâm olan suks u pâzârdan gar-sûy-ı hoş-gün-ı bînâ emânetiyle ik-
râm ve bülend-ı himmetleriyle az zamânda itâm ve mukâbelesinde
dide-duz-ı menâşib-ı ikrâm iken kâsr-ı şeh-nîşin-î 'îrfân olan vücut-ı
ma'arîf-nüm-ıdî hârab ve sâkt-ı balâ-revâk-ı cism-î cesm-î fezâ'il-
mevcûdî mâ'l-î tûrâb olmağın bîn yüz seksen bir senesi g'illâhinde ir-
tîhâl ve serây-ı bekâyâ intikâl itmişlerdir. Sâl-ı vefâtına olan târîh-
lerden bu fakîr-î mürettibü'l-hurûf-ı târîhî keşide-î silk-î sutûr kî-
lindî. Târîh Merhûm-ı mezkur dâniş ü 'îrfân ile meşhûr şî'r
ü ingâda hâkîk bu kî kâsâb-ı s-sabâk-ı imtiyâz bir şâ'ir-î mâhîr-î ser-ettâz
ıdı. Bu gâzel âşâr-ı tab'-ı bî-bedelledir. Nazm

TİFLİ

k'it'asıyla latîfeleri göhret-sî'ar olan h'vâcegândan bîn yüz kırk sene-
sinde 'azim-ı dâvû'l-kârâr ve Edirnekapusı hâricinde defn ü ikbâr
olunan basîçe şî're kâdir T'ırsî İbrâhîm Efendidir kî ahyanen ken-
dülerden hoş-âyende-güftâr şâdur olmağla tahîr ü âşârlarından Sa'd-
âbâdın g'itâmmâ olan târîhleri teberrûken tasîr olundu.

İslambola keşti-süvâr-i 'azîmet ü vusûlle şeref-rîz-i karar olup tahşîl-i dest-mâye-i 'ilm ü 'irfana iştiğâl ve vâsıl-i rütbe-i kemâl olduğda kalemi şakirdanına dâhil ve refte refte malikâne halîfeliğine nâ'il olup ol hîdmet-i cellile ile mağbûr-i emâsîl olmalarıla mutâyye-bû'l-îhâtir olup bu hâl üzere güzârende-i ıyyâm u leyâl iken bîn yüz altmış senesi hilâlinde gül-geşt-i cinân itmîşlerdir. Funn-ı 'ilm ü mâ'arîfde yegâne-i akırân ve şîr ü inşâda hâkkâ ki bir şâ'ir-i mâhîr-i belâğat u beyândır ki gûftâr-i nazîk-refîtarları müselem-i cümle-i sühan-verân nefîsü's-sûbe bir zât-i nûkte-dân idi. Bu ebyât ol merd-i şîrîn-harekâtın zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır.

Zamân ola kalasın ey hüma-yı gam-i bi-zâd
Cihân cihân ahasın zevk-i üstûhânumuzı

TAYYİBİ DİĞER

Nâm-i sâmilîleri dir. Vatan-ı feyz-eymenleri olan mah-rûse-i Brusada İshâk-ı Kâzîrûnî câmi'inde imâm olmağa nâ'il-i mih-râb-ı merâm olmuşlar idi. Nazm u nesrde yekta-süvâr-ı sâha-i 'irfân olduklarından mâ-'ada hâit-ı ta'îlîkde dâhî me'zûn-ı vaz'-ı ketebehü zârif ü nûkte-dân bir zât-i nâdirü'l-akırân idi. Bîn yüz yetmiş senesinde irihâl ve ravza-i tayyîbe-i cinâna intikâl itmîşlerdir. Bu ebyât ol şâ'ir-i pâkîze-ta'bir-i şîrîn-harekâtın zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır. Nazm olundu. Tarih :

Rûb-ı 'Âsım itdi pervâz-ı cinân

— sene 1160 —

ZÂHIRİ

Devr-i Sulân Mahmûd Hânide zühûr ve 'azîm-i dârü'l-huzûr iden şu'arâdan zâhiri ve bâîmî ma'mûr bir şâ'ir-i ma'arîf-mevfûr idi. Âsârlarından sulân-ı müşârûn-ileyhî cûluslarına olan tarihlerinden gayri âsârlarına malik olamamıza tebertükken tahvîr olundu.

Zahiriya gıkdi bir dâ'i didi tarihini

Şevkile Sulân Mahmûd oldı güne pādışāh

ZARİF

Ol zât-ı zarâfet-perverin ism-i sâmilîni 'Abdül-kâdir. Evân-ı

salânat-ı Sulţân Ahmed Hân-ı şâliğde müddet-i medide re'isü'l-küt-
tab olmağla resk-endâz-ı ricâl-i devlet ve âb-ı rüy-i erbâb-ı dâniş
ü ma'rifet olup Uğanbarlı dinmekle kârın-ı şöhret olan Mehmed Efendi
nâm merd-i bulend-makâmın felek-i şulbünden vâsıl-ı sâhîl-i şühâd
ve tahşîl-i dest-mâye-i 'ilm ü 'irtân ile kâsr-ı bi-kuşur-ı 'irtâna kü'üd
itmeğin nâ'il-i şeref-i mülâzemet ve tîrîk-i tedris 'azîmet idüp bîn
yüz otuz beş senesi hüdudunda medrese-i hâricle dâhil-i müderrisin-i
kırâm ve refte refte tîrîkını itmâm ile bîn yüz altmış beş senesi hû-
dudunda medâris-i Süleymâniyyenin biründen Diyar-ı Bekr mevle-
vîyyeti ile makzûziyü'l-merâm ve ba'de hû bilâd-ı erba'a ve Mekke-i
Mükerrreme pâyeleryle dâhil tevkr ü ihtrâm olmuşlar iken (68°) bîn
yüz seksen senesi hüdudunda terk-i cihân ve 'azm-i manşib-ı cinân
itmışlerdir. Sîr ü inşâya âsınâ bir şâir-i pâkize-eda olmağla tahvîr
ü âşarlarından bu güftâr-ı tab-darları tebevvükten tasîr olundu. Nazm

ZAHİR

Mütercem-i mezkûr evvel-i tîrîh-i tertîbimizde zühür iden şu'ara-
dan bir zât-ı ma'ârif-mevfur olup lâkin ahvâllerine vukûf-ı tammımız
olmamağla bu rütbe tahvîr ile iktifâ ve âşarlarından bu beste olan
güftârları tahvîr ü imla kulud. Nazm :

Bizden ey bâd-ı şabâ vir haber âzâdelere

Hârû'l-'ayn
'ABID

Nâm-ı nâmilîni dir. Tezkire-i Salim Efendi vü Şafa-
yide mestûr ve hârû'n-nûnda keşide-i silk-i sutûr iclûnan eşrâf-ı kü-
zâdan Nakid İbrahim Efendi mağfurûn ser-mâye-i nukûd-ı i'mân
ve mahdûm-ı güzîn-i cellîü'l-mikdâr olup anlar dâhil "el-veledü sirru
ebihî" neşesinden feyz-mend ve akkrânuna nisbetle 'ilm ü ma'arîdde
bi-mânen sîr ü inşâ kendülere bi'l-irg intikâl iden bir mahdûm-ı
hüceste-hîşâldir. Hâl-i şigârlarında şeref-i mülâzemetle tevkr ü ih-
tirâm ve biraz eyyâm sevdâ-yi rûûs ile imrâr-ı evkât ve bi'l-âhşare
tîrîk-ı kâzâya rızâ ve dühûle imzâ buyurup evân-ı tahvîrimizde gelebi

rutbesinden ma'zûldürler. Şu'ara-yı 'aşrımızdan bir şa'ir-i pâkize-eda olmağa tahîr ü âşarlarından ruğsât-yâb olduğumuz vâlidlerinin seng-i mezârında olan târihleri keşide-i silk-i süür kılındı.

ÂBİD

Ol şa'ir-i dil-âğahın nâm-i nâmilîri Feyzullah, nisbet-i aslıy-

veleri Hâzret-i 'Ömer ibnu'l-Hatîb razıya'llahu 'anh cenâbılarına vâbeste idüğü 'an'ane-i şikâat ile göhret-yâb olan mevâli-i kirâmadan Muştâfa el-'Omri Efendi merhûmunun oğlu olup hâlen Anadolî kuzâatı eşrâfından Ahmed Efendinin mahdûmudur. 'Ulema-i 'izâmın birinden ihraz-ı şeref-i mü'lâzemet ve 1172 senesi hilâlinde Şeyhü'l-islam Gelebî-zâde İsmâ'îl 'Âsım Efendi hâzretlerine ba'z-ı gazel ü kâşâyid 'arzıya izhâr-ı bizâ'a vü küdret eyleyüp şâyân-ı pesend ü tahşin ol-ı mağa mahîrüse-i Eddine medârisinden bir hâric medresesi 'inâyetiyle nâ'il-i itibâr u tağbet olmuşlar idi. Müddet-i medide İstanbul bab-ı mahkemesinde kitâbet ve gâh mevâli-i 'izâmın nevâhîlerinde niyâbet ile egerçi imrâ-i ıyyâm ve mecmû'a-i ahvâli 'adem-i müsa'ade-i rûz-gâr ile şîrâze-bend-i nîzâm olmayup bu hâl-i pür-melâl ile güzârende-i rûz u leyâl iken şeyhü'l-islam-ı kâdr-şinâs u merâfûm-gûster ve velîy-yü'n-nî'am-ı merhûmet-i mekârim-perver olan cenâb-ı şerîf efendimiz hâzretleri mütercem-i münâ-ileyhîn ahvâline şa'ir-i nigâh-ı merhûmet buyurup 1194 rebî'ü'l-âhîri gûrtesinden zabt itmek üzere Şöya mevleviyeti ihşâniyle makzûzyü'l-merâm buyurmuşlar idi.

Firâsat vitir mi kâm ala dünyâda ehl-i dil

Râmiz siphire her ne kâdar kilsân iltica

me'âli âyine-i hâlinde rû-nümâ ve sene-i mezbûre evâhîrinde der-gâh-ı rahmet-penâh-ı hâzret-i ma'bûda reh-peymâ oldılar. Merhûm-ı mağfur lâzime-i şân-ı şehriyyet olan şîr ü inşâya âşınâ ve murâd eylediği makâmını edaya iktidâr-ı zâhîr bir şa'ir-i pâkize-ta'bir idi. Âşar-larından bu tezkireye tahîrîr igün ırsâl eyledikleri gazelleri teberrükten tasîir olundu.

'ÂRİF-İ MEVLÂVÎ

Nâm-i nâmilîri dir. nümâyende-i zuhûr ve kesb-i ma'arîf-i mevfur itmeğin tahşîl-i dest-mâye-i ma'arîf-i mevfur itme-

leviyile,

Değmez o kâdar râğbete bu 'âlem-i fânî

mîsâkınca tîrîk-i 'örf ü izâfete 'adem-i râğbet ve meyl-i tîrîk-i me-
şîhat idüp meşâyîh-i Mevlevîyeden Dede Efkendiden inâbet
ve tekmlî-i merâsim-i tîrîkât idüp me'zûn-i îlâfât olmağın bîn yüz
yigirmi altı senesi îlâlinde Nesib Dede Efkendi yerine Yenîkâpu Mev-
levî-îhânesinde post-mîşîn ve mürşid-i salîkîn olmuşlar idi. Bîn yüz
otuz yedi senesi îlâlinde tekmlî-i deverân ve 'azm-i semâ-îhâne-i
cinân itmişlerdir. Ferda-yı irtihâllerine olan târîhlerden dâmad-i me-
lek-nihâdları Nâzîlî Paşa merhûmunun târîh :

Geldi târîhî gedâya
Reft 'Ârif ba-bekâ

ve 'Uyûnî merhûmunun târîh :

Gitti me'vâya bu devrîn 'Ârifî yâ hû deyyü

'Azîz-i mezbûr 'arif ü âgâh ve mâlîk-i gencîme-i esrâr-i îlâh eş'arları
muşâyel ü pak müsellemlerü'l-'irtân bir şeyh-i pâkîze-idrak idi. Bu
ebyat ol 'azîz-i şîrîn-îhârekâtın zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır. Nazm

(68b) 'ÂRİFİ AHMED PAŞA

Ol vezîr-i şâhîb-i livâ-yı matrifetîn ism-i ser-âmedleri Ahmed.
..... zühûr ve tahşîl-i ma'arîf-i mevfûr itmegîn zümre-i
hâceğân-i divân-i hümayûna dâhil ve ba'dehû rûbe-i bâlâ-yı vezâ-
rete nâil olup 'Acem seferlerine ser-'asker ta'yîn ve tedbir-i 'arifâne-
leri egerci îkân-i tahşîn olunmuşıdı. Lâkin ba'z-ı erbâb-ı nifâkın gamz
u şîkâyetîyle bîn kırk beş senesi îlâlinde nâil-i rûbe-i şehâdet olmuş-
ıdı. Nazm u neşie iktidârı ve basîçe eş'arı vardır. Bu ebyat zâde-i
tab'-ı pür-nûkâtıdır. Nazm

'ÂRİF

Ol mîr-i celîlî's-sânî nâm-ı pür-'ünvânı Süleymândur. Vüzera-
dan Paşanın ahfâd-ı emcâdından bir mîr-i şâhîb-i 'irtân
olmağla 'Ârif Süleymân dîmmekle kesb-i şöhet ü şân itmîş vücut-h-ı
hâceğân-ı bulend-'ünvândan müsellemlerü'l-'irtân bir zât-ı nûkte-dân
olmağla şâyân-ı ikrâm ve büyük tezkîrecîlik ve silâh-dâr kitâbetîyle
bekâm olmuşlar idi. Bîn yüz seksen iki senesi îlâlinde defter emâ-

ebyat ol 'Ārif-i aḡāhūn zāde-i iab'-i pūr-nūkātidir.

‘ARIF-I DIGER

rine olan tanişleri tebevvükten tahriir olundı.

ARIE,

olan tab'-i dūrer-bārlarından zuhūr iden es'ārıdır.

WIZY,

..... Nazm. Nəzmi təqdimatı

MEVLÂNÂ 'ÂSİM EFENDİ ÇELEBİ - ZÂDE

Ol gençine-i kenzine-i 'ilm ü fazilet ve dür-i şadef-âra-yı dâniş ü marifet ser-satır-i kitâbe-i kütüb-i 'irfân ve geh-beyt-i belâğat-i feshâhat u beyân şâhâh-ı cevâhır-i kütüb ü resâ'il metn-i metn-i şürûh-ı müssel mecerâ-yı zülâl-i fenn-i kemâl ve âb-ı rüy-i erbâb-ı 'ilm ü etzâl hâllâlu'l-müşkilât-ı funûn-ı gâmiiza ve keşşâf-ı nükât-ı 'ulûm-ı fâzıla zîver-i devâvîn-i fuzâla ve pirây-e-i mecmû'a-ı süğân-verân-ı sîhr-âra vücut-h-ı 'ulemânî 'ismet-mendi Şeyhü'l-islam İsmâ'il 'Âsım Efendi hâzretleridir ki hâvâceğân-ı divân-ı bülend-eyvândan olup nice menâşib-ı celîleye irtifâdan götra bîn yüz on sekiz senesi hilâlinde 'azm-ı divân-hâne-i bekâ ve hâkkında târîh :

Bulbul-ı rûhân ey Küçük Çelebi

târîhi seng-i mezârında imla kâhnan miyâne-i şîğâr u kîbârda Kü-gük Çelebi dînmekle tîrâzende-i şafâa-i 'tibâr Mehmed Efendi nâm zât-ı ma'ârif-iktidârın necl-i necib-ı celîlü'l-mikdârı olmağa Çelebi-zâde dînmekle şöhet-sî'âr-ı zümre-i fezâ'il-medâr olmuşlar idi. Balig-ı mehbâlig-ı sinn-ı nişâb olduklarında imdad-ı meleke-i tab'-ı sedad ile keşb-ı dâniş-ı bi-hisâb idüp dest-mâye-i 'ulûm-ı nâfi'âyı tahtâile sa'y-ı nâ-ma'dud ile tekmi'l itmeğin zîrve-i a'lâ-yı 'irfâna şu'ud itdüklerinde târîk-ı tedris 'azîmet ve nâ'il-ı şeret-i mülaazemet olmağın bekâm ve bîn yüz yigirmi senesi hüdudunda hâsiyyet-i zâtıları mehakke-i tecrüb-e-i 'ulemâda zer-i hâlis-mişâl 'ayân olmağa meşâyîh-ı İslâmiyyenin bülendi hâl-i fezâ'il-me'âlimiz Ebe-zâde 'Abdu'llah Efendinin medrese-i bâricle nâ'ilü'l-merâm olmalarıyla miyâne-i müderrisin-ı kîrâmda mümtâz :

Müderrislerde el-hâkk 'Âsım-ı hoş-gü müsellemdir misrâ'ıyla 'Osmân-zâde Fâtib Efendi merhûm Vekâlet-nâmelerinde bu güne terâne-sâz-ı medh ü senâ olmuşlar idi. Refte refte kat'-ı me-râtib-i târîk ve hareket-i mâ-yeliğ iderek medâris-i Süleymânîyenin bîrinde vaz'-ı seccâde-i ders ü tahkîk itmeğin kâim-kâr ve bîn yüz elli senesi hilâlinde Yenışehir Fenâr-ı celîlü'l-'tibâr mevlevîyyetiyle beyne'l-mevâliyyi'l-'izâm bülend-iktidâr olmağa ser-erfâz-ı emşâl ve bîn yüz elli senesi hilâlinde mahrûse-i Brusa hü-kümetiyle nâ'il-ı âmâl ve Mekke-i Mükkerreme rütbe-i refi'asıyla pür-şeret ü iclal kılınmışdır. Bîn yüz altmış üç senesi sinde bi'l-fî'l hükümet-i Daru'l-hilâfet-i 'aliyye ile kârın-ı me'mûl

senesinde müstevî arpalıklar ile ma'zûl olmuşlar idi. Biri yüz yetmiş bir senesi sinde şadı-ı Anatoli bülend-kadr olmuşlar idi. Müddetlerin itmâm ile küşe-gir-i arâm ve ba'dehü Rûm-ili pâyesiyile tevķir ü ihvâm olup ba'dehü bir yüz yetmiş iki senesi günî düş-i lıyâkatlerine ilbâs-ı ferve-i şammûr-ı beyzâ-yi gırân-kıymet ilbâs-ı düş-i lıyâkat ile ziver-ezâ-yi mesned-i meşîhat-i İslâmiyye olduklarında 'arz olunan târîhlerden bir iki târîh-i garâ tebertükken işâret olundu. Fînat Hânım :

Hâr-i menkûpla yazup târîh
İki mürâ'a killk-i şîr-âyîn

Yûm-i devlet ile bi-hâmîllah
Oldı 'Âsım Efendi müftî-i dîn

— sene 1172 —

..... mâha karîb şeyhü'l-İslâm ve melce-i enâm (69^b) olmuşlar
İken :

'Âkıbet olsa gerek pûşîs-i tâbûr-ı fena

misdâkıncâ 1173 senesinde terk-i alâiyîs-i câh-ı fenâyı "irci' ila rabbiki"¹⁵⁷ ferman-ı cihân-muâ'ma dem-beste itâ'at ile gülî-geşt-i beka ve cism-i nazîki kâym-vâlidleri kuzât-ı 'asâkirin bülendi re'isü'l-eibbâ 'Ömer Efendi merhûmın mekteb-i şerîfî sâhâsında nihâde-i lahûd-i huzûr olup müterâssid-i peyâm-ı du'a olmuşlardı. Cidâr-ı merkadleri kitabesinde Nevres Efendi merhûmın bu târîh-i bi-nâzîrleri tahîr olunmagla tebertükken tasîr olundu. Târîh :

'Âsım İsmâ'îl Efendi küldi firdevsi mekân

— sene 1173 —

Merhûm-ı müşârûn-ileyh hazretleri câmi'-i esât-ı 'ulûm u 'irfân hâvî-i kemâlât-ı bi-pâyân olduklarından mâ-'ada lûgat-ı 'arabıyye ve fenn-ı edebıyyede kâmusü'l-muhtî-i fâzî ü itkân ve şâhîhâ-ı cevâhîr-i belâ-gat u beyân olan zât-ı bi-nâzîr ve 'adîmü'l-akrânları müstâğnî-i tav-şîf-i killk-i debîrü'l-lisân ve be-tahşîs şîr ü inşâda elkar-ı müteferri'-i tab'-ı ma'ânî-i vakkâdî ve ebkâr-ı muhterî'-i zîhn-ı nakkâdî müsels-lem-i zümre-i efâzîl-i hüner-verân olup birün-ı ta'rîf-i 'uhde-i hâme-i nâdire-dân olan şu'arâdan hâkk bu ki kâsâbü's-saba-sabâkı'l-

akrân bir şâir-i mâbir-i nüktedandır ki mağbûr-ı ruh-ı Veyis ve hıyre - zen-i güm-i Nergisi olan inşâ-yı 'Âtâ-yi-refîatları bi'l-cümle mahsûd-ı münşîân ve eşâr-ı belâğat-şî'arları nebat-ı kând-ı Misriyye elezz-i bi'l-hıttıyâr lezzet-bahş-ı zâ'îkâ-i müstemî'an fâriside şâhîb-ı 'asr ve türki'de yegâne-i dehr nefisü's-sûbde lafîtu'l-kelâm mazmûn ve le- tâyife mâ'il rûşen-dil bir vücûd-ı tuhî'e-i deverân olup ni'me'n-nâsir kelâmü'l-hâzır makâlî mîr'at-ı hâlinde nümâyân bir nükte-dandır ki zağm-hürde-i şemşîr-i zebânî olan an-ı yesîrde şîfâ-yâb-ı merhem-i lîsânî olup be-her hâl meclîs-i nefîsîlerinden mahzûn-ı 'avdet 'adîmü'l-muhal bir zât-ı hıveste-hışâl idi. Meşhûr-ı enâmîdur ki bir rûz-ı fîdde encûmen-etrûz-ı ahbâb iken hıvacegân-ı bülend-şândan bir zât-ı celîlî'l-'ünvân verâ-yı derden nümâyân ve merâsim-i ta'zîmî edâ zimnında ta'kbîl-i dâmenlerine ber-dest olduklarında derhâl dest-i tekriminden dâmen hâlâş ve behey âdem, var şü arada otur deyu 'unfile kelâmî ol zât-ı vâlâ-cenâbî hıvâzâr-ı meclîs miyânında gark-yâb-ı hıcâb ve bezâr şermle ku'ud itdükde kemâl-i hâclet ve gelûp geleceğine nedâmetin idrâk itdükde bu cevher-rîz-ı kelâm olmuşturdur ki efenliler ziyâretine teşrîf buyuran işbu efendi kârân-ı hıvacegiyân rûbde-i vezâret cebhe-i pâkinden zâhir ve kâriben ol rûbdeyi ihrâzî bâhir bir zât-ı bülend-ünvân olup bezâr tecribemiz vardır ki ma'kdem-i dâmenimiz ta'kbîl idenlerin destlerin telîmimiz meşhûd ve işbu efendi dahî ol ma'kûle-den bir vücûd olmağla birkaç gün mürûrunuda destini bûs ideceğimiz âdeme şîmîdî dâmen bûs itdirmeye ne şâfâ hâsıl kelâmîyle istîclâb-ı kalb ü teslîyet ve vâk'a kelâmları nefisü'l-emre mutâbîk olup nâ'îl-i rûbde-i vezâret olmağla değıl in'îrâî-i ta'zîrleri vesîle-i mahabbet oldığı ma'îm-ı şeyh ü şâbdur. Âsârlarından vekâyî'-nûvisîlikleri eyyâmda ta'bir eyledikleri târîh-i bi-nâzîrleri ve müretteb Divân-ı belâğat-ünvânları ve inşâ-yı Veyis-mişânları bi'l-cümle makbûl-i enâmîdur. Bu güftâr zâde-i tab'-ı celîlî'l-mîkdatlarıdır ki teberrûken ta'bir ile mâ - bihi'l-iftihâr kılndı.

Ruh-ı pâkinda o şûhûn hat-ı seb-xeng midir
Bilmezem yohsa kalem-kârî erjeng midir
Çatladı patladı evzâ'-ı hezâra bilmem
Gocenin havşalası ta o kâdar teng midir
Ben miyânında ta'acübdeyim ol âbdâlm
Dil-i sengin midir yohsa palheng midir

Mutribin fark idemem mest ü harâbım o kadar
 Cالدیڭي گئڭي midir itدیڭي ahang midir
 Aferin tab'ına teşhîs idemem eş'arın
 'Asımâ nazm-ı Nedimâ ile yek-reng midir

'ÂSİM

Nâm-ı nâmileri Mehmeddir. Kuzâtdan 'Ârif Efendi nâm zât-ı
 ma'arîf-irrisâmın mahdûm-ı ma'sûm-ı ferhunde-câmı olmağla 'Ârif-
 zâde dümekle tahşîl-i nâm itmiş Rûm-ili kuzâtından Fîrî-zâde da'ire-
 sinden feyz-mend bir şâ'ir-i mâhîr-i benâm idi. Tahmînen 1150 senesim-
 de irtihâl ve mansûb-ı cinâna intikâl itmişlerdir. Bu gâzel zâde-i
 tab'-ı bi-bedellere idir ki tahîr olundu. Nazm :

Dil-i yetime nevâzîş savâbdur dîrler
 Ne cûrm iderse de vâkı-i şebâbdur dîrler

Rıyâ vü zühd ile şöret virince bir âdem
 Elinde bâde-i nâb olsa da âbdur dîrler

Egerçi meclisime dâhil olmadan 'Âsım
 O şûhı bir şeh-i 'âlî-cenâbdur dîrler

Neğr : Zemîn-i âtîde devr-i İbrâhîm Paşaya yapılan gazellere didik-
 leri nazîreleri dâhil tahîr olundu. Dâmâd İbrâ-
 hîm Paşa merhûmıñ seng-i mezârında olan :

Rûhıñ İbrâhîm Paşa ola şâd

tarihî dâhil amıdır.

(70a)

'ÂSİM-İ BRÜSİ

Tezkire-i Şafâyî vü Salim Efendide keşide-i felek-beyân ve biñ
 yüz altmış senesinde,

Rûh-ı 'Âsım itdi pervâz-ı cinân

tarihinde terk-i medrese-i cihân iden vâtan-ı aşîyyeleri mahrûse mü-
 derislerinden hoş-gû vü pür-cû bir şâ'ir-i mâhîr-i nûkte-dân idi. Ev-
 şâfları tahîr olundığı üzere tezkirelerde tafsîlen tasvîr olmağla bu rûtbe
 ile iktifa ve bu ebyâtıñ imlâ kılındı.

‘ÂTİF

Bunlar dahi Tezkire-i Salim Efendide gekide-i hâme-i hoş-reftar medîne-i Amasyada vâlidleri yerine me’zûn bi'l-iftâ olan ‘Abdî-zâde dîm- mekle şöhet-sî’ar ve evâsıt-ı devr-i Sulîân Mahmûdide ‘âzım-i darü'l- karar olan fûnun-ı ‘ilmiyyede mahîr şî’r ü inşâda mahareti zâhir bir gâ’ir-i cellîlî’l-mikdâr ve bu güftâr zâde-i tab’-ı pür-iktidârlardır.

‘ÂTİF

Nâm-ı ser-âmedleri Mehmeddir. Valid-i mâcidleri Mehmed Efen- di zümre-i evîmmeden bir zât-ı cellîlî’l-mikdâr olmağla İmâm-zâde dîmmeikle pür-ı’tibâr Anadolî kuzâtından şî’r ü inşâya kâdir pakize-eda bir gâ’ir-i mahîr idi. Bîn yüz elli altı senesi hüdudunda terk-i mansûb-ı fena ve ‘âzım-i âhîr-i bekâ itmîşlerdir. Bu ebyât zâde-i tab’-ı pür-nûkâtı- dur.

MEVLÂNÂ ‘ÂTİF EFFENDİ

Ol ser-sa’ir-ı kitâbe-i münşiyân ve şeh-beyt-i divân-ı belâgat- ‘unvân muvaffâk-ı hâbâyâ-yı ta’bîr müdekkik-i elîz-ı dil-pe’zîr ni- hâl-i hadîka-i ‘irfân ve şanem-i şecere-i fazl u itkân refî’u’s-şâdr bü- lend-kâdr ‘airfetü Mehmed Emin Efendi hâzretleridir ki mahîruse-i Edîme mevlaviyyetinden ma’zûlen ‘âzım-i mihân-âne-i huzûr ve Ayvanserây kapısı hâricinde Eyyûb reh-güzârında nihâde-i lahîd-i kûbûr olan Dâmâd Hâsan Paşâ imâmı dîmmeikle şöhet-sî’ar Ahmed Efendi nâm zât-ı ser-âmed-i fazîlet - medarîñ mahdûm-ı cemîl-i ce- Hîv’l-mikdârı olmağla mehdûdîm-i kîrâma muhtâş olan mülaazemetle hâl-i şîğârında tevkr ü ihtîrâm ve bâliğ-i mebdâliğ-i sinî-i nişâb oluñkda imdad-ı me’leke-i tab’-ı sedâd ile tahşîl-i ‘ilm ü kemâlî be’zî-i ictihâd idüp fuhûl-i kîrâmın hâlka-i ders ü ifâdelelerine kû’ud ve tekmlî-i fu- nûn-ı ‘ilmiyye ile zirve-i a’lâ-yı ‘irfâna şû’ud itmegin bîn yüz senesi hîlâhinde medrese-i hâricle dâhîl-i müderrîsin-ı kîrâm ve refte refte kâ’-ı merâtib-i i’arîk ve hâreket-i ‘alâ-mâ-yelîk iderek darü’l-hâ- dîg-i Süleymânîyyede vaz’-ı seccâde-i ders ü tahkîk idüp kâm-bîn ve re’îsü’l-müderrîsin (70b) olmağla ser-etraz-ı emsâl ve bîn yüz altmış senesi hüdudunda mahîruse-i İzmîr mevlaviyyetile tevkr olun- mağın nâ’il-i âmâl olmuşlar idi. Bîn yüz altmış senesinde medîne-i Sâm hûkûmetiyle makzîyyü’l-merâm ve ha’dehü Mekke-i

Mükerrerme pâyesiyle kârin-i ta'zîm ü ikrâm olup bîñ yüz altmış üç senesi de Murâd Efendi yerine bîl-fî'l hükümet-i Darü'l-ğilâfetü'l-'ahîyye ile ber-murâd ve müddet-i mu'ayyenelerin itnâm ile ma'zûl ü müstevîl arpalıklar ile küşe-i rahâtda müâla'aya mesgûl iken bîñ yüz seksen dört senesi rebî'ü'l-âhîrî gûrresinde şâdr-ı Anâtoh ile bulend-kâdr olup evân-ı tahîrimizde ol şâdr-ı güzinde gâr-bâliş ile bulend-kâdr olup evân-ı tahîrimizde ol şâdr-ı güzinde gâr-bâliş. 'arabîyye ve fînnün-ı fârisîyyede satr-ı evvel-i risâle-i mekremet şâh-ı mişîn-i mesned-i 'izz ü temkîndirler. Mûmâ-ileyh hazretleri 'ulüm-ı kâşîde-i lûîf u mürüvvet olan zât-ı 'atûfet-simâları bî-na'zîr ve yekta-rev-i meydan-ı tahkîk u hayâl ve be-ta'şîş fenn-i inşâda revnâk-dih-i mesned-i kâmrânî ve şem'-i pertev-fürûz-ı bezm-i irtânî olan vücd-i fatîku'l-akrâm hâ'iz-i kâşabü's-sabâkı'l-kemâl olup edâ-yı leiâfet-arâlarıñı geşm-i Nergisî hayrânî ve rûh-ı Veyisî ser-endâz-ı hayret-nâları olduklarından ma-'adâ zîver-i kâr-gâh-ı 'inâyet ve pîrâye-i ruşsâre bir kerîm-i kâmrân ve ahûyânen azmâyiş-i tabî'at igün "inne mine's-sî'rî le-âhikmeten ve inne mine'l-be'yânî le-sihran" ma'nâsınca ser-nâme-i iftihâr-ı sübân-verân olan mecma'u'l-bahâreyn-i kemâl-ı hâme-i bi-misâllerinden cari güftâr-ı nazîk-refîâri resk-endâz-ı cümle-i enâm bir şâdr-ı nîk-nâmdır ki bu rûtbe tahîr ile bu mecellemizi tezyin ve bu ehyât-ı pür-nûkât ile bihterin içlindi. Nazm

ÂTİF-İ DEFTERİ

Bunların dañı nâm-ı bîhîn ve ism-i nâzeninleri Mehmed Emin-dir. Darü'l-meâlîb ve'l-mâl olan mahmîyye-i İstanbul'dan keşf-perde-i cemâl ve aşûb-ı fazl u hünerin da'ire-i ifâdelelerine rûy-mâl ve mukad-demât-ı dest-mâye-i 'ilmiyyeyi tahşîl ile vâsıl-ı rûtbe-i kemâl oldu'nda Seyyid Vehbî :

Dehî Basbâkîkûl kîse-dârı 'Âtir-ı hoş-gu
Güzel hoş-lehce bir şâ'ir olur incitmeyin anı

Nesr : Beytiyle şu'arânın ma'arîf-keşbi merhûm u mağfûr es-Seyyid Vehbî Efendinin Vekâlet - nâmelерinde şâyân-ı medh ü şenâ olan şu'a-râ-yı bi-hemrâdan olup devr-i Sulţân Ahmed Hân-ı şâliğde Basbâkî-kûl kîse-dârı olmağla kîse-i nûkûd u cevâhîr-i gîrân-kîymet-i ma'rîfet olan zât-ı 'âli-mîkdarı ma'kûl-i cümle-i enâm ve vezîr-i mahmûdet-ârâ 'İzzet 'Alî Paşanın müddet-i defter-darlıklarında mektûbcehîkları hîd-met-i celîlleyile kârin-i şeref ü 'izzet olup ser-nâme-i kitâbe-i irtihâr-ı

rif'at ü 'atüfet ile irtisâm olmuştı. Müsâvün-ileyh hazretleri nâ'il-i rûb-i vezâret oldu'nda birvaz eyyâm küşe-gir-i küne-arâm olmuştı. İken umur-i mîrîyyeye kesb-i itilâ'-i tamm ve ol fende dâbî münâ-resetleri tahşîn-kerde-i müşkil-pesendân-i enâm olmağa bir yüz kırk senesi hüdudunda bi'l-fîr defter-dâr-i şîk-i evvel-i cihân-bânî ve ni-geh-bân-ı hâzîrî-i sulânî olup revnâk-dih-i mesned-i kâmrânî ol-muşlar idi. İstifâ-yi merâm ile ma'zûl ve bir yüz elli senesi hâlinde câh-i bâla-yı mezkûr ile gâniyen nâ'il-i me'mûl (71a) ve lâzime-i umûrda meşgûl iken edâ-yı nüsk-i hâcc-i gerife meyl ü mahâbbet ve istizân buyruduklarında kârî-i icâbet olup edâ-yı farîza-i beytû'l-harâm ve ziyâret-i ravza-i seyyidü'l-enâm buywup vâsıl-i rûb-i sa'âdet ve 'avdetlerinde bir yüz elli dört senesi sinde gâlihen teşrif-i şâdr-i defterî buyurmalarıyla câm-i ikbâl-i 'tibârları lebriz-i müşel-leg-i rif'at olmuştıken bir yüz elli beş senesi muhârrerinde nûş-i zehr-âbe-i merg ve meclis-i dehr-i fânîyi terk idüp medîne-i üsküdarıda asude-i lah'd-i kârâr olmuştur. Mümâ-ileyh hazretleri hîsse-mend-i ma'arîf ü kemâl ve hûsûsâ şîr ü inşâda tab'-i 'atâfetkârîni be-ğâ-yet 'alî'l-'âl olan şu'arâdan elbine-i selâsede mahâretî zâhir pâkize-edâ bir şâ'r-i hûceste-hûsâl olduklarından ma'âda bi'ti-tab' tayıb-i hâira ve hâyr-i cemile marîl dâmen-i keşîd-i 'neb ü istikbâr bir zât-i şîrîn-gemâ'il idi. Ağâr-ihâyrîyyelerinden Şeyh Ebû'l-Vefâ kurbünde ihyâ buyrudukları kütüb-hâneleri el-hâkık bi-miğl ü bi-mânend bir eser-i ra'nâdur ve müretteb Divân-ı belâgat-'unvânı vardır. Bu gazel-i tab-

O nakl-i buse ki bezm-i visâl-i manesidir

Nigâh-i gamze-i mestâne ceyb tabançasıdır

Kaplîma dane-i hâl-i şikenc-gıysuya

Hezar mürg-i dillîn köhne bir kapanaçasıdır

Yâkar yîkar gam-i rüyûnla hâne-i sabr

Şaf-i müjeh sipeh-i fitneniñ ki kançasıdır

Hayâl-i kâkûl ü zulfûn kônâr göğ'er seb ü rûz

Kavâtil-i gam-i 'ışkîñ gönûl şabançasıdır

Niyâz-ı 'Atrî büseyle şavma tenhâda

Fâkire ruşsat-ı bâttûn olup olancasıdır

Bi-hâsebi'l-iktizâ kârâr-gâh-i evliyâ olan medîne-i Gelibolu nâm sehr-i dil-arâda küşe-gir-i inzivâ iken ziyâret-geh-i 'aşkân olan şeyh-i meşhûr

Yazıcı-zade Mehmed Efendi mağfuruñ türbe-i müminîleri didikleri
'arabî küt'a-i matbû'alarındı ki teberrükken keşide-i silk-i beyân kılındı.
Küt'a-i 'arabî :

Ve lemmâ vâfante hâzihî'l-arza zâ'ira
Tehâsses tûrâbehâ bi-hezbi'l-me'rabi

Le-kad üdi'at definetü'l-fazli fihâ
Teküni sirrahâ bi-kabri'bnî'l-Kâibî

Neşr : Ve yime ol mahall-i bi-bedele didikleri farisî küt'adur ki teber-
rükken tasîr olundu. Farisî :

Gerd-i siyâh südde-i in Meşhed-i şerîf
Küyunda hemân sürm-e-i geşm-i hâkîkâtest

Kühû'l-cevâhîrest mürekkkeb zi-feyz-i Hâkîk
Ammâ devâ-yî dide-i ehl-i başîretest

Defter-dar Hâllî Efendinin hânesi hîtamına didikleri tarih-i tām-
larındı ki keşide-i silk-i erkām kılındı.

Şeş küseye neşr itdi melekler didi tarih
Yapdurdı Hâllî evini lutf-i ilahî 158

AKIF ABDİ-ZADE

Nām-i ra'naları Muşafâdur. Mevâli-i bilâd-i devriyyeden Âma-
siyyehi 'Abdî Bayram Efendinin mahdûm-ı şânileri ve sâbıkû't-tercemme
'Akîf Efendinin ah-ı vâla-sâmı olup gerek vâlid-i mâcidleri ve gerek
birâderleri mezkûr bir'l-cümle hânedân-ı dâniş ü kemâlden her biri
nâ'îl-i rütbe-i sâmiye-i 'alü'l-'al olup mütercem-i mûmâ-ileyh kârın-ı
şerîf-i mülâzemet olduklarından söhra (71b) kâzâ vü tedris 'adem-i
ragbet ve vâtan-ı feyz-eymenlerinde vâkı' Sultân Bayezîd medrese-i
cellilesiyle ba-i'tibâr-ı ibtidâ-i dâğil nâ'îl-i me'mûl ve gâh hîdmet-i
fetvâ ile meşgûl bir zât-ı şâhîb-i fazîlet idi. Bîn yüz yetmiş üç senesi
hûdûdunda ders ü devri tamâm ve bu'k'a-i bekâyâ hürâm itmîşlerdir.
Ta'dâd-ı ma'ârif-i tab'-ı resâdî birün-ı hâyâ-i 'idâd bir vücd-ı melek -
mihâd olduklarından ma'-ada şîr ü inşâda mâlik-i rikâb-ı hûsn-ı ta'bir
bir şâ'ir-i mâhir-i bi-nazîr idi. Âşâr-ı feza'il-intişarlarından Makâmât-ı

Hâritiye nazîreleri ve müretteb Divân-ı belâgat-ünvânı vardır. Bu gûftâr zâde-i tab'-ı pür-iktidarlarıdır.

‘AKİF MÜDERRİS

Nâm-ı ser-âmedleri Mehmeddir. Darü'l-cihâd mahîrüse-i Belg-

raddan vâsıl-ı sahâ-i murâd ve ‘îdad-ı sin-i temyizi ta‘dad ittûkde darü'l-metâlib ve'l-murâd olan mahûmiyye-i Islâmîbola ‘azîmet ü vusûl ile dil-gâd olmuşlar idi. Tahşil-i ‘ilm ü ma‘arife istiğâl vâsıl-ı rütbe-i kemâl ve be-tahşîs fenn-i tıbda nâ‘il-i derece-i ‘alîl-‘al oldukdâ bîn yüz kırk üç senesi rebî‘inde cülûs-ı hümayûn tesrîfatından mülâzım ve tarîk-ı tedris ‘azîm olup bîn yüz elli senesi hüdûdunda medrese-i hârice nâ‘il ve Belgrad seferine hâkimbaş olmağla resk-endâz-ı emâsîl olmuşlar idi. Kât-ı medâris ü merâtib iderek müsîla-i Süleymanîyyeye vâsıl olmuşlar iken bîn yüz yetmiş bes senesi hüdûdunda terk-i medrese-i cihân ve ‘azm-i buķ’a-i hâmise-i cinân itmîşlerdir. Merhûm-ı mezkûr hîsse-mend-i ma‘arîf ü ‘ulûm şîr ü inşâya kâdir pakîze-eda bir şâ‘ir-i mâhir olduķarından ma‘ada fenn-i tabâbetde ‘arz-ı mahâret itmîş Bukrâ-i zamân bir tabib-i bi-nazîr-i deverân idi. Tarîkat-ı ‘alîy-ye-i Nakş-bendîyyeden pîr-i kerâmet-rehîn Tokâtî Şeyh Mehmed Emin Efendiden aḡz-ı nisbet ve vâsıl-ı ser-menzil-i hâkikat olmuşlar idi. Bu gûftâr âşârlarıdır.

‘AKİF-İ TESRİFÂTI

Bunların dâbî nâm-ı emcedleri Mehmeddir. Mir-i mirândan Ebu Bekr Paşa nâm zât-ı bi-hemtân mahdûm-ı guzîn ve necl-i bihterîni olmağla ‘Akîf Big dîmikle şöhet-şî‘ar bir mir-i bulend-iktidar idi. Evrâ‘il-i hâinde tahşil-i dânis ü ma‘arife istiğâl ile vâsıl-ı rütbe-i kemâl oldukdâ mektûbeci şâdr-ı ‘alî hûlefâsı sîlkinde dâbî ve miyâne-lerinde şöhet ü şân hâsıl ittûkde ser-eftâz ve vücûh-ı hâceğân-ı bulend-eyvâna duḡul ile mümtâz olmuşlar idi. Ba‘z-ı menâsib ile şâdan ve kügûk evkâf hâcâliḡi ile gonce-i âmâlî hândan ve ba‘dehü manşib-ı tesrîfat ile kât-ı rütbe-i derecât itmîḡin fâ‘ikü'l-akrân olmuşlar idi. Müddet-i medide ol manşib-ı celîlîl-ı-kadr ile evkât-güzar iken bîn yüz seksen senesi hîlâinde gonce-i nev-şükûfte-i gül-bûn-ı vücûdî pejmürde-i sümûm-ı ecel ve mehcûr-ı neşv-nemâ-yi ‘aḡîk-ı ehl olup tesrîf-ı darü'l-ķarâr ve Nasûhî tekyesi hâzîresinde nihâde-i hâķ-ı mezar kûlîndi. Merhûm-ı mezkûr elvân-ı ma‘arîf ile meşhûr yekke-tâz ve şîr ü inşâda

hâzî-i kasabû's-sabâk-ı imtiyâz bir şâir-i mümtâz idi. Bu güftâr zâde-i tab'-ı pür-iktidârlardır. (72a) Nazm Bîñ yüz elli tokuz salinde silâh-dar-ı gehr-yârı Baltacı-zâde Mustafa Paşâ merhûm nâil-i rütbe-i vezâret oldu'nda didikleri târihdir :

Sezâdır zer kalemler yazsalar 'Akif bu târihi
Vezîr ibn-i vezîrü'd-devle oldu Mustafa Paşâ

— sene 1159 —

‘ÂLİM ÇIRACI-ZÂDE

Nâm-ı nâmileri dir. Çiraci-zâde dînmekle şehr bir

merd-i pâkîze-tâbirdir. Brusadan mazi'ülen sene 1135 târihi evâsıtında hâfte enfili vefât ve Minkârî-zâde, dâ'iresinde yetmiş sekiz yaşında iken dîde-düz-i 'arsâ-i 'arasât olan Hasan Efendi ibn Şun'u'llâh ibn Hüseyin veled-i emced ü ferzend-i ercümendidir. Evzâ'il-i hâlinde tah-

şîl-i 'ilm ü kemâl ilmeğin gerâg-ı içbâli rüşen ve şule-dar ve şeref-i mülâzemetle gura-ı ümîdi lem'a-rîz-i 'itibâr olup ba'dehü bi'l-isti'hkâk dağul-i müderrisin-i kirâm ve refte refte merâtib-i tarîkı itmâm ile medâris-i Süleymanîyenin birinden Halebü's-şehbâ mevlaviyyetiyle bekâm olmağın kârın-ı ikrâm olmuşlar idi. Bîñ yüz elli sekiz senesi hüdûdunda şem'-i 'ömri asîb-i rûzgâr ile münâfâi dü gerâg-ı şule-nâk-ı içbâli sene-i mezbûrede mütevevfa oldu'nda Brusi Mü'min-zâde Efendi bu târih-i bi-nazîri dîmişdir ki teberrûken tahvîr olundu.

Yakdı hayfa Çiraci-zâdeyi kibrî-i ecel

— 1158 —

Çura dest-i fazîletle bekâm ve kabza-girân meydana-ı hünerde kuv- vet-i bâzû-yı tabî'at gösteren pehlivân-ı nîk-nâmlardandır. Merhûm-ı mezkûr 'âlim ü fakîh ve funûn-ı ma'ârif ile meşhûr şîr ü inşâyâ kâdir bir şâir-i mâhîr idi. Ağârlarından cûlus-ı Sultân Mahmûda olan tâ- rîhleri teberrûken tahvîr olundu.

Gûş idince didi 'Âlim bi-bedel târihin
Hâkîk Te'ala hüye-i sadîm mübarek eyleye

— 1143 —

EL-MEVLA ABDULLAH VAŞŞÂF EFENDİ

Ol yek-tâ-yı güher-kân ve ol bahr-i 'amîk-i fazl ü itkân kurtar-

tû'l-ayn-i e'âlî kuvvetü'l-kalb-i ahâlî gerâg-i hânedân-ı 'îlm ü 'irfân

sem-i pertev-fürûz-i bezm-i mecâlis-i nehâir-i deverân mecmû'a-i

zeka vü fe'ânet ser-satir-i misîar-i mekremet ferîde-i asdâf-i lûf ü

insâf-i Vâşşâf mevşûf-i ruh-i Vâşşâf-i 'âlî-câh dervîş-nihâd-i bülemd-

gân-i mekremet-mu'tâd makrûn-i rahîmet-i ilâh seyyidünâ ve mevlânâ

Şeyhü'l-islâm Akbûşâr-ı Şaruhanî Abdullâh Efendi hâzretleridir ki

lebri'z-i gûş-i samî'amuz oldığı üzere efâzîl-i mesâyih-i İslâmdan Şeyh

Mecdû'd-dîn ve Şeyh Ebu 'İsâ emsâli fuzalâ-yı âgâh ve 'urafa-yı br'illâh

neslinden bir vücûd-i şâhîb-i intibâh olup Yunus Paşa hâriciyle bekâm

bin yüz yetmiş senesi hüdûdunda vâsıl-ı fîşâh-âbâd-ı şühûd ve bâ-

hîg-i sin-i nişâb oldukça dest-mâye-i mukâddemat-ı rûsûm-ı 'îlmîy-

yeyi ol şeh'r 'ulemâsından tahşîle cidd-i tâmm ve sa'y ü ihtimâm ve

ba'dehü :

Medar-ı fazl ü 'irfândır Sitanbul

misrâ'm evrâd-ı zebân-ı belâgat ve şavb-ı merâma 'azîmet ü vusûl
ile şafvet-i derûn hâsıl ve hıyâz-ı rıyâz-ı resm-i fûnûn ve neyl-i Nil-i
derece-i mâfir-ı levâ'idî "isteve'l-mâ'ü" müfâdî üzere olup "el-'ilmü
nukâtâim" surt-i kelime-i 'ahyâesimî isbât eyledikde fûnûn-ı gâmi'azâyı
bahâr-i siyâh-ı vûm kâra Hâllî Efendi merhûmudan tekmi'l ile zirve-i
a'lâ-yı 'irfânâ su'üd şeref-i mülâzemetle tevķir ü ihtirâm ve bin yüz
on bir târîhinde Şeyhü'l-islâm Feyzullâh Efendinin imtihân-ı kebirine
dubûl ve zer-i hâlisü'l-'ayâr zât-ı 'âlî-mikdâr mehâkk-i tecrîbe-i fu-
hûde makbûl olmağın dâhîl-i şâh-ı müderrisîn-i kîrâm ve reffe reffe
kâf-i merâtib-i tarîk ve hâreket-i 'alâ-mâ-yellîk iderek medrese-i Sü-
leymânîyenin biriyile nâ'il-i ikrâm ¹⁵⁹ ve bin yüz otuz sekiz senesi
hüdûdunda hâl-i huçeste - hûsâlim Mektûbî Muştâfa Efendi yerine
mahrûse-i Selânik mevlaviyyetiyile makzûzyü'l-merâm olup ser-efrâz-ı
emsâl ve Şeyhü'l-islâm Mirzâ-zâde Şeyh Mehmed Efendi hâzretleri
ve gend eyyâm Paşmakçı-zâde es-Seyyid Abdullâh Efendi zamân-
larında emânet-i fetvâ ile nâ'il-i âmâl ve bin yüz kırk üç senesi şa'bâ-
nunda Misr-ı zâtu'l-ehrâm şadıryla ihtirâm ve Şeyhü'l-islâm İshâk

¹⁵⁹ Merhûm-ı müşârin-ileyh Hâllî Efendi darü'l-hadis-i Süleymânîyyeden mah-
rûse-i Selânik mevlaviyyetiyile kârîn-i şeref ü ikrâm olduklarında ifâdelerinden.
(S., yk. : 72 a der-kenâr).

Efendi zamanında emânet-i fetvâda istihdâm olunmagan bin yüz kırk yedi senesinde Mekke-i Mükerrerme payesiyle tahşil-i nam itmeğin natil-i amâl olmuşlar idi. Bin yüz elli senesi hilâlinde 'ulemâ-yı a'câm ile bahs-i mübahâse-i (72b) mezheb-i erba'ıçün diyâr-ı İrânâ İslâmbol payesiyle ta'yin ü irsâl olundukda dört tarafı ma'mûr ve mîsrâ :

Diyâr-ı Hinde degil İsfahâna gideriz

ma'nası mir'at-ı hâlinde keşf-perde-i cemâl ve vusûllerinde huzûr-ı şâh-ı Cem-câhda bir-cümle 'ulemâsıyla mübahâselerinde Musî-vâr yed-i beyza-yı iktidar idüp te'yid ü tasdiq-i mezâhib idüp 'Acem 'ule-mâsına rüchâmı zâhir ü aşîkâr oludukdan sonra Âsitâne-i 'aliyyeye 'avdet ve meclis-i bahsî nakl ü hilâket buyurduklarında pesendide-i enâm ve hîdmeti mukâbelesinde bin yüz elli beş senesi hüdudunda şâdr-ı Anatoî ile bülend-îkadr olmağla dil-şâd u mestûr olmuşlar idi. Bin yüz altmış iki senesi mâh-i recebde şâdaret-i Rûm ile fazîz-i gâ-yât-ı merdûm olup müddetlerin hîrâm ve müstevfî arpalıklar ile küşe-gir-i arâm olmuşlar iken bin yüz altmış beş senesi şâbân-ı mu'azzamın beşinci günü şâniyen şâdr-ı bâlâlarına itîlâ buyurmalarıyla kârın-i şeret ü ihtirâm ve tesrîfât-ı 'aliyyeden bu fakîr-i mürettibü'l-îhûrûfa dördüncülerin 'inâyet ü in'âm buyurmalarıyla sir-âb-ı nevâle-i ikrâm olmuşdık. Bin yüz altmış sekiz senesi rebî'u'l-evvelin yigirmi sekizinci günü es-Seyyid Murîzaâ Efendi yerine revnâk-bahşâ-yı mesned-i fetvâ vü erike-pîrâ-yı şâdaret-i takvâ oluduklarında 'arz-ı huzûr-ı fazîzu'n-nûrları olan tarihlerden 'abd-i fakîrin tarih :

Kalb-i şâf ile didi Râmiz-i dâ'i tarih

Şâdr-i fetvâ ebed 'Abdu'llah Efendiye seza

ve Elifi-zâde Feyzî'nin tarih :

Oldı Vassâf cihâna müfti-i mevşûfuz-zaman

— sene 1168 —

Muşarun-ileyh hâzretlerinin zaman-ı fetvâsı şeyhûhat ü pirlerine teşâdüf idüp evân-ı arâm u ferâğlarında lezzet-i tahîrât u te'hlîfat ile hûlûvvü'l-mezâk iken ol gâsmi-i hayât-bahş-ı dil ü candan telh-ı dimâğ cendan perde-keş-i gubâr mir'at-ı derûn-ı şâfvet-nûmâ vâdide keşîrû's-suğul ve'l-mehâmın mesned-i mu'allâ takât-güddâz-ı arâm olmağla sene-i mezbûre şâbânın yigirmi sekizinci günü istîfâ vü istîfâlarıyla biraz eyyâm mahîrüse-i Brusada 'uzlet-guzîn ve ba'dehü

sâhîl - hânelerî olan Mirgün-zâde yahırlarında râhâat-bâğs-ı mekîn iken
 bir yüz yetmiş üç senesi sinde nefis-i mutîma'inesi icâbet-i
 hîtab-ı "irca"ya ¹⁶⁰ ağaz ve tâ'ir-i ruh-ı pür-fütûh lane-gâh-ı 'ilîy-
 yîne pervâz eyledikde Ebi Eyyüb-ı Ensârî civârında şadr-ı esbak Si-
 yâvus Pâşâ türbesi hâricinde kayınataları cenbinde asûde-i lahîd-i
 huzûr hâme-i fakîrden bu târîh zühur ve teberrûken keşide-i sîlk-i
 sütur kıldı. ¹⁶¹ Merhûm-ı müşârûn-ileyh sieâlû rahîmetihî ve 'aleyh
 hâzretleri bâhr-i zağûr-ı 'ulûm u 'irfân ve bil-cümle fûnûn-ı 'ilmiyye
 yede 'asrî 'ulemasından fâik ve şân-ı feza'il-mişânları bîrûn-ı hâyâ-i
 takîr ü beyân hâlim ü selîm sâlik-i meslek-i kudema bir zât-ı bî-nazîr
 ü bi-hemta olduklarından mâ-'ada şîr ü inşâda yekke-tâz ve hâ'iz-i
 beytül-kâşîd-i imtiyâz bir vücûd-ı belâğat-perdâz olup "inne mine's-
 şîrî le-hikmeten ve inne mine'l-be'yânî le-sihran" ma'nâsı matla'-ı
 sipîhr-ı kemâl olan tab'-ı bi-hemtalardan fâik olan şems-i pertev-
 rîz-i mecâlis-i şurâ ebyât-ı pür-nûkâtı bi-ihîtiyâr şu'arâ-yı 'asrî ser-
 endâz-ı hâyet ü efkâr iden bir zât-ı bülend-ı iktidar ve nazarı ta'alluk
 iden kütüb-ı 'ilmiyyeyi tahşîye vü tesrihâdan hâli olmayan mümtâz-ı
 cümle-i enâm bir vücûd-ı zî-âğâr,

Muhalest vasf-ı Vassâf cihânra

mazmûnı evsâf-ı feza'il-itisâflarında kâhîr ü âsikâr olmuşîdî, rah-
 metü'llâhî 'aleyh ve âğâr-ı belâğat-sî'arlarından bu gâzel-i âb-dârları
 teberrûken tahîr ile medâr-ı iftihâr kıldı. ¹⁶²

(73a) ÇETECİ ABDULLAH PAŞA

Şehr-i mubârizân ve makarr-ı dil-âverân olan şehr-i bi-mîsl ü
 bi-akrân olan medîne-i Diyar-ı Bekre izâfe ile şöhet-karın Çermik

¹⁶⁰ Kırân-ı Kerîm, el-Fecr, LXXXIX, 28.

¹⁶¹ Mevî-i 'âlim mevî-i 'âlem

— 1174 —

(S., yk. : 72 b der-kenâr).

¹⁶² Telhîsât-ı râğibîyye es'ârî ve tahkîk-ı tevflîk-ı tamm vak'a-nâme işârî üzere
 hâkîkî iddî'asında oldukları mezhîb-i hâmis Ca'ferî fütû'undan mürîs-i şühhe vü hî-
 lâf olur hâlatın def' ü izâlesi makşûd-ı Nâdirgâhı olmağa o câhibde olan ehl-i sünnet
 'ulemasıyla mübâhase ve münâzara içün Devlet-i 'aliyye iki nefes zât-ı mu'teberin
 câhib-i İrânâ irsalını gâh-ı vak'tın istid'asına binâen Kâra Mehmed Pâşâ-zâde Mir-
 âhûr-ı evvel Musâfâ Pâşâ merhûm sefir ber-minvâl-i muharrer mütercem-i müşârûn-
 ileyh hâzretleri hem-pâ vü ihîtiyâr buyurdıkları Yehişehir Fenar kâzısı Seyyîd-zâde
 Hâllî Efendi ve nezâreti sipârişîyle manzûr-ı gehen-gâhî.....

..... (S., yk. : 72 b der-kenâr).

nâm kâşabadan zühür Çeteci 'Abdu'llah Paşa dîmêkle meşhûr vüze-
radan Rûstem-vâr 'arz-i yed-i iktidar iden hezâr getelerde bahâdîr-
lîkları zâhîr ü aşîkâr bir vezîr-i dîlîr olduklarından ma'-ada 'ulûm-
nâfi'ada bi-nazîr ve ahîyanen îab'-i balâlatından sünûh iden gûttâr-
ları rengîn ve dîl-peşîr 'uqâlâdan rey-i rezîn-i isâbet - kârinleri makbûl-i
mecelle-i enâm ve fenn-i kemânda bir pehlivân-i devrândîr ki,

Ûavf-i tîrîyle olur kâmeti Behrâmîn pay

ma'nâsî hâklârında hâk-ı edâ olan mûmtâz u tûfeng-endâz ve hîz-
da beyne'l-hurâz ser-efrâz bir zât-i mahmûdet-gîr idiler. Bîn yüz yet-
mîş bes seneî hûdûdunda terk-i eyâlet-i fena ve 'azm-i livâ-yî 'uqbâ
itmîşlerdir. Kâgîb Paşa merhûmûn beyt :

Kelâl geldi tasarrufdan ümm-i dünyâyî

Yeter bu kâhîrenîn kahrî 'azm-i Rûm idelîm

beytine cevâb olmağ üzere bu beytleri meşhûr-i 'âlem olmuşdur.

Benî sulîân-i dehr itseñ de almam ümm-i dünyâyî

'Azîzim ben değîsmem erz-i Mîsrâ Firzenî'r-rûmî

Bu beyt dahî anlarındur :

Dîl-i şad-pârem oldı geysuvâne ey perîşâne

Perîşândur anıñgün meyl ider hâîr perîşâne

'ABDÎ ŞUBHÎ-ZÂDE

Ism-i celîlî'l-mîkâdîrî 'Abdu'llah olmağla mahlas-ı mezkûr
muhîtar-ı îab'-ı ma'arîf-medârlarî olmuşdur. H'vâceğân-ı bülend-ey-
vândan nice menâsîb-i celîle ile muvâkkar ve bîn yüz elli iki sene-
sinde mansûb-ı cinâna sefer iden evşârlarî zîver-ârâ-yî tezkiye-i selef
ve Feyzî mahlas ile hârf-i fâda gelkide-i killk-i şeref-i şubh-ı marîfet
Şubhî-zâde Feyzu'llah Efendi merhûmûn feyz-i şulbünden hâle-dâr-ı
hlâl-i vücd olmağla anlar dahî miyâne-i şîğâr u kibârda Şubhî-zâde
dîmêkle pür-îstihâr hânedân-ı daniş ü 'irfândan bir zât-ı bi-nazîr
ve nâdirü'l-akrân olup hâk-ı bu ki cedd-i emcedleri Şubhî Ahmed
Efendi ve vâlid-i emcedleri mezkûr Feyzî Efendi ve necl-i dil-zîbleri
âtiyyü't-terîb 'Alî Necîb Efendi merhûmûndan her biri 'asrında şîr ü
însâda ser-efrâz-ı emsâl-i erbâb-ı ma'arîf ü kemâl idiler. Müttercem-i
mûmâ-ileyh îarîk-ı eb ü cedleri olan zümre-i h'vâceğâna duhûl ve nice

menâsib-i dîvânîyyeye hâ'iz-i şeret-vusûl olduklarından sonra bin yüz yetmiş üç senesi hilâlide ketîbûda-ı şâdr-i 'âlî ve reşk-endâz-ı vücut-h-i ahâlî olağla nâ'îl-i me'mûl ve biraz eyyâmdan sonra mazûl ve mansûb-i mevrûsları olan şehr-eminî rûz-nâmeçiliği ile mansûb ile meşgûl iken bin yüz yetmiş beş senesi hüdûdunda terk-i mansûb-i cihân ve 'azm-i ravza-i rızvân itmîşlerdir. câmi'i hâziresinde medfunidurlar. Merhûm-ı mûmâ-ileyh hâkka ki nazm u nesrde mûmtâz ve fâ'iz-i rûbe-i imtiyâz olan şu'arâdan gûftârî tab-nâk bir şâ'r-i mâhir-i huceste-idrâk olağla tahîr u âşârların-dan bu gazel-i bi-bedellere teberrûken tasîr olundu. Nazm :

'Âşık olduñ ey göñül bir dil-sitân lâzim saña
Bûlbûl-i nâlendesiñ bir gül-sitân lâzim saña
Hâlet-i pîriden ey zâhid şikâyet eyleme
Sen civân olmak dîlersin nev-civân lâzim saña
Leblerin em ruhların bûs eyle ol 'îsî-demîn
Çesme-i mâ'û'l-hâyât-ı câvidân lâzim saña
Gâh nev-rûz u 'Acem gâhî nihâvend eyledîn
Ba'd ezin mutrib makâm-ı İsfahân lâzim saña
Su-be-sû gezmekden el gek kim der-âğuş itmeğge
Cûy-ı eşkim şimdi bir serv-i revân lâzim saña
Sürme gek geşmânîñ gül-güne sür ruşânîñ
Nev-resm var sende evvel hûsn ü an lâzim saña
Her ser-âmed dil-bere meyl itme olmaz 'Abdîya
Gonce-fem simîn-beden bir yâr-ı cân lâzim saña

'ABDÎ ALTUNÎ-ZÂDE

Ol fâzil-i e'zâz-ı Rûm Altûnî Çukâ-zâde 'Abdu'llah 'Abdî Efen-
didir ki zer-i hâls vücutu darû'z-zarîb sîkke-i 'îrfân olan mahmîyye-i
İstânbûldan zühûr u bedîdâr ve

Ferzend-i Sitanbulem ferzend-i Sitanbûlî

mîsrâ'mî zîver-i nuşûd-ı iftihâr iden şehîrlerden olup vâhidleri Al-
tûnî Çukâ Mehmed Âğa zî-şerret ü yesâr ve mal u devletle şöhet-
şî'âr bir merd-i bülend-iktîdâr olup bâliğ-i mebahîğ-i sinî-i
mîşâb oldukda bu pûta-i sebîke-i necm-i sipîhr-i deve'rânda zer-i hâ-
lîşû'l-mî'yâr-ı cihân-mîkdâr ancağ 'ulûm u 'îrfân oldığı kenzîne-i tab'-ı

Bunların dahi nâm-ı nâmilîleri 'Abdu'lâhidür. Müddet-i medide
tezkiire-i evvel ile olvân-ı itibârı müstezâd u mükemmel olan 'Abdi
'ABDÎ DEFTERÎ

Kilk-i 'Abdi-i kemîn gâvvâs-ı bahr-i fîkr olup
Dürr-i târîhin hele buldı gıkkardı ez-kemmün
Mihir-ves Sultân Mahmûda olup butc-i şâfa
Gökşu Kâsrı oldu yek-tâk-ı sipîhr-i nîl-gün

Târîh :

hîtam olan Gökşu Kâsrına didiklîleri târîhleri tebervükken tahvîr olundu.
Âsâr-ı tab'-ı bi-nazîrlerinden bin yüz altmış dört târîhinde kârîn-ı
mûn hîdmetleriyle evkât-güzâr ve eivâr-ı mergûb-ı ulû'l-ebşâr idi.
zât-ı bülend-iktîdâr ve evân-ı tedrîslerinde tezkiirecîlik ve kibâr-ı enâ-
hâme-i şîrîn-kârları olan eş'arları bi'l-cümle makbûl-i cümle-i enâm bir
lârinde gûftâr-ı renğin-reftâra azmâyiş-i tab' buyurmalarıyla gekide-i
nâdire-i deverân bir zât-ı nûkte-dân olup ahyanen esnâ-i ferâğ u ârâm-
'arabîyyede fârikû'l-akrân olduklarından mâ-'ada fînûn-ı ma'tarîfde
ve belde-i cinânı makarr itmişlerdir. Mütteveffa-yı mezbûr 'ulûm-ı
ûğ senesinde Babatâğı meşâsında ikâmet üzere diyâr-ı 'ademe sefer
ve ordu-yı hümayûn hûkûmetiyle ser-eftâz olmuşlar idi. Bin yüz seksen
sene-i mezbûrede şâd-ı Anadolî pâyesiyile bülend -kâdr olup mümtâz
lâmbol pâyesiyile şeref ü 'ünvânı tezyîd ü tekmlî idüklerinden şöhrâ
hûkûmetiyle tevkrî ü tebcîl ve bin yüz seksen iki senesi hîlâlinde İs-
olmuşlar idi. Bin yüz yetmiş beş senesi hûdûdunda Mekke-i Mûkerremme
hümayûn-ı 'adâlet-âyn olmağın mahrûse-i Eddine pâyesiyile kâm-bin
takrîr ü tahkîklerinde izzâh-ı kemâl ü fazîlet itmeğın makbûl-i tab'-ı
teb-sâz encûmen-i ders ü takrîrde nevbet-i takrîrlerinde gûft-gû-yı
ve ba'dehü eyyâm-ı rûzede hûzûr-ı fârikû'n-nûr-ı şehen-şâhîde müret-
yetmiş senesinde Kuds-i Şerîf mevlaviyyetiyle makzûyyû'l-merâm
vâz'-ı seccâde-i ders ü ifâde itmeğın deve-i tedrîsi itmâm ve bin yüz
müdderisimî'l-kirâm ve refte refte medâris-i Süleymâniyyenin birinde
bin yüz kırk senesi hîlâlinde bi'l-istiḥkâk medrese-i ḥâric ile dahîl-i
nâil-i şeref-i mülâzemet ve tarîk-ı devlet-refîk 'ulemâya 'azîmet idüp
telemmûz ve ahz-vâye-i telezzûz iderek tekmlî-i 'ilm ü fazîlet itmeğın
hûm u mağfur Neyî Ahmed Eftendî hâzretleri ve emsâlî 'ulemâdan
behl-i nakdîne-i himmet ve fuhûl-i 'aşrından fazıl-ı bi-mânenend mer-
balâlarında 'ayân olmağın tahşîl-i dest-mâye-i rûsum-ı 'ilmiyyeye

Efendidir ki evâ'il-i hâlinde fât-i zekâvet ile meşhûr olan şehitlerden olup şadrında nâ'il-i hâtem-i şadâret olan vezîr-i derya-nevâî Dâmâd İbrâhîm Paşa-yı 'adîmü'l-mîsâlin dâ'ire-i devletlerine rûy-mâl ve 'abd-i mükâteb gibi hîdmet-i celîlelerinde be'z-i vücûd (74^a) itmeğin mühr-darlık hîdmet-i celîlesiyile nûkûs-i hâtem-i 'itibârî resm-i ihtî-sâs-ı 'ubûdiyyet ile pür-zîb ü mu'allâ olmağın nâ'il-i âmâl olmuşlar idi. Ba'dehü havâss-ı bendegân-ı dîvân-ı hümayûn zümresine dâhûl ile dîl-gâd ü memnûn olup Devlet-i 'alîyyenin bir 'abd-i rîkîkyyeti olarak evvelen tezkîre-i şânî manşûb-ı pür-'unvânî mütezâzîd-i rif'at ü şânî olup ba'dehü tezkîre-i ulâ dîvân-ı 'itibârî müstezâd u mükemmelm olmuş idi. Ba'dehü bîn yüz altmış yedi sene-i hîlâlinde re'isü'l-küttâb olmalarıyla kâ-m-yâb olduklarında Müderris Hâmid Efendi bu târîhî buyurmuşlardır. Târîh :

'Abdî Efendi hâkka oldu re'is-i ersed

ve bîn yüz yetmiş altı sene-i hîlâlinde defter-dâr-ı şîk-ı evvel-i cihân-bânî ve mîgeh-bân-ı hâzâ'in-ı sultânî olmalarıyla iki sene mîkdarî rev-nâk-dîh-i mesned-i kâ-m-rânî olmuşlar idi. Ba'dehü bîn yüz seksen sene-i hûdûdunda gonce-i gül-sitân-ı vücûdî pejmürde-i sümûm-ı ecel ve mehcûr-ı neşv ü nema-yı gül-şen-i emel olmuşdur. Mümâ-ileyh 'iffet ü istikâmetde şöhret-gî'âr ve fînûn-ı âklâmda yegâne-i deverân bir zât-ı bülend-iktîdâr olduklarından ma-'ada şîr ü insâya pür-kud-reti zâhîr pakîze-eda bir şâ'ir-ı mâhîr idi. Ağâr-ı tab'-ı celîlül-mîkîdâr-larından ber-dest-i iktîdâr oldığımız Enderûn-ı Hümayûnda Mecî-diye nâm kâs-ı mahbûbun bîn yüz altmış dört senesinde hûsn-ı hîtâmma didikleri târîh-i bi-nâzîrleridir ki teberrûken tahrîr olundu.

Târîh :

Hîtâmmî gûş idince bende-i dîrînesi 'Abdî Muvaffak oldu el-hâkık böyle bir târîh-i dîl-cûda Du'a-gûne yazılsun tâk-ı 'arsa böyle târîhî Ola baki bu kâs-ı dîl-gûşa Sultân Mahmûda

'ADLİ

İsm-i emced ü nâm-ı ser-âmedleri Mehmeddir. Der-gâh-ı 'âlî yenîgeriyanı ocağında târîkî üzre kûl ketûüdâsı olup ser-etraz-ı emsâl ve bîn seksen altı senesinde kûy-ı cinâna irtihâl iden dîlîr-i şîr-ı vega

Süleyman Ağanın ferzend-i cemîli ve necl-i necl-i bi-'adîlidir. İmâd-ı melek-i tab'-ı sedâd ile taşşıl-i dest-mâye-i ma'rîfet ve vâhîdleri vefâ-tından sonra tairîk-i hüvâceğâna meyl ü rağbet ve ahkâm emânetiyle kârîn-i şeret ü 'izzet olup ba'dehü kâl'a tezktirecîlikleri mansûblarıyla evkât-güzâr iken ayâkılanup rikâb-ı hümmâyûn yendiğeri efenîliğî ile kâm-kâr idi. Ba'dehü gâlis defter-darlığı ile bülend-ıktidar olmuştur idi. Biri yüz elli altı senesinde terk-i mansûb-ı cihân ve 'azm-i ravza-ı nızvân idüp 'İopkapu hâricine vâhîdleri cenbinde defn ü ikbâr olundu. Mütcerem-i mezkûr şâir-i ma'ârif-mevîr olup tevârih-ı aşîna ve mesâyih-i iatîkât-i 'alîyye ile kârîn-i muvâneset şöhbet-i tasâvvufa vâkıf mizân-ı 'adle vaz' olursa cevâib-i ma'mûr bir zât-ı bi-hemîâ idi. 'Asrında olan şâir-i bâla-merâtib 'Osmân-zâde Ta'ib Efendi ile miyânelelerinde şeker-âblık vâkı' olmağla ekser güftârların hicv ile müstezâd ve tabâyî'-i hevâ-perestâne vesîle-i ziyâd-ı sâfa olmağın beyne'l-enâm şâyi' ve şâir güftârları şuyû'ına mâni' olmağın ber-mihvâl-i mezkûr istizâd olunan bir iki gazelleleri keşide-i silk-i süitür kılındı. Nazm

ÖRFLİ EDİRNEVİ

(74b)

Nâm-ı nâmileri Mahmûddur. Dârü'l-meymene mahîruse-i Edirne-den bedîdar ve 'Örfî Mahmûd Ağa dîmmekle şöhret-şî'âr şu'arâ-yi 'asrımızdan dâniş ü 'irfân ile ma'rûf mahîruse-i mezbûrede hâdîkâ-i hâssa bölükbaşılardan mütekkâ'id nazm u nesrde hâkîk-i ta'bîre kâ-dîr şu'arâ-yi 'asrımızdan sâl-îhûrde bir şâir-i mahîr olup sükûnet ve hoş-âyende şöhbet ile mevsûfduurlar. Bu gazel-i nâdîde vü bi-nazîr âşar-ı tab'-ı dil-peşîrleridir ki tebertükken tahîr olundu. Nazm :

Dil-berin hüsni ü hayâli gözimizden gitmez
Ruh-ı renginin ali gözimizden gitmez
Ma-cera kaldı fennin bûs ideli gönlümde
Lebiniñ ab-ı zülâli gözimizden gitmez
Hoş-îvram itdiği günler gemeninde bağın
Kadd-i dil-cü-yi nihâli gözimizden gitmez
Merdüm-i dide gibi 'aks-i ruhunda görünü
Darîmâ 'anber-i hâli gözimizden gitmez
'Örfîyâ gerçi cüdâyım o periden amma
Çesm ü ebrîsi hayâli gözimizden gitmez

‘İZZET PAŞA

Ol vezir-i bi-nazirîn nâm-i cellîleri ‘Alîdir. Vâlid-i mâcîdleri

Paşâ ümerâdan bir merd-i hoş-edâ olmağla ‘İzzet ‘Alî Big dîmmekle şöhr-et-sî‘ar olmuşlar idi. Bâliğ-i mebhâliğ-i sîm-i nişâb olduklarında dest-mâye-i ‘ilmîyyeyi hâcegiyân-i bender-i kemâlat-i hünlerden tahşîle beğ-i mechûd ile tekmlî-i ‘ulûm u ma‘ârif itmegîn bâla-yı a‘lâ-yı kâşr-i ‘irfânâ ku‘ûd itmelerîyle envâr-i zekâ vü fetânet cebhe-i pâkînde lâmî‘ ü aşîkâr ve devr-i Sulţân Ahmed Hân-i şâliğde müddet-i medîde defter-dar olan İbrâhîm Efendînin zammânalarında ser-satr-i kitâbe-i âmâlîne mektûbculuk ‘ünvânı nüvîşte-i kîlk-i hoş-refî‘ar olmağla kâm-kâr ve mûmâ-ileyh İbrâhîm Efendî bîn yüz otuz senesi hûdû-unda ‘âzîm-i darü’l-‘ikrar olundu ol vâkıfîn resk-endâz-i cümle-i ricâhî olan Kâbleh-zâde Mehmed Efendide karar-dâde olmuşiken mü-tercem-i mûmâ-ileyhin kemâl-i zekâvet ü ‘iffet ve umûr-i minîyyede keshb-i itîlâ‘-i tâmm u mahâret itidükleri ma‘lûm-i tab‘-i şeh-r-yâr-i bülend - iktidar olmağın bir’l-fî‘l defter-dar-ı şîkî-i evvel olup nâ‘il-i âmal ve zîver-i kar-gâh-ı ‘İzzet ü ikbâl olmuşlar idi. Sekiz seneye ka-rib ol makâm-ı bâlâda meşgûl-i mehâmm-ı enâm ve bîn yüz kırk dört senesinde rûbe-i a‘lâ-yı vezâret ile kâ‘im-makâm olduklarında şu‘arâ-yı ‘asrînin didiklîeri tarihlerden bir iki tarih-i ra‘nâ tahîr u imlâ kılınıdı.

Nazîm-i Azerî :

Nazîmâ yek kalemle oldı tarih
Hîred didi vezâret buldı ‘İzzet

Ba‘dehü ba‘z-ı eyâlete sâye-endâz-ı ‘adâlet olduklarından şöhrâ İran seferine ser‘asker ve gûzât-ı muvâhîdîne reh-ber olup ol havâlide rûh-ı revân-i ceş meşâret iken ol pîrâye-i ruhsâre-i devlet ve şem‘-i pertev-fürûz-ı bezm-i ‘İzzet terk-i âlâys-ı câh-ı minnet idüp bîn yüz kırk sekiz senesi hûdûdunda hitâb-ı hûkm-ı rûcû‘a ser-nihâde-i icâbet olup diyâr-ı ‘ademe sefer itidüklerinde Münîf Efendî bu tarihî dimişlerdir.

Tarih :

Rabbi ‘İzzet ‘Alî Paşanın ide
Meşhedin cîlve-geh-i mîhr-i cemâl

ve Behcetinin

“Kul hüve'llahu ehad” le 183 tarih
Bula 'Izzet 'Ali Paşa ya Rabb

— sene 1148 —

Vezir-i müstarrün-ileyh gürana rahmetihi ve 'aleyh hazretleri 'ilm ü
'irtanda yegâne-i deverân ve fânûn-ı (75a) edebiyede şâhâh-ı kütüb
ü resâ'il olan tab'ı bi-mu'adilleri bâhır-ı bi-sâhîl-i pâyân olduqlarından
mâ'-ada şîr ü inşâda şu'arâ-yı 'asrı miyânda bir şâ'r-i mâbîr-i bi-
misâldir. Tenhâ-rev-i meydân-ı hâyâl olan ebkâr u efkâr tabî'atları
olup rüy-ı meh-vesân gibi keşf-perde-i cennâl iden güftâr-ı nazik-ref-
târları magbûl-ı vücûh-ı erbâb-ı kemâl bir zât-ı hüceste-hîsâl olup
hâk bu ki elvân-ı dâniş ü 'irtân ile 'adîmü'l-akrân bir vezir-i mah-
medet-keşir-i nükte-dân idi. Âgâr-ı tab'-ı pür-iktidârlarından ser-â-pâ
mazmûn-ı taze-edâ ile memlû Divân-ı belâğat-'ünvânları vardır. Bu
ebyat zâde-i tab'-ı pür-nükâttır.

Türfe sebhârâdur ey şüh meger şivelerin
Şiveler itmeğe bîn şive satar şivelerin

Gâh olur gâmezî ile mahrem-i hâlvat-geh-i nâz
Gâh olur bend-i kemner-gâha iner şivelerin

Âfet-i cevher-i 'aql olmadadır endâmın

Fitne-zâr itdi seni tâ-be-kemer şivelerin

Kâtl-i 'amm eylemek ister gibi 'usşâkı meger

Günde nâ-hâk yere bîn kâne girer şivelerin

Meclis-i bâdede refîtare-hurâm itdükçe

Dâmen-i nâzike mestâne düşer şivelerin

Hâne-i gesmîn ider cilve-geh-i nâhvet-i nâz

Pâyini merdûmek-i geşme basar şivelerin

Oldı güm-kerde hured 'Izzet-i aşûfte-dimâğ

Olâh encüm-en-ferûz nazâr-ı şivelerin

Bin yüz otuz altı tarihinde feth olunan bilâd-ı A'câmdan Hemedan
fetihine didiklari tarih :

Aldı Hân Ahmed-i 'adil Hemedan ülkesini

— sene 1136 —

ve otuz yedi tarihinde Şeh-zade Abdülhamid'in vilâyetlerine didik-
leri tarih :

Soyledim tarihini 'İzzet leh-i ikbal ile

Geldi şulb-i pâk-i Ahmed Hândan Abdülhamid

tarihleri pesendide-i enâm olmağa teberriken tarih olunmuşdur.

'İZZET-I DİĞER

Nâm-i ser-âmedleri Mehmeddir. 'Âsrında nâ'li-i sadâret-i 'uzma

olan Rûm Mehmed Paşanın sulâle-i neslinden Yazıcı Efendi hülefa-

sından Big Hâfîfe kârîn-i şöhet ve başhâlifelik ile nâ'li-i 'izzet olup

ba'dehu telkâ'üd ve küşe-i âram u rahata teşâ'üd buyurmuşlar idi.

Sâbıkut-tertib Râfî İsmatîl Efendi 'azlînde Zarb-hâne emâneti ile

zer-i hâlisü'l-'ayâr zât-i 'âli-milkdarları tamğa-zede-i 'tibâr ve ol vech-

ile vücûh-i hâcegan-ı bülend-eyvâna dühülle kâm-kâr olup evân-i

tahîrîmizde ol mansûb-i celîle ile evkât-güzârdılar. Mütcerem-i mez-

kûr nazm u nesre kâdir pâkîze-edâ bir şâ'ir-i ma'ârif-mevfûr olmağa

tahîr u âşâr-ı tab'-i düver-bârlarından bu güftârları teberriken tas-

îr olundu. Nazm

'İZZET EFFENDİ

İsm-i emcedleri Ahmeddir. Dârü'l-'izzet ve'l-vekâr olan mah-
miyye-i İstanbuldan bedîdar ve mîsrâ :

Ferzend-i Sitanbulem ferzend-i Sitanbul

mîsrâ-i ser-beyt-i iftîhâr iden şehrilerden bir zât-i güzîn-i bülend-
iktîdar olup evâ'il-i hâlinde tahsîl-i dest-mâye-i 'ilm ü mar'ifet ve
fenn-i hâida keşb-i mahâret itmeğin âkâlam-ı divâniyyenin birine du-
hülle nâ'li-i rif'at ve ba'dehu mansûb-ı teşrîfât ile kârîn-i şeref ü iltifât
u 'izzet olmuşlar idi. Bin yüz yetmiş yedi (75b) senesinde ser-serhengân-ı
divân-ı 'adâlet-erkân olmuşlar iken ketîhüddâ-yı şadr-ı a'zamî olup ol
câh-ı bülend ile reşk-endâz-ı akârân olmuşlar idi. Şadr-ı esbak Mustafâ
Paşa 'azlînde mübtele-yı 'azl-i nâ-be-hengâm ve gendân kârîn-i gûşsa
vü âlâm olmuşlar iken bin yüz seksen senesinde Tersâne-i 'Âmirî emâ-
netiyle bekâm olmağa âtes-i küdürret ü infitâlleri süy-ı ikrâm ile henüz
muntafi olmuşlarken kalyonlar ihrâkı suzîş-i derûn ve ba'z-ı hâsûdları-
nı âtes-i hâsedleri mütercem-i mûma-ileyhin eyyâm-ı kâll emânet-

lerinde bu maksûle mesâ'ib zühûrî musâb olmalarına vâlide de'vü sülkûn bulup fi-nefsi'l-emr gend mâhada ma'zûl ve sâhîl-hânelerinde şeref-rîz-i hâmilî iken Mîsr-i Kahire zarb-hânesi emânetiyle teb'did ve evc-i mikdârî lîdmetleri makbûl-i tab'-i şehen-sâh-i enâm olmağın Âsitâne-i 'aliyyeye teşrifile tes'did buyurulup esnâ-i tahîrîrimizde hâ-nelerinde şeref-rîz-i karar ve mülkâfât-ı eyyâma dide-düz-ı intizâr-ı dırlar. El-hâkk vâdi-i ma'arîfde yegâne vü mümtâz ve şîr ü inşâda kasabû's-sabâk-ı imtiyâz olup îarîkât-ı Nakş-bendîyye sâlik ve ser-rîşte-i tezkîye-i nefse mâlik bir zât-ı celîlî'l-mikdâr ve bu güftâr zâde-i tab'-ı pür-iktidârlardır.

‘AZMÎ

Nâm-ı nâmilîleri Mehmed Şâih'dir. Darû'l-hilâfet-i 'aliyyeden nes'-et ve tahşîl-i ma'arîfe 'azîmet idüp hûss-mend-i ma'arîf ü kemâl ve meşhûr İbrahim Paşanın dâ'iresinde rûy-mâl ve kühl-i iltifatlarını 'uyun-ı intizârına iktihâl itmeğın Galataya muzâfe Kâsım Paşada mahzen kitâbeteyle küse-gîr-i kanâ'at olup na'îl-i âmâl olmuştur idi. Bu hâl üzere güzârende-i eyyâm u leyâl iken 1167 senesi hilâlide küy-ı cinâna irtihâl ve hâneleri ittisâlinde Akarca câmi'i hazîresinde medfûn ve nakş-ı seng-i mezarı bu târih-i mevzundur. Mer-hûm-ı merkûm dâniş ü 'irfân ile ma'tûm şîr ü inşâya aşınâ mümtesib-i îarîkât-ı 'aliyye hoş-şöbhet bir zât-ı sebûk-rev ü şîrin-eda idi. Bu güftâr cümle-i âsârlarındandır.

‘AZİZ ŞEHLÂ - ZÂDE

Ol 'Azîz-i mîsr-i teşâhâtın nâm-ı emcedleri Mehmeddir. Mevâh-i 'izâmdan Şehlâ 'Abdur-rahîmân Efsendî zât-ı ekremîn nûr-ı 'uyun-ı basârı ve mahdûm-ı ma'arîf-keşîrî olmağla ikrâm-ı mehbâdim-i kîrâm olan mülâzemetle kâam-revâ ve bi'l-istihtâk medrese-i hâricile dide-i bir medreseye vaz'-ı seccâde-i ifâde idüp muhterem olmuştur iken hilâf-ı melhûz Şofya kâzâsı tevcihiyle tekdîr olunmağın kabûlden ibâ ve bir müddet küse-gîr-i medrese-i inzivâ olup vera-yı perde-i mülkâfâta geşme-düz-ı intizâr iken 'irhâmü 'azîze kavmin zelle" eser-i şerîfi işrince kand-nebât-ı ikbâlî mîsr-i nîgerânında beddâr ve rûtbe-i mah-rec ile 'izâz u ikrâm ve dâhîl-i defter-i mevâh-i kîrâm olmuştur iken evâ'il-i culûs-ı Mahmûd Hânide irtihâl ve mansib-ı cinâna istî'âl

itmîşlerdir. Mütcerem-i mârr farisi vü türki eş'ara pür-iktîdâr bir şâ'r-i pâkîze-ref'âr olmağa tâhîr ü âğâr-ı tab'-ı dürrer-bârlarından bu gend ebyâtı teberrükken tasîr olundu.

‘AZİZ HİFZİ - ZÂDE

Nâm-ı nâmleri dir. Anâtohi kuzâtından sâbıkut-ter-

ceme Hîfzî Efindinin mâye-i ‘ömr-i ‘azîzi olan mahdûm-ı şeref-rîzidir. Evâzîl-i hâlinde tahşîl-i dest-mâye-i ‘ilm ü kemâl itmeğin şeref-i mûla-zemetle gül-gün-i gül-şen-i âmâl ve sîlk-i vücut-ı müderrisine duhûl ile hoş-hâl olmuşlar iken henüz dest-reside-i meyv-e-i merâm ve bustân-ı dehrde istîfâ-yı kâim itmeden 1144 senesinde şâhn-ı cinâna hürâm ve vâhidlerinin tîg-i ser-tîz-i ıftîrâk gâk-i sine-i ârâm itmîşdir. Merhûm-ı mezkûr ‘ilm ü ma‘arîf ile ma‘lûm u meşhûr şîr ü inşâyâ kâdir pâkîze-

eda şâ'r oglı şâ'r idi. Bu gûftâr zâde-i zât-ı şîrîn-hârekâtın zâde-i tab'-ı dürrer-bârdır. Teberrükken tâhîr olundu.

‘AZİZ ŞUBHÎ-ZÂDE

Hîrtü's-sâdda evsâfları keşide-i sîlk-i beyân olan şâ'r-i mahîr

Şubhî Efindinin semere-i nihâl-i ‘ömr-i ‘azîzi olan mahdûm-ı zî-şeref ü tünvânlarıdır ki tahşîl-i dest-mâye-i ‘ilm ü ma‘arîf itidüklerinden soñra tîrîk-i ‘ulemâyâ meyl ü ragb’et ve nâzîl-i şeref-i mûlâzemet ve ba‘dehû

bi‘l-istihâk medrese-i hâricle dâhil-i müderrisin-i kîrâm nâzîl-i şeref-i rif‘at olmuşlardır. Şu‘arâ-yı ‘asrımızdan pâkîze-gû ma‘arîf ü kemâl bi‘l-ıg kendülere intikâl iden bir dil-cü olduklarından mâ‘ada fenn-ı tîbda kesb-i mahâret ve eîbbâ-i hâşşa miyânında kârın-ı şöhr’et (76a) olmuşlardır. Mütcerem-i mezkûr “el-veledü sirru ebîhi” kelâmından neş’e-dâr şîr ü inşâyâ kâdir bir şâ'r-i şîrîn-ref'âr idi. Bu ebyât ol şâ'r-i şîrîn-hârekâtın zâde-i tab'-ı pür-nûkâtdır. Teberrükken tâhîr olundu. Nazm Cûlus-ı Sulţân ‘Osman Hân-ı şâlişe didikleri târîhleridir ki teberrükken tasîr olundu. Târîh :

‘Azîz gâyet-i âdâb ile didim târîh

Mubârek eyleye Mevlâ cûlus-ı ‘Osman

— 1168 —

‘İZZİ TESHİFÂTI

Ol şâ'r-i ser-âmed-i bülend-akrânın nâm-ı zî-şanları Süleymân-ı Valid-i mâcidleri Hâlli Âğa merhûm Sulţân Mehmed Hân-ı râbî

hazretlerinin düğter-i sad-i ahleri hacle-nişin-i sera perde-i 'ismet
merhûme Hadice Sultan tabet serâhânın ketîhûdâ-yı teberdârânı ol-
mağa müteâzâid-i şeref ü 'ünvânı olmaş bir zât-i nûkte-dân olup
mütercem-i mezkûr hâl-i endek-sâlinde peder-i valâ-gühberlerin hûsn-i
terbiyeleriyle farisiyyeden Luğat-i Şahidi ve Fend ve 'arabıyyede
'Lazziye dek şarf-i makdêret ile vâsıl-i maksûd olup behremend olduk-
larından mâ-'ada bâliğ-i mebâliğ-i sinn-i mişâb oldukda tahşîl-i 'ulûm-ı
nâfi'a ile kâmyâb ve miyâne-i emsâlde keshb-i şeref-i bi-hisâb idüp
kârin-i şeref-i 'izzet ve cây-gir-i mâ-fî'z-zamirleri olan zümre-i h'vâce-
gân-i bülend-eyvâna düğülle nâ'il-i me'mûl ve kal'a tezkireciliikleri
ve emsâlî menâsıbları ile evkâat-güzâr olaraş kügûk evkâf muhâsebe-
siyle kâmyâr ve bin yüz elli altı senesi evâ'ilinde sabıku't-tertib Şub-
hî Efendi yerine vekâyi'-nüvislik ile beyne'l-akrân mütefitt ü makbûl
olmuşlar idi. Bin yüz almış beş senesi evâ'ilinde ferâğ ve yerlerine
atiyü't-terceme es-Seyyid Hâkim Efendi gerrâğ olduklarında mansûb-ı
teşrifat ile keshb-i rütbe-i derecât idüp mâye-dâr-ı biza'a-i refâğ olmaş-
lar idi. Ol mansûb-ı cehle ile rütbe-i 'izz ü şâmı taz'îff üzre ilken bin yüz
almış sekiz senesi hûdudunda "irci'" ¹⁶⁴ emur-i mü'mine miyâne - bes-
te-i itâ'at ile terk-i râtibe-i hayât idüp serây-ı cinâna teşrif itmışler
hâric-i sırda Şeyh Murâd Efendi merhûmuh rütbe-i şerâfeleri civarın-
da defn-i kûbûr ve seng-i mezarlarında bu misra'-ı cevherin mestür-

Kurb-i Hâkka eyledi 'Izzi Efendi teşrif

— sene 1168 —

Merhûm-ı mûmâ-ileyh vâdi-i şîr ü insâda hâkka ki mümtâz ve kâsa-
büs - sabakı'l-imtiyâz olan şu'arâdan olduklarından gayri tarîka-i 'aliy-
ye h'vâceğâından Şeyh Murâd Efendi merhûmudan mü'nib ü sâlik ve
ser-rîşte-i tezkıye-i nefse malîk bir zât-i ser-erfâz idi. Aşârlarından
cümle-i enâm ve zamân-ı tahvîrât-ı vekâyi'de tertib buyurdıkları
elsine-i nâsda 'Izzi Tarîhî dinmekle şöhet-sî'ar tarîh-i ra'nâları hâkka
bu ki müstâğni-i tarîf bir tarîh-i bi-hemtâdur. Nisâr-ı tab'-ı pür-ik-
tidârlarından bu gazel-i âb-dârları teberrûken tahvîr olundu.
Mütercem-i mezkûr fenn-i tarîhde dahî izhâr-ı mahâret itmekle birkaş
tarîh-i ra'nâları teberrûken işâret olundu. Tarîh-i sadâret-i Firâri-zâde :

Nâm-i ser-âmedleri Mehmeddir. Hacı Efendi dümekle şöhet-
 şî'ar bir fâzıl-ı nâm-dâr idi. Evvelin-i ikbâl-i 'ulemâ-yı kiram olan
 mü'lazemetle kârîn-i 'izz ü ikbâl ve bîn yüz kırk bir senesinde bi'l-im-
 tihân medrese-i hâricde nâ'il-i âmâl olmuşlar idi. Refte refte kât'-ı mera-
 tîb-i îarîk ve hareket-i mâ-yellîk iderek mü'sila-i Süleymanîyeden
 bir medrese-i celliye vaz'-ı secâde-i ders ü tahkîk iken bîn yüz altmış
 altı senesi hüdudunda terk-i medrese-i cihân ve 'azm-i buķ'a-i hâmise-i
 cinân itmişlerdir. Topkapu hâricinde makbûr ve irtihallerime birâde-
 rimiz şî'ar-i bihîn Mehmed Emin Efendinin kilik-i hoş-refetârlarından
 bu tarihî zuhûr itmişdir. Tarihî Merhûm fezâ'il-i
 'adide ile meşhûr 'ilm-i edebiyâta resk-endâz-ı emâsîl şî'r ü inşâda
 pâkîze-edâ bir şî'ar-ı mâhîr idi. Bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır
 ki tahîr olundu. Bîn yüz otuz dört tarihinde mansûr-ı dâr-ı

İSMET HÂCI EFENDİ

Ol mahdûm-ı bihîn nâm-ı nâmileri Mehmed Emindir. Mevâ'il-i
 'izâmdan Diyar-ı Bekir melevîyyetiyle mümtâz ve bâdehü mahrûse-i
 Edirne pâyesi ihâzîyle ser-etrâz olan Re'îs-zâde 'Abdû'l-kâdir Big-
 efendinin mahdûm-ı zî-şerefi ve necl-i necîb-i hayr-ı hâlefîdir. Evvâl-i
 hâlinde Enderûn-ı Hümâyûna gerâğ ve bâdehü bîn yüz seksen senesi
 hüdudunda nân-pâresîyle hürûc idüp mâye-dâr-ı nî'am-ı refâğ olmuş-
 lardır. Su'ara-yı 'asrımızdan pâkîze-gû bir şî'ar-ı dil-cû olmağla tahîr
 ü âşârlarından bu gend ebyâtı tasîr olundu.

İZZİ-İ DİĞER RE'İS-ZÂDE

ve bîn yüz elli toköz tarihinde Hayatî-zâde Mehmed Emin Efendi
 merhûmûn zîb-efza-yı meşîhatlerine didiklery tarihîdir. Tarihî :
 'Izziyâ tarihî igün yek mîsrâ'-ı berceste bes
 Şâhibü'l-fetvâ Muhammed sâdikü'l-vâ'dî'l-emîn

— sene 1160 —

'Izziyâ tafsîle hâcet yok oku tarihîni
 Oldı 'Abdulrah Paşa şadırî ihyâsına ruh
 Bir vezir ibn-i vezire mühr ile oldı fütûh
 Hâmdü il'lah ki gûşâyîş üzredir bahr-ı cihân

(76b)

galebe-i sevda ile kendüyi ber-dar iden Yediküllihi Fâiz Efen-di merhûma didiklêri fikra-i tarihleridir ki teberrûken tahtir olundu. Tarih :

Hayf Fâiz Efen-di

— sene 1134 —

TTTTT

Nâm-i nâmilleri dur. Şehr-i şeref-fezâ ve makarr-ı se-

hen-gâh-ı hılâfet-ara olan İstanbûldan 'arz-ı cebhe-i bi-hemîa idüp miyâne-i erbâb-ı kemâlde 'İffet Efen-di dîmmekle şöhret-sî'ar bir zât-ı 'İffet-medâr olup evâ'il-i hâlinde tahtîl-ı ilm ü ma'arife istîğâl ve vâsıl-ı rütbe-i kemal oldukda şeref-i mülâzemetle kârın-ı âmâl oldukda kuzât-ı 'asakirîn bülendi imâm-ı şehr-yârî 'Abdu'r-rahmân Efen-di merhûmunn da'iresine rûy-mâl ve mektûbculuk hîdmet-i celîlesiyile kitabe-i âmâlîne nüvîşte-i tevķîr ü ihtirâm olunnagın resk-endâz-ı emsâl olmuşlar idi. Badehu bi'l-istihkâk medrese-i (77a) hâricle vücut-ı müderrisîn-i kirama dâhil ve tayy-ı merâtib ü merâtib iderek müsula-i Süleyma-miyyeden bi'z-zarure Filibe kâzâsına razî ve kâ'il ve badehu Kaysa-riyye kâzâsına dâhil na'il olup ber-verk-i me'mûl murâdları kârın-ı hûsul olmagın zât-ı 'İffet-me'âbları siphr-i devvâr gibi mevâ'il-i dev-riyye miyânında geşt ü güzâr üzere iken vezir-i 'âli-milkdar Hazret-i Râgıb Paşanın tab'-ı aşafânelelerinde lâylık u seza-var olup bîn yüz yet-mis dört senesi hılâlinde Kuds-i Şerif mevlaviyyetiyile sayan-ı ikrâm ve te'sis-i tarîk ile beyne'l-mevâ'il kâf-ı rütbe-i ihtisâm ve müddet-i mu'ayyenelelerin itmâm idüp esnâ-i 'azlinde mizâc-ı 'İffet-ittizâcılarını münharif ve taraf-ı Asitâneye 'azîmetleri eşnasında rah-ı rastî bilâd-ı akdes-i cinâna munşarif olup ol şeh-beyt-i kîf'a-i belâgat u mazmûn Kuds-i Şerif makâbirtinde medfûndur. Mevlânâ-yı merhûm 'İlm ü fazl ile miyâne-i emsâlinde mezkûr u ma'lûm olup edebiyâtında nâdirü'l-akrân ve eş'ar-ı mezâmin-sî'arları bi'l-cümle mahşûd-ı vücut-ı sü-ghan-verân oldıgından gayri fenn-i inşâda ebkâr-ı etkâr-ı ma'ânî-sî-karları olan aşârlarındaki belâgat u hayâlleri hâk bu ki gâbâs-ı taht-sin-i erbâb-ı ma'arîf ü kemal olup 'aşrında ferid ü mümtâz bir şâ'ir-ı mâhîr-ı ser-efraz idi. Bu ebyât-ı dil-nişin kenzine-i gencine-i tab'-ı sihr-âferinlerindendir ki keşide-i hılâl-i sütur kılındı.

TTTTT

Ol hâtîz-ı nazm-ı celli ve ol mahdûm-ı cemîlin ism-i ser-âmed-i rahâları Muştafadur. Harûr-râda tercemeleleri gebt-i şahîfe-i sütur

münşi Sâmî' Abdül-kerim Efendi-zade Refî Efendi mağfûrın mah-
dûm-ı bahîrû'l-cemâd ve necî-i necib-i 'iffet-ne'âd olup ma'arîf ü
kemâl bi'l-irg kendülere in'ikâl iden 'atîf ve şâhîb-i meskenet bir mah-
dûm-ı pâkîze-tîynet ü hoş-ûşâl idi. İkrâm-ı me'âdım-ı ikrâm olan
mülâzemetle tevkr ü ihtîrâm ve Şeyhü'l-islam Ebû İshâk İsmâ'îl
Efendi hazretlerinden medresesi hâriciyle dâhîl-i müderrisîn-i
ikrâm ve refte refte bâ-rütbe-i medresesinde zânû-ze-
de-i hâikâ-i ifâde vü ifhâm olmuşlar iken bin yüz otuz tokuz senesi
hüdûdunda ders ü devri itmâm ve bu'k'a-i hâmise-i cinâna hürâm it-
mişlerdir. Ebi Eyyûb-ı Emsârî türbe-i müvîfeleri civârında İdrîs Köşki
reh-güzârında asûde-i lahîd-i kubûr ve seng-i mezarlarında 'Asım
Efendi hazretlerinin târîh-i tâmları mîgâste-i sûturdur.

'İffetiye bezm-i gül-zâr-ı cinân ola mekân
Mahdûm-ı merhûm şîr ü inşâda mahîr-i hoş-gû vü selîsü'l-edâ şîr
idi. Bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır.

'AKLÎ EYYUBÎ

Nâm-ı sâmilîleri Mehmedîr. 'Asr-ı bahîrû'n-nastr-ı Sulţân Ahmed
Hân-ı gâlisde kâim-makâm ve ba'dehü hânelerinde mütekkâiden kü-
şe-gür-i serîr-i rahât ü arâm iken 1135 senesi hilâlinde livâ-i cinâna
hürâm iden valide ketîbüdâsı Mehmed Paşanın ah-ı mülkeremi mülk-i
şervet ü yesâr Yûsuf Âga nâm zât-ı celîlû'l-mikdârın dâvîre-i devlet-
lerine intisâb ve ağa-yı müma-ileyhîn hûsn-ı nazâr ve terbiye-i ben-de-
nevâzalarıyla tahşîl-i ma'arîf-i bi-hisâb itmekle dâhîl-i vücut-ı küttab
ve ta'dâd-ı menâsib-i divâniyye iderek 1144 senesi zi'l-hiccesinin üçüncü
günü İstanbul Barut-hânesi mezarıtiyle kam-yâb olmuşıdı. Ba'de'l-'azl
1147 senesinde 'azım-ı dârü'l-karâr ve Hazret-i Ebi Eyyûbü'l-Emsârî
türbe-i müvîfeleri civârında olan mezar-istânda defîn-i gene-i mezar
kılınup seng-i merkadilerinde mesîr Şuyolcî-zâde Necîb Efendinin
menba'-ı cûybâr-ı 'ilm ü 'irfân olan tab'-ı nûkte-danlarından câri
târîh-i bi-nazîrdır ki teberrûken silk-i sûtûr kılınıdı. Târîh :

'Aklî gîdince içe pâkîze câm-ı kevgeri

Nesr : Merhûm-ı mezkûr ma'arîf-i 'ilmiyye ile meşhûr fenn-i belâ-
gatin mecâz-ı 'aklı ve 'ulûm-ı edebîyyenin mücâz-ı naklî şîr ü inşâsı
'aklû'l-'al bir şîr-i mahîr-i pâkîze-makâl olmağa tahvîr ü aşârlarından
bu beyt-i meşhûrları tasvîr olundu. Nazm :

Ma'arif bilmeyen dil-ber hemân bir nakş-ı şüretdir
Bakar şahin gibi amma hâkikatde şüretçikdir

Neşr : Bu beyt bir gazel-i bi-bedellerrinin makşadır ki tahvîr olundu.

Nazm :

Ol şehin pâyine yüz sürmek ne mümkün 'Akliyyâ
Middhat-i hüsnüñ dile bir başka divân istedir

(77b)

'AFVÎ

Mümâ-ileyh 1099 senesi gıllâinde şîk-ı evvel defter-darigim-
dan ma'zûl ve sene-i merkûmede ba-vezâret Bastra eyâlet-i 'inâyet
olummagın na'îl-i me'mûl ve 1103 senesinde ma'zûlen mahrûse-i Edir-
nede ikâmet üzere iken Kapuvarası nâm mazâkda mahbûs u mahzûl
ve ba'dehü isrâb-ı câm-i şehâdet olummağla encümnen-i şühedâyâ
dubûl iden Hüseyin Paşanın mahdûm-ı gâni-i ma'arif-mendi el-Hâcc
Mehmed 'Avî Bigefendidir. Ah-ı emced-i ekberleri olup 1131 senesi
hüdudunda vefat iden Na'î Musîfata Bigefendi ve mütercem-i mümâ-
ileyhden her biri ahâli-i 'ilm ü 'irfânın ser-efrâzı ve şu'arâ-yı belâgat
u beyânın pür-gü vü mütâzâzlarından idiler. Mümâ-ileyh dahî tarîk-ı
hâcçegâna dahîl ve kat'-ı merâtib ü merâhil iderek 1138 senesinde
kalem-i mevkûfât ile bekâm ve 1140 senesi gıllâinde Anaîol mûhâse-
besiyle ikrâm olunmuşlar idi. 1144 senesi zî'l-hiccesinin on üçüncü
günü mâlîye tezkîreciliğine nakl olunan İsmâ'îl Efendi yerine gâmiyen
kalem-i mevkûfât-ı revnak-bahş-ı 'izz ü temkîn olmuşlar iken 1145
senesi evâsırında "irca'î ilâ-rabbiki"¹⁶⁵ emr-i münîfine imtisâl ile
'azim-i nüzhet-gâh-ı 'illiyîn ve na's-ı rahmet-nakş-ı Divânıyolunda
Sinân Paşâ türbesi civârında reh-güzârda vakı' mezar-istânda tedfîn
olunup seng-i mezarında Hayâtî merhûmunu işbu tarîhî tahvîr u tebyîn
kıldı. Tarîh :

'Avî el-Hâcc Muhammed ola ma'fuuv-i Hûda

Neşr : Merhûm-ı mümâ-ileyh miyâne-i hâcçegân-ı 'utârid-nisânda
'ilm ü 'irfân ve ma'arif-i keşîre ile mûşarûn bi'l-benân oldukları gibi
sehâ vü keremde dahî nâdirü'l-akrân bir mir-i muhterem-i nükte-dân
idi. 1138 senesinde ser'ân tercemesi ferman ve her tarîhî fânûn u

ma'arîf-i 'ilmiyye ile nâdirü'l-akrânlarına tevzî' ü taklîm-i eczâ ile eyyâm-ı kâhilde kârin-i pütâm olan 'Aynî Tarîhün hisşelerine işâbet iden eczâ-i nüşâa-i 'arabîyyeyi türkiye tercemede hâkık bu ki ifâ-yı merâsim-i belâgat u beyân buyurmuşlar idi. Bu gend ebyât âşâr-ı tab'-ı pür-nukâtıdır. Nazm

'ARFİ

Ol şâir-i güzîn-ta'bir-i pür-intibâhın nâm-ı nâmilîri Feyzû'llahdır.

Mihri-zâde dîmmele meşhûr edeb ü tîffet ile miyâne-i emsâlde mezkûr

idi. Evâ'il-i hâhinde tahşîl-i 'ilm ü ma'rîfete iştiğâl ve vâsıl-ı derece-i

kemâl olup 'ulemâ-i 'aşrın birinden mülâzemet ile sâdan ve 1172

senesi rebî'ü'l-âhırîn 22. günü Şeyhü'l-islâm Mehmed Sâlih Efendi

merhûmûndan lede'l-imitihân Haremeyn medresesi hâriciyle hândan

olmuşlar idi. 1176 senesi rebî'ü'l-evvelîm onuncı günü Mir'âr-zâde

Mehmed Emin Efendi yerine Fethîyyede Süleymân Efendi dersîyyesi-

ne nâ'il ve 1178 senesi muhârreremünde Kârîsî Mustâfa Efendi yerine

Mesîh Paşa medresesine hâreketle ihraz-ı rütbe-i dâhil idüp 1181 rebî'ü'l-

evvelinde Bosnavî Ca'fer Sâdık Efendi mahfûlûnden Molla Cürânî

dersîyyesine hâreket itmişler iken 1183 senesi rebî'ü'l-evvelîm 25.

günü terk-i dağdaga-i cihân-ı bi-vefâ ile buķ'a-i cinâna mîlet ve der-

siyye-i mahfûleleri re'îsü'l-küttâb Râif İsmâ'il Paşa-zâde İbrâhîm

'İsmet Bigefendi cenâblarına 'inâyet olundu. Merhûm-ı münâ-ileyh

'ilm ü ma'arîf ile şöhet-sî'ar oldukları gibi şî'r ü inşâda dâhî

'İLMİ

Kerraten ba'de merra şadr-ı Sıtanbula vusûlle nâ'il-i me'mûl

olup mümtâz-ı emsâl ve şadr-ı Anadolî pâyesîyle bülend-ı-kadr olup

vâsıl-ı derece-i mürâd u ânâl olan ma'âm u ma'rûf-ı enâm Trabzonî Ah-

med 'İlmî Efendi nâm fâzıl-ı yegâne ve 'allâme-i zamânedir ki evşâf-ı

mahmûdet - semîlîleri Tezkire-i Salim Efendi vü Şafâyide keşide-i

şahîfe-i beyân u tahîr olunmağla taivîl-i suhândan mücânebet ve

ahvâl-i fezâ'il-me'âllerinden bir gemme tasîr u işâret olundu. Türki

vü 'arabî gûftâra pür-iktîdar ve hâkık bu ki Dama'd İbrâhîm Paşa mer-

hûmûh darü'l-kütüb ve medrese ve ders-hâne dervâzesinde olan 'ara-

biyyü'l-inşâ tarîh-i ra'nâlarından âşîkârdır. Bîn yüz ellî bir senesinde

tarîk-i cihân ve 'azîm-i ravza-i rızvân olmuşdur. Bu tarîh-i dil-pezir

darü'l-kütüb balâsında muharrer olandır ki tahîr olundu. Tarîh ...

İLMİ DİĞER

Ol 'alim ü 'arifin ism-i ser-âmedleri Mehmeddir. Koca Mustafa Paşa mahallesinden 1091 tarihinde neşet ve vâlidleri makamı olan medine-i Üsküdar'da biraz eyyâm ikâmet itmekle Üsküdarî 'İlmî dînmekle ma'lûm ve kârîn-i söhret olmuşlardı. Tahşîl-i 'ilme istigâl ve nâ'il-i derece-i kemâl oldukça bîn yüz on senesinde imâm-ı sulîânî Şâhîh Efe'ndî hazretlerinden Şeh-zâde Sulîân hûsn-i vilâdeti teşrifin-den mü'lâzım ve yığirmi beş tarihinde 'Aîrâ'u'llah Efe'ndiden medrese-i hâricle dâhîl-i müderrisin-i kîrâm ve bâ-ibtidâ-i dâhîl Vâmî Efe'ndî medresesinde ifâde-i 'ulûma ihtimâm ve tesvîd-i fetvâ hîdimetiyile dâhî nâ'ilü'l-merâm iken bîn yüz otuz dört senesi muharrerinde vefat ve 'azim-i kâşr-ı cinân olmuşlardı. 'İlmî müsellemin ve es'âr-ı âbdâr-ları hâkkâ ki teslîm-kerde-i hüner-verân-ı 'âlemidir. Bu ebyât zâde-i tab'-ı âlîmâne-i pür-nûkâtıdır ki teberrükken tasîr olundu. Nazm :

Gemende revnâk-ı gül ah-ı 'andeliş iledir
Cemende revnâk-ı gül ah-ı 'andeliş iledir

Hemîşe tabîş-i meh zûlmet-i şeb ile olur
Anıngün eylese teşrîf o meh rakîb iledir

ÖMER EFENDİ

Dil-âver Âga-zâde dînmekle söhret-sî'âr kîbâr-ı h'vâceğandan bir zât-ı celîlî'l-mikdâr olup dârü'l-me'âlib ve'l-â'mâl olan mahîmiyye-i İslâmboldan zühür ve tahşîl-i dest-mâye-i ma'rîfet itmeleniyle ser-hâdd-i İslâmiyye yemîğeri efen'disi ve defter-dârhîklarıyla biraz hîd-met-i sâdikâne sa'y-i mevfûrları şâyetse-i 'ârifet ve şâ'ir-i mahîr-i keşîrî'l-me'ârib 'Osmân-zâde Tâhib Efe'ndî merhûmının gekide-i hâme-i şîrin-refî'ârî ve nev-bâve-i mihâl-istân-ı tab'-ı pür-îkîdârî Hâdîkâ-tü'l-mînûk ve'l-vüzerâsî ceffe'l-kalemi olan Râmî Paşadan zamân-ı şadâret-i İbrâhîm Paşaya dek tezyîl ü tertîb idüp itihâf-ı şadr-ı müşârün-ileyh buyurduklarında şâyân-ı kabûl-i şadr-ı Cem-rütûbet olmağın duhûl-i vücut-h-ı h'vâceğân ile nâ'il-i mes'ûl ve refte refte neyyir-i nev-tulû'-ı bah't u ilkbâlî burc-ı şerefe tahvîl idüp riyâset-i (78a) küttab-ile kam-yâb olmuşlar idi. Bâ'dehû birkaş manşûba dâhî nâ'il ve reşk-endâz-ı ak'rân u emâsîl olup bu hâl üzere güzârende-i eyyâm u leylâ iken bîn yüz ellî senesi h'vâdündunda irtihâl itmişlerdir. Top-kapu hâricinde maşkûr ve sâl-i irtihâllerine bu tarih zühür itmişdir.

..... Merhûm-ı mezkûr 'ilm ü 'irfan ile meşhûr târîh-âsınâ ve be-tâhîs inşâda tab'-ı ra'nâları a'lâ nefîsü's-sühbe bir zât-ı bi-hemta idi. Lâkin şirde nâdire-gü olmağla âğârlarından ruhsat-yâb oldığı-mız Zeyl-i Hadîka ebyâtından bi'l-münasebe birkaç beyt-i bi-nazîrleri teberrûken tahîr olundu.

‘UYYUNİ¹⁶⁶

Hârtu'l-gayn
GAVSI

Medîne-i nümâyende-i zühür ve mesâyihi-i tarîk-ı .. zâhiri ve bâhîrî mâ'mûr 'asrın âşînî gavsî bir şeyh-i kerâmet-mevtur idi. Daru'l-îlâfette'l-'alîyyede kurbünde vâkı' zâ-viyelerinde nice eyyâm post-nîşîn-i makâm-ı gavsîyyet iken bîn yüz yetmiş senesi îhûdûdunda tekve-gâh-ı rızvânâ rihlet itmîşlerdir. asûde-i zâviye-i kurbîr ve ism-i sâmilîrî olan târîh 'es-Şeyh Muştâfâ" latîfından târîh-i irtihâllerî sunûh u zühûr itmîşdir. Ahya-nen kendülerden ilâhiyyât-ı vâridât tab'-ı 'âli-derecâtı olmağla teberrûken birkaç beyt mûcib-i teslîyet-i kurbî-ehl-i derûn ve tez-kirleri tahîr ü tasîr olundu.

Hârtu'l-fa
FÂİZ

İsm-i ser-âmedleri Mehmeddir. Heft-külle kurbûnden zühûr u nümâyân ve Cabi-zâde dîmmekle kesb-i söhrret ü şân idüp fazîlet-i bahireleri pür-tân-ı külle-i heft-asûmân olan fâzil-ı bi-nazîr 'adi-mü'l-akrân idi. Sîddet ü fârit-ı zekâvet ile hulya-yı bi-ma'nâ ile mes-lubü's-sûtur olmağla bîn yüz otuz dört senesi îhûdûdunda bir şeb ken-düyi şalb idüp fâiz-i rûb-e-i Mansûr oldığı meşhûd olmuştur. (78^b) Sâ-i irtihâllerine olan târîhlerden Cabi Remzînîn gekide-i hâme-i 'an-ber-semirleri olan târîhleri teberrûken tahîr olundu. Târîh li-Remzî :

İki târîh dînilî rihletine
Evvelî bir ziyâdîlg ma'dûd

¹⁶⁶ Bu şâirin yahûz ismî yazılmış olup biyografisi yoktur.

Ah Mansûr-ves' adem cîsîn

— sene 1134 —

Gecdi Fâiz Efendi gibi vücd

— sene 1134 —

Tezkire-i Sâlim Efendide tefsîlen tahîr olunmagla bu rütbe tasîr ile takîr-i sevâd ve tab'-ı belâgat-nihâdlarından bu gend ebyâtları keşide-i sîlk-i sutûr-i tezkiye-i nev-inşad kılını.

FÂİZ-İ DİGER

Bunlar dahî Rûm-îlî kuzâtından Serrâc-zâde dînnikle şule-perdâz-ı sirâc-ı cihân ve bîn yüz otuz üç senesinde 'âzîm-i ravza-ı rîzvân olan şu'arâdan icâd-ı ma'nâya kâdir pâkîze-edâ gâfir-i mâhîr idi. Bu ebyât âşâr-ı tab'-ı füyûzâtıdır ki teberrûken tahîr olundu.

FÂİZ EFENDİ

Oî nahl-i ser-sebz-i siyâdetin nâm-ı nâmilleri 'Abdur-rahîmdir. Südür-i devlet-i Sulîân Mehmed Hân-ı râbî olup nakîbül-esrâf Es'ad-zâde Mehmed Sa'îd Efendi merhûmûn bîradêleri ve anlar dahî mah-rûse-i Brusadan ma'zulen 'âzîm-i civâr-ı Rabbû'l-vedûd olan Meh-med Ebû's-Su'ud Efendinin dîr-i şâdef vücdi ya'nî mahdûm-ı zî-şeref-i ma'arîf-nümûdudur. Hâl-i şîğarında ilkrâm-ı mehâdîm-i kırâm olan mülâzemetle kârîn-i ihtîrâm olup bâliğ-i mebâliğ-i sinn-i nisâb-ı oluklârında h'âcegiyân-ı belde-i kemâlât ü hünlerden tahşîl-i dest-mâye-i 'ilm ü ma'arîf-i bi-hisâb ile kâm-yâb olmağın fâiz-i nisâb-ı kemâl ve Şeyhü'l-islâm Ankaravî Mehmed Emin Efendi sevkiyle 1097 senesinde bâ-ğait-i hümayûn evlâd-ı 'ulemâya 'inâyet olunan mülâseneden bîrîyle nâ'il-i âmâl olup 1106 muharrerminde Sadık Efen-diden sâdise-i serây-ı İbrâhîm Paşa medresesiyle ber-murâd ve 1108 re-bî'ül-âhîrde gâniye-i Mehmed Paşa ve 1111 cumâde'l-âhîresinde Defter-dâr Yahyâ medreseleriyle dîl-şâd ve 1114 rebî'ül-âhîrde Zeynî Çelebi ve 1115 gevvalinde Yahyâ Efendi medreseleriyle keza-ilk manzûme-i 'itibârları müstezâd olup 1116 rebî'ül-âhîrde Hâmîdî Ahmed Efendi yerine medâris-i şâhın bîrîyle dîl-şâd olmuştur idi. Sene-i merkûme recebde medrese-i Murâd Paşaya hâreket ve 1118 gâ'bânda Pîrî Efendi yerine gâniye-i serây-ı İbrâhîm Paşaya sâye-endâz-ı 'izz ü rif'at ve 1121 rebî'ül-evvelinde Kâra Muştâfâ Paşa med-

resesinde vaz'-ı zânû-yı dirâset sürmüşler idi. Kayımvâlidlerini mesned-i bâla-yı fetvâya teşriflerine 'amel itmek üzere Mirzâ 'asrîñ mesmû'î olduğda 1123 ramazânından zabî itmek üzere Efendi Eftendi arpağı olan Magnisa kâzâsını ber-vech-i melevîyyet tevclih ile tekdir ve 1124 gevvâlinde ba'de'l-'azl bir yüz otuz rebî'u'l-âhırinde fetvâ emini Ahmed Efendi yerine mahîruse-i Galata melevîyyetiyle dil-gâd ve bir yüz otuz sekiz târifinde gâ'r-i mâhîr 'Osman-zâde Eftendi mahîlûlünden Mîsr-i zâtü'l-ehram hükümetiyle na'îlû'l-murâd olup ol belde-i celilede mesned-ara-yı hükümet iken rihlet itmîşlerdir. Mer-vidir ki ol 'asrda Mîsr vâlisî olan Kâysarıyyeli Oküz Mehmed Paşanın ber-mukteza-yı cahlîyyet mûma-ileyh ile selefi 'Osman-zâde Eftendi gibi yegâne-i 'asrî tesmim ile telef eylediği elisine-i nâsda meşhûrdur. Müttercem-i pâkîze-iabî'at lazime-i mahdûmîyyet olan sır ü inşâda mâhîr ve hûşsâ hât-i tâlîkde kayımvâlidî 'Imâd-i Rûm 'Ârif Efendi merhûmdan vaz'-ı latza-i ketebehü'ye me'zûn ve hât-i celîyy-i cila-dâdeleri bi'l-cümle tahşin-i enâma makrûn bir zât-i 'adimû'n-nevâdir idi. Bu ebyat zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır ki evâ'il-i hâl-i fakîrde tah-mis olunmuş idi. Teberrükken tahîr olundu.

FÂ'İZ-I DİGER

'Sami 'Ali Ağa dinmekle şöhet-sî'ar Enderûndan ser-bevvâbîn-i hâşşah ile gerâğ olup fâ'iz-i rûb-e-i ikbâl ve bir yüz kırk iki senesinde irihâl iden gâ'r-i mâhîr ve fûnûn-i ma'arife iktidârı zâhîr bir zât-i gâhîb-i kemâl idi. Bu ebyat zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır.

FÂ'İZ-I DİGER

'Asr-i Sulîân 'Osman Hân-i gâlsde nâ'il-i hâtem-i sadâret olan Saîd Paşanın sadet-dür-i vücdî ve 'asrında yendiğeri ağası olan ... Ağanın mahdûm-i mes'ûdîdır. Evâ'il-i hâlinde yigirmi sekiz bölüğün gorbacısı olup tarîk-i pedere meyl ü rağbet ve ol eyyâmda ta'îlde keshb-i dâniş ü ma'rîfet idüp tarîk-i sa'âdet-refîkî üzere muhîzir ağa olduklarında beyt :

Arzû-yi mücevveze serde

Halka-ves didem ise defterde

Nesr : Me'âli cay-gîr-i mâ-fî'z-zamîrî olmağın sadâret-i Yûsuf Paşâda tarîk-i h'âceğâna nakl ü tahvîl ve murâdlarıyla tebclî olunmuş-

lar idi. Rette refte kat'i meratib-i tarik iderek büyük rüz-nâme ve basmuhâsebe ve anuî emsâlî menâsib-i celîle ile kârin-i şeref-i 'izzet ve diyâr-ı Bece sefâret ile 'azîmet idüp beyne'l-akrân fâiz-i rütbe-i ikbâl ü devlet olmuşlar idi. Bîn yüz kırk üç senesi hilâlinde cülûs-ı Mahmûd Hâlide ba'z-ı nev-devletânın hevâ-perestândan olmak üzere öyle bir zât-ı nûktedânı Cırîde nely ü iclâ ve esir-i gurbet iken 1145 senesinde 'azîm

FÂİZ

İsm-i ser-âmedleri Mehmeddîr. Memâlik-i 'Acemden Herat nâm şehri-i meshûr'dan zuhûr ve Mir Uveys-zâde Sâh Mahmûd zâmânı fîrâ-tında hicret idüp Asitâne-i 'alîyyeye ric'atları ba'z-ı akribâsından mezkûr'dur. Dest-mâye-i 'ilm ü ma'arifi tahşîl ile vâsıl-ı rütbe-i kemâl ve ba'z-ı kibâr-ı enâm ve vüzerâ-yı 'izâmîn asitâne-i feyz-âşyâmina rûy-mâl ve hîmmet ü 'ârifetlerin istihşâl idüp ikrâz-ı rütbe-i imtiyâz ve dâğil-i zümre-i hâ'ceğân-ı divân-ı ma'delet-nişân olmağa ser-efrâz olmuşlar idi. Bîn yüz kırk beş senesi hilâlinde irtihâl ve divân-hâne-i cinân asist'cal itmişlerdir. Eğinkapu hâricinde bir-i cedîd civârında makbûr ve seng-i mezârında bu tarih mesûrdur. Tarih :

Eyleye sâhn-ı cinân ya Rabb. Fâiz meskeni

— sene 1145 —

Mütercem-i mezkûr Heravi Fâiz Efendi miyâne-i akrânında ma'lûm u meshûr elisine-i şelâsede gûftâr-ı leîâfet-sî'ara pür-iktidar ve be-tah-sîs fenn-i fârisiyyede kemâl ü mahâret-i âşîkâr edib ü kâmil ve hüsni-hâtî-i müselssel-i 'acemânede yegâne-i emâsîl idi. Bu eş'âr levendâne gûftârlarındandır. Nazm :

Şevk-bağs ol bezme feyz-i sâgar-ı şahbâ gibi
İsve-bâzım neş'e-riz ile neşâi-efzâ gibi
Şu'le-riz olduğa mir'âta mutarrâ kâkülî
Lem'a-i ruhşârî hürşîd-i cihan-âra gibi
Nize-dâr-ı gâmze-i dil-düz-ı şûr-efgen ile
Hanger-i ser-tîz-i müjgân u lûle-âra gibi
Bir ferahza naz-perverdur turunc-ı gâbgabı
Hüsni-i 'âlem zîb-i maibû'î geşmen pîrâ gibi

Nesr : Esga-i cülus-i Mahmud Hâlide na'li-i bâtem-i sadâret olan Silâh-dar Mehmed Paşaya olan tarih-i tâmları teberrükken tahîr olun-
di. Tarih :

Mihir-i 'alî ile sadr oldı Muhammed Paşa

— sene 1143 —

FÂ'İZA MOLLÂ KÂDİN

İsm-i samiyeleri Fârimadır. Kerraten ba'de merra İslâmbol kâ-

zısı olup miyâne-i 'ulemada mümtâz-ı ser-âmed Kâmeti-zade Şeyh Mehmed Efendi merhûmûnı kerîme-i mükerreremesi ve revnâk-efrûz-ı Tezkire-i Salim ü Şafayî Efendi olan şâire-i mahîve Şidki Emetullah

Molla Kâdının hemşire-i muhteremesi olup gerek mütercemme-i mez- kure ve gerek büyük hemşiresi her biri (79) bânu-yı seb-istan-ı hüsn-i hayâl ve bir şâire-i mahîve-i pâkîze-makâldır ki ebkâr u elkar-ı ma'ânî- sîkârı olup dest-gâhî-i tab'-ı Huda-dâdıyla nev-nâkş-ı fûrâzende-i süzün kılîk-i nâdûre-perdâzı olan güftâr-ı kar-gehi sîhr-sâzı hezâr nag-

me-sene-i gül-istan-ı tesâhâtı ser-endâz-ı hayret ve es'âr-ı leîâfet-sî'ârın- daki ân-ı pür-ânî-i şidkiyyü'l-me'âlisi merdân-ı sühan-verânı dem-bes- te-i fikret itmîşdir. Meîâlî-i nev-tulû'mın 'uyûn-ı mihri hayre-zen ü nâilâm ve makâtîr-ı leîâfet-süyû'mın revân-ı Zeyneb-i Vâni hayrânı olup hâkk bu ki şîr ü inşâda müsellemin ve 'ulûm-ı 'arabîyyede rûtbeye-i kemâl ü mahâreti tahşin-kerde-i 'ulemâ-yı 'âlemdir. Egerçi hemşire-i

kebirveleri Şidki Molla Kâdın nazm u nesrde yegâne-i nisvân idi. Lâkin mütercemme-i mezbûre resk-endâz-ı cümle-i hüner-verân idi. Bîn yüz yetmiş yedi senesi hîlâlimde arzû-yı zîb-serây-ı cennet ve hâric-i sûda Emlir Buğari kurbünde defn ü türbet olundu. Simn-i şerîfesi hüdud-ı seb'îni müteccâviz ve 'ikd-ı semânine mütenâhiz evâhîr-i 'ömrlerinde sipîhr-i kec-nigâh-ı kine melâl-i gesm-i rûşenâsım kühl-i 'amâ ile ik- tihâl idüp biraz eyyâm nâ-bînâ olmuşlar iken sadâsından idrâk ile merâsim-i ilkrâm-ı aşınâyı itâ iderdi. Aşârlarından ruşsat-yâfte-i ik- tidâr oldığımız vâlidilleri vefâtına olan tarihleri silk-i keşide-i sütur ve eda-yı ta'bir-i zenânda 'adem-i kudretimiz olmağla tafsîl-i hâlleri bu rûtbede makşûr kılındı. Nazm

FÂHİR

Nâm-ı emcedleri Ahmeddir. Şahîhü'n-neseb şurefâdan olup mas- kat-ı re's-i medâr-ı fâhri bâig-i ıftihâr-ı Latîfî nâm-dar olan Kâsia-

mom nâm şeh-i cellû'l-mikârdan nümayende-i zuhûr ve Âsîâne-i 'alîyyeye gelüp tahşîl-i feza'il-i mevtûr itmeğin şeref-i mülaazemetle dil-gâd u mestûr olmuşlar idi. Bîn yüz kırk dört senesi hüdûdunda dahîl-i imtihan ve bi'l-istihkak medrese-i hâricle şâdan olmuşlar idi. Devre-i lazime-i tarîkı itmâm ve medâris-i Süleymânîyenin biriley nâ'ilü'l-merâm olup nevbetlerine işâbet iden medîne-i Üsküdar tev-cihine dide-düz-i intizâr ilken bîn yüz yetmiş dört senesinde 'âzîm-i mansûb-i darü'l-karâr ve Eddirnekapısı hâricinde defn ü içbâr olundu. Merhûm-ı mezkûr fazîlet-i 'ilmiyye ile meşhûr şîr ü inşâyâ kâdir ve kendülerden pâkîze-es'âr şâdir olmuşdur. Bu güftâr zâde-i tab'-ı pür-iktîdârlardır ki tebertükken tahfîr olundu. Nazm

FAHİM

(79b)

Der-gâh-ı 'alî yetiğçerileri ocağında basyazıcı olup turnacıbaşı-lık ile ba'z-ı ser-hâdd-i mansûreye ağa olan Rüstem-i 'arsâ-i vegâ merhûm ve mağfûrüm leh Kâhraman Ağânî mahdûmudur. Akâm-ı divânîyenin birinde katib ve kâsır-ı bi-kuşûr-ı ma'arife râtib fehmi pâk zihni tabnâk şu'ara-yı 'asrımızdan bir şâir-i huceste-idrâktır. Bu es'âr zâde-i tab'-ı pür-iktîdârdır.

FÂİK

Ricâl-i Devlet-i 'alîyyeden Balıklı Big dîmmekle kesh-i nâm u şân iden mir-i cellû'l-'ünvânî mahdûm-ı pür-'irfânı olup nazm u nesrde kendüler dahî fâikü'l-akvân olmuşlar idi. Bîn yüz senesinde irtihâl ve cây-ı cinâna intikâl itmişlerdir. Bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nûkatıdır.

FERİD

İstanbul şehitlerinden ve medîne-i mezburâ şâirlerinin feridi ve taze-zebân-ı 'asrın reşididir. Bu es'âr ol şâir-i şîrin-reftârın âşâr-ı tab'-ı pür-iktîdârdır.

FEZÂİYİ

İsm-i ser-âmedi Mehmeddir. Fart-ı cüybâr-ı enhâr ile cevânib-i erba'sı behîşt-âsâ ve hevâ-yı leîâfet-efzâsı resk-endâz-ı feza-yı hûd-i

mu'allâ olan dâru'n-nasr ve'l-meymene mahâruse-i Edirnededen zinet-
arâ-yı zâviye-i şühud nisâb-ı sinn-i temyizîze bülûğunda tahşîl-i dâniş-
'ilm ü ma'arife beş-i vücud ile kâşr-ı bî-kusûr-ı 'irtâna kü'ud u şu'ud
itdüklerinde mîsra' :

Değmez bu kadar rağbete bu 'âlem-i fânî

ma'nâ-yı mezâyâ büyüt-i derün-i nev'imâsı tarîkat-i 'alîyye-i şüfiy-
yeye meyl ü rağbet ve bâhırü'l-kerâme es-Seyh Efen-
di âsitânuna rüy-mâl-i cebhe-i ferâğat idüp gubâr-ı der-gehin kühl-i
basîret idüp "el-kana'atü kenzün la-yefnâ" simâtından fukeh-gîn-i
dâne-i kana'at olup geşt ü güzâr-ı 'âlem-i seyhâhat ve gâh sühan-verân-ı
cihân ile fuşl-i erba'anî safâsıyla zevk-i ülfet ü müvâneset üzere iken
bîn yüz ellibir senesi hüdudunda tarîk-i 'âlem-i esbâh ve 'âzim-i zâvi-
ye-i ervâh olmuşdur. Mahâruse-i mezbûre mezâr-istânında makbûr ve
birâderimiz Emin Efendinin kilik-i pür-kusûrundan bu tarîh-i tamm
zuhur itmîşdir. Tarîh :

'Azîz-zâde Emînâ lafzan u ma'neden didi tarîh
(80a) Fezâyî bîn yüz elli birde geçdi huld-i zibâyâ
— sene 1151 —

Mezbûr-ı nev-nahl-i büstân-ı dâniş ü ma'rîfet zîb-efza-yı safha-i be-
lağat şâ'r-ı mahîr-i gûşade-tabî'at idî. Bu gâzel âşâr-ı tab-ı bî-bede-
hidir. Nazm

FASİHİ

Nâmî Hasan ve fî'l-cümle edâsı müstahşen tertîb üzere mukad-
demât-ı 'ilmîyyeyi tahşîl eylemiş bir şâ'r-ı fâşihü'l-lisân olup ancak
bulundukları mecâlisde tekeللؤf-ı resmîyyeye 'adem-i rağbetden nâşî
Vehbî Efendi merhûm Vekâlet - nâmelerinde mezzemmet ile edâ itmîş-
lerdir. Şeyhü'l-islâm 'Abdu'llah Efendiden lede'l-imtihan medrese-i
hârice nâ'il ve ba'dehü Difter-dâr Ahmed Paşa medresesine hâreket
idüp 1139 senesi muhâarremünde Tezkireci Mehmed Efendi yerine şâ-
niye-i Ken'ân Paşa medresesiyle ikrâz-ı rütbe-i dâhil itmîşler idî. 1142
senesi şevvâlinde Rizeli 'Ali Efendi yerine Eyyühüm Çelebî medrese-
sine hâreket 1146 cumâde'l-âhiresinde imâm-ı sulîtanî Ebu Bekr Efendi
yerine ba-mûşla Ferhâd Paşa medresesiyle kâim-revâ olmuşlar. 1150
senesi cumâde'l-ülâsında medâris-i şâhn-ı semânî bîriyle dil-gâd olup

seno-i merkûme ramâzânun 27. günü Yenîşehirli 'Ali Efendi yerine İb-
rahîm Paşa-yı cedîd medresesiyle teccid-i sürû u 'id eyleyüp 1154
muharremün beşinci günü H'âce Mehmed Efendi yerine Mîhr-mâh
medresesiyle şâdan ve yerlerinde Mâsîla-i Süleymanîyye i'tibârından
sonra 1155 senesi şevvâlin 16. günü hareket-i mişîyye ile Hâkânîyye
Vetâ medresesiyle dîde-i intizârı kühl-i merâm ile rûşenâ olmuştiken
1156 senesi evvâlinde mansûb-ı bekâyâ rûhlet buyurdılar. Mûmâ-iley-
hîn güftâr-ı feshâhat-âsârlarından olmağlabu encûmen-i şu'arâya id-
hâl ü tahîr olundu.

FAŞİHİ DİĞER¹⁶⁷

FERİD

Şu'arâ-yı 'asrımızdan rengin-edâya kâdir murâd üzere güftâra
iktidâr zâhir emsâlinin yegâne vü ferîdi ve âkrânının hoş-âyende-i
tabîat ile reşîdi pakîze-edâ bir şâtr-i mâhîr-i bi-hemta idi. Bu güftâr
ol şâtr-i şîrin-reftârın zâde-i tab'-ı celîlî'î-mîk'dardır. Nazm

FÜRÜĞİ

Kıym havâlisinden zühür itmek üzere süyü' ve Reha semtinden
dahi olmak üzere mesmû'dur. Ketîhûda-yı şâdr-ı a'zamî hulefasından
bir kâtib-i pür-mârifet ve şîr ü inşâda hâkk bu ki şems-i pür-furûğ-ı
siphîr-i belâğat olup elisine-i gelâse üzere güftâra kâdir ve kemâl ü ma-
hareti miyâne-i âkrânda zâhir bir şâtr-i mâhîrdir. Dest-res olduğumuz
bu fârisî gazeli tebertükken tahîr olundu. Nazm

(80b)

FEHMI

Ol semere-i şecere-i siyâdetin ism-i sa'âdetleri 'Abdu'lâhdir.
Tiz-fehm bir şâtr-i ma'arîf-intibâh olup hüsn-i şâda ile reşk-endaz-ı
'andellb-i nağme-sâz olan zât-ı şerâfet - simâtî kâşaba-i Kâsım Paşa-
dan zühür ve pederi Anadolî kuzâatından Balıacı Hüseyn Efendi din-
¹⁶⁷ Şârin yalnızca ismi yazılmış olup biyografisi yoktur.

mekke mezkûr olmağın mütercem-i mezbûr dâhi emsâli miyânında Balıca-zâdelikle meşhûr olup evâ'il-i devr-i Sultân Ahmed Hân-ı gâlisde hadîka-i hâssa ocağında gerâğ ve sultân-ı müşârûn-ileyh hâz-retleri Mora ve Nemçe seferlerine teşriflerinde dâ'ire-i hümayûndan irâğ olmayup tûfeng-endâz ve esnâ-i rahda mü'ezzinlik iderek akırânın dan ser-erfâz ve nazâr-ı ârifet-i mülûkâne ile mümtâz olmuşlar idi. Ez-ân cümle kâdr-i kifâye vazîfe ve mü'ezzinlik ile tekâ'üd ve meyl-i hâvâis-i dünyâdan tebâ'üd buyurup Aydın-zâde zâviyesi şeyhü A'rac Hasân Efendi ve Şeyh Nasûhî Efendiden tekml-i sülûk-i tarîkat ve lezzet-yâb-ı mî'met-i hâkikat olup 'asrında ma'dûd-ı fehmi pâk zihni gâlak bir vücûd-ı bilbûd idi. 1139 senesi hûlâinde irtihâl-i dar-ı beka ve Şakir Bigefendi tarîh-i vefatların bu du'a ile edâ itmişlerdir. Tarîh Merhûm-ı mezkûrın ekseri gûftarı hâkikat ve nat-ı şerif-i sultân-ı evrenğ-i risâlet olmağın bu iki kû'aları tasîr ve bu mecelle-i fakîrânemize tebedrükken tasîr olundu. Nat-ı seyridü'l-ka'z-ınat :

Bir cân ki senin yolunda kurbân olmaz
 'Uşşâk-ı ciger-sûza o cân cân olmaz
 Gayrın bize dermânı gerekmez şâhâ
 Derdin gibi bir hâsteğe dermân olmaz
 Ve-lehû
 Olmak kademîn hâki bâña rîf'atdır
 Devlet ü cihânda sâha kurbıyyetdir
 Şevkile senin yolunda kurbân olmak
 Ey şâh-ı rûsûl derd-i dile minnetdir

FENNİ

Ol zû-funûn-ı erbâb-ı dânis ü ma'arîfîn ism-i ser-âmedî Musîta-fâdur. Dâr-i şeref-medâr dan zühûr u bedîdâr ve tahşîl-i dest-mâye-i 'ilm ü ma'rifete bezl-i makâderet her fenni hâcegiyân-ı bender-i kemâlat-ı dehrden tekml-i itmeğîn beyne'l-emsâl Fenni Efendi dinmekle şöhet-sî'ar olmuşlardı. Ba'z-ı kılbar-ı enâmîn dâ'ire-i kerem-i vâfire-lerine duhûl ve ol hâce-i kala-türûş-ı bazâr-ı ma'rifetin zât-ı gen-cine-i funûnı sâyan-ı rîtibâr u rağbet olmağın tarîk-ı devlet-refîk-ı hâceğâna vusûlle nâ'il-i me'mûl olmuşlar idi. Nice menâsib-ı 'alîyye ile kârın-ı âmâl ve hâce-i şerife 'azîmet ve edâ-yı farîza-i beytül-hâ-

ram ve ziyâret-i ravza-i seyyidü'l-enâm 'aleyhi's-salâtu ve's-selâm ile hâiz-i rûbe-i şeref ü ilbâl olup Astâne-i 'alîyyeye 'avdet ma-kâm-i meskenelerinde lazime-i tevķir unsiyet-i ahbâba mübâderet üzere İken nûkûd-i 'ömri şümâr-ı ıyyâm ile tamâm 1158 senesinde beytül-kuds-i ümse ğurâm itmışlerdir. Mezar-istan-ı Sitanbulda mak-bûr ve sâl-i irtihallerine bu tarih-i tamm zühûr itmışdır. Tarih :

Hâci Fenni hacc idüp geldi ve gitti cennete — sene 1158 —

Merhûm-ı mezkûr 'ilm ü 'irfan ile ma'ûm u mezkûr şîr ü inşâda mahir ve fenn-i tarihde mahâret-i zâhir pâkize-eda bir şâir-i mâhir idi. Bu güftâr cümle âsârındandır. Nazm :

Kelle-puşını kee it nâzile kakûl görelim

Biz de bir kerre bu baş tahtada sünbül görelim

FEVZİ

Nâm-ı emcedleri Ahmeddir. Trabzon sancağında Of kazasından zühûr ve 'asrında Anadolî kâzî-'askeri Kırımı Mehmed Efendiye mü-şaheret ile Kırımı Dâmâdı dînmekle meşhûrdu. Şîri olmak üzere mesmû' ve İakin süyü' bulmamagla Salim Efendi merhûm daĥi egerĥi işâret idüp tahvîr ittûkleri mahalde bir misra-ı mevzûnuna dest-res olmamamızla âsârı tasvîr olunmadı deyu tahvîr buyurmuşlar. Bu fakîr daĥi cüst-cüda 'adem-i ihmâl ve vâkı'a âsârlarına ruşât-yâb olmak 'adimü'l-ihimâl olup mahdûm-ı pür-ittibâhı müderrisin-i kütâmdan Şükru'llah Efendi gerĥi şâir-i mâhir Bâkî Efendi merhû-ma vâbestedir. Lâkin mahdûm-ı mûma-ileyh ol fende sade-dil ve sa-fa-yı vakte ma'îl olmagla şâyed su'âlimizden işbirar-ı ĥâîr ĥâsıl olur deyu Salim Efendi eserine iktifa ve sutiir-ı mahall-i es'ârı rüy-i bi-mûy-i meh-vesân gibi ĥâlî ĥatî u imlâ kıldı. Biri yüz elli sekiz tarihinde vefat idüp kayın-validi civârında medfûndur.

FEVZİ

Ol şâir-i ser-âmedin nâm-ı emcedleri Mehmeddir. Mevâli-i dev-riyyeden olup ahvâl-i feza'il-me'alleri Zeyl-i Şeyh Emîr Buhârîde mestûr Gergerî Ahmed Efendi maĥfûrûnı necî-i necib-i bertümendi Gergerî-zâde Efendidir. "El-veledü sirru ebihî" neş'esinden sir-âb ve

tahtı il-i ilm ü ma'arif ile kâim-yâb olup şeref-i mülaazemetle bekâm ve bir il-istihkâk medrese-i hâricle dâhil-i müderrisîn-i kirâm oluſ- lar idi. Hâreket-i dâhil rütbesine nâ'il oluſlar iken mevlaviy- mevlaviyyetile mürâdları hâsıl olmağla bekâm ve ba'de hü mevlaviyyetile makzûziyyü'l-merâm oluſlar idi. Bîn yüz elli bir senesi hüdudunda terk-i manâsib-i cihân ve 'azm-i ravza-i rîz- vân itmişlerdir. Merhûm-ı mezkûr ma'arîf-i 'ilmiyye ile meşhûr 'arîf ü nükte-dân ve fâ'iz-i kâsabü's-sabâk-ı akırân bir şâ'ir-i mâhir-i belâğat ü beyân idi. Bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nükâtidir ki tebertükken gebt ü tahîr olundu. Nazm :

Pür itdi garbı her sehar eſgân-ı 'andeli
Hos geldi gonceye dil-i nâlan-ı 'andeli

Gecdi viſâl-i gonceden amma ki dâima
Hârî cefâsı bâ'is-i gırvân-ı 'andeli

Emti'a-i fâizü'l-kıymet-i neſât ü sâta ve der-i İbrahim Paſâda ra- yic ü gırvân-bahâ iken su'arâ-yı 'aſr tâze ſarıkılar ile 'arız ve inſâ it- düklert evânda ſabâda beſte olunan bu ſarıkı meşhûr-ı tab'-ı râst - gırlarından olmak üzere mezkûrdur.

Gel külb-i ahzâma ey serv-i revâm

Cevr itme yeter bende-i mahzûm unutmâ

Kân ağılamadan kalamadı hîg tab ü tüvâm

Cevr itme yeter bende-i mahzûm unutmâ

FEVZİ

Mevâli-i 'ızâmdan Kâra Murâd Efendi de müſâheret ile fâ'iz-i rûtbe-i 'izz ü rif'at ve Ahî Celebî mahkemesinde başkitaâbet ile pür - şeref ü 'izzet olan müderrisîn-i kirâmdan Fevzi Mehmed Efendidir. Rûtbe-i refi'aları muſıla-i Süleymanîyyeye mevsûl iken bîn yüz yet- mis senesi hûlûlünde bu k'a-i hâmiſe-i cinâna duhûl itmişlerdir. Kuvvet-i 'ilmiyye ile şî'rî pâk ve müddet hîdmet-i kitâbetde olmağla ſaklık bir zât-ı güzîn-i pâkîze-idrâk idi. Bu güftâr âſâr-ı tab'-ı bülend- içtidandır.

Ol mahdüm-i guzin-i pür-intibahın ism-i sâmilî Feyzullah olmağa mahlas-ı mezkûr muhtâr-ı tab'-ı büend-iktîdâr olmuştur. Mahruse-i Edirne mevlaviyyetinden mazûlen 'âzım-i mansûb-ı cihan olan mevâli-i 'izâmîn fazilet-mendi Altıparmak-zade Efendi merhûmın mahdüm-i zî-şerefi ve necl-i necl-i hâyrü'l-halefidir. Füyûzât-ı tab'-ı Huda-dad ile tahşîl-i 'ulûm u ma'ârif be zî-nakdîne-i vücûd ve metâ'-ı dâniş ü kemâlî bahvü'l-kıymet hâceğiyân-ı memâ-lik-i fâzî u hünerden iktisâb ile zirve-i a'lâ-yı 'irfânâ şü'ud buyurduklarımda ilkrâm-ı mebdâdım-i kîrâm olan müâzemetle tevkr ü ihtirâm ve bîn yüz senesi hüdûdunda istihsâk-ı zât ve feyz-â-feyz-ı tab'at-ı mâder-zâd-ı kemalat ile medrese-i hârice 'ârie ve ba'dehü Havaş Mahmûd Paşa medresesinde fers-i seccâde-i dirâset buyur-muşlar idi. Ba'dehü Hızır Çavuş medresesiyle mübtehic olup 1140 senesi rebî'u'l-evvelinde Hâfız Mehmed Efendi yerine Hüseyin Efendi medresesine hâreket ve 1146 senesi ramazânında bâ-müşâla-i şâhn Pîri Paşa medresesine fers-i seccâde-i dirâset buyurup 1149 senesinde medâris-i şâhnın birine hıram ve sene-i mezbûrede Nişancı Paşa med-resesiyle ilkrâm ve 1152 senesinde yerlerinde hâreket-i dâhilî itibâriyle şâyân-ı şeref ü ihtirâm olmuşlar idi. 1153 senesinde Kâra Mustafa Paşa medresesiyle müşâla-i Süleymanîyyeye nâ'il olup medâris-i Süley-

FEYZİ

Mütercem-i mezkûr bîn yüz bir târîhinde 'âzım-i dârü'l-huzûr olan Hezâr-pâre Ahmed Paşa akribâsından şâ'ir-i mahîr-i derîş-nihâd guzin-i ecdâd şehr-eminî rûz-nâmgescî Şubhî Ahmed Efendi magfûrın mahdüm-i ser-âmedi Feyzullah Efendidir ki Şubhî-zâde dîmmele şöhet-şî'âr bir zât-ı bîhîn-i ma'ârif-iktîdârdır. Vâhîdleri irtihâlinde şehr-eminî rûz-nâmgecîliği kendüye 'inâyet olunup ile'l-vefat ol mansûb-ı cellî ile kârîn-i âmâl ve zât-ı büend-iktîdârlarında olan feyz-i fe'ânetleri menâsîb-ı sâ'irde olmaların mücib ü seza-vâr olmağa tarîk-ı hâceğândan nice menâsîb-ı cellîye zîb-endâz-ı mecd ü icâl olmuşıdır. Bîn yüz elli iki senesinde rihlet ve divân-ı cînâna 'âzîmet itmîşlerdir. Mütercem-i mezkûr şî'r ü inşâda hâkk bu ki mahîr ve şîve-i ân-ı ma'nâ-yı guftârlarında şâfa-yı nazra-i meh-veşân zâhir şâ'ir oğl şâ'ir olup miyâne-i akırânda mümtâz bir zât-ı ser-firâz idi. Bu guftâr-ı leîâfet-me'âlî zâde-i tab'-ı pür-kemâlidir. Nazm

FEYZİ

mâniyenin birine dide-duz-ı terak্কub u intizâr iken 1155 senesinde buķ'a-i cinâna 'azîmet Otakğılar câmi'i (81b) ittisâlinde nihâde-i pis-ter-i tûrâb ve müterâssıd-ı senâ-ı ahbâb olmuşlardır. Mahdûm-ı me'âli-rûsum edebiyatda yegâne-i emşâl ve şîr ü inşâları hâķ bu ki mağbûti-zümr-i dâniş ü kemâl olup müm tâz u ser-eftâz bir şâ'ir-i mâhîr-i 'adîmü'l-mişâl idi. Lâkin evâhîr-i hâllerinde maraz-ı müzmine ibtilâ ile zâ'if ü bi-mecâl ve ârzü-ı irtihâl-i güm-i pür-kemâline ik-tihâl olmuş idi. Bu gâzel-i ra'nâ âğâr-ı tab'-ı 'alü'l-a'lâlarıdır ki tahîr olundu.

Hâtîyla sırr-ı hâline vech-i münâsebet
Yüzden ziyâde ben bulayım itme kıl ü kâl
Müşkil degil mi fark ser-i mû ebruvânum
Bir nev-hilâl-i yek-sebbeden anı kıl hâyâl
Bir gün niyâzımız gözine tütîyâ olur
İtsün o kühl-i nazıla ķo geşmin iktihâl
Müşkil-guşâ-ı vuslat iken yâr-i Feyziyâ
Kalsun mi bende hâşre değın 'ukde-i vişâl

FEYZÎ

Ol şâ'ir-i mâhîrin ism-i feyz-intibâhı Feyzullâh olmağla mah-lâs-ı mezkûr muhtâr-ı tab'-ı ma'ârif-mevfûr olmuşdur. Tarih :

Elifî ola cennetde elif-i bezm-i hürü'l-'ayn

tarihinde irtihâl ve ülfet ü ünsiyyet-i cinâna isti'âl iden mahîruse-i Edirnenin zarfı ve erbâb-ı zevk u şafânın rind-i hârfi Elifî merhûm-ın te'lif-i mecmû'a-i vücûdî ya'nî mahdûm-ı gûzin-ı ma'ârif-nümûdî olmağla Elifî-zâde dîmmekle şöhet-şîâr hoş-sohbet bir zât-ı celîlî'l-mikdâr idi. Mahîruse-i mezbûrede kaşab-puş-i hilye-i vücûd ve tahşîl-i dest-mâye-i ma'rifet ile zirve-i a'lâ-ı ırfâna su'ud buyurduklarında darü'l-metâlib ve'l-mâl olan Darü'l-hilâfet-i 'ahîye hâtî-ı nihâl-i 'azî-met ile ba'z-ı kibârın da'ire-i devletlerine rûy-mâl ve feyz-ikşîr-i na-zarların iktihâl idüp şeref-i mülâzemetle kârın-ı âmâl olmuş idi. Ba'dehû kalem-rev-i Rûm-ilide duğul ve inebâhî rûbesinde ma'zûl olup egergi vefret-i infisâl ile gâlişe rûbesine işâl itmemiş idi. Lâkin bin yüz yetmiş altı senesi hilâlinde kuzât-ı 'asâkirin meķadır-mendi Piri-

zade, 'Osman Efendi hazretleri Banaluka kazasını 'inayet buyurma-larıyla nâ'il-i âmâl olmuşlar idi. Biri yüz yetmiş üçüz senesi muhâr-reminde egnâ-i hükûmetlerinde riğlet ve kazâ-i âhır-cinâna 'azimet itmişlerdir. Müddet-i infisâl-i 'ömri hüdud-i hamsini müteâviz ve rütbe-i sittine mütenâhiz idi. Egerci 'ulum-ı 'arabîyyede tahkîk-ı ma-kâm üzere 'alâkası olmayup lakin imdad-ı feyz-i tab'-ı sedad ile fenn-i şîr ü inşâda fâ'ikü'l-akrân ve be-tahşîs fenn-i târîhde şâbâs-ı tahşîn-i cümle-i hüner-verân olup Vehbî-i 'asr dînîse zâtına şâyân idi. Târîh-leri şîrîne galebesei zâhir olmağla güftârî elisine-i enâmada nâdir olmağın bu gend ebyatı teberrükken tahtır olundu. Nazm Bîn yüz altmış sekiz senesi mevsim-i şitâsında şiddet-i berd-i hevâdan Südlîce ile medîne-i Ebi Eyyûb miyâhunda olan deryâ münecmid ol-dukda su'arâ-yı 'asr birer târîh-i ra'nâ inşâ idüp cümleden Seyyid Hâkim Efendinin târîh :

Buz üstünden gelen bir kimse geldi didi târîhin
Deñiz altmış sekizde fındı buzdan bendeniz geçdim

târîhi egerci makbûl-i tabâyi'-i şîğâr u kibâr olmuşıdı. Lakin dilkât ü im'ân olunsa lafzan ve ma'nen olan târîhde ta'mîye-i 'uyubdan oldığı havaşsa âşikâr olmağla mütercem-i mezbûrûn bu târîhleri dağı ma'ni-dardır. Târîh :

Münâsib geldi kaymak Südlîceden gebr-i Eyyûba

— sene 1168 —

ve sene-i mezbûrede Sultan 'Osman Hân hazretleri emr-i eveng-i saltanat olduklarında irsâl-i lihýelerine olan târîhleridir ki menkûti ve gayr-i menkûtiundan birer târîh zühür ider. Târîh :

Bir imlâdır bu resm-i hât-i 'Osmânî mübârek bâd

ve yine sene-i merkûmede zib-elzâ-yı mesned-i meşihat-i Islâmiyye olan Vassâf 'Abdu'llah Efendiye olan târîhleridir ki tasîr olundu.

Oldı Vassâf-ı cihan müftî-i mevşûfu'-zamân

— sene 1168 —

ve bir yüz kırk beş salimde Seyh Emis-i Mevleviye didikileri târîhdir.

Târîh :

Nâm-i feyz-intibâhları Feyzu'llah olmağa Feyzi mahlası muh-
târ-ı tab'-ı bülend-iktidârı olmaşlar. Kalem-rev-i Rûm-ili kuzâti es-
râfi miyâında Mektûbî Feyzu'llah Efendi dimmekle geñir bu fakîr-i
mürettibü'l-hürufiñ hâl-i feza'il-semitiridir. Bîñ yüz on beş senesi hû-
dûdunda zîb-elza-yi gehvâre-i şühûd bâliğ-i sinn-i misâb olunduğda
'ulûm-ı 'irfânî 'asrî 'ulemâsından tahşîl ü iktisâb ile zîrve-i bâla-yı
'irfâna şû'ud buyurdıklarıñda hâl-i feza'il-hisâlleri Ebe-zâde bîrâ-
der-zâdesi Mektûbî Musîfâ Efendinin Medîne-i Münnevvere neverahê'l-
lahü 'ala-münevverihâ kaza-yı feyz-bahşası teşrifinden mülâzemetle
kâm-revâ ve vâlidleri ceddîmiz merhûm Balıkcı Luîfî-zâde Ahmed
Efendi Rûm-ili kuzâti esrâfından olup gevk-i vâsiyyeti üzere tarih-i
kaza-yı meyl ü ragbet ve bîñ yüz kırk üç senesi hîlâlinde Uğup kaza-
sıyla def'-i ahzân u küvûb ve kırk yedi tarihinde mektûbceñleri oldık-
ları Ebu Sa'îd-zâde Musîfâ Efendiden Tesne kazâsıyla sir-ab-ı ser-
sâr-ı maîüb olmaşlar idi. Elli dört senesinde İstîb kazâsı ve elli toközda
medîne-i Ustunmeca mahall-i hûkûmet ü imzâsı olmuşidi. Bîñ yüz
altmış iki senesinde dârü'l-mucâhidîn mahrûse-i Vidin hûkûmetiyle

FEYZİ-I DİĞER

Şîhâtimde Feyziyâ lafzan didim tarihîmî
Bîñ yüz elli salde kıldım 'âlem-i lahûtî câ

Gâlib-i ihtimâl yemişeri kalemî zümresinden bir katib-i vâla-ce-
nâb ve tab'-ı pür-feyz ü dâniş ile tahşîl-i ma'ârif-i bi-hisâb itme-
ğün bir şâ'ir-i mahîr-i ma'rîfet-nisâb olmuşidi. Bîñ yüz elli senesinde
rihlet ve Ebi Eyyub-ı Ensârî reh-güzârında defîn ü türbet ve âşâr-
larından ber-dest-i iktidâr olduğumuz kendi vefatlarına tab'-ı balâların-
dan zuhûr ve seng-i mezarında mestûr olan tarihîleri teberrûken işâret
olundu.

FEYZİ-I DİĞER

— sene 1145 —

Kûb-i devrân mürşid-i 'âlem 'azîz-i muhterem
Keşî-i ma'nâ-yı bahîr-i ma'nevî igre re'îs
Gûş idüp fevîn didiler Feyziyâ tarihîmî
Gül-gen-i lahûta göğdi ah Mevlânâ Emîs

kam-bın ve bîn yüz almış sekiz senesinde menâsıb-ı siteden Alkırman kâzasıyla mestur u şadan olmağla kam-kâr ve yetmiş dört senesinde câh-ı şerif-i ser-levhâ-i yesâr ile beyne'l-ğıstâf bulend-iktîdâr (82^a) olmuşlar idi. Bîn yüz yetmiş senesi hilâlinde mahrûse-i Kan-diye mansûbiyla sir-âb-ı sükkar-kâm ve müddetlerin itmâm ile ba'de'l-'azl küşe-ğır-ı ârâm iken bîn yüz yetmiş sekiz senesi hüdudunda kâza-yı rahîmet-fezâ-yı cinâna hürâm itmîşlerdir. Merhûm-ı mûmâ-ileyh Rûm-ili kuzatı miyânında 'ilm ü 'irfân ile kârın-ı işihâr ve hâtî-ta'likde ızhâr-ı mahâret idüp ve be-tâhşîş inşâda müsellemin ü hoş-şöhbet ve şî're pür-iktîdâr mevâli-i 'izâmdan Ebe-zâde birâderi hâtîdi olmağla fir'cümle mehâdim-i kîrâmdan bir zât-ı bulend-iktîdâr idi. Bu eş'ar ol zât-ı hıuceste-eivârın feyz-i tab'ından aşîkâr olmuşdur ki teberrükken tahîr olundu.

Şems-i ruhuında hâle-i hâtî oldı aşîkâr

Tahvîl-i burc-ı eşref ile geldi gün bahâr

Feyzi kemîn ü kemterin ey sâh-ı 'îşve-bâz

Lutf eyleyüp visâlin ile eyle şerm-sâr

Bîn yüz almış altı târîhinde inşâd olunan büyütdan birine didiği târîhleridir ki tahîr olundu.

Bu nev-tarh-ı mu'allâ kâsrın inşâdına ey Feyzi
Didim tahşîn ile târîhin 'izzet-hâne-i bâla

— sene 1166 —

Harf-ı kâf
KURBİ

Nâm-ı nâmlîleri dir. Dârü'l-hilâfet-i 'ahiyeden zühür u bedîdâr ve Enderûn-ı Hümâyûna duhülle kurb-i devlete mütekarrib itmegün nâ'il-i me'mûl olmuşlar idi. Ba'dehü devr-i Sul-tân Mahmûd Hâmidde kapucular kitâbetiyle gerâğ ve bâb-ı murâd-ları gûşâde olup kesb-i şeret ü rifâğ itmîşler idi. Bîn yüz yetmiş sene-sinde 'âlem-i ervâhâ şitâb ve kitâbetleri akreb-i akribâsı ah-ı bâlâ-mü'ezzin-i şehîr-yârî sabîku't-terceme 'Tab'î Efendinin kâmet-i bâla-sına seza olmağın kam-yâb olmuşıdi. Merhûm-ı mezkur 'ilm ü ma'rî-ferden hîşe-dâr şî'r ü inşaya kârın-ı iktîdâr bir sâ'ir-i şîm-güftâr olmağla tahîr ve bu gend ebyâtı teberrükken tasîr olundu.

KÜSÜRİ

Nâm-ı nâmilî 'Ömer. Medîne-i 'Aynutab mahkemesinde başkâtib olmuştur farisî-dan ve şîr ü inşâda yegâne-i akran bir şâir-i bî-kusûr ve sühan-ver idi. Bîñ yüz kırk beş senesinde medîne-i mezkûrede rih-let ve kâsır-i bî-kusûr-ı cînâna 'azîmet itmîşlerdir. 'İab'ı tahmîse mâ'il-ve hâkîk bu ki nazm u nesrde mümtâz-ı emâsîl olup şu'arânın bâla-nîsâbı merhûm u mağfur Yûsuf Nâbî hazretleriyle hem-'asr olmağla-ekger âşarlarını tahmîs ü tanzîr ile mülâfatâleri mezkûrdur. Âşarla-rından Lugat-ı Şâhidîyi tahmîsi ve ba'z-ı âşâr-ı nefîsi vardır. Bu gûf-tar Nâbî merhûmunun gazel-i meşhûrını tahmîsleridir ki tahîr olundu.

KUTBI

(82b)

Ol kûib-ı sipîhr-i 'ilm ü marîfetin ism-i sâmilî Mehmed Kûi-bû'd-dîn olmağla mahâs-ı mezkûr ile göhret-krân olmuştardır. Mûd-det-i medîde emânet-i fetva ile kârm-reva olan Gelibolu Mahmûd Efendinin mahdûm-ı ser-âmedî Medîne-i Münnevvere neverahê'l-lâhû 'âla-münevverihâ hûkûmetiyle pûr-şeret ü 'îzzet iken mahkem-e-i cînâna rihlet iden Mahmûd-zâde Mehmed Efendinin mahdûm-ı hu-ceste-eivârı olmağla zinde-dâr-ı nâm-ı şeret-medâridir. Hâl-i şîgar-larında mülazemetle tevkr ü ihtirâm ve sinm-i temyizze bûlûğunda 'ulûm-ı nâfi'ayi tekmi ü itmâm ile bîñ yüz altmış yedi senesinde Şey-hû'l-islâm-ı Bu-Hâmit-e-makâm-es-Seyyid Murtaza Efendinin imtihân-ı şânilerine dâhil olup zât-ı pûr-istihkâkı tahsin-kerde-i vücut-ı efâzîl olmağın medrese-i hâricle neyl-i amâline nâ'il olmuştur idi. Şeyhû'l-islâm Velîyyu'd-dîn Efendi merhûmunun der'a-i ulâsında mektûbcehîk hîdmetine istihdâm ve sülleim-i tarîkî ol evânda vâsıl-ı şâhn-ı merâm ba'dehû altmış rûtbesine hürâm itmîşler iken bîñ yüz yetmiş altı se-nesinde buk'a-i hâmise-i cînâna hareket ü ikdâm itmîşlerdir. Koca Mustafa Paşa Camî'i sahâsında defn-i kûbûr ve seng-i mezârında Re'fet Bigin bu tarihleri silk-i suîurdur. Tarih :

Cay-ı Kûibiyi Huda kula makâm-ı Mahmûd

— sene 1176 —

Mahdûm-ı merhûm ma'arîf-i 'ilmiyye ile mezkûr u ma'îum şîr ü in-şâda mahâretî zâhir ve murâd üzere inşâd-ı ma'nâyâ kâdir pâkize-eda bir şâir olmağla tahîr u âşarlarından bu gazeli tasîr olundu.

KASIF Hartu'l-kaf

İsm-i bihinleri Mehmed Emin'dir. İstanbul şehitlerinden fe'at-
tubi kalemimde dāniş-i 'irfān u meskenet ile pūr-göhret olmağın evā'il-i
sadāret-i Rāgib Pāşada mektūb-i şād-i 'ālī ve himmet-i şād-i mūsā-
rūn-ileyh ile cāh-i bālā-ya ke'şü'dāyī ile ke'şf-perde-i nev-'arūs-i ikbālī
olup biraz ʿeyyāmdan sōra ma'zūl olmaşlar iken riyāset-i kuttāb ile
kām-yāb ve nā'il-i me'mūl ve ba'de'hu yine makām-i ulālarına zib-ʿendāz
ve sāniyen ke'şü'dā-ya şād-i ā'zāmī olmağla beyne'l-emşāl ser-ʿetrāz
olmağın iktizā-ya şād-ı valāda me'hām-m-i mūhim-
me-i devlete meşgūl iken bīn yüz sekse bir senesinde terk-i ālāy-i
dūhūr ve 'azm-i dīvān-ḡāne-i ḡuzūr itmeğın Ebi Eyyūb-i Enşārī tūr-
be-i mūnifeleri e'tāfında āsude-i laḡd-i kurburdurlar. Merḡūm-i mūmā-
ileyh 'ilm ü mar'ifetden ḡisse-dār-i zekāvet ü istikāmet (832) ile gōh-
ret-ḡī'ar mūdēbbir ü vakūr bir zāt-i celīlū'l-mikdār olup lākin 'uyūb-i
kibār olan ḡisset ü denā'et ile dāḡi mezmūm ve kārīn-i iḡtihār idi.
Bu ebyāt zāde-i iab'-i nūkātur.

KASIF

Ol kasif-i esrār-i sūḡanın nām-i celīlī 'Alīdīr. Medīne-i 'Uskūdār-
dan neḡ'et ve biraz ʿeyyām 'Uskūdārī 'Alī-zāde Kāsām İsmā'il Efen-
diye ḡidmet itmekle i'ādelelerinden nā'il-i ḡeret-i mülāzemet olmuşıdı.
Mūmā-ileyh İsmā'il Efen'di rü-mihāde-i tūrāb oldukda hālen ḡeyḡū'l-
İslām ve mūsḡkil-ḡuḡā-ya enām olan ḡerāfetlū diyānetlū Mirzā-zāde
es-Seyyid Mehmed Sā'ed Efen'di ḡazretlerinin dā'ire-i devletlerine
intisāb ve ḡidmet-i celīleleriyle keşb-i ḡeret-i bi-ḡisāb idūp ḡālen ol
ḡāl ile meşgūl ve kalem-rev-i kuzāta dūḡūlle nā'il-i me'mūl olmuşlar-
dır. Nev-heves ve nūktūd-i ma'ārifē dest-res olan ḡu'arā-ya 'asrīmızdan
tāze-zebān bir ḡā'ir-i nūkte-dān olmağla taḡrīr u āḡārlarından bu 'ab'd-i
fakīre irsāl eyledikleri ebyātı tasvīr olundu.

KASIFI

Bunlar dāḡi devr-i Sulḡān Mahmūd ḡānide ḡī're āḡāz ve miyā-
ne-i ḡu'arāda ḡaylī ser-ʿetrāz olan pākīze-ḡūftāra kādīr ol 'asrīn 'arīfī
ve nūkat-i mezmūnīn kasīfī dervīş-nihād bir ḡā'ir-i māḡir olmağla

tahîr u asârlarından fursat-yâb oldığımız bu târih-i cülûsiyelerini teberükken tasîr olundu.

KÂMİL

Ol merd-i kâmilin ism-i ser-âmedleri Mehmeddir. Pis-gâh-i Is-lambol cevânîbi makbûlide vâkı' gebr-i şeref-karâr medîne-i Üskü-dardan bedîdar ve re'is kâlemi kütübündan dâniş ü kemâl ile nâm-dâr bir pîr-i sûtûde-refâtardır. Evân-ı gebâblarında tahşîl-i dest-mâye-i 'ilm ü marîfet ile kâmyâb oldukda "el-kânâ'atü kenzü'n la-yefnâ" gençinesinden mâlik-i şerret-i yesâr ve kitâbet-i mezbûre ile kânâ'at idüp güzârende-i leyli ü nehar ilken bîn yüz sekse dört senesinde 'âzîm-i dârü'l-karâr olmuştardır. Merhûm-ı merkûm zâtında 'arif ü kâmil ve mazmûn u leiâyife mâ'îl şîr ü inşâda kemâl ü mahâreti âsîkâr ve bey-ne'l-emgâl kâşabû's-sabağ-ı iktidâr şu'ara-yı 'asrımızdan bir gâ'ir-i celîlî'î-mîkdar idi. Latîfe : Hilâl-i mütâkehebe ahîbbâımızdan birî, mezbûrûn leiâyîfînden bu güne sükkerrîz-i tabâkge-i kelâm olmuştar-dır ki vezîr-i sübân-pîrâ merhûm Nâ'îlî 'Abdu'llâh Fâsâ hâzretleri makâm-ı rîyâsete zîb-elza-yı sa'âdet oldukları evânda beğhikci-i divân olan hâl-i şîgarlarından Yahûdda şeref-i İslâmla müşerref Kudsîy-yü'l-asl Efendi ile mütercem-i pâkîze - (83b) nihâdi ey-yâm-ı rûzede iftâra da'vet ve ba'de'l-mütâkehe güft-gu-yı sôhbet oldukları esnâda mezbûr Kudsî Efendi eyyâm-ı şîyâmda kütüb-i akâmîn merâsim-i âmed-gûd kitâbetlerinden olan tekâsüllerinden re'is-i müşârün-ileyhe bu nev'a bast-ı ıstîkâ idüp sulâtânım, kitâbete müda-venet iden bendelerimize şâlât-ı zühirda cema'atde mevcûd bulunma-larına şeref-yâfte vârid olan emr ü tenbîhîniş isâbet olup lâkin şâlât-ı 'asrî dahî cema'at ile edâ itmedükge bir ferd gîtmesün deyü tenbîh-i 'alîyyehîz şâdir olsa ma'nen bi-vâkı' kâcammalârına vesîle olur idi, deyü buyurduklarında; re'is-i müşârün-ileyh hoş buyurdunîz, lâkin işle-rinden Kâmil Efendi kûdemâsından nâfîzî'î-kelim bir zât-ı sûtûde-hisâl olmağla anlardan dahî su'âl idelim, deyüp ne buyurursunuz, deyü hitâblarında derhâl 'mâyetlî efendim beğhikci efendi hâzret-leri cema'atbaşî olur ise pek a'la olur idi, deyü kâmilâne cevâbları zevk-bahş-ı sâmi'a-i ahbâb olmuştı. Mezbûrûn leiâyîfî vâfir ve şu'ara-yı 'asrımızdan her vâdide kemâlî zâhir bir gâ'ir olmağla tahîr u asârların-dan bu güftârı tasîr olundu.

KAŞİF

Oİ kâşif-i rûmûz-i 'irfânî nâm-i ser-âmedi Mehmeddir. Memâ-
lık-i Rûm-i behcet-rûsûmdan kâllıkandelen kâzâsından keşf-perde-i
cemâl ve mîsâb-i sîm-i bülûğî istîşâl idûklendinde dârü'l-metâlib
ve'l-âmal olan mahmûdiyye-i İstanbulla hatî-i rihâl-i 'azîmet ve medâ-
ris-i şâhîr-i gemânî birinde ile'l-irihâl küşe-gîr-i hücre-i ikâmet iden
Arnavudü'l-âsl fâriside yegâne-i âmal Hasân Efendi merhûmûnî hîd-
metine vâsıl ve merhûm-i merhûmûnî şeb ü rûz zir-i cenâh-ı terbiye-i
vâlid-mişâllerinde

KÂMİL PAŞA

Oİ kâmil-i 'adîmü'l-emâşîlî nâm-i emcedleri Ahmmeddir. Dârü'l-
cihâd mahrûse-i Belğraddan zühür u neş'et ve tekmi'l-i dâniş ü ma'-
rifet ile nâ'il-i rûb'e-i murâd ve pederleri Mehmed Efendi mahrû-
se-i mezbûrede gümûruk kâtibî bir zât-i derviş-nihâd olup vefâtında
kitâbet-i mezîkûre ile dil-şâd olmuşken 1128 senesi hilâhinde hen-
gâm-i istila vü istiblâda fîrâr ve vezir Receb Paşa hîdmetinde karar
idûp iç gukâdârî ve Mîsr-i Kâhîrede devât-dârî olup müşârtîn-ileyh
livâ-yı bekâyâ intikâl ve irtihâlde Veli Hüseyin Paşa-zâde vezir
Mustafa Paşa hîdmetinde divân kitâbetin istîşâl ve Hâkimbâşî-zâde
vezir Ali Paşa hîdmetinde dâhî hîdmet-i sabîkâsıyla kârtîn-i şeret-i
icâl ve müşârtîn-ileyhîn şadaret-i ulâhlarında iktisâb-ı nazâr-ilkşîr-i
zû'l-hâssâlatıyla şîfâ-yâb-ı cerîha-i âmal ve 1144 senesi tevcihâtında
kitâbet-i cebeciyan ile dâhîl-i hâcegan-ı divân-ı refî'u'l-bünyan
olmağla pür-ikbâl olup 17 sene mîlkîdârî gâh mîşîb ü gâh fîrâz gest-
güzâr-ı bilâd u diyâr ve seyyâh-vâr seyr-i memâlik-i 'Irâk 'Acem ide-
rek râst-rev-i bahî-i bülehd ile dârü'l-metâlib ve'l-âmal olan İslâm-
bolda sir-âheng-i nağme-i karâla farîgu'l-bâl ve ol mansûb-ı celîlle ile
reşk-emşâl ve ol hâlîlle üç sene mîlkîdârî mûmtâz-ı ricâl olmuşken mîsrâ :

Rûzgâr atdı bir diyâra dâhî

me'âlî aşîkâr ve cezîre-i Gîridde ba'dehü Nemeçe seferinde mahrû-
se-i Nîs-i şâfâ-endîşe defter-dâr ve mu'asker-i hümâyûnda nezl emâ-
neti hîdmetinde mesâ'î-i meşkûresi şâyân-ı irtibâr 1152 senesinde ve
ba'de'l-fetih müşârtîn-ileyh Ali Paşa si'âyesiyle vâtan-ı feyz-eymen-
leri olan mahrûse-i Belğrad defter-dârîğî ile kâim-kâr olup beyt :

Miyân-ı müyün bir daği sarmamız vardır
O kûy-ı dil-keşe bir daği varmamız vardır

beytinin maksûd-ı izhâr ve ba'de'l-'azl mahîmiyye-i Eddirne men-fîyyen üç sene mişkdarı karar ve 1155 senesinde müşârûn-ileyh pâ-sâ hazretlerinin def'a-i sâniyesi cebeciler kitabetin tekrâr ba'dehü si-lâh-dar kitabeti ve mâlîyye tezkiyeciliği ile mağbûl-ı vücuh-ı kibâr olmuşlar idi. Ba'dehü Hâmâvi-zâde Vezir Pâşânın 'Acem seferi ordusuna defter-dar olmuştıken nîme-i rahda tahvîl ve Trabzon anbar emâneti ve Van kal'ası defter-darlığına tebdîl ve ba'dehü isnâd-ı füssâd ile Sinoba iela ile tenzîl olunup mîsrâ' :

'Acab bu felek-i emel bir kenâra çıkmaz mı

'uhdesinde iken ba'de'l-rîlâk Yegen Mehmed Pâşâ ordusunda defter-dar ve itmâm-ı hîdmet idüp me'zûnen Asitâne-i 'alîyyede küşe-gir-i karar ve sipâh kitabetîyle pür-iktidar olup ba'dehü 116? senesi hilâ-linde Behcet Efdendi sâniyesi yerine defter-dar-ı şîk-ı evvel ve dörd ay mişkdarı divân-ı itibârî taze-mazmûn-ı iltifâtıyla müstezâd u mükemmel olmuştıken 'azl-ı nâ-hengâm ile telh-kâm ve cezîre-i Mi-dillide bir müddet aramdan sonra 1165 senesinde muşkâbele-i süvârî ve 1167 senesinde cîzve muhâsebesi mansûblarıyla imrâr-ı eyyâm üzere iken Nâ'îlî Pâşâ yerine re'îsu'l-küttâb ve akşâ-yi merâmîyle kâm-yâb olmuştı. 1169 senesi hûdudunda Sa'îd Pâşâ nâ'il-ı hâtem-i şadaret-oldukdâ mütercem-i mûmâ-ileyh câh-ı bulend-kehtûdâ-yi şadaret-i 'uzmâ ile tes'îd ü kâm-revâ ve 1170 senesi hilâlinde rûbe-i bâlâ-yi vezâret ile revnâk-bâğs-ı şâfâ-i vüzera olmuştı. Sene-i mezburrede Selânik mansûbiyla tekrim ve 1171 senesinde eyâlet-i Bosna ile tazîm ve ba'dehü inebâhî ve Egrîboz ve Hânya ve Kândiye livâsı takdîm-i hûkûmet-vâlâsı olduktan sonra 1176 senesinde tevliyet-i Mîsr-ı Kâ-hire ile karîn-i 'izzet ba'dehü yine Kândiye muhâfâzasına ric'at ü 'avdet ve 1178 senesi hûdudunda sâniyen inebâhî mansûbı tevehh olunup 'azîmet üzere iken sene-i mezburrede mahrûse-i Hânyada "ir-cîr"¹⁶⁸ emriyle livâ-yi cînâna rihlet itmîşlerdir. Müşârûn-ileyh edib ü vâkıur ve umûr-ı Devlet-i 'alîyyede sâ'î ve cesûr-ı 'âkîl ü kâmil ve sâhî vü kerîm bir vezîr-i bi-muvâdil olup Cânkurtaran şeyhî İsmâ'îl Efdendiden mûnûb ü sâlik ve tezkiye-i nefse mâlik idi. Lâkin her umûrda Rûstem-var 'arz-ı bâzî-yi iktidâr itmeğin Süyâsâlan lakabıyla daği

şöhret-şî'ar ve gâyet semîn ü cesim olmağa kendülerine mütehammîl at nâdiren bulundığı aşikâr idi. Bu birkaç beyt-i şüfîyâneleri îarîkât-i 'alîyye-i meşâyîh-i kirâma kemâl-i 'alâka vü incizâbların îşâret ider.

KÂMİL PÂŞA

Oî vezîr-i Rûstem - nazîrîn ism-i ser-âmedleri Ahmed olup mis-
ra' :

Ferzend-i Sitanbulem ferzend-i Sitanbul

mîsratı zîver-i tâkçe-i iftîhâr iden şehrilerden dâniş ü 'îrfân ile nâm -
dar bir vezîr-i celîlî'î-mîk'dâr idi. Evâ'il-i hâlinde tahşîl-i dest-mâye-i
'ilm ü ma'rîfet itdüklerinden soñra îarîk-i devlet-refîk-i hâccegâna
meyl ü ragûbet ve dühûlle nâ'il-i rûbde-i 'izzet olup kâm-revâ ve menâ-
sib-i celîle-i divâniyyenin güzîdelelerine kezzaten ba'de metra revnâk -
bahşâ olarak bi'l-tî' rîyâset-i kuttâb ile kâm-yâb olmuşlar iken bîh
yüz yetmiş senesi hûlâlinde câh-ı bâlâ-yı vezâret biraz eyyâm kûbde -
nişîn ve ba'dehü mahrûse-i Kandıye ve Mîsr-i Kâhire ve Selânik eyâ-
letleriyle dil-gâd ü kâm-bîn olmuşlar iken bir müddet dahî tûğ-ı pür -
fîrûğları gamz-ı 'adûvv ile mertû' ve dîrûğ-ı düşmenân îab-ı istîkâ-
metlerinden ma'lûm olmağa medtû' olup kûs-i nekâkare-i ittibârları
makâm-ı evc-i 'alâya peyveste ve mevâ-yı nây-ı hâşmet-vekârdır.
Celâlet-me'âblarında merbût ü beste olmağın ve eyâ-
letiyile tekmlî-i merâtib-i 'izz ü rif'at ve eyâlet-i mezkûreye râhîle-
bend-i 'azîmet iken bîh yüz yetmiş yedi senesi hûlâlinde livâ-yı cînâna
rîhlet itmîşdir. Vezîr-i müşârûn-ileyh hâkık bu ki kârâvânân-ı Devlet-i
'alîyyelerinden 'arf ü kâmil ve şân-ı lâzime-i vezâret olan bezl-i cûd ü
kereme (84a) ma'il olduklarından ma'-ada hâcâhîkları eyyânda
bulundukları menâsiblerde ref'târ-ı dil-pesend-i 'âlem ve fenn-i şî'r ü
insâda dahî hâkık bu ki müselem-i Rûstem-i rezm-gâh-ı veğâ bir ve-
zir-i dilîr-i bi-hemta olmağın zür-ı bâzû-yı şalâbet ile şöhret-yâb ol-
mağa Şuyasâlan laqabıyla dahî ma'lûm şeyh ü şâbb olmuşlar idi.
Âşâr-ı ma'arif-şî'arlarından bu cend ebvât-ı kâmilâneleri tahîr tasîir
olundu.

KÂMİL İSHÂK-ZÂDE

Oî mahdûm-ı kâmil-i bi-mu'adîlîn ism-i sâmilîleri Mehmeddir.
'Ulema-yı devlet-i Sulân İbrâhîm Hâniden olup Şeyh Emîr Buha-

ride mesûr meşhûr-ı âfâk Kârabâgî İshâk Efe'ndî mağfûrû mahdûm-ı
ma'ârif-me'fûr 'ulemâ-yı Sultân Mehmed Hâiden Mehmed Sâlih
Zuhurî Efe'ndî'nin necl-i güzîn-i ma'ârif-mendi sâbîkân Sâim-i şeref-
encâm kâzısı olup bir yüz yığirmi iki senesinde 'âzîm-i dârü'l-hûzûr
olan 'Ârifî Mehmed Efe'ndî'nin mahdûm-ı kâmilî ve necl-i necl-i şî-
rîn-şemâ'îlî olmağa ma'ârif ü kemâl bi'l-its kendü'lere intikâl iden bir
mahdûm-ı huçeste-hûsâl idi. İkrâm-ı me'hâdîm-i kîrâm olan müâze-
metle tevķîr ü ihtrâm olunup henüz medrese-i hâricde nâ'il-i merâm
olmadan vâlidleri mansûb-ı cinâna hûrâm itmeğîn emvâl-i mevrûse-
leri duyûn-ı vâlidin ifâ ve kendü'lere rîkkât-ı fırkât-ı pederden gayri
bir şey kalmamagla fikir-i dîr-a-durlarına fûtûr ve gâ'ile-i ma'âs-rûze-
lerine mahsûl-i hürmen-i kâzâ-yı ma'ide-i fûtûr mülahazası mihâd-ı
kamûlânelerinde zuhûr itmeğîn sâlik-i tarîk-ı kâzâ
kâzâlarında mâlik-i ezimme-i hûkûm ü imzâ olmaşlar idi. Bîn yüz kırk
sekiz senesinde medîne-i Egrîbozda zînet-efrûz-ı secâde-i hûkûmet
iken sicill-i 'ömri reside-i encâm olup kâzâ-i âhîr-cinâna hûrâm u 'azî-
met itmîşlerdir. Tarîh-i mezbûrda vâli-i villâyet olan İbşîr Paşânın
gayz-ı dünyevîyyesine binâen divânları ta'âmunda tesmîm ve derhâl
mahkemelerine geldükde revân-ı pâkin Hâllâk-ı zevî'l-inâma teslîm
idûp gok gecmeden paşâ-yı mezbûr dahî gıftîtar-ı mücâzât-ğün-i Mev-
lânâ-yı sâhib-i kemâlât olduğı esrâf-ı kûzâtdan 'amme-zâdeleri Mişî
'Alî Efe'ndiden menkûldur. Mütcerem-i mezkûr hâkîk bu ki şîr ü inşâ
ve hâit ü imlâda mahâretî zâhîr sâfir oğlı sâfir olduklarından ma'âda
İn'ûb-ı şairaneda yegâne-i deveren ve "menem digger nîst" ma'nâsı
hûzûr-ı Sultân Ahmed Hân-ı mağfûrda bila-fâsıla Yûsri hûner-veri
ûğ def'a mat itmelerinden 'ayân olmuşdur. Âşâr-ı tab'-ı dil-pezi'ile-
rinden bu gazel-i bi-nazîr teberrûken tahvîr olundu. Nazm :

'Aceb bu fûlk-i bela-keş kenâra düşmez mi
Yem-i emelde kalur bir diyâra düşmez mi
Nişân-ı sim ü semenden iden temâşâ hîç
Gubâr-ı der-geh-i devlet-medâra düşmez mi
Nedir pûşşîn ey eşk-i çeşm-i hûm-âld
O mîhr-i hûsne kûrî bir ne'zâre düşmez mi
Gören o hâit-ı ruh-ı alîm ey perî-sîmâ
Hevâ-yı seyr-i gul-i sebze-zâra düşmez mi
Görürse Kâmil eger nâle-i se'hâr-ğîzem
Şerâr-ı şermîle şad-î'tizâra düşmez mi

KELAMI

Asitane-i hüma-âsiyâne-i İstanbûl'dan zühür ve meşâyî-i ta-
rik-i Halvetiyyeden Kelâmî Muşîfâ Efendi dimmekle meşhûrdurlar.
(84b) Tahşîl-i dest-mâye-i 'ilm ü marifet itdüklerinden söura farî-
kat-i 'alîye salık ve es-Seyh Efendiden ina-
bet idüp terbiye-i 'alîyeleriley ser-rîşte-i tezkîye-i nefse mâlik olma-
ğın hilâfetle dil-gâd zâviyelerinde post-nîşin-i makâm-ı
irşâd olmuşlar idi. Bîm yüz senesi hilâhinde ruh-ı revân
'âlem-i ervâha şîtab ve Mevlevî-hâne kapısı hâricinde nihâde-i lahîd-i
tûrâb olmuşlardır. Seyh-i mezkûr kerâmet-i bâhire ile şöhret-kârın
kelâmı tesliyet-bağs-ı hâtir-ı gam-gîn bir şeyh-i güzîn olup kelâm-ı
dürer-bârlarından ahyanen nu'ûr-ı nebevîyye ve güftâr-ı hâkâyîk-ı
ma'nevîyye şâdir olmağın bu enümmen-i zurafâya tahîr ve bu ilâhileri
teberrükken tasîr olundu. Nazm :

Ey salîkân ey salîkân 'ırfân ile hû diyelim
Cemâlu'llaha 'asîkân hâyran ile hû diyelim

Kelâmiden gâfi cevâb-ı hû ile ref' olur hîcâb
Re-kûmû yâ ulî'l-elbab 'ırfân ile hû diyelim

KEBUTTERİ

Ol 'andehb-i gûlsen-i belâğat u tûî-i sülker-hvâr-ı letâfetin
İsm-i ser-âmedî Mehmeddir. Lâne-i hüma âsiyâne-i İstanbûl'dan per-
vâzide

KAMI

İsm-i ser-âmedleri Mehmeddir. Letâfet-i âb u hevâ ile resk-endâz-ı
bilâd u diyâr olan mahrûse-i Edirne nâm şehri-i meşhûr-ı celîlî'l-mîk-
dardan 'arz-ı didâr ve Edirnevi Çelebi dimmekle beyne'l-emşâl şö-
ret-şî'ar bir zât-ı güzîn-i bülend-ıktidâr idi. Ol şehri-i pür-nehr-i bi-
nazırde zâviye-gir-i makâm-ı irşâd ve kendülerinin misrâ' :

Meded kopdı nihâl-i Gûlseniden bir gül-i La'î

tarihlerinde gül-istan-ı cinâna 'azîmet ile memnûn u dil-gâd olan Gül-
seni meşâyîhünden es-Seyh La'î Efendiden dest-pîrâ-yı inâbet ve
istîfâza-i envâr-ı hilâfet ile gül-gîn-i kâm u murâd olan Dervîş İbrâ-

him Gülşenî'nin gül-bûn-i süâlelerinden vâsıl-ı gül-istân-ı şühûd ve mecmû'a-i edeb ü 'irfân olan vücûd-ı ma'arîf-nümûdî ser-menzil-i 'îdad u şühûr gebr-i nişâba vusûl ü vürûdunda efâzıl-ı 'aşrınî'nin hîdme-time iştiğâl ve gûft ü gûy kıl ü kâl iderek dest-mâye-i 'ulûmî istiğâl ile zîrve-i a'lâ-yı 'irfâna şu'ûd buywurdıklarında tarîk-ı sa'âdet-refîl-ı tedris'e 'âzîm ve 1090 senesi hûdûdunda Eflendiden mülâzîm olup târîhinde meşâyîh-i İslâmî'nin bülendî Şeyhü'l-İslâm Eflendî'nin imtihânlarına dâğıl ve istihkâk-ı zâtîsî mehâkk-ı mi'yâr-ı fuhûlde makbûl olmağın medresesîyle murâd u kâimî hâsıl ve rekte rekte medresesine nâ'il olmuştır iken refîtar-ı hoş-ğurâmına ba'z-ı şârsâr-ı şavâ'ik-ı rûzgâr mâni' ve bilâd-ı devriyyeden hisşelerine işâbet iden senesinde hûkûmetiyle kâni' olup bir mîkkâr gıvritâr-ı sitem ü âlâm olmuştır iken senesinde Bağdad-ı behîşt-âbâd melevîyyetiyle gendân bekâm olmuştır idi. sene-sinde şâniyen revnâk-etrûz-ı mesned-i mu'allâ-yı fetvâ olan garîk-ı lüce-i rahîmet-i ilâh 'ammîmîz Ebe-zâde 'Abdu'llah Eflendî hâzret-lerî şân-ı fezâ'il-nişânlarına itibâr ve emânet-i fetvâ hîdmelelerine seza-vâr buyurmalarıyla tâc-ı ibtihâcî küngüre-i siphr-i devvâre bir serv târîhinde mahîrüse-i Galata melevîyyetiyle esâs-ı mesâs tarîkîmî tashîh ile kâim-ver olmuştır idi. hîlâhinde Mîr-i Kâhire hûkûmetiyle nâ'il-i şeref-i bâhire olup bekâm ve 1113 senesinde Melke-i Mükkerreme pâyesîyle nâ'ilü'l-merâm olmuşken 1136 senesi hûdûdunda terk-ı kâim-gâh-ı cihân-ı bi-vefâ ve 'âzîm-i gül-geşt-i riyâz-ı me'vâ olup sâl-i irtihâllerine bu târîhler inşâ olunmuş-dur. Mevlânâ-yı merhûm metn-i metin kitab-ı 'ilm ü kemâl ve 'ilm-i fîkîh ve edebîyyâtında dîbâce-i zîbâce-i fazl u edeb olan gencine-i kenzine-i tab'-ı ra'nâları kâşabü's-sabâk-ı emsâl olduklarından mâ-'ada şîr ü inşâda yegâne-i deverân olduk-larına 'Osman-zâde Eflendî'nin misrâ' ve Seyyid Vehbî Eflendî'nin misrâ' Vekâlet-nâmelinde şeh-beyt-i kîr'a-i mahmûdedeleri oldukları iki şâhid-i 'adâlet-ünvân olup meîâh-i 'alî resk-âver-i ruh-ı 'alî ve kühl-i bâsîrâ-i 'ayûn-ı cemâ-lî müsellemin ü mûmîzâz ve bir şâ'ir-i mahîr-i ser-efrâz idi. Ağârlarından Fetevâ-yı Kâ'idîyye ta'likâtı ve ba'z-ı resâ'il ü takrîzâtı ve müvettetb-Divân-ı pür-nûkâtı vardır. Cümlesi makbûl-i cümle-i enâm ve mün-tesib-i tarîkat-ı 'alîyye bir mîr-i hûceste-ğurâm idi. Mütcerem-i mîu-mâ-ileyh

KELİM EFENDİ

(852)

Ol sanem-i şecere-i siyâdetin nâm-i nâmleri Mûsâdır. Vehbi

merhûm Vekâlet-nâmesinde ve bu güne zîver-i şâhîfe-i rûkûm olmuş-

lar. Nazm Hakkâ ki 'aşrında 'ilm ü ma'ârif ile mezkûr Ey-

yubî Seyyid Kelîm Efendi dinmekle miyâne-i kîbâr u şîğârda ma'âlum

u meşhûr olup evâ'il-i hâlinde 'ulemânın birinden mülâzım ve ta-

riğ-i tedris'e 'âzım olmalarıyla Şeyhü'l-islâm-ı benâm Çatalcalı 'Ab-

du'llah Efendinin imtîhân-ı ulâlarına dâhil 'ilm ü kemâl ü ehliyyeti

tahtlık u tedkîk-i kelâmlarından ma'lûm-ı efâzıl-ı mümeyyizin olma-

ğın medrese-i hârice nâ'il ve ba'dehü Hıvâceğî medresesine hâreket

ile mümtâz-ı emâsıl olmuş idi. Bîn yüz otuz sekiz senesi şevvâlinde

medrese-i Anbâr Gâzî bâdî-i tezâyüd-i şeref ü ser-firâzı olup bîn yüz

kırk iki cumâde'l-âhîresinde Himmîet-zâde Mehîmet Efendi

yerine 'Abdû'r-rahmân Paşa medresesine hâreket ve bîn yüz kırk bes

senesi cumâde'l-âhîresinde Murâd-zâde 'Osmân Efendi yerine Tevki'

Cafer Çelebi medresesiyle tahşîl-i 'izz ü sa'âdet buyurmuşlar idi. 1148

rûbe-i sa'âdet idüp 1149 rebî'u'l-âhîrinde Mülâkkâb Ahmed Paşa

medresesiyle ilkrâm ve ba'dehü ikinci altmışlı rûbesiyle şâyân-ı ih-

tiram 1151 senesi rebî'u'l-âhîrinde bâ-müşâla-i Süleymânîyye 'Abdû's-

selâm medresesiyle dâhil nâ'il-ı merâm olmuşlar iken sene-i mezbur

evâhîrinde medrese-i cînâna hürâm eyleyüp şâdefolier sukûnda vâki'

'Ali Paşa câmi'-i şerifi hâzîresinde maqbûr ve sal-i inîkâllerine şâkir-

danundan birâderim Emin Efendiden bu tarih zühur eyledi. Tarih :

Kelîm-i tür-i cennet eyle yâ Rabb Mûsâyı

Tarih-i diger II-'Âşım :

Nûr ola hem-vâre Mûsâ-yı Kelîmin meşhedi

— 1151 —

Merhûm-ı mümâ-ileyh 'avâsır-ı Sulţân Ahmed Hân u Mahmûd Hânde
fazilet-i 'ilmîyye ile meşhûr ve fenn-i farisiyyede kemâl-i mahâret
ile mezkûr olup Kelîm-i hoş-âyende olmağla kîbâr-ı ricâl ü 'ulemâ
miyânında kârın-ı şeref ü ihtirâm olmağın ekser eyyâmı mehâkim

KEMTER

Şah Sultân dimikle meşhûr-ı cihân olan civâr-ı Hâzret-i Ebi Eyyûb-ı Enşâride vâkı' asitâne-i melek-asıyanede post-mişin ve mürşid-i sâlikin olan zâkır Seyh 'Abdû'l-kerîm Efenididir ki Darû'l-ğilla-fetih'-aliyyede vâsıl-ı zâvıye-i şühûd ve misâb-ı bülûğunda Koca Mus-tafa Paşa der-gâh-ı feyz-penâhunda zîb-efzâ-yı mesned-i meşhûat olan mürşid-i ehl-i yakîn es-Seyh Nûre'd-dîn Efenididen ahz-i inâbet idüp 'abd-i kemter gibi hüdmet-i celîlelerinde bezi-i mechûd ile cenâbla-rından istifaza-i envâr-ı dâniş ü ma'rîfet zîrve-i a'lâ-yı 'irfâna şu'ûd itmîşler idi. Buğurî-zâdehlikle şöhret-karın müddet-i medide ve ol âsi-tâne-i Sünbûlîde ser-zâkırtın olmağla nev-nağme-i leîâfet ile ta'tir-i dimâğ-ı 'aşkîn itmîşlerdir. Gûftâra pür-iktîdâr bir pîr-i hoş-reftâr olup sal-ı simi hüdud-ı gemânîni tecâvüz itmîş bir zât iken zâvıyeleri olan Şah Sultân hânkâhından isticlab-ı feyz-ı bi-hisâb eylediklери za-vıye-i Koca Mustafa Paşaya 'asâ ber-dest 'azîmetleri kemal-i gayret ü himmetlerine dâldir. Bu ebyât-ı nu't-ı nebevıyyeden olan gûftâr-ı pür-nûkâtıdır. 'Azîzleri mûma-ileyh 'azim-i darû'l-cihân oldukda teberrukken insâd idüp meîâf-ı 'aşkân olan türbelerinde ke-side-i levhâ-i suîr olan târîh-ı bi-kuşurılarıdır ki tâhîr olundu.

Geldi bir Kemter didi bu misrâ'-ı târîhdir
Oldı Nûre'd-dîn Efenidi 'azim-i kâs-ı cinân — 1160 —

KENZİ

Medîne-i Antâkiyyeden zühûr ve Kûrd-zâde Kenzi Hâli Efen-di dimikle hayli meşhûr olup 'ilm ü ma'arife malik-i kenzîne-i misâb ve büyük ü kâşâyıdî talib-i ka'be-i ma'rîfet miyânında şö-h-ret-yâb ve hıve ve cinâsâ ma'il ve ol vâdide resk-endâz-ı emâsîl idi. Bim yüz elli bir târîhinde intikâl-i dâr-ı ahîret ve tarîk-ı heves-i ser-vet olmuştur. Târîh-ı velâtin bu güne farisî ile edâ itmîşlerdir.

'Âkıbet-i Kûrd-zâde gurg bedih¹⁶⁹

Bu ebyât hüsniyyâtında olan zâde-i tab'-ı pür-nûkâtıdır.
Nigârâ ab-ı 'aşkîn 'ayn-ı hâ-i hûda gördüm ben
N'ola vahşet kılmısa ol gözi ahûda gördüm ben

¹⁶⁹ Bu misrâ' A. E. nüshasında yoktur.

Beni garî itdi ey bâr-î Hüdâyım
Gürûh-î münkire bâr-î Hüdâyım

Bu tâhûn-î cihanda Kenzîyâ her-kes öğrenmekde
Bu nevbet böyle geçün dir kâni nâ-dânı söyletseñ
Ey nihâl-î İrem-bâğ-î derünem gelebi
Vey firâk-î verem-dâğ-î derünem gelebi
Okunak vuslat kitâbın gelmez o meh-pâreden
Seyr ider neyl-î sirîşkim n'ola akdan kâradan

LAYİH

Nâm-î emced ve ism-î ser-âmedleri Mehmeddîr. Kalem-rev-î Kî-
rından zühür u neşet ve miyâne-i 'ulemâda Kürîmî Mehmed Efendi
dimmekle pür-söhret olup evvelin-î rütbe-i 'izz ü 'alâ olan müläze-
metle kâim-revâ olmuşlar idi. Ba'dehu dâhil-i vücut-ı müderrisin-i
kırâm ve refte refte âlâm-ı iatîk ile Süleymânîyye
mevlevîyyetîyle bekâm olmağın ser-efraz ve Medîne-i
Münevvere mevlevîyyetleriyle kârın-ı şeref-i imtiyâz olup Darü'l-
gıllâfet'l-'aliyye hükümetine dâhil dide-düz-ı nigerân iken bin yüz
elli tokuz senesi hüdudunda terk-i meşgale-i cihân ve 'azm-ı sera-
bustân-ı cinân idüp Topkapu hâricinde medfûndur. Mümâ-ileyh fa-
zilet-i 'ilmiyye ile fâ'ikv'l-akrân oldukları (85b) sır ü inşâda dâhil
bi-mişl ü taze-zebân bir zât-ı bülend-ünvân idi. Bu gâzel-i bi-nazîr-i
layihât tab'-ı dil-pezirleridir.

LEBİB

Nâm-ı nâmileri Hüseyndir. Diyar-ı Âmiidden zühür ve devr-ı
Sultân Ahmediide İstanbula gelüp Salim Efendi merhûmın tahîrî üz-
re tahşîl-ı ma'arif-i 'ilmiyye eyleyüp şeref-i müläzemetle mestur ol-
muş idi. Ba'dehu kaza vü tedrisi 'adem-i itibâr ve vâtan-ı aslıyye-
lerinde ba'z-ı cihât evkât-güzâr iken bin yüz sekken ildi senesi hüdû-
dunda irtihâl ve 'âlem-i cinâna intikâl itmişdir. Sır ü inşâda muşarrik-i
emşâl ü pür-gü edib ü lebib bir gâ'ir-i dil-cü şîrin-makal idi. Bu gûftâr
zâde-i tab'-ı bülend-iktîdârlarıdır. 170

170 Bu iki beyt yalınzca Ü. nüshasında vardır.

Cevr-i ebrûsına mu'tâdınâ dirler o biziz

Mürğ-i hâşeret-keş-i sayyâdınâ dirler o biziz

Günde bin tise-i gam dârbe wır sinemize

Bi-sütûn-i dille Ferhâdınâ dirler o biziz

LEBİB

Ol gonce-i gül-istan-ı siyâdetin nâm-ı bihûdî Mahmûddur. Da-

ru'l-mülk olan medine-i Erzenî'r-rûm-ı bürûdet-rûsum-

dan ser-zede-i zuhûr ve tahşîl-i 'ilm ü ma'rifet itdükden soñra mîsra' :

Değmez bu kâdar rağbete bu 'âlem-i fânî

mîsâdâkıncâ meratib-i dünyevîyyeye 'adem-i i'tibâr idüp ba'z-ı eihet

ü meşîhat ile küşe-gır-ı kârâr olmağla beyne'l-enâm Seyh Lebîb Efen-

dimekle meşhûr olmuşîdî. Bîn yüz kırk toköz senesi hûdûdunda kür-

si-i bi-bekâ-yı cihândan endâbte-i meclis-i uhuvvet ve Seyh Ebû'l-

vefa câmi'i sahâsında def'in ü tûrbet olunmuşdur. Gır ü inşâda pür-

iktidâr bir gâ'r-i lebîb-i hoş-gûftâr idî. Bu ebyat zâde-i tab'-ı pür-

nûkâtdur.

LEDÜNNİ

Tezkire-i Salim Efen- zib-elzâ-yı sahîfe-i suîur hâcaceğân-ı

divân-ı bulend-eyvândan 'ilm ü 'irfân ve fâriside yegâne-i ak'rân ol-

mak üzere meşhûr Bosnavî Muştâfa Efen- didir ki evâ'il-i hâl ve kesb-i

ma'rife istiğâhinde ekâlim-i keşîreyi seyr ü seyâhat ile güzâr ve hîttâ-i

Hind ü Buğârâ ve kâlem-rev-i (866) Horasânî pâ-zede-i pâ-y-ı iktidâr

ve bir müddet şehr-i İsfahânda kârâtârlarında hâtime-i ricâl-i Safaviyye

olan Şâh Hüseynin meclislerine dâhil ve şu'arâsıyla muşâ'areminizde

in'am-ı Şâh-ı Cem-câh ile resk-endâz-ı emâşîl olmuşîdî deyn taht-ırleri

mesîrûdur. Bîn yüz otuz üç senesinde Âstânede irihâl itmîşdir. Fa-

risi ve Türkî eş'ârı makbûl-i suhân-verân-ı zamân bir gâ'r-ı mahîr-ı

nûkte-dân olmağla tahîr ü âşârlarından birkaç ebyâtı teberrûken

tasîr olundu. Nazm

LUTFİ

Nâm Lutfu'llah olmağla mahlas-ı mezbûr muhtâr-ı tab'-ı leia-

fet-sî'arı olmuşdur. 'Asrımızda tâze-zebân bir gâ'r-ı nûkte-dân ol-

mağla tahîr ü âşârlarından birkaç beyt-i latîfî tasîr olundu.

LEM'I

Kasr-i bi-kusur-i ma'arife ratib 'Osmân-zâde Târib Efendinin manzûmesinde mîsra' :

Ağalarda Hâlli Lem'iyanın yokdur akranı

Neşr : Mîsra'yla emsalinden bülend ü ser-efraz ve Seyyid Vehbi Efen-
di merhûm Vekâlet-nâmesinde ba'zıları dahî rûb-e-i belâğatde tesrih
buyurup beyt :

Reşid ü Salim ü Şehri vü Lem'i vü Rahîmîdir
Benâm-i şa'irân-i zümre-i erbâb-i divânî

olduklarından şa'ir-i bi-nazir-i mahmûdet-semîrdır ki Darü'l-hiia-
fetih'-aliyyede lem'a-bahş-i mehd-i vücûd ve an-i civânide tahşîl-i
dest-mâye-i 'ilm ü kemâle zirve-i a'la-yi 'irfâna şû'ud idüp ba'z-ı
kibâr-i enâmın dâire-i devletlerine intisâb ve kesb-i feyz-i bi-hisâb
itmekle afitâb-ı ikbâl-i sipîhr hâlinde tâlî' ve mah-tâb-ı iclâl-i cebhe-i
pür-kemâlinde lâmi' olup evvelen ze'âmetle gerâğ ve sâniyen menâ-
sib-i refî'a-i hâceğân-ı bülend-'ünvândan ba'z-ı menâsib-ı münîfe
ile mâye-dâr-ı rif'at ü rifâğ olmuşlar idi. Devr-i Sultân Ahmed Hân-ı
şâhşide billâd-ı a'câmdan fetih ile dâhil-i eyâdî-i İslâm olan kıla'ı tah-
rite me'mûr ve defter-darhıkları mansûbiyla dahî meşrûr iken bîn yüz
otuz yedi senesinde ol hâvâlide gül-geşt-i cinân ve terk-i kâlem-rev-i
cihân itmîşlerdir. Müttercem-i mezkûr ma'arîf-i 'ilmiyye ile ma'rûf u
mezkûr elsi-ne-i selâsede eş'ara pür-iktîdâr ve tab'-ı bâlâları genetine-i
cevâhîr-i kemâlat-ı 'âli-mikdâr olup hâkkâ ki 'asrında ferid ü nâdirü'l-
emşâl ve yekke-tâz-ı meydân-ı hayâl ve hûşûşâ vâdî-i tanzîrde mahâ-
retti zâhir bir şa'ir-i mâhîr-i huceste-hûşâl olmağa tahhîr (86^b) u âşâr-ı
tab'-ı pür-iktîdârlarından bu ebyât-ı dil-nişînleri tasvîr olundu. Nazm :

Cilve-gâh-ı mürğ-ı dil gîstü-yi 'anber-fâm iken
Kânde pervâz eylesün şayd-ı şikâr-ı dâm iken
Bade-nûş-ı nâr iken der-kâr idersin gâmezeyi
Çesmine hânçer şokarsın mest-i bi-âram iken
Hiç gelür uğrar mı ol vahşî-gazâl-i dest-i nâz
Hâk-i râhî üzere çesm-i intizârım dâm iken
Zib-i dest-i nâ-kesân itme kerem kıl sâbîkâ
Yad-gârı bezm-i 'âlemde Cemîn bir câm iken

Lem'ya tanzir olur mi nazm-ı şîr-âsârma
Tab'-ı feyz-â-feyz-i Râşid mevrîd-i ilhâm iken

HARFÜ'L-MİM MAHİR

Nâm-ı pür-intibâhı Lutfullah olup vâlid-i mâcîdleri Anâtol
kuzâtından bir zât-ı nîk-nâm ve mütercem-i mezkûr ketûûda-yı şâdr-ı
a'zamî hulefâlarından danış u 'irfan ile benâm olup âlâyî-i elvân-ı
i'tibârât-ı dünyevîyyeye 'adem-i i'tibâr ile semt-i fakîr-i câmi'ü'l-hu-
rûfa karîb Felâhiyye câmi'i tahîttinde hânesinde küşe-gîr-i inzivâ vü
karâr olup ahhâb-ı şadâkât-nisâb ile müvâneset ve gâh gâh âzmayîş-i
tab' igün mânenîd-i şûb-ı dil-âra gûftâr-ı ra'nâlarıyla ülfet iderler idi.
Bîñ yüz yetmiş tokuz senesi ramazânında rûze-i 'ömri tamâm ve 'id-geh-i
cinâna hîrâm itmîşlerdir. Merhûm-ı mezkûr es'âr-ı âb-dâr ile miyâne-i
akrânda meşhûr murâd üzere gûftâra lhyâkâtî ve akşam-ı şîrde mahâ-
retî zâhîr ve bu hâkîrîn yar-ı şâdıkî bir şâir-i mahîr idi. Bu gâzel-i
müzeyyel ketûûda-yı şâdr-ı a'zamî 'Ömer Efenîdiye virdikleri germa'îyye
âgâr-ı tab'-ı bi-bedelidir. Nazm

MA'İL

Ol şanem-i şecere-i siyâdetin nâm-ı ser-âmedi Ahmeddir. 'Ule-
mâ-yı devlet-i Sulţân Süleymân Hân-ı şâiden olup 1099 senesi zîl-
hiccesinde bir-î-tîrî Hâlebü's-şehbâ kâzîsî iken irtihâl iden Beyâz-zâde
dâmâdî Mostarî Mahmûd Efenîdinin mahdûm-ı ma'arîf-hîsâbî olup
1097 hîlâhinde evlâd-ı 'ulemâya 'inâyet olunan mülâzemetden biriyile
bekâm ve 1122 şaferinde Mûsâ-zâde Mahmûd Efenîdi yerine tâsî'a-ı
serây-ı Galâia hâriciyle nâ'illü'l-merâm olup ser-efrâz 1128 muhâr-
reminde hâl-ı mükîrîmî Hasân Efenîdi yerine dersîyye-i Kâzî İsmâ'ile
hareket ve 1130 cumâde'l-âhîresinde Akkîrîmânî es-Seyyîd 'Ömer
Efenîdi yerine darü'l-hâdis-i Vâlide Sulţân ile mümtâz olup 1134 şa'bâ-
nunda Kerîm-zâde 'İffetî Efenîdi yerine Yârhişâr medresesiyle kâm-kâr
ve 1139 cumâde'l-âhîresinde bâ-mûsûla Nâfîz Feyzî Efenîdi yerine
Nuh Efenîdi medresesi seza-vâr görüüp 1141 rebî'ü'l-âhîrî gûrresinden
İmâm-zâde Ahmed Efenîdi yerine Firzenî'r-rûm mevlaviyyetiyile tah-
sîl-i neşât u merdûm itmîşiken sene-i mezburâ recebinden vefât idüp
iki nefes evlâdına şadâkât olunup zî'l-ka'de gûrresinden i'tibâr mu-
sîla-i şâhn-ı Kayseriyyede Anbar Gâzî müderrisi İshâk Efenîdiye

mâye-i neşât u inbîsât olmuştur. Mâhûm-ı mekûm ma'arife mâ'ill ve şîr ü inşâda resk-endâz-ı emâsîl olmağla tahîr u âşârlarından birkaç beyt-i latîfî tasîr olundu, Nazm :

Dâne-i eşke hâtî-ı müşg-tigendir bâ'is
 Şebnemîñ yağmasına taze gemendir bâ'is
 Cevr-i ağyardan ağlarsa göñül itme 'aceb
 Bulbuluñ nâişine zağn-ı dîkendir bâ'is
 Mâ'illa rüyumı gördükçe n'ola âh itsem
 Nâgme-i bulbüle gül-berg-i semendir bâ'is

MAHİRİ

Devr-i Sulţân Mahmûd Hânide olan şu'aradan ve faşihî şes-tâ-ri vâdisinde ızhâr-ı mahâret iden fuşâhâdan olmağla tahîr u âşâ-rından culus-ı Mahmûd Hâna olan tarihleri teberrükten tasîr olundu.

MÜCİBİ

Bunlar dahî devr-i Mahmûd Hânide olan şu'aradan olup eş'târî kârîn-i icâbet-i hüner-verân olmağla tahîr ve ruşsat-yâb olduğumuz tarih-i cülûsiyyeleri tasîr olundu. Tarih

MUSLİHİ

Galibâ ismi Muslihü'd-din olmağla mâhlâs-ı mezkûr ihtiyâr ve devr-i Sulţân Mahmûdde olan şu'aradan (87a) tezkiye şalâhiyyeti olmağla tahîr u âşârlardan bunların dahî tarih-i cülûsiyyeleri tasîr olundu. Tarih

MÜCİB MANSURİ-ZÂDE

Nâm-ı balâları Muşîfâdur. Vâlid-i mâcidleri Hısn-ı Mansûrî Ahmed Efendi emîn-i fetvâ olup mevâli-i 'izâm miyânında fazilet-i bâhire ile meşhûr olduğı Zeyl-i Şeyh Emîr Buhârîde rakâm-zede-i şahîfe-i suîr ve mütercem-i mûmâ-ileyh dahî "el-veledü sirru ebîhi" neş'esinden feyz-yab olmağın anlar dahî dâniş ü kemâl beynel-enâm mezkûr olan Mansûrî-zâde Efendidir ki bin fıkkan toköz senesinde Şeyhü'l-

İslam Mehmed Efendiden mülazım ve yüz sekiz tarîfnde medrese-i hâriciden birinde tedrise müdâvım olmağa ümîdi kâtin-i icâbet ve bin yüz otuz bir senesi hilâhinde Halebu's-şehbâ mevlaviyyetiyle kâim-revâ oldı. Tezkire-i Salim Efendide işâret olunmuşıdır. Ba'dehu bin yüz otuz toköz senesi cumâde'l-ülâsında Dimesk-i Sâm mevlaviyyetiyle bekâm olmuşlar iken sene-i mezburde gevâhinde terk-i mesgale-i me-hâm ile mahkemeye-i cinâna hürâm itmışler idi. Mümâ-ileyh 'ilm ü kemâl ile zîb-efzâ-yı divân-i ehl-i fazîlet ve be-ta'şş edebiyâtında revnâk - efrûz-i mecmû'a-i ehl-i belâgat olup şîr ü inşâları cîve-cî ve mazmûn-i leîâfet ile memlû yek-tâ-rev-i meydân-i hayâl bir zât-ı şîrin-edâ olmağa tahîr ü âsârlarından bu ebyât-ı pür-nükâtı teber-rûken tasîr olundu. Nazm

MURİBBA

Nâm-ı balaları Mustafâdur. Medîne-i Tokâtdan zühür ve kesb-i ser-mâye-i fehm ü şu'ur itdükde 'ilm ü kemâle mahabbet bîrle tah-sîl-i marîf-mevfur itmeleriyle Râtib Ahmed Pâşâ dâiresine intisâb ve tahsîl-i feyz-i bi-hisâb itmışıdır. Mahrûse-i Selânikde me'mûn-riyyetle ikâmet üzere iken bin yüz yetmiş iki senesinde rihlet itmışdır. Fığ'ân selis ü hoş-gû bir gâ'r-i pâkize-tâ'bir-i sebûk-rev olmağa tahîr ve bu gend ebyâtı tasîr olundu. Nazm

(87b) MACİD

Nâm-ı nâmleri Mahmûddur. Hâl-i sebâblarında serây-i hümayû-na gerâg ba'dehu hâne-i hâşşaya dâhil olup sur kâtibi ve miftâh ağa-lıgı şerefiyle tahsîl-i 'izz ü rifâg idüp merhûm-ı mağfiret-nisân Sul-tân Ahmed Hân hazretlerinin yek rûz sadâretde istihdâm buyurduk-ları Mehmed Pâşanın silâh-dârlıklarında sı'ayeleriyle der-gâh-ı mu'allâ kapucubaşılığı ile dâire-i hümayûndan teb'îd ve müddet-i medide beren ve bâhren kendüden melhûz olan sadâkat ü istikâmet mir'ât-ı mesâ'î-i meskûresinde zâhir ü bedîdar olmağın 1158 senesi evâhırinde kapucular ketîhüdâlıgı mansûb-ı cellî ile tekmi olunmuşlar idi. 1159 senesi rebî'u'l-evvelinin 24. gûni serây-ı şadr-ı a'zamîye da'vet ve Mir-âhûr Mustafâ Pâşâ yerine ba-hât-i hümayûn rûbde-i refî'a-i vezâ-ret ile deryâ-kapudanlıgı inâyet olunup müstagraf-ı lüce-i mîrîv-vet-i pâdişâh-ı deryâ-devâ ve nâ'il-i rûbde-i cellî-i mecd ü icâl ol-muşlar idi. Sene-i merkûme zî'l-kâ'desinin on dördünci gûni bila-mucib

'azle, mübtele ve Midilli ceziresine nefy ü icla olundu. Müma-ileyhin
'azline bu güne nakl iderler ki

MEDHİ

Rûm-ili kuzatından Kilisli İsa Efendi dinmekle meşhûr zâtın-
da medhâ sezâ bir gâ'r-i ma'arîf-i mevfûr olmağa tahîr u âşarla-
rından dest-res oldığımız merhûm Es'ad Efendi hazretlerinin me-
şîhatine buyurdukları tarihleridir ki teberrûken tasîr olundu.

Medhîyâ vird-i zebân eyleyelim tarihîn
Şadr-ı fetvâ ebedî Es'ad Efendîye sezâ

— 1168 —

MERAMİ

İsm-i emcedî Ahmeddîr. Vâhid-i mâcidleri Ya'qub Ağa ba'z-ı
vüzera-i 'izâma ketûbûda olmuş bir zât-ı güzîn olup devr-i Sulţân Mûs-
tafa Hân-ı şânide 'âzım-ı hûd-i berîn oldukça Enderûn-ı Hümâyûna
gerâğ ve devr-i Sulţân Ahmed Hân-ı şâliğde hâne-i kılardan küçek
evkâf kâlemi ile kesb-i şeref-i rifâğ ittûkden sonra küçek rûz-nâme
mansûbıyla kâim-kâr ve ba'dehû mansûb-ı mukaddemlerin tekrâr
idûp 'Arîfî Ahmed Paşa ma'iyetile sefer-i 'Aceme 'azimet ve 'İz-
zet 'Ali Paşa zammında Revân defter - darhıgıyla nâ'îl-i şeref ü 'iz-
zet ve Köprîli-zâde 'Abdu'llah Paşa ser-'askerliğinde ordu-yı hüma-
yûn defter-darhıgı ile dahî iktisâb-ı câh-ı rif'at itmîşler idi. Asitâne-i
'aliyyeye 'avdetlerinde bir yüz kırk yedi senesinde cîzve muhâsebe-
stîle bekâm ve ba'dehû kâlem-i mevkûfât ile tahşîl-i murâd u merâm
itmelerile reşk-enda-z-ı hâ'acegân-ı kirâm olmuşlar idi. Ba'dehû
1155 senesi hilâlinde Anadolî muhâsebesiyle tebci ve 1156 senesinde
'Adî Mehmed Efendi mahbûlûnünden şikk-i şâliğ defter-darhıgına nakl
ü tahvîl olunmuşlar iken sene-i mezkûrede terk-i mansûb-ı dehr-i bi-
vefa ile 'âlem-i bekâya rihlet ve Üsküdar'da Nasûhî Tekyesi sâhâsında
defn ü türbet olmuşturdur. Merhûm ma'arîf-i 'ilmiyye ile meşhûr u
ma'lûm şîr ü inşâda mahâretî zâhir ve merâmı üzre inşâd-ı sühâna
kâdir bir gâ'r-i mâhir olmağa tahîr u âşarlarından bu gâzel-i bi-
bedellere teberrûken tasîr olundu.

Mir emîrim ile şöhbet ne 'aceb şöhbetdir
Bir demi hier iken şad elemi firkatdır

Mu-be-mu dikkat olusa nigeh-i hasret ile
 Hât-i sebzindeki hâlet ne 'aceb hâletdir
 Eyledi 'alemi mâtem-kede-i âh u enin
 Şimdi figen-i dehr olan ol âfettir

Reşk ide tevbe-perestân Merâmî gekegôr
 Hâsılı derd-i ğam-i 'azle 'ilâc 'işretdir

(88a) Dest-i billûr ki 'aks-efgen ola câm-i meye
 Evhîyâ olsa da fâkat ne 'aceb fâkatdır

Reşk ide tevbe-perestân Merâmî gekegôr
 Hâsılı derd-i ğam-i 'azle 'ilâc 'işretdir

Nesr : Mesâyîh-i Nakş-bendîyyenin bâla-derecâtı Şeyh Emin Tokâtî
 hazretlerinden telekkun-ı zikr itmekle şeyh-i mûma-ileyh Eğrikkapu
 dâhilinde Seyyid Ahmed Buhârî zâviyesinde câ-mişin ve mürsid-i
 sâhkin olduklarına teberrükken bu beyt-i târîhî nazm buyurmuşlardır.

Târîh:

Mekin-i mesken-i Ahmed Buhârî

— sene 1156 —

Emin-i dârü'l-irşad reh-i Hâşk

— sene 1156 —

MUHÛYÎ

İsm-i sâmilî MuhÛyî'd-din olağla mahlas-ı mezbur muhtâr-ı
 tab'-ı fazîlet-karînîleri olmuşdur. Boli sancağında vâkı' Farâkılı Boli
 kazâsından zuhûr ve vâhîdleri kazâ-i mezbur müftisi olmuş bir zât-ı
 feza'il-i mevtur olup eva'il-i hâlinde dârü'l-âmal olan Asitâne-i 'ahy-
 yeve 'azîmet ü dühûlle ba'z-i 'ulemâdan istifâde-i 'ulûm ü kemâl idüp
 evvelen şeref-i mülâzemetle bekâm ve gâniyen dâhil-i müderrisin-i
 kiram olup devre-i tedrisi itmâm ve medâris-i Süleymâniyyenin bi-
 riyle nâ'ili'l-merâm olmuşlar iken mevleviyyete 'adem-i rağbet ve
 Şeh-zâde medresesiyle tekâ'üd idüp küşe-gir-i inzivâ olmuşlardır. Fikih-i
 gerîfde kemâlî âsîkâr ve müddet-i medîde tesvid-ğâne ve imrâ-i ev-
 kat ile re'isü'l-müsevvidin ve el'ân emânet-i fetvâ ğidmet-i celliyesiyle
 evkât-ğuzâr MuhÛyî-i tarîkat-i mes'ûlan bir zât-ı celliü'l-milâddardılar.

Ahyaneñ sır ü inşaya meyl ü rağbet buyurup gekide-i hâme rengin-edâları olan eş'ar-i dil-şikârların mağbûr-ı vîl'-ebşâr olmağa tahvîr u âşârlarından bu ebyat-ı pür-nûkâtı tasvîr olundu. Nazm

MAHTUMI

Nâm-ı ser-âmedleri Mehmeddîr. Gubâr-ı cihân-i'tibârî resk-âver-i sürme-i İsfahân ve derûn-ı birûnı mağbûr-ı bilâd-i cihân olan seh'r-i 'adimü'n-nazîr İstanbuldan ke's-şems celi zâhir ü nümâyân ve tah-

şil-i ma'arîf ü kemâl ile müşârrûn bi'l-be'nân olup seh-süvâr-ı 'arşa-i 'inâyet olan pâdisâh-ı bermekî-'inâyet merhûm Sultân Ahmed Hân îtabe şerâhü hazretleri silâh-şorlûk hîdmet-i celîllelerine ta'yîn ve ol fâris-i meydân-ı ma'rîfet esb-i sebûk-reftar bahr-ı hoş-hürâm ile kâm-bîn olmuşlar iken ba'z-ı 'aduvleri hîlâtına tevsen-i hîyânet-resen nîfâkı cevvelân-ğîr-i işâbet itmeğin nâm mahalle nefy ü iclâ ve ol nâdire-i deverân müddet-i medîde esir-i hîc'r-i belâ olmuşıdı. Cûlûs-ı Mahmûd Hânide dâm-ı belâdan hâlâş ve vuslat-ı ahbâb-ı şadâkat-ı mîsâb ile ihîsâs-ı (88b) şeref-i hâşşü'l-hâsıl mîsra' :

Ferâmûş eyledim vuslatla cânâ derd-i hîc'rânı

mîsra'nın me'âlîme nâ'il olmuşiken ol vâhîd-i zümre-i ma'arîf ü ke-mâliñ sipîhr-i gaddâr defter-i a'mârin münmâzâ vü mağtûm idüp bîñ yüz kırk beş senesi hûdûdunda irtihâl ve 'arşa-i fesîhâtü'l-mesâhâ-i cînâna intikâl itmîşdir. Mütcerem-i mezkûr fînnûn-ı edebiyâtda ce-vânîbi ma'mûr hûşûsâ sır ü inşâda tenhâ-rev-i meydân-ı hâyâl nûk-te-dân bir şâ'r-i mahîr-i 'adimü'l-mîşâl idi. Ba'z-ı kâsâyid ve gâzel-lerinde vâhîd ü taze-zebân şarkı güftelelerinde Mahtûmî mahlas ile nağme-sene-i kelâm olurlar idi. Bu güftâr ol vâhîd-i sühan-verân-ı zamânın netîce-i fah'-ı sıhr-kârlarıdır ki şu'ara-yı zamân tanzîrî hû-şûsunda 'acziñi aşîkâr itmîşlerdir. Mütcerem-i mezkûr müddet-i medîde mübtela-yı rençîş-i gurbet ve esir-i gam-hâne-i hîc'ret olup sâfa-yı müvâneset-i ahbâbdan dîr ve on üç sene mîlîkdânî belâ-yı nefy ile mağdûr oldığı evânda ittîrâk-ı ahbâb-ı şadâkat-kâr ve işti-yâk-ı yâr-ı dil-fîğâr ile olan şarkı güfteleleri hâsb-i hâl-i pür-melâlî hâkk bu ki süznâk-elîfâz u âteşin-ta'bir olmağa tebeerrûken tasvîr olundu.

MUSİB

Cezâyir-i Bahr-i Setîdde vâkı' Kıbrıs ceziresinde Lefkoşe kaza-sından zühûr ve Rûm-ili kuzâtından Musîb Mehmed Efendi dîmmekle

meşhûr olup miyân-ı su'arâda 'ilm ü kemal ile göhret-sî'ar ihlîrâ-i ma'nâyâ kârın-ı işâbet ü iktidâr bir şa'ir-i pâkîze-reftâr idi. Bîn yüz altmış sekiz senesi hilâlünde Kâraferye kâzâsında küşe-gîr-i hâne-i müsâferet iken rihlet ve kâzâ-i âhîr-cinâna 'azîmet itmîşdir. Bu gûftâr âşâr-ı tab'-ı dürer-bârlardır ki teberrûken tasîr olundu. Nazm ... Negr : Şafîye Sulţân hazretlerinin ve Pîr Musîfata Pâşâ merhûmın ihyâ vü ierâ buyurdıkları gême-i şîfâ-bağşaların bâlâsında mestûr hîle-i kîlk-i hoş-edâlarından câri olan târîhleri dahî teberrûken sîlk-i keşîde-i suîr kılındı. Târîh-i gême-i Şafîye Sulţân der-kâsır-ı Kâligeciler :

Âdâb-ı rûy-ı hilâfet geh-i cihân-bânî
Cenâb-ı ubt-i guzîni Şafîye Sulţân

MÜNİF

Şa'ir-i meşhûr deyü enümen-i su'arâda zînet-bağş-ı şâhîfe-i suîr olan merhûm u mağfur es-Seyyid Vehbî Efendinin mahdûm-ı münîf olup şeref-i mülazemetle sîm-i şîgarlarında ikrâm ba'dehü fîl-cümle pederlerinden ve emsâlî zevât-ı 'âlî-kâdr hazarâtından tahşîl-i ma'arîf ü 'ulûma bezl-i kâdr-i tâmm üzre iken kû'a :

İtmedîn defter-i lutf-i kereminden ikrâc
İmtihâna degîl evlâd-ı mevâlî muhtâc

.....
Hârîce beyine mi iseye da'vâ-yi nîlâc

Negr : Kû'a-i münîfelerini Seyhü'l-İslâm İshâk Efendi hazretleri-ne takdîm buyurdıklarında 1146 recebinin on üçüncü günü dersîyye-i Kâtîb Musîfata der-gâh-ı câmi'-i Hüb-yâr hâriciyle kâm-kâr buyurmuşlar idi. 1149 senesi cumâde'l-âhîresinin 17. günü Fâtîma Hânım bînti İbrâhîm Pâşâ medresesine hâreket ve ol egnâda pederleri mün-mâ-ileyh manşûb-ı cinâna rihlet buyurdıklarında kendülere hâdis olan hûzn ü melâl-i fîrkâtî def' irâdesiyle biraz zaman kâlem-rev-i Rûm-îlde Kârîn-âbâd ve aña münâsîl ba'z-ı bilâdda niyâbet ile def'-i vahşet egnâsında 1151 zî'l-hiccesinin 17. günü Bâbî-zâde es-Seyyid 'Abdu'llah Efendi yerine mukâbbeler-i süvârî medresesine hâreket buyurmuşlar idi. 1153 muhârreminde kendülerrinin hem-civâr u üstâdî Kâzâbâdî Fazîl Ahmed Efendi hazretlerine niyâbet ile Mîsr-ı Kâhî-

reye 'azîmet ve icerâ-yı merâsim-i hükûmet üzere ilken mansûb-ı cinâna rûhlet buyurdılar. Mûmâ-ileyh "el-veledü sirru ebîhi" meâlinde neş'e-dar bir şâ'ir-i şîrin-güftâr olup ancak evrak-ı eş'arı eczâ-i vücûdî târ-mar olup âşârlarından merhûm Hâkimbâsî-zâde 'Alî Paşâ hâz-retlerinin câmi'i derûnunda inşâ buyurdıkları gesme-i şâğiranın bâ-lasında tahîr olunan tarihleridir ki tebertükken tasîr olundu. Nazm :

Bu musâffa gesme tarihün Münîf
Didiler 'aynû'l-hayâtî's-sânîye

MIHRİ

(89a)

Ol mihr-i siphir-i dânis ü ma'rîfetin ism-i cemîl-i cellî İsmâ'îl-dir. Matla'-ı ehille-i 'îlm ü 'irfân olan mahmûkiye-i İstanbuldan mâ-nend-i mihr-i müñir lâmi' ü tâbân ve Enderûn-ı Hümâyûndan Sulîân Selâm-i kâdim kitâbetiyleh hilâl-i 'itibârî bure-i şerefe meh-tâb-ı cihân olmuşîdî. Bîn yüz altmış beş senesi hilâlinde misra' :

Eyledi âttâb-ı 'ömri gurb

medlûlünce mâh-tâb-ı 'ömri-i 'azîzi pejmürde-i gubâr-ı kûsûf ve âti-tâb-ı devre-i eyyâmı mübtela-yı perde-i hûsûf olmağın intikâl ve hür-sîd-i rûb-ı pür-futûhı merkeze-i cinâna irtihâl itmişdir. Merhûm-ı mer-kûm nisâb-ı 'îlm ü ma'ârifden hisse-yâb bir şâ'ir-i şîrin-cevâb olmağla tahîr u âşârından bu gend ebyâtı tebertükken tasîr olundu. Nazm

MEHİB

Devr-i Sulîân Mahmûd Hâlide olan su'arâdan rengin-elfâz u âteşin-ta'bîr bir şâ'ir-i mahmûdet-semir olup aklâm-ı divâniyyeden birine kâtib ve refte refte hâ'acegân-ı bulend-'ünvân-ı mehîbü'l-erkândan bir mansûb-ı cellî's-sân ile nâ'il-i merâtib olmak üzere ba'z-ı şîka-i nâsdan mesmû' ve âşâr-ı ma'ârif-intişârlarından şüyû' bulup dest-res-i fakîr olan bir iki tarih-i dil-pezirleri tebertükken bu enümen-i su'arâya tahîr u tasîr olundu.

MUHİSİ

İsm-i Ahmed ve Rûm-îli kuzâtı eşâtından 'îlm ü ma'ârif ile mes-hûr beyne'l-akrân fenn-i şakk ü inşâda bir zât-ı ser-âmed idi. Bîn yüz

kırk dört senesi hüdudunda 'azim-i mansıb-ı cinân ve kaza-i âhır-
beka'ya revân olmuşlardır. Kuzatın muhlis-i pakize-nihâdî ve Rûm-
ilî kâzi-'askeri efendiler hâzaratın vekâyî' kitâbeti hîdmetiyle istîlâ-
dâmunda ekseri kibâr-ı 'ulemânın mütercem-i mezkûr hâkkında 'iftet-
û di'yanet ile itimâdî olmağa hoş-âhî ve eş'arı âb-dara dahî kâfîn-i
iktidar olduğı rivâyet-kerde-i ehl-i sühân-ı şîrin-makâl olmağa tah-
rîr ve bu gend (89^b) ebyatı teberrûken tasîr olundu.

(90^b) NAŞİD EFFENDİ

İsm-i ser-âmedleri Mehmeddîr. Darûl-cihad Belgradtan zühur
u neşet ve 'ulemâ-yı 'asrardan tahşîl-i 'ilm ü ma'rifet idüp tarih-i 'ilme
'azim ve bade'l-mülâzım 1147 senesi evâhîründe medrese-i hârice
na'îl ve kâfî-ı merâtib ü merâhil iderek 1166 senesi rebî'ü'l-evvelinde
Sacîdî-zâde Mehmed Sa'îd Efendi yerine medaris-i sâhn-ı şemânın
bîrime vâsıl ve 1167 senesi rebî'ü'l-evvelinde Bekr Paşa imâmı Ahmed
Efendi yerine Şah-kûh medresesiyle sûrûr u inbîsât hâsıl ve refte refte
medrese-i Süleymânîyyeden Ahmed Paşa-zâde Velîyyü'd-dîn Beğefen-
dî yerine 1178 rebî'ü'l-âhırî gûrresinde medîne-i Uskûdar mevlevîy-
yetiyle kâim-kâr olmağın reşk-endâz-ı emâsîl olmuşîdî. Ba'de'l-'azl
ve'l-infişâl 1180 senesi hîlâhinde mansıb-ı bekâya irtihâl idüp Edir-
nekâpusı hâricinde Emir Buğarî zâviyesi reh-güzârında defn ü ikbâr
olundılar. Merhûm-ı mezkûr ma'ârif-i 'ilmiyyede müşârik-i âkrân
ve inşâd-ı tab'-ı resâdlatı fî'l-cümle makbûl-i tabâyî'-i hünner-verân
nefisü's-sûhbe latîf-ü'l-lisân ve huşûsâ siyer-i şerîf naklinde mûm-
taz u mağbûl-ı cihân olup mizâc-ı kibâra vâkıf ve kâfide-i intisâb u
imtîzâca 'ârif olmağın esnâ-i tedrisinden zamân-ı mevlevîyyetine
değîn hîdmet-ı kibârdan hâli olmayup müddet-i keşîre ayak nâibi
olmalarıyla zer-ı hâlisü'l-'ayâr zât-ı 'âlî-mîkdarı pazâr-ı itibârda Şarî
Nâib göhrevîyle pür-revâc ve hîdmetlerinde olduğı sabıkan İstanbul
dahi bir müddet Lîmni cezîresinde ikâmetden söhra gendân terâzu-yı
itibârdan ihrâc olmuşlar iken :

Ne kadar eyler ise süy-i hîlâfa cereyân
Yine mecrâ-yı kadîmîn bulur âb-ı ihşân

medlûlünce bab miyâbeti ve Mahmûd Paşa miyâbetinden ma'âda ka-
lem-rev-i Rûm-îlî ve Amâtohlâda tokuz def'a tezkîrecî ve zamân-ı mev-

leviyetinde dağı nezarat-i şeyhü'l-islamîde asude olan evkâf tef-
tış ile tahsîl-i ser-mâye-i sürür u ibtîhâc buyurmuşlar idi. Bu gâzel-i
bi-bedelîeri gend evrak Divanlarından îhrâc ve bu mecelle-i cellîe-i
şu'araya illâk u idrâc olundu. Nazm Şeyhü'l-vüzera Hâ-
kimbaşı-zâde 'Alî Paşa hazretlerinin câmi'-i şerîfi dervâzesinde Veli
Efendi merhûmın hatırıyla keşide-i imla kılınan tarih-i bihterim-
insadlarıdır ki teberrûken taprîr u tasîr olundu. Tarih :

Ziyâret eyleyüp tahsîn ile Nâsîd didim tarih
Ne valâ bi-bedel câmi' bîna itdi 'Alî Paşa

NÂSİD BIG

(91a)

Ol mîr-i kerîmîn ism-i sâmilîri lîbrâhimîdir. Evâ'il-i salîtanat-
mân Paşa merhûmın necî-i necîb ve mahdûm-ı edîb ü lebîbî olup
anlar dağı hasbe'z-zât rûbde-i 'âlîye-i vezâret ile kapudân-ı deryâ
ve zînet-bâş-ı eyâlet ü livâ olan sabîku't-tercemme Râtib Ahmed Paşa
hazretlerinin sulâle-i cellîelerinden keşf-perde-i didâr ve âğuş-ı vâhid-i
şefkat-medârlarına pirâye-bâş-ı iftihâr olup vâhid-i mâcidleri irtî-
hâbinden sonra Enderûn-ı Hümayûna duğul ve imdâd-ı meleke-i tab'-ı
sedâd ile zamân-ı yesîrde kaşr-ı bi-kûşur-ı 'ilm ü 'irfâna şu'ud ile nâ'il-
me'mûl olup beyne'l-emgâl ma'ârif-i 'ilmiyye ile mümtâz ve âğayan-ı
hâne-i hâssa miyânında mâ-beynecîlik rûbde-i ref'âsiyla ser-fîrâz ol-
muşlar iken der-gâh-ı mu'alla kapucubâşılığ-ı ile gerâğ ve silâhşörlük
rûbde-i cellîesiyile dağı mâye-dâr-ı 'izzet ü rifâğdurlar. Hakîkâ ki ol mîr-i
mahmûdet-semîr gâbûk-süvâr-ı 'arsâ-i hüsn-ı ta'bir bir şâ'ir-ı bi-na-
zîrdîr ki ma'ârif ü kemâl ile tann-ındâz-ı heft-âsümân ve gûşâd-ı
tab'-ı nâsîdî olan gûftârı dil-şikârları resk-âver-i hünner-verân ve mah-

sud-ı cümle-i sühan-dân-ı zamân olup bi-münşîhi :

Zihî mîr-i livâ-yi dâniş-i 'ilm ü ma'ârif kim
Sinân-ı hâmesi teşhîr idüp ikîlîm-i 'irfân

Göreydi Târib ü Vehbî eger nazm-ı nev-îngâdın
İderler miydi gayre şâ'iriyet ile bühân

Vekâlet-nâmesinde her biri medh eyleyüp dirdi
Budur hâlâ cihânın şâ'ir-ı mümtâz-ı zî-şâm

Nesr : Mısdâkıncâ, 'asrımızda şabâs-ı tahşin ü iftihâra seza bir gâ'r-ı pâkize-eda olmağla tahîr ü âşâ-ı tab'-ı dürer-barlarmıdan ruğsat-yab-ı iktidar olduğumuz bu gâzel-i bi-bedelleri tasîr olundu. Nazm

(91b)

NÂZİM

Nâmı Mehmeddir. Rûm-ili kuzâtı esrâfı miyânında fazîlet ü 'irfânı müselem bir zât-ı ser-âmed olup sabıku't-tercemâ Şuî 'Alî Efendiye damâd ve îarık-ı kazâda rûbesini ta'dâd iderek Kötendil ve Yenice-vardar ve İbâsan ve Akkırmân kazâlarıyla ber-murâd olup ba'dehü Nevrekop kazâsı muvakkıti iken kazâsı nâ'ibi iken 1186 senesi hilâlinde 'âzım-i kazâ-i âhır-cınân olmuşlar. Mümâ-ileyh ma'ârif-i 'ilmiyye ile munzamü'l-hâl ü hükûmet ve esnâ-yı mülâ-zemetde tedrisile iştigâl nefisü's-şühbe hoş-âyende-makâl mun'im ü sofra-guşâ-yı ahbâb bir zât-ı fazîlet-nisâb olmağın tahîr u âşâ-ı eczâ-yı vücd-ı ma'ârif-şümârı gibi târ-mâr olmağın ancak Şeh-zâde Sulân Selim hâkında olan târîhleri mazbûti-i mecmû'a-ı fakîr olmağla tebertükken tasîr olundu.

NÂZİM

Ol nâzım-ı menâzım-ı 'ilm ü marîfet ve şâh-ı şecere-i sıyâdet ü şerâfetiñ nâm-ı nâmı vü ism-i sâmilîleri 'Abdu'r-rahîmdir. 'Ulemâ-yı 'asr u evândan sabıkan Kuds-i Şerîf kazısı Bursavî İlahî-zâde es-Sey-yid Süleymân Efendinin manzûme-i eczâ-i vücdı ya'nî mahdûm-ı guzûn-ı bihbûdî olup ikrâm-ı mehdûm-ı kîrâm olan mülâzemetle evvelen ihtirâm ve ba'dehü iktisâb-ı şeref-i 'ulûm ile gevher-i gi-rân-kıymet-i zât-ı mes'ûdî Şeyhü'l-islâm Dürrî-zâde Efendi hazret-leri şâniyesinde imtihân-ı şânilerinde vakî' defter-i müstefidîn-i müs-tefidin pür-intizâm olmağın 1179 senesi zîl-kâ'desinde dersiyeye-i İsmâ'il Beşe medresesiyle bekâm ve 1181 senesi cumâde'l-âhîresinde dersiyeye-i 'Osman Efendi ile nâ'ili'1-merâm olmuşlar idi. 1184 senesi rebî'u'l-evvelinde Tayyib Molla-zâde es-Seyyid 'Osman Efendi mah-tulünden katib-i zarb-hâne 'Omer Efendi dersiyesiyle ihraz-ı rütbe-i dâhil ve 1186 senesi Re'isü'l-küttâb Ravîf İsmâ'il Big-zâde es-Seyyid İbrahim İsmet Efendi yerine dersiyeye-i Molla Gûrânî ile resk-endâz-ı emâsıl olup 1190 senesi bâ-mûsıla-i

şahn medresesiyle tekrim ve eşnâ-i tahvîr-i tezkire-
mizde medrese-i merkûmede zinet-bağs-ı rahle-i ders ü tefhîmdirler.
Mabûdüm-i me'âli-rûsüm 'ulûm-ı nâfi'ada mûmînaz ve fûnûn-ı edebiy-
yede hâkk bu ki emsâlinde ser-efraz şîr ü inşâda mahâreti zâhir ü
âşîkâr şu'arâ-yı 'aşrîmuzdan medh-i irtâya seza bir Nâzım-ı şîrin-refâtâr
olmağla tahvîr u âşârlarından bu gâzel-i bi-bedelîleri tasvîr olundu.

NÂFİZ EFENDİ

(92a)

Nâfîzû'l-kelâm-ı şudûr-ı kirâm-ı bâla-şân ve müstefîz-i envâr-ı
fazîlet ü beyân nusûba-i memdûha-i nevâdir vârisü's-şadr kabîren
'an-kâbir mehâdim-i kirâmın bâla-mesnedi Feyzû'llah Nâfîz Efendi
hâzretleridir. Kerraten ba'de uûrâ şeyhü'l-islâm ve 1141 senesi hîla-
linde mahrûse-i Brusada ravza-i rızvâna hürâm iden imâm-ı şehr-yârî
Mehmed Efendi hâzretlerinin mabûdüm-i güzîn-i bâla-nâmı ve necl-i
bihertin-i Nâfîzû'l-kelâmı olup 'icâletü'l-ikrâm-ı mehâdim-i kirâm
olan mülazemetle tevkrî ü ihtirâm ve 1130 senesi hüdûdunda medrese-i
hâricle bekâm olup ve refte refte kat'-ı merâtib-i îtâfîk üzere iken
..... mevlaviyyetile makzûziyyü'l-merâm ve 1146 muharrerinde
medine-i Filibe ve ba'dehu mahrûse-i Âmid ve mahmûmiyye-i Edirne
mevlaviyyetilerile tahşîl-i nesât-ı tâmm ve 1164 muharrerinde Mekke-i
Mükerreme hûkkümetiyle şâyân-ı ikrâm ve hâkim-i nâfîzû'l-kelâm
olup ve 1168 muharrerinin besinci günü Feyzû'llah Molla Sa'de'd-dîn
Efendi yerine hûkkümet-i darû's-saltâna ile câh-ı i'tibâr pür-tümüvâk
Efendi yerine hûkkümet-i dârü's-saltâna ile câh-ı i'tibâr pür-tümüvâk
yid 'Abdu'llah Molla Efendi hâzretleri yerine şadr-ı Anadolî ile bülend-
kadr ve 1181 senesi rebî'ü'l-âhîrînin dördüncü günü İbrâhim Bigefendi
yerine şadr-ı Rûm-îli ile hilâl-i ikbâlî sipîhr-i nigervânda bedr olmuş-
iken sene-i mezburc cümâde'l-ülâsının 15. günü ta'ne-i ta'undan binâ-yı
cism-i nâzîki mütezazelî ü inhidâm ve hîtab-ı emr-i "İrci'î"ye 171 imti-
gâl ile şadr-ı cinâna hürâm buyurup Hâzret-i Hâlid razıya'llahu 'anh
tûrbe-i şerîfeleri civâr-ı rahmet-medârlarında nihâde-i hâk-i mezâr
kıldılar. Şadr-ı müsâvîrîn-ileyh sicâli rahmetihî ve 'aleyh hâzretleri
âşînâ-yı riyâz-ı ma'arîf ü 'ulûm ve miyâne-i enâmda mahâret-i şîr ü
inşâ ile meşhûr u ma'lûm şudûr-ı kirâmın sülhan-veri ve meclis-i sa'âdet-
leri teke'llüfden beri hüner-perver bir şadr-ı kerîm-i merhâmet-güster

idi. Âşâr-ı ma'arif-intişarlarından bu birkaç ebyât-ı pâkîze-edaları tahîr u imlâ kılındı. Nazm

(92b)

NÂFİ

Ol mahdûm-ı güzîn-i ser-âmedîn nâm-ı nâmîleri Mehmeddir.

Hvâce-i cihan ve fâzıl-ı bi-nazîr bir mümtâz-ı efâzıl-zamân olan sabîkân Mekke-i Mükerrreme kâzısı Kâzâbâdî Âhmed Efendi mer-hûmûnı mecl-i necl-i bihteri ve mahdûm-ı güzîn-i ma'arif-güsteridir.

Evvel-i ikrâm-ı mehâdîm-i kirâm olan şeret-i mülaazemetle hâl-i şîğâr-larında tevkrî ü ihtirâm ve nişâb-ı sinn-i temyîze vusûlîlerinden şörra 'ulûm-ı nâfi'ayı vâhid-i mükerrermlerinden tahşîl ü iktisâb beynel-

emşâl ma'arif-i 'ilmiyye ile benâm 1153 senesi hilâlinde medrese-i pâricile dâhil-i müderrisin-i kirâm ve 1166 muharrerminde bâ-müşâla-i şâhn şâniye-i Ânkâravî medresesine hürâm ve ba'dehû vâsıl-ı şâhn-ı merâm ve andan hareket idüp ikinci altmışlı rütbesiyle Sinân Pâşâ medresesiyle bekâm ve müşâla-i Süleymaniyye-i tibbîiyle tahşîl-i ne-

gât-ı tâmm itmişler idi. 1178 senesi zî'l-kâ'desinde Müneccimbaşî-zâde Mehmed Fehîm Efendi yerine Muşîfâ Pâşâ der-Geğbuze medresesiyle kârim-ı âmâl ve 1182 senesi rebî'u'l-evvelin on beşinci günü Güzel-

hîşârî Molla-zâde Mehmed Efendi mahîlûlünden kâşâba-i Gortida Sü-leymaniyye medresesiyle nâ'il-i 'izz ü ikbâl olup ol medrese-i celîlede bâ-i seccâde-i dirâset ilken 1182 senesi zî'l-kâ'desinde 'azm-i buk'a-i cîmân ve vâlidleri civârında defn ü türbet olundu. Merhûm-ı mezkûr

funûn-ı 'ilmiyyede müşârik-i emşâl ve şîr ü inşâda âkrânuna nisbetle nâ'il-i mertebê-i kemâl bir gâ'ir-i pâkîze-hayâl idi. Cümle-i letâifin-

denîr ki fî'l-âsî Midillî ahâlisinden olup 'ulûm-ı cüz'îyye ve külliyyede kesb-i söhret-i tâmm ve Kâ'im-makâm Mehmed Pâşâ cenâblarıyla mukaddemâ muhâlatâyâ binâen birkaç eyyâm kâsd-ı ziyâret ile Âsi-

tâne-i 'aliyyede meks ü ârâm üzere olan Şeyh 'Osmân nâm la-übâll-î tabî'at ile bir encûmen-i zurafâda müşâdîf mütercem-i merkûm fâzıl-ı yegâne Kâzâbâdî merhûmûnı mahdûmı ve vâris-i gençine-i 'ulûmı

oldukda kâsd-ı imtîhân irâğ-ı hacâlet sevdaşıyla ba'z-ı mesâ'il talvîr iderek âhîrû'l-emr Fîrâvn-ı felâket-iştimal imân ile irtihâl itmek üzere

bâsi-ı kavâ'id-i bi-me'al itdükde

(93a)

NAZİF EFENDİ

Nâm-ın âmilîeri Muşîfâdır. Mahmûmiyye-i İstanbulda Koca Mus-tafa Pâşâ mahallesinde zînet-bâğs-ı gehvâre-i şühûd ve pederleri 'Ömer

Agamî terbiyesinde vâsıl-ı sînn-i nîsâb oldukça tahşil-i ma'ârif-i 'ilmiyye ile zirve-i a'lâ-yı 'irfânı şu'ud idüp kalem-i nesh ü şühûde dâbi Yedikülleli Efendi dimmekle zebân-zed-i cumhûr olan mîr-âhûr imâmı es-Seyyid 'Abdu'llah Efendiden ta'allûm-i hâtî u kitâbet iderek mûmâ-ileyhden vaz'-ı latza-i ketebehü'ye me'zûniyyet ile beyne'l-akrân 'irfân u nezâfet ile müşârrûn bi'l-benân olmağın 1134 senesinde rîyâset-i kitâbet ile ser-firâz-ı ümme-i devlet olan Uğurbârî Mehmed Efendinin da'ire-i müvüvvet-i vâfirelerine intisâb ve mühr-darlıkları hîdimetile kesh-i şeret-i bi-hîsâb ve tarîk-i hâvâcânâ duhülle feyz-yâb olmuşıdı.

NEDİM EFFENDİ

(93b)

Nâm-ı ser-âmedleri Ahmeddir. 'Asr-ı Sultân İbrahim Hânde şadr-ı Rûm iken hücum-ı eşkıyâ ile vak'a-i câmi'-i Ahmed Hânde nûs-ı şeret-i şehâdet iden merhûm Muslihü'd-dîn Efendinin hâtî-di olup Anadolî kuzatı eşrafından Mehmed Efendi nâm zât-ı ma'a-rit-mendin mahdûm-ı ma'ârif-rûsumıdır. Evvelin-i ikrâm-ı mebdâim-i ikrâm olan müâzemet ile hâl-i şigârlarında kârın-ı şeret ü ikrâm ve nîsâb-ı sînn-i temyizîze bülûğlarında mukaddemat-ı 'ulûm-ı nâfi'ayı efâzıl-ı 'asrından istifade ile vâsıl-ı ser-menzil-i kemâl ve hûşûşâ ede-biyye vü fârisiyyede beyne'l-emşâl mahâret ile ser-firâz olduğundan gayri mesâyih-i İslâmın mekâdir-mendi Ebbe-zâde 'Abdu'llah Efendi-zât-ı 'âli-mikdârları tamğa-zen-i vücûh-ı efâzıl olmağın medrese-i hâriye dâhil-i müderrisin-i kîrâm ve kat'-ı merâtib iderek bin yüz otuz tokuz senesi zî'l-ka'desinin yigirmi sekizinci günü Molla Kırımı medresesine hîrâm ve bin yüz kırk ramazânının yigirmi dördüncü günü Sa'di Efendi medresesiyle ikrâm ve 1141 senesi şafarının on dördüncü günü Şerbetçi-zâde Mehmed Efendi mahlûlünden Nîsancı Paşa-yı 'Âtik medresesiyle dâbi tahşil-i nesâ-i tâmm ve bin yüz kırk iki re-cebinden Çarhî-zâde Mehmed 'Âlim Efendi yerine medâris-i şâhn-ı şemânın biriyile kârın-ı şeret ü iştirâm olmuşıdı. Bin yüz kırk üç senesi rebî'u'l-âhırî guresinde Bigpâzârî İbrahim Efendi yerine Sekbân 'Ali medresesi badi-i tevķir ü i'tibâr olup ol medrese-i refî'ada fers-i sec-câde-i ders ü ifâde iken bu eşnâda vukû' ve Şadr-ı a'zam İbrahim Paşa ve Mehmed Ketûdânın da'irelerine şiddet-i intisâbları olan zevât-ı 'âli-kadîrîn mübela oldukları renc ü küdürret mûmâ-ileyhin mesmû'ı

Şu'ur-ı a'lâ-yı
feyz-yâb

olduğu hâvî sırayet ile gıttâr olduğı 'illet-i vahimeden tahtı's-i cân idemeyüp sene-i mezbur cümâde'l-âhıresinde beyt :

Rahm itmedi kimesne anıñ ah ü zârına

Ahır getürdi anı da mısķın mezarına

Nesr : Me'âlinece

(97b)

Hâfı'ı-vâv

VAKİF-I BRUSAVİ

Nâm-i nâmileri Mahmûddur. İshâk hâcâci dînmekle beyne'l-

'ulemâ mümtâz-ı emâsıl olan Bursa'vî Ahmed Efendi'nin mahdûmı olup

vâlidleri merhûmudan Vakıf-ı mezâyâ-yı 'ulûm ve kezzâlık merhûm-ı

merhûmıñ 1107 senesinde Brusada Anbar Gâzî medresesinden şâhna

hareketlerinde 'âdelelerinden mülaazemetle nâ'ıl-ı murâd u merâm ol-

duklarından sonra 1112 rebî'u'l-evvelinde 'Osman Efendi mahdûm-ı

den Kûpküleğî (?) medresesine 'aric ve 1115 cümâde'l-ulasında Cö-

mez-zâde İsmâ'îl Efendi yerine Esedîyye medresesiyle ikrâz-ı rütbe-i

hareket-i hâric buyurmuşlar idi. 1116 cümâde'l-ulasında Hilmi Meh-

med Efendi yerine Ferî-pekîr medresesiyle müşâhede-i rüy-i 'itbârı

ve bir aydan sonra Hâdî Efendi yerine 'Ivâz Paşa medresesiyle kam-

kâr ve 1119 senesi muhârreminde birinde mü'sila-i şâh-ı 'itbâr 1120

şâbânında Şeyh Bâkî-zâde Muştâfâ Efendi yerine Molla Yegân med-

resesi şâhınâ hareketle seza-vâr-ı rağbet ve 1128 muhârreminde Kâs-

tamoni Türk Mehmed Efendi mahdûmından Hâncerîyye medresesine

hareket 1129 recebinde İlahî-zâde es-Seyyid 'Abdu'llah Efendi mah-

lûlünden İznîkde Süleymân Paşa medresesi 'inâyet ve 1133 zî'l-hic-

cesinde Vani Efendi hâfîdî es-Seyyid Muştâfâ Rebîb Efendi yerine

Hâzret-i Emîr medresesiyle tevķır olıñup 1136 cümâde'l-ulasında

selefleri merhûm yerine Sulţan Orhan medrese-i celîlesinde vâz-ı

kudûm buyurmuşlar iken 1137 şâbânında terk-i medrese-i cihân ve

'azm-i buķ'a-i cinân buyurdılar. Merhûm-ı münâ-ileyh 'ulûm-ı 'arabiy-

yede mûşarık-ı emâsıl ve şî'r ü inşâda vâsıl-ı rütbe-i kemâl olan şâ'ir-i

pâkîze-ta'bir-i şîrin-makâl idi. Bu gâzel âşâ-ı tab'-ı bi-bedellendir.

Nazm :

Nesâia bâ'is olur nev-bahâr anıldıkça
Gider humâr-ı mey-i hoş-güvâr anıldıkça

Nigâh-i sefkât ider mi 'aceb o meh-pâre
Dil-i sitem-zede-i bi-karâr anıldıkça

Vücûdî 'aşîk-i ser-geştinîñ gubâr-âsâ

Reh-i figâra düşer rûzgâr anıldıkça

Bir iki nâvek-i dil-dûzîñ eylesün ırsâl

Bu gâk sine-i 'uşşâk-ı zâr anıldıkça

Zebân-ı hâme-i Vâkıf güher-teşânîk ider

Bu güne bir âzel-i âb-dâr anıldıkça

Ve le-hü

Ayagı tozu ile eyledi hum-hâneyi teşrif

Ağıldı geşm-i bahrîn yârî gördün dideler rûşen

Gubâr-ı âsitânî olmağla hâsret geküp âhır

Hâsed ey sürme-geşm-i yârî gördün dideler rûşen

VÂSİF HAKİMBÂŞI - ZÂDE

Ol şâir-i bilhîrîñ nâm-ı nâmîleri Mehmed Eminîdir. 'Âsr-ı Sul-
tân Ahmed-i şâliğde revîsü'l-eti'bâ olan Hasan Efendinîñ mahdûm-ı
güzîn ve necl-i necb-i ma'ârif-karînleridir. Meşâyih-i İslâmîñ ma'ârif-
mendi Ebû Sa'îd-zâde Feyzullah Efendi merhûmudan ihraz-ı şerf-i
mulâzemet ve 1119 senesi şâferü'l-hayrında Muzaffer Efendi yerine
Fîruz Âğa medresesi hâriciyle nâ'îl-i 'izz ü sa'âdet ve 1123 recebinde
Hâdîce Sultân tabî'i Yûsuf Efendi yerine Magnîsâlî Çelebî medresesine
hareket ve 1127 muharrerinde Erzurumî 'Abdu'r-râhîm 'Azîz Efendi
yerine 'Abdu'r-râhîm Paşa medresesinde fers-i seccâde-i dirâset
buyurmuşlar idî. Sene-i mezburde şâdr-ı 'âli-kâdr Mehmed Râşid
Efendinîñ hareket buyurdukları Hâdîm Hasan Paşa medresesiyle
kam-revâ ve 1130 şevvâlinde Konevî Kara Mehmed Efendi yerine
şâniye-i Feyziyye medresesine (98) it'îlâ ve bir yüz otuz bir senesi
seza görüüp 1133 zî'l-hiccesinde Mansûrî-zâde dâmâdî Mehmed Efendi
yerine medâris-i şemânîñ biriyile vâsıl-ı şâhn-ı murâd ve 1134 şa'bâ-
nunda Şâhîdî Şeyh-zâde es-Seyyid Mehmed Sa'îd Efendi yerine Rûm
Mehmed Paşa medresesiyle dil-gâd olup 1136 zî'l-hiccesinde Tâlib
Süleymân Efendi yerine Şâh Sultân medresesiyle şâdân olmuşlar iken

1137 şevvâlinin 17. günü 'azim-i medrese-i cinân oldılar. Vefatlarına ahbâbılarından Yünnî Mehmed Efendinin didiği târîh :

Ruh-i Vasi Mehmede rahmet

— 1137 —

Âsâr-i tab'-i dâir-bârlarından 'Uşşâkî-zâde Seyid Efendi merhûmun ol 'aşrda tahşin-kerde-i şu'arâ olan nev-zemin gazellerine didik-leri nazîredir ki teberükken tahîr olundı. Nazm :

Perişânıgımı başdan başa ben yâre gösterdim
Veli tîg-i elemle şâne-ves şad-pâre gösterdim

Sipah-i hâtîr melek-ñûsunıne kâşd itdiğin gördüm
Gü mir'at-ı Siken der dîde 'aks-i yâre gösterdim

Yed-i kûdretle yâkûdım sinem üzere dâg-i hâretler
Bu seb ol mâh-rûyâ seb'a-i seyyâre gösterdim

Uğurdi mürg-i 'aklın gül-sitânda gördiğî dernde
O gül-ruhşârı bir kez 'andelhîb-i zâra gösterdim

Kenâr-i bezm-i meyde geşm-i mest-i yâr ey Vasi
Sükûtte nergis-âsâ 'aşk-ı bîmâra gösterdim

VÂHİB EFENDİ

Oî mahdûm-ı güzînin nâm-ı celîlî 'Alîdir. Şadr-ı Anadolî pâyestyle şâniyen İstanbûl kâzâsından ma'zûlen vefat iden Şun'ullah Efendinin necî-i necbî olmağla ikrâm-ı mehâdîm-i kîrâm olan mûlâzemetle evvelen şâyes-te-i ihtirâm ve 1131 senesi hûdûdunda medrese-i hâric ile dâğıl-ı müderrisîn-i kîrâm olup kat'-ı merâtib ile Nisâncî Paşâ medresesine hîrâm ve 1136 zi'l-kâ'desinde ba-mûşla-i şâhn Ümm-i Veled-zâde 'Aziz Efendi medresesiyle ikrâm olunmuşlar iken 1141 senesi zi'l-hiccesinden zabt itmek üzere Muzaffer-zâde Mustafâ Efendi yerine Mağnisa

VAKİF EFENDİ

Oî mahdûm-ı şerîfî'n-nesebîn ism-i sâmilîri es-Seyid Yahyâ-dir. Efzâz-ı Rûm kerraten ba'de merra Rûm-illî kâzî-'askerî hâtîrât-ı benâm 'Arif 'Abdûl-bâkî Efendi merhûmun hâtîdi ve mevâlî-i 'izâm-

dan Fâzî Efendinin mahdûm-ı zî-şeref-i reşîdî olup kendüler ve cedd-i 'izâmî mü'ma-ileyh ve vâlidleri Fâzî Efendi ve 'amm-i muhteremleri Kasîf Sa'de'd-dîn Efendiden her biri hânedan-ı şîr ü inşânın yegânesi ve hâtî-i ta'îlîkde kezaîlik müfred-i zammânesi olup Vehbî Efendi merhûm Vekâlet-nâmesinde bu vechile beyân buyurmışlardır. Nazm :

Mezâyâ-yı kelâma Kasîf-âsâ Vâkıf olmuşdur
'Aceb mi Fâzîz olsa hâzîz-i tahşîn-i Hâkânî

Nesr : Beytyle medh ü senâ buyurdukları Vâkıf-ı mezâyâ-yı sûğan bir şâir-i mahîr-i pâkîze-edâdır. 1120 târîhinde medrese-i hârice nâ'îl ve yerinde 'itbâr olunup 1124 târîhinde Defter-dâr İbrahim medreseyle ikrâz-ı rütbe-i dâhil itmişler idi. Ba'dehû cedd-i 'izâmları şâdî-âhî-kâdr 'Arîf Efendi medresesine hareket Halebü's-şehbâ kazâsından mazûlen 'âzîm-i manşûb-ı bekâ olmuşlardır. Bu gâzel-i âb-dâr âşâr-ı tab'-ı dîrer-bârlardır. Nazm

VİŞALÎ

(98b)

Ol şâir-i şîrîn-zebân şâhîb-i belâğatın nâm-ı nâmilîleri Ahmed-dir. Medîne-i Rehâdan neşet ve akribâlarından sabîku't-terceme Hâtî Musîtafa Efendinin terbiyeleriyle tahşîl-i dâniş ü marîfet ve tarîk-ı devlet-refîk-ı hâ'acegân-ı hümayûna duğülle karîn-i şeref ü 'îzzet olmuşıdı. 1178 senesinde Gürci seferinde ma'iyet-i ser-'askeride defter-dâr-ı bülend-îlkbal ve 1180 senesi şevvâhinde piyâde mukâbelesi manşûbıyla ümid ü amâline karîn-i vişâl olup müddet-i mu'tâdesini itmâm ve 1182 senesi hüdûdunda manşûb-ı cinâna hürâm buyurdılar. Merhûm-ı mezkûr ma'ârif-i 'ilmîye ile meşhûr icâd-ı ma'nâya kâdir pâkîze-gû şâir olmağla tahîr ü âşârlarından bu gend ebyâtı tasîir olundu. Nazm

Hâfîz-ı ha

HÂTÎ-İ BRUSAVÎ

(99a)

Nâm-ı nâmilîleri Hasan ve şîr ü inşâları müstahşen Eğerci-zâ-de dimikle meşhûr ve samedâtılarında Serrâc-zâde ta'bîrî meşîr me-dîne-i Brusa 'ulemâsının şu'arâsından ve miyânlarında dâniş ü 'irfân ile memdûh olan büllegâsından idi. Brusa müderrislerinin birinden mülâzîm ve tarîk-ı tedrîse 'âzîm olup 1110 târîhinde hâricine nâ'îl ve kâf'-ı merâtîb iderek Emir Sulîm medresesinden 1140 şevvâhinde Gence kazâsı mevlaviyyetiyle mahşud-ı emâşîl olmuş-

İdi. 1141 senesi cumâde'l-ulasında Çalılık Ahmed Paşa imâmı Hüseyin Efendi mahbûlûnden Revân kazâsına tahvîl ve 1142 senesi ramazânda 'azl olunmuşlar iken 1146 senesi şevvâlinde Fındık-zâde Feyzû'l-lah Efendi yerine Kayseriye kazâsıyla tebcil ve müddet-i mu'tadeletin tekmiî ile mazûl ve 1150 senesi rebî'ü'l-âhırinde 'Arab-zâde Şâhih Efendi yerine Bağdad kazâsı hükûmetiyle ber-murâd olmağla nazîl-i me'mûl olmuşlar idi. 1151 senesi şa'bânında mazûllen Âstâne-i sa'âdete gelüp Filibe kazâsına dide-düz-ı intizâr iken 1152 senesinde mansûb-ı cinâmı ihtiyâr buyurdılar. Mevlânâ-yı mezkûr eş'âr-ı belâ-gat-gi'âr ile iştihâr bulan şu'arâdan olmağla tahvîr ve ruhsat-yâb oldığımız bu gend ebyâtı tasvîr olundu. Nazm

HÂDİ-I BRUSAVİ

Mahmûdiyye-i Brusa meşâyihünden olup Gazi Hüdâvendigar vâ'izi

İken vefât iden 'Abdû'l-bâkî Efendinin mahbûdum 'Abdû'l-hadî Efen-

didir. Tahsîl-i ilm ü ma'ârifte iştiğâl ve vâsıl-ı derece-i emsâl oldukça

da mahîrüse-i mezkûrede Kaderiyye medresesinden medîne-i Tokat

mevleviyyetiyle dâhil-i vücûh-ı mevâli-i 'ızâm olan 'Abdû'l-kâdir-

zâdenin râdesinden mülâzemetle bekâm 1103 senesinde Şeyhû'l-islâm-ı

benâm Ebu Sa'îd-zâde Feyzû'llah Efendiden Brusada Leylî-zâde

medresesi ile şâyân-ı ikrâm ve reffe reffe hareket-i altmış rütbesinde

'İvâz Paşa müderrisi iken 1110 târihinde Tire mevleviyyetiyle mak-

zıyû'l-merâm olup 1122 târihinde Kayseriye kazâsına nâzil ve 1134

târîhinde Diyâr-ı Bekr kazâsına vâsıl ve ba'dehû 1139 safarinde Fin-

dık-zâde 'Abdû'l-bâkî Efendi yerine medîne-i Üsküdar meleviyye-

tiyle mahsûd-ı emsâl olmuşlar idi. 1140 cumâde'l-ulasında mazûllen

mahmûdiyye-i mezbûrede ikâmet üzere iken rihlet-i dâr-ı bekâ eylediler.

Merhûm-ı münâ-ileyh emsâl miyânında ma'ârif-i 'ilmiyye ile şöhret-

gi'âr ve eş'âr-ı letâ'if-gi'âr şâyeste-i ittibâr bir şâir-i şîrin-güttâr ol-

mağla tahvîr ve Salim Efendi merhûm cenâblarının intihâb buyurduk-

(99b)

Hartû'l-ya

YÜMNİ EFFENDİ

Peyk-i nesimi gül-şeme gönderdi 'andehb
Bikr-i 'atfe-i gül-i îandânu görmeğe

Nâm-ı emcedleri Mehmeddir. Meşâyih-i cevâmî-i selâtin-den
Sultan Bayezid câmi'i şeyh-i 'Osman Efendinin mahbûdum-ı mükerrerimi

olmağla Seyh-zade dümekle söhet-sî'ar ve beyne'l-emşal ma'arif-i 'ilmiyye ile kârin-i iştihâr olmuşidi. 'Ammimiz Seyhü'l-islam Ebe-zade Efendiden 1119 târihinde mülazim ve hüdmetlerine müdâvim iken müma-ileyh 1125 târihinde nûs-i şerbet-i şehadet itdükde hasbe-z zarure nâ-murâd u nâ-kâm ol da'ireden müfârakat ıktizâ itmekle biraz eyyâm bi-ser ü sâimân güzârende iken Yenışehirli 'Abdu'llah Efendi cenâbları hüdmetlerinde istihdâm ve mektûbculuk şerifiyle sayân-ı ıktâm buyurmuşlar idi. Efendileri müma-ileyh Seyhü'l-islam oldukda 1130 senesi muharrerinde bir medrese ihşânıyle mestur u şâdan ve refte refte 1137 senesinde Papasoghı Ahmed Paşaya hareket eyleyüp de Hacı Hasan-zade medresesiyle dağı hândan ol-muşlar idi. 1141 rebî'ü'l-âhırinde medâris-i şâhın-ı şemânın birıyle dil-şâd ve sene-i merkûme şevvâlinde ibtidâ almışlıdan bir medrese-i celile ile ber-murâd olup 1146 şevvâlinin dördüncü günü medrese-i Hâseki Sulîmân ile tezâyüd-i merâtib-i 'izz ü şân eyleyüp medâris-i Sü-leymânıyyeden bir medrese-i 'âliye ile târik-i tedrisi tekmiil ve 1152 senesi hilâlinde Yenışehir kazâsıyla tevkr ü tebciil olunmuşlar idi. Ol kâzâ-i şeref-fezâda ıcrâ-yı hûkûmet üzere iken sicill-i 'omar-i girân-mâyesî tamâm ve mânşib-ı cinâna hürâm buyurdılar. Merhûm-ı mez-kur ma'arif-i 'ilmiyye ile meşhûr edebîyyede yegâne-i 'asr ve şî'r ü inşâda ferid-i dehr olup hâtta şâ'ir-i mâhir-i müşelleh-i zamân Seyyid Vehbi Efendi merhûm Vekâlet-nâmelerinde taze-zebân-ı 'asrî yâd buyurdıklarında müma-ileyh dağı teşrik idüp bu vechile irâd buyur-muşlardır. Beyt :

Kelîm ü 'İffetî vü Yümmî vü 'Âsım Seyyid ü Cazim
Sûhan-sencânîdur 'asrın cihânın taze-güyan

Negr : Hakka ki taze-zebân-ı 'asrın yegânelelerinden olup inşâlarından gayri es'arları müşelleh ve hâtî-i ta'likde dağı mahşûd-ı aşâb-ı kâlem idi. Ağâr-ı tab'-ı dil-peşirlerinden bu gazel-i bi-bedelleri teberrükten tasîr olundu.

Gazel

Hâzer ey dil fîten-i kakul-i pür-gîninden
Baş gösterdi yine zir-i 'arâk-gîninden

Geşme-i hâlini 'arz eyler idi dil amma
Havf ider gamze-i gammâz sühân-gîninden

Zülf-i müsgünine dil-beste olaldan dehrin
Farîz misk-i Hîrâ vü Hîten ü Gîninden

Bü-cahîz olsa n'ola lüce-i geşm-i gâzabı
Bilîmür yâr ile ebrûlârın gîninden

'Ale-m-i fitne-bedîd oldı meger Yümmî o zülf
Bas gösterdi yine zir-i 'arâk-gîninden

Merhûm-ı mezkûr üdmetleriyle ıktisâb-ı şeref-i vüfur eyledikleri
seyhü'l-islam-ı mümâ-ileyhîn bir rûz dahîl-i sotra-i simâtları iken
sorba tāsî hâtaen vaz'-ı ta'ama me'mûr uşağın elinden hareket ve
mütercem-i mezkûrın sa'âdet-mendine isâbet itmekle câme vü destân
alûde-i nî'met oldı meşhûr-ı velîyyü'n-nî'am oldukda telh-lezzet-i
ta'am ile bi-hûzûr olduklarını rû'yet itdükde der-hâl bu kıt'a ile lez-
zet-bahs-ı simât-ı nî'mete ve taraf-ı seyhü'l-islamiden bir kat elbise-i
fahire ile başdan ayağa dek ıktisâb-ı kerem ü inâyet buyurmuşlar
ıdî. Kıt'a :

Şevket-câh-ı seyhü'l-islam
Göricek gerhîn 'aklı şaşmışdır
N'ola sir-âb olur ise Yümmî
Nî'meti başımızdan aşmışdır

İNDEKS

Abdu'l-halim-zade 'Abdu'l-halim Efendi 90.

Abdulkadir Karahan IX, 31.

Abdu'l-kadir-zade 281.

Abdu'l-kerim 31.

Abdu's-selam medresesi 258.

Acem 36, 43, 72, 98, 108, 111, 166, 192,

201, 214, 217, 236, 252, 253, 266.

Adab-ı Zürafâ V, VI, X, XV, XVI,

XVII, XVIII, XIX, XX, XXI,

XXIV, XXV, XXVI, XXVII,

XXXIV.

Adh, Mehmed 219, 226.

Afe XLIV,

Afe, Feyzu'llah 231.

Afe XLIV, 230.

Afe el-Hacc Mehmed 230.

Agah XXXVII, 14, 15.

Agah Surri Levend IX, XXXI.

Ahavayn medresesi 65.

Ahdi 153.

Ahi XXXVII, 26.

Ahi Çelebi mahkemesi 10, 54, 243.

Ahlağ Hüseyin Vâizî 52.

Ahiona 165.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

Ahmed XXXVII, 207.

'Abbas Efendi 77.

'Abbas Efendi, Müderris 172.

'Abbas Efendi-zade Mehmed Hasmat

Efendi XXXVI.

'Abbas-zade 78.

'Abbas-zade, Kazi 25.

'Abdi Altunî-zade XLIV, 217, 218.

'Abdi Dettari XLIV, 218.

'Abdi Dettari, 'Abdu'llah 218, 219.

'Abdi Efendi XXXVIII.

'Abdi Şubhî-zade XLIV, 216, 217.

'Abdi-zade, Aif 207.

'Abid XLIII, 199.

'Abid, Feyzu'llah 200.

'Abdu'llah XXXVIII, XXIX, I.

'Abdu'llah Ağa-zade Süleyman Ağa 12.

'Abdu'llah Efendi 10, 48, 103, 174, 214.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIV.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

'Abdu'llah Efendi, Şeyhü'l-islam XIII.

- Ahmed Hân cämii 276.
 Ahmed, Kapucı-zade 26.
 Ahmed, Karamânî-zade 27, 28.
 Ahmed, Paşa 44, 45, 112.
 Ahmed Paşa, Bağdad vâhisi Vezir 91.
 Ahmed Paşa cämii 162.
 Ahmed Paşa medresesi 75, 136.
 Ahmed Ramazan Efendi XVIII.
 Ahmed Resid Efendi XVI.
 Ahmed Rifat IX.
 Ahmed, Şuî Şeyh 28.
 Ahmed, Şami-zade Üsküdarî 27.
 Ahterî-i Kebir XI.
 Akarca cämii 224.
 Akif Abdî-zade XLIV, 210.
 Akif Big 211.
 Akif Müderris XLIV, 211.
 Akif-i Teşvîfat XLIV, 211, 212.
 Akkirmânî Mehmed Efendi 33, 83.
 Akkirmânî es-Seyyid Ömer Efendi 48, 263.
 Akif Eyyubî XLIV, 229, 230.
 Akova 87.
 Akovah-zade Hâtem 87, 96.
 Akserây 140.
 Alaeddin Çelebi mescidi 23.
 Alagehir 162.
 Alagehir, Abdullâh Efendi 117.
 Alagehir, Osman Efendi 130.
 Ali Alparslan V, VII.
 Ali Beg 59.
 Ali Canib (Yöntem) IX, XXVII.
 Ali Efendi 71.
 Ali Efendi, Hacı Fahb-zade 152.
 Ali Emînî VI, XXVIII.
 Ali Güftî XXXIII.
 Ali İsmâil-zade XLIV, 212.
 Ali Necib Efendi 216.
 Ali Nigârî 39.
 Ali Paşa 6, 124, 157, 252.
 Ali Paşa cämii 258.
 Ali Paşa, Hâkimbâşî-zade 272.
 Ali Paşa medresesi 32.
 Ali Paşa-yı Atîc mahallesî 91.
 Ali Paşa-yı Cedid cämii 156.
 Ali Rifatî 137.
 Aluparmak-zade Efendi 244.
 Altunçî (Altınçî) Mustafa 117.
 Altunçî-zade 117.
 Altunî Çuka Mehmed Ağa 217.
 Altunî-zade Çuka-zade Abdullâh Efendi 217.
 di 217.
 Amasıyyeli Abdî Bayram Efendi 210.
 Amasya 206.
 Amid 12, 14, 27, 65, 260, 274.
 (Anadolû Sahasında Yazılan) İlk Dört Şuara Tezkiresinin Terkibi Üzerine Bir Galagma XI.
 Anatoh XV, 5, 7, 10, 18, 19, 25, 28, 30, 48, 58, 61, 77, 80, 84, 97, 109, 125, 138, 144, 145, 147, 151, 153, 177, 192, 193, 200, 204, 207, 208, 214, 218, 225, 230, 231, 240, 242, 263, 271, 274, 276, 279.
 Anbar Çazî 263.
 Anbar Çazî medresesi 258, 277.
 Ankaravî medresesi 275.
 Antakıyye 175, 259.
 Arab, Ali Efendi 28.
 Arab, Ali-zade Mustafa Erib Efendi 155.
 Arabiyye medresesi 16.
 Arab-zade Abdurrahman Efendi 30, 52, 188.
 Arab-zade Şahî Efendi 281.
 Arac Hasan Efendi 241.
 Argırokastron 19.
 Arif XLIV, 128.
 Arif, Abdurrahbî Efendi, 279.
 Arif Eriş V.
 Arif Efendi, Hattat 138.
 Arif Efendi, İmâd-ı Rûm 235.
 Arif Efendi, Kâzî 206.
 Arif Efendi medresesi 280.
 Arif Hükmî, Şeyhülislam XXXVI.
 Arif Ahmed Paşa XLIII, 201, 266.
 Arif Mehmed Efendi 255.
 Arif-i Mevlevî XLIII, 200, 201.

- 'Aziz Hüfzi-zade XLIV, 225.
'Aziz Şubhi-zade XLIV, 225.
'Aziz Şehla-zade, Mehmed XLIV, 224.
'Aziz-zade Hüseyin Râmiz Zübde'tü'l-Va-krâ't XII, XXIII.
'Aziz-zade Mustafa Na'ım Efendi XV, 19.
'Aziz, Mehmed Şâhîp XLIV, 224.
- B —
- Babatağı 180, 202, 218.
Babatâğı Yek-geşm İsmâ'îl Efendi 165.
Baba Tâhir 195.
Babî-zade es-Seyyid 'Abdu'llah Efendi 269.
B. Carra De Vaux IX.
Badracak 202.
Bağçe-i Şâta-ınduz XXXV.
Bağçe-kâpısı 48.
Bağçeserây 133.
Bağdad 16, 75, 84, 112, 257, 281.
Bağdadî, Hülef 91.
Bahâ'e'd-din 24.
Bahâr-istan 147.
Bahayî Efendi, Şeyhü'l-İslâm 122.
Bahayî Efendi 122.
Bahir XXXVII, 30, 31, 32.
Bahîr-i Sâid 73, 124, 197, 268.
Bahîr-i Siyâh 33.
Bahî XXXVIII, 34, 35.
Bahî XXXVII, XXXVIII, 33, 242.
Balat 54.
Balat mahkemesi 119.
Balık 130.
Balıkcı Lütfî-zade Ahmed Efendi XVI, 247.
Balıkcı Big 237.
Baî Efendi medresesi 70.
Balıci Hüseyin Efendi 240.
Balıci-zade 240.
Balıci-zade Mustafa Paşa 142, 195.
Balyabadra XVI, 19.
Bannuka 246.
Bazbalkın 208.
Başra 230.
- 'Aziz, Mehmed 202.
'Aziz, Mehmed Emin 202.
'Aziz, Süleyman 201, 202.
'Aziz Süleyman Efendi, Difter-i hakani emini XXVI.
'Arif-zade 'Asım 206.
(A)risto 27.
Arnavud XV, 143, 252.
'Asım XLIV, 167, 282.
'Asım Efendi XLIV, 229.
'Asım Efendi Çelebi-zade 203, 204.
'Asım-ı Brûsi XLIV, 206.
'Asım İsmâ'îl Efendi 204.
'Asım, Mehmed 206.
Asirâne 50, 86, 91, 97, 228, 256, 281.
Asirâne-i ahıye 13, 19, 33, 35, 36, 41, 42, 43, 47, 54, 62, 65, 70, 75, 94, 111, 112, 133, 134, 141, 152, 153, 165, 175, 186, 214, 224, 236, 238, 242, 253, 266, 267, 275.
'Asık 153.
'Asık Çelebi XXXII.
Atâ'ullah Efendi 151, 178, 179, 232.
Atâ'î 51, 75, 205.
'Aht, 'Abdi-zade 207.
'Aht Efendi XLIV, 210.
'Aht Efendi, Mehmed Emin 207.
'Aht Efendi Kütüphanesi XXXII.
'Aht-ı Difter XLIV, 208.
'Aht, Mehmed 207.
Ayasofya 104, 133, 176.
Ayasofya camii 174.
Ayasofya-i kebîr 17, 26, 122, 134, 156, 189.
Aydm 112.
Aydm-zade zaviyesi 241.
Aydonat 145.
Ayetü'l-Kürsî tefsiri 8.
Ayık Ansiklopedi IX, XXXI.
'Aynî Tarih 231.
'Aynî 47, 249.
'Aynî Mehmed Efendi 131.
Ayvanserây 207.
Ayvanserây kapısı 119.
'Azim XLIV, 202.

- Bayramiyye 174.
 Bec 71, 236.
 Bedi XXXVIII, 35.
 Begpazari Hüseyin Efendi 163.
 Behcet XXXVIII, 253.
 Behcet, Ali 46.
 Behcet, Hasan, 47.
 Behcet, Mehmed 43, 44, 45.
 Behcet, Mustafa 45.
 Behcet XXXVIII.
 Behisti, Mustafa 47.
 Behmen Ağa 77.
 Behram 216.
 Bektaşîyye 47.
 Belgrad 16, 90, 146, 176, 211, 252, 271.
 Belş XXIX, 1.
 Belg XXXVIII.
 Belg, Abdullah 39.
 Belg, İsmail 38, 39.
 Belg, Mehmed Emin XXV, 41, 42.
 Benli-zade, Abdullah Efendi 65.
 Berat XXXVIII, 35.
 Besim XXXVIII, 37, 38.
 Beşiktas 131.
 Beşiktas Mevlâ-i Hünesi 176.
 Beyan Tezkiresi XXXIII.
 Beyazıt Devlet Kütüphanesi XXXII.
 XXXV.
 Beyzavi 35.
 Bezmi XXXVIII, 36, 37.
 Bigâkçılar mahallesini 23.
 Big Hâfîfe 223.
 Bigpazari İbrahim Efendi 276.
 Bol 267.
 Bor 70, 151.
 Bornaz Hasan Ağa 92.
 Bosna 19, 165, 253.
 Bosnavi Cafer Şadi Efendi 231.
 Bosnavi Mustafa Efendi 261.
 Bognak Berber Mustafa 99.
 Bozca Ağa 83.
 Bozefendi 115.
 Bozdoğan kemeri 153.
 Brusa 16, 38, 75, 78, 81, 85, 98, 108, 115, 120, 133, 138, 144, 148, 163.
 Celvetiyye 27.
 Cemal, es-Seyyid Mehmed 61.
 Cemal XXXVIII.
 Cemal'd-din, es-Seyyid Mehmed 61.
 Cemal'd-din 24.
 Cem 9, 182, 232, 262.
 Cebecibasi mahallesini 91.
 Cebecibasi Ali Ağa Mahallesini XV, 4.
 Cazim, Mehmed 58.
 Cazim XXXVIII, 167, 282.
 Carullah es-Seyyid Ahmed Yek-dest 23.
 Cankuraran 253.
 Canbi Ahmed Efendi 17.
 Cami 152.
 91.
 Cafer Efendi, meşayih-i Sunbuliyyeden
 Cafer Ağa medresesi 278.
 Cabi-zade 233.
 Cabi Remzi 4, 83, 233.
 Cabi Mehmed Efendi 141.
 Cabi Dede, Seyyid 76.
 Cabi Dede 160.
 — C —
 Bulbul-nâme 8.
 Bustan-ı Artin 6.
 Efendi 273.
 Bursa-i İlahi-zade es-Seyyid Süleyman
 Bursa-i Ahmed Efendi 277.
 Bursa-i 202.
 Bursa-i Resa Efendi 217.
 Bursa 99, 217.
 Buğrat 172, 211.
 Buğurt-zade 259.
 Buğurt 24.
 Buğura XXIX, 1, 14, 261.
 Brusi Mu'min-zade Efendi 212.
 Brusi Badi Efendi 81.
 Brusi Asım 198.
 Brusa-i Ragib Efendi 115.
 Brusa-i Abdullahi Efendi 15.
 Brusa-i Mehmed Tahir IX.
 234, 274, 280, 281.
 172, 178, 193, 198, 203, 211, 214,

- Cevdet XXXVIII.
Cevdet, Hâli 60.
Ceyhün 96, 172.
Cezbi XXXVIII.
Cezbi, İbrahim 59, 60.
Cibri 3, 185.
Cidde 112, 116.
Cizyeci-zade Hâsan Efendi 156.
- Ç —
- Çadirci Ahmed mahallesini 36, 181.
Çakeri XXXVIII, 59.
Çahki Ahmed Paşa 102, 281.
Çahki Ahmed Paşa-zade 102.
Çarhi-zade Mehmed 'Alim Efendi 276.
Çarnice 202.
Çavdarı-zade 126.
Çelebi-zade 'Asım Efendi 50, 203.
Çelebi-zade Efendi 129, 156.
Çelebi-zade İsmail 'Asım Efendi 70.
Çemensafa 5.
Çerâği Hâli Efendi 86.
Çerçik 215.
Çesmi-zade Mehmed Sâhib Efendi 131.
Çesmi-zade Resid Efendi 139.
Çesmi-zade Yahya Efendi 35.
Çeteci, Abdurrahman Paşa 215, 216.
Çuraci-zade 'Alim 212.
Çiftciyanık medresesi 165.
Çin 72, 283.
Çorh 275.
Çomez-zade İsmail Efendi 277.
Çuka-dar-zade Resmi 125.
Çukurbostan mahallesini 144.
- D —
- Dalibab Paşa 57.
Damaş Hasan Paşa 207.
Damaş İbrahim Paşa 12, 154, 165, 169, 191, 194, 197, 206, 219, 231.
Damaş-zade Ahmed Efendi 155.
Damaş-zade Ebu'l-hayr Ahmed 5.
Damaş-zade Feyzullah Efendi, Şeyhül-İslam 38, 61.
- Danış XXXIX, 96, 97.
Danış, Süleyman 95.
Dara 73.
Darab 21.
Darul-hadis-i Süleymaniyye 53.
Darul-hilafet-i 'Aliyye, 1, 34, 54, 55, 56, 57, 67, 76, 84, 87, 88, 91, 96, 100, 107, 139, 142, 145, 147, 155, 169, 174, 196, 203, 208, 224, 233, 245, 248, 259, 260, 262.
Darus-saltanatı'l-'aliyye 5, 16, 81, 92, 109, 138, 144, 153.
Darus-saltanatı's-seniyye 1.
Davud Paşa 54.
Davud Paşa câmi'i 135.
Davud Paşa mahkemesi 38.
Davud Paşa medresesi 122.
Daye Hâtin medresesi 38.
Debbâğ-zade Ahmed Efendi 122.
Defter-dar Ahmed Paşa medresesi 170, 239.
Defter-dar İbrahim medresesi 280.
Defter-dar 'İzzet Paşa 7.
Defter-hâne-i 'Amire 111.
Defter-dar Yahya medresesi 234.
Dehri Dihân XII.
Delail 106.
Deli Hüseyin Paşa 144.
Dellal-zade 54.
Delvîneli 'Ali 144.
Derisi XXXIX, 98.
Dersiyeye-i 'Abdul-kâdir 85.
Dersiyeye-i Fırûzağa 156.
Derwis İbrahim Gülşeni 256.
Derwis, Mehmed 98.
Derwis Mehmed Paşa XVII.
Derwis Musîata Efendi 60.
Derwis 'Ömer 52.
Devhâtu'l-Mesâyih Zeyh XXIV.
Devet-dar Mehmed Paşa 89.
Devlet-i 'Al-i Cengiz 133.
Devlet-i 'Aliyye 94, 108, 124, 125, 135, 136, 137, 162, 165, 215, 219, 253, 254.

- Devlet-i 'Osmâniyye: Tarihî XI.
 Deyvula 151.
 Dimeşk 265.
 Dimeşk 159.
 Divân, Âkif 'Abdi-zade 211.
 Divân, Aşım 205.
 Divân, Ârif-i Dettâri 209.
 Divân, Belig 39.
 Divân, Belig Mehmed Emin 42.
 Divân, Cemâli 62.
 Divân, Emin 17, 20.
 Divân, Enis 2.
 Divân, Es'ad 9, 10.
 Divân, Hâmid 71.
 Divân, Hâşmet 79.
 Divân, Hâtem 88.
 Divân, Hâyati 87.
 Divân, İkbâl 13.
 Divân, İshâk 6.
 Divân, İsmâ'il Hâkî 81.
 Divân, 'İzzet Paşa 222.
 Divân, 'İzzet 226.
 Divân, Kamî, 257.
 Divân, Nasîd Efendi 272.
 Divân, Ragîb Paşa 114.
 Divân, Rahîmî Musîata 121.
 Divân, Râşim 106.
 Divân, Râşid 110.
 Divân, Râşid Paşa 102.
 Divân, Refîdî 134.
 Divân, Refet 119.
 Divân, Resîd-i 'Üskudârî 129.
 Divân, Rıza 132.
 Divân, Rif'atî 'AH Big 137
 Divân, Sâkib 56.
 Divân, Şahîb 179.
 Divân, Sâlim 153.
 Divân, Samî 156.
 Divân, Sezâ'î, 161.
 Divân, Şubhî 180.
 Divân, Suzî 167.
 Divân, Şakir 170.
 Divân, Şani 171.
 Divân, Şehîdî 175.
 Divân, Şeyhî Feyzi-zade 177.
 Divân, Tarîb 52.
 Divân, Tânyolu 230.
 Divâr-i Bekr 11, 14, 48, 59, 72, 133, 199,
 215, 227, 281.
 Draman XXI.
 Dürrî 98, 162.
 Dürrî Vani XXXIX, 97, 98.
 Dürrî-zade Musîata Efendi, Şeyhü'l-is-
 lâm 70.
 — E —
 Ebe-zade 'Abdu'llah Efendi XVI, XVII,
 51, 65, 130, 138, 203, 257, 276.
 Ebe-zade Hüseyin Efendi XVI, XVII,
 XVIII, 20, 130.
 Ebi Eyyüb-i Enşâri 71, 80, 134, 137,
 175, 176, 215, 229, 246, 247, 250,
 259.
 Ebi Eyyüb-i Enşâri câmi'i 102.
 Ebi Şeybetü'l-Hudri 28.
 Ebu Bekr Efendi 239.
 Ebu Bekr Paşa 211.
 Ebu Es'ad Vassâf, 'Abdu'llah Efendi,
 Şeyhü'l-İslâm XIX, XX.
 Ebu İshâk İsmâ'il Efendi, Şeyhü'l-İslâm
 6, 16, 25, 75.
 Ebu'l-Leyl Semerkandî 6.
 Ebu Sa'îd-zade Feyzu'llah Efendi, Şey-
 hü'l-İslâm 7, 177, 278, 281.
 Ebu Sa'îd-zade Musîata Efendi 247.
 Ebu's-Sena Şemse'd-din Ahmed b. Ebi'l-
 Berekat Muhammed b. Ârif Hâ-
 san XX.
 Ebu'l-Hâmid 130.
 Eâb XXXVII, 12.
 Eâb, es-Seyyid Mehmed 12.
 Edirne 1, 2, 4, 20, 47, 62, 74, 84, 103,
 117, 126, 159, 160, 166, 169, 189,
 200, 207, 218, 227, 230, 239, 244,
 245, 253, 256, 274.
 Edirnekapu'si Selim Efendi 164.
 Edirnekapu'si 31, 33, 60, 121, 129, 146,
 164, 171, 192, 197, 239, 271.
 Edirnevi, AH-zade Efendi 166.
 Edirnevi Çelebi 256.

- Edirnevi Hâce Mustafa en-Nağs-bendi Erzurumi 'Abdu'r-rahim 'Aziz Efendi 132.
Edirnevi Şeyh La'ih 139.
Eflak 73.
Eğerci-zade 280.
Eğerci-zade Hasan Efendi 16.
Eğriboz 64, 253, 255.
Eğrikapu 54, 62, 106, 236, 264.
Eğrikapu Efendi 106, 162.
Eğrikapu Rasim Efendi 34, 102, 103.
Eğri-zade Şeyh İsmail Efendi 71.
Ehî 103.
EHİ 245.
EHİ-zade 245.
EHİ-zade Feyzi 214.
Elmas Mehmed Paşa 190.
Emin XXXVII, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 25.
Emin Efendi, 'Aziz-zade 128, 239, 258.
Emin. Efendi, Ergene müftisi 188.
Emir Buğart 15, 23, 237.
Emir Buğart hanıkaşı 15.
Emir Buğart zaviyesi 13, 27, 177, 271.
Emir XXXVI, 11.
Emir Sultan medresesi 280.
Emir Beg XXXVII, 17.
Encyclopédie de l'Islam IX.
Endertün-i Hümayun 26, 54, 82, 95, 101, 126, 142, 144, 219, 227, 235, 248, 266, 270, 272.
Engelkayşarı 19.
Emis XXXVII, 1, 2, 3, 4, 20, 22, 247.
Engari kapısı 23, 27.
Ergili Çelebi Efendi 64.
Ergiri 19.
Ergene 27, 188.
Erîb XXXVII, 28, 30.
Erşed XXXVII, 22, 119, 138.
Erzenî'r-rum 62, 63, 100, 170, 216, 261, 263.
Erzinçani es-Seyyid Süleyman Efendi 157.
Erzinçani-zade es-Seyyid Zeynel-'abidin Efendi 11.
Erzurum 112.
Es'ad XXXVII, 6, 7, 8, 9, 11, 35, 266, 278.
Es'ad Ketûda 65, 126.
Esediyye medresesi 75, 277.
Esger XXX, XXXVII, 1.
Esiri-zade 'Abdu'l-baki Efendi 76.
Eski Otalar 110.
Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri IX.
Esma-ğan Sultan medresesi 131.
Eşrefiyye 159.
Eşref-zade 159.
Eşref-zade 'Abdu'l-kadir Surti Efendi XXXVI.
Eşref-zade asistanesi 159.
Evreke-zade medresesi 134.
Eyle kızası 48.
Eyyub 119, 207, 246.
Eyyub Efendi 140.
Eyyub Efendi, Müderris 53.
Eyyub iskelesi 69.
Eyyubi 'Akî Efendi 5.
Eyyubi Seyyid Kelim Efendi 258.
Eyyuhum Çelebi medresesi 239.
Fahim XLV, 238.
Fahir, Ahmed XLV, 237.
Fahî XLV, 238.
Fahî Resâd IX.
Fahîz XLV, 234, 235, 280.
Fahîz Efendi, 'Abdu'r-rahim 234.
Fahîz Efendi, Yedikülli 228.
Fahîz Mehmed Efendi 162, 233, 236.
Fahîz, Serrac-zade 234.
Fahîz, Şam 235.
Fahîza Molla Kadın XLV, 237.
Fahîbi 9, 138.
Fahîza - Türkçe Lâgat IX, XII.
Fahîza - Türkçe Sözlük X.
Fahîz Kadri Timurtas IX, X, XXXVII.
Fahîbi XLV, 239.
Fatma Hanım binti İbrahim Paşa medresesi 269.

- El-Hacc Bəşir Ağa 57.
 El-Hacc Rəcəb Efendi 53.
 Həvacegi medresesi 258.
 Həvace Mehmed Efendi 240.
 Həvace Sə'dəddin Efendi ibn Həsən
 Cən 121.
 Həvace es-Seyyid 'Osman Efendi 58.
 Hacı Əhməd Dədə 1.
 Hacı Həsən-zadə cəmi'i 34.
 Hacı Həsən-zadə medresesi 282.
 Hacı Mehmed Ağə-zadə 178.
 Hacı Selim Ağə Kutubhanesi XXXII.
 Hacı-zadə Efendi 194.
 Hacı-zadə Mehmed Səhə Efendi 65.
 Hacı Həsən Paşa medresesi 278.
 Hacı Sultən cəmi'i 22.
 Hacı Efendi 277.
 Hacı Brusa'vi XLVII, 281.
 Hacıkatul-Vüzəra XXIV, 52.
 Hacıkatul-Vüzəra' Zeyli XXIV.
 Hacı-i Erbət Terceməsi, Tə'rib 52.
 Həzrət XXXXVIII.
 Həzrət Divan 87.
 Həzrət, Calaləh 66, 67, 97.
 Həzrət-i Şirazi 38.
 Həzrət Mehmed Bulak 14.
 Həzrət Mehmed Efendi 244.
 Həzrət XXXXVIII, 62.
 Həzrət 280.
 Həzrət Vəfa medresesi 240.
 Həzrət XXXIX, 88, 89.
 Həzrət-zadə Seyh 'Osman 106.
 Həzrət XXXIX.
 Həzrət Efendi 148.
 Həzrət-zadə 'Ali Paşa 58, 94, 111, 157, 252.
 Həzrət-zadə 'Ali Paşa cəmi'i 270, 272.
 Həzrət-zadə Vəzir 'Ali Paşa 193.
 Həzrət, Seyyid Mehmed 67, 68, 69.
 Həzrət XXXIX, 81.
 Həzrət 50, 108, 112, 126, 167, 169, 212, 263, 265, 280.
 Həzrət XXXIX, 91, 92.
 Həzrət Rəcəb Efendi 124.
 Həzrət-zadə 195.
 Həzrət Ağə 225.
 Həzrət, Bezmi 36.
 Həzrət Efendi 180, 213.
 Həzrət Efendi, Dəftər-dar 210.
 Həzrət-zadə Mehmed Sə'id Efendi 48.
 Həzrət Ləmi 262.
 Həzrət Paşa medresesi 46.
 Həzrət Paşa, Vəzir 126.
 Həzrət Paşa XXXIX, 83, 168.
 Həzrət XXXIX, 90.
 Həzrət 143.
 Həzrət-zadə XIX, 81, 106, 142, 177, 256.
 Həzrət-zadə 253.
 Həzrət XXXIX, 83, 234.
 Həzrət XXXIX, 72.
 Həzrət XXXIX.
 Həzrət, Əhməd 71, 72,
 Həzrət Həzrət Paşa 71.
 Həzrət, Hüseyn 70, 71.
 Həzrət, Mehmed 83, 84.
 Həzrət-i Kubra Zeyli XXIV.
 Həzrət, Joseph XI.
 Həzrət Efendi 9.
 Həzrət-zadə 10.
 Həzrət Əhməd 124, 222.
 Həzrət Əhməd-i Səhə 31.
 Həzrət medresesi 277.
 Həzrət Mehmed Ağə 54.
 Həzrət-i Kə'riyyə 131.
 Həzrət XXXIX.
 Həzrət, İbrahim 84.
 Həzrət, Servet 57.
 Həzrət 64, 124, 197, 253.
 Həzrət 104, 186.
 Həzrət medresesi 231.
 Həzrət-muhtəremeyn 85.
 Həzrət-zadə 95, 124.
 Həzrət Tolasa X, XXXI.
 Həzrət Ağə 144.
 Həzrət Efendi 252, 263.
 Həzrət Efendi, Rəcəb-əlibə 278.
 Həzrət Efendi ibn Sün'ullah ibn Hüseyn 212.

- Hâsân, Fazıl-zade 151.
 Hâşekî Sütlân medresesi 282.
 Hâşib XXXIX.
 Hâşib, Abdurrahîm 77.
 Hâşib, Ahmed 75, 76.
 Hâşib, İbrahim 65, 66.
 Hâşim XXXVIII.
 Hâşim, İbrahim 65, 66.
 Hâşim, Es'ad 64.
 Hâşiköy 86.
 Hâşim-zade Efendi 34.
 Hâşmet XXXIX.
 Hâşmet, Mehmed 77, 78, 79.
 Hâştem XXXIX.
 Hâştem Ahmed 87.
 Hâştem Efendi 101, 102.
 Hâşib-zade 96.
 Hattâî Râşim Efendi 142.
 Hattâî Velîyü'd-dîn Efendi 10, 149.
 Hattî XXXIX, 101.
 Hattî, Mustafa 90, 91, 280.
 Hattib-zade Daniş Ahmed Ağa 126.
 Hatîf-i Brusaî XLVII, 280.
 Hatımanoglu 20.
 Hatıniye mescidi 91.
 Havâşs-ı Kûr'ânî, azîmü's-sân 8.
 Havâşs Mahmud Paşa medresesi 244.
 Hayat Mecmûası IX, XI, XXVII.
 Hayat XXXIX, 230.
 Hayatî, Mehmed 87.
 Hayatî, es-Seyyid İbrahim Efendi 85.
 Hayatî-zade Mehmed Emin Efendi 227.
 Hayatî-zade Mustafa Efendi 141.
 Hayre'd-dîn Paşa medresesi 38.
 Hayrî XXXIX.
 Hayrî, Hayrullah 93.
 Hayrî, es-Seyyid Mehmed Hayre'd-dîn 93.
 Hazîk XXXVIII.
 Hazîk, Mehmed 62, 64.
 Hâzîm XXXVIII, 64.
 Hâzret-i Ebi Şeybe 15.
 Hâzret-i Emir Buhârî 23, 75.
 Hâzret-i Emir medresesi 277.
 Hâzret-i Hâlid ibn Zeyd 71, 80, 175, 274.
 XXXIV.
 Hâzret-i Mevlânâ I, 17, 55.
 Heffening X, XXXI.
 Heft-kulle (Yedikule) 77, 106, 233.
 Hemedân 222.
 Herat 236.
 Heravî Fazîl Efendi 236.
 Heşt Bâhişt, Sehi Beg Tezkîresi X, XXXII.
 Hevayî 171, 172.
 Hezar-pare Ahmed Paşa 244.
 Hezeliyyât 171, 172.
 Hîfzî XXXIX, 225.
 Hîfzî, Mehmed 80.
 Hîfzî, Mustafa 80.
 Hîsn-i Mansûrî Ahmed Efendi 264.
 Hîrâ 63, 283.
 Hîzir Çavuş medresesi 244.
 Hîzir Çelebi medresesi 35.
 Hîzir 12, 45, 57.
 Hibetullah Sulhân 91, 158.
 Hicaz 88.
 Hîlmi XXXIX.
 Hîlmi, Abdurrahîm 81, 82.
 Hîlmi, Abdurrahîm 82.
 Hîlmi Mehmed Efendi 277.
 Hîmmet Efendi, Şeyh 174.
 Hîmmet-zade 'Abdül-gökur Efendi 26.
 Hîmmet-zade Mehmed Efendi 258.
 Hind 109, 154, 214, 262.
 Hîramî Ahmed Paşa zaviyesi 62.
 Hîsârî 40, 41.
 Histoire de L'Empire Ottoman XI, XXXI.
 Hîten 63, 166, 262, 283.
 Hüb-yâr 269.
 Hulasatü't-Tevârîh 52.
 Hûlâs XXXIX, 92.
 Hûsamî XXXIX, 73.
 Hûsamü'd-dîn-i 'Usgâhî 61.
 Hûseyin Efendi XVII, XVIII.
 Hûseyin Efendi, Çalîk Ahmed Paşa imâmı 281.
 Hûseyin Efendi, Hatîr 49.
 Hûseyin medresesi 244.
 Hûseyin Kâzım Kadî X.
 Hûseyin Paşa medresesi 34.
 Hûseyin Râmîz X, XVIII, XXVII, XXXIV.
 XXXIV.

Hüseyn Şakir Efendi 180.
Hüseyn Vahi 52.
Hüseyin Ketüda medresesi 86.
Hüsni XXXIX, 73.
Hüsni Paşa XXXIX, 72, 230.
Hüsnüyat 171, 172.

— I —

Türk 88, 108, 252.
İrgäppazarı 171.
İsfahan 88, 108, 137, 214, 217, 261, 268.
Ivaz Mehmed Paşa 112.
'Izzi (Arapça Dilligisi) 226.

— I —

Ibn-i Abbäs 79.
Ibn-i Sina 138.
İbnülemin Mahmud Kemal İnal X, XXXI,
XXXV.
İbrahim Beğefendi 274.
İbrahim Efendi 10, 115.
İbrahim Efendi, Defter-dar 221.
İbrahim Han 32.
İbrahim-i Halebi 193.
İbrahim 'İsmet Beğefendi, Ravi İsmail
Paşa-zade 231.
İbrahim Kutluk XXXII.
İbrahim Olgun X.
İbrahim Paşa 64, 70, 133, 206, 224, 232,
243.
İbrahim Paşa medresesi 133, 134, 234, 240.
İbrahim Paşa, Rum-ili valisi 84.
İbrahim Paşa, Sadr-ı azam 276.
İbrahim Paşa serayı 234.
İbrahim Paşa-yı Şehid 116, 120.
İbrahim Sinri 190.
İbşir Paşa 255.
Idris Efendi 109.
Idris Köski 48, 71, 175, 179, 229.
İsmail Beşe medresesi 273.
İsmail Belg XXXIV.
İsmail Beşe medresesi 273.
İsmail Efendi 230.
İsmail Efendi, Çankurtaran şeyhi 253.
İsmail Efendi, Şeyhül-Islâm 4.
İsmail Efendi, Usküdari Ali-zade Kas-
sâm 250.

— I —

İlahi-zade es-Seyyid Abdullâh Efen-
di 277.
İlbasan 13, 273.
İlmi XLV.
İlmi, Ahmed 231, 271.
İlmi, Mehmed 232.
İmam Bezmi 36.
İmam-zade Ahmed Efendi 263.
İmam-zade Ârif 207.
İnebahtır 125, 245, 253.
İneboli 202.
İngilttere 165.
Iran 98, 109, 116, 214, 215, 221.
İrem 259.
Irva 130.
İsa 3.
İsa Hattî 36.
İsakci 97, 115, 126.
İsa Mahvi Efendi, es-Seyh XXI, 24.
İsa-zade Abdullâh Efendi 202.
İsa-zade Efendi 150.
İsa-zade Mehmed Sâlih Şahvi Efendi
XX, XXI, 184.
İshak Efendi 4, 5, 170, 263.
İshak Efendi, Şeyhül-Islâm 9, 86.
İshak Hüvacesi 277.
İshak-ı Kazıruni câmi'i 198.
İshak ibn İsmail XXXVII, 3.
İskender 178, 279.
İskenderiyye 116.
İslâm Ansiklopedisi IX, X, XX, XXXI.
İslambol 13, 15, 20, 22, 30, 34, 37, 48, 50,
67, 74, 75, 76, 77, 80, 83, 91, 103, 104,
106, 116, 119, 124, 132, 135, 138,
140, 141, 144, 145, 150, 164, 169,
174, 181, 186, 190, 195, 196, 197,
211, 214, 218, 232, 237, 251, 252.

- İsmet Haç Efendi, Mehmed 227.
İsmail Hakkı Uzunçarşılı XI, XVII.
İzzet Tarhi: 226.
İzzet Teşvifatı XLIX, 225, 226, 227.
- J —
- J. J. Hellert XXXI.
J(oseph) Hammer XI, XXXI.
Journal of Near Eastern Studies XI, XXXI.
J. Stewart-Robinson XI, XXXI.
- K —
- Kabe 182.
Kaderiyye medresesi 281.
Kaderiyye XXXVI, 20, 91, 159, 202.
Kafile-i Şu'ara' XXXV.
Kaf-zade 'Abdu'l-hayy Farazi XXXIII.
Kahire 51, 76, 86, 87, 97, 112, 114, 116, 163, 186, 216, 252, 253, 254, 257, 269.
Kahire Zarb-İhnesi 97, 224.
Kahraman Ağa 238.
Kahveci-zade es-Seyyid Ahmed Efendi 122.
- Kâ'im-makâm Mehmed Paşa 275.
Kalkandelen 251.
Kamanğrad 19.
Kameli-zade Şeyh Mehmed Efendi 237.
Kamî XLVI, 146, 256.
Kamî XLV, 251.
Kamîl İshâk-zade XLVI, 254, 255.
Kamîl, Mehmed 251.
Kamîl Paşa XLVI, 252, 254.
Kâmus-ı 'Osmani XI.
Kâmus-ı Türkî XII.
Kâmusu'l-A'lam XII, XXI.
Kandehar 109.
Kandiyê 163, 178, 192, 248, 253, 254.
Kapudân Kâymak Mustafa Paşa 170.
Kapıarası 230.
Karabâğî İshâk Efendi 255.
Karabâğî-zade İbrahim Efendi 156.
Karabağ câmi'i 86.
Karabağ Efendi 39.
Kara Bekr-zade Ahmed Efendi 147.
Kara Çelebi-zade 98.
- İzzet Re'is-zade XLIV, 227.
İzzet Süleyman Efendi 180.
- İzzet, Mehmed 223.
İzzet Efendi, Ahmed 223.
İzzet 'AH Paşa 208, 266.
İzzet 'AH Big 221.
İzzet XLIV, 7.
İznik 159, 277.
İzmir Zarb-İhnesi 162.
207.
İzmir 4, 10, 33, 62, 66, 74, 78, 125, 193.
İzablı Osmanlı Tarihî Kronolojisi XI.
İvaz Paşa-zade Mir İbrahim Efendi 48.
İvaz Paşa medresesi 277.
İvaz Paşa 281.
İştilb 13, 247.
İstisfa bi's-Sifa' 6.
RAMİZ VE ADAB'I ZURAFASI 21
İstinye 146.
- XXXV.
XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV,
XXXIII, XXIV, XXVI, XXIX,
XIII, XV, XIX, XX, XXI, XXII,
İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi VI,
Yazmaları Kataloğu IX, XXXI.
İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğrafya
manlı Şuara Tezkireleri XII, XXXI.
İstanbul Kütüphanelerinde Bulunan Os-
İstanbul Hâlimi Paşa 83.
İstanbul Barut-İhnesi 229.
256, 260, 268, 270, 271, 275, 279.
228, 231, 238, 242, 250, 251, 254,
190, 192, 200, 208, 213, 217, 223,
111, 120, 147, 151, 152, 159, 175, 178,
49, 57, 66, 68, 81, 86, 90, 93, 97, 99,
İstanbul XV, 5, 7, 11, 28, 36, 42, 43, 48,
İsmet XLIV.
İsmail Zühdi 125.
İsmail Hamî Danişmend XI.
XXXII.

- Kâzî'asker 'Abdu'r-rahmân Efendi mek-
 tebi 75.
 Kâzî'asker Hasan Efendi medresesi 85.
 Kâzî Çeşmesi 91.
 Kâzî İsmâ'il 263.
 Kebutert, Mehmed XLVI, 256.
 Kefevî mahalllesi 150.
 Kelâmî Musîtafa Efendi XLVI, 256.
 Kelm XLVI, 167, 282.
 Kelm Efendi, Musa 258.
 Kemân-kes Mehmed Paşa 50.
 Kemîksiz-zade Musîtafa Şatvet XXXIV.
 Kemter XLVI, 259.
 Ken'an Paşa medresesi 239.
 Kenzi, Kürd-zade XLVI, 259, 260.
 Kerim-zade 'İffetî Efendi 263.
 Keskin Dede mezar-istanı 18, 58, 74.
 Keskin 87.
 Keftu'z-Zünnun Zeyh XXIV.
 Kethûda Receb Efendi 51.
 Kibleh-zade Mehmed Efendi 221.
 Kibris 28, 268.
 Kihg Paşa 70.
 Kunal-zade Hasan Çelebi XXXIII.
 Kurim 37, 120, 133, 240, 260.
 Kurim Damağı 242.
 Kurim Mehmed Efendi 242, 260.
 Kurim 'Ömer Efendi 129.
 Kurim Rahim Efendi 120.
 Kigeci Piri mahalllesi 140.
 Kihşî 'İsa Efendi 260.
 Kitab-dar Şadıki XXXI.
 Kitabi Zihni Efendi 99, 114.
 Koca 'Ali Paşa 9.
 Koca Ebu Bekr Paşa 116.
 Koca Musîtafa Paşa 259, 275.
 Koca Musîtafa Paşa camii' 123, 249.
 Koca Musîtafa Paşa mahalllesi 232.
 Koca Musîtafa Paşa zaviyesi 259.
 Koca Rağib Paşa, Şadr-i a'zam XXV.
 Koğacı Dede 139.
 Koğacı Dede mahalllesi 138.
 Konevi Kâra Mehmed Efendi 278.
 Konya 55, 85.
 Konya Halkevi Kùltür Dergisi XII.
 XXXI.
- Kâraferye 117, 155, 173, 269.
 Kâraferyeli Lenbe-zade 'Abdu'l-halim
 Efendi 126.
 Kâragümruk 96.
 Kâra Hâim Efendi 213.
 Kâra Hâim-zade Mehmed Sa'îd Efendi,
 Şeyhü'l-islam 78.
 Kârahîşâr-ı Şâhib Mevlevî-hânesi 174.
 Kâra İbrâhim Paşa 58.
 Kâra İbrâhim Paşa, Vezir Virânşehri 93.
 Kâraman 93.
 Kâra Murad Efendi 243.
 Kâra Musîtafa Paşa medresesi 234, 244.
 Karga-zade Efendi, Şeyhi 178.
 Kârinâbad 141, 269.
 Kârîye 'AH Paşa medresesi 70.
 Kârîye camii' 171.
 Kârî Musîtafa Efendi 231.
 Kâsim Paşa 61, 74, 86, 150, 224, 240.
 Kâsim Paşahı Sahk Efendi 151.
 Kâsim Paşa Mevlevî-hânesi 150.
 Kâside-i Bur'e tahmisi 8.
 Kâstamonu 237.
 Kâstamonu Türk Mehmed Efendi 277.
 Kâst XLV, XLVI.
 Kâst, 'AH 250.
 Kâst XLV, 250.
 Kâst, Mehmed Emin 250.
 Kâst Sa'de'd-din Efendi 280.
 Kâtib Musîtafa 269.
 Kâtib-zade Efendi 10.
 Kâtib-zade Mehmed Refî Efendi 22,
 23, 31.
 Kâtib-zade Musîtafa Efendi 125.
 Kays 68, 135.
 Kayseriye 16, 39, 40, 51, 75, 134, 142,
 170, 228, 263, 281, 282.
 Kayseriyeli Okuz Mehmed Paşa 235.
 Kâzabadi 275.
 Kâzabadi Ahmed Efendi 275.
 Kâzabadi Fazl Ahmed Efendi 269.
 Kâzabadi-zade Mehmed Rafî Efendi 35.
 Kâzabadi 'Osman Efendi 98.

— I —

- Mazrüb-zade Vasiğ Mehmed Emin Efendi 119.
 Mazrüb Yusuî-zade Vasiğ Efendi 22.
 Mecâlisü'n-Nefâis XXXI.
 Mecidiyye kasrı 219.
 Mecma'-ı Şu'arâ' ve Tezkire-i Üdebâ XXXVI.
 Mecma'u'l-Havâss XXXIII.
 Mecmû'atü'l-Tercüm XXXV.
 Medhi XLVI, 266.
 Medicine-i Münnevver 1, 7, 29, 74, 103, 155, 247, 249, 260.
 Mehb XLVI, 270.
 Mehmed 13.
 Mehmed 'Alvi Begendi, el-Hâcc 230.
 Mehmed Âgâh 15.
 Mehmed 'Akif XXXV.
 Mehmed Akkirmânî 107, 194.
 Mehmed 'Arif Efendi, Hazine-dar 32.
 Mehmed 'Aziz Refet Efendi XXV, 118.
 Mehmed, Bahî 34.
 Mehmed Big 135.
 Mehmed Çavuşoğlu XI.
 Mehmed Ebu'l-İsâd 18.
 Mehmed Ebu's-sud Efendi 234.
 Mehmed Efendi 203, 252, 274.
 Mehmed Efendi, Mansûrî-zade dâmâdi 278.
 Mehmed Efendi, Re'îsü'l-küttâb 165.
 Mehmed Efendi, es-Seyyid 13.
 Mehmed Efendi, Süleyman Efendi-zade es-Seyyî el-Hâcc 92.
 Mehmed Efendi, Uğabdarî 199.
 Mehmed Emin Efendi XVI, XVII, XIX, 16, 18, 22, 25, 26, 29, 227.
 Mehmed Emin Tokatî 23, 24.
 Mehmed Emirî 11.
 Mehmed, Emî Beg 17.
 Mehmed Es'ad Efendi XXXV, 8, 119.
 Mehmed Es'ad, Seyhü'l-İslâm 6, 34, 46.
 Mehmed Esrar Dede XXXV.
 Mehmed Fezâî Efendi XVI.
 Mehmet Halit (Bayrı) XI.
 Mehmed, Hayâtî-zade 227.
 Merâmî, Ahmed 266, 267.
 Merâmî XLVI.
 Merâî Efendi 139.
 di 16.
 Mentesh-zade Hâcaci 'Abdu'r-rahmân Efen-XIX, 20 213, 247.
 Mekrûbî Musîata Efendi XVI, XVIII, XVIII, XIX, 130, 247.
 Mekrûbî Feyzullah Feyzi Efendi XVI, Mekki-zade Tahîr Efendi 16, 184.
 257, 274, 275.
 189, 193, 199, 203, 208, 214, 218, 134, 137, 138, 143, 147, 152, 163, 57, 74, 84, 87, 108, 126, 130, 131, Mekke-i Mukerrem 4, 7, 20, 30, 48, 53, Mehmed Ziyâ'e'd-din 192.
 Mehmet Zeki Pakalın XI, XXXI.
 Mehmed Tervîî XXXV.
 Mehmed Süreyya XI, XVI, XVII.
 Mehmed Süre'e'd-din XXXV.
 Mehmed Sîdî Efendi XVII.
 Mehmed Selim Efendi 163.
 Mehmed Şâh Zuhurî Efendi 255.
 Mehmed Şâh Yûmî XXXIII.
 Mehmed Şâh es-Sâvî, Seyh XIX.
 Mehmed Şâh Efendi 10.
 Mehmed Şâhî XI.
 Mehmed Saîd Paşa 162, 186.
 156.
 Mehmed Saîd Efendi, sûre emîni-zade Mehmed Saîd Efendi, Es'ad-zade 234.
 Mehmed Riyâzî XXXIII.
 Mehmed Refî Efendi XVII.
 Mehmed Rasîd Efendi XV, 278.
 Mehmed, Râî Big 102.
 Mehmed Paşa, Valide Ketûdâsî 181.
 Mehmed Paşa der-Burğos Medresesi 122, 236, 265.
 Mehmed Paşa 104, 112, 120, 229, 234, Mehmed Nebî Efendi 38.
 Mehmed Murâd Efendi 61.
 Mehmed Ma'rûf Efendi XVII.
 Mehmed Kûtbü'd-din 249.
 Mehmed Ketûdâ 274, 376.

- Mirzâ Paşa medresesi 122, 193, 231.
 Mesnevi 56.
 Meşâ'irü's-Su'arâ XXXII.
 Meşhûd 210.
 Mevlânâ 'Aşkî câmi'i 106.
 Mevlânâ Celâle'd-dîn XXI, 56, 174.
 Mevlevî-hâne-i Yehîkâpusı 128.
 Mevlevî-hâne kapısı 256.
 Mevlevîyye tarîkatı XXI, 17, 55, 174, 178.
 Meydan-Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi XII, XXXI, 19.
 Mîsr 39, 50, 51, 76, 86, 87, 97, 112, 116, 163, 175, 186, 194, 205, 213, 216, 224, 235, 252, 253, 254, 257, 269.
 Midhî 253, 266, 275.
 Mihri XLVI.
 Mihri, İsmâ'îl 270.
 Mihri-zâde 231.
 Mihr-mâh medresesi 240.
 Mihr-mâh Sultân 196.
 Mihr-şâh Sultân 173.
 Millet Kütüphanesi VI, XIII, XXVIII, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXV.
 Mi'mâr Kâsım medresesi 65, 85, 155.
 Mi'mâr Muşîfa Âğa medresesi 138.
 Mi'mâr-zâde Mehmed Emin Efendi 231.
 Minikârî-zâde 212.
 Mir-âbûr câmi'i 106.
 Mir-âbûr Mehmed Big zâviyesi 43.
 Mir-âbûr Muşîfa Paşa 265.
 Mir-ât-ı Şîr XXXV.
 Mir 'AH Şîr Nevâ'î XXXI.
 Mirgün-zâde 215.
 Mir İsmâ'îl 32.
 Mir 'İzzet 'AH Paşa 59.
 Mir Râyî İsmâ'îl Efendi 100, 101.
 Mir Üveys-zâde Şâh Mahmûd 236.
 Mirzâ Efendi 235.
 Mirzâ Muşîfa Efendi 152, 165.
 Mirzâ-zâde Efendi, Şeyhü'l-İslâm XXIII.
 Mirzâ-zâde Mehmed Salim Efendi XXVII.
 XXXIV.
 Mirzâ-zâde Neyî Ahmed Efendi 83.
 Muşîh XLVI.
 Muşîb Mehmed Efendi XLVI, 268.
 Muşî es-Seyyid 'AH Efendi 47.
 Muşîlâ-i Süleymâniyye 240.
 Muşîf-ı Şerîf 106.
 Musa-zâde Mahmûd Efendi 263.
 Musa Kelim Efendi XVI.
 Musa, Hz. 160, 181, 214, 258.
 Musa Efendi, Müderris 179.
 Murâd-zâde 'Osman Efendi 258.
 Murâd Paşa-yı 'Atîk medresesi 77.
 Murâd Paşa medresesi 234.
 Murâd Paşa câmi'i 149.
 Murâdiye 2.
 Murâd Efendi 208.
 Muşîr Muşîfa Âğa XXIII.
 Muhyî, Muhyî'd-dîn XLVI, 267, 268.
 Muhtaşar Hümayûn-nâme 52.
 Muhtâsin-zâde 'Abdu'llah Paşa 72.
 Muhtâşî, Ahmed XLVI, 270.
 Muhtâbba, Muşîfa XLVI, 265.
 Muhib 1.
 Muhtarrem Ergin VII.
 Muhammed Hz. 24.
 Muğlavi Mehmed Efendi 85.
 Mu'amelecî Şeyh Muşîfa Efendi 45.
 Mu'allim Naci XI.
 madi 263.
 Mostarî Mahmûd Efendi, Beyâz-zâde damadı 263.
 Mostar 13.
 Moşkova 17.
 Moravi Süleyman Efendi 42.
 Mora 2, 19, 101, 123, 124, 241.
 Molla Yegan medresesi 277.
 Molla Kırîmî medresesi 276.
 Molla Hüsnü medresesi 16.
 Molla Hüsnü 16.
 Molla Gûrânî dersîyyesi 231.
 Molla Gûrânî 273.
 Mollaacî-zâde 'AH Paşa 26.
 Molla 'Aşkî câmi'i 103.
 Molla 'Aşkî 54.
 Mişî 'AH Efendi 255.
 endi, Şeyhü'l-İslâm 104, 250.
 Mirzâ-zâde es-Seyyid Mehmed Sa'îd Efendi, Şeyhü'l-İslâm 104, 250.

- Münecceimbazı-zade Mehmed Fehim Efen-
di 275.
Mühf XLVI, 221, 269.
Münşerhat T'ib 52.
Musellem-zade 16.
Musned 24.
Mustakim-zade Süleyman Sa'de'd-din
Efendi XXIV, XXVII, 21, 23, 50,
106, 113, 146.
— N —
Nabi 25, 30, 63, 67, 90, 94, 123, 179,
189, 249.
Nabi-zade 10.
Nadirsah 215.
Nafir XLVII, 275.
Nafiz XLVIII.
Nafiz Efendi, Feyzullah 274.
Nafiz Feyzi Efendi 263.
Nafiz 162, 164, 186,
Nafiz-bend camii 81.
Nafir, Abdurrahman Paşa 251.
Nafir Paşa 201, 253.
Nail Tuman XII.
Nafim, Aziz-zade 109.
Nafiz Efendi 97, 110.
Nakibul-esrad Zeyrek-zade 54.
Nakid Ibrahim Efendi 199.
Nakş-bendiyye 14, 23, 24, 33, 54, 87,
90, 106, 132, 155, 175, 179, 193,
211, 224, 267.
Narda 12.
Nasibhatul-Muluk 52.
Nasuh Tekyesi 211, 266.
Nasid Beg XLV, 272.
Nasid Efendi XLVI, 271, 272.
Nati Mustafa Beğefendi 230.
Nati Osman Dede 158.
Nazim XLVI, 192.
Nazim, Abdurrahim 273, 274.
Nazim Mehmed 273.
Nazir Hasbi 43.
Nazir Efendi XLVII, 275.
Nazim-i Azer 221.
Necati Elgin XII, XXXI.
Müşhûb, Mushûd-d-din 264.
Mushûd-d-din Efendi 276.
Mushûd-d-din Mustafa Efendi XVII.
Mustafa Ağa 181.
Mustafa, Asir Efendi 122.
Mustafa Beyami XXXIII.
Mustafa Bigefendi 169.
Mustafa Efendi XVIII, 16, 71, 137.
Mustafa Efendi, Hacı İmam damadı
tabib 83.
Mustafa Efendi, Kadi XVII.
Mustafa Efendi medresesi 86.
Mustafa Efendi, müezzîn 150.
Mustafa Efendi, Tabib Hüseyin Efendi-
zade 85.
Mustafa, Erif 28.
Mustafa Hatî Efendi XXV.
Mustafa, Hz. Muhammed 82, 139.
Mustafa ibn Şemseddin XI.
Mustafa Karib Çelebi XXIV.
Mustafa Na'im Efendi XVIII.
Mustafa Na'im Efendi, ibn 'Abdu'l-aziz
ibn el-Mevla Ahmed Ramazan XV.
Mustafa el-Ömeri Efendi 200.
Mustafa Paşa 70, 99, 112, 123, 171, 179,
223, 275.
Mustafa Paşa, Kara Mehmed Paşa-zade
215.
Mustafa Paşa, Veh Hüseyin Paşa-zade
252.
Mustafa Şafay XV, XXXIV.
Mustafa Sami 157, 180.
Mustafa Şadı Efendi XXVI.
Mustafa, Şukri 173.
Muzaffer Efendi 278.
Muzaffer-zade Mustafa Efendi 279.
Mucibi XLVI, 264.
Mucib Mansur-zade, Mustafa XLVI,
264.
Muderris Hamid Efendi 219.
Müezzîn Tabî 196.
Mulaşıkab Ahmed Paşa medresesi 258.
Mihetka 13.
Müşmin-zade, Hasib 75, 179.

- Necib Efendi 194.
Necib-i Eyyubî 175.
Nedim XLVII, 206, 276.
Nederlande 165.
Nemçe 17, 90, 162, 241, 252.
Nergisi 51, 61, 205, 208.
Nesib Dede 160, 201.
Nesât 278.
Nesâî Ahmed Dede 2.
Nevresin 165.
Nevî-zade 'Atâyî Efendi 177.
Nevrakop 126, 273.
Nevres Efendi 147, 204.
Nev-gehr 64.
Neyî Ahmed Efendi, Mirzâ-zade 83, 137, 164, 218.
Neyî-zade 84.
Nigde 70, 192.
Nihad M. Çetin V, VII, XI.
Nihad Sami Banarh XII, XXVII, XXXI.
Nii 213.
Niğâri-zade 39, 40.
Niğ 134, 252.
Niğârî cedid medresesi 156.
Niğârî Mehmed Paşa câmi'i 96, 202.
Niğârî Paşa-yı 'Atik medresesi 33, 276.
Niğârî Paşa medresesi 244, 279.
Nuhbetü'l-Âsâr fi-Fevâ'idü'l-Eğ'ar XXXIV
Nuhbetü'l-Âsâr H-Zeyhî Zübde'tü'l-Eğ'ar XXXIV
Nuhbetü'l-Âsâr min-Fevâ'idü'l-Eğ'ar XXXIV.
Nuh Efendi 49.
Nuh Efendi medresesi 263.
Nuh Efendi-zade 'Ali Paşa 180.
Nuhmân 20, 21.
Nure'd-din Efendi, es-Seyh 259.
Nür-i 'Osmanî câmi'i 171.
Nurosmâniye Kütüphanesi XXXI,
— O —
Of 242.
XVIII. Asir Osmanlı Muverrihleri X.
'Osman Dede 158.
'Osman Efendi 34, 149, 277, 281.
'Osman Efendi, fetvâ emini 129.
'Osman Efendi, Süleymanîye rûz-nâm-geşi 50.
'Osman Hân 147.
Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lâgat X.
'Osmanlı Mu'ellifleri IX.
Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü XI, XXXI.
Osmanlı Tarihî XI, XVII, XXII.
Osmanlı Tarihî Yazarları ve Eserleri X.
'Osman Molla XXV, 147, 148.
'Osman Paşa 101, 272.
'Osman Şâhib Efendi 147.
'Osman-zade 28, 123, 235, 257.
'Osman-zade Ahmed Târib Efendi XXIV, 50, 196, 203, 220, 232, 262.
Otâkçılar 190.
Otâkçılar câmi'i 245.
— Ö —
'Ömer Ağa 275.
'Ömer Asım Âksoy XII.
'Ömer, Besim 37.
'Ömer Efendi XLV, 183, 263, 273.
'Ömer Efendi, Dil-âver Ağa-zade 232.
'Ömer Efendi, Re'isü'l-ehbâ 204.
'Ömer, Hz. 18, 200.
'Örî Edirnevi, Mahmud XLIV, 220.
— P —
Papasoğlu Ahmed Paşa 282.
Pasmakçı-zade es-Seyid 'Abdu'lâh Efendi 213.
Pasmakçı-zade es-Seyid 'Ali Efendi, Şeyhü'l-İslâm 7.
Penah, Süleyman XXXVIII, 42.
Pend 226.
Peri-peykâr medresesi 277.
Peri-zâd Hâtun 91.
Piri Efendi XXXVIII, 195, 234.
Piri Efendi, Mehmed 48, 49.

- Rami Paşa 232.
 Rasib XL, 104, 105, 107.
 Rastim XL.
 Rastim Efendi, Ertikapuh 101.
 Rastim Efendi, Hattat 32, 162.
 Rasim, Mehmed 106.
 Rasid Efendi XL, 109, 110, 129.
 Rasid Efendi, Mehmed 107.
 Rasid Efendi Tarihî 115.
 Rasib XL, 106.
 Ratib Ahmed Paşa 101, 265, 272.
 Ratib Paşa XL, 101, 102.
 Ravfi XLI, 142.
 Ravfi, Hâzım 64.
 Razi Efendi XL, 104.
 Razi Efendi, Abdül-latif 103.
 Rehib XL, 120.
 Receb I, 188.
 Receb Paşa 252.
 Receb Paşa medresesi 131.
 Refdi XLI.
 Refdi Kerim-zade, Mehmed 134.
 Refet XL, 22, 249.
 Refet, Mehmed 118, 119.
 Refi XLI, 138, 139.
 Refi Efendi Katib-zade, Mehmed 137.
 Refik XLI.
 Refik, Ali 140.
 Refik, Hüseyin 139.
 Reha 35, 47, 88, 90, 112, 126, 240, 280.
 Rehavi Haki Efendi 88.
 Re'isü'l-küttab el-Hacc Mustafa Efendi 124.
 Re'isü'l-küttab Nuh Efendi 122.
 Re'is-zade, Abdül-kadir Bigefendi 227.
 Remzi XLI, 140.
 Resa XL, 127.
 Resimli Türk Edebiyatı Tarihî XII, XXVII, XXXI.
 Resmi XL.
 Resmi Ahmed Efendi XXIV, 124.
 Resmi, Mehmed 125.
 Resno 64, 124, 144.
 Ressam XLI, 136.
 Resul-zade, Abdül-halim Efendi 43.
 Rami Mehmed Paşa 118.
 Ramiz, Mustafa 117.
 Ramiz, Mehmed 117.
 190, 201, 214.
 XXXIV, XL, 46, 78, 86, 148, 187,
 XXIII, XXIV, XXV, XXVI, XXVII,
 XVIII, XIX, XX, XXI, XXII,
 Ramiz, Hüseyin V, XV, XVI, XVII,
 Rahim Paşa, Mehmed 115.
 Rahim Paşa XL, 71.
 Rahim Efendi 116.
 Rafik XL 101.
 Rafik İsmail Efendi 223.
 Rafik Big XL, 100, 101.
 Rahim, Mustafa 120, 121.
 Rahim, Abdurrahim 121.
 Rahim XL.
 Rahim, Abdurrahim 123.
 Rahim XL, 124, 129, 262.
 Rahim-zade 102.
 Rahim 102.
 115, 148, 216, 228, 250.
 Ragıp Paşa XL, 41, 42, 68, 89, 111, 114,
 Ragıp, Ali 115.
 Ragıp XL.
 Ragıp Big XL, 102.
 Raci XL, 103.
 — R —
 Plave 145.
 Piyale Paşa medresesi 131.
 Pir Mustafa Paşa 269.
 Pir Molla Celal 2.
 Pir Mehmed, Ayık Çelebi XXXII.
 Pir-zade, Şeyhül-islam 45.
 Pir-zade Şahib Mehmed Efendi 19.
 islam XXV.
 Pir-zade, Osman Şahib Efendi, Şeyhül-
 169, 246.
 Pir-zade, Osman Efendi XXVI, 46,
 Pir-zade Mehmed Şahib Efendi 80, 146.
 Pir-zade 206.
 Pir Paşa medresesi 244.
 Pir Paşa camii 23.
 Pir, İsmail 49.

— S —

Rüşdi, Ahmed 126.
Rüşdi Mustafa Efendi 65, 125.
Rüşdi-zade Hasan Rüşdi Efendi XVI, 20, 128.

Rüşdi-zade Hüseyin 127.
Rüşdi-zade, Ahmed 130.
Rüşdi-zade Hüsnü 129.
Rüşdi-zade Hüsnü 129, 131.
Rüşdi-zade Hüsnü 128.
Rüşdi-zade Hüsnü 128, 266, 281.
Ruza XI, 153.
Ruza Efendi, Mehmed 133, 134.
Ruza Necar-zade Mustafa 132, 133.
Rüşdi XI.

Rüşdi Ahmed Efendi 135.
Rüşdi Hâfiz-i Üsküdarî, Ahmed 135.
Rüşdi İzzet Damadı, Süleyman 135.
Rüşdi, Mustafa 136.
Rüşdi XI.

Rüşdi AH Big Efendi 136.
Rüşdi XI, 143, 153.
Rüşdi-zade Hüsnü XXXIII.

Rüşdi 173.
Rüşdi AH Efendi 239.
Rodos 118.
Rüşdi Efendi XI.

Rüşdi Efendi, Mustafa 141, 142.
Rüşdi Şuayb 142.
Rüşdi Üsküdarî 141.
Rüşdi-Beyan 81.
Rüşdi 8, 30, 31, 33, 48, 72, 78, 112, 114, 122, 138, 148, 193, 202, 214, 216, 217, 252, 276, 279.

Rüşdi XV, XVI, XIX, XXIV, XXV.
Rüşdi III 5, 7, 10, 13, 25, 29, 36, 53, 59, 61, 76, 84, 87, 107, 117, 125, 128, 129, 130, 131, 138, 145, 148, 153, 157, 164, 167, 173, 178, 179, 188, 194, 204, 206, 234, 244, 247, 248, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 279.

Rüşdi III Hüsnü 104.
Rüşdi Mehmed Paşa 223.
Rüşdi Mehmed Paşa medresesi 278.
Rüşdi 17.
Rüşdi 115, 125, 155, 173.
Rüşdi 17.

Rüşdi XI, 140.
Rüşdi 216, 238, 253, 254.
Rüşdi XII, 123, 262.
Rüşdi Feyzi-zade, Ahmed 130.
Rüşdi Hüseyin 127.
Rüşdi-zade Hüsnü 129.
Rüşdi-zade Hüsnü 129, 131.
Rüşdi-zade Hüsnü 128.
Rüşdi-zade Hüsnü 128, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 279.

Rüşdi III Hüsnü 104.
Rüşdi Mehmed Paşa 223.
Rüşdi Mehmed Paşa medresesi 278.
Rüşdi 17.
Rüşdi 115, 125, 155, 173.
Rüşdi 17.

Rüşdi XI, 140.
Rüşdi 216, 238, 253, 254.
Rüşdi XII, 123, 262.
Rüşdi Feyzi-zade, Ahmed 130.
Rüşdi Hüseyin 127.
Rüşdi-zade Hüsnü 129.
Rüşdi-zade Hüsnü 129, 131.
Rüşdi-zade Hüsnü 128.
Rüşdi-zade Hüsnü 128, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 279.

Rüşdi III Hüsnü 104.
Rüşdi Mehmed Paşa 223.
Rüşdi Mehmed Paşa medresesi 278.
Rüşdi 17.
Rüşdi 115, 125, 155, 173.
Rüşdi 17.

Rüşdi XI, 140.
Rüşdi 216, 238, 253, 254.
Rüşdi XII, 123, 262.
Rüşdi Feyzi-zade, Ahmed 130.
Rüşdi Hüseyin 127.
Rüşdi-zade Hüsnü 129.
Rüşdi-zade Hüsnü 129, 131.
Rüşdi-zade Hüsnü 128.
Rüşdi-zade Hüsnü 128, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 279.

Rüşdi III Hüsnü 104.
Rüşdi Mehmed Paşa 223.
Rüşdi Mehmed Paşa medresesi 278.
Rüşdi 17.
Rüşdi 115, 125, 155, 173.
Rüşdi 17.

Rüşdi XI, 140.
Rüşdi 216, 238, 253, 254.
Rüşdi XII, 123, 262.
Rüşdi Feyzi-zade, Ahmed 130.
Rüşdi Hüseyin 127.
Rüşdi-zade Hüsnü 129.
Rüşdi-zade Hüsnü 129, 131.
Rüşdi-zade Hüsnü 128.
Rüşdi-zade Hüsnü 128, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 279.

Rüşdi III Hüsnü 104.
Rüşdi Mehmed Paşa 223.
Rüşdi Mehmed Paşa medresesi 278.
Rüşdi 17.
Rüşdi 115, 125, 155, 173.
Rüşdi 17.

Rüşdi XI, 140.
Rüşdi 216, 238, 253, 254.
Rüşdi XII, 123, 262.
Rüşdi Feyzi-zade, Ahmed 130.
Rüşdi Hüseyin 127.
Rüşdi-zade Hüsnü 129.
Rüşdi-zade Hüsnü 129, 131.
Rüşdi-zade Hüsnü 128.
Rüşdi-zade Hüsnü 128, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 279.

Rüşdi III Hüsnü 104.
Rüşdi Mehmed Paşa 223.
Rüşdi Mehmed Paşa medresesi 278.
Rüşdi 17.
Rüşdi 115, 125, 155, 173.
Rüşdi 17.

Rüşdi XI, 140.
Rüşdi 216, 238, 253, 254.
Rüşdi XII, 123, 262.
Rüşdi Feyzi-zade, Ahmed 130.
Rüşdi Hüseyin 127.
Rüşdi-zade Hüsnü 129.
Rüşdi-zade Hüsnü 129, 131.
Rüşdi-zade Hüsnü 128.
Rüşdi-zade Hüsnü 128, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 279.

Rüşdi III Hüsnü 104.
Rüşdi Mehmed Paşa 223.
Rüşdi Mehmed Paşa medresesi 278.
Rüşdi 17.
Rüşdi 115, 125, 155, 173.
Rüşdi 17.

Rüşdi XI, 140.
Rüşdi 216, 238, 253, 254.
Rüşdi XII, 123, 262.
Rüşdi Feyzi-zade, Ahmed 130.
Rüşdi Hüseyin 127.
Rüşdi-zade Hüsnü 129.
Rüşdi-zade Hüsnü 129, 131.
Rüşdi-zade Hüsnü 128.
Rüşdi-zade Hüsnü 128, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 279.

Rüşdi III Hüsnü 104.
Rüşdi Mehmed Paşa 223.
Rüşdi Mehmed Paşa medresesi 278.
Rüşdi 17.
Rüşdi 115, 125, 155, 173.
Rüşdi 17.

Rüşdi XI, 140.
Rüşdi 216, 238, 253, 254.
Rüşdi XII, 123, 262.
Rüşdi Feyzi-zade, Ahmed 130.
Rüşdi Hüseyin 127.
Rüşdi-zade Hüsnü 129.
Rüşdi-zade Hüsnü 129, 131.
Rüşdi-zade Hüsnü 128.
Rüşdi-zade Hüsnü 128, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 279.

Rüşdi III Hüsnü 104.
Rüşdi Mehmed Paşa 223.
Rüşdi Mehmed Paşa medresesi 278.
Rüşdi 17.
Rüşdi 115, 125, 155, 173.
Rüşdi 17.

Rüşdi XI, 140.
Rüşdi 216, 238, 253, 254.
Rüşdi XII, 123, 262.
Rüşdi Feyzi-zade, Ahmed 130.
Rüşdi Hüseyin 127.
Rüşdi-zade Hüsnü 129.
Rüşdi-zade Hüsnü 129, 131.
Rüşdi-zade Hüsnü 128.
Rüşdi-zade Hüsnü 128, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 279.

Rüşdi III Hüsnü 104.
Rüşdi Mehmed Paşa 223.
Rüşdi Mehmed Paşa medresesi 278.
Rüşdi 17.
Rüşdi 115, 125, 155, 173.
Rüşdi 17.

Rüşdi XI, 140.
Rüşdi 216, 238, 253, 254.
Rüşdi XII, 123, 262.
Rüşdi Feyzi-zade, Ahmed 130.
Rüşdi Hüseyin 127.
Rüşdi-zade Hüsnü 129.
Rüşdi-zade Hüsnü 129, 131.
Rüşdi-zade Hüsnü 128.
Rüşdi-zade Hüsnü 128, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 279.

Rüşdi III Hüsnü 104.
Rüşdi Mehmed Paşa 223.
Rüşdi Mehmed Paşa medresesi 278.
Rüşdi 17.
Rüşdi 115, 125, 155, 173.
Rüşdi 17.

Rüşdi XI, 140.
Rüşdi 216, 238, 253, 254.
Rüşdi XII, 123, 262.
Rüşdi Feyzi-zade, Ahmed 130.
Rüşdi Hüseyin 127.
Rüşdi-zade Hüsnü 129.
Rüşdi-zade Hüsnü 129, 131.
Rüşdi-zade Hüsnü 128.
Rüşdi-zade Hüsnü 128, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 279.

Rüşdi III Hüsnü 104.
Rüşdi Mehmed Paşa 223.
Rüşdi Mehmed Paşa medresesi 278.
Rüşdi 17.
Rüşdi 115, 125, 155, 173.
Rüşdi 17.

Rüşdi XI, 140.
Rüşdi 216, 238, 253, 254.
Rüşdi XII, 123, 262.
Rüşdi Feyzi-zade, Ahmed 130.
Rüşdi Hüseyin 127.
Rüşdi-zade Hüsnü 129.
Rüşdi-zade Hüsnü 129, 131.
Rüşdi-zade Hüsnü 128.
Rüşdi-zade Hüsnü 128, 266, 268, 269, 270, 271, 274, 279.

Rüşdi III Hüsnü 104.
Rüşdi Mehmed Paşa 223.
Rüşdi Mehmed Paşa medresesi 278.

- Şahbâf Rüşdî Efendi 128, 141.
 Şahbâf Şeyh-zade es-Seyyid Mehmed Safî Efendi 278.
 Şahib 147.
 Şahib Dede XLIII.
 Şahib Dede, İsmâîl 178.
 Şahib Efendi XLI.
 Şahib Efendi Pirî-zade 146.
 Şahvî XLIII.
 Şahvî İsa-zade 183, 185.
 Şah XLI.
 Şahib XLI, XLII.
 Şahib-i Katib 178.
 Şahib, Yahya 151.
 Şah XLI, 183.
 Şah Müneccim-i Şah, Mehmed 162.
 Şah Paşa XLII, 235, 253.
 Şah Paşa, Mehmed 162.
 Şah Topkapulu-zade, Ahmed 162.
 Şah, Mehmed Şah 150.
 Şah 56.
 Şah Dede XXXVII.
 Şah Dede, Mustafa 55.
 Şahz. ceziresi 36.
 Şakoni Çelebi Ağa XXXIII.
 Şahî XLIII, 191.
 Şahî XLIII, 183.
 Şahî Sultan 113.
 Şah Çavuş Ağa 57.
 Şah Efendi 232.
 Şah İmam-ı Aîa 178, 179.
 Şah Dede XLI, 151.
 Şah Dede Mevlâ, Hâim 150, 151.
 Şah, Kasım Paşa 151.
 Şah XXVII, 123, 129, 262.
 Şah Efendi XLI, 1, 5, 40, 47, 165, 170, 242, 260, 281.
 Şah Efendi, Mustafa 155.
 Şah Efendi Tezkiresi 118, 153, 206.
 Şah-i Trabzonî, Mehmed XLI, 153.
 Şah, Mirza-zade 152, 155.
 Şah XLI.
 Şah Arpa Emîni-zade, Mustafa 156.
 Şah Efendi 170.
 Şah, Erzinçani 157.
 Şah XLI.
 Şah, Abdullâh Bahî Efendi 32.
 Şah, Abdullâh Molla Efendi 276.
 Şah Ahmed Buğartî zaviyesi 267.
 Şah Ahmed Efendi 58.
 Şah Abdullâh Efendi, Hâim 77.
 Şah XLI.
 Şah, Mehmed 155.
 Şah, Abdullâh-ketîm Efendi 134.
 Şah Abdullâh-ketîm Efendi-zade Ref-di Efendi 229.
 Şah, Mustafa 156.
 Şahye-i Zekerîyya medresesi 46.
 Şahye Şah-ı Hüban medresesi 141.
 Şapana 32.
 Şah Abdullâh Efendi 52.
 Şahca-zade 117.
 Şahgürz 99.
 Şah Naib 271.
 Şah XLIII, 192.
 Şahda 83.
 Şahne-i Rağb 114.
 Şah Beg XXXII, 153.
 Şahban 'Ali medresesi 156, 276.
 Şahnik 7, 10, 53, 84, 122, 134, 144, 147, 152, 165, 213, 253, 254, 265.
 Şahân-ı Pak 99.
 Şah XLII, 16.
 Şahmiyye 60.
 Şah Kavsara-zade, Mehmed 163, 164.
 Şah el-Râzî 164, 165.
 Şah XLII, 165, 166.
 Şahî XXXVIII, 57.
 Şaheddü's-Şu'ara 79.
 Şahyosna 75.
 Şahige 76.
 Şahgezest-nâme, Behg 39.
 Şahmed XLI.
 Şahmed Şeker-zade, Feyzullâh 158.
 Şahac-zade 234, 280.
 Şahet XXXVIII, 57, 58.
 Şahî Mustafa Efendi 43.
 Şahrek-zade Mehmed, Aşım XXXIII.
 Şah XLII, 167, 282.
 Şah Abdullâh Efendi 77, 106, 159, 274, 276.
 Şah Abdullâh Bahî Efendi 32.
 Şah Abdullâh Molla Efendi 276.
 Şah Ahmed Buğartî zaviyesi 267.
 Şah Ahmed Efendi 58.
 Şah Abdullâh Efendi, Hâim 77.

- Seyyid Bilal zaviyesi 52.
 Seyyid Ebu Bekir Dede Efendi 56.
 Seyyid Fariz Efendi 172.
 Seyyid Hakım Efendi 226, 246.
 Seyyid Hâmi Dede Efendi 150.
 Seyyid Hayatı Efendi 76.
 Seyyid İbrahim Edhem Efendi 109.
 Seyyid İbrahim Hayatı Efendi XXV.
 Seyyid İbrahim İsmet Efendi, Re'isü'l-
 kuttâb Ra'if İsmâ'il Beg-zade 273.
 Seyyid Mehmed Ağa 168.
 Seyyid Mehmed Cemâle'd-din 62.
 Seyyid Mehmed Dede Efendi 150.
 Seyyid Mehmed Efendi 13, 187.
 Seyyid Mehmed Efendi, Turşucı-zade
 müllâzımı 155.
 Seyyid Mehmed Şerif Efendi 77.
 Seyyid Mehmed Tâhir Efendi 33, 70.
 Seyyid Murtaza Efendi, Şeyhü'l-İslâm
 38, 214.
 Seyyid Musa Kelim Efendi 181.
 Seyyid Mustafa Efendi 10, 146.
 Seyyid Mustafa Rebib Molla Efendi 167.
 Seyyid Sadre'd-din Molla Efendi 167.
 Seyyid Tevrik Efendi 140.
 Seyyid Usgâhi-zade 167.
 Seyyid Yahya Efendi 93, 188.
 Seyyid Vakıf Efendi 172.
 Seyyid Vehbi 2, 49, 137, 144, 154, 156,
 158, 163, 167, 208, 257, 262, 269, 282.
 Sezayî XLII, 76, 159, 160, 161.
 Sezayî, Teşvifatı 'İzzî Efendi eniştesi 161.
 Şiddik, Yahya XLIII, 189.
 Şiddik XLIII.
 Şiddik, Abdullâh Efendi 186.
 Şiddik Emetu'llah Molla Kadın 237.
 Şiddik, Mustafa 186, 187.
 Şiddik, Süleyman 185.
 Surri XLI, XLII, 129, 158.
 Surri Esref-zade, 'Abdu'l-kadir 159.
 Surri Musa 159.
 Sicil-i 'Osmâni yahud Tezkire-i Mesâhir-i
 'Osmâniyye XI, XVI, XVII.
 Silâhdar Mehmed Ağa XXIII.
 Silâh-dar Mehmed Paşa 237.
 Silâh-dar Tezkiresi XXXIV.
 Silâh-dar-zade Mehmed Emin XXXIV.
 Simkeş-hâne 34.
 Simkeş mahallesi câmi'i 99.
 Simkeş-zade Hasan Efendi 177.
 Sinâniyye 106.
 Sinân Paşa medresesi 30, 275.
 Sinân Paşa türbesi 230.
 Sinân Paşa zaviyesi 132.
 Sinob 52, 253.
 Sipahi Mehmed Efendi 48.
 Siraci, Siraci'd-din XLI, 157.
 Siroz 43, 44, 155, 178.
 Siyâvus Paşa türbesi 215.
 Siyer-i Veysi 152.
 Sofya 134, 200, 224.
 Şokollı Mehmed Paşa 32.
 Son Asır Türk Şairleri X, XXXI, XXXV.
 Şovuk geçme 44, 45.
 Şubhi XLIII, 225, 226.
 Şubhi Ahmed Efendi 216, 244.
 Şubhi, Mehmed 180.
 Şubhi-zade Feyzullah Efendi 216.
 Şirî AH Efendi 273.
 Sultan I. Abdül-hamid XXII.
 Sultan Ahmed Han 4, 17, 27, 30, 67, 92,
 108, 110, 111, 192, 255, 258, 260,
 265, 268.
 Sultan Ahmed Han-ı şâh 2, 18, 62, 93,
 104, 111, 130, 152, 177, 194, 199,
 208, 221, 229, 241, 262, 266, 278.
 Sultan Ahmed Han-ı şâhi 13, 177.
 Sultan Bayezid câmi'i 281.
 Sultan Bayezid Han 34.
 Sultan Bayezid medresesi 210.
 Sultan İbrâhim Han 254, 276.
 Sultan Mahmud Han 14, 17, 43, 44, 66,
 72, 73, 82, 89, 95, 100, 101, 105,
 111, 117, 141, 143, 161, 170, 171,
 178, 181, 191, 198, 202, 207, 212,
 218, 219, 248, 250, 264, 270.
 Sultan Mehmed Han 71, 106, 165, 255.
 Sultan Mehmed Han-ı rabî XV, XVI,
 58, 103, 107, 131, 225, 234.
 Sultan Mehmed Han-ı şâhi 121.
 Sultan Mustafa Han 45, 70, 73, 79, 104,

— § —

- Şeyhü'l-islam es-Seyyid Feyzullah Efendi 176.
 Şeyhü'l-islam es-Seyyid Murtaza Efendi 163.
 Şeyhü'l-islam es-Seyyid Musîfata Efendi 82, 249.
 Şeyhü'l-islam es-Seyyid Musîfata Efendi 10, 53, 120, 122.
 Şeyhü'l-islam Vassaf Abdullâh Efendi 129, 131.
 Şeyhü'l-islam Velhyyü'd-din Efendi 10, 54, 249.
 Şeyhü'l-islam Yenisehri Abdullâh Efendi 65, 146.
 Şeyhü'l-ikurrâ Yusuîf Efendi-zade 'Ab-
 du'llâh Efendi 81.
 Şeyh Vefa câmi'i 98.
 Şeyh-zade 282.
 Şîfayî, 'Ömer XLII, 172.
 Şîhabe'd-din câmi'i 16.
 Şummi 81, 173.
 Şukri XLII, 174.
 Şukri el-Kâzî 173.
 Şukru'llâh Efendi 242.
 — T —
 Tabî' Musîfata 195, 196.
 Tabîb Süleyman Efendi 278.
 Tabîr XLIII.
 Tabîr, Mehmed 194, 195.
 Tahsin (Bangunoglu) XII.
 Tahîb XXXVII, 118, 272.
 Tahîb, Ahmed 50, 51, 52.
 Tahîb XLIII, 194.
 Tamlakariyle Tarama Sözlüğü XII.
 Tarakî 267.
 Tarîb-i 'Asım Efendi 163.
 Tarîb İcînde Türk Edebîyatı X.
 Tarîb, Şubhî 181.
 Tarîkat-nâme 24.
 Taskest XXXI.
 Tavîl 'Ahl Efendi 194.
 Tavîr 96.
 Tayyîbî XLIII, 197.
 Tayyîb Molla-zade es-Seyyid 'Osmân
 Efendi 273.
 Tebrîz XXXI, 110, 163, 168, 189, 192.
 Tefah-i Kür'an-ı Mübin 176.
 Tefîru Kür'anı Mübin 176.
 Tekdâh Şehî 176.
 Tekfurîgî 159.
 Telhîs 10.
 Telhîsü'l-Hikem 52.
 Tercemân Yunus câmi'i 184.
 Tercemân Yunus hânkâhı XXI, 184.
 Tercemân Yunus zâviyesi 25.
 Terceme-i Meşârîk 51.
 Tersâne-i 'Amire 120, 124, 186, 223.
 Te'sîr 101.
 Teşne 247.
 Teşvîfâtî 'İzzî Efendi 120, 161.
 Teşvîfâtü's-Şu'ara' XXXIII.
 Tevîk XXXV, XXXVIII.
 Tevîk, Mehmed 54.
 Tevîk, Musîfata 54, 55.
 Tevîk, es-Seyyid Yahya 53.
 Tevhîd XII, XXXI.
 Tevîlî Ca'fer Çelebi medresesi 258.
 Tezkire-i Hâmedegân 8.
 Tezkire-i Hâmetü'l-Eğ'ar X, XXI, XXXV.
 Tezkire-i Lâîf IX, XXXII.
 Tezkire-i Ruza XXXIII.
 Tezkire-i Râmîz X, XXIX.
 Tezkire-i Şafayî 128, 137, 140, 163, 206, 231, 237.
 Tezkire-i Sâlim XXXIV, 11, 12, 27, 52, 74, 115, 128, 137, 140, 163, 186, 187, 199, 207, 231, 234, 237, 261, 265.
 Tezkire-i Şah XXXII.
 Tezkire-i Şu'ara-yı Mevlevîyye XXXV.
 Tezkire-i Şu'ara', Musîfata Muhib XXXIV.
 Tezkire-i Şu'ara', Şafayî 190.
 Tezkire-i Yûmî XXXIII.
 Tezkiretü's-Şu'ara' XXXIV.
 Tezkiretü's-Şu'ara', Kınalı-zade Hasan Çelebi XXXII.
 Tezkiretü's-Şu'ara', Lâîf XXXII.
 Tezkiretü's-Şu'ara', Râmîz X, XXVIII.
 Tezkiretü's-Şu'ara', Sâlim 47, 152, 153.
 Tezkiretü's-Şu'ara', Şeyhü'l-islam 'Arîf
 Hikmet XXXV.

- Tarih XLIII, 197.
 Tarihale 29, 59, 87.
 Türki XLIII, 196.
 Türki İbrahim Efendi 197.
 Tarih 168.
 Timurlislar 195.
 Tire 281.
 Tokat 75, 265, 281.
 Tokat Mehmed Emin Efendi 15, 23, 54, 182, 211.
 Topkane 86.
 Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi XXXV.
 Topkapu 34, 80, 82, 220, 227, 232, 260.
 Topkapu Ahmed Efendi 162.
 Topkapu İbrahim Efendi 86.
 Tosyavi Ebu'l-Meyamin Mustafa Efendi 18.
 Toyran 76.
 Trablus-gam 16, 145.
 Trabzon 94, 153, 154, 242, 253.
 Trabzon Ahmed İsmi Efendi 231.
 Tür-i Sina 102.
 Tufengci-zade 93.
 Turabi XXXVIII, 52.
 Türk Ansiklopedisi X, XIII, XXXI.
 Türkçe Yazma Mesneviler Kataloğu XII.
 Türk Dil ve Edebiyatı Ansiklopedisi IX.
 Türk Dünyası El Kitabı IX, XXVII.
 Türk Edebiyatı Tarihi IX, XXXI.
 Türk Lügati X.
 Türkijat Araştırma Merkezi XXXI.
 Türkijat Mecmuası IX.
 Türk Şairleri XII, XXXV.
 Türk Şuara Tezkireleri XII.
 — U —
 Uğud 8.
 Usturumca 13, 247.
 Usgakiyye 61.
 Usgaki-zade Efendi 53, 74, 188.
 Usgaki-zade Ketüddası 53.
 Usgaki-zade Seyyid Efendi 279.
 Usgaki-zade es-Seyyid Abdullah Efendi 167.
 — V —
 Vahib Efendi XLVII, 279.
 Vakıf Efendi XLVII.
 Vakıf Efendi, es-Seyyid Yahya 279, 280.
 Vakıf-ı Brusavi XLVII, 277, 278.
 Valide camii 48.
 Valide Sultan 263.
 Valide Sultan camii 28, 31.
 Valide Sultan medresesi 131.
 Van 97, 253.
 Vani Abdül-baki Efendi, Sa'di 161.
 Vani Efendi 277.
 Vani Efendi medresesi 232.
 Vani-zade Abdullah Efendi 107.
 Vardari Şeyh-zade Mehmed Efendi 19.
 Varna 33.
 Vasi Hakkimbasi-zade XLVII, 278.
 Vasi Mehmed 279.
 Vassaf Abdullah XIX, XXV, 212, 214, 215, 246.
 Vahbi 123, 239, 246, 258, 272, 280.
 Vekalet-nâme 49, 51, 137, 154, 167, 203.
 — U —
 Uymı 233.
 — U —
 Uğurbari Mehmed Efendi 276.
 Umm-i Veled-zade Aziz Efendi medresesi 279.
 Üniversite Kütüphanesindeki Bazı Yazma Eserler Kataloğu XII.
 Urgup 76, 247.
 Uskub 29.
 Uskubi Mustafa Efendi 84.
 Uskudar 16, 28, 48, 84, 103, 134, 142, 146, 158, 174, 178, 194, 209, 232, 238, 250, 266, 271, 281.
 Uskudari Ali-zade Kassam İsmail Efendi 250.
 Uskudari İsmi 232.
 Uskudari Resid Efendi 129.
 Uskudari Süri 190.
 Üveysi 72.

- 208, 239, 257, 258, 262, 272, 280, 282.
 Veh Efendi, Hâtiâi 272.
 Velîyü'd-din Beg Efendi, Ahmed Paşa-zade 85, 271.
 Velîyü'd-din Efendi, Şeyhül-İslâm Hâtiâi 10.
 Veysi 51, 61, 95, 131, 205, 208.
 Vezir Hâmid Hamaşa Paşa 94.
 Vezir Mustafa Paşa 35.
 Vezir Nâzih 'Abdu'lîlah Paşa 170.
 Vidin 247.
 Visâhî XLVII, 280.
 Vize 130.
 Voynuk Şuca' mahallesî 34.
 — Y —
 Yağlıkcı-zade Mehmed Efendi 165.
 Yahud 251.
 Yahya Beg 28.
 Yahya Bey Divan Tenkidih Basım XI.
 Yahya Efendi, Esiri dâmadı 86.
 Yahya Efendi medresesi 234.
 Yahya Şiddik Efendi XXIV.
 Ya'kub Ağa 266.
 Ya'kub, Hz. 175.
 Yaboh 173.
 Yancıkı-Beg 17.
 Yanya 9.
 Yanya'vî Es'ad Efendi 35, 162.
 Yarığışar medresesi 263.
 Yasin süresi 185.
 Yavedud iskelesi 22.
 Yazıcı Efendi 223.
 Yazıcı-zade Mehmed Efendi 210.
 Yediküllihi Efendi 106, 276.
 Yediküllihi Emir Efendi 77.
 Yediküllihi Fariz Efendi 228.
 Yegen Mehmed Ağa XXIII.
 Yegen Mehmed Paşa 112, 253.
 Yehud 164.
 Yek-dest Hâce Ahmed Mekki 193.
 Yek-dest Şeyh Ahmed Mekki Cür'ânî 87.
 Yek-dest Şeyh Mustafa Efendi 144.
 Yenibâğçe 13.
 Yenicce-vardar 273.
 Yenikâpu I, 21, 56.
 Yenikâpu Mevlâevî-ânesi 160, 171, 201.
 Yeniköy 146.
 Yenisgehîr 30, 41, 42, 87, 96, 101, 103, 144, 152, 203, 215, 282.
 Yenisgehîr 'Abdu'lîlah Efendi 281.
 Yenisgehîrî 'Ali Efendi 239.
 Yegil 'Imâret 39, 163.
 Yilmaz Öztuna XIII.
 Yigirmisekiz Çelebi 162.
 Yunus Paşa 213.
 Yusuî Ağa 103, 229.
 Yusuî Ağa, Hazine-dar 181.
 Yusuî Dede Efendi 176.
 Yusuî Efendi 103, 106, 136, 175, 278.
 Yusuî Nâbi 189, 249.
 Yusuî Paşa 235.
 Yusuî-zade Yusuî Efendi 84.
 Yümüî 167, 282, 283.
 Yümüî Mehmed Efendi 279, 281.
 Yümüî Şeyh-zade XLVII.
 Yusuî 255.
 — Z —
 Zâgra 202.
 Zâgra-i 'atîk 41.
 Zâhîr XLIII, 199.
 Zâhîr XLIII, 198.
 Zâhîrî Hükâm XXIII.
 Zâmiî XLIII, 192.
 Zâî XLI, 143.
 Zârif XLIII, 199.
 Zehrî Mar-zade Seyyid Ruza XXXIII.
 Zeyl-i 'Atâyî 75, 177.
 Zeyl-i Hâdika 233.
 Zeyl-i Şeyh Emîr Buhârî 108, 131, 242, 264.
 Zeyl-i Şeyh-zade 4.
 Zeyl-i 'Usgâki-zade 74, 177.
 Zeyl-i Zübde'tu'l-Eğ'ar XXXIII.
 Zeyneb-i Vani 237.
 Zeynî Çelebi 234.
 Zeyrek-zade 188.
 Zihni XXXIX, XI, 99.

Zibni Eendi VI, XXIX.
 Zibni, Mehmed 99.
 Ziri-kadiyye 47.
 Zinçihikunyu 10, 91, 109.
 Zinet XII, 144.
 Zistovi 60.
 Ziver XII, 21, 145.
 Ziya XLIII.
 Ziyæ'd-din İsmâ'îl 193.

Ziyâ'î XLIII.
 Ziyâ'î İsmâ'îl 193.
 Ziyâ, Mehmed 193.
 Ziya Sükrân XIII.
 Zübde'tü'l-Eğâr XXXIII.
 Zübde'tü'l-Vak'ât V, X, XV, XIX, XX,
 XXI, XXII, XXIII, XXIV, XXVI.
 Zuhâh XV, XLI, 143, 144.

âb (f.) : su.
 âbâ (a.) : yünden yapılmış kaba kumaş, bu kumaştan yapılmış bol, geniş giyecek.
 âbâd (f.) : mâmur, gen, bayındır; göklük bildirir.
 âbd (a.) : köle, kul.
 âbdâl (a.) : dünya ile ilgili kesip, Allah'a bağlanmış olan, dervişler; aptallar, gâşkınlar, ahklar, ahmaklar.
 âb-dâr (f.) : sulı, taze, parlak, sağlam vücutlu, nûkteli, zarif, güzel, hoş; su veren hizmetçi.
 âbd-i mûkâteb (a.) : tamamladığı zaman âzâd edilmek üzere bedele bağlanan köle.
 âbes (a.) : dog, sağma.
 âb-i hayvân (f., a.) : igene ebedî hayat bağışlayan efsânevi su; gök tath ve hafif su.
 âb-i rû(y) (f.) : yûzusuyu; ırz, nâmus, şeref, hayriyet.
 âblak : alaca donlu at.
 a'câm (a.) : Acemler, Arap olmayan kavimler, İranlılar.
 acâib (a.) : gök tuhaf şey, anlaşılmaz.
 acêb (a.) : acaba, hayret, gariplik, gâşılacak şey.
 acêbâ (a.) : şüpheli ve tereddüt bildiren edat, acaba.
 Acem (a.) : Arap olmayan, Araptan gayri olan kavim, İranlılar.
 acemî (a.) : tectübesiz toy; İranlı.
 acib (a.) tuhaf.
 acz (a.) : deceriksizlik.
 a'dâ' (a.) : düşmanlar,
 âdâb (a.) : terbiyeler, utamalar; usuller, yollar, kâideler.
 âdâlet-ârâ (a., f.) : adaleti, doğruluğu süsleyen.
 âdâlet-erkân (a., f.) : esasları doğruluk olan.
 âdâlet-ihtivâ (a.) : kapsama, ıtibâr etme, edlime.
 adem (a.) : yokluk, bulunmama.
 âdet (a.) : görenek, usul, tabiat, alışkanlık,
 adde (a.) : gök, birçok.
 addî (a.) : eşit, eş, müsâvî.
 adim (a.) : yok olan.
 âdimü'l-adîl (a.) : eşit, benzeri olmayan.
 âdimü'l-akrân (a.) : eşit, benzeri, yasıtı olmayan.
 âdimü'l-emâsîl (a.) : eşit, benzeri olmayan.
 âdimü'l-ihimâil (a.) : ihtimali olmayan,
 âdimü'l-misâil (a.) : benzeri olmayan.
 âdimü'n-nazîr (a.) : eşit, benzeri olmayan.
 add (a.) : doğruluk, adalet,

- adn (a.) : ikâmetgâh; cennet.
 aduvv (a.) : düşman.
 âfâk (a.) : ufuklar, gök kenarları, gökün yerle birleşir gibi göründüğü yerler.
 âfât (a.) : belâlar, musibetler.
 âferin (f.) : yaratan, yaratıcı.
 âfer (a.) : büyük felâket, belâ.
 âtîf (a.) : ıffetli, nâmuslu, temiz.
 âtîtab (f.) : güneş.
 atv (a.) : suçunu bağışlama.
 âgâh (f.) : bilgili, haberi, yvanık.
 agayân : ağalar.
 âgâz (f.) : başlama.
 âgâze (f.) : müzik başlangıcı, çalgıların ve okuyucuların âhenk başlangıcı.
 âğuş (f.) : kucak.
 âğuş-ğuşâ (f.) : kucak agan.
 âğyar (a.) : gayrılar, başkalar, yabancılar.
 ah (a.) : kardeş.
 ah (müşterek) : ah, yazık.
 ahâli (a.) : halk.
 âhar (a.) : başka, diğer, gayri.
 ahbâb (a.) : dost, bildik, tanıdık.
 âhen (f.) : demir, zincir, kılıç, sert, katı.
 âheng (f.) : uygunluk, düzen; çalıp çalırıp eğlenme.
 ahtâd (a.) : torunlar.
 ahîbbâ (a.) : dostlar, tanıdıklar, bildikler.
 âhîr (a.) : nihâyet, son olarak.
 ahker (f.) : ateş kornu.
 ahîa (a.) : daha tâh, en tâh, pek tâh.
 ahîâk (a.) : huyar, tabiatlar.
 ahîâk-ı hasene (a.) : güzel huyar.
 ahîâr (a.) : serbest olanlar, köle ve esir olmayanlar, hürler.
 ahsen (a.) : en güzel, pek güzel.
 ahîer (f.) : yıldız.
 ahvâl (a.) : oluşlar, buluşlar, durumlar.
 ahvel (a.) : bir şeyi iki gören, sağı.
 ahyanen (a.) : ara sıra, vakit vakit.
 ahz (a.) : alma, kabul etme.
 ahzân (a.) : sıkıntılar, kederler.
 ahz - vâye (a., f.) : nasip, kısmet alma.
 akâid (a.) : inanılan şeyler.
 akd (a.) : bağ, bağlama; sözleşme, kararlaştırma; kurma, düzme; mîkâh.
 akdem (a.) : ilk, önce, önceki, daha önceki.
 âkıl (a.) : akıllı kimse.
 âkîbet (a.) : nihâyet, son.
 âkîbet-endîş (a., f.) : sonunu düşünen.
 âkîbetü'l-emr (a.) : bir işin sonu.

- akide (a.) : imân, dînî inanmış.
 akik (a.) : çok kere kırmızı renkte olan bir cins değerli taş.
 akîâm (a.) : yazı âletleri; memurların galibîyetleri dâireleri.
 akî-i evvel (a.) : yaratılıştan olan akıl.
 akliyye (a.) : akıl ile ilgili olan, akıl ile anlaşılabilir, akılcılık.
 akârân (a.) : eş ve benzer olanlar, yasgılar, yasdaşlar.
 akrebb (a.) : daha yakın, en yakın, pek yakın.
 akribâ (a.) : aralarında soy yakınlığı olanlar.
 aksâm (a.) : parçalar, bölümler.
 aksar (a.) : daha kısa, en kısa, pek kısa.
 aks - endâz (a., f.) : carip duran.
 âl (a.) : âile, evlât, sülâle.
 a'la (a.) : daha yüksek, en yüksek pek yüksek.
 alâka (a.) : ilgi.
 âlâm (a.) : kederler, acılar, sızılar.
 alâ-mâ-yelik (a.) : münasip olduğu üzere.
 âlâ-yis (f.) : depdebe, tantana, gösteriş.
 ale'l-husus (a.) : hususiyet, özellikle.
 alem (a.) : misan, âlâmet, bayrak, sancak, has isim.
 âlem (a.) : dünya, cihan,
 âlem-âra (a., f.) : dünyayı süsleyen.
 âlem-gir (a., f.) : dünyayı zapteden cihanı tutan.
 âlem-i gubûd (a.) : görülen âlem (bu dünya).
 âlemiyân (a.) : âleme mensup olanlar, insanlar.
 âlem-nümâ (a., f.) : dünyayı gösteren.
 âlem-tâb (a., f.) : dünyayı parlatan, aydınlatan.
 ale't-tafsil (a.) : muassal olarak, uzun uzadıya.
 alehîr-rahmetü ve'l-gufrân (a.) : Allah'ın esirgemesi ve bağışlaması onun üzerine olsun.
 âli (a.) : yüce, ulu.
 âli - cenâb (a.) : cömert, generli, hayriyetli kimse.
 âlim (a.) : çok bilen (Allah'ın sıfatlarındandır, "bilgisi ezeli ve edebi olan" demektir).
 âlim (a.) : bilgin.
 âli-gân (a.) : gan ve generli büyük olan.
 âliyyü'l-âli (a.) : en iyi, en a'la.
 allâme (a.) : çok bilgin.
 âlimü's-selâtin (a.) : sultanların bilgini.
 âli-kadr (a.) : yüksek kıymette olan, çok kıymetli, çok takdir edilen, çok saygıdeğer.
 âbde (f.) : bulamış, buluş.
 âlîfte-gân (f.) : namussuz kadınlar.
 âlmışlı rütbesi : ilmiye rütbelerinden birinin adıdır.
 âli'l-âli (a.) : en yüce, en üstün, yücelerin yücesi.
 amâ (a.) : kötülik, görmezlik.
 âmâl (a.) : dilekler, istekler.
 âmed şud (f.) : gidiş-geliş; varıp gelme.
 amik (a.) : derin.

- âmîr (a.) : emreden, buyuran.
âmîz (f.) : geçimsiz, uysallık.
amm (a.) : amca.
amme-zâde (a., f.) : hala çocuğu.
amm-i büzürgvâr (a., f.) : büyük amca.
ân (f.) : güzelliğe cazibesi, alın.
ân (a.) : lahza, pek az bir zaman.
ân'ane (a.) : rivâyet, gelenek, tefsîlât.
anber (a.) : güzel kokulu, güzelliklerin saçı.
anber-efşân (a., f.) : anber saçan.
anber-nisâr (a., f.) : anber saçan.
andehb (a.) : bülbul.
ankâ (a.) : ismi olup cismi olmayan bir kuş.
arabî (a.) : Arap kavmine mensup; Arapça.
arak (a.) : ter.
ârâm (f.) : durma, eğlenme, dinlenme, istirahat etme, yerleşme.
ârâm-geh (f.) : dinlenilecek yer, dinlenme yeri.
ârâmîş-gâh (f.) : dinleniş yeri.
arasât (a.) : mahşer yeri, haşır ve neşir meydana.
ârâste (f.) : bezemiş, süslenmiş.
ârî (a.) : cıplak, hür.
âric (a.) : çıkıp inen.
ârif (a.) : bilen, bilgili, irfan sâhibi.
ârîfîn bi'llâh (a.) : Allah'ı bilen.
arîk (a.) : zayıf.
arphak : ilmîye mensuplarına verilen ödenekler.
arz (a.) : dokuzuncu gök.
arûs (a.) : gelin.
arz-ı hâl (a.) : hâlin bildirilmesi, dilekçe.
âsaf (a.) : vezir.
âsâfî (a.) : vezire mensup.
âsaf-ıhtîşâm (a.) : görünüştü vezir gibi olan.
âsân (f.) : kolay.
âsar (a.) : izler, âlâmetler, eserler.
asdât (a.) : sedetler.
asdikâ (a.) : samîmî dostlar.
ashâb-ı Uhud (a.) : Uhud savaşında Peygamberimizin maiyetinde bulunan imân sâ-
hibi kimseler.
âsib (f.) : garpışma, bela, âfet.
âsitâne (f.) : eşik, paytaht, büyük tekke, İstanbul.
âsiyâb (f.) : su değırtme.
âsûde (f.) : rahat, dingin olan.
âsûmân (f.) : gök.
âşıkân (a.) : âşıklar.
âşıkâr (f.) : belli, açık meydana.
âşînâ (f.) : bildik, tanıdık.

- âşinâ-sühân (f.) : sözü bilinen, tanınan.
 âşiyân (f.) : kuş yuvası, mesken, ev.
 âşiyâne (f.) : kuş yuvası, mesken, ev.
 âşûb (f.) : karışıklık, karıştırmacı.
 âşûfte-dimâğ (f., a.) : aklı perişan.
 atâ' (a.) : bağışlama, bahşış, ihسان.
 atâyâ' (a.) : hediyeler, armağanlar, bahşişler.
 âteş-bâr (f.) : ateş yâğdıran.
 âteş-e'trûz (f.) : ateş yakan, ateş tutuşturan.
 âteşîn (f.) : ateşten, ateşli.
 âteş-pâre (f.) : ateş parçası, kıvrılcım.
 âtîfet (a.) : karşılık beklemeyen gösterilen sevgi, iyilikseverlik.
 âtiye (a.) : hediye, bahşış.
 âti (a.) : gelececek, gelen, gelececek zaman.
 âtiyyü't-terceme (a.) : terceme-i hâli gelececek.
 atlas (a.) : üstü ipek, altı pamuk kumaş; Atlas denizi.
 atûfet (a.) : şefkat, merhamet.
 atûfet-simât (a.) : alâmeti şefkat, merhamet olan.
 avâm (a.) : herkes, kaba ve câhil halk.
 âvâre (f.) : serseri, boş gezen işsiz, güçsüz, aylak.
 avdet (a.) : geri gelme, dönme, dönüş.
 âverde (f.) : nakliyatın, getirilme.
 âvîze (f.) : mum, lamba ve benzerlerini taşıdığı halde tavana asılan billur veya madenden yapılmış şûs.
 avn (a.) : yardım.
 âyâ (f.) : şûphe ve tereddüt bildiren edat.
 âyân (a.) : belli, açık, meydana.
 aybe (a.) : deri ganta, heybe.
 âyîn (f.) : merâsim, tören.
 âyîne (f.) : ayna.
 ayn (a.) : göz, kaynak, punar.
 aynel-yakîn (a.) : gözüyle görmüş gibi, kat'i.
 ayn uynî ulemâi-z-zamân (a.) : zamanın bilgînlerinin gözdebeg'i.
 âyün (a.) : gözler, punarlar, çeşmeler.
 ays (a.) : yasama.
 ayyâş (a.) : çok içki içen.
 ayyûk (a.) : gökün pek yüksek yeri.
 âzâd (f.) : kurtuluş, serbest olan, kimsenin kölesi olmayıp istediği gibi hareket eden.
 âzâde (f.) : hür, serbest.
 azamet (a.) : büyüklük, ululuk.
 âzim (a.) : niyetli, kesin karar veren.
 âzîmet (a.) : gîme, gidiş.
 âzîz (a.) : muhterem, kıymetli.
 âzîzünâ (a.) : muhterem efendimiz.
 âzî (a.) : işinden çıkarma, yol verme.
 âzleş (a., f.) : onun işten çıkarılması.

âzmâyîs (f.) : tecrübe, deneme, sınaama.
 âzürde (f.) : incinmiş, kırılmış, gücenmiş.

— B —

bâb (a.) : kapı.
 bâd (f.) : yel, rüzgâr.
 bâd-bân (f.) : yelken, gemi sereni.
 bâd-bân-güşâ (f.) : yelken ağan.
 bâde (f.) : şarap, içki.
 bâdehû (a.) : ondan sonra.
 bâde itmâmî'l-hidme (a.) : hizmeti tamamladıktan sonra.
 bâde itmâmî'l-masâlah (a.) : işi tamamladıktan sonra.
 bâde'l-avdet (a.) : dönüşten sonra.
 bâde'l-azl ve'l-iftisâl (a.) : görevinden alımp, ayrıldıktan sonra.
 bâde'l-feth (a.) : fetihden sonra.
 bâde'l-irîlâk (a.) : serbest bırakıldıktan sonra.
 bâde'l-imtihan (a.) : imtihandan sonra.
 bâde'l-istihâre (a.) : istihâreden sonra.
 bâde'l-vusûl (a.) : ulaşıldıktan sonra.
 bâde-nâs (f.) : şarap içen.
 bâd-ı sabâ (f.) : doğudan esen hafif, hoş rüzgâr.
 bâdi (a.) : sebep, sebebolan.
 bâd ezim (a., f.) : bundan sonra, bundan böyle.
 bâği (a.) : haksızlık eden, serkeş, isyân eden.
 bâhir, bâhire (a.) : belli, açık, apaçık.
 bâhâdur (f.) : cesur, yiğit.
 bahr (a.) : deniz.
 bahren (a.) : denizden, deniz yoluyla.
 bahr-i Seîd (a., f.) : Akdeniz.
 bahr-i Siyân (a., f.) : Karadeniz.
 bahs (f.) : bahş, ihسان.
 bahşende (f.) : veren, bahşılayan, affeden.
 bah (f.) : tâh, kader, kısmet.
 bâhter (f.) : batı.
 bahr-ı sıyâh (f.) : kara tâlih.
 bâ-husûs (f., a.) : husûsıyla, özellikle.
 bâis (a.) : sebebolan, gönderen.
 bâki (a.) : Allah; dâimî.
 bâl (a.) : kalb, yürek, gönül.
 bâla (f.) : yüksek, yukarı, yitce.
 bâla-mekân (f., a.) : yeri yüksek olan.
 bâla - merâtib (f., a.) : rütbeleri yüksek olan.
 bâla-nâm (f.) : ünü yitce olan.
 bâla-pervâz (f.) : yüksekten uçan.

- bâlâ-revâk (f., a.) : sundurması, kemeralı yüksek olan.
 bâlâ-revîs (f.) : yüksekteki gidiş.
 bâlâ-gân (f., a.) : üzü yüce olan.
 bâlâ-tâk (f., a.) : kemeri, kubbesi yüksek olan.
 bâlâ-ter (f.) : daha yüksek, pek yüksek.
 bâlî (a.) : eski, köhne.
 bâlîs (f.) : yastık.
 bâm (f.) : çatı, dam, kubbe.
 bânû (f.) : kadın, hâtin, hanım.
 bâr (f.) : yük.
 bâr-geh (f.) : izinde girilebilecek yer.
 Bârî (a.) : yaratan, yaratıcı.
 bâ-sîdk (f., a.) : doğrulukla.
 bâsıra (a.) : görme kuvveti, görüş, görme, göz.
 basîret (a.) : önden görüş, sezis.
 bast (a.) : yayma, ağma.
 bâtin (a.) : iç, iç yüz, gizli görünmeyen nesne.
 batîl (a.) : işe yaramaz; cesur, kahraman; pek büyük.
 Bayrâmîyye : Hacı Bayrâm-ı Velî tarafından XIV.-XV. yüzyıllarda kurulan tarikat.
 bâzîce (f.) : oynama, oyun, eğlence.
 bâzû (f.) : kolun omuz ile dirsek arasında kalan kısmı.
 beğce (f.) : insan veyla havvusu.
 bédâ'iyî' (a.) : esî ve benzeti olmayan güzel, mükemmel ve yeni şeyler.
 béd-hâ (f.) : kötü huylu, huysuz, kötü huylu.
 bédîd (f.) : görünür, açık, meydana.
 bédîdâr (f.) : açık, görünür, meydana.
 béd-nihâd (f.) : rezil, aslı bozuk, soysuz.
 bedr (a.) : ayın on dördüncü gecesi, dolunay.
 be-gâyet (f., a.) : son derecede, pek ziyade.
 behcet (a.) : sevinç, güzelliik, güzeliyüzlülük.
 behcet-fezâ (a., f.) : sevinç artıran.
 be-her-hâl (f., a.) : her halde, mutlaka.
 behîst (f.) : cennet.
 behre-dâr (f.) : hisseli, paylı.
 behre-mend (f.) : hisseli, paylı.
 behre-yâb (f.) : hisse ve nasibi olan.
 bekâ (a.) : devam, sebat, evvelki hal üzere kalma.
 bekâm (f.) : maksat ve merâmu ulaşan.
 belâ-dîde (a., f.) : belâ görmüş, belâya gatiş.
 belâgat (a.) : iyi, güzel, pürüssüz söz söyleme.
 belâgat-disâr (a.) : çok güzel söz söyleyen.
 belde (a.) : şehir, kasaba, memleket.
 belî (f.) : evet.
 belîğ (a.) : fasih, düzgün söz söyleyen.
 bemm (a.) : kanun, tımbur gibi gâgilâra takılan tel.
 benâm (a.) : parmak ucu.

- bend (f.): bağ, yular, bağlama.
 bende (f.): kul, köle, bağlı.
 bendeğan (f.): kullar, köleler.
 bende-nivâz (f.): kölesini, kulunu talift eden.
 bender (f.): ticaret yeri, işlek ticaret iskelesi.
 bender-gâh (f.): işlek iskele, liman, şehir.
 berâat-ı istihlâl (a.): bir kitabın, bir giirtin veya bir makâlenin başında, içindekiler hakkında toplu bir fikir verecek surette güzel sözler kullanma.
 berât (a.): rütbe, nişan ve imtiyaz verilişini bildiren fermân.
 berây (f.): için, maksadıyla.
 berd (a.): soğuk.
 berg (f.): yaprak.
 beri (a.): sâlim, kurtulmuş, temiz.
 berin (f.): pek yüksek, en yüce.
 berk (a.): şimşek.
 ber-karâr (f., a.): kararlı, yerli, dâimî.
 ber-murâd (f., a.): arzusuna kavuşan, dileğine eren.
 berren (a.): kara yolu ile.
 berş (f.): alyon şurubu, keten yaprağı ile yapılan bir çeşit müsekkir macun; arzu, gönül isteği.
 bertimend (f.): taze, verimli, faydalı, hisseli, nasıplı.
 ber-vech (f., a.): olduğu gibi, olarak.
 ber-vefk (f., a.): göre, uygun olarak.
 bes (f.): yeter, yetiştir, tamâm, کافی.
 besmele (a.): "Bismillâh'r-Rahmân'r-Rahim" cümlesinin adı.
 beste (f.): şarkının makam ve âhenği; bağlı, bitleştirilmiş.
 beşâret (a.): müjde.
 beşâret (a.): güller yüzümlük, güller yüz.
 beşir (a.): müjde getiren, müjdecî.
 be-tahsis (f., a.): hususiyet, özelliikle.
 bey' (a.): satma, satış.
 beyân (a.): anlatma, açık söyleme, bildirme.
 beyekbaş : büyükbaş.
 beyn (a.): ara, aralık, arada, arasında.
 beyne'l-ahâli (a.): halk arasında.
 beyne'l-akrân (a.): yaşlılar arasında.
 beyne'l-enâm (a.): halk arasında.
 beyne'l-huffâz (a.): hafızlar arasında.
 beyne'l-mevâliyyi'l-izâm (a.): büyük kâdılar arasında.
 beyne'l-mevâliyyi'l-krâm (a.): yüksek rütbeli kâdılar arasında,
 beyt (a.): ev, mesken; aynı vezinde iki misra'dan ibâret söz.
 beyt-i ma'mûr (a.): yedinci kat gökte, Cennet-i Firdavs'te bir köşk olup Hz. Âdem'le Yeryüzüne indirilmiş, Tûfan'dan sonra yine Cennet'teki yerine alınmıştır.
 beytül-ahzân (a.): Hz. Yûsuf'u kaybeden Hz. Yâkub'un gadırlı, dünya.
 beytül-kasîd (a.): kasîdenin en iyi beyti.
 beytül-hüzn (a.): hüznülü, kederli ev.

- bezm (f.) : içkili, eğlenceî meclis, dernek.
 bi-aded (f., a.) : sayısız.
 bi-âram (f.) : durup dinlenmeyen.
 bi-bahâ (f., a.) : paha biçilemeyecek kadar değerli.
 bi-bâk (f.) : korkmayan, çekinmeyen, sakınmayan.
 bi-bedel (f., a.) : benzersiz, eşsiz.
 bibi (f.) : hanım, hatun, hâla.
 bi-ân (f.) : eşsiz, benzersiz.
 bi-ân u gerâ (f.) : niçin ve sebepsiz.
 bidâr (f.) : uyanık, uyanıyan, uykusuz.
 bi-gâne (f.) : kayıtsız, iltisaz, yabancıl.
 bi-hadd (f., a.) : hadsiz, sınırsız, pek çok.
 bihbâd (f.) : iyi, sağ, sağlam.
 bi-hemrâ (f.) : benzersiz.
 bihîn (f.) : pek iyi, en iyi, seçkin.
 bihter (f.) : daha iyi, en iyi, pek iyi.
 bihterîn (f.) : en iyi, pek iyi.
 bi-kusûr (f., a.) : kusursuz.
 bi-lâd (a.) : memleketler, şehirler, kasabalar.
 bi-lâd-ı erbaa (a.) : dört şehir (Edirne, Bursa, Şam, Kahire).
 bi-lâ-fâsıla (a.) : fâsilsiz, aralıksız, arası.
 bi-lâ-âhire (a.) : sonra, sonradan, sonunda.
 bi-lâ-bedâhe (a.) : düşünmeksizin, birdenbire, apansızın.
 bi-l-ecümle (a.) : hep, bütün, toptan.
 bi-l-fi'l (a.) : hakiki olarak, gerçekten.
 bi-l-imtihân (a.) : imtihanla.
 bi-l-irs (a.) : irsiyetle.
 bi-l-istihâl (a.) : layık olduğu üzere.
 bi-l-istihkâk (a.) : haklı ile, iyâkari olarak.
 bi-lür (a.) : gayet parlak ve saydam taş veya pek saf ve temiz beyaz cam, kristal.
 bi-l-münâsebe (a.) : sırası düşünce, sırası gelince, sırasında.
 bi-mahâl (f., a.) : yersiz.
 bi-mânend (f.) : eşsiz, benzersiz.
 bimar (f.) : hasta.
 bi-mecâl (f., a.) : hâlisiz tâkatsiz, zayıf.
 bi-mesil (f., a.) : benzersiz, eşsiz.
 bi-misil (f., a.) : benzersiz, eşsiz.
 bi-müddâni (f., a.) : benzersiz.
 bi-mürüvvet (f., a.) : mürüvvesiz, insanîyetsiz.
 binâ (a.) : yapı, ev, yapma, kurma.
 binâberîn (a., f.) : bundan dolayı, bunun üzerine, bu sebepten.
 binâen (a.) : - den dolayı, - için, dayanarak.
 bi-nazir (f., a.) : eşsiz, benzersiz.
 bi-nemek (f.) : tuzsuz, lezzetsiz, tatsız.
 bi-nihâye (f., a.) : nihâyetsiz, sonsuz.

- bi-nür (f., a.) : ırsız, nürsüz.
 bi-pâyân (f.) : sonsuz.
 bir (a.) : kuyu.
 birâder (f.) : erkek kardeş.
 bi-reng (f.) : renksiz.
 bi-reyb (f., a.) : şüphesiz.
 bîrûn (f.) : dışarı, dış.
 bi-ser ü sâmaûn (f.) : başsız, intizamsız, düzensiz.
 bismilî-geh (f.) : salhâne, hayvan kesilen yer.
 bi't-tab' (a.) : tabiatıyla, tabii olarak.
 bi-vefâ (f., a.) : vefasız, hayırsız, döneç.
 bi-zâd (f., a.) : zahiresiz, aziksiz.
 bi'z-zarûre (a.) : ister istemez.
 buk'a (a.) : yer, toprak, ulla, büyük yapı.
 bure-i nahs (a.) : uğursuzluk buren.
 bus (f.) : öpme, öpücük, öpüş.
 büse (f.) : öpme, öpücük, öpüş.
 büstân (f.) : bahçe.
 buldân (a.) : şehitler, memleketler.
 bulğâ' (a.) : belîğ olanlar, belâgat sâhipleri, düzgün ve tertîpli olarak merâmın an-
 latanlar.
 bulend (f.) : yüksesk, yüce.
 bulend-himmîet (f., a.) : himmeti yüksesk olan, iyi çalışan.
 bu'l-heves (a.) : aklına geleni yapmak isteyen, her şeye istekli.
 bulûğ (a.) : erkeklilik yasma girmeye, ergenlik.
 bun (f.) : esas, kök, dip, temel.
 bunyâd (f.) : asıl, esas, temel, bina, yapı.
 bünyân (a.) : yapı, bina.
 burhân (a.) : delil, ispat, tanık.
 büthe (a.) : müddet, uzun zaman.
 büthe'nün mine'l-eyyâm (a.) : bir hayli gün.
 burka' (a.) : kadınların örtündükleri peçe, tül, yasmak, yüz örtüsü.
 burka'-güşâ (a., f.) : peçesini, yüz örtüsünü açan.
 bürüdet (a.) : soğukluk.
 büt (f.) : put, güzel.
 bütân (f.) : putlar, güzellikler.
 bütüt (a.) : evler, meskenler.
- ca (f.) : yer, mevkî, mekân.
 câbils (f.) : yaltaklanma, dallakavukluk, el etek öpen, yaltaklanan.
 Ca'ferî (a.) : Şii'lerden İmam Ca'fer-i Sâdık taraflısı olan.
 câhiliyyet (a.) : câhilliik, bilgisizlik.
 câize (a.) : hediye, bahşış, armağan.
 câlis (a.) : oturan, oturucu, tahta çıkan.

- câm (f.) : sırça, cam, bardak, kadeh.
câme (f.) : elbise, gamagut.
câmi' (a.) : içinde namaz kılan ibâdet yeri; toplayan, derleyen.
câmiü'l-hurûf (a.) : kitap yazarı.
cânân (f.) : sevgili, gönül verilmiş.
cânîs : ince, parlak ve ekseriya iki renkte ipek kumaş.
cânîb (a.) : taraf, cihet, yan.
câ-nîşîn (f.) : birinin yerine geçen, birinin yerine oturan, vekil.
cân-güldâz (f.) : can eritici, acıma uyandırıcı.
câvidân (f.) : dâimî kalacak olan, ebedî.
cây (f.) : yer.
cây-gîr (f.) : yer tutan, yerleşen, yerleşmiş.
câzîb (a.) : geçen, sevimli, alımlı.
câzîm (a.) : karar veren, kesen, kestirip atan.
cebeci : eski Osmanlı ordusunun zirhli sınıma mensup askeri.
cebin (a.) : korkak, yüreksiz.
cedd (a.) : dede, büyük baba.
cedel (a.) : sert münâhakâşa, tartışma, kavga.
cedid (a.) : yeni, kullanılmamış.
cedir (a.) : lâyık, münâsîp, uygun.
cefa (a.) : eziyet, incitme.
ceftâ-pîşe (f.) : zâlim, gaddâr.
ceffe'l-kalem (a.) : düşünmeksiz, hemen, birden.
celâ' (a.) : memleketten ayrıma, gurbete düşme.
celâl (a.) : büyüklük, ululuk.
celî (a.) : âşikâr, meydana, belli; kalın ve okunaklı bir geyt sülûs yazısı.
celîl (a.) : büyük, ulu.
celîl-i-îtibâr (a.) : itibârî büyük olan.
celîl-i-kadr (a.) : kıymetli büyük olan.
celîl-i-şân (a.) : şân ve şerefli pek büyük.
celîs (a.) : birliktе oturan, arkadaş.
cellâd (a.) : insanı kesen, asan kimse.
Celvetiyye (a.) : Aziz Mahmûd Hudâî'nin kurdugu tarikatın adı.
cem' (a.) : toplama, yığma.
cemâat (a.) : insan topluluğu, imanın arkasında namaz kılâmlar.
cemâl (a.) : yüz güzelliği.
cemâli'illâh (a.) : Allah'ın lutfu.
cemî' (a.) : cümle, bütün, hep.
cemîl (a.) : güzel.
cenâb (a.) : şeref, büyüklük terimi olarak kullanılır.
cenâh (a.) : kanat, kuz kanadı, kol.
cenb (a.) : yan, taraf.
cendere (f.) : tazyik, baskı, kalın oklava.
cerâim (a.) : suğlar, kabahatlar, cinâyete.
cerîde (a.) : gazete, tutanak.
cerih (a.) : yaralanmış, yaralı.

- ceriha (a.) : yara.
 cerr (a.) : çekme, sürüklenme.
 cestim (a.) : iri, büyük.
 ceste ceste (f.) : yavaş yavaş, kısım kısım, parça parça, azar azar.
 cestir (a.) : cesareti, yürekli, yiğit.
 cevâhir (a.) : cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar.
 cevâmî' (a.) : ibâdet yerleri, toplu şeyler.
 cevâniib (a.) : taraflar, yanlar,
 cevdet (a.) : iyilik, güzelliik.
 cevelân (a.) : dolaşma, dolanma, gezinme.
 cevf (a.) : boşluk, oyuk, kalb.
 cevher-dâr (a, f.) : elmaslı.
 cevr (a.) : haksızlık, eza, cefa.
 cevşen (f.) : örme zırh.
 ceyş (a.) : asker, ordu.
 ceza (a.) : karşılık, azap.
 cezbe (a.) : ruhun hayret ve sevince kapılarak sanki cesetten hâric bulunuyormuş gibi olması; tarikat ehlinin kendinden geçme hali.
 cezli (a.) : çok, bol.
 cezire (a.) : ada.
 ceziretü'l-üşşâk (a.) : âşıkların adası.
 cezmen (a.) : kestirip atmak suretiyle.
 cezz (a.) : kök, asıl.
 cihâyet (a.) : vergilerin ve başkaca devlet gelirlerinin tahsili.
 Cibril (a.) : Cibrâil. Peygamberlere emir ve vahye vâsita olan dört büyük melekten biri.
 cidâl (a.) : karşılıklı kavga, savaşı.
 cidâr (a.) : duvar.
 ciger-süz (f.) : bağız yakan, acıklı.
 cihan (f.) : dünya, âlem.
 cihan-bân (f.) : cihanın, dünyanın bekçisi olan.
 cihan-mutâ' (f, a.) : bütün dünyanın boyun eğdiği.
 cihan-tâb (f.) : dünyaya sıcaklık ve ısıklık veren.
 cila-dâde (f.) : cila sürülmesi, cilalanması.
 cild (a.) : deri, kap, kitap.
 cive (a.) : kurtma, tecelli, görünme.
 cive-gâh (a, f.) : cive yeri, cive edecek yer.
 cive-ger (a, f.) : cive eden, civeci.
 cinân (a.) : cennetler.
 cinâs (a.) : münaşebet, benzeyiş.
 civân (f.) : genç.
 civânî (f.) : gençlik.
 civân-merd (f.) : temiz, asil, cömert.
 civâr (a.) : çevre, yöre, yakın yer.
 cizye (a.) : evvelce Müslüman olmayan tebdadan alınan vergi.
 cüd (a.) : cömerlilik, elçiklik.

cumhâr (a.) : halk, ahâlî, kalabalık.

cây (f.) : nehir, akarsu, ırmak.

cây-bâr (f.) : gay, dere.

cüdâ (f.) : ayrı, ayrı düşünüş, ayrılmış.

cühâd (a.) : Yahudi.

cülûs (a.) : oturma, tahta çıkma.

cünbîş, cünbüş (f.) : kımlıdanna, hareket, eğlenti.

cünd (a.) : asker, asker topluluğu.

cünûn (a.) : delirme, gıdırtma, delilik.

cüyûş (a.) : askerler, ordular.

cüz'î (a.) : az, pek az, az miktarda.

gâbuk-rev (f.) : gâbuk giden.

gâbuk-suvâr (f.) : iyi at süren, ata iyi binen.

gâh (f.) : kuyu, gulkur.

gâk (f.) : yarık, yarık.

gâker (f.) : kul, köle, câriye.

gâlak (f.) : gevik, eline ayazına gâbuk, tez canlı olan.

gâr (f.) : dört.

gâr-bâlis (f.) : padişahların ve büyüklerin üzerine oturdıkları dört kati şilte.

gârî (f.) : garî, tekerlek, felek, gök.

gâr-şû (f.) : dört taraf, pazar, çarşı.

gârûb (f.) : sùpürge.

gâsnî (f.) : lezzet, tat, tadımlık.

gehâr-şenbîh (f.) : dördüncü gün, çarşamba.

geklide (f.) : damlamış.

gemem-sofîa (f.) : bahçede çimle kaplı bulunan oturacak yer.

genâr (f.) : çınar, çınar ağacı.

gend (f.) : birkas.

gendân (f.) : o kadar.

geng (f.) : el, pençe, kanuna benzer dik tutularak gahnan bir geşit saz.

gerâğ (f.) : fitil, mum.

gerâğ-gâh (f.) : hayvan otarından yer, çayr otlağı.

gerâğân (f.) : etrafı aydınlatma, şenlik, donanma.

gerh (f.) : bkz. garh.

gegm (f.) : göz.

gegm-düz (f.) : göz diken.

gegm-e-sâr (f.) : geşmesi bol olan yer.

getr (f.) : gadir, gölgecilik.

gille (f.) : zevk ve sadadan el çekerek, bir yerde kırk günülük ibâdet; eziyet, sıkıntı.

gîn (f.) : kıvrım, büküm, gatlilik, buruşukluk.

gîrk-âb (f.) : gîrkef, pis su.

gûka-dâr, guha-dâr (f.) : hizmetçi, kapıcı.

gû (f.) : gibi.

- dâd (f.) : adâlet, doğruluk.
dâd-ger (f.) : insaf, doğru.
dâğ (f.) : yamık yarası, insan ve hayvan vücuduna kızgın demirle vurulan damga, işaret.
dağal-bâz (f.) : hileci, dubâracı.
dağdağa (a.) : gürültü, patırtı.
dahme (f.) : mezar, kabir, türbe.
dâi (a.) : duâ eden, duâcı davet eden, sebebolan.
dâiyân (a.) : duâ edenler, duâcılar.
dâill (a.) : delâlet eden, gösteren, işaret eden.
dâm (f.) : tuzak, ağ.
dâmen (f.) : etek.
dâm-geh (f.) : tuzak kurulan yer.
dânâ (f.) : bilen, bilici, bilgün.
dânâ-dil (f.) : gönüleriyle anlayan, gönüü gok aydınlık.
dâne (f.) : tane, tohum, çekirdek.
dâne-gün (f.) : tane toplayan, devşiren.
dânış (f.) : bilis, bilgi, ilim.
dânış-mend (f.) : bilgili.
dânış-verân (f.) : bilgünler, âlimler.
Dârâb (f.) : Keyânîyân denilen eski Fars hükümdarlarından dokuzuncusu, Dârâ'nın babasıdır.
darbe (a.) : vuruş, vurma, çarpma.
dareyn (a.) : dünya ve âhiret.
dar-ı bekâ (a.) : âhiret.
daru'z-zarb (a.) : para basılan yer.
daru'l-hadis (a.) : hadis ve bununla ilgili bilgileri öğretme yeri.
Daru'l-hilâfet-i-aliyye (a.) : hilâfet merkezi, İstanbul.
daru'l-karâr (a.) : kıyâmetten sonra kalınacak yer.
daru'l-kütüb (a.) : kütüphane.
daru'l-mülk (a.) : bağsehir.
daru's-saâde (a.) : saâdet yeri, saray.
Daru's-saltanatı'l-aliyye (a.) : saltanat yeri, İstanbul.
dâstân (f.) : destan, hikâye.
Dâvûd (a.) : Türk Musikisi'nde düğâh sesini cârâh olarak olan düzen bir ney çesidi.
dâye (f.) : sütüne, çocuğa bakan dadi.
deavât (a.) : dualar.
deâvî (a.) : mahkemeye başvurmalar, müdâfaa edilen fikirler.
debîr (f.) : kâtip, yazıcı, müsteşâr.
debistan (f.) : okul.
def' (a.) : öteye itme, savunma, verme, giderme.
def'a-i ilâ (a.) : ilk defa, birinci defa.
def'aten (a.) : bir defada, birden.
defte (a.) : yan, yüz, kitap cildinin iki yanından her biri.
defin (a.) : gömülme, gömülü.

- defîne (a.) : Yere gömülünüş altın ve benzeri değerli eşya.
 defn (a.) : gömmek, gömülme.
 defter-dâr (a., f.) : bir vilâyetin para işlerini idare eden kimse, maliye vekiline verilen ünvan.
 dehân (f.) : ağız.
 dehen (f.) : ağız.
 dehr (a.) : dünya, zaman, devir.
 dekâyik (a.) : ince ve anlaşılması güç şeyler; dakikalar.
 dellâl (a.) : tellâl, alıcı ile satıcı arasında vâsita olan kişi.
 dem-â-dem (f.) : her vakit, sık sık.
 dem-beste (f.) : nefesi bağlanmış, soluğu kesilmiş.
 denâet (a.) : alâkâlık, âdâlık.
 dendân (f.) : diğ.
 denî (a.) : alçak, rezil.
 der-gâh (f.) : telâk.
 der-gâh-ı âlî-gâh (f.) : pâdişâh kâpısı.
 derhâl (f.) : hâmen, o anda, şimdî.
 der-kâr (f.) : mâlûm, âşikâr, bilinir.
 der-kenâr (f.) : kenara yazılmış olan yazı, çıkma yazı.
 ders-hâne (a., f.) : ders yeri, ders vermeye mahsus yer.
 dersiyeye (a.) : derse âit, dersle ilgili.
 derûn (f.) : iç, içeri, gönül, kalb.
 derwâze (f.) : kapı, kale kâpısı, şehit kâpısı.
 dervîş (f.) : Allah için alçak gönüllülüğü kabul eden, bir tarîkâta bağlı bulunan kimse.
 dervîşân (f.) : dervîşler.
 dervâ (f.) : deniz.
 dervâ-nevâl (f., a.) : bahşığı deniz gibi olan.
 desise (a.) : hile, oyun, el altından yapılan iş.
 dest (f.) : el.
 destâr (f.) : sarık, tûlbent.
 dest-gâh (f.) : tezgâh, atölye.
 destî (f.) : testi.
 dest-mâye (f.) : elde bulunan şey, sermâye.
 dest-res (f.) : el erime, elde geçirme, elde etme.
 dehist (f.) : bozkuş, göl.
 devâ' (a.) : ilaç, çare, tedbir.
 devât (a.) : divit, kaleme koymak için uzun madeni sapı ve ucunda bir de hokkası bulunan âlet.
 devât-dâr (a., f.) : yazıcı, yazı takımlarına bakan kimse.
 devâvîn (a.) : gâir divanları.
 deverân (a.) : dönüp, dolanma, dolanma.
 devha (a.) : büyük, ulu ağaç.
 Devlet-i alîyye (a.) : Osmanlı Devleti.
 devr (a.) : dönme, dönüp dolanma.
 devrân (a.) : dünya, felek, zaman, tâlîh.

dəvre (a.) : dönüş, dönme, dönem.

dəvre-i tedris (a.) : öğretim dönemi.

dəvvər (a.) : devredən, çök dönen.

dibacə (a.) : başlangıç, ünsöz.

didār (f.) : yüz, çehre.

didə (f.) : göz.

didə-bən (f.) : gözcü, gözleyici, bekçi.

didə-düz (f.) : göz diken.

didə-güşə (f.) : göz ağan.

dil (f.) : gönül, yürek, kalb.

dil-əgəh (f.) : gönül anlar, kalbi uyanık.

dil-əra (f.) : gönül alan, gönül kapan.

dil-əram (f.) : gönül kapan, gönül alan.

dil-əverən (f.) : yığıtlar, yürekli.

dil-cə (f.) : gönül arayan, gönül çeken.

dil-dər (f.) : bərinin gönülmə alması, sevgili.

dil-düz (f.) : gönül delen, kalbe batan.

dil-əftəz (f.) : gönül aydınlatan.

dil-firib (f.) : gönül aldatan, cəzibəli, alim.

dil-güşə (f.) : gönül ağan, iç ağan, kalbe tərəhlik verən.

dil-həh (f.) : gönül istəyi, gönül diləyi.

dilir (f.) : yürəkli, cesur, yığır.

dil-kitab (f., a.) : kitabı gönül alan.

dil-keş (f.) : gönül çəkici.

dil-mışın (f.) : gönüldə yer tutan, hoş, lətif.

dil-pesənd (f.) : gönüldə hoş gələn, gönülün beğəndiyi.

dil-peşir (f.) : gönülün beğəndiyi, gönüldə hoş gələn.

dil-ris (f.) : yürəkli yara, derli.

dil-rübə (f.) : gönül kapan, gönül alan.

dil-sitən (f.) : gönül alan, zəptədən güzəl.

dil-süz (f.) : gönül yakan, yürək yaktır.

dil-səd (f.) : gönül hoş, sevinmiş.

dil-sikar (f.) : gönül avlayan.

dimağ (a.) : beyin, akl, suur.

din-dər (a., f.) : Allah'a inanmış, bağlanmış olan kimse.

din-həşən (f.) : parlak, parlayan.

dirəz (f.) : uzun.

dirəzi (f.) : uzunluk.

dirig (f.) : esirgəme, eyvah, ah.

dirine (f.) : eski.

divəne (f.) : deli, budala, ahl.

divən-həne (a., f.) : geniş sofa, salon.

divən-i hümayün (a., f.) : halqın dəvə və şükəyetlərinin dinləniş hallolunduğu, devlet

işlərinin görüldüğü pədişah huzuru.

diyənət (a.) : din, dindarlık, din duyğusu.

diyər (a.) : məmləkət, vətən.

duâ-gû (a., f.) : duâ eden, duâcı.

duâ-hân (a., f.) : duâ okuyan, duâ okuyucu.

dûd (f.) : duman, tüten.

dûde (f.) : soysoy, kabile, ocağ.

duhter (f.) : kız.

duhter-i rez (f.) : şarap.

duht-i rez (f.) : şarap.

duhtîl (a.) : içeri girme, içine girme.

dûn (a.) : ağağı, ağağılık.

dûr-a-dûr (f.) : uzak uzak, uzaktan uzagga, uzun uzadıya.

dûş (f.) : omuz.

dûşize (f.) : bakire.

dûzah-mekân (f., a.) : mekânı cehennem olan, kâfir.

du (f.) : iki.

du-bâlâ (f.) : iki kat.

dûhûr (a.) : dünyalar, zamanlar, devirler.

dûnbâlâ-dâr (f.) : kuyruklu.

dûr, dûr (f., a.) : inci.

dûre (a.) : kutu, kutucuk, sandık.

dûr-dâne (f.) : inci tanesi, sevgili, kıymetli.

dûr-er-bâr (f.) : inci yağdırıran.

dûr-i-sadef (a.) : sedefinden çıkarmış inci.

dûrûğ (f.) : yalan, gerçeğ okımayan söz.

edl (a.) : pek yüksesk olanlar, şeref sâhibi olan büyük kimseler

eb (a.) : baba, ata

ebbâdehü'r-Rahîm (a.) : Allah onu devamlı klsın.

ebed (a.) : sonu olmayan gelecek zaman.

ebedîyyü'l-istimrâr (a.) : sonsuz olarak devam edecek olan.

ebkâr (a.) : baktirler; ilk defa söylenmiş mazmunlar.

ebniye (a.) : binalar, yapılar.

ebr (f.) : bulut.

ebtar (a.) : hayır sâhipleri, iyiler.

ebtâ (f.) : kas.

ebtuvân (f.) : kaslar.

ebvâb (a.) : kapılar, kısımlar, bölümler.

ebvât (a.) : iki misra'dan meydana gelen manzûm sözler.

ecell (a.) : daha büyük, çok büyük, en ulu.

ecille (a.) : bilgi, fazilet ve rütbe itibarıyla büyük olanlar.

ecmel (a.) : en güzel, yakışıklı.

ecnâs (a.) : cinsler, cinsler.

ecvâbe (a.) : cevaplar.

eczâ' (a.) : parçalar, kısımlar.

edâ' (a.) : borç veya borç gibi olan herhangî bir şeyi ödeme; yerine getirme.

- edib (a.) : edepli, terbiyeli, zarif.
 ednâ (a.) : pek aşağı, en bayağı, çok alçak.
 efâzîl (a.) : pek mümtaz olanlar, çok bilgihiler.
 efğende (f.) : yıkılmış, yıktık, düşürülmüş, düşkün.
 efkâr (a.) : düşünceler.
 efser (f.) : taci.
 etzal (a.) : daha faziletli, en üstün.
 etzâlî'l-vüzerâ (a.) : vezirlerin en üstünü.
 ehad (a.) : tek, bir.
 ehâdis (a.) : Peygamberimizin sözleri.
 ehakk (a.) : en doğru, en lâyük, daha lâyük, daha doğru.
 ehille (a.) : yeni aylar, hilâl gektinde olan seyler.
 ehl (a.) : sâhip, mâlik, mahâretli, usta.
 ehliyyet (a.) : işe yarar halde bulunmuş, salâhiyyet, yetki.
 eimne (a.) : imamlar.
 eizze (a.) : erenler, aziz kimseler.
 ejdehâ (f.) : büyük yılan, korkunç ve hayali bir hayvan.
 ekâbir (a.) : rûbûce, görgü ve fazilete büyük olanlar, devlet ricâli.
 ekâlim (a.) : dünyanın bölgeleeri, memleketler, diyarlar.
 ekber (a.) : daha büyük, en büyük.
 ekdâr (a.) : kederler, gamlar, tasalar.
 ekmel (a.) : en mükemmel, daha mükemmel, en uygun.
 ekser (a.) : en çok, daha çok.
 ekvân (a.) : vâhiklar, âlemier, dünyalar.
 elâ inne evliyâe'llâhi (a.) : "Bilimiz ki Allah'ın velileri..." diye başlayan Yûnus Sû- resinin 62. âyetidir.
 el-âlimü'l-âmil (a.) : bilgisini uygulayan bilgin.
 el'ân (a.) : şimdi, henüz.
 elfaz (a.) : kelimeler, sözler.
 el-hakk (a.) : hakikaten, doğrusu.
 eliff (a.) : ülfet olunan, istenilen, alışılan şey.
 el-kanaâtü kenzü'n lâ-yefnâ (a.) : Kanaât, tükenmez bir hazinedir.
 elmas-rize (f.) : elmas kırmızısı, döküntüsü.
 elsiine (a.) : diller.
 elsiine-i selâse (a.) : üç dil; Arapça, Farsça, Türkçe.
 eltaf (a.) : iyi muâmeleler, iyilikler.
 elvân (a.) : renkler, gesitler.
 el-vedâ' (a.) : Allah'a ismarladık, Allah'a emanet olun.
 el-velledü sirru ebîhi (a.) : Çocuk babasının sırtıdır.
 elyak (a.) : daha lâyük, en lâyük.
 el-yevm (a.) : bugün, bugünkü.
 emân (a.) : emînlik, korkusuzluk.
 emânet (a.) : emniyet edilen kimseye bırakılan şey, eşya veya kimse.
 emâsîl (a.) : en çok benzeyenler, akramlar, eşler.
 emced (a.) : daha çok şeref, hayisiyet sâhibi olan.
 emîn (a.) : emniyet sâhibi korkusuz, birine emniyet eden.

- emîn-i fetvâ (a.) : Şeyhülislâm Kâpısı'nda fetvâ işlerine bakan en büyük memur.
emîr-i-hacc (a.) : hacılar kâilesine başkanlık etmekle görevli zat.
emn (a.) : emînlik, korkusuzluk.
emred (a.) : buyukları terlemeye başlanmış iken henüz yüzünde tûy, kıl bulunmayan
eng.
emsâl (a.) : kıssalar, hikâyeler; örnekler, benzerler.
emtiâ (a.) : kumaşlar, satılacak mallar.
emvâc (a.) : dalgalılar.
enam (a.) : halk, insanlar.
enbik (a.) : inbik.
encâm (a.) : nihâyet, son.
encümen (f.) : cemiyet, meclis.
encüm-gümâr (a., f.) : yıldızları sayan.
endâhite (f.) : atılmış, bir tarafa bırakılmış.
endek-sâl (f.) : yıl az, yaşı küçük.
Enderûn-ı Hümayûn (f.) : saray personeli'ni yetiştirmek için kurulan teskilât.
endûh (f.) : gam, keder, üzüntü, tasa.
enfâs (a.) : nefesler, soluklar.
enfes (a.) : daha nefis, en nefis, çok değerli.
enbâr (a.) : ırmaklar, gaylar.
emin (a.) : inilti, inleme.
enis (a.) : dost, arkadaş.
emîsu'l-kulûb (a.) : gönüllerin dostu.
envâ' (a.) : gesitler, türler.
enver (a.) : daha parlak, en parlak.
erbaa (a.) : dört.
erbâb (a.) : sâhipler, mâlikler.
erbân (a.) : kırk.
ercümenend (f.) : mühterem, gerefil, itibarlı.
erib (a.) : alkış, zekî, olgun.
erike-pirâ (a., f.) : tahı susleyen (pâdisah).
erkâm (a.) : sayılar, yazılar.
erşed (a.) : daha reşid, en reşid, ergin olan.
ervâh (a.) : canlar, ruhlar.
es'ad (a.) : daha saâdetli, çok hayırlı.
Es'adun imnen sâra müftüvü dîn (a.) : Es'ad, ilim yönünden dîn müftüsü (şeyhülislâm) oldu.
esamm (a.) : sagır, işitmez.
esâtiz (a.) : ustadlar, ustalar.
esb (f.) : at, beygir.
esbâb (a.) : vâsıtalar, sebepler.
esbağa'llâhî sicâle rahmetihi aleyh (a.) : Allah onun üzerine rahmetinin büyük kova-sını tamamlasın (bol eylesin).
esbak (a.) : öncekinden daha önceki, geçmişten önceki.
eshel (a.) : daha kolay, en kolay.
eshiyâ' (a.) : cömertler, elişişik olanlar.

- esile (a.) : sorular.
- esilâf (a.) : bir memurluk veya hizmette birden önce bulunmuş olanlar, yerlerine geçilen kimseler, geçmişler.
- eslah (a.) : daha iyi, en iyi.
- esnâ' (a.) : ara, aralık, vakit, sıra.
- esrâr (a.) : gizlenilen ve bilinmeyen şeyler.
- es'âr (a.) : vezinli ve katıyeli sözler, şifirler.
- esbâh (a.) : benzeyenler, eşler, misiller.
- esk (f.) : gözyaşı.
- eskal (a.) : bigimiler, suretler.
- esraf (a.) : şeref ve itibâr sâhibi kimseler.
- es-geyh ibnû'g-geyh (a.) : geyh oğlun geyh.
- es-geyh'ü lâ-yüsgennâ ve kad yüsgelleğü (a.) : geyh, iki olmaz, ancak üçlenir.
- esât (a.) : takımlar, tırkalar, sırtlar.
- esbâ' (a.) : birinin sözüne mesleğine, işine uyanlar; hizmetçiler, usaklar.
- etfâl (a.) : çocuklar.
- etibâ (a.) : hekimler, doktorlar.
- etibâ-i hâssa (a.) : saray doktorları.
- etkayâ' (a.) : Allah korkusu ile günah işlemekten gelinenler.
- etvâr (a.) : hal ve hareketler, işler, tarzlar.
- evâhir (a.) : sonlar, ayın son günleri.
- evâil (a.) : ilk vakitler, evvel zamanlar, başlangıçlar.
- evân (a.) : vakit, zaman, çağ.
- evâsıt (a.) : ortalar, ortadakililer, ortada bulunanlar, orta günler.
- evc (a.) : yüce, yüksek, bir şeyin en yüksek noktası.
- evkâf (a.) : vakıflar.
- evkât (a.) : zamanlar, çağlar.
- evliyâ' (a.) : kerâmet sâhibi olanlar, erenler.
- evrâd (a.) : okunması âdet olunan dinî duâlar.
- evrenğ (f.) : taht, şeref, süs.
- evsâf (a.) : sıfatlar, vasıflar.
- evvelen (a.) : birinci olarak.
- evvelim (a.) : evvelkiler, evvel gelen insanlar, eskiler.
- evvelü müderrisim derase fihâ (a.) : burada ders veren ilk müderris.
- eyâ (a.) : ey, hey.
- eyâdi (a.) : eller.
- eyâlet (a.) : bir vâlinin idâresi altında bulunan memleket, vilâyet.
- eyn (a.) : zaman, an; yorgunluk.
- eyyâm (a.) : günler, gündüzler.
- eyyedehü'llâhü ilâ-âhîr'd-deverân (a.) : Allah, onu kıyamete kadar kuvvetli kilsin.
- ez (f.) : -den, -dan.
- ez-ân (f.) : ondan.
- ezân-ı Muhammedî (a.) : Müslümanların ibâdetinde kullanılan ve her gün sekiz defa minâreden, minâreyen kelimeleri söylemek suretiyle yapılan davet.
- ezel (a.) : başlangıcı olmayan geçmiş zaman.
- ezhâr (a.) : güçlükler.

ezimme (a.) : yularlar, dizginler.

ezkiyâ' (a.) : zekîler, anlayışlar.

— F —

fâhire (a.) : öğünen, ganî, şerefli.

fahriyye (a.) : eski şâirlerin kendi faziletlerini ve üstünlüklerini övmek suretiyle yaz-

dikları şiirler.

fâik (a.) : üstün olan.

fâikü'l-akrân (a.) : akranlarından üstün.

fâikü'l-emâl (a.) : benzerlerinden üstün.

fâizatu'l-berekât (a.) : hayırları bol olan.

fâizu'n-nûr (a.) : ışıqlı bol olan.

fakr (a.) : fakirlik, yoksulluk.

farig (a.) : vazgeçmiş, rahat, boş kalmış.

farigu'l-bâl (a.) : başı dinç, rahat.

fâris (a.) : atlı, binici.

fârisi (a.) : İran dili, Farsça.

fârisi-dân (a., f.) : Farsça bilen.

farîza (a.) : farz, Allah'ın emri.

fart (a.) : aşırı, aşırılık, aşkınlık.

fart-ı zekâ (a.) : zekâ taşkınlığı.

fâside (a.) : kötü, fena, bozuk.

fâşihü'l-kelâm (a.) : düzgün söz söyleyen.

fâş-i rebî' (a.) : bahar mevsimi.

fâtîha (a.) : başlangıç; Kur'an-ı Kerim'in birinci sûresi olan fâtîha sûresi.

fâzîl (a.) : fazîla, iyilik, fazilet.

fâzîl (a.) : fazîletli, fazilet sahibi.

fe-kâmûh yâ üh'l-elbâb (a.) : ey akıl sahipleri kalkınız.

felâk (a.) : gökyüzü.

fena' (a.) : yok olma, yokluk.

fenn (a.) : nevî, çeşit, hüner, marifet, ilim.

ferâğ (a.) : vazgeçme, bırakıp terk etme.

ferâgat (a.) : vazgeçme, el çekme.

ferah (a.) : gönül açıklığı, sevinç.

ferah-bahş (a., f.) : sevinç veren.

ferâhîş (f.) : unutmaz, hatırdan çıkma.

ferdâ (f.) : yarım.

ferhunde (f.) : mübârek, mutlu, uğurlu.

ferid (a.) : tek, eşsiz, eşi olmayan.

feride (a.) : tek, eşsiz, eşi olmayan.

fermân (f.) : emir, buyruk.

fermân-revâ (f.) : emri kabul edilen, pâdisah.

fermûde (f.) : emrolunmuş, buyrulmuş.

fers (a.) : doğume, yayma.

- ferve (f.) : kürk, makbul hayvanların postu.
 ferze-i sammür-i beyzâ (f., a.) : beyaz samur kürk.
 ferzâne (f.) : hakim, feylesof, bilgili.
 ferzend (f.) : oğul, çocuk.
 fesâhat (a.) : güzel ve açık konuşma.
 fesih (a.) : geniş, açık.
 fetânet (a.) : zihin açıklığı.
 fetih (a.) : açma, açılma, zaptetme.
 fetân (a.) : fitne ve fesâda teşvik eden, fenalık yapan.
 fetvâ (a.) : müftü tarafından verilen ger'i hükmü veya karar.
 fevk (a.) : üst, üst taraf, yukarı.
 fevt (a.) : bir daha ele geçmemek üzere kaybetme; ölüm.
 feyz (a.) : suyun taşıp alması; bolluk, gorkluk; ilim, irfan.
 feyz-â-feyz (a.) : feyz ile dolu olan.
 feyz-bahş (a., f.) : feyz dağıtlayan, feyz veren, bereket veren.
 feyz-resân (a., f.) : bolluk ve bereket getiren, feyz bahşeden.
 feyz-yâb (a., f.) : feyz bulan, feyz bulunc.
 fezâ (a.) : ucu bucağı bulunmayan boşluk, dünyanın sonsuz olan genişliği.
 fezâil (a.) : güzel vasıflar, erdemler, faziletler.
 fikh (a.) : İslâm hukuku.
 fikra (a.) : bend, madde, kısa hikâye; kısım, bölüm.
 figen (f.) : atıcı, yıkıcı, düşürücü.
 fi'l-asl (a.) : aslında.
 fi'l-beden (a.) : bedende.
 fi'l-cümle (a.) : mihâyetle, sonunda.
 fi'l-hâl (a.) : bu anda, hemen, şimdi.
 fi'l-mesel (a.) : mesela, misâlideki gibi.
 fi-nefsi'l-emr (a.) : hakikatte, gerçekte.
 firâk (a.) : ayrılık, ayrıma.
 firâr (a.) : kaçma, savuşma.
 firâset (a.) : binicilik, yığitilik; anlayışlılık, gabuk sezgi.
 firâş (a.) : döşek, yatak, yaygı.
 Fir'avn (a.) : Allahhik iddiasında bulunduğın için Hz. Mûsâ'nın mücâdele ettiği Mısır hükümdarı.
 firâz (f.) : yokuş, gıkış.
 firdevs (a.) : cennet, bostan, bahçe.
 firkat (a.) : ayrılık, ayrılış.
 firîz (f.) : mutlu, sevinçli.
 fiten (a.) : fitneler, ayartmalar.
 fitne-cû (a., f.) : fesat arayan.
 fuhûl (a.) : erkeklere; ileri gelenler.
 fukarâ (a.) : fakirler, yoksullar.
 fursat-yâb (a., f.) : fırsat bulan, eline fırsat geçen.
 fusahâ (a.) : güzel, düzgün ve açık konuşmalar, iyi söz söyleme kabiliyetinde olan kimseler.
 fustî (a.) : ayrıntılar, bölümler, mevsimler.

fuzalâ' (a.) : faziletli, erdemli kimseler.
 fuceten (a.) : birdenbire, anisızın olarak.
 fullk (a.) : gemi, sandal, kayık.
 funun (a.) : hünerler, marifetler, ilimler.
 furb' (a.) : dallar, budaklar, şubeler.
 fureg (f.) : nur, zîya, ışıık.
 fushat (a.) : genişlik, açıklık.
 fusurde-dil (f.) : kalbi dommuş, hissiz, duygusuz.
 fütade (f.) : düşmüş, düşkün.
 fütühât (a.) : zaferler, fetih edilen memleketler.
 fütür (a.) : zayıflık, gevşeklik, bezginlik.
 fütüvvet (a.) : soy temizliği, mertlik, yiğitlik, gençlik.
 füyûzât (a.) : feyizler.

— C —

gabgab (a.) : gene altı, çifte gerdan.
 gaddâr (a.) : çok zulmeden, hâin, merhametsiz.
 gadr (a.) : zulum, hâinlik, merhametsizlik.
 gâfilâne (a., f.) : gâfilcesine, dikkatsizlikle, dalgınlıkla.
 gâh (f.) : zaman bildiren edat.
 gâhî (f.) : bazan, arasıra.
 gâile (a.) : deri, sıkıntı, keder, felâket.
 gâlâ' (a.) : pahalılık.
 galât (a.) : yanlış, yanlışlık.
 gâlib (a.) : gâleb eden, üstün gelen, yenen.
 gâliye (a.) : pahalı; misk ile anderden yapılmış siyah, kokulu sag boyası olarak kulla-
 nılan bir madde.
 gam (a.) : keder, tasa, kaygı, deri.
 gam-gin (a., f.) : kederli tasalı, hüznü.
 gammâz (a.) : birine iltira ederek zarar veren, münâhik.
 gamz (a.) : kaşla gözle işâret, göz kırpması.
 gamze (a.) : süzün balığı.
 garâib (a.) : tuhaf, şaşılaçak şeyler.
 garaz (a.) : hedef, gaye, maksat, istek.
 garîb (a.) : kimsesiz, zavallı, yabancısı.
 garibe (a.) : evvelce görülmemiş, tuhaf, şaşılaçak şey.
 garik (a.) : suya batmış, suya boğulmuş.
 garik (a.) : suya batma; batma.
 garîb' (a.) : ak, parlak, güzel, gösterişli.
 garâ-kede (f.) : kavgaya yer.
 gavs (a.) : yarımcı, imdad verici (Allah'ın velîleri).
 gavvâs (a.) : dalgıç.
 gâvât (a.) : gâvye, maksatlar, istekler.
 gayb (a.) : gizli olan, göze görünmeyen şey.
 gayr-i menkûl (a.) : noktasız.

- gayûr (a.) : gayretli, çok çalışkan; kıskanç.
gazab (a.) : darınlık, kızgınlık, darılma.
gazâl (a.) : ceylân, geysik; güzel göz.
gazeliyyât (a.) : gazelle ilgili ve gazel tarzında olan şiirler.
gedâ (f.) : dâlenç, yoksul.
geh (f.) : bazı, arasıra.
gehvâre (f.) : beşik.
gene (f.) : hazine, define.
geneine (f.) : hazine, define.
gerd (f.) : toz, toprak.
gerdan (f.) : boyun.
gerdûn (f.) : dönmüş, dönen, dünya.
germ (f.) : sıcak.
germ-â-germ (f.) : kızışıp ısınmış, pek kızışmış, sıcaklığı sızdığına.
germiyyet : sıcaklık.
germ-ül-het (f., a.) : görüşmesi harareti olan, sıkı-ılık görüşen.
geşt ü güzâr (f.) : gezme, gezip tozma.
gevhâr (f.) : elmas, değerli taş.
gibta-fermâ (a., f.) : gıpta verici, imrendirici.
gimâ' (a.) : zenginlik, bolluk; usanç, bıkınlık.
gubâl (a.) : kalbur, iyi delikli ölek.
gubâl-bahâ (f.) : pahası ağır, kıymetli.
gubân-cân (f.) : ağır canlı, can sıkıcı.
gubân-kıymet (f., a.) : pahası ağır, değerli.
gubân-mâye (f.) : pahası ağır, kıymetli.
gubdâb (f.) : suların döndüğü ve gulkurlaştığı yer, anaför.
gubân (f.) : elbise yakası.
gubîte (f.) : tutma, yakalama; karışık.
gubîfâr (f.) : tutulmuş, yakalanmış.
gubîh (f.) : düğüm, bağ.
gubân (f.) : ağılayan, ağılayıcı.
gubîye (f.) : ağılama, ağılayış.
gubâ (f.) : omuza dökülen saç, örgüsü.
gucose (f.) : gonce, tomurcuk, açılmamış çiçek.
gucose-ferm (f.) : açtı gonce gibi küçük ve güzel olan.
gubâr (a.) : toz.
gubân (a.) : bağışlama, merhamet etme.
gubâna rahmetihî aleyh (a.) : Allah'ın rahmeti ve bağışlaması onun üzerine olsun.
gubûvv (a.) : haddini aşma, ileri gitme, taşkınlık.
gumûm (a.) : kederler, tasalar, derler.
gub-â-gub (f.) : renk renk, türlü türlü.
gûne (f.) : türlü, gıdış, tarz.
gurbet (a.) : garıplık, yabancılık.
gure (a.) : alkış, parlaklık, arabî ayın birinci günü.
gurb (a.) : bir çok cisminin batıda görünmez olması, batması.
gussa (a.) : keder, kaygı, tasa.

gûş (f.) : kulak; işitme, dinleme.

gûşîş (f.) : galısmâ, çabalama.

gûyâ (f.) : söyleyen, söyleyici.

guzât (a.) : gâziler.

gûft (f.) : söz.

gûftâr (f.) : söz.

gûft ü gû (f.) : dedikodu.

gûfte (f.) : söyleniş, söylenmiş.

gûher (f.) : elmas, kıymetli taş.

gûher-teşân (f.) : cevâhîr sağan.

gûl-âb (f.) : gûlsuyu.

gûl-bâng (f.) : eskiden tekelde âyin sırasında, saraylarda belirli zamanlarda hep bir

ağızdan yüksesek sesle okunan ilâhî veya duâ.

gûl-bereğ (f.) : gûl yaprağı.

gûl-bûse (f.) : öpmesi gûl gibi olan.

gûl-bûm (f.) : gûl bahçesi.

gûl-gehre (f.) : gûl yüzü.

gûl-cîn (f.) : gûl toplayan.

gûl-fâm (f.) : gûl renkli.

gûl-geşt (f.) : gûl gezintisi.

gûl-gûn (f.) : gûl renkli, pembe.

gûl-istan (f.) : gûl bahçesi.

gûlmîh (f.) : kapı kanatlarına, dolap kapaklarına givi altına konulan pul.

gûl-râ (f.) : gûl yüzü, al yanaklı.

gûl-rûh (f.) : gûl yanaklı.

gûl-şen (f.) : gûl bahçesi.

Gûlşenîyye : İbrâhîm Gûlşenî tarafından Diyarbakır civarında 1422 yılında kurulan

Halvâtiyye tarikatının kollarından biri.

gûlî-sûz (f.) : boğaz yakan.

gûm-kerde (f.) : adı sami kaybolmuş, eseri kalmamış.

gûncâyîş (f.) : sığma, sığışma.

gûrûh (f.) : topluluk, bölük, takım.

gûşâde (f.) : açılmış, açık, ferah.

gûşâyîş (f.) : açılma, açılık, açılış.

gûvâh (f.) : şahit, delil.

gûzârende (f.) : geçici, geçim, geçiren.

gûzer (f.) : geçim, geçiş.

gûzerân (f.) : geçici, geçim.

gûzeşte (f.) : geçim.

gûzûn (f.) : seğen, seğilmiş, seğkin.

— H —

habâb (a.) : su üzerinde olan hava kabarcıkları.

habâyâ (a.) : gizli şeyler, gizli işler, definelere.

habbezeâ (a.) : ne sevimli, ne güzel.

- hâb-geh (f.) : uyumacak yer, yatak odası.
 hacc (a.) : İslâm'ın beş gartından biri olan ve belirli vakitte yerine getirilen bir ibâ-
 dettir.
 hâce (f.) : hoca, efendi.
 hâcegân (f.) : hocalar, efendiler.
 hâcegî (f.) : efendilik, hocalık.
 hâcet (a.) : ihtiyaç, ihtiyaç.
 hâclet (a.) : utama, gasma.
 hacr (a.) : birini, malını kullanmaktan menetme.
 hacz (a.) : haciz, alacağı karşılık birinin malını veya parasını zaptetme muâmelesi.
 hadd (a.) : sınır, derece.
 haddid (a.) : öfkeli, hiddetli, keskin.
 hadika (a.) : bahçe, bostan.
 hadika-i hâssa (a.) : saray bahçesi.
 hâiz (a.) : öğrenilenleri zihninde tutan kuvvet.
 hafid (a.) : torun.
 hâher (f.) : kızkardeş.
 bâhis (f.) : istek, arzu, isteyiş.
 hâil (a.) : arayı kapayan, engel.
 hâiz (a.) : sahip, mâlik.
 hâk (f.) : toprak.
 hâkâyk (a.) : hakikatler, gerçekler.
 hâkim (a.) : hükmeden.
 hâk-i mezâr (f., a.) : kabir toprağı.
 hâk (a.) : doğruluk, insaf.
 hâkâk (a.) : hakikeden, mûhür ve benzeri şeyleri kazıyan kimse.
 hâk-ı cihâr (a.) : komşuluk hakkı.
 hâk-pây (f.) : ayak toprağı, tozu.
 hâl (a.) : gımdiki zaman, durum.
 hâlâl (a.) : dîni yönden kullanılması, yapılması câiz olan.
 hâlas (a.) : kurtulma, kurtuluş.
 hâlât (a.) : haller, suretler, durumlar.
 hâlâvet (a.) : tatbik, girinlik.
 hâle (a.) : bazan Ây ve Güneş'in etrafında görülen parlak daire, ay ağıb.
 hâlet (a.) : birinden sonra gelip onun yerine geçen kimse.
 hâlen (a.) : gımdiki hâlde, şu anda, henüz.
 hâlet (a.) : hâl, suret, keyfiyet.
 hâlet-i nez' (a.) : can çekişme.
 hâli (a.) : tenha, boş.
 hâlîfe (a.) : birinin yerine geçen kimse; pâdisah.
 hâlim (a.) : tabiatı yavaş olan, yumuşak huylu.
 hâlis (a.) : hilesiz, katkısız.
 hâlka (a.) : ortası boş, yuvarlak şekil.
 hallâk (a.) : yaratıcı, yaratan.
 hallâhîrî-müşkilâti'd-diniyye (a.) : dîni meseleleri çözen.
 halûk (a.) : iyi huylu.

halvet der-ençümnen (a., f.) : halvette bulunduğın halde halkla ilgisi kesmemek.
halvet-geh (a., f.) : gizli görüşülecek yer, yalnız başına oturup ibâdetle vakit geçi-
rilen yer.
Halvetiyye (a.) : Ebû Abdullah Sîrâcuddîn Ömer b. Ekmeliddîn Halvetî tarafından
kurulan bir tarikatır.

ham (f.) : eğri, bükülmüş.
hamd (a.) : Allah'a olan şükran duygularını bildirme.
hamdû illâh (a.) : Allah'a hamd olsun.

hâme (f.) : kalem.
hâme-i fakir (f., a.) : yazarın kalemi.

hamide (f.) : eğrilmiş, bükülmüş, kanbur.

hamir (a.) : hamur.

hâmis (a.) : beşinci.

hâmise (a.) : beşinci rütbe, sivil memurların ilk rütbeleti.

hamiyyet (a.) : millî onur ve haysiyet.

hamşin (a.) : elhi.

hamîl (a.) : tahammüllü, sabırlı, dayanıklı kimse.

hâmûş (f.) : susmuş, sessiz.

hâmûşân (f.) : sessizler, susmuşlar.

hân (f.) : okuyan, okuyucu, gâfiran.

hancer (a.) : ucu sivri, iki yanı keskin bıçak.

handân (f.) : gülen, gülücü.

hande (f.) : gülme, gülüş.

hâne (f.) : ev.

hâne-ber-dûş (f.) : evi omuzunda; yersiz yurtsuz, serseri.

hânedân (f.) : kökten asil ve büyük âile.

hânende (f.) : garıcı, garıcı söyleyen.

hânendegân (f.) : garıcılar, garıcı söyleyenler.

hân-kâh (a.) : tekke.

hânümân-sûz (f.) : ev bark, ocak yakıcı.

hâr (f.) : hor, hâkir.

harâb (a.) : yıkık, vîran.

harâbât (a.) : vîraneler, harâbeler.

harâbâtî (a.) : vakitini meyhânede geçiren; peşmûrde adam.

hareket (a.) : sarışın, kumıldama, yola çıkma.

hareket-i dâhil (a.) : ilmiye sınıfının 4. mertebesindeki müderrislerin ünvanı.

hare-em-serây (a., f.) : harem dairesi; camî iği.

harf-i menkât (a.) : noktalı harf.

harîbe (a.) : yıkım, harap eden.

haric (a.) : dış, dışarı.

harîdâr (f.) : satın alıcı.

harîf (a.) : meslekdaş; herif, âdi ve bayagî adam.

harâm (a.) : birî için kutsal olan şeyler; evin içi gibi başkasına kapalı olan yer.

hermen (f.) : harman.

has (f.) : ot kumtısı, göp.

hasbî (a.) : karışlıksız, parasız, bedava.

- hasb-i hâl (a.) : görüşüp derleşme.
 hasb (a.) : baba tarafından gelen şeref, asillik.
 hased (a.) : kıskançlık, çekememezlik.
 hasenât (a.) : iyilikler.
 hasene (a.) : iyilik, iyi iş.
 hasil (a.) : çıkan, üreyen, biten.
 hasib (a.) : muhasibci.
 hasin (a.) : kuvvetli, sağlam.
 hasm (a.) : düşman.
 hasret (a.) : ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nimete üzülüp, yama; özleyiş.
 hasret-keş (a., f.) : hasret çeken, özlemiş.
 hâss (a.) : mahsus, özel.
 hassaten (a.) : hususî olarak, özellikle.
 hassu'l-hâss (a.) : en has, en güzel.
 haste-dilân (f.) : gönülleri hasta olan.
 hastegân (f.) : hastalar.
 hasîd (a.) : kıskanç çekemeyen.
 hâşâ (a.) : asla, hiçbir vakit.
 hâşâk (f.) : çöp, süpürüntü.
 hasmet (a.) : büyüklük, heybet; saygıdan dolayı çekinme.
 hasr (a.) : toplama; ölümleri diriltip mahşere çıkarma, kıyâmet.
 hatâen (a.) : yanlış olarak, yanlışlıkla.
 hâtem (a.) : mühür, üstü mühürlü yüzük.
 hâtem-i sadâret (a.) : padişahın sadr-ı a'zamlarında duran mühür.
 hatfe enfîhi (a.) : rahet döğesinde eceli ile ölen.
 hâtir (a.) : zihin, fikir; keyif; gönül.
 hâtîf (a.) : sesi ısıtılıp de kendisi görülmeyen kimse; gâipten haber veren meleik.
 hâtime (a.) : son, nihâyet.
 hatm (a.) : bitirme.
 hatt (a.) : çizgi; satır; yazı; padişah yazısı; sıra saf.
 hattât (a.) : Arapça el yazısı çok güzel olan sanatkâr.
 hattâât (a.) : hattâlar.
 hat-i celî (a.) : bütün İslâm yazılarının uzaktan okunabilecek kadar iri yazılmış nev'î.
 ve sülûs yazısının irisi.
 hat-i nesh (a.) : kâhnhî sülûs yazısının üçte biri kadar olan, kolay okunabilen bir yazı türüdür.
 hat-i sebz (a., f.) : delikanlılarda sakal ve bıyaktan önce çıkan ince tüy.
 hat-ı ta'îlik (a.) : bütün hatleri devrili, kâhnhî sülûs kadar olan bir geyit İran yazısı.
 havâdis (a.) : ilgi ile karşılanan haberler, olaylar.
 havâli (a.) : etraf, civar, çevre, yöre.
 havâss (a.) : hâssalar, keyfîyetler.
 havâtur (a.) : hâturalar, fikirler, düşünceler.
 hâver (f.) : doğu.
 havf (a.) : korku, korkma.
 havî (a.) : ihtivâ eden, içine alan, toplayan.
 havsala (a.) : anlayış, akıl; mide.

hayâ' (a.) : utanma, sıklma; nâmus, edep.
 hayâl (a.) : insanın kafasında tasarlayıp canlandırıldığı şey.
 hayât-bahş (a., f.) : hayat bağışlayan, hayat veren.
 hayât-elzâ (a., f.) : hayat artıran.
 hayf (a.) : haksızlık; yazık ki, heyhat.
 hayfâ (a.) : yazık ki, heyhat; haksızlık.
 hayme (a.) : gadır.
 hayme-nışın (a., f.) : gadırda oturan, göçebe.
 hayrân (a.) : şaşmış, şaşırmış; çok tutkun.
 hayrât (a.) : sevap kazanmak için yapılan hayırlı işler.
 hayret-elzâ (a., f.) : hayret artıran.
 hayret-zede (a., f.) : hayrete düşmüş olan, şaşa kalmış olan.
 hayriyye (a.) : hayırlı, iyilikle ilgili.
 hayrî'l-halef (a.) : hayırlı evlat.
 hayısiyyet (a.) : şeref, onur, itibar, değer.
 hayta (a.) : ip, gadır ipi.
 hayyiz (a.) : taraf, meydana, mekân, mevki.
 hazâin (a.) : hazineler.
 hazâkat (a.) : üstahlık, ustalık.
 hazân (f.) : sonbahar.
 hazarât (a.) : hazretler, saygı için büyüklere verilen ünvanlar.
 hazle (a.) : yüzsüzler, âdiler.
 hazer (a.) : sıkmama, karmama, korumama.
 hazîn (a.) : hüznülü, kederli.
 hazîne (a.) : mezarlık.
 hazm (a.) : midedeki yiyecekleri eritme, sindirme.
 hazret (a.) : saygı için büyüklere verilen ünvan.
 heft (f.) : yedi.
 heft-âsümân (f.) : yedi gök.
 helâk (a.) : mahvolma, ölme.
 hemâl (f.) : ortak, nazır, eş, benzer.
 hem-asr (f., a.) : bir asırda yaşayan, çağdaş.
 hem-dem (f.) : sıkı sıkı, cancağız arkaadâş.
 hem-hâbe (f.) : yataak arkaadâşı, oda arkaadâşı.
 hem-hâl (f., a.) : bir halde bulunana, halleri birbirine benzeyen.
 hem-hâlet (f., a.) : aynı halde olan.
 hemîn (f.) : bu bile, tıpkı bu; gök.
 hemîşe (f.) : dâima, her vakit, her zaman.
 hem-nâm (f.) : adları bir olan, adâş.
 hem-nışın (f.) : beraber oturup kalkan, teklifsiz arkaadâş.
 hem-râh (f.) : yoldaş, yol arkaadâşı.
 hem-sâye (f.) : komşu.
 hem-ser (f.) : arkaadâş, katadâr.
 hemşire (f.) : kızkardeş.
 hemşire-zâde (f.) : kızkardeş çocuğu, yeğen.
 hem-vâre (f.) : dâima, her zaman.

- her-zânü (f.) : yan yana oturan, diz dize oturup konuşan.
 her-dem (f.) : her dakika, her zaman, dâima.
 hergiz (f.) : asla, hiç bir vakit.
 hevâ (a.) : heves, istek, arzu.
 hevâ-perestân (a, f.) : nefesine, zevkine düşkün, sefih (kimse).
 hevâs (a.) : arzu, istek.
 hezâr (f.) : bülbul, bin.
 hezârân (f.) : bülbüller, binler.
 hezilyât (a.) : saka ve mizahla ilgili şîr veya sözler.
 hîz (a.) : saklama, ezberleme.
 hürâm (f.) : nazlı, edâli, salma salma gidiş.
 hürâmân (f.) : salma salma yürüyen.
 hürêd (f.) : akıl.
 hürêd-mend (f.) : akıllı, anlayışlı.
 hürêt (a.) : sanat, meslek.
 hürmen (f.) : harman.
 husn (a.) : sağılam, kale.
 husm (a.) : kızgınlık, öfke.
 hitta (a.) : memleket, ülke.
 hyâbân (f.) : iki taraflı ağaçlı yol, bulvar.
 hyânet (a.) : hainlik, güveni kötüye kullanma.
 hyâz (a.) : havuzlar.
 hyre (f.) : karnasık, donuk, fersiz.
 huzâne (a.) : sükunetlik, tayalık.
 huzân (a.) : yarımcısız, kimsesiz.
 Hîzr (a.) : ıçenlere ölmeyizlik veren âb-ı hayâtı içmiş bulunan ve kul sıktığı zaman imdadına yetişen peygamber.
 hicâb (a.) : utama, sıklama.
 hier (a.) : ayrılık.
 hierân (a.) : ayrılık.
 hieret (a.) : memleketten memleketeye göç; Hz. Peygamber'in Mekke'den Medine'ye göç etmesi.
 hiev (a.) : biriyile şîr yoluyla alay etme, yeme.
 hievîyât (a.) : hicivle ilgili şîr ve manzûmeler.
 hîdâyet (a.) : doğru yolu arama, doğru yola girme.
 hîddet (a.) : öfke, keskinlik.
 hîdmîet (a.) : iş, hizmet, vazife.
 hîlâf (a.) : karşı, zîd.
 hîlâfet (a.) : birinin yerini tutma; halîfelik.
 hîlâfet-nâme (a, f.) : tarihîkata intisap ile usul dâiresinde muayyen menzilleri geçerek, irşad derecesine yükselenlere geymiş taraflardan verilen müberrû vesika.
 hîlâl (a.) : ara, aralık.
 hîp'at (a.) : pâdisâh veya vezir tarafından takdir edilenlere giydirilen süslü elbise, kaftan.
 hilm (a.) : insanın tabiatında olan yavaşlık, yumuşaklık.
 hilye (a.) : süs, zînet; Hz. Muhammed'in vasıflarını anlatan manzûm ve mensûr eser.

- hîmâye (a.) : koruma, koruma.
 hîmmet (a.) : gayret, çabâ.
 hîsâr (a.) : kusatma, etrafını alma; kale.
 hîsse-dâr (a., f.) : hissesi olan, hisse sahibi.
 hîsse-mend (a., f.) : hissesi olan, pay alan.
 hîsset (a.) : cîmîllik.
 hîsse-yâb (a., f.) : hisse bulan, hisselenen.
 hitâb (a.) : bîrîne söz söyleme.
 hitâm (a.) : son, nihâyet.
 hîzân (f.) : sıgrayan, kalkan.
 hor (f.) : ehemmiyetsiz, değersiz, bayağı.
 horâsânî (f.) : sarıktan taşkın hocaların kavuğu.
 hoş-âyende (f.) : hoşâ giden, beğenilen.
 hoş-bî (f.) : güzel kokulu, güzel kokan.
 hoş-edâ (f., a.) : harekeli, davranışı hoş, güzel.
 hoş-gû (f.) : tatlı dilli, dilli tatlı.
 hoş-gûvâr (f.) : lezzetli, tatlı.
 hoş-hâl (f., a.) : hâlî vâkıî yerinde, geçimi yolunda olan.
 hoş-sobbet (f., a.) : sohbeti konuşması güzel, tatlı.
 hû (a.) : Allah.
 hûb (f.) : güzel, hoş, iyi.
 hûb (a.) : sevgi.
 hûbû'l-vatan minnê'l-îmân (a.) : vatan sevgisi imândandır.
 hucceste (f.) : uğurlu, hayırlı.
 hucceste-âsâr (f., a.) : eserleri hayırlı olan.
 hucceste-hisâl (f., a.) : tabiatı uğurlu.
 Hudâ (f.) : Allah.
 hudâ-dâd (f.) : Allah vergisi.
 Hudâvend (f.) : Allah.
 hudd (a.) : simitler, uçlar, bucaklar.
 huld (a.) : sürûp giden, sonu olmayan varlık.
 hulefâ' (a.) : halifeler.
 hultv (a.) : boşluk, boş olma.
 hultvîyât (a.) : tatlılar, sekerlemeler.
 hulyâ (yua.) : kuruntu.
 humâr (a.) : ıktiden sonra gelen başağrısı, sersemlik.
 hum-hâne (f.) : sarap kûplerinin konulduğu yer, meyhanâ.
 humûl (a.) : birinin adı sanı batma, unû kaybolma.
 hûn-âbe (f.) : kanlı su, gözyaşı.
 hûn-âld (f.) : kana bulanmış.
 hûn-pâg (f.) : kan sağan, kan döken.
 hurde-bin (f.) : ince, ufak şeyleri gören; büyüteç.
 Hürsîd (f.) : Güneş.
 hürûc (a.) : çıkış, çıkma, dışarı çıkma.
 hurf (a.) : harfler.
 hussâd (a.) : haset edenler, kıskananlar.

husûf (a.) : Ay tutulması.
 husûl (a.) : üreme, türeme.
 husûmet (a.) : düşmanlık, hasmîlik.
 hûs (f.) : akıl, fikir, şuur.
 hûy (f.) : tabiat, mizac, ahlak.
 huzzâr (a.) : huzurda, meydana olanlar, bizzat bulunanlar.
 hücre (a.) : göz, odacık, canlı varlıkların en küçük yapısı.
 hücre-nişîn (a., f.) : odada oturan.
 hükûm (a.) : hüküm, emir.
 hüma (f.) : Devlet kusu, saâdet, kutluluk.
 hümayân (f.) : mübârek, kutlu, pâdisâha âit.
 hüner (f.) : marifet, bilme, ustalık.
 hüner-mend (f.) : hünerli, marifetli.
 hüner-perver (f.) : hüneri seven, hüneri koruyan.
 hüner-verân (f.) : hünerli, marifetli kimseleer.
 hükâr (f.) : pâdisâh, sultan, hükümdar.
 hüsnü'l-milleti ve'd-dîn (a.) : ümmet ve dînin keskin kalıcı.
 hüsn-i ta'bîr (a.) : söyleyişin güzelliği, güzel ifade.
 hüsnüyyât (a.) : güzel olan hususlar.
 hüsnü'l-ahlâk (a.) : ahlak güzelliği.
 hüveydâ (f.) : ağık, apaçık, belli, besbelli.

— I —

idâd (a.) : sayı, hesap.
 idk (a.) : gerdanlık; inci dizmeğe mahsus iplik.
 iktilâ' (a.) : uyma niyetiyle ardına düğme, arkasından gitme.
 istabl (a.) : ahır.
 istabl-ı hâss (a.) : pâdisâh sarayının ahır.
 istilâh (a.) : ilim sözü, tabir, terim.
 itâs (a.) : susamış olanlar.
 itrâ' (a.) : mübâlağalı, aşırı derecede övme.
 ittilâ' (a.) : öğrenme, tanıma, bilme, haberi olma.
 iyân (a.) : belli, açık, meydana.
 iyâr (a.) : altın, gümüşün ve başka kıymetli maddelerin karşısına derecesi.
 izâm (a.) : büyükler, ulular.

— I —

iânet (a.) : yaram.
 ibâ' (a.) : çekimme, râzi olmama; iğrenme.
 ibâdât (a.) : ibâdetler.
 ibkâ' (a.) : baki, devamlı kalma.
 ibrâ (a.) : berâat etme, temizle çıkartılma.
 ibrâm (a.) : can sıkacak derecede ısrar etme, zorlama.
 ibrâz (a.) : meydana çıkartma gösterme.
 ibret-nüma (a., f.) : ibret gösteren, ibret olan.

- ibtidâ-i hâric (a.) : medreselerdeki üç tahsil derecesinden ilki.
 ibtihâc (a.) : her şeyde bolluk; sevinç, sevinme.
 ibtilâ' (a.) : bir şeye düşünme olma.
 icâb (a.) : taaccübe düşürme, şaşırma.
 icâbe (a.) : kabul etme, kabul edilme.
 icâd (a.) : vücuda getirme, getirme.
 icâlet (a.) : acele ile yapma işi.
 icâzet (a.) : izin, ruhsat; diploma.
 iclâ' (a.) : uzaklaştırma, sürme.
 iclâl (a.) : büyültme, saygı gösterme, ikram.
 iclâs (a.) : oturma, oturulma.
 icrâ' (a.) : aktarma, yapma, bir işi yürütmek.
 icinâb (a.) : sakınma, çekinme, uzaklaşma.
 iclisâr (a.) : ceseretlenme.
 id (a.) : bayram.
 idâm (a.) : yok etme, öldürme.
 id-geh (a, f.) : bayram yeri.
 idrâc (a.) : dercetme, toplama.
 idâ (a.) : ödemek, yerine getirme.
 idâde (a.) : anlatma, anlatış.
 iftet (a.) : temizlik, nâmus.
 iftet-mend (a, f.) : ifteli, temiz, nâmuslu.
 ifhâm (a.) : anlatma, bildirme.
 iftâr (a.) : oruç açma, Ramazan akşamları verilen ziyâfet.
 iftihâr (a.) : öğünme, şeref, şan.
 iftirâk (a.) : ayrıma, dağılma.
 igbirâr (a.) : tozlanma; kirlenme, gücenme.
 igmâz (a.) : ayıplama.
 igzâb (a.) : uzaklara yolculuk etme.
 igzâb (a.) : kızdırma, kızdırılma.
 ihâta (a.) : bir şeyin etrafını çevirme, kuşatma; tam kavrayış.
 ihbâr (a.) : haber verme, bildirme, anlatma.
 ihdâ' (a.) : hediye verme, hediye etme; doğru yola götürme.
 ihlâs (a.) : hâlis, temiz, doğru sevgi; samimiyet; doğruluk.
 ihrâk (a.) : yakma, yakılma.
 ihrâz (a.) : alma, kazanma, elde etme.
 ihşân (a.) : iyilik etme, bağış.
 ihlîlât (a.) : karışma, karışma.
 ihtimâm (a.) : özenle iş görme, dikkatle çalışma.
 ihtirâ' (a.) : benzeri görülmemiş bir şey icad etme.
 ihtirâm (a.) : saygı, hürmet.
 ihtirâz (a.) : sakınma, çekinme.
 ihtisâb (a.) : hesap sorma, sorumluluk.
 ihtisâs (a.) : bir ilim veya sanat üzerinde fazla çalışarak onda derinleşmiş olma, uzmanlık.
 ihtisâm (a.) : tantana, debdebe.

- ihyâ (a.) : seçme, seçilme.
 ihtiyât (a.) : ihtisâsını düşünerek, görüşerek davranma.
 ihyâ' (a.) : diriltme, diriltileme, iut etme.
 ihyâ-kerde (a., f.) : ihyâ edilmiş, meydana getirilmiş.
 ihzâr (a.) : hazırlama, hazır etme, huzura getirme.
 ikâm (a.) : oturma.
 ikbâl (a.) : birine doğru dönmek; tâlîh; saâdetli, mutlu olma.
 ikbâr (a.) : kabire koyma.
 ikrah (a.) : birine zorla iş yaptırmak, iğrenme, tiksime.
 ikram (a.) : hüsnîyet, saygı gösterme.
 ikstr (a.) : ortagağ kimyâsalarının çok tesirli olduğuna ve herhangi bir madeni, altın yapacak kadar kuvvetli ve hassası bulunduğuna inanışları bir madde.
 iktibâs (a.) : bir kelimeyi, bir cümleyi olduğu gibi alma, aktarma.
 iktidâr (a.) : tâbi olma, uyma.
 iktidâr (a.) : güç yetme, yapabiliş.
 iktilâf (a.) : yeter bulma, aza kanaat etme.
 iktilâf (a.) : sürme çekme, çekilme.
 iktilâz (a.) : lazım gelme, gerekme, gereklilik.
 ifâ (a.) : yükseltme, yükseltileme, yüceltme.
 ifâ-âhîrî-ömür (a.) : ömrünün sonuna kadar.
 ilâh (a.) : tanrı.
 ilâhî (a.) : Allah'a mensup.
 ilâhiyyât (a.) : felsefenin Allah'tan ve Allah ile ilgili konularından bahseden bölümü.
 ilbâs (a.) : giydirmek, giydirmek; örtme, örtülme.
 ille-irihâl (a.) : ölümüne kadar.
 ille-vefât (a.) : vefâtına kadar.
 ilhâk (a.) : katma, katılma.
 ilhâm (a.) : gönüle doğan şey.
 ilhâmât (a.) : gönüle doğan şeyler.
 illâ (a.) : -den başka, meğer.
 illet (a.) : hastalık; sebep.
 illyîn (a.) : cennetin ve gökkyüzünün en kutsal, en yüksek tabakası.
 ilm (a.) : bilme, bilgi.
 ilzâm (a.) : kendi için ilzûmlu sayma.
 ilzâm (a.) : susturma.
 imâ (a.) : isâret, isâretle anlatma, dolayısı ile anlatma.
 imâmü'l-müslimîn (a.) : Müslümanların imâmı.
 imân (a.) : inanma, inanç.
 imân (a.) : bir işte çok ileri varma, çok dikkatli olma.
 imâr (a.) : genişletme, bayındır hale getirme.
 imâret (a.) : bayındır; yoksuillara yiyecek dağıtmak üzere kurulmuş olan hayır evi.
 imdâd (a.) : yardım, yardımı gönderilen kuvvet.
 imlâ (a.) : söyleyip yazdırma.
 imrâr (a.) : geçirme, geçirilme.
 imtisâl (a.) : alınan emre boyun eğme.

- in'âm (a.) : nimet verme, iyilik etme.
 inâbe (a.) : günahlara tevbe edip Hak yoluna dönme; bir mürşide başvuru, tarîkate girme.
 inâyet (a.) : yardım, iyilik, dikkat, gayret.
 inbisât (a.) : yayılma, açılma, genişleme, ferahlık.
 incâz (a.) : yerine getirme.
 incizâb (a.) : çekme, çekilme.
 inditâ' (a.) : ortadan kalkma, yer yer bağıştirme.
 infâk (a.) : nâfaka verip, geçindirme; beslenme.
 infîâl (a.) : gücenme, darılma.
 infisâl (a.) : ayrılma, yerinden ayrılma, azledilme.
 inhirâf (a.) : dönme, sapma, doğru yoldan çıkma.
 inhidâm (a.) : yıkılma, harap ve vîran olma.
 inne mine'ş-şî'ri le-hikmeten ve inne mine'l-be'yâni le-sihran (a.) : Bu iki cümle, iki ayrı hadis-i şeriften alınmıştır. Sahih-i Buhârî, Edeb Kitâbı, 90; Tıbb Kitâbı, 51'de mevcuttur. "Şîrden bir kısmı, şühhesiz hikmettir ve şühhesiz beyânın (düzgün sözlerin) bazıları elbette sihirler (rûhlari sihirler)" anlamlarındadır.
 ins (a.) : insan.
 insâf (a.) : merhamete, vicdâna veya mantığa dayanan adâlet.
 in-silisile (f., a.) : bu sıra, soysoy.
 inşâ' (a.) : yapma, yapıma, meydana getirme; kaleme alma.
 inşâd (a.) : şiir okuma, şiir söyleme.
 inşâh Tefsîru Kur'ânı Mubîn (a.) : Kur'an-ı Kerim'in açıklaması bitti.
 intihâb (a.) : seçme, seçilme, seçim.
 intihâl (a.) : bir yerden başka bir yere geçme; göçme.
 intisâb (a.) : bir kimseye mensubolma, bir yere bağlanma.
 intizâm (a.) : nizamlı, tertipli, düzgün olma.
 intizâr (a.) : beklemeye, beklenilme; gözleme, gözlenilme.
 inzivâ' (a.) : bir köşeye çekilme, çekilme, gizlenme.
 irâde (a.) : dileme, isteme.
 irâs (a.) : verme, verilme, getirme.
 ircî' ilâ-rabbîki (a.) : "Rabbîma dön". Kur'an-ı Kerim, el-fecr Sûresi, 28. âyet.
 irfân (a.) : bilme, anlama, kültür.
 irhamû azize kavmin zelle (a.) : düşen kavmin ehline merhamet ediniz.
 irşâd (a.) : doğru yolu gösterme, uyarma.
 irtîfâ' (a.) : yüksesilme, yükseslik, yükselti.
 irtihâl (a.) : göçme, ölüme.
 irtikâ' (a.) : yukarı çıkma, yüksesilme.
 irtisâm (a.) : resmî çıkma, resmolma.
 irvâ' (a.) : suya kandırma.
 irzâ' (a.) : razı etme, hoşnud etme.
 isâbet (a.) : rast gelme, doğruca gidip erişme.
 is'âd (a.) : mes'ûd etme, kurtul kalma.
 isâl (a.) : vusul buldurma, ulaştırma.

- isdâr (a.) : sudûr ettirme, çıkarma.
 ismâ (a.) : ma'sumluk, günahsızlık.
 isnâd (a.) : ıftirâ etme, dayama, yıklama.
 isr (a.) : iz, eser, alâmet.
 iste've'l-mâu (a.) : su eşit oldu.
 isti'câl (a.) : acele etme, gabuklandırma.
 isti'dâd (a.) : kabiliyet, aklıhlık, anlayışlılık.
 istidlâl (a.) : bir delille dayanarak bir şeyden bir netice çıkarma, delil ile anlama.
 istifa' (a.) : tamamiyle alma, alma, ödetilme.
 istifâza (a.) : feyizlenme, feyiz alma.
 istifhâm (a.) : sorma, anlama, sorup anlama.
 istifşâr (a.) : sorma, sorulma.
 istiğfâr (a.) : Allah'tan günahının bağışlanmasını isteme, tevbe etme.
 istiğnâ' (a.) : aza kanaat etme, tokgözlülük.
 istiğrâb (a.) : garîp bulma, şaşma.
 istihâre (a.) : bir işin hayvân olup olmayacağını anlamak üzere abdest alıp, dua edip
 uykuya yatma.
 istihâm (a.) : kullanma, hizmete kabul etme.
 istihkâk (a.) : hakı olma, hak kazanma.
 istihlâl (a.) : yeni ây görme; hilâli görme.
 istihlâs (a.) : bir şeyi kendine mahsus kılma; çalma; kurtarma, kurtarılma.
 istihlâc (a.) : çıkarma, çıkarılma, netice çıkarma.
 istihşâl (a.) : hâsıl etme, meydana getirme, elde etme.
 istihşân (a.) : beğenme, beğenilme, güzel sayılma.
 istikâmet (a.) : doğruluk, doğru hareket.
 istikbâr (a.) : büyükleme, kendini büyük gösterme.
 istikşâ (a.) : bir şeyin kühnüne varmaya çabı, inceden inceye araştırma.
 istikzâ' (a.) : birinin hakkında hüküm vermek için başka birine müvâcaat etmesi.
 istilâ' (a.) : bir yeri kuvvet kullanarak ele geçirme; yayılma, kaplama.
 istimâ' (a.) : dinleme, dinlenilme, işitme, işitilme.
 istimdâd (a.) : meded, yardım isteme.
 istimbâ' (a.) : haber sorma, bilgi isteme.
 istirâhat (a.) : rahat etme, dinlenme.
 istishâb (a.) : yama alma, yama alma.
 istizâd (a.) : ziyade olmasını isteme.
 is'âr (a.) : yazı ile bildirme, haber verme.
 isâret (a.) : iz, alâmet, bir şeyi kaş, göz, el, parmak, baş ile gösterme.
 iskil (f.) : şüpheli, hile.
 ismâm (a.) : koklatma, koklatılma; harfin sesini genizden duyurma.
 isrâb (a.) : içirme, içirilme.
 isret (a.) : içki, içme.
 isret-gâh (a, f.) : içki içme yeri.
 istidâd (a.) : şiddetlenme, ağırlaşma.
 isigâl (a.) : meşgul olma, bir şeyle uğraşma.

ig'ihâr (a.) : şöhretlenme, şöhrat bulma, meşhur olma.

ig'tikâ' (a.) : şikâyet etme, yanıp yakılma.

ig'timâl (a.) : şâmil olma, kaplama, içine alma.

ig've-bâz (a., f.) : naz edici, edalı.

it'â' (a.) : verme, verilme, ödeme.

itâat (a.) : boyun eğme, dinleme.

it'dâk (a.) : köle âzâdetme, edlime.

it'âm (a.) : yemek yedirme, yemek verme.

it'ibâr (a.) : saygı gösterme, şeref, hayriyet.

it'ilâ' (a.) : yükseltme, yukarı rütbelere erişme.

it'kân (a.) : muhkem, sağlam klma; inanma.

it'mâm (a.) : tamamlama, bitirme.

itrâ' (a.) : doldurma.

ittisâl (a.) : bitişme, kavuşma, ulaşma.

izâfet (a.) : iki şey arasındaki bağ, ilgi; isim tamamlaması.

iz'ân (a.) : anlayış, kavrayış, akıl.

iz'âz (a.) : aziz klma, saygı gösterme, iltiram etme.

izdiydâd (a.) : ziyâdeleşme, artma, çoğalma.

izkâr (a.) : hatıra getirme, getirilme.

izn (a.) : izin, müsaade, ruhsat.

izz (a.) : değer, kıymet; yücelik.

izzet (a.) : değer, kıymet, yücelik.

— j —

jeng (f.) : pas, küf, kir.

julide-mü(y) (f.) : karmakarsılık, dağınık sac.

— k —

kabâ' (a.) : üste giyilen elbise, cübbe, kaftan.

kabâ-yı sebz (a., f.) : yeşil kaftan, yeşil cübbe.

Ka'be (a.) : Mekke-i Mükerreme'de Harem-i Şerif'in hemen ortasında bulunan kutsal bina. Müslümanlar namaz kılmak için bu yöne yönelirler.

kabîl (a.) : kabul eden, kabul edici.

kabîliyyet (a.) : anlama, anlayış.

kâbiren an-kâbîr (a.) : büyükten büyüğe.

kabza (a.) : tutacak, tutmak yer, sap.

kadd (a.) : boy.

kadd-i hamîde (a., f.) : boyu büyüklüğü.

kadem (a.) : ayak, adım.

kadem-nihâde (a., f.) : ayak basması, gelmiş olan.

kâdim (a.) : ayak basan, varan, ulaşan.

kâdim, kadîme (a.) : eski.

Kadıriyye (a.) : Abdülkâdir-i Geylânî tarafından kurulmuş olan tarikat.

kadr-ginâs (a., f.) : kıymet bilen, değer bilen.

- kâf-ı behcet (a.) : sevinç dağı.
- kâfiye (a.) : nazmında gırtlardan sonlarında tekerrür eden, aynı sesi veren harflerin ha-
reke ve sükkun hallerindeki birleşmeleri.
- kâfir (a.) : Üzak Doğu'da yetiştirilen bir çeşit taptandan elde edilen ve hekimlikte kulla-
nılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanıran, ıtırı kuvvetli bir madde.
- kâhir(a.) : kahreden, zorlayan, yok eden.
- kâid (a.) : oturan, oturuca.
- kâil (a.) : söyleyen, diyen.
- kâin (a.) : mevcut olan, bulunan, var olan.
- kâinat (a.) : yaratıklar, dünya.
- kâkül (f.) : alnın üzerine sarıktılan kısa kesilmiş saç, perçem.
- kâl (a.) : söz, laf.
- kâla (f.) : kumaş.
- kâle (f.) : kumaş.
- kâle-bâfân (f.) : kumaş dokuyanlar.
- kâlem-i mevkûfât (a.) : vakfolunmuş mülikler dairesi.
- kâlem-rev (a., f.) : bir hükümdardan veya hükümetin hükümünü yürüttüğü yer, ülke.
- kâhib (a.) : kalıp, vücut, beden, gövde.
- kallâvî (.) : vezirlerin giydikleri telli sarık.
- kâm (f.) : damak, merâm, arzu, emel, istek.
- kâm-bîn (f.) : merâmma erdiren, bahitayar, mutlu.
- kâmet (a.) : boy, boybos.
- kâmil, kâmile (a.) : bütün, tam, noksanız, eksiksiz.
- kâm-kâ (f.) : istegine ulaşmış, mutlu.
- kâm-rân (f.) : arzusunca, istegine ulaşmış, mutlu.
- kâm-rânî (f.) : arzusunca, istegine kavuşmuş olma, mutlu.
- kâm-revâ (f.) : istegine erişen.
- kâm-yâb (f.) : istegine ulaşmış, bahitayar, mutlu.
- kân (f.) : maden ocağı; kaynak, menba.
- kanaât (a.) : kısmete râzi olma; kanna, kanı.
- kanavât (a.) : yer altında bulunan künhler, suyuolları, kanallar.
- kand (a.) : gekeer, gekeer kamışının dommuş usâresi.
- kandîl (a.) : kandil.
- kâr (f.) : iş, iş gücü, kazanç.
- kârâr-dâde (a., f.) : karar verilmiş, pazarlığı kesilmiş.
- kârbân (f.) : kervan.
- kâr-güzâr (f.) : iş deceren, elinden iş gelen, decerikli.
- kârîb (a.) : yakın, yakın olan.
- kârîben (a.) : yakında, biz zaman sonra.
- kârîbü't-terîb (a.) : düzenlenmesi yakın olan.
- kârîn (a.) : yakın, bir seye sâhip olan, nâil olan.
- kârân (f.) : kervan, kafil, yolcu katarı.
- kasabât (a.) : nefes boruları, kasabalar.
- kasab (a.) : kâmiş, gekeer kamışı.
- kasabû's-sabakîl-akrân (a.) : benzerlerine, yasitlarına üstün gelen kimsenin kazandığı
ödül.

- kasâid, kasâiyid (a.) : kasideler.
 kasem (a.) : yemin, and.
 kaside-i mutavvele (a.) : uzatılmış, uzun kaside.
 kasr (a.) : köşk, saray.
 kasâim (a.) : mîrâsgılar arasında mîrâsi taksim eden.
 kâşif (a.) : keşfeden, bulan, meydana çıkaran.
 kat' (a.) : kesme, kesilme, halletme.
 katî' (a.) : kesen, durduran, keskin kılıç.
 kâtib (a.) : yazan, yazıcı.
 kat-i âmm (a.) : alınan bir yerin, büyük büyük bütün halkın kılığtan geçirme.
 katre (a.) : damla.
 katre-nisâr (a., f.) : damla sağan.
 kavâtil (a.) : kâtileler, birlikte yolculuk eden topluluklar.
 kavâid (a.) : kâideler, usullar, kurallar.
 kavî (a.) : söz.
 kazâ' (a.) : kadhlık mesleği; ilçe.
 kazâ-zede (a., f.) : kazaya uğramış.
 kazî (a.) : kâdi, hâkim.
 kazî-asker (a.) : kazasaker, ilmiye rütbelerinin sonuncusu.
 kazıyî (a.) : iş, husus, maddede, mesele, dava.
 kebîr (a.) : büyük, ulu.
 kecr (f.) : garplik.
 ke-dîn (f.) : eğri bakan, şaş.
 ke-kulâh (f.) : kulâhını eğri giyen, eğri kulâhlı.
 ke-nigâh (f.) : bakışı eğri olan, eğri bakışlı.
 ke-rev (f.) : eğri giden, tuttuğu yol aykırı olan.
 keder (a.) : bulamırlık; tassa, kaygı, üzüntü.
 kef (f.) : köpük.
 keff (a.) : el işi, avuç.
 kehâl (a.) : göz-hekimi; sürme geçen kimse.
 kejdüm (f.) : eğri kuyruklu, alırp.
 kehl (a.) : yorgunluk. bıkımlık.
 kellâ (a.) : hiç, asla, katıyen.
 kelle-pûş (f.) : bir geşit bağörtüsü.
 kem (f.) : az, eksik, kötü.
 ke-mâ (a.) : gibi.
 ke-mâ fî'l-evvel (a.) : evvelki gibi.
 ke-mâ kân (a.) : eskisi gibi, evvelden olduğu gibi.
 kemâl (a.) : olgunluk, eksiksizlik.
 kemâlât (a.) : olgunluklar.
 kemân (f.) : yay, keman.
 kemend (f.) : uzakta bulunan herhangî bir şeyi tutup çekmek üzere atılan ucu ilmekli
 uzun ip; yular.
 kemmer-gâh (f.) : kemmer yeri, bel.
 kemmer-ves (f.) : kemmer gibi.
 kemîn (f.) : çok az; pusu.

- kem-nâm (f.) : namsız, şöhretsiz.
 kemter (f.) : daha aşağı, hakir.
 kem-yâb (f.) : nâdir, az bulunan.
 kenz (a.) : hazine, define.
 kerâmet (a.) : kerem, bağış; velîlerin iznunu anında gösterdikleri fevkalâde hal.
 kerem (a.) : asâlet, soyululuk, cömertlik.
 kerîm (a.) : kerem sâhibi, cömert, ulu, büyük.
 kerîme (a.) : kız evlât.
 kesb (a.) : cahsıp, kazanma.
 kesel (a.) : gevşeklik, tenbellik, uyusukluk.
 kesir, kesîre (a.) : gök.
 kesîrû'l-harf (a.) : harfi gök olan.
 kesîrû'l-meârib (a.) : istekleri gök olan.
 kesîrû'l-mehâmid (a.) : güzel huyları gök olan.
 kesr (a.) : kırma, kırılma.
 kesret (a.) : çokluk, bolluk.
 kesf (a.) : açma, meydana çıkarma, gizli bir şeyi bulma.
 kesîd, kesîde (a.) : geçilmiş, dizilmiş, yazılmış.
 kesâf (a.) : gök keşfeden, sırları gözen.
 ke's-şems (a.) : Güneş gibi.
 keşti (f.) : gemi.
 ketb (a.) : yazmak.
 ketebehü (a.) : "onu yazdı" anlamında, levhaların altına yazanın isminin belirtildiği cümledir.
 kehinûdâ (f.) : kâhya.
 ketîbe (a.) : askeri birlik, alay.
 kevâkib (a.) : yıldızlar.
 kevkeb (a.) : yıldız.
 kevkebe (a.) : yıldız; süvari alayı.
 keyf (a.) : sağlık, hoşlanma, gönül ağırlığı.
 kible (a.) : namaza başlarken yönelinen taraf; güneş.
 kible-nümâ (a., f.) : kibleyi (güneş) gösteren âlet, pusula.
 kilâ' (a.) : kaleler, surlar.
 killet (a.) : azlık, kıtlık.
 kırâet (a.) : okuma; Kur'ân-ı Kerim'in usul ve kâidelerine göre okunması.
 kismet-i askerîye (a.) : yeniçerilerle askeri mensuplarından ölenlerin terekelerindeki paraların paylaştırıldığı daire.
 kast (a.) : tartı, ölçü ve bölümlerde doğru iş görme; takasit.
 kat'a (a.) : parça, bölük, cüz.
 katâr (a.) : birbirini ardınca sıralanmış hayvan sürüsü; tren.
 kayâm (a.) : kalkmak, ayakta durma; bir işe kalkışma.
 kibâr (a.) : ince, terbiyeli, büyükler, ulular.
 kibet (a.) : büyüklük, yaşlılık.
 kibr (a.) : büyüklük, ululuk, birisine yüksekte bakma.
 kiliyet (a.) : yetiştirme, ektirme.
 kihîter (f.) : gök küçük (yasa).

- kilâr (f.) : kilier.
 kilâr-ı hassa (f., a.) : saray kilieri.
 kilik (f.) : kamaş kalemi.
 kil u kal (a.) : dedikodu.
 kine (f.) : gönülden gizlenen düşmanlık, kin.
 kine-cü (f.) : öc almaya galısan.
 kirâm (a.) : soydan gelenler, soyu temizler; cömertler.
 kîse (f.) : kese, torba.
 kide-dâr (f.) : para hesabını tutan, parayı toplayan kimse.
 kişver (f.) : ülke, vilâyet, memleket.
 kitâbet (a.) : yazı yazma; kâtiplik.
 kitmân (a.) : sır saklama, sır gizleme.
 köhne (f.) : eski, eskimiş.
 kubbe (a.) : yarım küre veya kümbetimsi yapılan bina damı.
 kubûr (a.) : mezarlar.
 küge (f.) : küçük sokak, dar sokak; garsı, pazar.
 kügelek (f.) : küçük.
 kügek mansûr (f., a.) : bir ney geçidi.
 kuddûs (a.) : temiz, pak.
 kudemâ' (a.) : eskiler, eski adamlar.
 kuds (a.) : temizlik, paklık, kutsallık.
 kudsî (a.) : kutsal.
 kudûm (a.) : gelmek.
 kudûmes (f.) : onun gelışı.
 kudûr (a.) : cömlekler.
 kufîl (a.) : kilitler; seferden dönme.
 küh (f.) : dağ.
 küh-ken (f.) : dağ kazan.
 kul hüve'llâhü ehad (a.) : Kur'ân-ı Kerîm, İhlâs Sûresi'nin 1. âyetidir. Anlamı : "De ki Allah bir'dir."
 kulûb (a.) : kalbler, gönüller.
 kulzüm (a.) : deniz.
 kurb (a.) : yakın olma, yakınlık, yakın buluma.
 kurbân (a.) : bir gâye uğruna fedâ olma; Allah'ın rızasını kazanmasına vesile olan gey.
 kur'â (a.) : Kur'ân'ı 7 kırâet ve 10 rivâyet dâhilinde okuyan üstad hâzilar.
 kurs (a.) : yuvarek ve yassı nesne, küre.
 kûs (f.) : büyük davul.
 küge (f.) : köge, buca.
 küge-gir (f.) : kögeye çekilen.
 küge-nişin (f.) : kögeye çekilen, insanlardan uzaklaşan.
 kutb (a.) : bir tarihin ulusu.
 küüd (a.) : oturma.
 kuva (a.) : kuvvetler, güçler.
 kuvvetü'l-kalb (a.) : itimad, güvenmeyi arttırma.
 kuvvetün lâ-yemût (a.) : ölmeyen kuvvet.

küy (f.) : köy, mahalle.
 kuzât (a.) : kâdılar.
 kuzât-ı asâkir (a.) : kazaskerler.
 kücâ (f.) : yer.
 küdürêt (a.) : bulamkılık; gam, tasa, kaygı.
 kühen (f.) : eski, yıpranmış.
 kühl (a.) : sürme.
 kühsâr (f.) : dağlık, dağ tepesi.
 külah (f.) : eskiden giyilen ucu sivri veya yüksek başlık.
 külbey-ı ahzân (f.) : gam, keder, tasa evi.
 külfet (a.) : zahmet, sıkıntı, zorluk.
 külliyye (a.) : umûmî, bütün.
 küllü nefsin zâikâtü'l-mevt (a.) : Kur'ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân Sûresi, 185. âyet. Anlamı :
 "Her nefis, ölümlü tadıcıdır."
 küne (f.) : köşe, bucağ.
 küngüre (f.) : kubbemin tepesi, en yüksek yeri.
 küremâ (a.) : kerîm, asil, iyiliksever kimseler.
 kürsî (a.) : oturulacak yüksekçe yer; makam vazife.
 kürsî-nisân (a, f.) : tahta oturan padişah; vâli.
 kürb (a.) : tasalar, kaygılar, kederler.
 küst (a.) : Güneşin tutulması.
 küttâb (a.) : kâtipler, yazıcılar.
 küttûb (a.) : kitaplar.

— I —

lâ (a.) : olumsuzluk edatı.
 lâciverd (f.) : koyu mavi.
 lâtz (a.) : söz.
 lâtza (a.) : bir tek söz veya kelime.
 lâzzan (a.) : kelimenin söylenişine, yapısına göre.
 lâhd (a.) : çukur, mezar, kabir.
 lâhât (a.) : mübâhiyyet âlemi.
 lâkab (a.) : bir kimseye kendi asıl adından başka takılan ad.
 lâkin (a.) : ama, fakat, ancak.
 lâl (f.) : dilisiz.
 lâ' (a.) : kurnuzu; kurnuzu ve değerli bir süs taşı; dudak.
 lâla (f.) : bir çocuğun gezdiren, oyalayan uşak.
 lâle-zâr (f.) : lâlelik, lâle yetişen yer, lâle bahçesi.
 lâmi' (a.) : parlayan, parlak.
 lâmi'î-envâr (a.) : nurlar saçarak parlayan.
 lâ-nazir (a.) : eşsiz, benzersiz.
 lâne (f.) : yuva.
 lâtif (a.) : yumuşak, hoş güzel.
 lâtife (a.) : güldürecek tuhaf ve güzel söz, hikâye, şaka.
 lâttû'l-lisân (a.) : tatlı dilli; dili güzel.

- latîf's-suhbe (a.) : sohbeti güzel, hoşsohbet.
 lâ-ubâli (a.) : ilgisiz, kayıtsız, saygısız.
 lâ-ubâli-tabîat (a.) : ilgisiz, kayıtsız tabîiat.
 lâ-yezâli (a.) : zevalsız, devamlı.
 lâzım (a.) : gerekli.
 lâzime (a.) : gerekli şey, gerekçe.
 leb (f.) : dudak.
 lebbeyk (a.) : buyrunuz, emir sizindir efendim.
 lebîb (a.) : akıllı.
 lebrîz (f.) : taşıcı, ağzına kadar dolmuş.
 lede'l-imtihan (a.) : imtihan sırasında.
 ledûn (a.) : gayb âlemi.
 lem'a (a.) : parıltı, parlays.
 lem'a-bahs (a., f.) : parlays bahseden.
 leng (f.) : topal, aksak.
 lenger (f.) : gemiyi yerinde muhlamak için denize atılan zincir ve bu zincirin ucundaki çapa.
 lenger-enda (f.) : lenger atan, demir atan.
 lerzende (f.) : titreyen, titreş.
 letâfet (a.) : latîflik, hoşluk, güzelliik.
 letâif, letâif (a.) : latîfeler, güldürecek güzel sözler, hikâyeler.
 leventâne (f.) : leventçesine, süratle, hızla.
 levh (a.) : yassı, düz, üzertine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne.
 levn (a.) : zemmnetme, çekıştirme, kötülleme.
 leyâl (a.) : geceler.
 leyli-arefe (a.) : dini bayramlardan bir önceki gece.
 leyli'l-bere (a.) : bereket gecesi.
 lezâiz (a.) : tatlı şeyler, zevk alınacak şeyler.
 leziz (a.) : lezzetli, tatlı, hoş giden.
 lezzet (a.) : tat, çesni.
 lezzet-bahs (a., f.) : tat veren.
 libas (a.) : elbise.
 licâm (a.) : hayvanın ağzına vurulan gem.
 lihye-dâr (a., f.) : sakallı.
 ilk (f.) : ilk, fakat, ancak.
 ilâh (a.) : Allah için, Allah'a mahsus.
 il-muharrirîhi (a.) : yazarı tarafından.
 il-münşihî (a.) : nesri yazarı tarafından.
 il-müvrettibîhi (a.) : düzenleyeni tarafından.
 il-nâmilikîhi (a.) : yazarı tarafından.
 isân-ı hâl (a.) : insanın, yüzünün hareketlerinden, duruşundan anlaşlan şey.
 isân-ı Rûmî (a.) : Rumca.
 ivâ (a.) : bayrak; kaza ile vilâyet arasında mülki idarede bir derece.
 iyâkat (a.) : lâzık olma, değerlilik, iktidar.
 iucb (a.) : oyun, eğlence.
 ingaz (a.) : bitirme, bitimaca; eski divânların goğunda bitunan bitmece.

İle (f.): İle, geçme, müşkül gibi şeylere takılan küçük born.
İuf (a.): hoşluk, güzelliik, iyilik.
İüce (a.): engin su; kalabalık, gürb.
İü'ü' (a.): inci.

— M —

mâ-adâ (a.): -den başka.
maâlim (a.): izler, eserler, nişâneler.
maân (a.): birtlikte.
maânî (a.): anlamlar; sözlük ve sentaks meseleleriyle, sözün maksada uygulanıgundan bahseden ilim.
maârif (a.): marifetler, bilimler, bilgi, kültür.
maârif-mend (a., f.): bilgili, bilgi sahibi.
maârif-perver (a., f.): maâriti seven, maâritle ilgili şeyleri koruyan.
maâş (a.): yasağı, dirlik; geçinecek şey.
ma'bed (a.): ibâdet edilecek yer.
ma'beyn (a.): iki şeyin arası; haremlerle selâmlık arasındaki oda; sarayda, vükelaının ve diğer zevâtin müvâcaat edecekləri dâire.
ma'bîd (a.): kendisine ibâdet olunan, tapılan.
ma'cereâ (a.): cereyân eden, olup geçen şey.
ma'cid (a.): san ve şeref sâhibi olan kimse.
ma'cîn (a.): hamur kıvamında olan şey; baharlı, tarcınlı ve yapışkan sekerleme; tutkal.
ma'delet (a.): adâlet, insaflık.
ma'der (f.): anne.
ma'derî (f.): annelik, anahk.
ma'der-zâd (f.): anadan doğma.
ma'dâd (a.): sayılı, sayılmış, belli.
ma'dâde (a.): sayılı, sayılmış, belli.
ma'düm (a.): yok olan. mevcut olmayan.
ma'-ti'-levâid (a.): menfaatlar, kazançlar içinde olan.
ma'-ti'-z-zamîr (a.): gönüldeki, içteki şey.
ma'-ti'-v (a.): atfolunmuş, suçu bağışlanmış.
ma'bü't (a.): gıpta edilmiş, imrenilmiş.
ma'g'dür (a.): gadre, haksızlığa uğramış.
ma'ğfir (a.): Allah'ın, kullarının günahlarını bağışlaması, yarlıgaması.
ma'ğfir (a.): yarlıgaması, bağışlamış, olmuş.
ma'ğfirun leh (a.): yarlıgaması, Allah tarafından günahları affedilmiş.
mâh (f.): Ây; senenin on ikide bir kısmı, ay.
mahabbet (a.): sevgi.
mahabbetü'llah (a.): Allah sevgisi.
mahâdim (a.): oğullar, kıbar kimselerin çocukları.
mahall (a.): yer.
mahallât (a.): mahalleler.
mahalletü'l-kübrâ (a.): büyük mahalle.

- mahâret (a.) : ustalık, beceriklilik.
 mâ-hasal (a.) : hâsil olan, meydana gelen şey, netice.
 mahbûb-ı-kulûb (a.) : gönüllerin sevgilisi.
 mahbûs (a.) : hapsolünmüş, bir yere kapatılmış.
 mahcûr (a.) : hacr altına alınmış, kullanmaktan menedilmiş.
 mahdûm (a.) : oğul, evlât.
 mahdûmiyyet (a.) : mahdûmluk, oğulluk.
 mahfaza (a.) : içinde öteberi saklanan kütük kutu.
 mahfil (a.) : oturulacak, görüşülecek yer.
 mahfûz (a.) : hifzolunmuş, saklanmış.
 mahîr (a.) : mahâretli, hünerli, becerikli.
 mahîs (a.) : kurtulacak yer; şâirlerin giillerinde kullandıkları ad.
 mahîl (a.) : hallolunmuş, çözülmüş; delinmiş, öbür tarafına işlenmiş olan şey.
 mehmedet (a.) : mehdetme, övme.
 mahmî (a.) : himâye gören, korunan.
 mahmiyye (a.) : büyüklük şehîr; bir şeyi himâye etme, koruma.
 mahmûl (a.) : yüklönmüş, bir şey üzerine kurulmuş.
 mah-pâre (f.) : ay parçası; gök güzel kimses.
 mahrec (a.) : dışarı çıkacak kapı; ağızdan harflerin çıktığı yer; ilmiye rütbesinden
 İstanbul mevlaviyyet tarîkının ilk pâyesi.
 mahrem (a.) : haram; nikâh düşmeyen yakın.
 mah-rû (f.) : ay yüzü, yüzü ay gibi olan.
 mahrûm (a.) : bahtsiz, nasipsiz; istediğini, dilediğini elde edemeyen.
 mahrûse (a.) : büyük şehîr.
 mahsûb (a.) : hesabedilmiş, hesâba dâhil edilmiş.
 mahsûd (a.) : hased olunan, hased edilen.
 mah-tâb (f.) : Ây ırgı; on dört gececik Ây.
 mahîm (a.) : mühürlemiş, kilitlenmiş, bağlanmış.
 mahv (a.) : yok etme, ortadan kaldırma, harâbetme.
 mâh-ves (f.) : Ây gibi.
 mahzen (a.) : içinde eşya saklanacak yer, bodrum.
 mahzûl (a.) : hor, hakîr perişan.
 mahzûn (a.) : hüznü, tasmâ, kaygı.
 mahzûz (a.) : hoşlanmış, hazzetmiş.
 mâil (a.) : bir yana eğilmiş, eğik eğri.
 maiyyet (a.) : beraberlik, arkadaşlık.
 makâbir (a.) : mezarlar.
 makâle (a.) : söz, nutuk.
 makâm (a.) : durulacak yer, durak; memurluk yeri.
 makâmât (a.) : makamlar; meclisler, toplantılar.
 makarr (a.) : karar edilen yer; oturulan yer.
 makâsîd (a.) : maksatlar, niyetler, arzular.
 makâtu' (a.) : kat'edilenler, kesilen yerler, kesitler.
 makbûl (a.) : kabul olunmuş, beğenilen.
 makbûr (a.) : kabre konulmuş, gömülmüş.

- makdem (a.) : gelme, dönüp gelme.
makderet (a.) : güç, kuvvet.
makdûr (a.) : güç, kuvvet, kudret; kader.
makbûr (a.) : kahrolmuş, bozguna uğratılmış, yenilmiş.
makrûb (a.) : yakınlaşmış, yakın, kavuşmuş.
maksûd (a.) : kasdolan, istenilen şey, istek.
maksûm, maksûme (a.) : taksim edilmiş, ayrılmış, bölünmüş.
makvâr (a.) : kasatılmış, ahkounmuş.
makta' (a.) : kat'edilen, kesilen yer, kesildiği yer, kesit.
makûl (a.) : kat'olunmuş, kesilmiş; değeri, bahası bigilmiş.
makûl (a.) : kat'edilmiş, vurulmuş, öldürülmüş.
makûle (a.) : takım, çeşit, soy, kategori.
makzıyyû'l-merâm (a.) : isteği karşılanmış.
mâl (a.) : varlık, se'vet, bir kımsenin tasarrufu altında bulunan değerli ve gerekli şey.
mâlen mâl, mâl-â-mâl (a.) : çok dolu, dopdolu.
mâli (a.) : çok, fazla, dolu; mala, paraya mensup, mal ile ilgili.
mâlik (a.) : sahip.
mâlikâne (f.) : kanunda gösterilen gartlara göre birine verilen beylik arazi; büyük ve zengin köşk.
mâlikû'l-kuvveti'l-kudsîyye (a.) : kutsal güç sahibi.
mâ'âm (a.) : bilinen, belli.
mâ'âmû'l-etvâr (a.) : hal ve hareketleri belli olan.
mâ-melek (a.) : sahip olduğun şey.
mâ'mûr (a.) : bayındır, genlikli.
mâ'nâ (a.) : anlam.
mâ'nen (a.) : mâ'nevî olarak, gönülden, yürekle.
mâ'nevî (f.) : benzer, eş.
mâ'nevîyye (a.) : maddede dışı olan, mânâya âit.
mâ'nî-dâr (a., f.) : mânâlı, bir şeyde delâlet eden.
mansûb (a.) : devlet hizmeti, me'mûriyet.
mansûr, mansûre (a.) : Allah'ın yardımı ile üstün gelmiş.
mansûm (a.) : nazmolanmış, dizilmiş, sıralanmış.
mansûme (a.) : sıra, dizi, takım; vezinli, kâtiyeli söz.
mansûr (a.) : nazat olunan, bakılan, bakılmış.
maraz (a.) : hastalık.
marîfet (a.) : herkesin yapamadığı ustalık; bilme, biliş, bilgi.
marîz (a.) : hasta.
mâr (a.) : geçen.
mârû'l-beyân (a.) : beyânı geçmiş olan.
mârû'z-zikr (a.) : zikri geçmiş olan.
mar'ûf (a.) : tanınmış, belli, meşhur, ünlü.
mâ-sadâk (a.) : tasdik edilen; uygun.
maskat-i res (a.) : insanın doğduğu yer.
masrif (a.) : sarf, harcamma mahallî.
masûm (a.) : suçsuz, kabahatsiz.
matâr (a.) : yağmur.

- matbâh-i âmir (a.) : saray mutfağı.
 matem-kede (a., f.) : matem, yas evi.
 matla' (a.) : doğacak yer; kasıde veya gazelin kâfiyeli olan ilk beyti.
 matlab (a.) : talebolunan, meram, maksat.
 matlib (a.) : talebedilen, istenilen.
 mat'n (a.) : ayıplanmış, ta'n olunmuş.
 mat'î-hayât (a.) : hayat süyu.
 maye (f.) : maya, asıl, esas.
 mâye-dâr (f.) : mayah, kudretli.
 ma'zeret (a.) : özür, istenilmeyen bir hâlin olusuna yol açan kavgımlmaz sebep.
 mazîl (a.) : dar yer, dar geçit.
 mazmûn (a.) : düşünmesi lâzım gelen şey; mâna, kavram, nükteli, sanath, ince söz.
 mazl (a.) : azledilmiş, işinden çıkarılmış.
 mazlûn (a.) : işinden çıkarılmış olarak.
 mâl (a.) : meydana gelen şey, netice; mâna, kavram.
 meârib (a.) : hâceler, istekler.
 mebâilîğ (a.) : paralar, akçeler.
 mebânî (a.) : binalar, yapılar, temeller.
 mebdet' (a.) : evvel, başlangıç, prensip.
 mebhût (a.) : hayrette kalmış, şaşmış.
 mebzûl (a.) : bol, çok.
 meâz (a.) : yol, geçecek yer; hakikatin, gerçeğin zıddı.
 meçelle (a.) : kitap, mecnua, dergi.
 meçhûd (a.) : cehdolummuş, gâlisilmiş, uğrasmış.
 meçlis-ârâ (a., f.) : meclisî süsleyen, hoşsohbet kimse.
 mecnau'î-halkî'î-hasene (a.) : güzel huyların toplanıldığı yer.
 mecnau'î-bahreyn (a.) : iki denizin birleştiği yer.
 mecnûa (a.) : toplanmış, bir araya getirilmiş şey.
 mecnûn (a.) : cin tutmuş, gıldırılmış, deli.
 mecrâ (a.) : süyun cereyan ettiği, aktığı yatak, su yolu.
 mecrûh (a.) : yaralanmış.
 medâr (a.) : bir şeyin döneceği, devredeceği, üzerinde hareket edeceği yer.
 medâris (a.) : medreseler.
 medten (a.) : defnolunacak yer, mezar, kabir.
 medtû' (a.) : def'olunmuş, gömülmüş.
 medh (a.) : övme, birinin iyi şeylerini söyleme.
 medhûl (a.) : gırlmış, dile düşmüş.
 medide (a.) : gırlmış, uzatılmış, uzun, çok uzun süren.
 medîha (a.) : övme.
 medîne (a.) : şehir.
 medlûl (a.) : delil getirilmiş olan şey; delâlet olunan, gösterilen şey.
 medtûh, medtûha (a.) : fetnedilmiş, açılmış.
 metîn (a.) : fitneye düşmüş, siltillennmiş; gönül vermiş.
 meges (f.) : sinek.
 meges-rân (f.) : yelpâze.

- meh (f.) : Ay; senenin on ikide biri olan ay.
 mehakim (a.) : mahkemeler.
 mehakik (a.) : günün ayarına bakmağa yarayan taş.
 mehamid (a.) : medihler, övmeler; güzel huylar.
 mehamim (a.) : ehemmiyetli, düşündürücü şeyler; gerekli şeyler.
 meh-cebin (f., a.) : ay alını, parlak alını.
 mehcür (a.) : terk olunmuş, bırakılmış, kullanılmaz olmuş, ayrılmış.
 mehd (a.) : begik.
 mehlis (f., a.) : ay yüzü, güzel.
 meh-pâre (f.) : ay parçası; çok güzel kimse.
 meh-ves (f.) : ay gibi; güzel.
 mekadir-mend (a., f.) : kudretli, kuvvetli.
 mekârim (a.) : keremler, cömertlikler, iyi ahlaklar.
 mekârim-perver (a., f.) : cömertlikler, iyi ahlaklar sahibini.
 mekâtib (a.) : mektepler, okullar.
 mekin (a.) : oturan, yerleşen.
 meknûz (a.) : yere gömülü, hazinede saklı.
 mekremet (a.) : kerem, izzet, şeref, cömertlik.
 meks (a.) : durma, beklemeye, eğlenme.
 mekteb (a.) : yazı yazacak yer; okul.
 mektûbi (a.) : mektupçu; nezâret, vilâyet veya diğer resmî dâirelerde yazı işlerini yürütmekle görevli en büyük me'mur.
 melâhat (a.) : güzellik, yüz güzelliği.
 melâik (a.) : melekler.
 melâl (a.) : usanç, usama, bikma.
 melece' (a.) : sığınacak yer.
 melek (a.) : Allah'ın nurdan yaratıldığı varlıklar.
 meleke (a.) : tekrarlaya tekrarlama meydana gelen alışkanlık; yatkınlık.
 melek-haşet (a.) : melek huylu, huylu melek gibi olan.
 melek-hüsn (a.) : güzelliği melek gibi olan.
 melek-nihad (a., f.) : huylu melek gibi olan.
 melhûz (a.) : düşünülöbilen, hatıra gelen.
 melik (a.) : pâdisah, hâkan, hükümdar.
 melîf (a.) : ülfet edinilmiş, işilmiş.
 memâlik (a.) : memleketler, ülkeler.
 memdûd (a.) : çekilmiş, uzatılmış, uzamış.
 memdûh (a.) : övülmüş, övülecek.
 memerr (a.) : geçilecek yer, yol, geçit.
 memlû (a.) : doldurulmuş, dolu.
 me'mûl (a.) : emel edinilen, ümit olunan, umulan, beklenilen.
 me'mûr (a.) : emir almış olan kimse; devlet hizmetinde ücret karşılığında çalıştırılan kimse.
 men (f.) : ben.
 men (a.) : o kimse ki, kim, kim ki.
 menâkıb (a.) : menkâbeler, övünülecek vasıflar.
 menâm (a.) : uyunacak yer; uyku; rüya.
 menâsib (a.) : pâyeler, makamlar, rütbelere, derecelere.

menâsib-i site (a.) : âlîmlere mahsus bir pâye.
menassa (a.) : geviz odası; gelinin güveye ilk defa göründüğü vakit durduğu yükseğe yer.

menâzım (a.) : dizler, sıralar.

menbit (a.) : otlağ, gayır.

menem diger nîst (f.) : benim (ben varım), bağkası yoktur.

menfâ (a.) : sürülen yer, sürgün yeri.

menfiyyen (a.) : sürgün olarak.

mengûş (f.) : küpe.

menhıyyât (a.) : dînin yasağ ettiği şeyler.

menkabebet (a.) : göğü tanımmış veya tarihge gemiş kimselerin durumuna âit fıkralar, hikâyeler.

menkûl (a.) : bir yerden bir yere taşınmış, taşınan.

menkût (a.) : noktalanmış, noktalı.

menşûh (a.) : nesholunmuş, hükümsüz bırakılmış.

menzîl (a.) : yollardaki konak yeri; ev.

menzillet (a.) : derece, rütbe; incek yer.

menâhil (a.) : konaklar, mesâfeler, menziller, duraklar.

merâhim (a.) : merhametler, acımalılar.

merâkid (a.) : mezarlar, kabirler.

merâm (a.) : istek, maksad, niyet.

merâsim (a.) : resmî törenler.

merâtib (a.) : rütbeler, dereceler.

merd (f.) : adam, insan.

merdân f.) : insanlar, erkekler, yigitler.

merdâne (f.) : mertçe, erkeğe.

merd-i dâşize (f.) : bekâr erkeğ.

merdüm (f.) : insan, adam.

merdümek-i geşm (f.) : gözdebeği.

merdümîyyet (f.) : insanlık.

merfû' (a.) : kaldırılmış, yükseletilmiş.

merğ (f.) : ölüm.

merğûb (a.) : râğbet edilmiş, beğenilmiş.

merhale (a.) : menzil, konak.

merhamet-gûşter (a., f.) : merhamet yayıcı, merhametli.

merhûm (a.) : Allah'ın rahmetine kavuşmuş; ölmüş, ölü.

merkad (a.) : mezar, kabir.

merkûm (a.) : yazılmış, âdi gemiş.

merkûz (a.) : dikilmiş, saplanmış.

mermûz (a.) : işaretle anlatılmış, ima edilmiş.

mersiye (a.) : ağıt, birinin ölümü üzerine duyulan üzüntüyü anlatmak için yazılan manzûme.

mersiye-gû (a., f.) : mersiye söyleyen.

mersûm (a.) : yazılmış, gizilmiş, bahsi gemiş.

mervi (a.) : rıvâyet olunan, birdinden işitilerek söylenen.

- mesâib (a.) : felâketler, musibetler.
mesâil (a.) : meseleler.
mesâmi' (a.) : ısıtma âletleri, kulaklar.
mesel (a.) : örnek, benzer, nümunne.
meseret (a.) : sevinç, genlik.
mesken (a.) : oturulacak yer, ev.
meskenet (a.) : misakinlik, fakirlik, yoksulluk.
meslûb (a.) : soyulmuş, alınmış, giderilmiş.
meslûbû's-sûr (a.) : şursuz, anlaşılsız, şuru alınmış.
meslûl (a.) : kınından çıkarmış, kınından sıyrılmış.
mesnû' (a.) : ısıtılmış, duyulmuş, haber alınmış.
mesnûmen (a.) : zehirlenmiş olarak, zehirlenme suretiyle.
mesned (a.) : dayanılan şey, rütbe, derece.
mesnevi-hân (a, f.) : mesnevi okumaya ve okutmaya icâzetli âlim.
mesrûr (a.) : sevinçli, sevinmiş, meramına ermiş.
mest (f.) : sarhoş.
mestâne (f.) : sarhoşça yakışacak şekilde, sarhoşça.
mesîr (a.) : örtülü, kapalı, gizli.
mesîd (a.) : saâdetli, bahalı, bahiyar.
mesûl (a.) : sorumlu, kendisinden sorulmuş.
mesûr (a.) : esir edilmiş, tutsak.
mesûre (a.) : rivâyet suretiyle öğrenilmiş olan mesîhur ve mühim haberler.
mesâm (a.) : burun, koku alacak yer.
mesâyih (a.) : seyhler.
mesgale (a.) : ığ, ığ güç, uğrasılan ığ.
mesgûl (a.) : bir işle uğrasan, ığ görmekte olan.
mesîhed (a.) : bir kişinin şehid olduğu veya bir şehidin gömüldüğü yer.
mesîhd (a.) : göze görülmüş, görülen.
mesîhdür (a.) : şöhrətli, şöhrət kazanmış, ün almış.
mesîhat (a.) : seyhlik, seyhülislamlik makamı.
mesîhtür (a.) : şükre değer, şükredilen, makbul, beğenilmiş.
mesîheb (a.) : içecek yer; yaratılış, tabiat.
mesîrik (a.) : Cünes'in doğduğu taraf, doğu.
mesîâ (a.) : kızlak, kız mevsiminde barınacak yer.
mesîveret (a.) : müşâverede bulunma, danışma.
mesîf (a.) : tavâf edilecek, etrafı dolasıp ziyâret edilecek yer.
mesîlib (a.) : talebolunan, istenen şeyler.
metin (a.) : sağlam, dayanıklı.
mevâ (a.) : yurt, mesken, sığınacak yer.
mevâcib (a.) : masâlar, ayhklar.
mevâli (a.) : kadılar, hâkimler, mevleviyet pâyesine ulaşmış âlimler.
mevâylid, mevâid (a.) : sofralar.
mevc (a.) : dalga.
mevce (a.) : dalga.
mevîr (a.) : çoğaltılmış, çok, bol.

- mevkûf (a.) : vaktedilmiş; durdurulmuş; alkonusulmuş.
 mevkîfât (a.) : tutulmuş, bekletilmiş olan mal veya paralar.
 mevkîte (a.) : vakit, zamanı belli olan.
 mevîâ (a.) : efendi, sâhip; kul, köle âzâd eden.
 Mevîâ (a.) : Allah.
 Mevlevîyye (a.) : Mevlânâ Celâle'd-dîn-i Rûmî'nin tarikati.
 mevlevîyyet (a.) : mollahlık, müderrislikten sonraki ilmiye pâyesî.
 mevîd (a.) : doğum yeri, doğma, dünyaya gelme.
 mevîd (a.) : doğmuş (gocuk).
 mevîd (a.) : varacak yer, varacak yol.
 mevîs, mevîse (a.) : mîras kalmış, ana babaдан geçmiş.
 mevîvî (a.) : vasıflannmış, belirtlen.
 mevîvî (a.) : birleştirilmiş, birleşmiş, kavuşmuş.
 mevî (a.) : ölüm.
 mey (f.) : şarap.
 meydan-ı mârîfet (a.) : bilgi, ilim meydanı.
 meyî (a.) : eğilme, eğlence, alkut.
 meymenet (a.) : bereket, sââdet, mutluluk, uğurluluk.
 meyn (a.) : yalan söyleme, yalan.
 mey-perest (f.) : sürekli şarap içen.
 mezdâ (a.) : arttırma ile yapılan satış.
 mezmîn (a.) : kavatamlar, mazmunlar, anlamlar.
 mezar-istân (a., f.) : mezarlık.
 mezâyâ (a.) : meziyetler, üstünlük vasıfları.
 mezbûr, mezbûre (a.) : adı geçen, yukarıda söylenmiş.
 mezmînet (a.) : kinama, yermek, yerilecek; kinanacak iş.
 mezhîb (a.) : gidilen, tutulan yol.
 mezmûm (a.) : yerilmiş, beğenilmemiş.
 me'zûn (a.) : izinli, izin almış.
 me'zûnün bî'l-iftâ (a.) : fetvâ vermeye izinli.
 me'zûniyyet (a.) : izinli olma, bitirme.
 misdâk (a.) : bir şeyin doğru olduğunu ispat eden şey.
 misrâyn (a.) : iki misrâ.
 misrâ-i berceste (a., f.) : en kuvvetli, en güzel olan misrâ.
 misrâb (a.) : telli gâlgıların gâlmaya yarayan ağaç, kemik, madden veya kütaz ağacından yapılan âlet.
 mîdhat (a.) : medhette, övme.
 mîftâh (a.) : anahtar.
 mîhmân (f.) : misâfir, konuk.
 mîhnet (a.) : zahmet, eziyet, gam, keder.
 mîhr (f.) : Çünnes.
 mîhrâb (a.) : câmillerde, mescidlerde yönelinen taraftaki duvarda bulunan ve imamlık edene ayrılmış olan oyuk, girişli yer.
 mîhrâb-nîşîn (a., f.) : mîhrâbda oturan.
 mîhter (f.) : daha büyük.
 mîknesse (a.) : süpürge.

- mîna (f.) : sarap, şîşesi, şîşe, cam, mine.
 mîn-ba'd (a.) : bundan sonra, bundan böyle.
 mîn-ciheteyn (a.) : iki yünden.
 minnet (a.) : bir iyiliğe, iyilik yapana karşı kendini borçlu görme.
 mîn-tarefeyn (a.) : iki taraftan.
 mîr (f.) : âmir, baş, bey, vâli.
 mîr-âhûr (f.) : imrahor, sarayın ahır müdürü.
 mîrân (f.) : beyler.
 mîr'ât (a.) : ayna.
 mîr-livâ (f., a.) : tuğgeneral.
 mîrheva (a.) : yelpäze.
 mîrheva - cünbân (a., f.) : yelpäze sallayan.
 mîsbâh (a.) : kandil, çıra, meşale.
 mîsl (a.) : benzer, eş.
 mîyân (f.) : orta, ara, aralık.
 mîyân-beste (f.) : bel bağlamış; hemen işe hazır.
 mîyâne (f.) : orta, ara.
 mîyâr (a.) : ölçü, bir şeyin hâlislik derecesini anlamaya yarayan âlet.
 mîzâc (a.) : huy, tabiat; bir şeyle karıştırmış olan başka şey.
 mîzân (a.) : terazî, ölçü âleti, tartı.
 mû (f.) : kıl.
 mûâlece (a.) : ilaç yapma, ilaç kullanma.
 mûallâ (a.) : yüce, yüksesk.
 mûallîm (a.) : öğretmen, öğretmen.
 mûanmâ (a.) : anlaşılmaz iş, usûlüne göre düzenlenen ve çok defa ismine delâlet eden bîlmeyece, yarılmıca.
 mûasker (a.) : askerî karârgâh; hârp zamanında ordunun merkez edindiği yer.
 mû-be-mû (f.) : kıl kıl, tel tel, birer birer.
 mûcib (a.) : gereken, gerektiren, sebep.
 mûciz (a.) : acze düşüren.
 mûhâfaza (a.) : saklama, koruma.
 mûhâlefet (a.) : muhâliflik, uyuşmazlık, aykırılık.
 mûhâlâ (a.) : süslenmiş.
 mûhâlîlâ (a.) : tahliye olunmuş, boşaltılmış.
 mûhâssenât (a.) : güzel, faydalı, hayırlı işler.
 mûhassıl (a.) : husûle getiren, hâsil eden, meydana getiren.
 mûhayyel (a.) : hayal kurulumuş.
 mûhlis (a.) : hâlis, katkısız; dostluğın, her hâli iştien olan.
 mûhtâr (a.) : seçilmiş, seçkin.
 mûhtass (a.) : bir kimseye veya şeye mahsus olan.
 mûhterem (a.) : saygıdeğer.
 mûhyî (a.) : ihyâ eden, diriltiren, canlandıran.
 mûhızır (a.) : eskiden mahkemelerde mübâşir hizmetini gören kimse.
 mûid (a.) : disiplinî sağlamakla görevli muallim yardımcısı.
 mûkâbele (a.) : karşılık verme, karşılama.

- mukâbil (a.) : karşı karşıya gelen, bir şeyin karşısında bulunan.
 mukaddemâ (a.) : eskiden.
 mukaddemât (a.) : ordunun ilerisinde bulunan askerler, mukaddemeler, önsözler, önce gelenler.
 mukârenet (a.) : yaklaşma, kavuşma, bitişme.
 mukârin (a.) : bitişik, ulaşmış, yaklaşıp.
 mukâtaa (a.) : arâzinin muayyen bir kıta karşılığında birine verilmesi; bağ, bahçe, arsa hâline getirilen ekim toprağı için verilen vergi.
 mukîm (a.) : ikâmet eden, oturan.
 muktedâ (a.) : iktidâ edilen, uyulan, örnek tutulan.
 mûmîyân (f.) : kıl belli, belli kıl gibi ince olanlar.
 munnîm (a.) : in'âm eden, nimet veren, yedirtip içiren.
 munkatir' (a.) : kesilen, kesilmiş, kesik.
 munzarif (a.) : geri dönen.
 muntafî (a.) : sönen, sönük.
 muntasif (a.) : yarılanmış, yarıya varmış; yarı, orta.
 murâd (a.) : arzu, istek, dilek.
 mûris (a.) : getiren, veren, kazandıran, mîras bırakan.
 musâb (a.) : isâbet etmiş, rastlanmış, muvâfâk ugramış.
 musaffâ (a.) : süzülüş, tasfiye edilmiş.
 müşâheret (a.) : evlenme ile meydana gelen akrabalık.
 müşâhâza (a.) : barmış, uzlaşma, barış.
 müşâna' (a.) : sanet eseri olarak meydana getirilmiş, usta elinden çıkmış.
 müstâ-i sahn (a.) : Fatih ve Süleymaniye müderrislikleri olan en yüksek derecedeki basamak.
 mutâ' (a.) : itâat olunan, boyun eğilen.
 mutâbik (a.) : uyan, uygun.
 mutâde (a.) : itiyâd edilmiş, âdet olunmuş, alışılmış.
 mutahher (a.) : temizlenmiş, temiz.
 mutallâ (a.) : yadırlanmış, yadırlı.
 mutalsam (a.) : tilsim, büyü.
 mutasaid (a.) : tarassut eden, gözleyen.
 mutarâ (a.) : tarâvetli, taze.
 mutasarraf (a.) : tasarruf eden, bir sancağın en büyük idâre âmiri.
 mutayyeb (a.) : güzel kokular sürünmüş olan; gönlü hoş edilmiş, sevindirilmiş.
 mutteber (a.) : itibarlı, hatırı sayılır, güvenilir.
 mutrib (a.) : galgi çalan, galgici, şarkıcı.
 muttali' (a.) : öğrenmiş, haber almış, bilgili.
 muvaffak (a.) : başarılan, deceren, Allah'ın yardımına ulaşmış.
 muvâhidîn (a.) : Allah'ın birliğine inanılanlar.
 muvakkat (a.) : ağırlanmış, saygı gösterilmiş olan, vakarlı.
 muvakkit (a.) : vakit tayin eden kimse.
 muvâneset (a.) : ünsiyet peyda etme, birbiriyle alışıp beraber yaşama.
 muzâf (a.) : izâfe olunmuş, katılmış, bağlanmış, bağlı.

- muzâfât (a.) : bir şeyin ilâveleri, bir merkezin subeleri, kolları.
muzaffer (a.) : zâfer, üstünlük kazanan, üstün.
muztarîb (a.) : ızdırâb, sükutisi olan; rahatsız gurupup duran.
mübâderet (a.) : bir iş yapmaya girişme.
mübâhase (a.) : bir iş hakkında karşılıklı konuşma; bahse girişme.
mübârek (a.) : bereketli, feyizli.
mübârek bâd (a., f.) : mübârek olsun, kutlu olsun.
mübârizân (a.) : doğuşme, görüşe kalkışanlar; kuvvetli münâkâşaya girişenler.
mübâşir (a.) : bir işe başlayan; mahkemede evrak getirip götürmek ve mahkemeye girecekleri çağırmağa görevli adliye memuru.
mübâccel (a.) : yüceltilmiş, saygı gösterilmiş, yüce, ulu.
müberrât (a.) : sevap için kurulumus hayrât.
mübtehic (a.) : sevinen, sevinmiş.
mübteleâ (a.) : düşkün, tutkun, tutulmuş.
mübtezzele (a.) : pek bol ve ucuz (sey); orta mal, ortaya düşmüş.
mübânebet (a.) : bir şeyden sakınma, çekinme, uzak durma.
mübâveret (a.) : konuşulmuş.
mübâz (a.) : câiz, uygun görülüş, icâzet almış.
mübâzât (a.) : karşılık, bir suçla karşı ceza çektilme.
mübâdedden (a.) : yeni olarak, yeni baştan.
mübcellâ (a.) : cillâli, parlaklımış, parlak.
mübcerred (a.) : soyulmuş, tek, yalnız.
mübcehver (a.) : cevher ile süslenmiş, elmaslı; yalnız noktalı harfleri "ebced" hesabına göre sayıldığı zaman tarih çıkan beyt veya mısra.
mübceveze (a.) : başa giyilen, üstü bombeli bir çeşit kavruk, büyük sarık.
mübcerim (a.) : cürüm işlemiş, suçlu.
mübâvemet (a.) : devam etme, bir yere her zaman gidip gelme.
mübâvîm (a.) : devam eden.
mübâdeâ (a.) : iddîâ olunmuş, iddîâ olunan şey.
mübâdet (a.) : zaman, vakit.
mübdebir (a.) : tedbir alan, tedbirli, düşünce ile hareket eden.
mübderis (a.) : ders veren, ders okutan.
mübderisîn (a.) : müderrisler.
mübdevven (a.) : derlenmiş, bir araya getirilip düzenlenmiş.
mübennes (a.) : dişi; hakiki itibârî veya söylenişî cihetinden dişi olan kelime.
mübessese (a.) : kurulumuş, bina, kurum.
mübeyyed (a.) : kuvvetlendirilmiş, sağlam, doğrulanmış.
mübazzînân (a.) : müezzînler, ezan okuyanlar.
mübâd (a.) : mâna, kavram.
mübâharret (a.) : övünme.
mübâhareten (a.) : övünerek, övünme kasdıyla.
mübâkehe (a.) : sakalaşma.
mübâkakat (a.) : ayrılma, uzaklaşma.
mübterih (a.) : terahhük veren, iş ağan, iş açıcı.
mübîd (a.) : ifâde eden, anlatan, mânâlı.
mübted (a.) : tek, yalnız, basit; başı ve sonu olmayan tek beyit.

müfterî (a.) : ıftırâ eden.
 müftî (a.) : fetvâ veren, villâyet ve kazâlarda dîn işlerine bakan kimse.
 müftüvü'l-enâm (a.) : şeyhülislâm.
 müheyyâ (a.) : hazır, hazırlanmış.
 mühezzeb (a.) : düzeltilmiş, yoluna koyulmuş.
 mühlîke (a.) : helâk eden, öldüren, öldürücü.
 mühr-dâr (f.) : bir dâire veya nezâretin mührünü kullananmakla görevli kimse.
 müjgân (f.) : kirpikler.
 mükaleme (a.) : kousma.
 mükâşefe (a.) : hakikat ehline Allah sırlarının görünmesi; meydana çıkarma.
 mükemmîl (a.) : kemâl bulmuş, olgun, kusursuz.
 mükerrerem (a.) : muhterem, aziz, saygıdeğer.
 mükşire (â.) : göğâtan.
 mül (f.) : garap.
 mülâhaza (a.) : dikkatle bakma, iyice düşünme, düşünme.
 mülâfate (a.) : latife etme, sakalasma.
 mülâzemet (a.) : bir yere veya kimseye sınıksı bağlanma, gidip gelme.
 mülâzim (a.) : bir yere veya kimseye sarılıp, ayrılmıyayan; stajyer.
 mülk (a.) : ev, dükkan, arazi gibi taşınmaz ve gelir getiren mal; bir devletin ülkesi.
 mülfet (a.) : ıftırâ eden, yûzünü gevîp bakan, hoş davranan.
 mülâk (a.) : hükümdarlar.
 mülekâne (a, f.) : hükümdara yakışacak şekilde.
 mümlâreset (a.) : alısma, alışlılık, yatkınlık.
 mümlâsıl (a.) : benzeyen, andıran.
 mümlâz (a.) : intiyazlı, ayrı tutulmuş, üstün tutulmuş, seçkin.
 mümlâzu'l-emâl (a.) : benzerlerinden üstün.
 mümlâ (a.) : imzalı, imza edilmiş.
 mümlâsıl (a.) : uygun, yerinde, yakışık.
 mümlâzara (a.) : kurala uygun olarak karşılıklı konuşma, tartışma.
 mümlâcîmîd (a.) : donmuş, donan, donuk.
 mümlâcîm (a.) : yıldızların hareket ve durumlarından hüküm çıkaran kimse, astrolog.
 mümlâharîf (a.) : sapan, doğru gıtmeyen.
 mümlâb (a.) : isyânkâhığa bırakarak Allah'a yönelen.
 mümlâf, mümlâfe (a.) : yûksel, ulu, büyüklük.
 mümlâtr (a.) : nurlandırılan, ışıltı veren, parlak.
 mümlâktir (a.) : inkâr eden, kabul etmeyen, inancsız.
 mümlâ (a.) : inşâ eden, yapma; yapısı, üslûbu güzel olan, iyi katıp.
 mümlâtefenn bîh, bîhâ (a.) : kendisinden yararlanılan.
 mümlâtebî (a.) : nihâyet bulan, sona eren.
 mümlâtesib (a.) : intisâbeden, giren, ilgisiz olan.
 mümlâât (a.) : hıfzetme, saklama, gözetme.
 mümlâsîlât (a.) : mektuplaşmalar.
 mümlâde-dîlân (f.) : gönüllü ölmüşler, katı yürekliiler, duygusuzlar.
 mümlârebî (a.) : terbiye eden.
 mümlâreteb (a.) : dizilmiş, düzenlenmiş.

- müretibü'l-huruf (a.) : eserin yazarı.
- mürğ (f.) : kuş.
- mürselin (a.) : peygamberler; gönderilenler.
- mürsid (a.) : doğru yolu gösteren, kılavuz, tarikat seyh.
- mürşidünâ (a.) : mürşidimiz.
- mürşidü't-tarîkatü'l-aliyyeti's-Semsiyye (a.) : yüce Semsîyye tarikatının mürşidi.
- mürtefi' (a.) : yükselen, yükselmiş, yüksek, yüce.
- mürür (a.) : geçme, bir yandan girip öte yandan çıkma; geçip gitme.
- mürüvvet (a.) : mertlik, yiğitlik, insanlık, cömertlik.
- müsaade (a.) : izin, yardım.
- müsaferet (a.) : yolculuk, misafirlik.
- müsarreat (a.) : sürat ve acele etme, teşebbüs girişime.
- müsavât (a.) : eşitlik, aynı halde ve derecede olma.
- müsellim (a.) : teslim edilmiş; doğruluğu, gerçekliği herkesçe kabul edilmiş.
- müsellimü'l-etvâr (a.) : hal ve hareketleri doğru, gerçek.
- müselles (a.) : üçgen, üçü.
- Müselmân (f.) : Müslüman.
- müsel (a.) : zincirleme, ardi ardına.
- müstagîn (a.) : doyan, gönü toz; gelingen, nazlı.
- müstagrak (a.) : dalmış, daldırılmış, batmış, dalgın.
- müstahdem (a.) : hizmette bulunan, kullanan, ücretle çalışan.
- müstahik (a.) : hak etmiş, hak kazanmış, lâzık.
- müstahlef (a.) : kendi yerine geçirilmiş, başkasının yerine konulmuş.
- müstahsen (a.) : güzel sayılmış, beğenilmiş.
- müstakillen (a.) : kendi başına, başlı başına olarak.
- müstakim (a.) : doğru, düz, dik.
- müstear (a.) : eğreti, takma.
- müstecmi'ü'l-etvâr'l-müstahsene (a.) : güzel hal ve hareketleri toplayan.
- müstedâm (a.) : devamı istenilen, devamlı, sürekli.
- müstefad (a.) : kazanılmış, kâr edilmiş, anlaşılmış.
- müstefid (a.) : istifade eden, faydalanan.
- müstefidîn (a.) : istifade edenler, yararlanıcılar.
- müstelzim (a.) : gerektiren, gereken.
- müstemi' (a.) : dinleyen, dinleyici.
- müstetâb (a.) : hoş, güzel bulunan.
- müstevcih (a.) : lâzık, gereken.
- müstevfi (a.) : yeteri kadar, tam, mükemmel, dolgun.
- müstezad (a.) : ziyâdeleşmiş, artmış, çoğalmış.
- müsbül (a.) : bir zâatın hüznünde ayaakta durma.
- müsveddât (a.) : karalamalar, taslalar.
- müşâare (a.) : karışıklık; çir sözleme.
- müşârik (a.) : ortak, bir iş beraberliğinde bulunan.
- müşârûn bi'l-benân (a.) : parmakla gösterilen.
- müşârûn-ileyh (a.) : kendisine işâret olunan, adı geçen, adı anılan.
- müşâver (a.) : danışma, bir iş üzerinde konuşma.
- müşekkel (a.) : şekle konulmuş, şekli verilmiş; şekli, kalbu yerinde, gösterişli.

müserref (a.) : şerhendirilmiş, şerhli.

müseyyed (a.) : yüksek, sağlam, muhkem.

müsg (f.) : misk.

müsg-bâr (f.) : misk yağdırın.

müsgin (f.) : miskli, misk kokulu.

müştâne (a., f.) : müştî, maresala yarasır şekilde.

müskil (a.) : güç, zor, çetin, engel.

müskil-güşâ (a., f.) : güç şeyleri ağan, çözen.

müskil-pesendan (a., f.) : güç beğeniler.

mütalaa (a.) : okuma, tetkik, düşünce.

müteddîd, müteddîde (a.) : göğalan, gök, birgök.

mütal (a.) : yüksek, yüce.

mütecâviz (a.) : tecâvüz eden, geçen, aşan.

mütedâvî (a.) : tedâvî eden, kendi kendine ilâğ yapan.

müteddâir (a.) : dâir, ... le ilgili: âir.

mütetammül (a.) : tahammül eden, dayanan.

mütetahrîk (a.) : hareket eden, kımıldayan, oynayan.

mütetkarîb (a.) : yaklaştıran, yakın olan.

mütetkâsîr, mütetkâsîre (a.) : göğalan, göğalmiş, gök.

mütetemevvîl (a.) : mal sâhibi, zengin.

mütetnahîz (a.) : erişip ulaşın.

mütetcerem (a.) : tercem olunmuş, bir dilden diğer dile çevrilmiş, hal tercemesi verilmiş.

mütetellî (a.) : tesellî bulan, avunan.

mütetâir (a.) : şâirlik taslayan.

mütetvâzî' (a.) : tevâzu eden, algakgönüllü.

mütetevfîa (a.) : vefât etmiş olan, ölen.

mütetevkîl (a.) : tevekkl eden, işini Allah'a bırakan.

mütetevellî (a.) : bîrinin yerine geçen, bir vakfın idâresi, kendisine verilmiş olan kimsesi.

müteteyemmen (a.) : uğurlu, mübârek, kutlu.

mütetazâyid (a.) : ziyâdeleştiren, artan, çoğalan.

mütetelzîl (a.) : tîreyen, ırgalanan, sarsılan.

mütetahem (a.) : kabahatli, suçlu.

mütetahref (a.) : sahîfe yaldız, tel, pul, boya gibi şeylerle süsü.

mütetekker (a.) : erkekle; kelimeyi erkekle gösteren.

mützeyyen (a.) : süslü, süslenmiş.

müzmin, müzmine (a.) : üzerinden zaman geçmiş, eskimiş.

— N —

nâb (f.) : hâlis, saf, katıksız.

nâ-beccâ (f.) : yersiz, yoluz, yerinde değil.

nâ-be-bengâm (f.) : mevsimsiz, vakitsiz, zamandan önce.

nâ-bînâ (f.) : gözü görmez, anadan doğma kör.

nâ-bâd (f.) : yok olan, bulunmayan.

nâ-gâr (f.) : gâresiz, ister istemez, zavalı.

- nâ-gîz (f.) : big hükmünde olan, değersiz, ehemmiyetsiz.
 nâ-dân (f.) : bilmez; kaba, terbiyesi kıt.
 nâdde (f.) : görülmemiş; pek seyrek bulunan, çok değerli.
 nâdir (a.) : seyrek, az, ender bulunan.
 nâdirât (a.) : seyrek bulunanlar; az, ender olanlar.
 nâdire (a.) : az, ender bulunan.
 nâdire-gû (a., f.) : güzel fikirler anlatan, nükteli sözler söyleyen, zarf.
 nâdire-perdâz (a., f.) : güzel ve ince söz söyleyen.
 nâdirü'l-akrân (a.) : yasırları az bulunan.
 nâdirü'l-emâl (a.) : benzerleri az bulunan.
 nâfe (f.) : mîsk; güzelin sağı.
 nâfir (a.) : menfaatlı, faydalı, kârlı.
 nâfiz (a.) : delen, delip geçen, icriye giren, işleyen.
 nâfizü'l-kelâm, nâfizü'l-kelîm (a.) : sözü geçen.
 nâ-gâh (f.) : vakitsiz, anımsız, birdenbire.
 nâgam (a.) : âhenkler, ezgiler.
 nâgme (a.) : âhenk, ezgi.
 nâgme-perdâz (a., f.) : şarkı söyleyen, türkü söyleyen.
 nâheir (f.) : av.
 nâ-hengâm (f.) : vakitsiz, zamansız.
 nâhid (f.) : Venus (Zühre) gezegeni, Cüpan.
 nahi (a.) : hurma ağacı; süs ağacı.
 nahvet (a.) : büyükleme, uylanma, yüklenme, kibir, gurur.
 nâib (a.) : vekil, birinin yerine geçen, ikâdi vekili.
 nâil (a.) : murâdına eren, ermiş, ele geçiren.
 nâilü'l-merâm (a.) : istegine ulaşmış, istegini ele geçiren.
 nâim (a.) : bollukta yasağı; cennetin bir kısmı.
 nâ-kâm (f.) : makсадına erişmemiş.
 nakd (a.) : akçe, madeni para.
 nakdine (f.) : hazır ve peşin para, kıymetli mal.
 nâ-kasâm (f.) : cimrilik, pınlık; insaniyetstizler, alçaklar.
 nakibü'l-esrâf (a.) : Peygamber soyundan olanların işlerinin görmek üzere işlerinden hükümetçe tayin olunan me'mur.
 nakş (a.) : resim, süsleme sanatı.
 nakş-bend (a., f.) : kumaşların nakışlarını bağlayıp ipek tellerle tezgâha hazırlayan kimse, süslemeli dokuma sanatkarı.
 Nakş - bendiyye (a., f.) : Şeyh Muhammed Bahâuddîn Nakşbend'in kurduğu zühde, murâkabe ve hafî zikre dayanan tarikat.
 nâlan (f.) : inleyen, inleyici.
 nâle (f.) : inleme, inilti.
 nâlis (f.) : inleyiş, inleme, inilti.
 nâm (f.) : isim, ad, ün, lakap.
 nâ-mâ'dûd (f., a.) : sayılmaz, sayısız, çok.
 nâm-dâr (f.) : namı, ünü.
 nâmi (f.) : namı, şöhreti, ünü.
 nâmi (a.) : yerden biten, yetişen, büyüyen.

nâ-murâd (f., a.) : murâdına erişmemiş, istegine ulaşmamış.
nâ-müsâid (f., a.) : müsâit olmayan, bir işi güc bir hâle sokan.
nân-pâre (f.) : ekmeğe parçası, bir lokma ekmeğe.
nâ-pâyâdâr (f.) : sebatatsız, kararsız, sürekli.
nâ-peydâ (f.) : bellisiz, görülmeyen, kaybolmuş.
nâ-res (f.) : ermemiş, olmamış.
nâs (a.) : insanlar, halk, herkes.
nasb (a.) : dilme, saplama.
nasihât-âmiz (a., f.) : kendisinden öğüt almacak söz.
nasir (a.) : yarıdıcı.
nâsiye (a.) : alın.
nâ'g (a.) : içinde ölü bulunan tabut, cenâze, kefeneye sarılıp tabuta konmuş ölü.
nâgî (a.) : neşet eden, ileri gelen; ötürlü, dolaylı, sebebiyle.
nâ-gûlkûfte (f.) : ağılmanmış.
nat (a.) : bir şeyi medhdederek anlatma, vasıflandırma, Hz. Muhammed'i övmek üzere yazılan şiirler.
nâ-tamâm (f., a.) : tamamlanmamış, bitmemiş.
nâ-tüvân (f.) : zayıf, kuvvetsiz.
nâvekk (f.) : ok.
nâvek-endâz (f.) : ok atıcı, okçu.
nây (f.) : kamış, ney.
nâ-yâb (f.) : bulunmaz.
nây-zen (f.) : neyzen, ney çalan.
nâz (f.) : kendini beğendirmek için yapılan yapmacık davranış; bir şeyi beğenmiyormuş gibi göstermek.
nazâr (a.) : bakma, göz atma; düşünme.
nâzein (f.) : cilveli, oynak; çok nazlı yetiştirilmiş, şımarık.
nâzim (a.) : tanzim eden, nîzâma koyan, düzenleyen; manzume yazan.
nâzîk (f.) : ince, terbiyeli, saygılı, güzel, zarif.
nâzîkâne (f.) : incehikâle, kibarhikâle.
nâzil (a.) : yukarıdan aşağı inen, inici; bir yerde konan, bir yerde konaklayan.
nazir, nazire (a.) : denzer, eş, örnek.
nazm (a.) : düzme, tertibetme, sıraya koyma.
nâz-perver (f.) : naz eden.
nazra (a.) : (bir tek) bakış.
nebât (a.) : topraktan biten, bitki.
nebbî'nâ bi-te'vîhi (a.) : bize yorumunu bildir, haber ver.
nebi (a.) : haberci, peygamber.
necâbet (a.) : soyulmuş, soy temizliği.
necib (a.) : soylu soppu temiz, nesli pâk olan kimse.
neci (a.) : oğul, evlat, çocuk.
necm (a.) : yıldız.
nefâis, nefâ'is (a.) : nefis, güzel, beğenilir şeyler.
nefer (a.) : bir adam, tek kişi, er, asker.
nefha (a.) : üfürmek; karnın gışması.
nefis (a.) : pek hoş, çok hoşta giden, en güzel, çok beğenilen.

nefs-i-kelâm (a.) : sözü pek hoş, gök beğenilen.
nefs-i-s-subbe (a.) : sohbeti pek hoş.
nefs-i-muhtashame (a.) : iyilikle kötülüğü ayırdeden, temizlenerek kişiye Allah'a yaklaş-
tırar nefis.
nefs-i-nâtika (a.) : insan rûhu, insanın canlılar arasındaki yerini belli eden cevher.
nefs-i-l-emr (a.) : işin aklı.
nefs (a.) : sürme, sürgün etme.
neharîr (a.) : bilgiler, ahmler, fâzillat.
nekkâre (a.) : dümbölek.
nemâ (a.) : artma, göğalma, büyüme.
neng (f.) : ayıp, utanma; şöret, ün.
nergis (f.) : bir süs çiçeği; güzeli gözü.
nerrn (f.) : yunusak.
neseb (a.) : nesil, soy.
neşib (a.) : soylu, soyu temiz; kasîdenin başlangıcındaki tasvir kısmı.
neşic (a.) : dokummuş.
neşim (a.) : hafif rüzgâr.
nest (a.) : yayma, sağma; manzum olmayan söz.
neşât (a.) : sevinç, neşe, genlik.
neşât-ez-zâ (a., f.) : sevinç artıran.
neşe (a.) : yenden meydana gelme; neşe, keyfi, sevinç.
neşet (a.) : meydana gelme, ilerî gelme, çıkma, yetişme.
neşe-yâb (a., f.) : neşeli, keyifli, neşe bulan.
neşr (a.) : yayma, dağıtma, sağma.
neşv (a.) : büyüme, -boy atma.
neşve (a.) : keyifler, sevinçler.
neşve-yâb (a., f.) : keyifli, neşeli.
neşv ü nemâ (a.) : yetişip büyüme, sürüp çıkma.
netâic, netâyic (a.) : neticeler, sonuçlar.
netice (a.) : sonuç, son.
nevâ (f.) : ses, sedâ, makam, âhenk.
nevâddir (a.) : nâdir olan, az bulunan şeyler.
nevâî (a.) : yarılar, taraflar, nihayeler, bucaklar.
nevâî (a.) : tâlûh, kısmet, bahşış, bağış.
nev-arras (f., a.) : yeni gelin.
nevâzîs (f.) : olkama, gönül alma, iltifat.
nev-bâve (f.) : turlanda yemîş, yeni yetişen kiz.
nevbet (a.) : sıra, sıra ile görülen iş, nöbet.
nevbet-zenân (a., f.) : nöbet gâlanlar, muayyen vakit gelidiğini bildirenler.
nev-cîân (f.) : taze, genç, delikanlı.
nev-demîde (f.) : yeni bitmiş, yeni yetişmiş, yeni çıkmış (çiçek sebze v.b.).
nev-edâ (f., a.) : yeni tarz, yeni edâ.
nev-heves (f.) : bir işe yeni ve büyük hevesle başlayan; cabuk hevesi geçenler.
nev-iâd (f., a.) : yenden meydana getirilmiş, evvelce yok iken sonradan yapılmış.
nev-nihâl (f.) : taze fidan, ağacın taze sürgünü.

- nev-peyda (f.) : yeni gıkma.
 nev-reste (f.) : yeni bitmiş, yeni yetmiş, yeni meydana gelmiş.
 nev-rûz (f.) : yeni gün; Çünes'in koc burcuna girdiği gün olup, ilkbahar başlangıcıdır.
 nev-tarh (f., a.) : yeni düzenleme, yeni dağıtma.
 nev'un-mâ (a.) : bir türlü, bir dereceye kadar, bir bakıma göre.
 nevrabeh'İlâhü teâlâ (a.) : Allah Taâlâ onu nurlandırsm.
 nev-zemîn (f.) : yeni tarz, yeni gesit.
 ney (f.) : karnı, ney.
 neyl (a.) : merâma erişme, isteğine ulaşma, ulaşılın şey.
 neyyir (a.) : nurlu, parlak.
 ney-zen (f.) : ney çalan.
 nezâfet (a.) : temizlik.
 nezâket (a.) : nazıklık, zarıflık, inçelik, terbiye.
 nezâre (a.) : bakma, seyr.
 nezâret (a.) : bakma, bakış, gözetme; nazırlık, vekillik.
 nezâ (f.) : yan, kat.
 nezzâre (a.) : seyrice, bir şeye bakma.
 nıflet (a.) : yarımlık; adâlet.
 nıam (a.) : nımetler.
 nıdâ (a.) : çağırma, bağırma, seslenme.
 nıfâk (a.) : münâfıklık, iki yüzlülük, bozusukluk.
 nığâh (f.) : bakış, bakma.
 nığâr (f.) : resim; sevgili; put.
 nığârende (f.) : resâm.
 nığâste (f.) : resmoluşmuş, yazılmış.
 nığeh (f.) : bakış, bakma.
 nıgeh-bân (f.) : gözcü, bekçi.
 nıgerân (f.) : bakıveren, bakıcı, bakan.
 nığm (f.) : münhür, yüzük.
 nıhâd (f.) : tabiat, buy, yaratış.
 nıhâde (f.) : konmuş, konuluş, koyuluş.
 nıhâl (f.) : taze, düzgün fidan, sürgün.
 nıhâl-ıstân (f.) : fidanlık.
 nıhân (f.) : gizli, saklı, bulunmayan, görünmeyen.
 nıhân-hâne (f.) : saklanılacak yer, mağara, mahzen.
 nıhâvend (f.) : Türk müziğinde bir makam.
 nıhr (a.) : bilgili, tecrübeli, âlim, fâzıl.
 nık (f.) : iyi, hoş, güzel.
 nıkâb (a.) : peçe, yüz örtüsü.
 nıkâb (f.) : kusgu eldiveni.
 nık-nâm (f.) : iyi ad kazanmış, iyi ünlü.
 nıl-gün (f.) : gıvıt renginde, lacivert.
 nıme (f.) : yarım, yarı, buçuk.
 nıme'l-mâlu's-sâlihü'n nı'r-racül (a.) : iyi mal, insan için ne güzel.
 nıme'n-nasıf (a.) : (Allah) ne güzel yarıdır.

- nisâb (a.) : asıl, esas, bir malın zekâtını vermek için bulunması gereken miktar.
- nisâr (a.) : sagma, serpmek.
- nisâbet (a.) : bağışlık, ilgi, kıyaslama, ölçü.
- nîst (f.) : yoktur, değildir.
- nisvân (a.) : kadınlar.
- nisvân (a.) : unutmak.
- nişân-gâh (f.) : nişân tahtası, hedef yeri.
- nişîb (f.) : niş, niş, asagı.
- nîttâc (a.) : yavru doğurma, yavrulama.
- niyâbet (a.) : nâiblik, vekâllik; kâdî vekâllik.
- niyâm (a.) : uyanmalar, uykuda olanlar.
- niyâz (f.) : yalvarma, yakarmak, dua.
- niyâz-mend (f.) : yalvaran, ihtiyacı olan.
- nizâm (a.) : dizi, sıra, düzen.
- nîze-dâr (f.) : kargılı, mızraklı; süngü.
- nühbe (a.) : her şeyin iyisi, seçimi.
- nûk (f.) : kus, gaga; gaga gibi ucu sivri olan şey; okun ucu.
- nukûd (a.) : nakitler, paralar.
- nukûl (a.) : nakiller, hikâyeler, rivâyetler.
- nukûş (a.) : nakışlar, resimler.
- nûr (a.) : aydınlık, parlak, parlaklık.
- nusret (a.) : yardım; başarı, üstünlük.
- nûş (f.) : tatlı, içki, isret.
- nût-ı nebevîyye (a.) : Hz. Muhammed'i övmek üzere yazılan şiirler.
- nuzâr (a.) : nâzılar, bakanlar, gözetkenler.
- nûcüm (a.) : yıldızlar.
- nûh (f.) : dokuz.
- nühûfte (f.) : gizli, saklı.
- nûkât (a.) : nokteler.
- nûkhet (a.) : kök.
- nûkte-dân (a., f.) : nûkte bilen, zarif, ince.
- nûkte-senc (a., f.) : nûkte tartıcı, nûkteyi değerlendiren.
- nûmâşân (f.) : görünücü, görünen, meydana.
- nûmâşende (f.) : gösterici, görünücü.
- nûmû-dâr (f.) : görünen, görünücü, örnek.
- nûmûne (f.) : örnek.
- nûsûk (a.) : ibâdet; kurban.
- nûvîste (f.) : yazılı, yazılmış.
- nûvvâb (a.) : nâibler.
- nûzhet - fezâ (a., f.) : eğlence, gözü ağan.
- nûzûl (a.) : asagı inme, konaklama.
- örfiyye (a.) : örfî, âdetle ilgili.

- pâ-bend (f.) : ayak bağı, köstek.
 pâ-beste (f.) : ayağı bağı, hareketsiz.
 pâk (f.) : temiz.
 pâkize (f.) : temiz, lekesiz, hâlis, saf.
 pâkize - cebin (f.) : alın temiz, alın ak.
 pâkize-keâm (f., a.) : sözü temiz.
 pâk-tab' (f., a.) : tabiatı, huyu temiz.
 pâk-zamir (f., a.) : gönül, içi temiz.
 pâlheng (f.) : dizgin, yular.
 pâ-nihâde (f.) : ayak basması, ayak koyması.
 pâre (f.) : parça.
 pây (f.) : ayak; kök; dip.
 pây-dâr (f.) : iyice yerleşmiş, sağlam, devamlı.
 pâye (f.) : rütbe, derece.
 pâ-zede (f.) : ayak altında kalmış, çiğnenmiş.
 peder (f.) : baba.
 pehnâ (f.) : geniş, enli, yaygın.
 peng - gâne (f.) : beğten ibaret, beğli.
 per (f.) : kanat.
 perçin (f.) : perçin.
 perâhite (f.) : tertiplenmiş, düzensizlenmiş, parlatılmış, cilâlanmış.
 perdâz (f.) : tertiplen, düzenleyen, düzeltici.
 perde-ber-endâz (f.) : perdeyi kaldırıp atan, utanmayı bırakın.
 perde-dâr (f.) : perdecî; büyük bir kimsenin kapısında içeri girecekler için perdeyi açıp kapamakla görevli kimse.
 perend (f.) : ipekten dokunmuş, düz, nakışsız kumaş, atlas.
 perestis (f.) : tapınış, şiddetli sevgi.
 peri (f.) : cimlerin dişlerine verilen ad.
 peri-sîmâ (f.) : peri yüzü; güzel yüzü.
 peri-ves (f.) : peri gibi; çok güzel.
 perkar-ves (f.) : pergel gibi.
 per ü bal (f.) : kanat ve kol.
 pertev (f.) : ıgık, parlaklık, yalın.
 pervâz (f.) : uçma, uçuş.
 perverde (f.) : beslenmiş, terbiye edilip yetiştirilmiş, büyütülmüş.
 pesend (f.) : beğenme, seçme.
 pesendide (f.) : beğenilmiş, seçilmiş.
 peyda (f.) : meydana, aşıktı.
 pey-der-pey (f.) : birbirinin ardı sıra, yavaş yavaş.
 peygâh-de-nişin (f.) : dünya ile ilgisi kesip bir köşeye çekilen.
 peyk (f.) : habercî ve mektup getirip götürün.
 peymâne (f.) : büyük kadeh, şarap bardağı.
 pey-rev (f.) : arkası sıra giden, izinden giden, uyan.
 peyveste (f.) : ulaşmış, bitişik, dâima.

pîç-â-pîç (f.) : pek dolaysık, karması karışık, kıvırtım kıvırtım.

pîr (f.) : yaşlı, ihtiyar.

pîrâste (f.) : düzenlenmiş, donatılmış, süslü.

pîrâye (f.) : süs.

pîrâye-bahş (f.) : süs veren, süsleyici.

pîrehen (f.) : gömlek.

pîrî (f.) : ihtiyarlık.

pîr-i muggân (f.) : meyhaneci.

pîster (f.) : yatak, döşek.

pîş-gâh (f.) : ön.

pîşvâ (f.) : reis, başkan.

pîyâle (f.) : şarap bardağı.

post-nîşîn (f.) : posta oturan, posta geçen.

puhle (f.) : pişmiş, pişkin, olgun.

pûşîş (f.) : örtü, örtöcek şey.

pûta (f.) : içinde maden eritilen tava, nişan tahtası.

pûr (f.) : dolu, çok fazla.

pûr-gû (f.) : çok söyleyen, bol konuşan.

pûr-tabîde (f.) : ızdırıp dolu.

Rabbu'l-âlemin (a.) : âlemlerin Rabbi.

Rabbu'l-ehad (a.) : bir olan Allah.

Rabbu'l-ibâd (a.) : kulların Rabbi.

Rabbu'l-izzet (a.) : ululuk sahibi olan Allah.

râbî' (a.) : dördüncü.

râğb (a.) : istekli, isteyen, râğbet eden.

râhat (a.) : üzüntüsüz, tasasız, kedersiz.

râhile (a.) : yük devesi, yük hayvanı.

râhle (a.) : üzerinde kitap okumak, yazı yazmak için yapılmış küçük ve dar masa.

Rahmân (a.) : dünyada her canlıya, mû'min kâfir ayırdetmeksiz her kесе merhamet eden Allah.

rahmet (a.) : acıma, esirgeme, koruma, yarhğama.

rahmeten ilâlemin (a.) : âlemlere rahmet olarak.

rahmetü'lâhi aleyh (a.) : Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.

rahşân (f.) : parlak.

rahş-süvâr (f.) : gösterişli, güzel ata binen.

rakabe (a.) : boyun, ense kökü; kul, köle.

rakam-keşide (a., f.) : rakam yazılmış, yazılmış, gizilmiş.

rakam-zede (a., f.) : yazılmış, söylenen, yazılan.

râkımü'l-huruf (a.) : eserin müellifi.

rakib (a.) : herhangi bir işte birbirinden üstün olmaya çalışanlardan her biri; görüp gözeten, bekçi.

raks-nâk (a., f.) : raksli, danslı.

râm (f.) : boyun eğen, itaat eden.

- ra'nâ (a.) : güzel, latîf, hoş görünen.
 râst (f.) : doğru; sağ; Türk müzîğinde bir makam adı.
 râst-gû (f.) : doğru söyleyen.
 râtib (a.) : tertibeden, sıraya koyan.
 râtib (a.) : masâğ, vazife, tayin.
 ravza (a.) : ağaç, gayrı, çimeni bol olan yer. bahçe.
 râyet (a.) : sancak, bayrak.
 râyic, râic (a.) : revaçta olan, sürmü olan.
 râz (f.) : sır, gizlenilen şey.
 râzî (a.) : rızâ gösteren, kabul eden, boyun eğen.
 razıya'llâhü anhu (a.) : Allah ondan râzî, hoşnud olsun.
 rebâb (a.) : bir çeşit kemençe.
 rebîb (a.) : ümit, umma.
 recâ' (a.) : umit, umma.
 ref' (a.) : kalkındırma, yüceltme, yukarı kaldırma.
 refâh (a.) : bolluk, rahatlık, bollukta geçinîş.
 refâkat (a.) : arkadaşlık, yoldaşlık.
 refet (a.) : merhamet etme, acı, esirgeme.
 refî' (a.) : yüksesk, yüce.
 refîu'l-bunyan (a.) : yapı, bina, yüksesk olan.
 refîu'l-kadr (a.) : şan, değer, yüce olan.
 refî (f.) : gitme, gidiş, ayrılı.
 refî be-Sûbhân (f., a.) : Allah'a gitti (kavuştu).
 refte refte (f.) : gittide, azar azar.
 rehâ-yâb (f.) : kurtulan, kurtulmuş; yolcu olan.
 rehâ-yâte (f.) : kurtuluş.
 reh-ber (f.) : yol gösterici, kılavuz.
 reh-güzâr (f.) : geçit, geçecek yol.
 rehîn, rehîne (a.) : rehîn edilmîş; bir şeye garantî olarak tutulmuş.
 reh-peymâ (f.) : yol ölen.
 reh-rev (f.) : yola giden, yolcu.
 reh-zen (f.) : yol kesen.
 reis (a.) : başkan.
 reisu'l-bevâbîn (a.) : kapıcılar başkan.
 reisu'l-etibâ (a.) : doktorların başkan.
 reisu'l-hattâtin (a.) : hattâtların başkan.
 reisu'l-hâzîkin (a.) : mütehasısların başkan.
 reisu'l-huddâm (a.) : hizmetçilerin başkan.
 reisu'l-küttâb (a.) : kâtiplerin başkan.
 reisu'l-meşâyih (a.) : şeyhlerin başkan.
 reisu'l-müderrişîn (a.) : müderrislerin başkan.
 reisu'l-mümevvişîn (a.) : mümevvişlerin başkan.
 reisu'l-müsevvidîn (a.) : müsevvidlerin başkan.
 reisu'l-ulemâ (a.) : âlimlerin, bilginlerin başkan.
 rekîn (a.) : gürurlu, ağrubaşlı; yüksesk.

- rem (f.) : tükme, tîtreme; sürü.
 remim (a.) : gürümüş, çürük.
 remiz (a.) : işaret, işaretle anlatma.
 renc (f.) : ağır, sizi, zahmet, eziyet, sıkıntı.
 rencis (f.) : incimis, sızlanış, eziyet veriş.
 reng-a-reng (f.) : çeşit çeşit, renkli.
 rengin (f.) : renkli, parlak.
 res (f.) : erişen, yetişen, ulaşan.
 resail (a.) : mektuplar, küçük kitaplar, risaleler.
 reside (f.) : erişmiş, yetişmiş, olgunlaşmış.
 ressam (a.) : resim yapan, resim çizen.
 resulu'lâh (a.) : Allah'ın resülü, elçisi; Hz. Muhammed.
 resad (a.) : manevî doğru yolu bulup, o yola girme, hak yolunda yürütme.
 regen : Yemince mevâcibinin uğuncu üç ayhğı.
 reşid (a.) : doğru yol tutan, iyi hareket eden, akıllı.
 reşk (f.) : kıskanma, hased etme.
 reşk-â-ver (f.) : hasede düşüren, kıskanmayı uyandıran.
 reşk-endaş (f.) : gıpta ettirici, imrendirici.
 revâ (f.) : yakışır, uygun, yerinde.
 revâc (a.) : sürüm, geçerlik, kıymet, değer.
 revân (f.) : yürüyüş, giden, su gibi akıp giden.
 revnak (f.) : parlaklık, güzelliik, tazelik, süs.
 revnak-e'zâ (f.) : bir şeyin güzelliğini, zenginliğini artıran.
 rey (a.) : görme, görüş.
 reyn (a.) : kır, pas; gönül sıkıntısı.
 rezin (a.) : vakarlı, temkinli, ağırbaşlı; sağlam.
 rîk (a.) : yumuşaklık, yavaşlık, tahlîk.
 rihlet (a.) : göç, göçme, ölmek.
 riza (a.) : hoşnudluk, memnuniyet.
 riza-dâde (a, f.) : râzi olmuş.
 rızvân (a.) : râzi olma, hoşnudluk.
 riâyeten (a.) : sayarak, saygı göstererek.
 ricâ (a.) : erkekler; belli mevki sahibi kimseler.
 ric'at (a.) : geri dönme, çekilme, geriçeme.
 ridâ' (a.) : belden yukarı örtülen örtü, hırka.
 rif'at (a.) : yükseselilik, yücelik.
 rihâl (a.) : deve palanlaması.
 rihte (f.) : dökülmüş, akıtılmış.
 rikâb (a.) : üzenği; büyük bir kimsenin kati, önü.
 rikkat (a.) : yufkalık, incecik, merhamet, acıma.
 rikkiyyet (a.) : kulluk, kölelik.
 rind (f.) : kalender, dünya işlerini hoş gören kimse, aldirışsız.
 rindân (f.) : rindler, kalenderler.
 rindâne (f.) : rinde yakışır şekilde.
 risâle (a.) : mektup, kitapçık, dergi.
 risâlet (a.) : elçilik, peygamberlik.

riş (f.) : yara, yaralı.

rişâyet (a.) : söyleniş; bir haber, söz veya hadîsenin hikâyesi.

riyâ (a.) : iki yüzlülük; özü sözü bir olmama.

riyâset (a.) : başkanlık, baş olma.

riyâset-penâh (a., f.) : başkanlık makamında bulunup, başkan olan.

riyâz (a.) : bahçeler, ağaçlık, çimenlik yerler.

riyâzat-kede (a., f.) : nefisi kurma yeri, perhiz yeri.

riyâzî (a.) : hesaplama, matematikle ilgili.

riy (f.) : yanak, yüz.

ruhân (a.) : mermer.

ruhânî (a.) : ruhla ilgili; gözle görülemeyen cismi olmayan.

ruhâniyyet (a.) : ruhîtan ibâret olanın hali, ruhânîlik.

ruh-tezâ (a., f.) : ruha tazelik veren, cana can katan.

ruh-i kuds (a.) : Cebbrâil.

ruhsâr, ruhsâre (f.) : yanak, yüz, gehre.

ruhsat (a.) : izin, müsaade.

ruhsat-yâb (a., f.) : izin alma.

ruh-i emîn (a.) : Cebbrâil.

ruk'a (a.) : üzerine yazı yazılan kâğıt, deri parçası; kısa mektup; dilekçe.

rukûm (a.) : rakamlar.

ruh-hâde (f.) : yüz kıymuş.

ruh-nümâ (f.) : yüz gösteren, meydana çıkan.

ruh-siyeh (f.) : kara yüzü, yüzü kara.

ruhşen (f.) : aydın, parlak, belli, meydana.

ruhşenâ (f.) : parlak, aydın, meydana.

ruh-mâl, ruh-mâl (f.) : yüz süren, yüz sürücü.

ruh (f.) : gün, gündüz.

ruze (f.) : oruç.

ruzgâr (f.) : zaman, devir.

ruz-nâmge (f.) : günün hadîselerinin yazıldığı defter.

ruz-nâme (f.) : yevmiye defteri, takvim.

ruhân (a.) : üstünlik, üstün olma.

ruç' (a.) : dönme, geri dönme, cayma.

ruk'n (a.) : bir şeyin en sağlam tarafı, temel direği, kolon.

ruhûz (a.) : remizler, işaretler.

ruhûm (a.) : vergiler; usul, merasim.

ruşd (a.) : doğru yolu bulup gitme, doğru yolda gitme.

ruh's (a.) : başlar; ilmiye rütbelерinden biri.

saâdet (a.) : mutluluk.

saâdet-hâne (a., f.) : büyük bir zâtin evi.

saâdet-mend (a., f.) : mutlu.

sabâ (a.) : gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgâr; Türk müziginde bir makam.

sabâvet (a.) : sabıllık, göçlülük.

- sabık (a.) : geçici, geçen, geçmiş.
 sabıkâ, sabıkan (a.) : evvelce, bundan önce.
 sabıku'l-beyân (a.) : zikri geçmiş yukarıda söylenilmiştir.
 sabıku't-terceme (a.) : biyografisi geçen.
 sabıhu'l-vehh (a.) : yüzü güzel olan.
 sabıhın (a.) : sabırlılar.
 sâcid (a.) : secde eden, alını yere koyan.
 sad (f.) : (sayı) yüz.
 sad' (a.) : kutluk, uğur, kutlu, uğurlu.
 sadâ (a.) : ses, yankı.
 sadâkat (a.) : dostluk, iğten bağışlık.
 sadâret (a.) : başta bulunma, öne geçme; sadr-ı a'zamlik.
 sadâret-i Rûm-îlî (a.) : Rûmeli kazaskerliği.
 sad-berg (f.) : yüz yapraklı, katmerli.
 sâde-dil (f.) : temiz yürekli, saf.
 sâde-dilân (f.) : temiz yürekli, safilar.
 sade' (a.) : sedef, inci kabuğu.
 sadık (a.) : doğru, gerçek, doğru söyleyen, iğten bağlı.
 sadıkâne (a.) : sadık olana yaraşır şekilde.
 sadıku'l-vâdi'l-emîn (a.) : güvenilir, sözünde duran.
 sadır (a.) : çıkın.
 sâdise (a.) : altınca.
 sad-pâre (f.) : yüz parça.
 sadr-ı a'zam (a.) : başbakan.
 sadr-ı Rûm (a.) : Rûmeli kazaskeri.
 sadr-ı'l-vüzerâ (a.) : vezirlerin başı.
 sadr-ı'ş-şühedâ (a.) : şehidlerin başı.
 safâ (a.) : saflik, berraklık, gönül genliği, kederisizlik.
 safâ-cü (a., f.) : rahat, eğlence arayan.
 saf-derün (a., f.) : kalbi temiz, içi saf, kolay kandırılabilen.
 saff (a.) : dizi, sıra.
 saff-deste (a., f.) : saf bağlanmış, sıra sıra dizilmiş.
 safha (a.) : bir şeyin düz yüzü, levha, bir cismin görünen tarafları.
 safî (a.) : (a.) : temiz, hâlis, katkısız.
 safvet (a.) : saflik, hâlislik, temizlik.
 sâgar (f.) : kadeh, içki bardağı.
 sagır (a.) : kuyuk, ufak.
 saht-dilân (f.) : kati yürekli.
 saî (a.) : galisan, hızlı yürüyen.
 said (a.) : mutlu, uğurlu.
 sâid (a.) : kolun dirsekle bilek arasındaki kısım.
 sahâif, sahâyi'f (a.) : sahifeler, yapraklar.
 sabhâ (a.) : sarap.
 sahi (a.) : cömert, eli açık.
 sahîbetü'l-hayr (a.) : hayır sahîbi hanım.
 sahîh (a.) : gerçek, doğru, hâlis, kusursuz.

- sâhînu'l-kelâm (a.) : sözü doğru, gerçek olan.
 sâhînu'n-neseb (a.) : nesebi doğru olan.
 sâhîl-serâ (a., f.) : büyük yalı kasrı.
 sahn (a.) : avlu, evin ortasındaki açık, boşluk, boş yer.
 sahn-i semân (a.) : sekiz medrese meydana.
 sahîle (f.) : düzme, düzmece, yapmacık, kalp.
 sâk (a.) : baldır, incik.
 sâkf (a.) : tavân, çatı, dam.
 sâkî (a.) : ağır, sıkıntılı, can sıkıcı, çırtık.
 sâkın (a.) : hareketsiz, oynamayan, kendi halinde olan.
 sâkkâk (a.) : ilâm, berat, hüccet yazmada mahâreti olan; mahkeme kâtibi.
 sâi (f.) : yıl.
 salâ (a.) : cuma namazına ve bazı yerlerde cenâzeye gâğrımak için minârelerde okunan salâvat.
 salâbet (a.) : pekîlik, katîlik, sağıamlık, manevî kuvvet.
 salâh (a.) : düzelme, iyileşme, iyilik, rahatlık, barış.
 salâh-ı hâl (a.) : durumun düzelmesi.
 salâr (f.) : baş, kumandan, en büyük âmir.
 salât (a.) : namâz; Hz. Muhammed'e salâvat okuma.
 salât-ı asr (a.) : ikindi namâzı.
 salât-ı id (a.) : bayram namâzı.
 salb (a.) : asma, dağarcığına gekme.
 sal-hürde (f.) : pek ihtiyar, çok yaşlı.
 salîb (a.) : kapıp götüren, alıp yok eden.
 salîf (a.) : geçen, geçmiş.
 salîtu't-terceme (a.) : biyografisi geçen.
 salîfu'z-zikr (a.) : zikri geçen, bildirilen.
 salih (a.) : yarar, elverişli, iyi, uygun, yakışır.
 salîk (a.) : bir yola giren, bir yolda girmiş bulunan.
 salîkân (a., f.) : salîkler.
 salîkîn (a.) : salîkler.
 salîs, salîse (a.) : üçüncü.
 salîsen (a.) : üçüncü olarak.
 sâm (f.) : gök kuşağı; ateş, od.
 samsâm (a.) : keskin kılıç.
 samedânî (a.) : Allah'a ve onun ezeli kuvvet ve kudretine mensup Allah ile ilgili olan.
 samem (a.) : sağır.
 sâmi (a.) : yüksesek, yüce.
 sâmia (a.) : kulakları igitme kuvveti; igiten; dinleyen.
 sâmin, sâmine (a.) : sekinin.
 sanem (a.) : put; güzel kimse.
 sâne'llâhu min-küllil-beliyye (a.) : Allah, onu bütün belâlardan korusun.
 sâni (a.) : ikinci.
 sâniyen (a.) : ikinci derecede, ikinci olarak.
 sarâ (f.) : hâlis, katkısız.
 sarim (a.) : keskin, kesici.

સાર્વજનિક (અ.) : સાર્વજનિક.

sarsar (a.) : siddethi, guruthlu ruzgar.

savb (a.) : taraf, cihet, yön.

SAVI (a.) : koruma.

sayd (a.) : av, avlama, avlamma.

sayf (a.) : yaz.

sayyād (a.) : avci.

Plüton).

sebîke (a.) : eritilerek kalba dökülmeğ sey, küleş.

seb'in (a.) : yetmiş (sayısı).

sebkat (a.) : geçme, ilerleme.

sebut (f.) : testi, sarak kabi.

sebük-terv (a.) : gabuk gide

secunde (a.) : üzərində namaz

secăde-nișin (a., f.) : secădele oturan.

seede-i şükür (a.) : büyük bir sevinçe karış

sedid (a.) : doḡtu, hak.

sefer (a.) : yoldculuk, savasa

self (f.) : ak.

self (a.) : eligi.

sehã' (a.) : cõ

sehar (a.) : tan yeri agarmadan biraz ongekı varık.

sehâvet-mend (a., f.) : cömert.

sekinet (a.) : karar, rahat, sakinlik, dinlenme.

- selâmet (a.) : sâlimlik, emînlik, korku ve endişeden uzak olma.
 selâset (a.) : (sözün) akıcı olma hali, akıcılık.
 selâtin (a.) : sultanlar.
 selb (a.) : kapma, zorla alma, kaldırma.
 selâf (a.) : bir yerde, bir işte, bir vazifede başka birinden önce bulunmuş kimse.
 selâm (a.) : sağlam, kusursuz, doğru.
 selâmî't-tab' (a.) : yararlışı temiz, temiz tabiatlı.
 selâs (a.) : düzgün, akıcı.
 sellemehû's-selâm (a.) : ona selâm verdi; aldırış etmeksizin.
 sem' (a.) : ısıtım, ısıtış.
 semâ' (a.) : ısıtım, ısıtma; mevlâ dervişlerinin ayakta dönmeleri.
 semâ'-hâne (a., f.) : mevlâvi tekkesinin semâ edilen yeri.
 semâhat (a.) : cömertlik, elâçlılığı, iyilikseverlik.
 semânin (a.) : sekse.
 semen (f.) : yâsemin.
 semen (a.) : baha, kıymet, değer.
 semend (f.) : kula at, gevik ve güzel at.
 semere (a.) : meyva, yemiş, fayda, verim.
 semîn (a.) : semiz, şıman, besli, yağlı.
 semîn (a.) : pahalı, kıymetli.
 senâ (a.) : övme, övüş.
 senâ-kâr (a., f.) : öven, medheden.
 sençide (f.) : tartılı, ölçülü, yerinde.
 senedât (a.) : senetler, dayamlıcağ şeyler, tapular.
 sened-i nev (a., f.) : yeni senet.
 senğ (f.) : taş.
 sengin (f.) : taştan, taştan yapılmış.
 serâb (a.) : ılgım; ötekî dünya.
 ser-âmend (f.) : başta gelen, ileri gelen.
 ser-â-pâ (f.) : baştan ayağa kadar, baştan başa, bütün.
 ser-âsker (f., a.) : asker ve ordu kumandanı, harbiye nazırı.
 serây (f.) : saray, büyük konak.
 serây-i âmire (f., a.) : Topkapı Sarayı.
 ser-bevâbîn-i hâssa (f., a.) : saray kapıcılarının başı.
 ser-bülend (f.) : başı yüksek, yüce.
 serd (f.) : soğuk; sert, basın.
 ser-dâr (f.) : asker başı, kumandan, pâdisah hocası.
 seret (a.) : lüzumsuz harcaması.
 ser-eftâz (f.) : başını yukarı kaldıran, yükseleten, benzerlerinden üstün olan.
 ser-firâz (f.) : başını yukarı kaldıran.
 ser-gerdân (f.) : başı dönen, sersem, şaşkın.
 ser-geşte (f.) : başı dönen, şaşkın.
 ser-hadd (f., a.) : serhat, hudut, sınır.
 ser-hayl (f., a.) : kervan ve kafile başı; başkan.
 serîan (a.) : süratle, gabuk, hemen.
 serîr (a.) : taht, yatacağ yer.

- ser-tü'l-infiâl (a.) : gabuk gücenen.
 ser-keş (f.) : dikkatli, başkaldıran, inatçı.
 ser-levha (f., a.) : (yazıda) başlık.
 ser-mâ (f.) : kırs, soğuk.
 ser-mâye (f.) : anamal, anapara.
 ser-mest (f.) : sarhoş.
 ser-müezzîn (f., a.) : müezzînlerin başı.
 ser-nâme (f.) : mektup başlığı.
 ser-serhengân (f.) : çavuşlar başı, kavaslar başı.
 ser-sâr (f.) : ağzına kadar dolu, taşkın, sınırt aşan.
 ser-tâ-de-kadem (f., a.) : baştan aşağı, baştan başa.
 ser-tâc (f.) : baş tacı olan, çok sevilen, sayılan.
 ser-tâ-kadem (f., a.) : baştan aşağı, baştan başa.
 ser-tâ-pâ (f.) : baştan aşağı.
 ser-tiz (f.) : ucu, baştarafı sivri olan; keskin.
 ser-tiz-âsâ (f.) : selvi gibi.
 server (f.) : baş, başkan.
 serveret (a.) : zenginlik, varlık.
 serv-i revân (f.) : yürüten selvi; uzun boyunlu sevgili.
 ser-zede (f.) : baş göstermiş, uc vermiş, çıkmış.
 sevâd (a.) : karahlık, siyahlık, yazı, karalama.
 sevâhîl (a.) : yalılar, kıyılar.
 sevâ (f.) : aşk, sevgi.
 sevk (a.) : önüne katıp sürme, ileri sürme, yollama, gönderme.
 seyhâhat (a.) : yolculuk, gezi.
 seyf (a.) : kılıç.
 seyl (a.) : sel.
 seyl-âb (a., f.) : sel suyu.
 seyr (a.) : yürütme, yürütüş, gitme, hareket.
 seyyidü'l-enâm (a.) : halkın efendisi.
 seyyidü'l-kaimât (a.) : kaimâtın efendisi, Hz. Muhammed.
 sezâ (f.) : münasip, uygun, yaraşır.
 sezâ-vâr (f.) : münasip, uygun, yaraşır.
 siddika (a.) : dosdoğru kadın.
 sığar (a.) : küçüklük.
 sîkret (a.) : gizlilik, yük, siktir.
 sıvât (a.) : doğru yol; üstünden cennete geçilecek köprü.
 sıvâm (a.) : oruç.
 sıvâye (a.) : mükâtebin kitâbet bedelinin te'diye edebilmesi için galısması.
 sıvâli rahmetihî aleyh (a.) : Allah'ın rahmetinin kovası onun üzerine olsun.
 sıvîll (a.) : resmî vesikaların kaydedildiği kütük; me'murların durumu için tutulan dosya.
 sidre (a.) : Arabistan kirazı.
 sıfîe (a.) : alçak, âdi, terbiyesiz.
 sıfîe-perver (a., f.) : alçak, âdi kimseleri tutan, koruyan ve kullanan.
 sıfr (a.) : yazılı şey; kitap, cüz; mektup.

- sihâm (a.) : oklar; sehimler, hisseler.
- sihr-i halâl (a.) : hem üst tarafına, hem alt tarafına bağlanabilecek söz söylenilmesidir.
- sikâ (a.) : güven, emniyet; inanılır, güvenilir kimse.
- sikât (a.) : inanılır kimseler.
- sikke (a.) : para üzerine vurulan damga; madeni para, akçe; mevlevî kûlâhı.
- sikke-i hasene (a.) : para.
- silâh-dâr (a., f.) : silâhlı muhâfaza eden me'mur.
- silâh-şûr (a., f.) : silâhlı adam, silâh eri.
- silk (a.) : iplik, sara, dizi, yol, meslek.
- silâle (a.) : zincir, zincirleme olan şey; soysoy, ocak.
- sîm (f.) : gümmüş, para.
- simât (a.) : nişan, alâmet; damga, iz.
- sîmîn (f.) : gümmüşten.
- Sinâniyye (a.) : Halvetiyye tarikâtının Ahmedîyye şubesinden doğmuş bir koldur.
- Sinâniyye Kurucusu İbrâhîm b. Abdurrahmân-ı Halvetî'dir. Mahlası Umî Sînân'dır.
- sine (f.) : göğüs, yürek.
- sînîn (a.) : yollar.
- sinn (a.) : diş; yas, ömrün derecesi.
- sinn-i temyiz (a.) : ayırtetme yası.
- sipâh (f.) : asker, ordu.
- sipâhiyân (f.) : sipâhiler, timar sâhibi süvâri askerleri.
- sipâris (f.) : ismarlama, ismarlayış.
- sipîr (f.) : gök; tâhî.
- sirâb (f.) : suya kanmış; taze, körpe.
- sirâc (a.) : ışık, kandil, mum.
- siwet (a.) : bir kimsenin içi, hâl, tavrı, gidişi, ahlâkı.
- sirîşk (f.) : gözyası.
- sirîst (f.) : yaratılış, tabiat, huy.
- sit (a.) : ün, iyi şöhret.
- sitâyış (f.) : övme, övüş.
- sited (f.) : alma, alış.
- sitem (f.) : zulüm, haksızlık, eziyet.
- sitiz (f.) : kavga, çekişme.
- sittin (a.) : altmış.
- sivâ (a.) : başka, gayri.
- siyâdet (a.) : seyyidlik, efendilik.
- siyer-i gerî (a.) : Hz. Muhammed'in hayatı.
- siyemâ (a.) : özellik.
- sotra-güşâ (f.) : sofrta ağaç.
- suâl (a.) : sorma, sorulma, soruşturma, soru; dilenme, dilencilik.
- sû-be-sû (f.) : taraf taraf, her yana.
- subh (a.) : sabah, sabah vakti.
- sudûr (a.) : göğüsler; sadr-i a'zamlar; kazaskerler; sâdir olma, meydana çıkma.
- sûfi (a.) : tasavvuf ehli, sofu.
- sûfiyye (a.) : tasavvufî ilgîli, tasavvufçular.
- sûk (a.) : garsı, pazar, alım satım yeri.

- sukāta (a.) : kırntı, döküntü, artık.
 sukūf (a.) : damlar, tavaneler, çatılar.
 sūkūl-ül-kāz (a.) : İslâmdan önce, Arap şairlerinin toplanıp şiir yarışları yaptıkları Nahle ile Tâhif arasında kurulan bir panayır.
 sulb (a.) : döl; katu; omurga kemiği.
 sulbî (a.) : birinin sulbünden gelme.
 sullehâ (a.) : salih kimseler, iyi kimseler.
 sulh (a.) : barış, barışma; rahatlık.
 sulţânü'l-meğâzî (a.) : savaşıların padişahı.
 sulţânü'l-ulemâ (a.) : âlimlerin padişahı, bilgilerin ileri geleni.
 sür (a.) : şehrin etrafına çekilen yüksek duvar.
 sür (f.) : düğün, ziyafet, şenlik
 sûre (a.) : Kur'an-ı Kerim'in 114 bölümünden her biri.
 sûret-nümâ (a., f.) : şekil ve suretini gösterecek, meydana gelen.
 sûret-yâb (a., f.) : şekil ve suret bulan, meydana gelen.
 sûre emînî (a.) : Hac zamanında padişah tarafından Mekke ve Medine'ye yollanmak isteyen parayı götüren kişi.
 sutûr (a.) : satırlar, yazı dizileri.
 suvd (a.) : mübâreke sayılan yıldızlar.
 suvd (a.) : yukarı çıkma, yükselme.
 sûy (f.) : taraf, cihet, yön.
 sûz (f.) : yama, tutuşma; ateş sıcaklığı.
 sûzîs (f.) : yama, yakma, dokuma, yürek yaması.
 sûz-nâk (f.) : yakan, yakıcı, dokunaklı.
 sûznâk-el-hâz (f., a.) : sözleri yakıcı, dokunaklı olan.
 sübha-şumâr (a., f.) : tespih çekme.
 südde (a.) : kapı, eşik.
 sühan (f.) : söz.
 sühan-şîn (f.) : söz toplayan, söz getirip götüren, dedikoduçu.
 sühan-dân (f.) : söz bilen, güzel söz söyleyen.
 sühan-şîn (f.) : söz söyleyen.
 sühan-şîn (f.) : süslü söz söyleyen.
 sühan-pîrâ (f.) : hesaplı, ölçülü konuşanlar.
 sühan-şînâşân (f.) : söz bilirliler, sözün kıymetini takdir edenler.
 sühan-ver (f.) : düzgün konuşan.
 sühan-verân (f.) : düzgün konuşanlar.
 sükker (a.) : şeker.
 sükkerîn (a., f.) : şekerden yapılmış, şekerli.
 sükknet (a.) : durgunluk, dinglilik, rahat.
 süllâle (a.) : soy sop.
 süllen (a.) : merdiven.
 sülek (a.) : bir yola girme, bir yol tutma.
 sümmâ (a.) : zehirler, ağrılar.
 sünnâ (a.) : akla, hatıra gelme, içe dogma.
 sünnâhat (a.) : akla, hatıra gelen, içe dogan şeyler.
 Süreyyâ (a.) : Ülker yıldızı.

sürme (f.) : sürme.
 sürür (a.) : sevinç.
 sûtûde (f.) : övülme, övülmeğe değer.
 sûtâr (f.) : ata binmiş, binici, bimen.
 sûtârî (f.) : atlı, atlı asker.

— § —

şâbâş (f.) : takdir etme, beğenme.
 şâb (a.) : genç, delikanlı, yigit.
 şâdân (f.) : sevinçli, keyifli.
 şâdi (f.) : memnunluk, sevinçlilik, gönül ferahlığı.
 şâd-kâm (f.) : çok sevinçli.
 şâd-mân (f.) : sevinçli.
 şâd-revân (f.) : şadırvan; etrafı çok musluklu duvarla çevrili su haznesi.
 şafak (a.) : gürubdan sonraki alaca karanlık.
 şâh (f.) : padişah.
 şâhân (f.) : padişahlar.
 şâhâne (f.) : padişaha ait, padişaha yakışacak şekilde.
 şâh-bâz (f.) : bir cins iri ve beyaz doğan; yigit, şahl, gösterişli.
 şâh-beyt (f., a.) : bir şirin en güzel beyti; gazelde matla'dan sonraki beyit.
 şâh-râh (f.) : büyük, işlek yol, ana yol, cadde.
 şâirân (a., f.) : şairler.
 şâkir (f.) : uğrenci, şrak, yamak.
 şâkir-dân (f.) : uğrenciler, şraklar, yamaklar.
 şâm (f.) : akşam.
 şân (a.) : şan, şöret, ün; hal, keyfiyet.
 şâne (f.) : tarak.
 şarih (a.) : bir kitabı şeheden, açıklama yazan.
 şa'sa (a.) : parlaklık, parlama, gösteriş.
 şatranç (a.) : satranç oyunu.
 şâyân (f.) : yaksır, yarasır, deşer.
 şâyed (f.) : eğer, olabilir ki.
 şâyegân (f.) : laylık, yaksır, yarasır.
 şâyeste (f.) : yaksır, yarasır, uygur.
 şâyî (a.) : duyulmuş, herkesçe bilimsi.
 şeb (f.) : gece.
 şebâb (a.) : gençlik, tazelik, civanlık.
 şebîke (f.) : şebke; bir tür başlık.
 şeb-istân (f.) : yataklık odası, gece ibâdetine mahsus oda, harem dâiresi.
 şebnem (f.) : çiy.
 şeb-zinde-dâr (f.) : geceleri işle meşgul olan; gece uyumayıp ibâdet eden.
 şecere (a.) : kütük ağaç, bir tek ağaç; soy ağacı.
 şedde (a.) : iki defa okunması gereken harfin üzerine konan işaret.
 şedd-i rihâl (a.) : hayvanın semerini bağlama, hayvana semer vurma.
 şedid (a.) : şiddetli, sert, kati, sıkı.

- şefat (a.) : birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için aracılık.
şefik (a.) : şefkatli, merhametli, acıyıcı.
şefî-i müznibin (a.) : günahkârlara şefâat eden, günahlarının bağışlanması için ara-cılık eden.
şefî-âlu (f.) : semiz erkek, şefîli; öpücüğü.
şefkat (a.) : acıyarak ve esirgeyerek sevmek.
şehâdet (a.) : şahitlik, tanıklık, bir şeyin doğruluğuna inanma, delâlet.
şeh-bâz (f.) : bir cins in ve beyaz doğan; yığır, şanlı, gösterişli.
şeh-beyt (f., a.) : bkz. : şâh-beyt.
şehd (a.) : bal.
şehen-şâh (f.) : padişahlar padişahı, en büyük padişah.
şehid (a.) : dîn ve mukaddes sayılan şeyler uğruna ölen kimse.
şehîr (a.) : namîh, ünü.
şehîa (a.) : elâ göz, koyu mavî göz.
şeh-nişîn (f.) : balkon, pencere çıkması.
şeh-per (f.) : kuş kanadının en uzun tüyü.
şehr (a.) : otuz günlük zaman, ay.
şehr (f.) : şehir, büyük belde.
şehr-emînî (f., a.) : belediyeye başkanı.
şehîrî (f.) : şehirli, istanbullu.
şehr-istân (f.) : büyük şehir.
şehr-yâr (f.) : padişah, hükümdar.
şehr-yârî (f.) : hükümdara, padişaha mahsus; hükümdarla, padişahla ilgili.
şeh-süvâr (f.) : ata iyi binen.
şeker-âb (f.) : dostluk arasına given soğukluk, kırgınlık.
şekîb (f.) : sabır, tahammül.
şekkerîn (f.) : tatlı, şekerli.
şekî (a.) : şekil, biçim, kılık.
şem' (a.) : mum, balımmu.
şemm (a.) : koklama, koklama.
şemme (a.) : bir kere koklama.
şems (a.) : Güneş.
şemşîr (f.) : kılıç.
şer' (a.) : Allah'ın emri; âyet, hadîs, icmâ-i ümmet ve kıyâs-ı fukahâ esasları üzerine kurulu olan dîn kaideleri.
şerâfet (a.) : şerefli olma, şerefli.
şerâr, şerâre (a.) : kıvılcım.
şerif (a.) : büyüklük, yükselik, ululuk.
şerif-fezâ (a., f.) : şeref artıran, şeref artıran.
şerif-rîz (a., f.) : şeref veren.
şerif-vüsûlî (a.) : şerefle gelen.
şerif-yâb (a., f.) : şeref bulan, şeref kazanan.
şerer (a.) : kıvılcımlar.
şerha (a.) : dilim, kesilmiş, parça.
şerîat (a.) : doğru yol; İslâm hukuku.
şerîf (a.) : şerefli, mübarek, soylu, temiz.

- gerî'î'n-neseb (a.) : soyu temiz.
 gerik (a.) : ortak; ders, mektep, medrese arkadaş.
 germ (f.) : utanna.
 germ-sâr (f.) : utangaç.
 geş (f.) : aln.
 gevîk (a.) : şiddetli arzu, keyif, neşe, sevinç.
 gevîk-bahş (a., f.) : gevîk veren.
 gevket (a.) : büyüklük, heybet.
 gevb (a.) : sağ sakal ağarması, kocama, ihtiyarlık.
 gevdâ (f.) : asktan alını kaybetmiş, düşkün, divâne, gâşkın.
 gevh (a.) : yaşlı adam, ihtiyar; tekke ve zâviyelerde başkanlık eden kimse.
 gevhü'l-vüzerâ (a.) : vezirlerin başkanı.
 gâik (a.) : ikiye bölünmüş şeyin her parçası.
 gâa (a.) : taraflılar, yarımcılar; Hz. Âli tarafı.
 gâa-bahş (a., f.) : gâa veren, iyilik veren.
 gâa-sâz (a., f.) : iyi eden.
 gâa-yâb (a., f.) : gâa bulma.
 gâte-dil (f.) : gönül vermiş, tutkun.
 gâte-ves (f.) : düşkün gibi, tutkun gibi.
 gâkâr (f.) : av, avlama.
 gâkâyet (a.) : sızlanma, yakınma.
 gâkeste (f.) : kırık, kırılmış, yenilmiş.
 gâkeste-zebân (f.) : pötek.
 gâr (f.) : arslan; süt.
 gârâne (f.) : arslancasına, arslana yarasız yolda.
 gârâze (f.) : kitap ciltlerinin iki ucunda bulunan ve yaprakları muntazam tutan, ibri-
 şimden örülmüş ince gerit.
 gârâze-bend (f.) : gârâze bağlayan, düzen veren.
 gârîn (f.) : tatlı, sevinçli, cana yakın.
 gârîn-edâ (f.) : latif edalı.
 gârîn-kâr (f.) : tatlı, hoş muâmelâle eden.
 gârâ (a.) : kas.
 gârâb (f.) : acele, sürat, gabukluk.
 gârâbân (f.) : acele eden, gabuk olan, kogan.
 gârve (f.) : naz, edâ; söyleyiş.
 gârve-kâr (f.) : işveli, cilveli.
 gârba (a.) : gorbâ.
 gârret (a.) : ün, ad yapma, ad, san.
 gârret-dih (a., f.) : ün veren, gârret veren.
 gârret-gâr (a.) : gârretli, ünli.
 gârret-yâb (a., f.) : gârret bulan, ün bulan.
 gârâ (a.) : gâitler.
 gâr (f.) : hareketlerinde serbest, neşeli, gen ve oynak, hayâsız.
 gârle (a.) : alev, ateş alevi.
 gârle-tiz (a., f.) : alev sağan, ısıldayan.
 gâr (f.) : som, uğursuz.

şür (f.) : tuzlu, kekremesi; gamata, şürülüş.
 şür-eşgen (f.) : kargasahlık çıkaran, karma karışık eden.
 şürde (f.) : karışık, perişan; aşık, tutkun.
 şubhe (a.) : şüpheli, kuşku.
 şud (f.) : gitti, geçti; gitme, gidiş.
 şuhda (a.) : şehitler.
 şuhd (a.) : şahitler, tanıklar; vücut bulma, var olma.
 şuhür (a.) : aylar.
 şukûfe-zâr (f.) : çiçek yeri, çiçek bahçesi.
 şumâr (f.) : hesap, sayı; sayan, sayıcı.
 şureâ (a.) : Hz. Muhammed'in soyundan Hz. Hüseyin koluyla gelenler; gerefililer.
 şurûb (a.) : şerhler, izahlar, açıklamalar.
 şutâm (a.) : kütüphaneler, sövmeler, sövüp saymalar.
 şuyt' (a.) : duyulma, yayılma, bilinme, dağılma.

— T —

taaccüb (a.) : şaşkalmak.
 taalluk (a.) : asılı olma, asılma, ilgisil olma.
 taâm (a.) : yemek, aş.
 tab' (a.) : tabiat, yaratılış.
 tab (f.) : güç, kuvvet, takat; parlayan, parlatan, aydınlatan.
 tabâbet (a.) : hekimlik, doktorluk; tıp bilimi.
 tabak (a.) : tabak, ince kat.
 tabakçe (a., f.) : küçük tabak.
 tâbân (f.) : ıslık, parlak.
 tabâyî' (a.) : tabiatlar, huylar.
 tâb-dâr (f.) : parlak, ıslık.
 tâ-be-ke-mere (f.) : kemere kadar.
 tâbe serâhî (a.) : tabet serâhâ (a.) : toprağı (kabri) iyi ve temiz olsun.
 tâbî' (a.) : birinin arkası sıra giden, ona uyan, boyunu eğen.
 tâbî' (a.) : tab'eden, kitap basan, kitap bastıran.
 tabîb (a.) : hekim, doktor.
 tabîr (a.) : ifâde, anlatma, deyim, bir anlamı olan söz.
 tabîrât (a.) : tabirler.
 tâbiğ (f.) : parlayış, parlodayış.
 tabî (a.) : davul.
 tâb-nâk (f.) : parlak, ıslık.
 tâbüt (a.) : ölü taşınan sandık.
 tâc (a.) : hükümdarların, gelinlerin, bazı tarikat şeyhlerinin başlarına giydikleri başlık.
 ta'cil (a.) : acele ettirme, gabuklaştırma.
 ta'dâd (a.) : sayma, sayı, sayıp dökmek.
 ta'sîl (a.) : etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma.
 ta'sîlen (a.) : uzun uzadıya.
 ta'sîl-sezâ (a., f.) : uzun uzadıya anlatılması uygun olan.

- tahallus (a.) : kurtulma; şûrde mahlas kullanma.
 tahammül (a.) : yüklenme, dayanma, katlanma.
 tahîr (a.) : temiz.
 tahkîk (a.) : doğru olup olmadığını araştırma, doğru olup olmadığını meydana çıkarma.
 tahlis (a.) : kurtarma, kurtarlma.
 tahminen (a.) : aşâğı yukarı.
 tahmîs (a.) : bir şeyi beş kat veya beş köşeli yapma; bir şîrin her beytinin üstüne üçer misrâ katarak her beyti beşer misrâa çıkarma.
 tahrîr (a.) : yazma, yazılma, kaydetme, kompozisyon.
 tahrîrât (a.) : yazılar, resmî mektuplar.
 tahsîn (a.) : güzel bulup takdir etme, beğenip alkışlama, güzelleştirme.
 tahsîn-kerde (a., f.) : beğenilmiş.
 tahşîye (a.) : bir eserin metnine yapılan açıklamaları genişletme; hâşîye yazma.
 tahî (a.) : alt, aşağı.
 tahîe enfihi (a.) : burun altında.
 tahîn (a.) : su değırtme.
 tahvîl (a.) : değırtme, çevirme, döndürme.
 tahîb (a.) : tevbe eden.
 tahîfe (a.) : boluk, takım, gürup, fırka, kabîle.
 tâîr (a.) : uğucu, uğan; kuş.
 tâk (a.) : bîna kemeri, yarım dâîre şeklinde kapı ve pencere üstü; kubbe, kümbet.
 tâkât-güdâz (a., f.) : gücü eriten, yakan, mahveden.
 tâkîbî (a.) : öpme.
 tâkîce (a., f.) : küçük tâk.
 tâkîb (a.) : arkasına düşme, arkasından gitme, kovalama.
 tâkîlî (a.) : azaltma, azaltma, indirme.
 takrîr (a.) : yerleştirme, sağılamlaştırma, anlatma.
 takrîz (a.) : bir kitabın başına konan, tanınmış bir kişinin takdim ve takdır yazısı; ödünç verme.
 takîr (a.) : kısıltma, bir işi eksik yapma, kusur etme, suç, günah.
 takvâ (a.) : Allah'tan korkma; Allah korkusu ile dinin yasak ettiğı şeylerden sakınma.
 tal'at (a.) : yîz, suret, gehre; güzelliik.
 talâkat (a.) : dil ağırlığı, düşgün sözlülüük; gülieryüzülüük.
 talâb-kâr (a., f.) : istekli.
 talî' (a.) : doğan; talîh, kısmet, kader.
 talîb (a.) : isteyen, istekli; öğrenci.
 talîka (a.) : not; bir kitabın açıklaması olarak kenarına gıkarılan düşünce.
 talîm (a.) : öğretilme, öğretme, okutma.
 talîf (a.) : gönüli okuma, gönüli hoş etme; rûb'e, nîşan, maas artırım gibi şeylerle sevinilme.
 tamga-zede : damga vurulmuş.
 tamga-zen : damga vuran.
 ta'mîye (a.) : köletme; kapalı şekilde anlatma; ebced hesabı ile düşürülen bir tarihîn, hesabı doldurmak için gıkarılacak veya eklenecek sayıları işaret etme.
 ta'n (a.) : sövme, yerme, ayıplama.

- tamîn-endâz (a, f.) : tmlayan, gmlayan.
 tansîf (a.) : yarı yarıya bölme, iki eşit kısma ayırma.
 tantana (a.) : sa'şaa, debdede, patırlı, gürültülü gösteriş.
 tanzîr (a.) : benzetme, benzetilme; bir şirin anlamca ve şekilde benzerini yapma.
 târ (f.) : karanlık; sağ, tell.
 tarab (a.) : sevinçlilik, şenlik, sevinçten gelen coşkunluk ve tepilme.
 tareyân (a.) : geliverme, oluverme, birdenbire çıkma.
 tarh (a.) : atma, koma, kırakma, dağıtma, bölme, tayın, kurma, çıkarma.
 tarîf (a.) : etrâfıyla anlatma, anlatılma, etrâfıyla bildirme, bildirilme.
 târik (a.) : sabah yıldızı, Venüs.
 tarik (a.) : yol, usul, meslek, vâsıta, sebep.
 tarikât (a.) : Allah'a ulaşmak arzusu ile tutulan yol; tasavvufî meslek.
 târik-dihân (f.) : gönülleri karanlık olanlar, karanlık gönüllüler.
 târ-mâr (f.) : karmakarırsık, dağınık, perişan.
 tarâr (a.) : yankesici.
 tarz (a.) : şekil, biçim, suret, kılık.
 tasarruf (a.) : sâhip olma; idâre ile kullanma, tutum; arttırma.
 tasavvuf (a.) : gönlinü Allah sevgisine bağlama.
 tâsi', tâsia (a.) : dokunuculu.
 tasrîh (a.) : açık açık söyleme, ağıktan ağıza bildirme.
 tasîr (a.) : satır dizme, yazı yazma, yazılma.
 tasvîr (a.) : resmini yapma, resim.
 tâhîr (a.) : temizleme, paklama.
 tâ'il (a.) : çalısmaya ara verme, çalısmayı durdurma.
 tâ'tîr (a.) : güzel kokulu ile kokulanılma.
 tâvîl (a.) : uzatma, uzatılma.
 tatyîb (a.) : hoş etme, hoşlandırma, gönlinü hoş etme, iyi davranma.
 tâîn (a.) : veda.
 tavâf (a.) : etrâfını dolasma; hac yapmak amacıyla usulüne göre Ka'be'nin etrâfını dolasıarak ziyâret etme.
 tavsi' (a.) : vasıflandırma, niteleme.
 tayarân (a.) : uşma, havada gaz olma.
 tayy (a.) : dürtüp bükme, dürtülüp bükülme; atlıarcasına geçme.
 tayyîb (a.) : iyi, güzel, hoş.
 tazarru' (a.) : kendini alçatarak yalvarma.
 tazîf (a.) : iki kat etme, bir o kadar daha arttırma; zayıflatma.
 tâ'zim (a.) : büyükleme, ululama, büyük sayma.
 tâ'zîr (a.) : özürlü bildirme.
 tâ'zîr (a.) : tekdîr etme, azarlama.
 tâziyâne (f.) : kurbac, kamçı.
 tebâh (f.) : bozuk, gürük, berbat, harap, yıkılmış.
 teba'îyyet (a.) : tâbi olma, uyuma.
 tebâr (f.) : asıl, soy.
 tebâr (a.) : yok olma, bitme.
 tebâud (a.) : uzaklaşma, birbirinden uzak düşme.
 tebhîl (a.) : ululama, ağarlama.

tebdil (a.) : değıstirme, değıstirilmeye, başka bir hale getirme.
tebenni (a.) : evlat edinme.
teberrükken (a.) : uğur sayarak.
te'bid (a.) : ebedileştirme, sonsuzlaştırma.
teb'did (a.) : uzaklaştırma, uzag'a sürme.
teb'drik (a.) : kutlu olsun, deme; kutlama.
teb'st (a.) : müjde verme, müjdeleme.
teca'vaze'llahu an-seyyiatihî (a.) : Allah, onun günahlarını bağışlasın.
tecdid (a.) : yenileme, yenilenme, tazelenme.
teccilla (a.) : görümme, belirme.
tece'lliyât (a.) : tece'lliler, görümler, kaderler, tâlîhler.
tecribe (a.) : deneme, sinama; görü.
tecvit (a.) : oyma, oyulma, oyuk haline koyma.
tedâbir (a.) : tedbîrler, yollar, çâreler.
tedbir (a.) : bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol.
tedfîn (a.) : defnetme, gömmek.
tedris (a.) : ders verme, okutma.
tehhül (a.) : ehli'leşme, evlenme.
teessüf (a.) : eseflenme, kederlenme, tasalanma, acıma.
tefâhur (a.) : övünme, övünç.
tefâkuh (a.) : fakih olma, fikhî ilminde ilerleme.
tefekür (a.) : düşünme, zihin yorma, düşünülme.
teferûc-gâh (a., f.) : eğlence, gezinti yeri.
tefe'ül (a.) : fill aqma, fala bakma; hayra yorma, uğur sayma.
tefevvuk (a.) : üste çıkmak, üstün olma, yüksesleme.
tefsir (a.) : yorum; Kur'an-ı Kerim'in anlam bakımından açıklaması.
teftiş (a.) : gereği sorup araştırmak, sorup araştırmak, kontrol.
tefviz (a.) : ihale sipariş etme; dağıtım.
teğazzül (a.) : gazel söylene, gazel tarzında şiir yazma.
teh (f.) : dip, kat, mertebe.
tehasî (a.) : korukup çekim, saklama.
tehniyet (a.) : tebrik etme, kutlama.
tehzib (a.) : ıslah etme, düzeltme.
tekâsül (a.) : üşenme, tenbellik, ilgisizlik.
tekâüd (a.) : karışıklık olma, emekliye ayrılma, emekli'lik.
tekâüden (a.) : emekliye ayrılarak.
tek'dir (a.) : azarlama; bulandırma; kederlendirme.
tekelîf (a.) : külfetli, zahmetli iş görme, görevi.
tekelîm (a.) : söyleme, konuşma.
tekmil (a.) : kemâle erdirmeye, bitirme, tamamlama.
tektim (a.) : saygı gösterme, iltima.
tekstir (a.) : göğaltme, göğaltme.
tekye (a.) : dayanma, güvenme, tekiye.
tekye-gâh (a., f.) : dayanılacak yer.
telâki (a.) : birbirine karşı gelip buluşma, karşılaşma, birbirine ulaşma.
telâtum (a.) : carpışma, çök dalgalanma.

- telef (a.) : yok etme, öldürme, boş yere harcaması.
 telekkun (a.) : idrâk etmek, anlamak.
 telemmûz (a.) : talebelik etmek.
 telâzzûz (a.) : lezzet alma, tad alma, hoşlanma, hoşla gitme.
 telh-âbe (f.) : acı su.
 telhîsât (a.) : özetlemeler, kısaltmalar, özetler.
 telhîsî (a.) : Bâb-ı âlî'den pâdisâha yazılacak şeylerin özeti çıkaran me'nur.
 telh-kâm (f.) : damağı acı, kederli.
 te'îfât (a.) : yazılmış kitaplar, eserler, te'îf etmeler.
 telmih (a.) : söz arasında katedilen bir şeyi mânâlı olarak söyleme, açık söyleme:
 bahsi geçmeyen bir hususa işaret etme.
 telim (a.) : ağzını öpmek, öpmek.
 temennâ (a.) : dilemek; el ile selâm vermek.
 temevvüc (a.) : dalgalanma, dalga olma, dalga dalgâ olmak.
 temkin (a.) : ağır başlılık, ihtiyat, tedbir.
 temme'l-kelâm (a.) : söz bitti.
 temyiz (a.) : ayırma, ayırma, seçme, seçilme.
 tenbîh (a.) : uyandırma, uyarma.
 teng (f.) : dar, sıkıntılı.
 tenhâ-rev (f.) : yalnız giden.
 tenkîh (a.) : bir şeyin fazla ve hüsnusuz kısımlarını çıkartıp düzeltme, ayıklama, arıtma.
 ten-perver (f.) : kendini beslemeye rahatına düşkün.
 tenvir (a.) : ısıltandırma, aydınlatma.
 tenzil (a.) : indirme, azaltma, aşağı düşürme.
 ter (f.) : yaş, ıslak, rutubetli.
 terahhüm (a.) : merhamet etme, acıma.
 terakkub (a.) : beklemek, gözetmek.
 terâne (f.) : nağme, âhenk, makam.
 terbiye (a.) : besleyip büyütmek, eğitmek, görgü, alıştırma.
 terbiyet-kerde (a., f.) : terbiye olunmuş.
 tercüman (a.) : tercüman.
 tereddüd (a.) : bir yere gidip gelme, kararsızlık, duraksama.
 terennüvât (a.) : terennümler, yavaş ve güzel bir sesle söylenmeler.
 terfî (a.) : yükseltme, yükseltme, yukarı kaldırma.
 tergh (a.) : arzu ettirme, istek verme, isteklendirme.
 terki (a.) : birkaç şeyi birleştirip karışık bir şey meydana getirme.
 terkin (a.) : boyama, yazma; yazılı bir şeyi bozma, silme.
 terrib (a.) : dizme, sıralama, düzene koyma, sıra, dizi, düzen.
 tesâdüf (a.) : rasgele, aramadan bulma.
 tescil (a.) : sicile geçirme, kütüğe geçirme.
 teshîr (a.) : büyü yapma, büyüleme.
 tesîd (a.) : tebrik etme, kutlama.
 teslim-kerde (a., f.) : teslim edilmiş olan.
 tesliyet (a.) : teslim verme, avutma, avutulma.
 tesliyet-bahş (a., f.) : avutucu, avundurucu.
 teslim (a.) : zehirlenme, zehirlenme.

- tesvîd (a.) : karartma, karartılma, müsvvedde yapma
 tesvîr (a.) : yürütme, yürütülme, gönderme.
 teşhîr (a.) : şöhretlenendirme, gösterme, dillere düştürme.
 tesmîr (a.) : sıvama, sıvanma.
 tesne (f.) : susanmış, çok istekli.
 tesne-dil (f.) : gönül susanmış, gönülden istekli.
 tesneğân (f.) : istekliler, susanmışlar.
 tesne-i-eb (f.) : duadağı kurumuş, çok susanmış, susuz.
 teşrîf (a.) : şereflelendirme, şerefleendirilme, şeref verme.
 teşrîfât (a.) : protokol, resmî törenlerde uyulması gereken âdetler, usuller.
 teşebbû' (a.) : bir şeyi etraflica tetkik etme.
 tevâzih (a.) : tarihler.
 tevâzu' (a.) : alçakgönüllülük gösterme.
 tevbe (a.) : işlenmiş bir günah veya suçun bir daha yapılmayacağına dair söz verme.
 tevbih (a.) : tekdiir, azarlama.
 tevbih (a.) : gevirme, yöneltme, döndürme; rütbe, mevki verme.
 tevbihât (a.) : rütbe verimeler, verilmiş rütbeler.
 teveccehh (a.) : gevirmeye, yönelme, doğrultma; yakınlık duyma, sevgi.
 tevekkül (a.) : işi Allah'a bırakıp kadere râzi olma.
 tevlik (a.) : uygunlaşturma; Allah'ın yardımına kavuşma.
 tevhid (a.) : bir kılma, bir etme, birleştirme; Allah'ın birliğine inanma.
 tevîl (a.) : sözü gevirme, söze ayır anlam vermeye kalkışma.
 tevkid (a.) : tutuşturup yakma, tutuşturup yakılma.
 tevkit (a.) : güzel karışılma, ağrıtlama, uhlama.
 tevhiyet (a.) : mütevevhillik, vakit işlerine bakma vazifesi; yüz gevirme, yüz döndürme.
 tevseen (f.) : başı sert at; dikbaşlı adam.
 tezâyüd (a.) : artma, çoğalma, ziyâdeleşme.
 tezevvüc (a.) : zevce edinme, evlenme.
 tezhîb (a.) : altın süzme, süzülme, yaldızılama, süsleme.
 tezkîr (a.) : hatıra getirme, hatırlama.
 tezkire (a.) : tezkere, pusula; bazı meslek sahibi kimseler için yazılan biyografî.
 tezkîye (a.) : temiz etme, temiz çıkarma, aklama.
 tezill (a.) : zelli etme, tahkîr etme, hor ve hakîr görme.
 tezyîn (a.) : küçülük göçmek.
 tirâzenide (f.) : süsleyen, süsleyici, donatan, donatıcı, bezeyici.
 tîmâr (f.) : yara bakımı, ağaç bakımı, hayvanı temizleme.
 tîr (f.) : ok.
 tîs'in (a.) : doksan.
 tîse (f.) : balta, nacak, küllük, keser.
 tîz (f.) : tez, gabuk; keskin, sık.
 tîz-rev (f.) : gabuk giden, yürüyüşü gabuk, gabuk yürüyüşü.
 tûğ (f.) : tuğ.
 tühâf (a.) : garip iş, şey; az bulunur, hoş giden şeyler; hediyeler.
 tuhûm (f.) : tohum.
 tîl (a.) : uzunluk, boy; uzun müddet.

tül-i emel (a.) : hus, tamah, tükenmez arzu.
tülû (a.) : doğma, doğuş.

türfe (a.) : turfa, görülmemiş, yeni, tuhaf, sağılacak şey.
turnacıbaşı : Yenigeri Ocağı'ndan 68. ortamın adıdır.

ture (a.) : alın sağı, kıvrık sağı illesi.

turne (f.) : turnuş.

türî (f.) : dudu, papağan cinsinden taklit yapan bir kuş.

tüfeng-endâz (f.) : tüfek kullanan.

tülek : usta, kurnaz; ava alıştırılmış; tüy değiştirmiş.

türâb (a.) : toprak.

türbe-dâr (a., f.) : türbeyi bekleyen ve ona hizmet eden kimse.

türbet (f.) : türbe.

Türkân (t., f.) : Türkler.

Türki (a.) : Türkiye, Türke mensup, Türkiye ilgili.

— U —

ubudiyet (a.) : kulluk, kölelik.

ubûr (a.) : bir suyun öte yakasına geçme; bir başka tarafa geçme, geçilme.

ucûbe (a.) : pek acııp şey, garip, sağılacak şey.

ucûbe-kuyâfet (a.) : kılığı, kıyafeti garip, sağılacak olan.

uht (a.) : kızkardeş.

ukâb (a.) : toz, duman.

ukâb (a.) : karakus, kartal; Hz. Muhammed'in bayraklarından birinin adı.

ukâlâ (a.) : akıllılar, akıllı olanlar.

Ukâz (a.) : Mekte-i Müketreme yakınında bulunan, alışveriş yapıp, karşılıklı gir

okunan pazar yeri.

ukbâ (a.) : ceza, âhiret, öbür dünya.

ukûl (a.) : akıllar, zihinler.

ûlâ (a.) : birinci, ilk.

ulemâ (a.) : âlimler, bilginler.

ulemâ-i-kirâm (a.) : büyük âlimler, büyük bilginler.

ulûte (a.) : sipâhîlere, yemâçîlere verilen maaş; hayvan yemi.

ulûm (a.) : ilimler, bilimler.

ulûm-ı akliyye (a.) : akla dayanan ilimler.

ulûvv (a.) : yükseklik, büyüklük, yücelik.

umde (a.) : dayanılacak, güvenilecek şey, kimse, yer; ilke, prensip.

umdetü's-sâlikîn (a.) : tarikata girenlerin dayanağı.

umûm (a.) : umumî olma, genel, hep, bütün, cümle.

umûr (a.) : işler, hususlar.

umûr-ı mîriyye (a., f.) : devlet işleri.

umr (a.) : şiddet, sertlik, kabîlik.

umûvân (a.) : gençliğin ve güzelliğin başlangıcı; tazelik, parlaklık.

urefâ (a.) : ârifler, irfan sâhibi kimseler.

urûc (a.) : yukarı çıkma, yükselme.

uryân (a.) : gıplak.

usûl (a.) : asıllar, kökler, yol, metod.
 usûlîk (a.) : âsîlikler; Türk müzîğinde bir makam.
 Utârid (a.) : Merktür.
 Utârid-nisân (a., f.) : nisân, âlâmeti Merktür gibi olan.
 utîbü'l-ime mine'l-mehdî ile'l-lâhîdî (a.) : besikten mezara ilim arayımız.
 uyûb (a.) : ayıplar, kusurlar.
 uyûn (a.) : gözler, pınarlar, kaynaklar.
 uzlet (a.) : bir yana gelilip kendi kendine tenhada yaşama.
 uzlet-güzîn (a., f.) : yalınzlık köşesine çekilen, tenhada yaşayan.
 uzma (a.) : daha büyük, en büyük, çok büyük.

— Ü —

übüvvet (a.) : babalık, atalık.
 üfâde (f.) : düşmüs, düşkün, âşık.
 üftân (f.) : düşen, düşerek.
 üflet (a.) : alışma, kaynaşma, görüşme, konuşma.
 ülî'l-ahyâr (a.) : hayırlar sâhibi kimseler.
 ülî'l-obsâr (a.) : görüş kabiliyetinde olan kimseler.
 ulûf (a.) : binler.
 ümenâ (a.) : güvenilir kimseler, emniler.
 ümera (a.) : emirler, beğler; binbaşî, yarbay, albay rütbesinde bulunan fermânî su-baylar.

ümîd (f.) : umut, umma.

ümüm (a.) : anne, ana.

ümüm-i dünyâ : Mısr, Kahire.

üns (a.) : alışkanlık, alışlılık, alışma.

ünsiyyet (a.) : alışkanlık, arkaadaşlık, ahbablık.

üstâd (f.) : öğretmen, usta, sanatkâr, profesör.

üstüvâr (f.) : sağlam, kuvvetli, dayanıklı, güvenilir.

— V —

vâbeste (f.) : ... e bağli.

vâcibü'l-icâbet (a.) : uyulması, kabul edilmesi gerekli olan.

vâcibü'l-ihtirâm (a.) : saygı gösterilmesi gerekli olan; saygıdeğer.

vâcibü'l-imitisâl (a.) : uyulması gerekli olan.

vâ'd (a.) : söz verme, üstüne alma.

vâfir, vâfire (a.) : çok, bol.

vahdet (a.) : yalınzlık, teklîk, birlik.

vâhid (a.) : yalınz, tek, bir.

vahşet (a.) : vahşîlik, ıssızlık, tehâlik, korku, ürktünlük.

vahşet-âbâd (a., f.) : ıssız, korku ve ürktünlük veren şey.

vahşî (a.) : yabani, insandan kaçan, ürkek, korkak.

vâiz (a.) : öğüt veren, dînî öğütlerde bulunan.

vâjât (a.) : âğırbaşlılık, temkînlilik.

vakâyi' (a.) : vak'alar, hâdiseler, olaylar.

- vak'a-nüvîs (a., f.) : zamanın hâdiselerini kayıtlı bulunan resmî devlet tarihçisi.
 vakt (a.) : durdurma, alkoyma; sâhibi tarafından hayır için ayrılmış mülk ve mal.
 vâkıf (a.) : vaktî bulan, olan, dügen, geçen.
 vâkıd (a.) : parlak, aydınlık, ıskıl.
 vakır (a.) : ağırbaşlı, temkinli.
 vâlâ (f.) : yüksesik, yüce.
 vâlid (a.) : baba.
 vâlidünâ (a.) : babamız.
 vâreste (f.) : kurtuluş, serbest rahat.
 vâresteği (f.) : kurtulma, serbestlik, rahatlık.
 vâridât (a.) : gelirler; hatıra gelen, ige doğan şeyler.
 vâris (a.) : mirasçı, kendisine miras dügen.
 vâsil (a.) : erişen, ulaşan, kavuşan.
 vâsi (a.) : genis, bol.
 vaz' (a.) : koyma, konulma.
 vech (a.) : yüz, surat, gehre; üst, satır, düz.
 vedâ (a.) : emânet.
 vefâ (a.) : sözünde durma, sözünü yerine getirme.
 vefât (a.) : ölüm, ölmek.
 vefk (a.) : uyuma, uygun gelme, uygunluk, uygun.
 veltet (a.) : göklük, bolluk.
 vega (a.) : gürültü, patır, kavgâ, savas.
 vehâmet (a.) : güçlük, ağırlık, tehlikeli durum.
 vekil (a.) : birinin işini görmesi için yerine bırakıldığı veya yetki verildiği kimse.
 vekâd (a.) : bkz. : vâkıd.
 veled (a.) : çocuk, erkek evlâd.
 ve le-hü (a.) : bu da onundur.
 velli (a.) : ermiş, eren; bir göcüğün her türlü hareketinden ve halinden sorumlu kimse; sâhip.
 veliy-i akreb (a.) : velâyet altında bulunan kimseye hismîlik derecesi en yakın olan kimse.
 veliy-i niam (a.) : seyhülislam.
 veliy-i ni'met (a.) : nimet sâhibi, besleyen.
 vera (a.) : halk, mahluk, âlem, kainât.
 verd (a.) : gül.
 vesâik, vesâyik (a.) : vesikalar, belgeler.
 vesti' (a.) : genis, bol.
 vesile (a.) : yol, vâsita, bahâne, sebep.
 vesile-cû (a., f.) : bahâne, sebep arayan.
 vezâret (a.) : vezirlik, padişahlık.
 vezir (a.) : yüksesik rütbelerde bulunup "pâsâ" ünvanı taşıyan kimse.
 vezir-i a'zam (a.) : sadr-ı a'zam, başvekil.
 vilâdet (a.) : doğurma, doğma.
 vird-i zebân (a., f.) : diline dolma.
 visâl (a.) : ulaşma, bitişme, kavuşma.

vuslat (a.) : bir şeye ulaşma, yetişme, kavuşma.
 vuslî (a.) : ulaşma, gelme, varma, erişme.
 vücut (a.) : yüzler, behreler, sıvılar; bir memleketin ileri gelenleri; satırlar; Kur'an-ı Kerim'in bazı okunmuş tarzları.
 vücut-ı kurâet (a.) : Kur'an-ı Kerim'in güzel okunmuş şekilleri.
 vüfur (a.) : bolluk, çokluk.
 vüfuc (a.) : girme, sokulma.
 vürüd (a.) : gelis, gelme, varma.
 vüzera (a.) : vezirler.

— Y —

yâ (a.) : ey, hey.
 yâd (f.) : hatırlama, anma; hatır, gönül.
 yâd-gâr (f.) : yâdigâr, bir kimseyi veya nesneyi hatırlatacak şey.
 yâkût (a.) : yâkut, değerli süs taşı.
 yâ şefîa'l-müznibîn (a.) : ey günahkârların şefâat edeni.
 yed (a.) : el; kuvvet, kudret, güç.
 yed-i beyzâ (a.) : Hz. Mûsâ'nın Fir'avn'a karşı mucize olarak gösterdiği parlak el;
 yegâne (f.) : biricik, tek.
 yek-ayn (f., a.) : tek gözü.
 yek-be-yek (f.) : tek tek, birer birer.
 yekke-tâz (f.) : (düşmana) yalnız başına saldıran yığıt.
 yek-reng (f.) : bir renkte olan.
 yek-sebe (f.) : bir gece, bir gecelik.
 yekâ (f.) : tek, essiz, benzersiz.
 yelek : kus kanadındaki kalımlı tüy.
 yemîn (a.) : sağ, sağ taraf.
 yemm (a.) : deniz.
 yes (a.) : ümitsizlik, elem, keder.
 yesâr (a.) : sol, sol taraf; varlık, zenginlik.
 yesir (a.) : kolay; az şey.
 yevm (a.) : gün.
 yûm (a.) : uğur, mut, bereket.
 yûmâ (a.) : sağ taraf.

— Z —

zabt (a.) : sıkı tutma, idâresi altına alma, kendine mal etme.
 zâde (f.) : evlât, oğul; doğmuş, meydana gelmiş.
 za'f (a.) : zayıflık, kuvvetsizlik.
 zağarcıbaşı : Xenigeri Ocak'ın 64. ortasının kumandasına verilen addır.
 zâhid (a.) : kendini kötülüklerden alıkoyarak, ibâdetle veren kişi.
 zahir (a.) : arka gıkan, yarımcı.
 zahire (a.) : görünüş, görünüşü, açık, belli, meydana.
 zâhirîl-kerâme (a.) : kerâmeti belli olan.

- zahm (f.) : yara.
 zahır (a.) : arka, sırt, kâğıt ve sairinin arka tarafı.
 zâif (a.) : zayıf, güçsüz, kuvvetsiz.
 zâkir (a.) : zikreden, anan; tekkelerde dervişleri için ilâhî okuyan kimse.
 zâlim (a.) : zulmeden, haksızlık eden.
 zâimne (a.) : ek, artırma, katma, eklenme, ilâve.
 zamir (a.) : ıg, ıgyüz, kalb, vicdan; gönülden gizli olan sır.
 zânu (f.) : diz.
 zânu-be-zânu (f.) : diz dize.
 zânu-zede (f.) : diz gökmüş.
 zâr (f.) : ağlayan, inleyen.
 zarâfet-perver (a., f.) : zarâfete düşkün olan.
 zarb-hâne (a., f.) : para basılan yer.
 zarf (a.) : zarâfeti, güzel, şık, nazik, ince, yakışıklı.
 zât (a.) : şahıp, mâlik; kendi, asıl, öz; kişi.
 zâtu'l-ehram (a.) : ehram sahibi.
 zâviye (a.) : köşe, açı; küçük tekke.
 zâmet (a.) : Osmanlılar devrinde sipâhilere verilen en büyük timar.
 zebân (f.) : dil, lisan.
 zebân-zed (f.) : söylenen, söylenir olan, alışılmış.
 zebh (a.) : boğazlama.
 zebhâr (a.) : dolu, taşkın, coşkun.
 zehr-âb, zehr-âbe (f.) : zehirli, acı su.
 zekan (a.) : zekâ.
 zekâvet (a.) : zekâlık.
 zemîn (f.) : yer, yeryüzü.
 zemîn (a.) : yerme, kinama, ayıplama.
 zemzem (a.) : suyu mübârek kabul edilen, Ka'be yakınındaki meşhur kuyu.
 zenâhdân (f.) : gene.
 zenân (f.) : kadınlar.
 zen-perest (f.) : kadına düşkün.
 zer (f.) : sarı; altın, akçe, para.
 zer-beft (f.) : surnalı kumaş.
 zer-ger (f.) : kuyumcu.
 zer-i hâlis (f., a.) : ayar tam altın, katkısız altın.
 zerrât (a.) : zerreler, moleküller.
 zerre (a.) : pek ufak parça, molekül.
 zerrîn (f.) : altından yapılmış.
 zevâl (a.) : yerinden ayrılp gitme, zâil olma, sona erme.
 zevât (a.) : kişiler, şahıslar.
 zevî'l-ihitâm (a.) : saygı gösterilmeye değer kişiler.
 zevk (a.) : tadım, tatma, haz.
 zevk-bahş (a., f.) : zevk veren.
 zevrak (a.) : kuyruk, sandal.
 zeyl (a.) : etek, son, kuyruk, ek.
 zill (a.) : gölge.

- zınn (a.) : iç taraf; ağılca söylemneyip dolayısıyla anlatılmak istenen söz; gizli maksat.
- zî-âsar (a.) : eserler sahibi.
- zîb (f.) : süs, bezek.
- zîbâ (f.) : süsü, yakışıklı, güzel.
- zîb-âver (f.) : süsleyici, bezeyici.
- zîb-eîzâ (f.) : süsü, güzelliği artıran, güzelleştiren.
- zîhi (f.) : ne güzel, ne hoş, âferin.
- zîhn (a.) : zihin, anlama, bilme, unutmama kuvveti.
- zîkr (a.) : anma, anılma, bildirme, bildirilme.
- zinde-dâr (f.) : gece uyanmayan, uyanık kalan.
- zînet (a.) : süs, bezek.
- zîr (f.) : alt, aşağı.
- zîrve (a.) : doruk, bir şeyin en yüksek noktası, tepesi.
- zî-şân (a.) : şerefli, şan sahibi.
- zîver (f.) : süs, bezek.
- zîyâ (a.) : ıslık, aydınlık.
- ziyâfet (a.) : misafir kabul etme, misafire yedilip içirme, şölen.
- ziyy (a.) : dîş görünüş, kılık, kıyâfet.
- zuafâ (a.) : zayıflar.
- zuamâ (a.) : büyük tımar sahipleri, kefiller.
- zuhûr (a.) : görüme, meydana çıkma, bagıştirme.
- zu'm (a.) : bâtil zan, sanı, şüph.
- zurafâ (a.) : zarflar; nazik, ince duygulu, hoş konuşmayı bilir zeki kimseler.
- zurûf (a.) : zarflar, kaplar.
- zübde (a.) : öz, bir şeyin en seçkin parçası, özet, sonuç.
- zübde'tü'l-vâsılın (a.) : Hakik'a erenlerin en seçkini.
- zülâi (a.) : saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su.
- zül'l-cenâhâyn (a.) : iki kanatlı; dünya ve âhirete âit bilgisi geniş olan kimse.
- zülâ (f.) : yüzün iki yanından sarkan saç lülesi; sevgilinin sağı.
- zümre (a.) : bölük, takım, cemaat, topluluk, sınıf.
- züvvâr (a.) : ziyâretgiler; görmeğe, hatır sormaya gelenler.

